

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07256

DE PROFUNDIS

Oscar Wilde

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אין זעלבן פארלאנג זיינען
דערשינען פאלגנדע ביכער:

קנט האמסון:

די קינדער פון דער צייט

אידיש: ש. שניידער

ארטור שניצלער:

קאסאנאווא'ס אהיימקער

אידיש: ב. אלקווים

יעקב גלאטשטיין

פרייע פערזן

לידער

אין דרוק

און וועלן באלד דערשיינען:

דזשיימס ברענטש קאבעל:

יורגען

אידיש: מיכל ליכט

ראבערט לואיס סטיוונסאן:

אוצר-אינזל

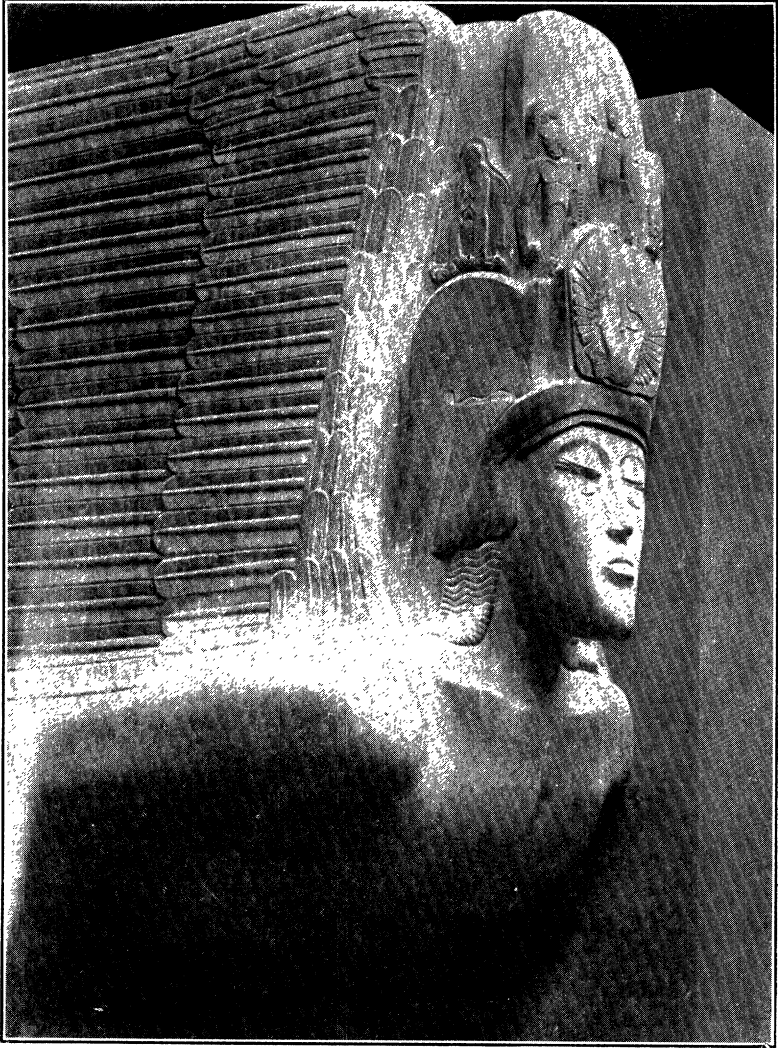
אידיש: אלף קץ

ס'גרייט זיך צום דרוק:

אן אלגעמיינער אריינפיר צום פסיכאנאליז

פון פראפעסאר זיגמונד פרויד

אידיש פון ב. ב. מינקאו

J. Epstein

OSCAR WILDE

אַסקאַר וויילד

דע פראַפּונד'ס

(פון דער טיפּעניש)

Epistola: In Carcere et Vinculis

(געשריבן אין תּפּיסה און קייטז)

אידיש פון ק. מרמר

1926 ..

פּאַרלאַנג גראַעער און סטאַדעאַלסקי, ניו יאָרק

Copyright, 1926
by
GROHAR & STODOLSKY

פ א ר ו ו א ר מ

אסקאר ווילד'ס גרויס פראזעווערק, וואס ער האט „געשריבן אין תפיסה און אין קייטן, ווערט דא צום ערשטן מאל איבער-געגעבן אין אידיש. אויך יענע קינסטלאך צוזאמענגעשטעלטע שטעלן פון אט דעם ווערק אונטערן נאמען „דע פראפונדיום“. וועלכע איך האב איבערזעצט אין יאר 1909, זיינען איצט אי-בערגעגעבן טרייער צום ענגלישן אריגינאל.

אין ענגליש איז נאך פארלויפיק ניט מעגלאך צו פארעפנט-לאכן ווילד'ס ווערק אזוי ווי ער האט דאס געשריבן. בלויז אין דייטש איז לעצטן יאר (1925) ארויס די פולע אויסגאבע און פון דארט זיינען דא איבערזעצט אלע שטעלן וואס פעלן אין ענג-ליש. דער אידישער לייענער האט דערמיט פאר זיך ווילד'ס קונסטווערק אין פולן, א זאך וואס די וועלכע לייענען בלויז ענגליש, קאנען עס נאך ניט געניסן.

מיט אויסנאמע פון די דייטשע שטעלן איז די אידישע אי-בערזעצונג א ווערטלאכע. אסקאר ווילד איז געווען איינער פון די גרעסטע, אויב ניט גאר דער גרעסטער ווארט-מייסטער אין דער ענגלישער ליטעראטור. ברייט אפן איז פאר אים גע-שטאנען דער שאץ-קאמער פון דער ענגלישער שפראך פון אלע דורות. ער האט אויך קיין ווארט ניט געשריבן צופעליק. ער האט זיך באמיט, דערציילט ער, אז זיינע ווערטער אין אט דעם בריוו, „זאלן זיין דער דעקנדיקער אויסדרוק“ פאר זיינע גע-דאנקן און „קיין פעלערן זאלן ניט אנטשטיין דורך איבעריקייט אדער ניט גענוגקייט“. ער האט כסדר געזוכט איבערצוגעבן זיין „ווירקלאכן איינדרוק, צו געפינען דעם גענועם גלייכן ווערט“ פאר זיין שטימונג. ער האט פארזיכערט, אז אט דער בריוו האט „זיין אויסדריקלאכע באדייטונג הינטער יעדן זאץ. עס איז ניטא אין דעם קיין מליצה“. איך האב דאס אלץ געהאט

אין זין. בפרט אז איד בין פול מיט ליבע און אכטונג צום טראגישן
קינסטלער, פון וועמעס ווערטער עס האָט מיר אָפּט, אין מיטן איד
בערזעצן, פאַרדריקט דאָס האַרץ און געשטיקט אין האַלז...
דאָס ביאָגראַפיש מאַטעריאַל פאַר מײַן איינלייטונג „אַסקאַר
וויילר און זײַן טראַגעדיע“, איז גענומען הויפטזאַכלאך פון די
שריפטן (ביאָגראַפיעס מעמאָרן און נאַטיצן) פון אזוינע מענטשן.
וואָס האָבן געקאָנט וויילר'ן פּערזענלאַך, ווי ראָבערט שעראַר,
בערנאַרד שאָו, ראָבערט ראָס, אַנדריי זשיד, פּריינק העריס, אַל-
פּרעד דאַנלאַס, אַ תּפּיסה-וועכטער א. ד. ג. נאָרדערביי האָב איך זיך
אויך באַנוצט מיט יעדן בוך, אָפּהאַנדלונג און צייטונגס אַרטיקל
איבער וויילר'ן, וואָס איז מיר מעגלאַך געווען צו קריגן דאָ אין
לאַנד, און מיט אַלץ וואָס איך האָב אויסגעפונען אין ענגלאַנד,
ביים איבערזעצן דאָרט די פאַרקירצטע אויסגאַבן פון „דע פּראָפּונד
דיס“ (לאַנדאָן 1909).

דער איבערזעצער.

ניו יארק, פעברואַר 1926

אסקאר ווילד און זיין טראגעדיע

„איין טאג וועט און מוז ארויסקומען דער אמת —
דאס דארף ניט זיין דוקא בא מיין לעבן“.

— אסקאר ווילד —

I

אין דעם ענגלישן זשורנאל „דהי איידלער“ האט אמאל א דיכטער פארעפנטלאכט א געדיכט מיטן נאמען „דער טרויער מארש“. איבער דאס געדיכט איז געווען געצויכנט א בילד פון די אבליים. עס האבן מארשירט איינגעוויקלט אין שווארץ, די ירמיהם פון סוף 19טן יארהונדערט : איכסען, זאלא, טאלסטאני, און זייער גלייכן. צווישן זיי האט זיך אויך געפונען די פארטרויערטע געשטאלט פון אסקאר ווילד.

דאס איז געווען אין דער צייט, ווען אסקאר ווילד האט נאך געגאלטן פאר דעם דיכטער פון זונענשיין. ער איז דע-מאלט געווארן אלגעמיין באטראכט פאר אזא פערזאן, וואס לעבט אויף יענער זייט פון דער מענטשלאכער מאראל און האט ניט קיין מיטגעפיל פאר זיינע מיטמענטשן. נור א ברודער דיכטער האט אים דערקענט. ער האט געזען, אז אונטער ווילד'ס מאסקע פונ'ם ווערטלאכזאגער און שפאסמאכער איז בא-האלטן צער און צארן. האט ער אים געשילדערט פאר איינעם פון די אלוועלטלאכע אבליים, וועמעס הארץ בלוטיקט פאר די מענטשלאכע ליידן, און וועמעס קונסט איז דורכגעדרונגען פון טיפער מענטשנליכע און אומענדלאכן צער.

אין זיין עסיי „די דעקאדענץ פון זאגן ליגן“, שרייבט אסקאר ווילד, אז אויב א מענטש וויל זאגן דעם אמת אויף זיך אליין, אזוי מוז ער אנטאן א מאסקע. ערשט דעמאלט ווען א מענטש

רעדט אינ'ם נאָמען פון א צווייטן, קאָן ער אויפדעקן זיין אינע-
ווייניקסטן וועזן.

דאָס איז געווען דער סוד פון וויילד'ס מאַסקאַראַדן. א גרויס
טייל פון זיין לעבן, פון זינט ער איז אַרויס פון אוניווערזיטעט
ביז ער איז אַרײַן אין תּפּיסה, האָט ער אויף זיך געטראָגן פאַר-
שידענע מאַסקן. ער האָט פּאַזירט פאַר אַ לעבע-יונג, אַ הולמאַני,
אַ דענדי, און פּראַנט. נור אונטער די אַלע מאַסקעס, וואָס האָבן
אײַם ווייט דערווייטערט פון די ברייטע מאַסן, האָט זיך באַוועגט
אַ צאַרט פּילנדיק האַרץ, פול מיט ליבע און רחמנות.

אין תּפּיסה זיינען פון וויילד'ן אַרונטערנעפּאַלן אַלע
קינסטלאַכע מאַסקעס. „דאָס לײַדן איז ניט פאַרמאַסקירט אַזוי
ווי די פּריידן“, רופט אײַם וויילד אין זיין נױט. דעמאָלט האָט
זיך דער קינסטלער באַווײַזן אין זיין עכטער געשטאַלט : אַ
מענטש פול מיט ליבע צום גאַנצן באַשאַף און מיט אַ טיפן
מיטגעפּיל פאַר אַלץ וואָס לײַדט. דער אומבאַמערקבאַרער טוי
פון סאַציאַלן מיטגעפּיל, וואָס האָט געפּערלט אויף די בלעטער
פון זיינע ווערק, האָט זיך איצט צוזאַמענגעגאַסן אין אַ ברייטן
שטראָם. די קונסט איז שוין ניט געווען מער פאַר אײַם קיין
שאַטנשפּיל, קיין מאַסקאַראַד. זי איז פאַר אײַם געוואָרן דער
העכסטער אויסדרוק פון אַ באַלאַדן האַרץ מיט פּיין. ער האָט
געזוכט דורך איר צו ווערן „די אויגן פון דעם בלינדן, די אויערן
פון דעם טויבן און אַ הילפּסרוף אויף די ליפּן פון די, וועמעס
צונגען עס זיינען געווען געבונדן“.

דער נייסטער פּאַרזוך צו דראַמאַטיזירן וויילד'ס לעבן (*
איז ניט געלונגען. זיין געשיכטע איז נאָך צו נײַ, אום צו קאָד-
גען ווערן באַהאַנדלט ווי אַ קונסט-שטאַף. נור שוין איצט
איז קלאַר, אַז זיין לעבן האָט אַלע עלעמענטן פון דער קלאַר-
סישער טראַגעדיע.

געבאָרן אין אַ וואוילהאַבנדיקן אינטעליגענטן הויז, באַ-
שאַנקן מיט גרויסע מעלות, דערצויגן אין די פּאַרנעמסטע לערנ-
אַנשטאַלטן פון זיין לאַנד, איז אַסקאַר וויילד כּסדר געשטיגן

(* קאַרל שטערנהיים, „אַסקאַר וויילד“, דראַמע אין פיר אַקטן, פּאַסטראַם
1925. דוד פּענאַ : „אַסקאַר וויילד“, דריי אַקטן. בוענאַס אײַרעס 1922.

אויפ'ן לייטער פון רום. בלינד און טויב פאר די צייכנס און שטימען, וואָס וואָרענען אים קעגן די נסיונות און געפארן אויף זיין וועג, שטייגט ער אַלץ העכער און העכער. נאָר ווען ער שטייט שוין אויפ'ן העכסטן טרעפּ, גליטשט ער זיך אַוויס און פּאַלט אַרונטער אין תהום פון עלנט, שאַנד און שפּאַט.

וויילד'ס טראַגעדיע איז נאָר טיפּער ווי די פון קינסטלער געשאַפענע, דורכדעם וואָס אירע צוקוקער זעען ניט אין זיין צוזאַמענברוך קיין טראַגזום, נאָר אַ שפּאַס, און קייקלען זיך פאַר געלעכטער.

II

אַסקאַר (פינגאַל אַ'פּלאַהערטי ווילס) וויילד איז געבאָרן געוואָרן דעם 16טן אָקטאָבער 1854 אין דעם פּיינסטן קוואַר-טאַל פון דובלין, די הויפטשטאָט פון אירלאַנד. זיין טאַטע-מאַמע האָבן געשטאַמט פון אַדעליקע און אינטעליגענטע משפּחות, און זיינען ביידע געווען באַרימטע פּערזענלעכקייטן אין זייער צייט.

ד.ר. סער וויליאַם ראָבערט ווילס וויילד (1815—1876), אַסקאַר'ס פאָטער, איז געווען דער גרעסטער אירלענדישער ספּעציאַליסט אויף אויגן און אויערן קראַנקהייטן. זיין אויגן און אויער קליניק איז אויך געווען באַרימט דורכדעם וואָס אַרימע פּאַציענטן פלעגן דאָרט באַהאַנדלט ווערן אומזיסט. ד.ר. וויילד איז אויך געווען אַן אויסגעצייכנטער אַרכעאָלאָג און פּאַלקאָלאָריסט, און דער פאַרפאַסער פון אַ היבשע צאָל ווערק איבער היסטאָרישע און אַרכעאָלאָגישע פּראָבלעמען. פאַר זיינע אויפטואַונגען אויף פאַרשידענע גייסטיקע געביטן, איז ד.ר. וויליאַם וויילד געוואָרן אויסגעוויילט פאַר'ן פּרעזידענט פון דער אירלענדישער אַקאַדעמיע און אויך געקראָגן פון ענגלאַנד דעם טיטל „סער“.

דזשיין פּראַנצייסקאַ עלדזשי וויילד (1826 — 1896) אָסט-קאַר'ס מאַמע, איז געווען די טאָכטער פון אַ פּראָטעסטאַנט-טישן גלח. זי איז געווען העכסט געבילדעט, גוט באַלעזן אין אַלע געביטן פון דער וועלט ליטעראַטור, האָט געלייענט אין

אָריגינאַל נריכיש און לאַטײַן און די באַדייטנסטע אײראָפּיאישע שפּראַכן פון איר דור. אין דער יוגנט האָט זי געשריבן, אונז טערן נאַמען „ספּעראַנצאַ“ (האַפּנונג) אין רעוואָלוציאָנערע זשורנאַלן. זי האָט דאָרט גערופן דאָס פּאַלק, אין פּאַעזיע און פּראָזע, צו רעוואָלוציאָנערע מעשים, אין קאַמף פאַר אירלאַנד'ס באַפּרייאונג. אויסער אַ באַנד לידער און אירע ביכער „אירלענד־דישע לעגענדעס“ און „סאַציאַלע שטודיעס“, האָט זי אויך גע־שריבן און איבערזעצט ראַמאַנען, וואָס זיינען געווען פּאַפּולער אין דער פּרויען־וועלט. די רעוואָלוציאָנערע מאַסן אין אירלאַנד האָבן איר באַטראַכט פאַר זייער פּרייהייט־דיכטערין און איר געליבט און געשעצט. גלייכצײטיק איז זי געווען אויך הויך אָנ־געזען אין די אינטעליגענטע קרייזן. איר סאַלאַן אין דובלין, אַזוי ווי שפּעטער, נאָך איר מאַנ'ס טויט, אין לאַנדאָן, איז גע־ווען אַ זאַמפּלאַץ פון קינסטלער, געלערטע און געזעלשאַפּטלעכע טוער.

וויילד'ס עלטערן זיינען ביידע געווען שטאַרק פאַראינטערע־סירט אין זאַמלען פּאַלקלאַר. ווען אָסקאַר איז נאָך געווען אַ קליין אינגל, האָט אים דער פּאָטער מיטגענומען אויף זיין רײִזע צו באַזוכן אַלטע חורבות און זאַמלען אַבערגעליבנס און זאַ־באַבאַנעס. אַזוי, אַז אַ דאַנק זיין פּאָטער, איז אָסקאַר וויילד שוין אין זיינע אינגל־יאָרן געווען גוט באַהאַונט אין מיטאַ־לאַגיע און אַרבעט־לאַגיע און גענוי באַקאַנט מיט די קונסט־ווערק פון אַלע צײַטן. פון זיין קונסטפאַרשטענדיקן טאַטן האָט אויך אָסקאַר וויילד גע'ירש'נט זיין געשמאַק פאַר אַנטיקן און זיין מבינות אויף קונסטזאַכן.

אָסקאַר וויילד איז געווען שטאַרק צוגעבונדן צו זיינע עלטערן. ברודער, וויליאַם טשאַרלס קעניגסבורי ווילס (1862—1899), און שוועסטער, איזאַבלאַ, אַ אינגערע פון אים. באַזונדערס האָט ער גע־ליבט זיין מאַמען, וועמעס אויסזען ער האָט געהאַט און איז געווען אַזוי ווי זי פול התלהבות פאַר אַלץ וואָס אים איז געווען געפּעלן.

אין די מוטערס אויגן האָט דער עלטערער זון, ווילי, אויס־געזען אַ סך געראַטענער ווי אָסקאַר. נאָר אָסקאַר וויילד האָט אַלע מאָל געהאַלטן זייער פיל פון זיין מאַמען. ניט געקוקט אויף איר אַבנאָרמאַלער גרויסהאַלטעריי און ניט פּאַעטישער גראַמענ־

מאכעריי, האָט איר וויילד פאַרגליכן סאַציאַל צו דער קלוג אויס-
גערעכנטער מאַדאַם ראָלאַן און קינסטלעריש צו דער באַגאַבי-
טער דיכטערין, עליזאַבעט באַרעט ברוינינג.

ליידי וויילד האָט געלאָזן אירע יונגע אינגלאַך זיין אַנוועזנ-
דיק ביי די פרייע אונטערהאַלטונגען אין איר סאַלאַן. זי האָט
אַפילו דערמוטיקט זייער טיילנעמען אין די געשפּרעכן פון די על-
טערע, און זיי צוגעגעבן קוראַזש צו מאַכן שיינע, געשליפענע
באַמערקונגען. דאָס האָט זיי אַנטוויקלט צו פרי, און אַוועקגע-
נומען פון זיי, באַזונדערס פון דעם אינגערן, די נאַאיוויטעט פון
דער קינדהייט.

דער מער פילנדיקער אַסקאַר האָט איבערהויפט איבערגע-
נומען פון זיינע עלטערן. אַלע זייערע שוואַכקייטן. אַפילו יענע
קראַנקהייטן פון זיין משפּחה, ווי שכרות, תּאווה און גאווה, פון
וועלכע ער איז געווען פריי אין זיין יוגנט, האָבן אין אים גע-
האַט זייערע קערנער, וועלכע האָבן בלויז געוואַרט אויף דער
גינסטיקער געלעגנהייט פאַר זייער אַנטוויקלונג.

אַסקאַר וויילד האָט ניט פאַרמאָגט זיין מאַמע'ס רעוואַלוצי-
אָנערע ענערגיע, איר אויפריכטיקן צאַרן קעגן אונטערדריקונג
און איר מוטיקן קאַמף פאַר פרייהייט.

אין זיין יוגנט, קענטיק אונטער דער מאַמע'ס איינפלוס, האָט
וויילד געשריבן אַ „סאַנעט צו פרייהייט“, וואו ער זאָגט, אַז
„דאָס ברומען פון אירע דעמאָקראַטיעס, טעראָר-הערשאַפטן, איר
רע גרויסע אַנאַרכיעס“, שפּיגלען אָפּ זיינע „ווילדסטע ליידי-
שאַפטן ווי דער ים“ און „אין געוויסע זאַכן“ איז ער מיט „אַט
די קריסטוסעס וואָס שטאַרבן אויף די באַריקאַדן“. נאָר שפּעטער
ווען ער טרעט אַרויס אין לעבן, חבר'ט ער זיך מערסטנס מיט
אַריסטאָקראַטן און דערווייטערט זיך נאָגז פון די ליידידיקע מאַסן
און פון די וואָס שטאַרבן פאַר זיי אויף די באַריקאַדן.

ער האָט אויך ניט פאַרמאָגט זיין טאַטע'ס וויסנשאַפטלאַכע
ענערגיע, זיין אומדערמיטלעכן פאַרשן און אונטערזוכן. ער איז
געווען שוואַך אין מאַטעמאַטיק און ניט געהאַט קיין אינטערעס
פאַר נאַטורוויסנשאַפט, דער פונדאַמענט פון דער נאַנצער מאַט-
דערנער קולטור.

נאָר דערפאַר האָט אַסקאַר וויילד איבערגענומען און וויי-
טער אַנטוויקלט, צו זיין אומגליק, אַלע חסרונות פון זיינע על-

מערן. ער איז געווען, אזוי ווי זיין מאמע, טעאטראליש און געלייגט געוויכט אויף דער אויסערלאצקייט, קליידונג און פון. ער האט, אזוי ווי זיין טאטע, ניט געקאנט קאנטראלירן זיינע תאוות.

וויילד'ס מאמע האט זיך אלעמאל באנומען, אין איר ריידן, זיך קליידן, אויפפירן, ווי זי וואלט געשפילט טעאטער. אלץ ארום איר איז געווען אפעקטירט און איבערגעטריבן. אפילו אין העלסטן מאָג זיינע אידע פּענסטער געווען דיך פאַרהאַנגען און אַין איר הילב דונקלן סטילן האָבן געברענט ליכט.

ווען אַסקאַר וויילד איז אַלט געווען קנאַפּע צען יאָר, האָט זיין טאַטע דורכגעמאַכט אַ סקאַנדאַליעזן פּראָצעס. דער חשוב'ער און געאָרלעטער אויגנאָן-אויער ספּעציאַליסט, דער פּרעזידענט פון דער אַקאַדעמיע, דר. סער וויליאַם וויילד, איז געוואָרן אָפּן באַשולדיקט אין פּאַרנוואַלטיקן זיינע אַ יונגע שיינע פּאַציענטין. די טאַכטער פון אַ קאַלעגע, אַ דובלינער פּראָפּעסאָר. עס איז אויך ניט געווען קיין סוד, אַז דער אַלטער דאָקטאָר האָט פּאַר-שווענדט כמעט זיין גאַנצן פּאַרמעגן אויף הויליאַנקעס און אויס-געלאַסנקייטן.

די ברידער וויילד האָבן זיך יעדער, זינט זיין ניינטן יאָר, דערצויגן אין דער פּאַרטאָראַ ראַיאָל כּוּל, צו טרישטאַקטנישן פּריוואַט שול, אין אַלסטיר, אין פּראָטעסטאַנטישן צפון כּון אירי לאַנד. דאָרט האָט אַסקאַר וויילד געלערנט פון האַרבסט 1864 ביזן זומער 1871. ער האָט זיך שוין דאָרט אַרויסגעוויזן מיט די מערסטע מעלות און חסרונות פון זיין שפּעטערן לעבן. ער האָט פּאַרמאַגט אַ זעלטענעם זכרון, און געקאָנט זאָגן אויסווייניק גטנצע שטיקער פון די גריכישע און רוימישע קלאַסיקער. אַ דאָנק זיין שוין קליינגענדיקע שטים, פלעגן וויילד'ס רעציטאַציעס מיטן אַ שטאַרקן איינדרוק אויף אַלע זיינע צוהערער.

אין וויילד'ס שול-יאָרן האָט זיך שטאַרק אָנגעזען די ווייב-לאַכע צשטקייט כּון זיין געזיכט. זיינע לאַנגע העלבלאַנדע האָר האָבן נאָך פּאַרשטאַרקט אַט דעם איינדרוק. ער האָט זיך אויך אונטערגעשיידט כּון די מערסטע שילער דורך זיין גלייכ-גילטיקייט צו ספּאַרט. ער פלעגט זאָגן, אַז די באַוועגונגען ביי ספּאַרט זיינען ניט עכמעטיש. ער האָט זיך ניט געראַנגלט, ניט געשפילט בייזובאָל אָדער פּוסבאָל, און אפילו ניט געקאָנט גוט

רודערן א שיפל. נאָר דערפאר פלעגט ער א סך ליענען, מער-
סטענס ראָמאַנטישע ווערק. ער איז געווען באַזונדערס באַנייט-
טערט פאַר די ראָמאַנען פון בנימין דיוואַעלי, (דער שפּעטערער
לאָרד ביקאַנספילד).

דער איינפלוס פון היימישן סאַלאָן, זיינע ריזן מיט דער
מאַמען וואַקאַציע-צייט, זיין גרויס באַלעזנקייט און זיינע מיט-
געבאָרענע פּיאיאָקייטן, האָבן וויילד'ן שוין אין די אינגל-יאָרן
אויסגעצייכנט מיט זיין מאַלאַנט צו אונטערהאַלטן אַ געזעל-
שאַפט. זיין שפּראַך איז געווען הומאַריסטיש, בילדעררייך. האָט
ער איינעם געגעבן אַ צונעמעניש, איז שוין דאָס געוואָרן צו-
געקלעפט צו יענעם, האָט ער עפּעס-וואָס דורכגעמאַכט, האָט ער
געהאַט צו דערציילן נסים און נפלאות. און כאַטש אַלע האָבן
פאַרשטאַנען, אז דאָס האָט פאַסירט בלויז אין זיין פאַנטאַזיע,
פלעגן זיי דאָך ווערן מיטגעריסן פון זיין וואונדערשיינעם הר-
מאַריסטישן דעריילן. נאָר ניט געקוקט אויף זיין שוין ריידן.
שיינע מאַנירן, גוט האַרציקייט, גוטמוטיקייט און אידלקייט ביז
נאָר, האָט וויילד ניט געהאַט קיין נאָענטע חברים. אויך זיין
עלמערעך ברודער האָט זיך צו אים פאַרהאַלטן, אַקוראַט ווי
דער אונטערשייד אין זייער עלטער וואָלט געווען א סך מער
ווי צוויי יאָר. אַסקאַר וויילד האָט שוין דעמאָלט געפילט, אז ער
שטייט פיל העכער ווי זיין עלטערער ברודער. נאָר האָט זיך
איינער דערנענטערט וויילד'ן, האָט זיך יענער אין אים פאַר-
ליבט.

אַ דאַנק זיין גוטן זכרון האָט וויילד געענדיקט די שול מיט
אַ פרייז פאַר גריכיש. דאָס האָט אים געגעבן אַ קעניגניס סטי-
פענדיע אין טריניטי קאלעדזש פון דובלין. די זעלבע מעלה
האָט אים געהאַלפן צו ענדיקן דעם קאלעדזש מיט אַ גאלדענעם
מעדאַל פאַר גריכיש און געווינען אַ סטיפענדיע אין אַקספּאַר-
דער אוניווערזיטעט (פינף יאָר צו 95 פונט — בערך 475 דא-
לאַר א יאָר).

אַזוי ווי אין שול, אַזוי אויך אין קאלעדזש האָט וויילד
געהאַט ווייניק חברים. ער האָט זיך ניט גע'חבר'ט מיט די
סטודענטן, ווייל זיי האָבן אַפּגעגעבן זייער מערסטע צייט אויף
ספּאַרט, שכרות און הולמאַיסטווע. ער פלעגט מער פאַרבריינג-
ען אין שטאַטישער געזעלשאַפט. נאָר ער האָט ניט געשפילט אין

קארטן, האָט ווייניק געטרונקען און, אזוי ווי זיין נאָנץ לעבן, קיינמאָל ניט געזאָגט קיין גראָבן ווייץ, קיינמאָל ניט דערציילט קיין צוויידייטיקע געשיכטלאַך. ער האָט תמיד געהאַלטן זיינע ליפן ריין, עסטעמיש.

די סטודענטן האָבן אים רעספעקטירט, נאָר ניט געליבט. ער האָט צופיל געהאַלטן פון זיך. ער האָט געוואוסט, אז ער ווייס און פארשטייט מער פון זיי אַלעמען.

III

דעם 17טן אָקטאָבער 1874, א טאָג נאָכדעם ווי ער איז אַלט געוואָרן צוואַנציק יאָר, איז אָסקאַר וויילד אַריינגעטראַטן אין מערעליין קאלעדזש פון אָקספּאָרדער אוניווערזיטעט. געוויינט לאַך קומען דארט אָן אַכצו־יאַריקע אינגלאַך. וויילד איז דערפאַר געווען מער אַנטוויקלט שוין צוליב זיינע יאָרן אַליין. ער הייבט זיך גיך אַרויס איבער זיינע קלאַסן. ער ווערט אומעטום דער וואָרטפירער. ער פילט זיך העכער פון אַלע. ער איז געווען באַי האַוונט ניט בלויז אין דער ענגלישער ליטעראַטור, נאָר אויך אין דער פראַנצויזישער און דייטשער. נאָר דער עיקר איז געווען וואַס קיינער האָט ניט געקאַנט אזוי שוין ריידן ווי ער. זיין פראַפּעסאָר וואַלטער פייטער, איז אַמאָל געוואָרן אזוי אַנטציקט פאַר וויילד'ס ריידן, אז ער איז געפאַלן פאַר אים אויף די קני און געקושט זיין האַנט.

אַט דער באַדייטנדיקער ענגלישער עסטעטיקער, דער פאַרפאַר סער פון די ביכער „רענעסאַנס“, מאַריוס דער עפיקורייער א. א. וו. האָט געהאַט אַ גרויסן אַיינפלוס אויף אָסקאַר וויילד. „די איינציקע שרייבער, וועלכע האָבן מיר באַאיינפלוסט.“ — האָט וויילד שפּעטער געשריבן, — „זיינען קיטס, פּלאַבער. און וואַלטער פייטער.“ און אין אַ פּריוואַט געשפרעך האָט נאָר וויילד צוגעגעבן: „פייטער האָט געמיינט אַלצרינג פאַר מיר. ער האָט מיר געלערנט די העכסטע פאַרמע פון קונסט: די שטריינגקייט פון שיינקייט. איך בין געקומען צו מיין פּוילן וואַקס מיט פייטערן.“ אויך איז זיינע טעג פון לייד און פּיין, הערט וויילד ניט אויף צו ריידן מיט ליבע און רעספעקט פון וואַל-טער פייטער. ער האָט באַטראַכט פייטער'ס „רענעסאַנס“ פאַר די „גרעסטע פּראָזע אין ענגליש“ און א טייל דערפון פאַר „די

גרעסטע פראזע אין דער גאנצער ליטעראטור". נאך כאטש פיי-
 טער איז געווען און פארבליבן פאר וויילד'ן די העכסטע אויטא-
 ריטעט, האָט ער דאָך קיינמאָל ניט באַזוכט זיינע פּאַרלעזונגען.
 אַ שטאַרקן איינדרוק האָט אויך געמאַכט אויף וויילד'ן
 „דער ענגלישער טאַלסמאַן“, דזשאָן ראַסקין. וויילד איז ניט
 געוואָרן מיטגעריסן פון זיין פּראָפּעסאָר'ס סימפּאַטיע מיט די
 אַרימע מאַסן. פאַרקערט, דאָס האָט דעם אַריסטאָקראַטישן אינ-
 דיווירואַליסט אָפּגעשטויסן. וויילד'ן האָבן אויך ניט באַגייס-
 טערט דזשאָן ראַסקינ'ס סאַציאַל-עטישע לערן פון קונסט און
 לעבן. דער יונגער עסטעטיקער איז שוין דעמאָלט געווען אַן
 אָנהיינגער פון „קונסט צוליב קונסט“. נאָר ער איז געוואָרן באַ-
 צויבערט פון דזשאָן ראַסקינ'ס נאָבעלער פּערזענלאַכקייט און פון
 זיין קרעפּטיקער פּראָזע. ער רופּט אים אַן „ענגלישער פּלאַטאַ“
 און שרייבט שפּעטער וועגן אים אזוי :

„ראַסקין וועט מיר שטענדיק זיין און בלייבן אַ לערער פון
 אירעלער לעבנסקונסט און גייסטיקן וויסן. שוין דערפאַר אַלזיין,
 ווייל ער איז דאָס געווען גאַנץ באַזונדער, וועלכער האָט אונז
 אין אַקספּאָרד, דורך דעם צויבער פון זיין קעגנוואַרט און די מו-
 זיק פון זיינע ווערטער, אַריינגעגעבן יענע באַרויטשטיקייט פון
 שיינהייט, וועלכע איז פאַר אינו דער סוד פון העלענישן גייסט.
 יענע ביינקשאַפט נאָך באַשאַפּער-קראַפט, וועלכע האָט ווייניק
 סטענס אייניקע אונטער אונז אָננעפּילט מיט דעם דערהאַבע-
 נעם און ליידנשאַפטלאַכן ערגניץ, אַריינצודרינגען אין וואַונדער-
 ווייטע לענדער, מיט אַ שליחות פאַר די נאַציעס, מיט אַ בשורת
 פאַר דער וועלט“.

ביי די עקזאַמענס אין 1876 האָט זיך וויילד שטאַרק אויס-
 געצייכנט אין די גריכישע קלאַסיקער. און אזוי ווי אין יענעם
 יאָר איז געשטאַרבן זיין פּאַטער און אים איבערגעלאָזן אַ ביסל
 נעלט, אויך אַ קליין הויז און אַ שטיקל לאַנד, האָט וויילד באַ-
 שלאָסן אונטערוועמען, אין יאָר 1877, אַ ליינגערע שטודיע-
 רייזע נאָך גריכנלאַנד, אונטער דער אויפזיכט פון זיין פּראָ-
 פּעסאָר מאַהאַפּי. די רייזע האָט אויף אים געמאַכט אַ געוואַל-
 טיקן איינדרוק און געהאַט אַ גרויסן איינפלוס אויף זיין גאַנצן
 לעבן. גריכנלאַנד איז געווען דאָס לאַנד פון זיינע חלומות און
 ביינקשאַפטן. וויילד'ס רייזע אין זיין ביבללאַנד האָט אָנגע-

פילט מיט לעבן זיין קלאסישן ווערטערבוך. פון אלע זייטן האָבן פאר אים אויפגעלויכטן מיטאַלאָגישע געשטאַלטן און אים באַ גייסטערט זיי צו געבן אַ קינסטלערישן תקון.

דעם זעלבן יאָר האָט אויך וויילד געמאַכט אַ קורצע ריזע איבער איטאַליע. דאָס האָט באַרייכערט זיין וויסן פון דער קונסט, פון דער רענעסאַנס-עפּאָכע, ווי אויך פון דער פאַררעכט פּאַעלישער, וועלכע האָט דעמאָלט געהאַט אין ענגלאַנד אַ קונסט באַוועגונג — די פּרעראַפּאַעליטישע — מיט וועלכע וויילד האָט שטאַרק סימפּאַטיוירט. זיין ריזע איבער איטאַליע האָט אים אויך באַקאַנט מיט דער קאַטוילישער מיסטיק וואָס האָט באַאיינ פּלוסט זיין יוגנטלאַך ליד און געוואָרן זיין לעצטער עיר-מקלט ווען ער, דער פּרינץ פון לעבן, איז געלעגן אַ געוונקענער בעט לער אויף זיין טויטנבעט. נאָר דעמאָלט האָט נאָר וויילד גע דינקט און געפילט דורך און דורך ווי אַ גריך פון דער קלאַטישער צייט, אָדער ווי דער פון אים פאַרערטער פּראַנצויזישער דיכטער גאָטיע, „איינער פאַר וועמען עס עקזיסטירט בלוז די זיכטבאַרע וועלט אַליין“. וויילד איז געווען צופרידן וואָס ער האָט געפונען אין וואַטיקאָ, אין קאַטוילישן הייליקטום פון רוים. די גריכישע געטער און העלדן. ער האָט פון זיי געהאַלטן מער ווי פון דעם געקרייציקטן משיח און זיין ליידנדיקע מאַמע, די מאַטער דאָלאָראַז. זיין אידעאַל איז געווען, דאָס דינסט פון ליידן זאָל אָפּטרעטן פאַרן דינסט פון שיינקייט. דאָס איז אויך געווען דער אינהאַלט פון זיין רעדע, וועלכע האָט געבראַכט דעם שיינקייטדינענדיקן וואַלטער פייטער צו פאַלן כורעים פאַר זיין סטודענט און קושן זיין האַנט.

„דער בלאַסער קריסטום האָט זיך שוין אויסגעלעבט“ — האָט וויילד דעמאָלט אויסגעפירט אין זיין שמועס מיט פייטער'ן — „זיינע זעלבסטפאַרלייקעגונגען און זיינע סימפּאַטיעס זיינען בלוז שוואַכקייטן: מיר באַוועגן זיך צו אַ סינעז פון קונסט, וואו די באַצויבערנדיקע פאַרפיומען פון ראַמאַנס זאָלן ווערן פאַרקנאַסט צו דער שטריינגער שיינקייט פון דער קלאַסישער פאַרמע“.

שוין אין זיינע אינגל-יאָרן האָט וויילד אַרויסגעוויזן אַ באַ זונדער ליבע צו שיינע קליידער. קענטיק אַ ירושה פון זיין מאַ מען. אָט די ליבע איז געוואקסן מיט זיינע יאָרן. אין קאלעדזש

פון דובלין האָט ער זיך שוין אָנגעהויבן פּוצן און אין אַקט
פאַרד איז ער גרויסגעטראָטן דער ערשטער אין ניקערס און זיין
דענע זאַקסן. ער איז דאָרט באַלד געוואָרן דער פירער פון מאַר
דע און עלעגאַנץ צווישן די אַריסטאָקראַטישע זין, וועלכע האָבן
אים געערקענט אויך פאַר זייער גייסטיקן וועגווייזער. ער האָט
פאַר זיי געפּרעדיקט זיין אידייע פון אינדיווידוואַליזם : דער
יחיד זאָל צעברעכן די צאַמען פון די בירגערלאַכע מנהגים און
זיטן. דער יחיד זאָל ניט פאַרשווענדן זיינע כחות פאַרן כלל,
נאָר זיך אָפּגעבן מיט זיין אייגענער עסטעטישער און אינטע-
לעקטורעלער פּולקומענהייט. ער האָט געלערנט, אז די זינד
מיט זייערע קוריאָזיטעטן דערווייטערן דעם האָרזאָנט פון
לעבן ; אז פאַראורטיילן און פאַרבאָטן זיינען בלוין צאַמען
איינצושפּאַרן די נשמה ; אז דער גייסט ווערט פון קיין זאך ניט
געשעדיקט א חוץ פון ליידין ; אז זעלבסטפאַרלייקענונג און
אנטהאַלטזאַמקייט פאַרקריפּלן און צוקאַליעטישן די נשמה.

אין אַקספּאָרד האָט אויך ווילד אָנגעהויבן זאַמלען מיט
ליבע שיינע און שוין געבונדענע ביכער. ער האָט זיך אָפּגעגעבן
הויפטזאַכלאך מיט פּילאָזאָמישע און עסטעטישע לימודים, און
ביסלאַכווייז אָנגעהויבן אויך אַליין שרייבן. איינער פון זיינע
עסיים פון יענער צייט, „היסטאָרישע קריטיק“, איז יאָרן נאָך
זיין טויט געפונען געוואָרן אין מאַנסקריפּט און פאַרעפּענטלאַכט.
צוזאַמען מיט אַנדערע שריפּטן אין אַ באַנד, אונטערן נאָמען
„עסיים“. גלייכצייטיק האָט ער אויך אָנגעהויבן שרייבן פאַר-
עזיע. איינס פון זיינע ערשטע לידער איז געווען אַ „רעקוויעס-
קעט“, אַ מין „אַל מלאַ רחמים“, נאָך זיין יונג פאַרשטאַרבענע
איינציקע שוועסטער, איזאַלאַ. איבערזעצט ווערטלאַך, און אַז
גראַמען, ליענט זיך זיין ליד אזוי :

„טרעט לייכטער, זי איז נאָנט
אונטער דעם שניי,
רייד שטילער, זי קאן הערן
די בלומען וואַקסן.

איר פינקלדיקס גאָלדנע האָר
באָדעקט מיט ראָסט,

זי אמאל יונג און שיין
צופאלן אין שטויב.

ליליע-גלייך, וויים ווי שניי,
האָט קוים געוואוסט
זי איז אַ פרוי, אַזוי
ליב וואַקסט זי אויב.

ארום-ברעט, שווערער שטיין,
ליגט אויף איר ברוסט,
איך פלאַג מיין האַרץ אַליין,
זי ליגט אין רו.

שטיף, שטיף, זי קאן ניט הערן
ליד צו סאַנעט,
מיין גאַנץ לעבן איז באַגראָבן,
הויפן ערד אויף איר."

אין יאָר 1878 האָט וויילד געקראָגן אַ פרייז פאַר זיין פאַר-
עמע „ראַווענאַ“, אַ שילדערונג פון דער איטאַליענישער שטאַט
מיט אַט דעם נאָמען, איר פאַרגאַנגענהייט און קעגנזאַרט, די
שטאַט, „וואו דאַנטע שלאָפט, וואו בייראַן האָט ליב געהאַט
צו וואוינען.“ וויילד האָט פאַרגעלייענט די פאַעמע אין אַ טע-
אַטער, ביי דער פייערונג פון די גראַדוואַירונג עקזאַמענס, דעם
26טן יוני 1878. זיין שיין קלינגענדיקע שטים און גוטע טעכ-
ניק האָט אַלעמען באַצויבערט. מען האָט אים אַפּלאָדירט ווי אַ
דערפאַלגרייכן טענאַר. די פרעסע האָט דאָס פאַרצייכנט פאַר די
ליטעראַרישע געשעעניש פון יאָר.

אין דער זעלבער צייט האָט וויילד געקראָגן זיין אַקאַדע-
מישן טיטל ב. א. (בעטשלער אָוו אַרט) און איז אָפּגעפאַרן נאָך
לאַנדאָן זוכן פרנסה. מיטן פאַטער'ס טויט איז געוואָרן צור-
שטערט די אַלטע היים אין אירלאַנד. האָט זיך זיין מאַמע באַ-
זעצט אין לאַנדאָן וואו זי האָט געלעבט פון דער הכנסה פון
איר מאַנ'ס ירושה. אַ פאַרמעגן פון אומגעפער זיבן טויזנט פונט
(אַרום פינף-און-דרייסיק טויזנט דאָלאַר).

IV

אָסקאַר ווילד איז געקומען פון אָסקפּאָרד קיין לאַנדאָן מיט אַ געמישטער רעפּוטאַציע פון אַ דיכטער, אַן עסטעט און אַ דענדי. עס זיינען שוין אויך געווען קלאַנגען, אַז ער באַזיצט אַבנאָרמאַלע ליידנשאַפטן. זיין ליבע צו טעאַטראַלישקייט, זיך אויסצושטעלן, צו לאָזן פון זיך ריידן, האָט אים געמאַכט האָבן הנאה דערפון וואָס מען לאַכט אים אויס. אַזוי האָט ער אָנגעקוואַלן, וואָס ער איז געוואָרן געשילדערט אַלס דענדי אין אַן אָפּערעטע „פּיי-שענס“, פון גילבערט און סאַליוואַן, וואָס האָט אויסגעלאַכט די נייע עסטעטן. אַט דעם הוש אָסקאַר'ס פאַר לאָזן פון זיך ריידן, האָט זיין ברודער ווילי באַפּרידיקט אין פּולער מאַס. ווילי האָט גע- האָט אַ פּרייע האַנט ביים רעראַקטאָר פון „דהי וואָרלד“, אַ וואַכנבלאַט פאַר דער „בעסערער“ געזעלשאַפט. האָט ער אויס- גענוצט זיין פּרוויליגירטע שטעלונג צו פּאַפּולאַריזירן זיין אינ- גערן ברודער. אַלץ וואָס אָסקאַר האָט געטאָן, האָט ווילי הויך אַנאַנסירט. באַלד האָט אויך אָסקאַר גענומען ציען אויף זיך די אויפּמערקזאַמקייט פון אַט דער „בעסערער“ געזעלשאַפט. זיין שוין ריידן, און מעגלאַך אויך דער חשד, אַז ער האָט אומנאַטיר- לאַכע תּאוות, האָט אַרום אים געשאַפּן אַ קרייז. אַ סך האָט דערצו אויך מיטגעהאַלפּן זיין גרויסער יוגנטלאַכער אַנטוויאַזום פאַרן טעאַטער. ער האָט ניט געהאַט קיין הוש פאַר מוזיק. האָט זיך געלאַנגווייליקט ביי קאַנצערטן. האָט איבערהויפּט ניט גע- קאַנט האַרכן געדולדיק. ער איז געווען געוואוינט אַלע זאַלן צו אים האַרכן. נאָר דאָס טעאַטער האָט ער געליבט ליידנשאַפט- לאַך און געווען אַנטציקט פאַר שוישפּילער, אַפּילו פאַר מיטלמע- סיקע.

זיין אויפּריכטיקער אַנטוויאַזום פאַר אַלץ וואָס אָפּעלירט צו זיין עסטעטישן הוש, זיין גוטמוטיקייט, שיינע מאַנירן, דער שטענדיקער שמייכל אויף זיין פנים, זיין נעמען דאָס וואָרט ביי יעדער געלעגנהייט צו לויבן דאָס, וואָס ער האַלט פאַר לויבנסווערט און זיין טאַלאַנט זיך אויסצודריקן זעלטן-שיון, האָט אים באַלד אַריינגעפירט אין דער געזעלשאַפט פון די שוין שפּילער, מאַלער, דיכטער און זייערע אַריסטאָקראַטישע פאַרערער. ער איז געוואָרען באַפּריינדט מיט מעטיו אַרנאָלד, ברוינינג, טאָד

מאס הארדי, וויסטלער, וויליאם מאריס, מערעדיט, סווינבורן א. ד. ג. קינסטלער. פון עטלעכע פון זיי האָט ער אַ סך גע- לערנט. באַזונדערס פון וויסטלער און מאריס, וועמעס איינ- פלוס עס איז קענטיק אין זיינע לעקציעס איבער הויודעקא- דאָזיעס און איבער קונסט בכלל. דיסערטאָזיעס און ביכער איי- בער וויילד'ן ווייזן אויך נאָך דעם איינפלוס אויף אים פון מעטיו אַרנאָלד. נאָך וויילד האָט דאָס ביי קיין געלעגנהייט ניט אַנערקענט.

זיין גרויסער דערפאָלג אין געזעלשאַפט האָט דאָך וויילד'ן ניט געגעבן קיין פרנסה. פאַרלאָזנדיק אַקספּאַרד האָט ער אַנג- געגעבן זיין באַשעפטיקונג אַלס „פּראָפּסעאָר פון עסטעטיק און א קונסטקריטיקער“. דאָס האָט געמיינט אין לאַנדאָן — אַן אינטער- ליגענטער פּראָלעטאַריער. דאָך האָט ער זיך דערמוטיקט מיט'ן ברודער'ס פאַרהעלטניסמעסיקן דערפאָלג אַלס זשורנאַליסט. נאָך ער איז אויף אַט דעם געבויט געווען אַ קאַליקע, אינם פאַרגלייך מיט זיין ברודער. דער לעצטער האָט זיך ניט אויפגעהויבן איי- בער דעם געשמאַק פון דורכשניטלאַכן צייטונגס לייענער, בעת אַסקאַר איז פאַר זיי געווען צו אינטעליגענט, צופיל עסטעט. עס האָט אים אַפילו שטאַרק וויי געטאָן צו מוזן אַנקומען נאָך היילי- צו זיין אַרימע מאַמען. דאָך איז ער ביי זיך ניט אַרונטער- געפאלן. זיין אַפטימיזם, זיין שטאַלץ האָט ניט געהאַט קיין גרעניץ. ער האָט געוואוסט, אַז ער האָט גרויסע פיאיאקייטן און איז געווען זיכער אין זיין ענדליכען דערפאָלג. ער האָט גע- טראָצט די, וואָס האָבן אים מבטל געווען, אָדער זיך פאַרהאַלטן צו דעם גלייכגילטיק. איז אַרומגעגאַנגען אַנגעטאָן אין ניקערס און זיידענע זאַקן מיט משונהדיקע בלומען אין לאַץ, גרינע קאַרנ- בלומען און גאַלדיקע לייליעס. האָט גערעדט וועגן באַדלער, ווע- מען קיינער איז ענגלאַנד האָט דעמאָלט ניט געקאַנט, ווי פון אַ וועלט-דיכטער. האָט זיך געמאַכט צום וואָרטפירער פון דער ענגלישער עסטעטישער באַוועגונג, וואָס איז געוואָרן צוגעגרייט דורך דער קונסט פון די פּרע-דאָפּאָעליטס, און צום כּהן גדול פון אַ קולט, וועמעס גאַטהייט איז שיינקייט — שיינקייט אין קונסט און אין לעבן.

די גאַנצע צייט האָט ער געטראַכט, אַז אויב אים געליינט צו פאַרעפענטלאַכן אַ באַנד לידער, וועט זיך אים עפענען דער וועג

צו אנערקענונג און פרנסה. אויסער זיין פאָעמע „ראַווענאַ“, וואָס
 האָט געמאַכט אַ פּראָזאַ ביי דער אינטעליגענציע פון אָקספּאָרד,
 האָט ער אויך געהאַט פאַרעפּנטלאַכט אייניקע לידער אין פאַר-
 שידענע אַקאַדעמישע זשורנאַלן. דאָך איז קיין פאַרלעגער ניט
 געווען גרייט צו ריזיקירן די קאַסטן אַרויסצוגעבן ווילד'ס ליד-
 דער. נאָר זיין מאַמע, וואָס האָט אים שטאַרק געליבט, איז גע-
 ווען שטאַלץ אויף אים, געקאַנט אויף אויסווייניק זיין יעדעס
 ליד, און פון אים גערעדט אין איר סאַלאַן ווי פון ביראַז, האָט
 אים געהאַלפּן מיט איר ביסל אָפּגעשפּאַרט געלט אַרויסצוגעבן
 זיין ערשטן בוך לידער. ער האָט אָפּגעדרוקט זיינע לידער אויפ'ן
 אייגענעם הישבוך און פאַר אַ געוויסן פּראָצענט געקראָגן אַ פאַר-
 לעגער, וואָס זאָל אָננעבן זיין פירמע אויף דעם.

אָנהויב זומער 1881 איז אַרויס ווילד'ס ערשטער לידער-
 בוך. עס איז געווען רייך אַרויסגעגעבן, אויף גוטן פּאַפּיר, מיט
 ברייטע ליידיקע ברעגעס. דער פּרייז איז געווען צען שילינג
 (צירום צוויי און אַ האַלב דאלאַר) אַ באַנד, אַן אומגעהויער גרוי-
 סער פּרייז פאַר יענער צייט. נאָר דאָ האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז
 ווילד'ס קורצזש און אָפּטימיזם איז געווען באַרעכטיקט. ניט
 פריער און ניט שפּעטער האָט אַ בוך לידער געהאַט אַזאַ דערפּאָלג
 אין ענגלאַנד. אין פאַרלויה פון עטלעכע וואַכן האָבן זיך פאַר-
 קויבט פיר אויפלאַגן. די סבות פון דעם דערפּאָלג זיינען גע-
 ווען פאַרשידענע. ערשטנס, די כּמעט איינשטימיקע פאַרדאַמונג
 פון זיין בוך דורך אַלע בירגערלעכע ליטעראַרישע זשורנאַלן.
 צווייטנס, די פיינטלעכע קאַריקאַטורן אויפ'ן פאַרפּאַסער און די
 אָפּהוּזקנדיקע פאַראַדיעס אויף זיינע לידער אין דעם פּאָפּולערן
 באַלעבאַטישן וויצבאַלעט „פּאַנמש“. דריטנס, זיינע סאַנעטן צו
 עלן טערי.

עלן טערי איז געווען די אנערקענטסטע שוישפילערין פון
 יענער צייט. זי האָט געשפילט צוזאַמען מיטן דעמאָלט באַדיי-
 טנדיקסטן ענגלישן בינענקינסטלער הענרי אוורוינג, אין די הויפט-
 ראַלן פון שעקספיר'ס פּיעסן, ווי אויך אין מאַדערנע קונסטווערק.
 זי איז געווען אַנמיטיקט פון ווילד'ס סאַנעטן און געלויבט ביזן
 הימל דעם פאַרפּאַסער און זיין ווערק. אין איר מעמואַר-בוך,
 שרייבט עלן טערי, אַז ווילד און וויסטלער האָבן געמאַכט אויף
 איר מער איינדרוק ווי אַלע מענער פון איר דור.

דער גרויסער דערפאלג פון זיין לידער-בוך האָט וויילד'ן מאַטעריעל ווייניק געהאַלפּן. די דאָנה פאַר חיונה איז געווען אזוי שטאַרק ווי פּריער. נאָר ניט געקוקט אויף דער שאַרפּער קריטיק פון די ליטעראַרישע זשורנאַלן, וואָס האָט אים וויי גע- טאָן, האָט דאָך דער דערפאלג פון זיינע לידער אים געגעבן מוט צו נייע אונטערנעמונגען. ער האָט קלאָר איינגעזען, אז ער וועט ווייניק דערגרייכן אויפ'ן וועג פון זשורנאַליזם, און אז ער קאָן מאַכן אַ סך אַ בעסערן איינדרוק אַלס רעדנער. האָט זיין פּריוויליקער פּרעס-אַגענט, דער טרייער ברודער ווילי, פּלוצ- לונג מיטגעטיילט אין „דהי וואָרלד“, אַ צוליב דעם „אומגעהייר- ערן דערפאלג פון זיינע לידער, איז מר. אַסקאר וויילד געוואָרן איינגעלאָרן צו לעקטשורן אין אַמעריקע“.

באמת האָט וויילד'ן קיינער ניט איינגעלאָרן קיין אַמערי- קע. ער איז אַהין געפאָרן ניט געבעטענערהייט. נאָר אַ היץ זיין פּלאַן צו פאַרבעסערן זיינע פינאַנצן דורך אַן אַמעריקאַנעם לעקטשור-טור, האָט ער אויך געפּלאַנט אויפצופירן אין אַמעריקע זיין פּיעסע „וועראַ, אָדער די ניהיליסטן“.

„וועראַ, אָדער די ניהיליסטן“, האָט וויילד געשריבן אין גייסט פון דעם ענגלישן ליבעראַליזם, וואָס האָט סימפּאַטיזירט מיט דער באַוועגונג קעגן צאַריום אין רוסלאַנד. צוליב דעם איי- טערעם פאַר דער באַוועגונג האָט וויילד פאַרעפּנטלאַכט די פּיעסע אין סעפטעמבער 1880. נאָר „וועראַ“ איז ניט געווען קיין קונסטווערק און ניט געמאַכט קיין אויפזען, כאָטש זי האָט שוין סמנים פון זיין שפּעטערן הומאָר און געשליפענעם דיאַלאָג. אַן אַקטריסע, וואָס האָט אים צוגעזאָגט עס אויפצופירן, האָט באַלד חרטה געקראָגן. וויילד האָט דערפאַר געהאַפּט אויף אַמעריקע, וואָס שטייט ליטעראַריש אונטער ענגלישן איינ- פּלוס. ער האָט גערעכנט, אז זיין רעפּוטאַציע אין לאַנדאָן וועט אים דערביי אַ סך מיטהעלפּן. בפרט אז די טעמע איז געווען אַנציענדיק דורך דעם דערפאלגרייכן אַטענטאַט אויפ'ן צאַר אַלעקסאַנדער דעם צווייטן.

דער פּלאַן איז געווען פאַרהעלטניסמעסיק אַ דערפאלג. וויילד'ס מאַנירן און ווערטלאַך האָבן באַלד אויפגעווערט אַמע-

ריקע. א סך פאפולאריטעט האָט ער אויך געקראָגן פאַר זיין דערקלערונג צום טאַמאָזשנע-באַאַמטן ביים לאַנדן : „אויך האָב ניט וואָס אַנצוגעבן אַ חוץ מיין זשעני“. די פרעסע האָט אים געגעבן אַ סך פּובליציטעט. מען האָט אים קאַריקאַטורירט, גע- מאַכט פאַראַדיעס אויף זיינע לידער א. א. וו. אַלץ אַזוי ווי אין ענגלאַנד. זיין ערשטע לעקציע אין ניו יאָרק, 9טן יאַנואַר, 1882, האָט אַנטיציקט זיינע צוהערער. דער אינטעליגענטער עולם איז געווען מיטגעריסן פון זיין שיינע אויסשפּראַכע, בליצאַר- טיקע אַפּאַריזמען, ראַמאַנטישן אויסזען, עלעגאַנטע מאַנירן. דער דערפּאָלג איז געווען אַזוי גרויס, אַז אַ באַרימטער אימפּרעסאַריאַ האָט פאַר אים אַראַנזשירט אַ טור איבערן לאַנד. זיינע טע- מעס זיינען געווען „די ענגלישע רענעסאַנס פון 19טן יאָרהונ- דערט“, „הויז דעקאַראַציע“ און „די קונסטן און דער בעל-מלאכה“ א. ד. ג. קיין ניים האָט ער כמעט ניט געוואָגט. אַלץ איז שוין געווען פון פריער אין די שריפטן פון דזשאָן ראַסקין און וויליאַם מאַריס, וואַלטער פייטער און מעטיו אַרנאָלד. אַ סך פון דאָס, וואָס ער האָט געוואָגט וועגן קונסט, האָט ער געהערט פון וויסטלער'ן. נאָר דער אופן ווי ער האָט עס איבערגעגעבן, איז געווען עכט וויליריש און געוואונען די הערצער פון זיינע צוהע- רער.

זיין גרעסטן טריאומף האָט ווילד געפייערט אין באַסטאָן. אַרום פּופציק-זעכציק סטודענטן האָבן זיך צוזאַמענגענומען אים אויסצולאָכן ביי זיין לעקציע, צו מאַכן אַ קאַריקאַטור אויף זיין אויפפאַלנדיקער קליידונג. האָבן זיי זיך אַלע אָנגעטאָן אין פּראַקן מיט ניקערס, אין לאַנגע פאַרוקן און גרינע שניפּסן און אַריינגעשטעקט אין זייערע לאַצן גרויסע רויזן (זונענבלאָזען) און לייליעס. נאָר ווילד איז געקומען אָנגעטאָן אין געוויינלאַכע קליידער און זיך געמאַכט ניט זעענדיק די קאַריקאַטור אויף אים. ער האָט גערעדט אַזוי שוין און אַרויסגעוויזן אַזוי פיל וויסן און גייסט, אַז ער האָט פאַרוואַנדלט זיינע אָפּלאַכער אין פאַרערער און פריינט.

גרויס אויפזען האָט אויך דעמאָלט געמאַכט זיין שיינע הקדמה צו ראָד רימעל'ס לידער-בוך „רויזנבלאַט און עפלבלאַט“ (פּילאַר- דעלפּיע 1882), אין וועלכער ווילד האָט אויסגעדריקט זיינע עסטעטיש-פּילאָזאָפּישע אידיען.

פון יאנואר ביז יולי 1882 האָט ווילד געהאַלטן אין אַמע-
 ריקע ניינציק לעקציעס. נאָר וואָס טיפּער אין לאַנד, איז דער
 באַזוך צו זיינע רעדעס געוואָרן קלענער. איז ער ווייטער פון
 נעבראַסקאַ אין די וועסט ניט געפאָרן. די הכנסה פון זיינע ניינ-
 ציק לעקציעס האָט באַטראַפן אַרום צוואַנציק טויזנט דאלאַר.
 ער האָט דערפון געקראָגן בערך זעקס טויזנט דאלאַר. נאָר ווילד
 האָט אַ סך פאַרשווענדט און בכלל געלעבט אָן אַ חשבון. דאָך
 איז אים נאָך אַלע הוצאות געבליבן אַרום צוויי טויזנט דאלאַר.
 האָט ער דאָס באַטראַכט פאַר אַ גרויס דערפאַלג. נעשיקט אויך
 דערפון פיר הונדערט דאלאַר זיין מאַמען, וועלכע ער האָט אַלע-
 מאַל געשטיצט מער ווי זיין עלטערער ברודער פלעגט דאָס טאָן.

VI

נאָך אַ באַזוך אין קאַנאַדאַ האָט זיך ווילד אומגעקערט צוריק
 אין ענגלאַנד און איז אַריינגעטראָטן, ווי ער האָט געזאָגט, אין
 צווייטן פעריאָד פון זיין לעבן און שאַפן. זיין אַמעריקאַנער
 דערפאַרונג האָט אים דערמוטיקט אונטערצונעמען אַ לעקטשור-
 טור אויך איבער ענגלאַנד, אין אַפּריל 1883. זיין לעקציע איבער
 „דאָס וועזן פון קונסט“ פאַר די קונסט-סטודענטן, האָט אַרויסגע-
 רופן קעגן ווילד'ן דעם צאָרן פונ'ם גרויסן מאַלער וויסטלער.
 דער לעצטער האָט באַשולדיקט ווילד'ן אין פלאַגיאַריזם, אין
 ליטעראַרישער גנבה. נאָר אפילו דער ביטערער וויסטלער, דער
 קינסטלער זיך צו מאַכן שונאים, האָט ניט געקאָנט מאַכן דעם
 גוטמוטיקן איידעלן אַסקאַר ווילד פאַר זיין שונא. אין זיינע
 אַנפאַלן רופט אים אָן וויסטלער: „ליבנסווירדיק און אומפאַר-
 אַנטוואָרטלאַך“.

אומבאַקומערט פון וויסטלער'ס אַטאַקעס, האָט ווילד געגעבן
 לעקציעס איבערן גאַנצן לאַנד איבער זיינע „פּערזענלעכע איינ-
 דרוקן פון אַמעריקע“. שפעטער איז עס אַרויס אין אַ באַזונדער בוך
 אונטערן זעלבן נאָמען. נאָר וועגן קונסט האָט ער שוין ווייניק
 גערעדט. ווילד האָט דערמיט שווייגנדיק צוגעגעבן, אַז כאַטיש
 ער האָט געלערנט אַ סך איבער קונסט פון וואַלטער פייטער און
 דזשאַן ראַסקין, ווי אויך פון זיין פאַטער, איז ער דאָך ניט
 אַזוי קאָמפּעטענט צו ריידן איבער קונסט ווי אַ וויסטלער.
 די אויפפירונג פון זיין „וועראַ“ אין ניו יאָרק, איז אויגוסט

1883, צו וועלכער וויילד איז עקסטרא געקומען צופארן, איז געווען א דורכפאל. האָט ער זיך באַלד אומגעקערט צוריק נאָר לאַנדאָן און זיך ווייטער גענומען צו געבן לעקציעס, וואָס האָט אים אַריינגעבראַכט א סך מער ווי שרייבן אין צייטונגען. נאָר דאָס אַרומפאַרן כסדר איבערן לאַנד האָט אים דערעסן, דערצו האָט ער כסדר געשטרעבט זיך גייסטיק ווייטער צו אַנטוויקלען. איז ער, אַזוי שנעל ווי ער האָט אָפגעשפּאַרט אַ פּאַר הונדערט פונט, אָפגעפאַרן קיין פּאַריז.

אין פּאַריז האָט וויילד אַ סך געלערנט און געשריבן. אַ דאַנק זיין שפּראַך־קענטשאַפּט, ער האָט גערעדט פּראַנצויזיש כמעט ווי אַ געבאָרענער פּראַנצויז, האָט זיך וויילד דאָרט גע־פילט הימיש. ער איז באַלד געוואָרן באַקאַנט מיט די העכסטע קינסטלער פון פּאַריז: די דיכטער הונא, דע גאַנקור, דאָרע, מאַלאַרמע א. ד. ג. די מאַלער: דעגאַ, פּיקאַסאָ, סאַרדזשענט א. א. וו. די שוישפילער: קאַקעלין און סאַרז בערנאַרד א. א. וו. ער האָט געלייענט אַ סך פּראַנצויזישע ליטעראַטור און געוואָרן באַזונדערס מיטגעריסן פון באַלזאַק'ס ווערק. אין זיין באַגייסטער רונג פאַר באַלזאַק'ן האָט וויילד זיך געמאַכט אַזאַ שלאָפּראַק ווי באַלזאַק פלעגט טראַגן. נאָר וויילד האָט איבערהויפט גע־האַט אַ שוואַכקייט צו אַזאַ ראַמאַנטיציזם, אָדער פעטישיזם, ווי זיינע שטריינגע קריטיקער רופן דאָס אָן. ער האָט באַנוצט די זעלבע שרייב־פּאַפּיר ווי הונא; אָפגעקויפט דעם שרייב־טיש, אויף וועלכן קאַרלייל האָט געשריבן אַ גרויס ווערק; פּרובירט געניסן פון די זעלבע גיפּטן, וואָס באַדלער האָט באַנוצט. צו זיין גליק האָט ער ניט געקאַנט קריגן אַלע; נאָר דאָס איינגעוואוינען זיך צו טרינקען אַכסינט, ווי באַדלער, האָט אויך וויילד'ן גע־נוג שאָרן געבראַכט און פאַרשנעלערט זיין אונטערגאַנג. וויילד האָט אויך ליב געהאַט כסדר צו ציטירן די דיכטער, וועלכע האָבן אים באַגייסטערט. נאָר זיינע קריטיקער נעמען דאָס ניט אָן פאַר אַ צייכן פון זיין התלהבות, נאָר פשוט פאַר מאַנגל אין אַר־גינאַליטעט, ווי דאָס איז געוויינלעך דער פאַל ביי מענטשן, וואָס וואַרפן זיך צופיל מיט ציטאַטן.

זייענדיק אין פּאַריז האָט וויילד אויפגעשריבן זיין פּיעסע „די הערצאָגין פון פּאַדוּאַ“ (אויפגעפירט אין ניו יאָרק, 1891, בער־לין און האַמבורג, נאָר אומעטום דורכגעפאַלן), און זיינע צוויי באַ־

דייטנדיקע פאָעמען : „דאָס הורנהויז“ און די „ספינקס“. די ענגלישע פיורטאָנער און פיליסטער קרייזן האָבן „דאָס הורנהויז“ שטאַרק פאַרדאַמט, און דאָס דערמיט געגעבן אַז אויסערגעוויינטליכע פאַפּולאַריטעט.

די עטלאַכע חדשים אין פאַרזי האָבן פאַרצערט זיינע פאַר הונדערט פונט און ער האָט זיך געמוזט אומקערן צוריק נאָך לאַנדאָן. נאָך וויילד האָט געגלויבט, אַז ער האָט געהאַנדלט אַ מציאה, אַז ער האָט אַראָפּגענומען די שמאַנט פון פאַרזי. אין לאַנדאָן איז וויילד ווידער געווען אויף צרות. די הכנסה איז געווען קליין און זיין הוצאה אויסערגעוויינטליך גרויס. ער האָט ליב געהאַט שיינע קליידער, גוטע שפייז, גוטע משקאות, געווען פאַרשווענדעריש אין געבן „טיפּס“ א. א. וו. דאָך האָט ער, אויף דער עצה פון זיין מאמען, וואָס האָט פאַנאַטיש געגלויבט אין זיין ענדלאַכן דערפאַלג, גענומען צימערן אין אַ רייזער בערגענט. ער האָט אויך אָנגעהויבן נאָך מער אויבטרעטן אין דער געזעלשאַפט ווי פריער. ער האָט ניט פאַרפעלט צו זיין אנוועזנד ביי קיין פרעמיערע, דייסעס, אויסשטעלונג א. א. וו. ער איז געווען אַ שטענדיקער גאַסט ביי אַלע בעלער, באַנקעטן, הוליאַנקעס א. א. וו. האָט פאַרקערט צווישן דער העכסטער אַריסטאָקראַטיע און דער אַרעמער באַהעמיע. פלעגט פאַרבריינגען מיט אַריסטאָקראַטישע מיניסטער־פרויען און מיט ניט אַנערקענטע שוישפילערניס. האָט גענומען געלט ביי רייכע מעצער נאָטן פאַר אַרעמע קינסטלער. ער האָט דערביי קיינמאַל ניט פאַרגעסן אַז זיין אייגענע באַדערפענישן, נאָך געטאָן אויך גרויסע טובות צו אַנדערע. בכלל איז וויילד געווען גוט־האַרציג, פרוי־געביק און געטאָן פאַר קרובים און פרוינט אַלצדינג וואָס איז געווען אין זיין מעגליכקייט.

אין מאי 1884, איז עלטער פון דרייסיק יאָר, האָט וויילד פלוצלונג חתונה געהאַט מיט קאַנסטאַנס מערי לויד, די טאָכטער פון אַן אירלענדישן אַדוואָקאַט. זי איז ניט געווען איבערן דורכ־שניט, האָט דער עולם געגלויבט, אַז דאָס איז אַ געלט־שודר, כאָטש איר שטענדיקע הכנסה איז געווען בלויז אַרום פערציק דאלאַר אַ וואָך. נאָך אין לאַנדאָן פון די אַכציקער יאָרן איז דאָס געווען גענוג צו פירן אַן אַנשטענדיק לעבן. דאָס וויילד פאַרל האָט זיך אַריינגעקליבן אין אַ באַשיידן קליין הויז אין

טאָט סטריט, טשעלסי, אַ פּינע רעזידענץ געננט אין לאָנ-
דאָן. דער זאָל איז פאַר ווײלד'ן געוואָרן דעקאָרירט פון אַ באַ-
דייטנדיקן מאַלער. אַלץ איז דאָרט געווען איינגעאָרדנט אַר-
טיסטיש, און דאָס הויז איז באַלד באַקאַנט געוואָרן אין קינסט-
לערישע קרייזן.

פּטור געוואָרן פון זאָרג פאַר הוינה, האָט זיך ווײלד אָפּ-
געגעבן מער מיט ריידן ווי מיט שרייבן. (לויט זיינע ביאָגראַפּן
שעראַרד און רענסאַם, איז פאַר ווײלד'ן געווען דאָס ריידן וואָס פאַר
אַנדערע שרייבער זיינען נאָטיצן). ווײלד האָט שטאַרק געליבט
זיינע צוויי אינגלאַד, געווען אַ גוטער מאַן. נאָר דער פּאַקט,
וואָס ער איז אומעטום געגאַנגען אַליין אָן זיין פּרוי האָט
נאָך פאַרשטאַרקט די קלאַנגען און חשדים וועגן זיינע אב-
נאַרמאַלע תּאוות. ער ווידער האָט גאַרנישט געטאָן אָפּצושוואַכן
אָט די מיאוסע קלאַנגען. זיין שוואַכקייט צו לאָזן פון זיך
הערן איז געווען אזוי גרויס, אַז אים האָט ניט געקומערט וואָס
מען זאָגט וועגן אים, אָבי ער איז אויף אַלעמעס ליפּן.

ווײלד האָט געוואוסט זיין שוואַכקייט צו לאָזן פון זיך ריידן.
ער האָט דאָס פּרובירט פאַרענטפּערן מיט אַ וויץ. היינטיקע צייטן,
פּלעגט ער זאָגן, מוז מען זיך אַליין רימען, ווײל קיין פּרעמדע
וועלען דאָס ניט טאָן. געוויסע אַרטיקלן ווערען אַ סך גענוצט ניט
ווײל זיי זיינען בעסער פון אַנדערע, נאָר ווײל זיי זיינען גוט
אַנאַנסירט. ווײל דער קינסטלער ווערען געלייענט פון די מאַסן מוז
ער זוכן מען זאָל פון אים כּסדר ריידן.

נאָר זיין ווייב'ס הכּנסה איז ניט געווען גענוג אויף ווײלד'ס
גרויסע הוצאה. ער האָט ליב געהאַט אַנטיקע מעבל, זילבער ;
אַריענטאַלישע טעפּיכן, רענעסאַנס בראַנז, שיינע בילדער, ערשטע
אויפּלאַגען פון גרויסע דיכטונגען א. א. וו. האָט ער געמוזט זוכן
צו פאַרדינען פון זשורנאַליזם. האָט ער געשריבן רעצענזיעס איבער
ביכער אין „פּאָל מאַל גאַזעט“ און טעאַטער קריטיקן אין „דהי
דראַמאַטיק רעוויז“ ראַבערט ראָס האָט זיי אַרויסגעגעבן אין אַ בוך.
זיי האָבן ניט קיין גרויסן ליטעראַרישן ווערט פאַר זיך אַליין,
נאָר זיינען וויכטיק ווי אַ שליסל צו זיינע שפּעטערע ווערק, אין
וועלכע ווײלד האָט זיי אָפּט איבערגעאַרבעט. אין אָקטאָבער 1887
האָט ווײלד אָנגענומען די רעדאַקטאָר-שטעלע פון אַ מאָנאַט-
לאַכן זשורנאַל „דהי ווימענס וואַירלד“ (די פּרויענוועלט). ער

האָט געקראָגן זעקס פונט (אַרום דרייסיק דאָלאַר) אַ וואָך און צוזאַמען מיט זיין פרוי'ס הכנסה געקאָנט לעבן אין קאָמפּאַרט, לויט די לעבנס קאָסטן פון יענער צייט. נאָך וויילד איז געווען אַ שלעכטער רעדאַקטאָר, ניט פינקטלאַך, ניט פלייסיק. אנשטאַט אַרבעטן, פלעגט ער דערציילן זיינע קאָלעגן אַלערליי אַנעקדאָטן. קיין וואונדער וואָס ער איז ניט געוואָרן ווידער באַשטימט פאַר זיין אַמט, ווען זיין קאָנטראַקט איז אויסגעגאַנגען, אין סעפטעמבער 1889.

VII

זיין נאָנץ לעבן איז וויילד געפאַלן כורעים פאַר שיינקייט. נאָך ער אַליין איז ניט געווען שוין. באַזונדערס אַלס מיטלערער קער מאַן. זיין גוף איז געווען אומגעלומפערט גרויס, ברייט און דיק. ער איז געווען איבער זעקס פוס די הויך, און האָט אויסגעזען ווי אַ רוימישער קיזער אין צייט פון רוימ'ס ירידה. זיין דיקע מאָרדע מיט די גיידערס אויפ'ן האַלז, זיין געלבע הויט, וואָס האָט אַלע מאָל אויסגעזען שמוציק, זיינע שמאַלציקע צעגאַסענע פייכטע הענט, זיין אויליקער פעטער גוף, אויף וועלכן עס איז געווען אויסגעגאַסן פוילקייט און זיך נאָכגעביקייט, ווי אויך זיין צופיל אויסגעפוצטקייט האָט אים ניט גענעבן קיין סימל פאַטישן אויסזען. דערצו האָט זיין מאַסיווער קערפער געהאַט אין זיך עפעס ווייבלאָכעס און ער האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ זיסלאַכע פעטע פרוי. בלויז זיינע האָר זיינען געווען שוין, נאָך זייער לאַנגקייט האָבן געמאַכט זיין פנים נאָך מער ווייבלאָך. זיינע ליפן, וועלכע האָבן אייניקע פון זיינע פריינט אויסגעזען שוין געשניצט און פול מיט חן, האָבן אַנדערע אָפגעשטויסן מיט זייער תאווה. עס פלעגט זיי אויך אָפּעקלען פון זיין שוואַרצן פראַנט-צאָן, ווען ער פלעגט לאַכן. נאָך קוים האָט אָסקאַר וויילד אָנגעהויבן צו ריידן, האָט ער זיך פאַרוואַנדעלט אין אַ לעגענדאַרישן בן-מלך. זיין גאַנצער אויסזען איז געווען מלאַיח, און מען האָט זיך געוואונדערט, פאַר וואָס האָט מען דאָס פריער ניט געמערקט.

ווען אָסקאַר וויילד האָט גערעדט, האָט גערוט די שכינה אויף זיין פנים. מען האָט געזען בלויז זיינע אויסדרוקספולע, לעבעדיקע, לאַכנדיקע, גרויע אויגן, פון וועלכע עס האָט אַרויסגע-

שיינט זיין שיינע נשמה. מען האָט געהערט בלויז זיין מוזיקאַל־
שע טענאַר־שטיים, וואָס האָט געקלונגען אזוי האַרציק, אזוי
מענטשלעך. זיין פּריילאַכקייט האָט באַצויבערט. זיין אַנטור
זיאָם איז געווען אָנשטעקנדיק. זיין באַרעקטעריסטישער הר
מאָר האָט אַלץ באַלויבטן ווי מיט בליצן. קורץ, ער איז געווען
אַ ריידער פון גאָט'ס גאָד.

זיין באַדייטנדיקער ענגלישער ביאָגראַף פּריינק הערים, דער־
ציילט אין נאָמען פון אַן ענגלישן לאָרד פּאָלגנדיקן פּאַסט :
ביים לאָרד איז הויף זיינען געווען פּאַרזאַמלט אַן עולם פּריצישע
יעגער און ספּאַרטס. ווען דער לאָרד האָט זיך דערוואוסט, אַז איז אַ
דערבייאַיקע שטאַט געפינט זיך אַסקאַר ווילד, האָט ער אים אייני
געלאָרן צו אַ לאַנטש. אויף מאַרגן איז געוואָרן איינגעמערדט
אַסקאַר ווילד, און ווען ער איז אַריין אין צימער, האָבן זיך די
ספּאַרטסלייט באַהאַלטן אונטער צייטונגען, כדי ניט צו דאַרפן
ווערן פּאַרגעשטעלט פאַר דעם שרייבער, וואָס האָט ביי זי גע־
האַט אַ שלעכטן נאָמען. אַסקאַר האָט זיך געגריסט מיטן לאָרד
און זיך געמאַכט אזוי ווי ער וואָלט קיין זאַך ניט באַמערקט און
אַנגעהויבן שמועסן.

„איז פינף מינוט“, דערציילט דער לאָרד, „זיינען אַלע ציי־
טונגען געוואָרן אוועקגעלייגט און יעדער איינער האָט זיך צוגע־
רוקט צו אים זיך איינצוהאַרכן און לאָבן“.

נאָכן מאַלצייט האָט יעדער פון זיי געבעטן דעם לאָרד, ער
זאָל פּאַרהאַלטן ווילדן צום דינער. דער סוף איז געווען, אַז אַלע
זיינען אוועק באַגייסטערט און יעדער האָט דערקלערט, אַז קיין
מענטש האָט ווערעס־איז גערעדט שענער ווי ווילד.

ווילד'ס ריי־קונסט איז באַשטאַנען ניט אין האַלטן לאַנגע
דערעס, אין מאַנאָפּאָליזירן די אונטערהאַנדלונג, נאָר אין שפּילן
זיך מיטן שמועס ווי מיט אַ פּילקע, עס אויפכאַפן פון צייט צו
צייט און באַלויבטן מיט זיין פּיינעם הומאַר. „עס איז געווען אַ
שפּיל פון געניאַלן הומאַר איבער יעדער פּראַגע, וואָס איז
אַרויפגעקומען, אזוי ווי זונענשיין טאַנצט איבער כוואַליעס“.

זיינע קונסט אידיען פון יענער צייט, און גלייכגילטיקייט
צו באַצייטלע פּראָבלעמען, האָט ווילד'ן רעקאַמענדירט צו דער
טריסטאַקראַטיע. ער האָט געלעבט נאָר פאַר דאַס, וואָס איז שייך,
אויסערגעוויינלעך, ניט פאַר דאַס, וואָס איז גוט פאַרן כלל. ער

האָט זיך ניט אינטערעסירט מיטן אַלגעמיינעם וואוילזיין. ער
האָט זיך געהאַלטן הויך איבער די מאַסן און ניט אַנערקענט קיין
טאַראַלישע אָדער געזעלשאַפּטלאַכע פּליכטן. סאָציאַלע פּראָבלע-
טען האָבן אים אינטערעסירט נאָר אויף וויפיל זיי האָבן אַ
שייכות מיט קונסט. אַלץ איז פאַר אים געווען בלוין קונסט־מאַ-
טעריאַל, אפילו דאָס לעבן גופאַ. וויילד האָט געמיינט, אַז ער
איז אומפאַרטייאיש, אַז ער איז בלוין קינסטלער. נאָר באמת
איז ער געווען דער קינסטלערישער אידעאַלאָג פון דעם הערשנ-
דיקן גוטבאַזיצער קלאַס. ער איז געווען אַזוי ווי זיי פאַר אינדי-
ווידועלעך פּרייהייט, אָדער ווי פּריינק הערים דריקט זיך אויס,
פאַר אַנאַרכיע אונטערן שוץ פון דער פּאָליציי... ער איז געווען
פּאָפּולער ביי דער לאַנד־אַריסטאָקראַטיע, ווייל ער האָט אידע-
אַלאָגיש פאַרטיידיקט איר קלאַסנהערשאַפּט. זיין פאַראַכטונג
פאַר די ברייטע אומוויסנדיקע מאַסן. און אפילו זיין האַס צום
פּיליסטערטום, צו דער אויפגעקומענער בורזשואַזיע האָט גע-
שטימט מיט די פאַראורטיילן פון דר ענגלישער אַריסטאָקראַטיע.
אומבאוואוסט פאַר זיך אַליין איז וויילד געוואָרן דער אויס-
דרוק פון הערשנדיקן קלאַס אין ענגלאַנד. און וואַלט ער גע-
ליבט ספּאָרט, גענאַנען אויף געיעג, אַנשטאַט שרייבן לידער.
וואַלט וויילד פאַר זיין שוין ריידן געקאַנט ווערן אַ פּאָליטישער
פירער ביי די אַריסטאָקראַטן און פאַרנעמען אויב ניט די שטעלע
פון אַ פּרייס־מיניסטער, איז פון אַ פּאַרויצער אין פאַרלאַמענט.
אָדער אַ וויצע־קעניג אין אַ קאַלאָניע, און מעגלאַך געענדיקט זיין
קאַריערע מיטן טיטל לאָרד, מאַרקזי אָדער גאָר הערצאָג.
די אַרימע מאַסן האָבן ווייניק געוואוסט פון וויילד'ס שרייבן.
ווען יא, וואַלטן זיי אויסגעפונען, אַז טיף אין האַרצן האָט ער
דאָך געפילט זייערע לידן, ווי דאָס באַווייזן זיינע קינדער-
מעשיות, כאַטש ער האָט דאָס געזוכט צו פאַרדעקן מיט שיינע
ווערטלאַך און פאַרדאַקסן. פאַרקערט, די בורזשואַזיע מיט איר
שאַרפן קלאַסנגעפיל, האָט אים דערקענט דורך און דורך. זי
האָט אים געהאַסט, אַזוי ווי ער האָט זי פאַראַכטעט. זיין צאָ-
מענברעכעריי, זיין פאַראַכטונג פאַר אַלץ, וואָס איז קאַנווענציע-
אַנעל, מעג דאָס אויך זיין באַרעקט מיט הייליקן שימל, די לייכט-
האַרציקייט, מיט וועלכער ער האָט זיך אַלץ נאַכגעגעבן, און
דער עיקר, זיין איבערלעגנהייט, זיין זשעני, זיינען געווען פאַר-

ברעכנס, וועלכע דער פיוריטאנישער ענגלישער מיטלקלאס האָט
 ניט געוואָלט און ניט געקאָנט מוחל זיין. די קלאַנגען און
 חשדים וועגן וויילד'ס געהימע אומנאַטירלעכע זינד, וועלכע
 האָבן אים געמאַכט אַנציענדיק פאַר דער דעגענערירטער אַרטי-
 טאַקראַטיע, זיינען ניט געווען קיין רעקאַמענדאַציע צו דער
 בכבודיקער בורזשואַזיע. אירע הייזער זיינען פאַר אים געווען
 פאַרשלאָסן אפילו אין דער צייט פון זיין העכסטן גלאַנץ.

דאָר האָט וויילד געהאַט א סך חסידים אויך צווישן דער
 בורזשואַזיע, דער „גילדענער יוגנט“. א טייל רייכע אויסגע-
 לאַסענע יונגעלייט האָבן באַטראַכט וויילד'ן פאַר א כהן גדול פון
 אַ טעמפל, וועמען גאַטעסדינסט איז געניסן פון לעבן, און
 טאַקע געניסן ביון דעם. האָבן זיי זיך געמאַכט פאַר זיינע פריי-
 וויליקע אויסרופער און אַנמעלדער און כסדר געזונגען זיין לויב.
 נאָר אַסקאַר וויילד האָט זיך באַמט ניט גענויטיקט אין פּרעס-
 אַגענטן און שבחתיס-זינגער צו ווערן פּאַפּולער. זיינע שפּריכווער-
 טער און אַנעקדאָטן האָבן געהאַט פּליגל און געטראָגן זיין רום
 ווייט איבער די גרענעצן פון ענגלאַנד.

ווען אַן אַמעריקאַנער פאַרלאַג האָט זיך געווענדט צו אַס-
 קאַר וויילד'ן, ער זאָל אַנשרייבן אַ בוך, וואָס זאָל אַנטהאַלטן
 אַ הונדערט טויזנט ווערטער (ארום 300 זייטן), און אים אַנגע-
 באַטן דערפאַר פינף טויזנט דאָלאַר, האָט וויילד געענטפערט, אַז
 ער קאָן דאָס ניט טאָן, ווייל די ענגלישע שפּראַך פאַרמאָגט ניט
 אַזויפיל ווערטער. ווען מען האָט ביי אים געבעטן אַ צעמל-
 פון הונדערט גוטע ביכער, האָט וויילד געענטפערט, אַז ער קאָן
 דאָס ניט טאָן, ווייל ער האָט לעת עתה אַנגעשריבן בלויז פינף.
 אַזוינע הומאַריסטישע באַמערקונגען האָט וויילד געמאַכט אין
 מאַסן, יעדן טאָג.

VIII

וויילד'ס שאַפונגס פיזיקייט איז געווען אומגעהויער גרויס,
 ער האָט געקאָנט שרייבן אַזוי שנעל און אַזוי פיל ווי
 באַלזאַק. נאָר אַזוי ווי וויילד'ן האָט די גויט ניט געצוואונגען
 צו זיין אַזוי פלייסיק ווי יענער, האָט ער געמאַכט פון זיין
 פּוילקייט אַ טונענד. האָט זיך זאָגאַר שטאַרק באַליידיקט, ווען
 אַ קריטיקער האָט באַמערקט, אַז ער, וויילד, איז אַ פּרוכטבאַ-

דער שרייבער. דאך האָט ווײַלד אין צײַט פֿון זײַן רעדאַקטירן די פֿרויענצײַטונג פֿאַרפֿאַסט אַ היבשע צאָל דערצײלונגען („לאָרד סעוויל'ס פֿאַרברעכן“ און אַנדערע) און קינדער מעשׂוֹת („דער גליקלאַכער פֿרײַן“ און אַנדערע, וואָס זײַנען אַרויס אין 1888, מיט בילדער פֿון וואַלטער קרוינ, דער קאַרטוניסט פֿון אַרבעטער אויס-גאַבן, און זשאַקאָס הוד).

„דער גליקלאַכער פֿרײַן“ איז געלויבט געוואָרן פֿון וואַל-טער פֿײַטער און אַנדערע באַדייטנדיקע ענגלישע ליטעראַטור-קריטיקער. אײנער האָט עס אַפילו אָנגערופֿן „די ליבאַכסטע מעשה'לע פֿון מאָדערנער צײַט“. ווײַלד אַלײן האָט זיך פֿאַר-גלייבן מיט אַנדערסענ'ען, דעם מײסטער פֿון קינדער-מעשׂוֹת. נאָך ווײַלד האָט ניט געקאַנט דערצײלן אַ קינדער-מעשה'לע אַזוי אײנפֿאַך ווי יענער. אין זײַנע קינדער-מעשׂוֹת געפֿינען זיך צו אײנטעליגענטישע אויסדרוקן און אַנשפּײגלונגען, וואָס קינדער קאַנען ניט באַגרייפֿן. ער האָט דאָס שפּעטער אײנגעזען און זײַן צווייטן בוך מעשׂוֹת „דאָס מילגרוימענהײַט“ (1891), וואָס ער האָט געווידמעט זײַן פֿרוי, האָט ער שוין אַלײן דערקלערט. אַז דאָס איז פֿאַר דערוואַקסענע. דאָך ווערן ווײַלד'ס קינדער-מעשה'לאַך נאָך הײַנט געלייענט פֿון קינדער, און זײַנען אײבער-זעצט אין מאַסן שפּראַכן. די מערסטע פֿון זײ אױך אין אײ-דיש. אין אַמעריקע זײַנען זײ אַרויס אין אַ רײך אַילוסטריר-טער אויסגאַבע, מיט אַן אײנלײטונג פֿון דעם באַדייטנדיקן לײ-טעראַטור-קריטיקער ה. ל. מענקען. צוויי מעשה'לאַך, „דער גליקלאַכער פֿרײַן“ און „דער געבורטסטאָג פֿון דער אינפֿאַנטין“. זײַנען לעצטנס געוואָרן דראַמאַטיזירט (באַסטאָן, 1916 און 1924) און ווערן אָפט אױפֿגעפֿירט פֿון שול קינדער.

נאָכדעם ווי ווײַלד האָט פֿאַרלאָרן די רעדאַקטאָר-שטעלע אין דער פֿרויענצײַטונג, האָט ער זיך אָפּגעגעבן מער מיט זײַן קונסט. זײַנע עסײען פֿון יענער צײַט : די דעקאדענץ פֿון זאַגן לײגן ; פּעדער, בלישטיפֿט און גיפֿט ; דער קריטיקער אַלס קינסטלער און דער אמת פֿון מאַסקעס ; זײַנען אַרויס אין יאָר 1891 אין אַ בוך אונטערן נאָמען „אײנטענשאַנס“ (צײלן). אָט די עסײס, צו וועלכע עס ווערט צוגעגעבן אין זײַנע געזאַמלטע שריפֿטן אױך זײַן עסײ „די מענטשלעכע נשמה אונ-טער סאַציאַליזם“, האָבן געמאַכט גרויס אױפֿזען בײַ דער העכס-

מער אינטעליגענץ (זיין) „מענטשלאכע נשמה“ איז אויך תיבה
 געוואָרן איבערגעדרוקט אין אמעריקע). זיי, אָט די עסייען,
 און ניט זיין פאָפּולאַריטעט ביי דער ענגלישער אַריסטאָקראַטיע.
 האָבן געלייגט דעם פּונדאָמענט פאַר ווילד'ס זינסטלערישן רום.
 אין אָט די עסייס צייכנט זיך אויס ווילד מיט זיין אַררי-
 גינאַליטעט. ער פירט אין זיי דורך ביז צום עקסטערעם זיין
 אידייע, אַז די קונסט איז אויף יענער זייט פון גוט און שלעכט.
 זי קאַן שילדערן מיט דער זעלבער מיסטערשאַפט און באַנייט-
 טערונג, שלעכטס און גוטס. נאָר ביים בכבודיקן באַלעכאַטישן
 קלאַס האָט ווילד דערמיט נאָך מער געשעדיקט זיין רעפּוטאַציע.
 די באַלעכאַטישע קריטיק האָט עס אויסגעטייטשט, אַז ווילד
 פאַרטיידיקט דאָס זאָגן ליגן, דאָס באַניין קאַלטבלוטיקע מערדער-
 רייען. נאָר באַזונדערס איז ער געוואָרן פאַרדאַמט פאַר זיין
 אַפּהאַנדלונג „דאָס בילד פון מר. וו. ה.“ (1889).

ראַבערט ראָס, ווילד'ס טרייער פריינט און ליטעראַרישער
 צוואהידדורכפירער, דערקלערט, אַז ווילד האָט „דאָס בילד פון
 מר. וו. ה.“ געשריבן מיט אַ שפּאַסיקער כּונה. ער האָט געוואַלט
 אויסלאַכן די ענגלישע שעקספיר-לומדים, וואָס פּלפּולן זיין
 אויף יעדן אות אין זיינע ווערק. האָט ער אויסגעטייטשט
 שעקספיר'ס ווידמונג פון אַ סאַנעט צו איינעם וו. ה., אַז דער
 שטאַלץ פון ענגלאַנד האָט געהאַט אַן אַבנאָרמאַלע ליבע צו אַ
 יונגמאַן. נאָר די ענגלישע געזעלשאַפט האָט דאָס אַנדערש
 אויפגענומען. אפילו דער פרייגייטטיקער פריינק הערים, ווילד'ס
 רעדאַקטאָר, פריינט און ביאַגראַף, פאַרזיכערט, אַז ווילד האָט
 עס געמיינט ערנסט, און האָט דערמיט פאַרדאַמט זיינע אייגענע
 אַבנאָרמאַלע ליידנשאַפטן.

ניט ווייניקער איז ווילד געוואָרן אַטאַקירט פאַר זיין ראַ-
 טאָן „דאָס בילד פון דאַריאן גריו“. זשעראָם ק. זשעראָס'ס ציי-
 טונג „טרדיי“, ווי אַ סך אַנדערע האָבן דערקלערט „דאַריאן
 גריו“ פאַר אַ בוך, וואָס קאַן האַבן אַ פאַרדאַרבלאַכן איינפלוס.
 זיי האָבן דערפאַר געפאַדערט זיין אונטערדריקונג. אפילו די
 ליבעראַלע „דילי קאָניקל“, וואָס איז געוויינלאַך געווען פריינט-
 לאַך צו מאַדערנע קינסטלער, האָט פאַרדאַמט „דאָס בילד פון
 דאַריאן גריו“, אַלס אַ „געשיכטע געבאַרן פון דער קרעציקער
 ליטעראַטור פון דער פראַנצויזישער דעקאַדענץ — אַ גיפטיק

בוד, וועמעס אטמאספערע איז אַנגעפילט מיט די שטינקענדיקע ריחות פון מאַראַלישער און גייסטיקער פאַרפּוילטקייט". פון דער אַנדער זייט האָט „דאַריאן גרין“ אַרויסגערופן דעם העכסטן לויב אין קינסטלערישע קרייזן. אפילו די, וואָס האָבן אַנערקענט, אז אַלס גאַנצעס איז דאָס בוך ניט ווערט דעם נאָמען ראַמאַן.

„דאַריאן גרין“ איז אַ ליינגערע דערציילונג, געשריבן אין פּראַנצויזישן סטיל און אונטערן איינפלוס פון אַ ריי פּראַנצויזישע דערציילונגען, באַזונדערס פון באַלזאַק'ס, „לע פּאָ דע שאַג־רען“, אין וועלכער אַ שטיקל פעל פון אַ ווילדן אייזל שרומפט אין מיט יעדן וואונטש פון זיין באַזיצער. דאַריאן גרין'ס פנים, אויף זיין בילד, געמאַלן פון אַ גרויסן מאַלער, ווערט כסדר על־טער און באַדעקט מיט די שטריכן פון אַכזריות, תּאוּה און צביעות. נאָר ער אַליון, דאַריאן, בלייבט דער זעלבער שיינער, סימפּאַטישער יונגערמאַן, וואָס ער איז געווען צו איינ־און־צוואַנציג יאָר, ווען ער האָט באַגייסטערט דעם באַרימטן מאַלער צו שאַפן זיין מייסטער־ווערק. צום סוף, ווען ער וויל פאַרניכטן דאָס בילד, וואָס איז זיין געוויסן, טרעפט זיין מעסער אין דער אייגענער ברוסט. דאָס בילד קריגט ווידער די געשטאַלט פון דעם וואונדערשיינעם סימפּאַטישן בחורל און אויף דער ערד ליגט טויט אַן עקלאַפּט אויסזענדיקער אַלטער בעל־תּאוּה־ניק און פאַרברעכער.

די דערציילונג איז צוערשט געווען געדרוקט אין אַ זשורנאַל. איר אַרויסגעבנדיק אין בוך־פּאַרם, האָט ווילד צוגעגעבן אַרום אַ דריטל לעזע שטאַף, כדי דאָס בוך זאָל אויסזען גרעסער און קריגן קונים. דערצו האָט ער אַנגעשריבן אַ הקדמה, וואָס איז מער אַן עסיי איבער קונסט ווי אַ פאַרוואָרט פון אַ ראַמאַן. דאָס אַלץ ווירקט, אז „דאַריאן גרין“ זאָל ניט זיין איינהייטלאַך. זיין נען אַנדערע טיילן עכטע קונסט, געשריבן מיט דעם פיינעם הוי מאָד און עלעגאַנטן סטיל פון די בעסטע וויילדישע ווערק. אַנדערע טיילן ווידער לייענען זיך ווי אַ מיטלמעסיקער פּראַנצויז־שער ראַמאַן, געשריבן אין איילעניש, ניט פּאָלירט, ניט גע־שליפן.

אַ דאָנק די ערשטע זעקס קאַפיטלען, אַרום אַ דריטל פון דאָס גאַנצע ווערק, איז „דאַריאן גרין“ געוואָרן גערימט פון וואַל־

טער פייטער און אנדערע קונסט־קריטיקער פון ערשטן ראנג. וואָלט ווילד, אַנשטאָט אויסצוציען זיין ראַמאָן צוליב מאַטע־רעלע מאַטיוו, אים פאַרקלענערט און איבערגעאַרבעט צו אַ קורצע דערציילונג, אזוי וואָלט עס געקאָנט ווערן איינע פון די קאַסטבאַרסטע פּערלען פון דער וועלט־ליטעראַטור. אזוי ווי „דאָ־ראַן גרײ“ איז איצט, גלאַנצט ער הויפטזאַכלאך מיט די עכט־וויילדישע עפיגראַמען, אַריינגעלייגט אין מױל פון לאָרד הענרי וואַטאָן, וועלכער איז אַ מוסטער פון ווילד'ס שיין ריידן אין אַ געוועלשאַפט. מיט אַ טײל פון זיינע געלונגענע עפיגראַמען אין „דאָריאַן גרײ“ האָט זיך ווילד שפּעטער באַנוצט פאַר זיינע דערפאַלגרייכע פּיעסן.

נאָך „דע פּראָפּונדיס“, די „באַלאַדע פון רעדינגער תּפּיסח“ און „סאַלאַמע“ איז „דאָריאַן גרײ“ דאָס פּאַפּולערסטע בוך פון אַסקאַר ווילד. אין אנדערע שפּראַכן איז דאָס געוואָרן איבער־זעצט צו עטלעכע מאָל (אין דייטש פון אַכט באַזונדערע איבער־זעצער). עס איז אויך איבערזעצט אין אידיש און העברעאיש. אין פּראַנצויזיש איז „דאָריאַן גרײ“ געוואָרן דראַמאַטיזירט פון ס. מערמע (פּאַריז, 1922), אין אַ פּראַלאַג מיט פינף אַקטן. דער אַנפאַל פון דער בירגערלאַכער פּרעסע אויף זיין ראַ־מאָן האָט ווילד'ן ניט אַנטמוטיקט, נאָר איבערראַשט. ער איז געווען זיכער, אַז ער האָט געשאַפן אַן עכט־מאַראַליש ווערק, וואו דאָס גוטע איז מענששן זיגט איבער דאָס שלעכטע, דער יצר טוב איבער דעם יצר הרע, די מענטשלעכע נשמה איבער די תּאוות פון גוף. מעגלאַך, אַז די סיבה פון דער באַשולדיקונג אין אוממאַראַלישקייט האָט געשטאַמט דערפּון, ווי אַרטור רענ־סאָם דיינקט, וואָס ווילד האָט צו שיינ געשילדערט דעם וועג פון זינד. אַלנפאַלס האָט זיך ווילד געפּילט העכער ווי זיינע קריטיקער, און זיי געענטפּערט שטאַלץ: „דאָס ווערק „דאָריאַן גרײ“ איז גיפטיק אויב איר ווילט; נאָר איר קאָנט ניט אַפּליי־קענען אַז דאָס איז אויך פּולקומען און פּולקומענהייט איז דאָס נאָך וואָס דער קינסטלער שטרעבט“.

שאַרפּער קעגן זיינע קריטיקער איז ווילד אַרויסגעטראָטן אין דער הקדמה, וואָס ער האָט אָנגעשריבן צו „דאָריאַן גרײ“ פאַר זיין איצטיקער פאַרנעמעטער פּאַרם. ווילד זאָגט דאָרט:

אזוי:

„דער קינסטלער איז דער באשאפער פון שיינע זאכן.
 „צו אנטפלעקן די קונסט און פארבארגן דעם קינסט-
 לער איז קונסט'ס צוועק.
 „דער קריטיקער איז דער, וואָס קאָן איבערזעצן אין
 אַנאַנדער פאַרם אַדער אין אַ נייעם מאַטעריאַל זיין
 איינדרוק פון שיינע זאכן.
 „די העכסטע, אַזוי ווי די נידעריקסטע, פאַרם פון
 קריטיק איז אַ מיז אויטאָביאָגראַפיע.
 „די וואָס געפינען מיאוסע אַבזיכטן אין שיינע
 זאכן זיינען פאַרדאַרבן. ניט זייענדיק ליבנסווירדיק.
 דאָס איז אַ חסרון.
 „די וואָס געפינען שיינע אַבזיכטן אין שיינע זאכן,
 זיינען די קולטיווירטע. פאַר זיי איז נאָר דאָ האַפּ-
 נונג.

„זיי זיינען די אויסדערוויילטע, פאַר וועמען שיינע
 זאכן מיינט בלוז שיינקייט.
 „עס איז ניטאָ אַזאָ זאָד ווי אַ מאַראַליש אַדער אומ-
 מאַראַליש בוך. ביכער זיינען גוט געשריבן, אַדער
 שלעכט געשריבן. דאָס איז אַליץ.
 „דער ווידערווילן פון ניינצנטן יאָרהונדער קעגן דע-
 אַליזם איז דער כעס פון קאַליבאַן, זעענדיג זיין איי-
 גענעם פנים אין אַ שפיגל.
 „דער ווידערווילן פון ניינצנטן יאָרהונדערט קעגן
 ראַמאַנטיציזם איז דער כעס פון קאַליבאַן. ניט זעענ-
 דיק זיין אייגענעם פנים אין אַ שפיגל.“

זיינע שונאים האָבן געפונען אין „דאָריאן גריי“ אַ סך אַנ-
 צוהערנישן אויף וויילד'ס אַבנאַרמאַלע ליידנשאַפטן. זיי האָבן
 אויך פאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז זיין יוגנטלאַכער פּריינט דזשאַן
 גריי, איז געווען דער מאַדעל פאַר „דאָריאן גריי“. וויילד האָט
 ניט אָפּגעלייקנט די קלאַנגען, כאַטש ער האָט זיך באַקאַנט מיט
 דזשאַן גריי נאָכדעם ווי זיין ראַמאַן איז שוין געווען פאַרעפּנט-
 לאַכט. פאַרקערט, וויילד האָט אַזוי ווי זיך גערייזט מיט דער
 בירגערלאַכער געזעלשאַפט און אַפט לאַכנדיק אַנגערופן דזשאַן
 גריי'ען מיטן נאָמען „דאָריאן“. דערפאַר האָט זיך די בירגער-
 לאַכע געזעלשאַפט אַז אים נוקם געווען און אינגאַרירט זיינע

טיף-מענטשלעכע קינדער-מעשיות, וועלכע זיינען ארויס אין יעדער צייט אין בוך-פארם.

מער אנערקענונג האט וויילד געקראגן אין פאריז, וואו די לייט טערארישער קרייזן האבן פאר אים געמאכט א באנקעט, אין דעצעמבער 1891, ווען ער האט דארט אנגעשריבן אין פראנצויזיש זיין „סאלאמע“. סארא בערנאר האט עס געזאלט אויפ-פירן אין א לאנדאנער טעאטער אין יאר 1892. נאך דער לאנד-טשעמבערליין, דער ממונה אויפ'ן קעניגלעכן הויף, וועלכער האט אויך דעם אמט פון א טעאטער-צענזאר אין ענגלאנד, האט דאס פארבאטן אויפצופירן, ווען סארא בערנאר האט שוין אנגעהויבן מאכן פראבע. דער מאטיוו איז געווען, אז עס קאן ניט דער-לויבט ווערן די אויפפירונג פון ביבלישע באראקטערן.

אומזיסט האט וויילד פראטעסטירט, פארוואס ווערן דער-לויבט ביבלישע באראקטערן אין אנדערע געביטן פון קונסט, צום ביישפיל, אין מאלעריי, אין סקולפטור. קיין זאך האט ניט געהאלפן. זיין דראגונג, אז אלס אירלענדער איז אים לויבט זיך אפצוטרייסן פון ענגלאנד און זיך באזעצן אין פראנקרייך און ווערן א דארטיקער בירגער, האט נאטירלעך בלויז ארויסגערויפן שפאס. „סאלאמע“ איז צוערשט געווארן אויפגעפירט ניט אין לאנדאן, נאר אין פאריז, און ניט דורך דער פחדנישער, מאט-טעריאליסטישער, „געטלעכער סארא“, נאך דורך לואיניע-פאע, ווען וויילד איז שוין געווען אין תפיסה, אין 1896.

„סאלאמע“ איז געווען די פאפולערסטע פיעסע פון אסקאר וויילד. זינט 1901, א יאר נאך וויילד'ס טויט, ווען זי איז גע-ווארן אויפגעפירט אין בערלין, געפינט זי זיך אין דער רעפער-טואר פון דער אלועלטלעכער בינע. דורך דער מוזיק פון ריכארד שטרויס איז „סאלאמע“ געווארן א פאפולערע אפערע. ניט קוקנדיק אויף דעם, וואס נאך דער ערשטער אויפפירונג אין ניו יארק, אין 1907, האבן די אמעריקאנער מיליאנערטעס געצוואונג-גען עס ארונטערצונעמען, ווערט „סאלאמע“ אפט געשפילט אויך אין אמעריקע. „סאלאמע“ איז איבערזעצט אין אלע קולטור-שפראכען. אפילו אין עספעראנטא. אין אידיש האט זי צוויי אר-בערזעצונגען, און אין אנדערע שפראכן פיל מער. פאר קונסט-ליבהאבער האט נאך „סאלאמע“ א באזונדער ווערט צוליב די

זעלטענע קינסטלערישע אילוסטרעציעס, וואס בוירדסלי האט צו איר געשאפן.

וועגן דעם ליטערארישן און דראמאטישן ווערט פון „סאָ-לאַמע“ זיינען פאראן פארשידענע מיינונגען. וויילד אַליין האט געהאלטן „סאלאַמע“ פאר איינס פון זיינע בעסטע קונסטווערק. ער האט געדיינקט, זי איז „ענלאך צו אַ מוזיק־שטיק“. אזא הויכע מיינונג איבער „סאלאַמע“ האבן אויך אַרויסגעזאגט אַ גאַנצע ריי באַדייטנדיקע אייראָפּיאישע ליטעראַטור־קריטיקער. פון דער אַנדער זייט ווערט זי שטאַרק אונטערגעשעצט פון אַ סך שריפטשטעלער. זיי זעען אין איר דעם איינפלוס פון פּלאַד־בער'ס „העראדיא“ (אין סוזשעט) און מעטערלינקס'ס „זיבן פרינצעסינס (אין שפראך). נאָר אפילו זיינע אַרונטערדייסער דערקענען, אַז ער איז אַריגינעל אין זיין אויפפאַסונג פון סאָ-לאַמע'ן, און אַז דאָס ווערס מאַכט אַז אוימגעהייער שטאַרקן איינ־דרוק.

דער דערפאלג פון „סאלאַמע“ נאָר דעם טויט פון איר באַ-שאַפער, קאן זיך ניט פאַרגלייכן מיט די דערפאַלגן, וואָס זיינע קאַמעדיעס האָבן וויילד'ן געבראַכט ביי זיין לעבן.

אין דעם זעלבן יאָר, וואָס מען האָט ניט דערלויבט אין ענגלאַנד די אויפפירונג פון זיין „סאלאַמע“, האָט זיך אַנגעהויבן וויילד'ס שנעלער אויפשטייג באַרג־אַרויף, פון וועלכן ער איז דריי יאָר שפעטער אַזוי טראַגיש אַרונטערגעפאַלן. דעם 20טן פעברואַר 1892, האָט דער דעמאָלט־פּאַפּולערער ענגלישער שוין־שפּילער, דושאַרדזש אַלעקסאַנדער אויפגעפירט וויילד'ס קאַמעדיע „ליידי ווינדערמער'ס פעכער“. דער דערפאַלג האָט אַריבער־געשטייגט וויילד'ס העכסטע אַפטימיסטישע פאַרשטעלונגען. ער איז געוואָרן אויפגענומען ווי אַ קעניג און באַלד האָט זיך גע־מוזט צו אים נעמען בוקן אפילו די טענאַכע פּרעסע, וואָס האָט אים געהאַט, פונקט אַזוי ווי ער האָט איר פאַראַכטעט.

ווייליאַם ארטשער, דער באַדייטנסטער דראַמאטישער קריטי־קער פון יענער צייט, דער איבערזעצער, ביאַגראַף און פּאַפּולאַרי־זאַטאָר פון איבסען אין ענגלאַנד, האָט דערקלערט, אַז וויילד באַזיצט „עכטע דראַמאטישע אייגנשאַפטן... אַנדערע קריטיקער זיינען געגאַנגען ווייטער און דערקלערט אַז „ליידי ווינדערמער'ס

פעכער" איז בעסער ווי שעקספיר'ס קאמעדיעס. די ענגליש־איד
דישע הומאריסטין, מרט. לעווערסאן, האט פארעפנטלאכט אין
דעם בירגערלאכן הומאריסטישן וואכנבלאט „פאנטש" א ריי
פריינטלאכע פאראדיעס אויף אסקאר וויילד, וואס האבן געהאלפן
אים מאכן פאפולער ביי די ברייטע בירגערלאכע מאסן.

זיינע פיעסן „א פרוי און באדייטונג" (1893), א „אידעאלער
מאן" און „די באדייטונג פון זיין ערנסט" (1894) האבן אים
געבראכט כבוד און געלט. וויילד, וואס האט זיך נאך מיט א
פאך יאָר פריער געראַנגלט מיט דער זאָרג פאַר חיונה, האָט
איצט געקראָגן אַ שטענדיקע הכנסה פון אומגעפער פערציק
טויזנט דאלאר אַ יאָר, מיט אויסזיכטן אויף נאָך מער. די לעצט־
טע צוויי פיעסן האבן אנהייב יאָר 1895 זיך בירע געשפילט מיט
אויסערגעוויינלאַכן דערפאַלג אין איין צייט: די ערשטע פון
(סער) בירבאם טרי און די צווייטע פון דושאַרדזש אלעקסאַנדער.
אין די צוויי פראַמינענטסטע טעאַטערן פון לאַנדאָן.

וויילד'ס דערפאַלג פון יענער צייט האָט ניט צו זיך קיין
גלייכן אין דער ליטעראַטור, אפילו ביראָן, איז קיינמאַל ניט
געווען אזוי באַרימט אין ענגלאַנד ווי דאָס איז געווען אַסקאר
וויילד אַ פאַר יאָר נאַכאַנאַנד. ער איז געווען ניט בלויז דער־
פאַלגרייך, נאָך אויך זיגרייך. דער פיליסטערהאַפּטער זשורנאַל־
ליסט, וואָס האָט ניט קיין אייגענע מיינונג, האָט זיך איצט צו
דיסן לויבנדיק וויילד'ן, פונקט ווי פריער אים שענדנדיק.

זיינע פיעסן האָט וויילד ניט באַטראַכט פאַר קיין קונסטווערק.
ער האָט זיי געשריבן זייער לייכט. אויב ער וועט זיך נויטיקן
אין געלט, האָט ער באַמערקט צו זיינעם אַ פריינט, וועט ער
דעם קומענדיקן זומער אָנשרייבן אַ האַלב טויז פיעסן. האָט
ער גלייכצייטיק געאַרבעט אויף אַנדערע ווערק, וועלכע ער האָט באַ־
טראַכט פאַר ריינע קונסט: די „פלאַרענטינישע טראַגעדיע“, „די
הייליקע קורטזאָנע, אָדער די פרוי באַצירט מיט עדלישטיינער...
“די ספינקס“, וועלכע ער האָט אָנגעהויבן אין 1883.

נאָך גראַד זיינע טעאַטערשטיק האָבן אים דעמאַלט געגעבן
אַ וועלט־נאַמען און אים געגעבן כבוד און רייכקייט און אַ מאַס.
ער איז געווען אַנערקענט צוגלייך פון דער העכסטער אינטעלי־
גענץ און פון די בירגערלאַכע מאַסן.

צוערשט האבן די שבחים פון אלע זייטן געווירקט אויף וויילד'ן צום גוטן. ווי יעדער קינסטלער האט זיך אויך וויילד גענויטיקט פון צייט צו צייט אין קאמפלימענטן, ווי בלומען אין טוי און זונענשיין. ער האט אנגעהויבן ריידן שענער ווי פריער. זיין ווארטשפיל און וויץ האבן דערגרייכט די העכסטע ווירטור אַזימעט. נור ווען די אנערקענונג איז אַריבער אלע מאָסן, האָט זי געהאַט אַ פאַטאַלן איינפלוס אויף זיין לעבן.

IX

שוין פריער איז וויילד געווען אין קלוב און סאלאן און אומגעקרוינטער קעניג — „דהי קינג און לייף“, ווי ער פלעגט זיך אַליין אַנרופן — איז ער ווי יעדער קעניג געוואָרן אַלץ מער אַראַנאַנט. באַזונדערס איז די טעג פון זיין רייכקייט און רום. פאַרשכורט פון גליק, האָט וויילד פאַרלאָרן דעם קאַפּ. ער האָט געגלויבט, אַז ער מעג זיך אַלץ דערלויבן, אַז ער שטייט ווי אַ גאָט אויסערהאַלב יעדן מנהג און געזעץ. דער קערנדל סנאָכיום, וואָס ער האָט געקראָגן אַ ירושה פון זיין מאַמען. האָט אָנגעהייבן וואַקסן. ער האָט זיך אונטערגעשריבן אַסקאַר אַ'פּלאַהערטי, צו באַצייכענען זיין יחוס פון אַלט־איירישן קע־ניגטום. ער האָט אָנגעהייבן צופיל האַלטן פון זיך.

אַסקאַר וויילד, ווי בערנאַרד שאָו כאַראַקטעזירט אים, איז געווען במבט אַ גוטער מענטש. ווען שאָו האָט געזוכט אונטערשריפטן פאַר אַ פעטיציע צו פאַדערן די באַגנאַדיקונג פון די צום טויט פאַראַורטיילטע פינף אַרבעטער־פירער אין שיקאַגאָ, איז אַסקאַר וויילד געווען דער איינציקער קינסטלער אונטערצורשרייבן זיין נאָמען אויף דעם. אַלע אַנדערע האָבן זיך אָפּגע־זאָגט.

ראַבערט שעראַרד, איז זיין בוד „אַסקאַר וויילד, (1902). דערמאָנט מיט ווייטאַק, דעם כבוד, מיט וועלכן וויילד איז אַמאָל געוואָרן אויפגענומען אין געריכט. דאָס איז געווען אין 1888, ווען ער איז געקומען אַלס רעדאַקטאָר פון „דער בכבודיקער פרויענ־צייטונג, צו געבן פּופציק פּונט (אַרום 250 דאָלאַר). „בייל“ (ערבות) פאַר אַן אַנאַרכיסטישן דיכטער, דזשאַן באַרלאַס, וואָס האָט אויסגעשאַסן מיט אַ רעוואָלוציער קעגן פאַרלאַמענט, אויסצור־דריקן, ווי ער האָט דערקלערט, „זיין פאַראַכטונג צום פאַרלאַמענט־טאַריום“. דער ריכטער האָט געפלאַנט אַריינצוגעבן דעם אַרימען

קראנקען דיכטער אין אַ משוגעם־הויז, וואו ער וואַלט גיך אומ־
געקומען. נאָר אַ דאַנק וויילד'ס גוט האַרץ, אויפריכטיקע מענטשן־
ליבע און אָפּרעווייליקייט (250 דאַלאַר אין פאַר אים דעמאַלט
געווען אַ היבשע סומע), איז יענער געראַטעוועט געוואָרן פון
אונטערנאַנג.

וויילד'ס גוט האַרץ, זיין געטריישאַפט צו העלפן מיט ראַט
און טאַט, וואָרט און געלט, יעדן מענטשן, וואָס האַט זיך צו אים
געווענדט נאָך הילף, איז געווען פריער פאַר 1892, גוט באַ־
קאַנט. די לאַגע האָט זיך געענדערט צום בייזן, ווען ער איז
געוואָרן דערפאַלגרייך און אָנגעהייבן הולטעוון נאָך ערגער ווי זיין
טאַטע.

אין זיין ווידוי, געשריבן אין תפיסה און אין קייטן, דער־
ציילט אַקסאַר וויילד, אַז "די געטער, האָבן אים "געגעבן כמעט
אַלצייגן". ער האָט פאַרמאַגט „זשעני, אַ באַרימטן נאַמען, אַ
הויכע סאַציאַלע שטעלונג, כבוד, גלאַנץ און אינטעלעקטועלן
מוט". ער האָט געמאַכט „די קונסט פאַר אַ פילאָזאָפיע, די
פילאָזאָפיע פאַר אַ קונסט". ער האָט די מענטשן געלערנט „אַז־
דערש דיינקן" און געגעבן די זאַכן „אַנדערע פאַרבן". אַלץ
וואָס ער האָט באַרייט, "דראַמע, ראַמאַן, פּאָעזיע אין פּראָזע,
פּראָזע אין ריימען, דעם געשליפענעם דיאַלאָג פון דער ווירק־
לאַכקייט, אָדער פאַנטאַסטישן", האַט ער פאַרשענערט, האָט ער
איינגעוויקלט אין „אַ נייעם לבוש פון שיינקייט". אַלע פילאָזאָ־
פישע סיסטעמען האַט ער צוזאַמענגעדריקט אין אַ פּראָזע, דעם
גאַנצן זין אין אַז עפיגראַם; ער האָט אויפגעוועקט די פאַנ־
טאַזיע פון זיין יאָרהונדערט, אַזוי אַז עס האָבן זיך אַרום אים
געשאַפן פאַכלן און לעגענדעס.

נאָך „דערביי", זאָגט ער, האַט ער געהאַט „נאָך עפעס אַז־
דערש". ער האָט זיך „געלאָזט אריינצורן פון דעם לאַנגדויער־
דיקן כּשוף פון אַ זינלאָזער און תּאוהדיקער באַקוועמלאַכקייט...
ער האָט זיך „אַמוזירט דערמיט, צו זיין אַ „פּלאַנאַר", אַ „דענדי".
אַ מאָדערהעלד". ער האָט זיך „אַרומגערינגלט מיט די קלענערע
נאַטורן און נידעריקערע גייסטער". מיד פון אַרומוואַנדערן אין
דער הויך, איז ער „פּרייוויליק אַרונטערגעשטיגן אין די טיפּע־
נישן, כּדי דאַרט צו זוכן נייע רייצן". וואָס דער פּאַראַדאָס איז
פאַר אים געווען אין דער סביבה פון דיינקן, איז דאַס פּערווערזע

געוואָרן פאר אים אין דער סביבה פון לייִדנשאַפטן. „צום סוף איז די תאווה געוואָרן אַ קראַנקהייט, אָדער אַ משוגעת, אָדער ביידע צוזאַמען.“ עס האָט אים „ווייניק געקומערט פאַר דאָס לעבן פון אַנדערע“. ער האָט זיך אָנגעטאָן, וואו זיין האַרץ האָט נאָר געלויבט, און געאָנגען ווייטער. ביי עס איז געקומען דער שרעקלאַכער טאָג פון רעכענונג און באַצאָלונג.

וויילד איז געשטיגן אַלץ העכער, נאָר אין מיטן פון זיין העכסטן רוים און גלוי, האָבן זיך אַרויסגעהייבן פון טיפן תהום שוואַרצע שאַטנס, וואָס האָבן אים געצויגן צום אָפּגרונט. די כחות פון אונטערנאנג האָבן געצויגן זייער יניקה פון צוויי קוועלן. צוערשט די שווערע ירושה פון זיין שטאַם. די קערנער פון שיכרות, תאווה, סנאָבעריי א. א. וו. האָבן דורך זיין רייכ־קייט באַקומען אַ גינסטיקן באַדן פאַר זייער וואַקסן. צווייטנס, זיין קראַנקער, ניט נאַרמאַלער קערפּער. וויילד איז געווען פיר זיש איבערגעוואַקסן. וויילד'ס ריזיקע וואַקסן, זאָגט בערנארד שאָן, איז געווען אַ קראַנקשאַפטע. דאָס איז ניט געווען דער נאָר־טירלאַכער וואַקס פון אַ מענטשן, נאָר דאָס ריזנהאַפטע, אָדער ריזעניזם, וואָס איז אַזוי ניט נאַרמאַל, ווי דאָס קאַרליקנהאַפטע, אָדער קאַרליקניזם. לויט די פאַקטן, וואָס האַגעמאַן בריינגט אין זיין אויפֿפירלאַכע וויילד־ביאָגראַפֿיע, (בערלין 1925) האָט וויילד געליטן פון עפּילעפּסי. ער האָט דערפאַר צייטנווייז ניט געקאָנט קאָנטראַלירן זיינע האַנדלונגען. ער האָט זיי אפּילו ניט גענוי געדיינקט. ער האָט דערפאַר אין די פּויוז צווישן די עפּילעפּ־טישע פּעריאָדן, ווען ער איז געווען נאַרמאַל, זיך געפּילט גאַנץ אומשולדיק.

צו ענלאַכע רעזולטאַטן קומען די פאַרשידענע פאַרשער, וואָס האָבן געמאַכט אַ באַזונדער שטודיום פון וויילד'ס ניט־נאַרמאַלע לייִדנשאַפטן און זיין פּסיכאָלאָגישן צושטאַנד. מאַקס נאַרדווי'ס דיאָגנאָזע, אין זיין בוך „ענטאַרטונג“ (1894), וואָס האָט דער־קלערט וויילד'ן פאַר דעגענערירט, איז געווען ריכטיק. נאָר וויילד'ס דעגענערירט האָט געהאַט אַזוי ווייניק שייכות מיט וויילד'ס אידיען פון „קונסט צוליב קונסט“, און מיט זיין עקסטרער־מען אינדיווידואַליזם ווי מיט נאַרדווי'ס טעאָריעס וואָס איז קראַנק און וואָס איז געזונט אין דער קונסט און פּילאָזאָפֿיע. זיינע אידיען האָט נראָד וויילד אַנטוויקלט ווען ער איז געווען אין פּולער קראַפט

און אלס נאָרמאַלער מענטש. אידיען ענדערן זעלמן דעם כאַראַקט
 מער פון מענטשן, כפרט זיין פיזישן צושטאַנד.
 גערעכט איז לאַרענס הויסמאַן, אין זיין בוך „עקא דע פאַרוי“.
 וועלכער זאָגט, אז ווען ווילד וואַלט זיך אין רעכטער צייט גע-
 לאָזט אונטערזוכן פון אַ טיכטיקן ספעציאַליסט פאַר גייסטיקער
 קראַנקהייט, וואַלט מעגלאַך פאַרמירן נעוואַרן זיין קאַטאַסטראַפּע.
 דורך אַ צייטמעסיקער אָפּעראַציע. וויסנשאַפטסלייט האָבן באַ-
 וויזן, זאָגט הויסמאַן, אז עס זיינען פאַראַן דריזן, וואָס
 פאַרווייבלאָכן אַ מאַן, מאַכן אים ניט גלייכגילטיק צו
 זיין אייגענעם געשלעכט. אַן אָפּעראַציע אויף אָט די אַבנאָר-
 מאַלע דריזן ברײַנגען דעם קערפּער אין אַרדנונג און דער מענטש
 ווערט געווען פון זיינע אומנאַטירלאַכע לײדנשאַפטן.
 אַ סך מיטגעוואָלפן צו אַנטוויקלען ווילד'ס קראַנקע אייגן-
 שאַפטן און צו פאַרשנעלערן זיין סוף, האָט זיין אומגליקלאַכע
 פּרײַנטישאַפט מיט לאָרד אַלפּרעד דאַגלאַס.

אין הערבסט 1891, האָט דער 37-יאַריקער קינסטלער זיך
 באַקאַנט מיט אַ יונגן 21-יאַריקן סטודענט, אַ זון פון דער העכט-
 מער אַריסטאָקראַטיע. ווילד, וועלכער האָט אַלעמאַל געהאַט אַ
 שוואַכקייט פאַר הויכע טיטלן און היסטאָרישע נעמען, האָט ניט
 געקאַנט בלייבן גלייכגילטיק צום נאָמען דאַגלאַס, וואָס קלינגט
 אזוי שוין אין די אויערן פון אַן ענגלישן ראַמאַנטיקער. אויסער-
 דעם איז דער יונגער לאָרד געווען זעלמן שוין. צו זעכצן יאָר
 האָט זיין פנים אויסגעזען ווי דעם וואָס מאַלער נעמען פאַר אַ
 מאָדעל פון אַ מלאַך. צו 21 יאָר האָט ער אויסגעזען ווי אַ בילד-
 שיינע מיידל, מיט זיין צאַרט-ווייס געזיכט, גרויסע בלויע אויגן און
 ליכטיקע גאַלדענע האָר. זיין שיינקייט האָט שטאַרק אַפּעלירט
 צו די עסטעטישע געפילן פון דעם פאַרפאַסער פון „דאָריאַן גריי“.
 און, געוויינלאַך, אויך צו זיינע דרעמלענדיקע אַבנאָרמאַלע לײדן-
 שאַפטן.

נאָר דאַגלאַס איז שוין לאַנג ניט געווען דער מלאַכ'ל פון
 זיין 16טן יאָר. ער האָט שטודירט אין אַקספּאָרד, אין דעם
 זעלבן מעדעליין קאלעדזש וואָס ווילד. דאָרט אין פאַרדאַרבע-
 געם, דעגענערירטן אַריסטאָקראַטן-קרייז האָט דער יונגער לאָרד
 פּריציפּטיק דערלערנט אַלערלײ זינד. ווען ער האָט זיך באַגעגנט
 מיט ווילד'ן, איז דער 21 יעריקער דאַגלאַס שוין געווען אַן אַל-

טער בעל-עבירה'ניק, מיט א לינגערע זינדיקע פארגאנגענהייט ווי דער מיטליעריקער „קעניג פון לעבן“. אזוי אז דער אינגערער איז באַלד געוואָרן דער וועגווייזער פון דעם עלטערן.

דער יונגער לאַרד, וואָס האָט געהאַט קינסטלערישע נייגונגן גען און זיך שפעטער אַנטוויקלט צו אַ מייסטער פון שיינע פערזן. איז נאָטידלאַך געווען באַגייסטערט פאַר דעם באַרימטן קינסטלער. קומענדיק נאָנט צו וויילד'ן, און אויסגעפינענדיק, אַז וויילד איז פערזענלאַך נאָך פילפאַך אינטערעסאַנטער און באַצויבערנ-דיקער ווי זיין קונסט, איז דאָגלאַס געוואָרן אין אים ממש פאַר-ליבט. וויילד איז געווען זיין גאָט, זיין פאַמיליע, זיין אַלץ. בפרט, אַז דער רייכער מיוחסדיקער מאַרקיוז'זון איז באמת געווען פאַר-העלטינסיםעסיק אַז אַרימער לעבעדיקער יתום, און האָט געפונען ביי וויילד'ן „פראַכטיגליכע, הויכע לעבנספירונג, אומבאַגרענצטע פרייד, געלט אַז אַ מאַס“. אויסער די גייסטיקע צונויגונג צום גרויסן וואַרט-מייסטער, האָט דאָגלאַס'ן צוגעבונדן צו וויילד'ן אַויד „די פלייש-טעפּ פון מצרים“, ווי וויילד זאָגט שפעטער אין זיין ווידוי.

אַז זיין אומגליק, איז וויילד דעמאָלט כסדר געשטייגן פון דערפאַלג צו דערפאַלג. האָט זיך אָנגעהויבן אַז אַרניע פון לוקסוס, פאַרשווענדונג און הולטאַיסטווע, וואָס האָט געשטעלט אין שאַטען אַלץ וואָס אַסקאַר'ס פאַטער, דער אַלטער סער דר. וויליאַם וויילד, האָט אָפגעטאָן אין זיין גאַנצן זינדיקן לעבן.

קינער האָט שפעטער ניט געוואָלט גלויבן, אַז דער עלטערער שטאַלצער קינסטלער האָט זיך געלאָזט פירן פון דעם אומפאַראַנט-וואַרטלאַכן אַריסטאָקראַטישן אינגל. נאָר אַלע, וואָס האָבן געזען די זאך נאָנט, פאַרויבערן, אַז דער גוטמוטיקער וויילד איז געווען ווילנלאַז און נאָכגעביק אין דער אַנוועזנהייט פון דעם קאַפּריזונעם, ריקויכטסלאָזן און איינגעשפאַרטן דאָגלאַס.

לאָרד אַלפרעד דאָגלאַס האָט באַקומען פון זיינע עלטערן נאָך אַ שווערערע ירושה ווי אַסקאַר וויילד פון די זייניקע. אויסער דעם „אומגליקלאַכן דאָגלאַס טעמפּעראַמענט“ פון זיין אַלטן דע-גענערירטן שטאַם, האָט ער נאָך גע'ירש'נט אַ היבשן פעקל פון זיין דעגענערירטן טאַטן, דעם מאַרקיוז'זון פון קווינסבערי. דער אַלטער שכור און האַלב-משוגענער סקאַנדאַליסט איז געווען גע-שיידט פון זיין פרוי, די מאַרקיוז'זין. די קינדער זיינען געווען אויף

דער זייט פון דער אינטעליגענטער מאמען קעגן דעם ברוטאלן טאטן, וואס האט איר פארשאפט צרות און א שיעור. אזוי אז צווישן דעם יונגן לארד דאגלאס און זיין טאטן, דעם מארקיו פון קווינסבערי, האט געהערשט אזא העסלאכע שנאה, ווי זי קאן נאר פארקומען צווישן דעגענעראטן.

וויילד'ס ניי לעבן אין אומגעהויערן לוקסוס און אויסגעלאסן-הייט, האט אָנגעהויבן ווייזן שפורן אויף זיין קראנקן קערפער. דער אויסערלאך מאַסיווער ריזיקער גוף איז געווען צופרעסן פון סעקסועלער זינד, טרינקען און רויכערן. וויילד פלעגט רויכערן און א שיעור. די באַרימטע זינגערין, מאַדאַם מעלכאַ, דערציילט אין אירע עראינערונגען (אין „ליבערטי“, פון 7טן נאָוועמבער, 1925), אז וויילד פלעגט טראַגן אין זיינע קעשענעס ניט ווייניקער ווי זעקס ציגאַרעטן-האַלטערס, פון גאַלד, זילבער און לעדער. די סיבה איז געווען, ווי זי האָט אויסגעפונען, וואָס ער פלעגט יעדע פינף מינוט פאַרויכערן אַ נייעם ציגאַרעט.

אין מיטן פון זיין העכסטן גלאַנץ האָבן זיך אָנגעהויבן אַרױס-ווייזן ביי וויילד'ן די סמנים פון זיין אונטערנאַנג. ער איז גע-וואָרן אויסערלאַך זייער דיק, גראַב און אַראַנאַט. ער האָט גע-מאַכט אַן אַפּשטויסנדיקן איינדרוק אפילו אויף זיינע טרייע פריינט הערים, שעראַרד, א. ד. ג. אויך אַנדריי זשיד, אין זיין בוך „אַסט קאַר וויילד“, וועלכער זוכט בכלל צו פאַרטיידיקן און גלאַריפּיערן דעם טראַגישן דיכטער, גיט צו, אז אין יענע יאָרן פון דערפאַלג האָט וויילד געמאַכט אויף אים אַ שווערן איינדרוק. דאָגלאַס האָט אויך געווירקט אויף וויילד'ן צום בייזן. וויילד איז געוואָרן פאַר-וואַנדלט אינערלאַך ווי אויסערלאַך. ער האָט פאַרלאָרן זיין גוט-מוטיקייט, איינליקייט, הילפגרייטשאַפט. זיין שפאַט איז געוואָרן גאַליקער, זיין הומאָר דיסיקער, זיין אָנגריף דרייסטער. פון צייט צו צייט פלעגט אים אויפּרעגן דאָגלאַס'עם טאַקטלאַזיקייט און קאַלטהאַרציקייט. עס פלעגט אים ווערן קלאַר, אז ער גייט אויף אַ פאַלשן וועג. נאָר יענער איז אים נאַכגעגאַנגען ווי אַ שאַטן. האָט אים זעלמן איבערגעלאָזן צו זיך אַליין. האָט אים באַקאַנט מיט זיינע „פריינט“, מענלאַכע פראַסטיטוטן און דעם אַפּשום פון דער געזעלשאַפט. דאָגלאַס איז דאַרט ניט געווען אויפּפאַלנד. ער איז געווען איינער פון פילע אַריסטאָקראַטישע זין מיט אַבנאָרמאַלע תּאוות זיינען דאַרט געווען די רעגעל. נאָר

דער וועלט-בארימטער אסקאר ווילד האט דארט ניט געקאנט
 בלייבן אומבאמערקט. האבן זיך אנגעהויבן טראגן מיאוסע
 קלאנגען וועגן זיין אויפפירונג. מען האט אויך דערציילט, אז
 ווילד האט אויסגעצאלט גרויסע סומען לאי-הרץ-געלט, צו פרא-
 פעסיאנעלע „בלעקמילער“, געלד-אויספרעסער, וואס האבן אריי-
 געקראגן זיינע ליבע-בריוו צום יונגן לארד דאגלאס. נאר ווילד
 האט אזוי ווי פריער גארנישט געמאן אפצולייקענען די שלעכטע
 קלאנגען וועגן זיין מיאוסער אויפפירונג. פארקערט, עס האט
 אים פארשאפט א באזונדער פרייד צו רייצן און סקאנדאליזירן
 דעם בכבודיקן פיליסטער-האפטן ענגלישן בירגער.

ווילד האט אויך גארנישט געמאן אפצושוואכן דעם איי-
 דרוק, וואס עס האט געמאכט דאס בוך „דהי גרין קארנישאן“.
 א סאטירע אויף ווילד'ס עסטעטישע אידייען און סנאביש-דע-
 רישע אויפפירונגען. דער שרייבער, וואס האט געקראגן זיינע
 פאקטן פון לארד דאגלאס, און דורך יענעם, אויך באקומען די
 געלעגנהייט צו באאכטן ווילד'ן פון נאנטן, האט אויך נאכ-
 געמאכט ווילד'ס סטיל. א סך האבן דערפאר געמיינט, אז ווילד
 אליין האט געשריבן דאס בוך, וואס האט אויך געהאט אנצור-
 הערענישן אויף זיינע אבנארמאלע ליידנשאפטן.

גרויס אויפגעגונג קעגן זיך האט ווילד אויך ארויסגערופן
 מיט זיין מיטארבעטערשאפט אין דעם סטודענט-זשורנאל „דהי
 קעמיליאן“ (דעצעמבער 1894). ער האט דאס געמאן, ווי ער
 דערציילט אין זיין ווידוי, אויף דער בקשה פון דאגלאס'ן. ווילד
 אליין האט אפילו ניט געקאנט פערזענלאך דעם רעדאקטאר פון
 יענער אויסגאבע. ער האט צוגעשיקט א פאר זייטן „פראזן און
 פילאזאפיעס פארן נוצן פון דער יוגנט“, וואס ער האט פריער,
 זאגט ער, געפלאנט צו דרוקן אין א חשובן ענגלישן זשורנאל. נאר
 די זעלביקע סטודענטן-אויסגאבע האט אנטהאלטן א פאר זאכן.
 וואס האבן שטארק אויפגערייצט די עפנטלאכע מיינונג און פאר
 וועלכע מען האט אים געמאכט פאראנטווארטלאך. באזונדערס
 פאר דער דערציילונג „דער פריסטער און זיין ליכטמראגער“, וואו
 עס ווערט געשילדערט סימפאטיש די אבנארמאלע ליבע פון דעם
 ערשטן צו דעם לעצטן. די דערציילונג איז געשריבן אין ווילד'ס
 סטיל און א סך גלויבן נאך היינט, אז ער האט דאס געשריבן.
 כאטש ער האט דאס אפגעלייקנט אין געריכט.

אַרומגערינגלט, ווי זיין ברודער ווילי האָט שפּעטער דער-
קלערט פון „אַ באַנדע פּאַראַזיטן, וואָס האָט אים געזונגען
שכּחים אַ גאַנצן טאָג נאַכאַנאַנד, און צו וועמען ער האָט אַוועק-
געגעבן זיינע ציגאַרעטן-האַלטערס, שפּילקעס א. א. וו. פאַר זייער
עקלאַפּטער חניפּה“, איז ער געוואָרן אַזוי גרויס ביי זיך, אַזוי
אַראַגאַנט, אַז ער האָט פון קיינעם ניט געוואַלט מער הערן קיין
וואָרט פון קריטיק איבער זיינעם אַ ווערק, אַפּילו ניט פון
אייגענעם ברודער.

זיינע פּריינט האָבן זיך אַנגעהויבן פון אים צו דערווייטערן.
אַ טייל קלובן און סאַלאַנען האָבן זיך אַנגעהויבן פאַר אים פאַר-
מאַכן, נאָר וויילד איז געווען בלינד און טויב צו אַלע וואַרנענדיקע
צייכנס און שטימען און האָט מאַרשירט ווייטער מיט שנעלע
טריט צו זיין אונטערגאַנג.

X

צווישען לאַרד דאָגלאַס און זיין טאַטן, דער מאַרקזי פון
קווינסבערי, האָט ניט געהערשט קיין ליבע אויך פּריער, ווען
דער זון האָט געלעבט אויפן טאַטנס חשבון. לעבנדיק „אויפן
ברייטן פוס“, איז אומגעהייערן לוקסוס און משונענער פאַרשווענ-
דונג אויף וויילד'ס רעכענונג, האָט דאָגלאַס אַרויסגעוויזן זיין
טאַטן אָפּענער שנאה. דער יונגער לאַרד האָט געמיינט, אַז
ער נעמט דערמיט נקמה פאַר זיין מאַמע'ס לידן און דערנידער-
ריקונגען פון איר דעגענערירטן מאַן. דער מאַרקזי פון קווינס-
בערי האָט דערפאַר געהאַט אַ ביזן האַרץ אויף אַסקאַר וויילד,
און מער ווי יערער אַנדערער געגלויבט אויף וויילד'ן אַלדאָס ביזן.
ווען די קלאַנגען וועגן דעם מיאוסן לעבן פון דאָס דאָגלאַס-
וויילד פאַרל, האָבען זיך גענומען הערן אַלץ העכער און הע-
כער, האָט דער מאַרקזי דערזען פאַר זיך די געלעגנהייט פון זיין
לעבן.

דער מאַרקזי פון קווינסבערי האָט געוואוסט, אַז ער איז
אַלגעמיין פאַראַכטעט. דערצו האָט ער געהאַט אַזאַ גרויסע ליי-
בע פאַר סקאַנדאַלן, אַז ביי אים איז געווען רעכט קומען צו אַ
דעליגיעזער פאַרזאַמלונג און זיך דאָרט פּראַקלאַמירן פאַר אַן אַמע-
איסט, כדי צו מאַכן אַ טומל און לאַזן פון זיך הערן. איצט
האָט ער געקראָגן אַ געלעגנהייט צו מאַכן סקאַנדאַלן און גלייכ-

צייטיק זיך צו רעהאבילירן. בפרט, אז קיינער האט ניט גער
קאנט אפלייקענען דאס רעכט פון אלטן טאטן צו וועלן באשיצן
זיין יונגען זון קעגן די פארפירונגען פון דעם "אוממאראלישן קינסט
לער". קיינער האט דאך אויך ניט געקאנט זיך פארשטעלן, אז
וויילד'ס באצייאונג צו דאגלאס'ן איז געווען דער רעזולטאט פון
זיין "שפלות-קאמפלעקס", וואס ער האט זיך געפילט טיף אין
הארצן נידעריקער פאר יעדן איינעם, וואס טראגט א הויכן
אריסטאקראטישן טיטל. וויילד איז אין דעם פרט געווען ענלאך
צו אן אינטעליגענטן אידישן מהיפית'ניק, וואס ווערט בטל פאר
א ליאדע גוי. נאך אפילו וויילד'ס נאנטע פריינט האבן דאס
נאך דעמאלט ניט קלאר פארשטאנען און ניט געקאנט באגרייפן
דעם סוד פון וויילד'ס שוואכקייט אין געגנווארט פון דעם
יונגען לארד.

קווינסבערי, וועלכער איז געווען א ספעציאליסט אויף שריי-
בען גיפטיקע, אויפרייצנדיקע בריוו האט צוגעשיקט זיין זון א
לאנגן בריוו, אין וועלכן ער האט וויילד'ן שטארק באליידיקט.
צוערשט שטעלט ער, קווינסבערי, זיך ארויס פאר א טרייען טאטן,
וואס זארגט פאר דער צוקונפט פון זיין זון. ער ווייזט אז
מיט רעכט, אז דאגלאס האט גארנישט אויפגעטאן אין אקס-
פארד, און אז ער בריינגט אויך איצט אויס זיין צייט אין גאר-
נישט. אנטשטאט אנטצונעמען א רעגירונגס שטעלע, אדער ווערן
אן אדוואקאט, לאזט ער פארניין די טעג און שום תכלית פאר
דער צוקונפט. צום סוף פאדערט אויף, דער פאטער, זיין זון
אפצוברעכן זיין פריינטשאפט מיט וויילד'ן, און ענדיקט דעם
בריוו מיט די פאלגנדיקע ווערטער :

"איד האב ניט ברעה צו אנאליזירן אט די אינטימע פריינטשאפט,
און איר מאד ניט קיין באשולדיקונג; נאר לויט מיין מיינונג איז פאזירן
פאר עפעס אזוי שלעכט ווי דאס צו זיין. מיט מיינע אייגענע אויגן
האב איר אייד געזען בייך אין דער אפשוילאכסטער און עקלהאפטער
באציאונג ווי דאס איז געווען אויסגעדריקט דורך אייער באנעם און
אויסדרוק. קיינמאל איז מיין לעבן האב איר ווען געזען אזא אנבליק
ווי דער, וואס איז געווען אין אייערע שוידערהאפטע געזיכטציגן.
קיין וואינדער, צו מענטשן ריידן אזוי. איר הער אויך איצט פון
גלייבוירדיקע סוועלן, נאר מעגלאך, אז דאס איז פאלש, אז זיין ווייב
נייט אים אנקלאגן פאר א גט צוליב סאדאמיע און אנדערע פארברעכנס.

איז דאס אמת, אדער דו ווייסט ניט דערפון ? ווען איר וואלט געווען זיכער, אז די עצם זאך איז אמת, און דאס וועט ווערן עפנטלאך-איינגעזען. וואלט איר זיין נאנץ בארעכטיקט אים צו דערשיסן ביים ערשטן בליק. אט די קריסטלאכע ענגלישע פייגלינגס און מענער, ווי זיי רופן זיך, וועלן ניט אויפואכטן.

דיין איבערדריסקער אזויגערופענער מאמע,

קווינסבעריי.

דער זון, וואס איז געווען ניט ווייניקער „קינסטלער“ צו שרייבן גיפטיקע בריוו, ווי זיין מאמע, האט יענעם געענטפערט טעלעגראפיש:

„וואס פאר א קאמישער קליינער מענטשעלע דו ביזט!
אלפרעד דאגלאס“.

דאס האט דעם אלטן היצקאפ נאך מער אויפגעערעגט. איז ער אין יוני 1894 געקומען מיט א חברה שיכורים צו ווילד'ן איז הויז מאכן א סקאנדאל. ער האט געסטראשעט ווילד'ן, אז אויב ער וועט ניט אפלאזן זיין זון, וועט ער זיי בירדן שלאגן. ווילד האט געהייסן דעם דינער ארויסווארפן דעם אלטן מאר-קין, און אים געווארנט, אז אויב ער וועט וואגן נאך אומאף צו מאכן א סקאנדאל, וועט ער אים דערשיסן. נאך באמת איז ווילד געווארן דערפון שטארק צוטומלט. ער האט צום ערשטן מאל דערפילט, אז זיין פאזיציע איז ניט מער זיכער, ניט קוקנדיק אויף זיין אויסערגעוויינלאכן דערפאלג אלס קינסטלער. נאך דאגלאס האט אים בארואיקט, אז ער וועט שרייבן זיין מאמע א בריוו, וואס וועט אפנעמען ביי אים דעם חשק צו מאכן ווייטערע סקאנדאלן און זיי פארפאלגן. דער בריוו פון דעם אריסטאקראטישן זון צו זיין מאמע האט זיך געלייענט ווי פאלגט:

„אזוי ווי דו קערסט אום מיינע בריוו ניט נעפענט, בין איר גע-צוואונגען צו שרייבן אויף א פאסטקארטל. איר ישרייב כדי דיר מיטצוטיילן, אז איר באהאנדל דינע נארישע סטראשונקעס מיט אבסאלוטער גלייכגילטיקייט זינט דיין אויפטריט אין א. וו'ס הויז, האב איר דאס געמאכט פאר א פונקט זיך צו באווייזן מיט אים אין א סך עפנטלאכע דעסטאראנען אזוינע, ווי די בערקלי, וויליס' רומס, קאפע ראזל א. א. וו. און איר וועל פארטועצן צו גיין אין יערער פון אט די פלעצער

ווען איר וועל נאר וועלן און מיט וועמען איר וועל וועלן. איר בין שוין דערוואקסן און בין מיין אייגענער האר. דו האסט זיך פון מיר אפגעזאגט ווייניקסטנס א טויז מאל, און מיר זייער געמיין בארויבט פון געלט. דו האסט דערפאר קיין רעכט ניט איבער מיר, ניט געזעצלאך, ניט מאראליש. אויב א. וו. זאל דיר אנקלאגן אין צענטראלן קרימינאל געריכט פאר פארלומדונג, וועסטו קריגן זיבן יאר קאטארנע פאר דייע אומפארשעמטע הוצפה'דיקע פארלומדונגען.

אויף וויפיל איר פארהאט דיר, בין איך דאך באזארגט דאס צו פארמיידן צוליב דער משפחה; נאר אויב דו וועסט פרובירן מיך צונצוגרייפן, וועל איר זיך פארטיידיקן מיט אן אנגעלאדענעם רעוואלוציער, וועלכן איר טראגן אלעמאל מיט זיך; און אויב איר וועל דיר דערשיסן אדער ער וועט דיר דערשיסן, וועלן מיר זיין פולשטענדיק בארעכטיקט, ווייל מיר וועלן האנדלען אין זעלבסטפארטיידיקונג קעגן א געוואלטיקן און געפערלאכן גראביאן, און איר דינקט, אז אויב דו וועסט זיין טויט, זעסטו א סך מענטשן ניט פעלן. — א. ד.

אזוינע בריוו פון א זון, אפילו א דעגענעראט, האבן גע- מוזט טרייבן דעם אלטן מארקיו צו פארצווייפלע טאטן. בפרט אז דער טאטע איז געווען ניט ווייניקער דעגענערירט, היציק און ביזווייליק ווי דער זון. וויילד האָט דערפילט, אז אין דעם „עקלאָפּטן שנאה־שפּיל“ צווישן פּאָטער און זון, האָבן ביידע געשטעלט אין קאָן זיין נשמה. נאָר אָפּרעכן די פּריינטשאַפּט מיט דאָגמאַס'ן איז וויילד ניט געווען בכח. דער אינגערער האָט דעם עלטערן גאנץ באהערשט, און וויילד האָט בלויז דורכגע- פירט וואָס דאָגמאַס האָט געוואָלט.

אין זיין אוימגעהויערן האָס צו זיין טאטן, האָט דער פּאָר- דאָרבענער אַריסטאָקראַט־זון ניט געזען, אז ער פירט צום אונטערנאָנג דעם פּריינט, וועלכן ער האָט דעמאָלט באמת גע- ליבט, אויף וויפיל אַזאַ מענטש ווי דאָגמאַס קאָן איבערהויפּט ליבן. דער אלטער האַלב־משוגענער מאַרקיו, כּסדר געהעצט פון זיין אייגן בלוט און פלייש, איז וויילד'ן נאָכגעגאנגען פון דעם־ טאָראָן צו רעסטאָראַן און אים ניט אויפגעהערט צו באַליידיקן. איז וויילד אָפּגעפּאַרן אין יאָנואַר 1895 קיין אַלזשיר. נאָר וויילד האָט שוין ניט געקאָנט מער ענדערן זיין לעבנס־פּירונג. ער איז ניט מער געווען דער האַר, נאָר דער קנעכט פון זיינע ליידנשאַפּטן. האָט ער זיך אויפגעפירט אין אַלזשיר נאָך ערנער

ווי אין לאַנדאָן. האָבן מענטשן אים אָנגעהויבן אויסווייכן, שיקן באַליידיקונגס־בריוו. גלייכצייטיק האָט מען וועגן אים גערעדט אין די קלובן און סאָלאַנגען ווי פֿון אַ פּייגלינג, וואָס איז אַנט־לאָפֿן פֿון קאַמפּס־פּלאַץ.

וויילד דערפילט ענדלאַך, אַז די שפּיל איז אויס, אַז ניט קוקנ־דיק אויף זיין גרויסן קינסטלערישן דערפאַלג, איז ער אין אַ פּאַרצווייפּלטער לאַגע. נאָר ער האָט ניט קיין מוט און קיין קראַפּט צו קעמפֿן קעגן זיין שיקזאַל. לאַרד דאַגלאַס ווידער, געבלענדט פֿון זיין טיפּער שנאה צו זיין טאַטן, האָט ניט געזען, אַז דער אַלמער אַריסטאָקראַטישער דעגענעראַט איז געוואָרן דער פּאַר־קעמפּער פֿון עכטן פיוריטאַניזם, פֿון דער בירגערלאַכער מאַראַל, און אַלס טאַטע, וואָס וויל ראַטעווען זיין זון פֿון שלעכטן איינ־פּלוס, האָט אויף זיין זייט די פּולע סימפּאַטיע פֿון דער נעזעל־שאַפּט. דאַגלאַס האָט דערפּאַר דערמוטיקט וויילד'ן צוריקצוקערן נאָר לאַנדאָן און באַשטראַפֿן זיין פּאַרלוימדער.

אַסקאַר וויילד קומט צוריק נאָר לאַנדאָן צו דער אויפּפיר־רונג פֿון זיין פּיעסע, „די באַדייטונג פֿון זיין ערנסט“ (14טן פעב־רואַר 1895). דער אַלמער מאַרקיו פּלאַנט צו טאָכן אַ סקאַנ־דאַל ביי דער פרעמיערע. נאָר אין זיין שכרות פּלוידערט ער אויס זיינע פּלענער. לאַזט אים די פּאַליציי ניט אַרײַן אין טעאַטער. די פּיעסע ווערט אויפּגענומען מיט אויסערגעוויינלעך־כּער באַגייסטערונג, אַפּילו די בירגערלאַכע פרעסע איז געווען פּול מיט וויילד'ס לויב. נאָר דער מאַמענט פֿון וויילד'ס העכסטן טריאומף איז געוואָרן דער מאַמענט פֿון זיין שאַנד און צוזאַמענ־ברוד.

XI

דער מאַרקיו פֿון קווינסבערי, ניט קאַנענדיק מאַכן וויילד'ן אַ סקאַנדאַל אין טעאַטער, האָט ער אים עטלעכע טעג שפּע־טער איבערגעלאָזן אַ וויזיטקאַרט פּול מיט שווערע באַליידיקונגען. אין אַלבימאַרל קלוב, וואו זיי האָבן ביידע געהערט. דאָס איז געווען אַן אַרויספּאַרערונג וויילד זאַל אים אָנקלאַנגן פּאַר פּאַר־לוימדונג.

אומזיסט האָבן וויילד'ס טרייעסטע פּריינט אים געוואָרנט ניט אָנצוהויבן אַ פּראַצעס אין ענגלאַנד קעגן דעם מאַרקיו פֿון קווינסבערי. וויילד איז געווען גענונג נאַאיוו צו גלויבן, אַז מען

וועט קעגן אים אַרויסשטעלן פאַר עדות בלויז זיינע ווערק, האָט ער זיך געווענדט צו זיין פריינט, פריינק הערים, וועלכער איז דעמאָלט געווען אַ רעדאַקטאָר פון אַן אַנגעזעענעם זשורנאַל, ער זאָל עדות זאָגן, אַז „דאָריאָן גריי“ איז ניט קיין אוממאַראַליש ווערק. נאָר הערים איז געווען מער דערפאַרן ווי וויילד. ער האָט געוואוסט, אַז קעגן וויילד'ן ווערן אַרויסגעשטעלט שטאַרקער עדות ווי זיינע ווערק, און אים געראטן צו פאַרלאָזן ענגלאַנד. ער האָט אים פאַרגעלייגט צו שרייבן אַ בריוו צו דער „טימס“ מיט אַזאַ מין נוסח. אַזוי ווי דער מאַרקיו פון קווינסבערי האָט אים באַליידיקט, האָט ער געמוזט זוכן גערעכטיקייט אין געריכט. נאָר ער האָט באַלד אַויסגעפונען, אַז קיין דזשורי (געריכטס גע-שוואַרענע), וועט ניט אַרויסטראַגען דעם אורטייל שולדיק קעגן אַ טאַט. מעג ער אויך מאַכן דעם גרעסטן טעות. דער איינציקער אַויסוועג פאַר אים איז דערפאַר אַפצופאַרן נאָך אַויסלאַנד און איבערצולאָזן די גאַנצע אַרענע מיט אַלע אירע מכשירים פאַרן מאַרקיו. ער, וויילד, איז אַ קינסטלער, ניט קיין קעמפער, און זאָגט זיך איבערהויפט אַפּ צו קעמפן מיט אַ טאַטן אונטער אַזוינע אומשטענדן.

בערנאַרד שאָן, וועלכער איז געווען אַנוועזענד דערביי, האָט אַונטערשטיצט הערים/עם מיינונג. וויילד איז געווען גרייט אַנ-צונעמען דעם פּלאַן. דערווייל איז אַנגעקומען דאָגלאַס. ווען ער האָט דאָס דערהערט, איז ער געוואָרן אַויסער זיך פאַר צאָרן, און אַויסגערופּן: „אַזאַ עצה ווייזט, אַז איר זייט ניט קיין פריינט פון אַסקאַר'ן.“ און פאַרלאָזן דעם צימער. דער וויילדאָזער וויילד האָט איבערגע'חזר'ט דאָגלאַס'עס ווערטער און איז אים נאָכגעגאַנגען, איבערלאָזנדיק זיינע פריינט ווי זיי וואָלטן אים באַליידיקט.

וויילד דערציילט אין זיין ווידוי, אַז ער האָט אַנגעווענדט אַלערליי תירוצים ניט צו פּאָלגן דאָגלאַס'ן, וואָס האָט אים גע-דריינגט אַנצוקלאָגן זיין טאַטן פאַר פאַרלוימדונג. צולעצט, ווען ער האָט זיך ניט געקאַנט מער אַרויסדרייען, האָט וויילד גע-טענה'ט, אַז ער איז פאַראיינגט און קאַן ניט דעקן די געריכטס-קאַסטן. האָט דאָגלאַס פאַרזיכערט, אַז דאָס וועט טאָן זיין מאַמע'ס משפּחה, וועלכע וועט באַמראַכטן וויילד'ן פאַר איר דער-

לייזער, אויב אים וועט געלינגען צו פארשפארן דעם אלטן
קווינסבערי אין תפיסה.

אזוי איז וויילד קעגן זיין ווילן אריין אין דער „נארמאלישער
פאסטקע“, וואס זיינע שונאים האבן פאר אים געשטעלט, און
זיך געלאזט פירן ווי אן „אקס צום שלאכטהויז“. עס האט זיך
אויך באלד ארויסגעוויזן, אז דאגלאס'עם פאטער שטייט ניט
אליין קעגן וויילד'ן. ארום דעם מארקיו פון קווינסבערי האבן
זיך פארזאמלט אלע כחות, וואס זיינען געווען פיינטלאך צו
וויילד'ן, און זיין קונסט. זייער אנפירער איז שפעטער געווארן
באשטימט פארן טעאטער-צענוואר; אט די לייט האבן אפגעגעבן
א סך ענערגיע צו זאמלן פאקטן פאר קווינסבערי'ן קעגן וויילד'ן.
אזוי אז דער אלטער קווינסבערי וועלכער האט זיך צוערשט
פארטיידיקט מיט דער פריווילעגיע פון א טאטן, איז באלד איר
בערגעגאנגען צו דער מדרגה פון אן אנקלעגער, וואס האט גע-
נוג פאקטן צו בארעכטיקן זיין אנגריף אויף וויילד'ן.

קווינסבערי'ס ארוואקאטן האט גאנץ געלונגען אונטערצו-
מינעווען וויילד'ס רעפוטאציע. אזוי אז נאך איידער זיי האבן
ארויסגערופן קעגן אים די עדות, די „פסולת פון לעבן“, מיט
וועלכע ער האט זיך גע'חבר'ט און וועמען ער האט געשיינקט
מתנות, האט וויילד'ס ארוואקאטן צוריקגעצויגן די אנקלאגע. דער
מארקיו פון קווינסבערי איז ארויס פון געריכט ניט בלויז אלס
פריוויליגירטער ניט-שולדיקער, נאר אלס גערעכטער באשול-
דיקער. אויף דער פראגע פון זיינע ארוואקאטן, האבן די גע-
שווארענע ריכטער געענטפערט, אז קווינסבערי איז געווען בא-
רעכטיקט מיט זיין אנגריף אויף וויילד'ן, און זיי האבן
נאך פריוויליק צוגעגעבן, אז דאס איז געווען פאר'ן נוצן פון
דער געזעלשאפט.

די אפלאדיסמענטן, מיט וועלכע דער עולם אין געריכט
און גאס האט באגריסט דעם דערפאלג פון קווינסבערי און די
באליידיקנדיקע אויסרופן, וועלכע האבן באגלייט וויילד'ן אויף
זיין וועג, האבן באוויזן וואס דעם „קעניג פון לעבן“ דערווארט
נאך אין ענגלאנד.

וויילד'ס ארוואקאטן האבן דאס באלד פארשטאנען. דעם דריטן
טאג פון פראצעס (דעם 5טן אפריל 1895) האבן זיי אים גע-
ראטן אפצופארן פון ענגלאנד, און זיי וועלן פארציען די פאר-

האנדלונגען אין געריכט ביז ער וועט אַנקומען אין קאַלע, פראַנק-
רייך. נאָר וויילד האָט דערפון ניט געוואָלט הערן .
נאָכדעם ווי דער פראַצעס האָט זיך געענדיקט קעגן אים, האָט
וויילד אַ ווייל געטראַכט פון אַפּפּאַרן. ער האָט געגעבן ראַבערט
ראַס'ן אַפּבייטן אַ טשעק אויף צוויי הונדערט פונט (אַרום
1,000 דאָלאַר). ראַס האָט באַמערקט, אַז אַ דעמעקטיוו גייט
אים נאָך. אַרום צוויי אַזייגער בייטאָג אין ראַס צוריקגעקור-
מען צו וויילד'ן אין קאָדאָגען האַמעל, וואו דאָגלאַס איז איינ-
געשטאַנען. ראַבערט ראַס און רעדזשי טוירנער האָבן ביידע
צוגערעדט וויילד'ן תיכף אַפּצופאַרן נאָך אויסלאַנד. וויילד האָט
נאָר געענטפערט: „דער צוג איז שוין אַוועק; עס איז שוין צו
שפעט.“ ער האָט געשיקט ראַס'ן מיטטילן דער פרוי, וואָס
האַט פאַסירט. יענער האָט דאָס געטאָן און דורכגעלעבט אַ
שמערצלאַכע סצענע. פרוי וויילד האָט וויינענדיק באַמערקט:
„איך האָף אַסקאַר פאַרט אָפּ נאָך אויסלאַנד.“ ראַס האָט דאָס
אים איבערגעגעבן. נאָר וויילד האָט געהאַט צו ווייניק ווילנס-
קראַפט עפעס וואָס אונטערצוגעמען. שפעטער אַווייל איז געקור-
מען אַ פריינטלאַכער צייטונגס-רעפּאָרטער און מיטגעטיילט, אַז
געדריינגט פון קווינסבערי'ס אַדוואַקאַט, האָט די פּאָליציי שוין
געקראָגן אַ „וואַראַנט“, אַ באַפעל אים צו אַרעסטן פאַר ניט-
אַנשטענדיקער אויפּפירונג. ווען ראַס האָט דאָס וויילד'ן איבער-
געגעבן, האָט ער גאָרנישט געענטפערט, נאָר זיין פנים איז גע-
וואָרן זייער נרוי. אַ וויילע שפעטער האָט וויילד געבעטן דאָס
געלט, וואָס ער האָט פריער ניט געוואָלט נעמען. זיינע פריינט
האַבן געמיינט, אַז ער האָט זיך שוין אַנטשיידעט אַפּצופאַרן. נאָר
באַלד האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין שטול און געזאָגט:
„איך וועל בלייבן און אַפּקומען מיין שטראָף וואָס זי וועט אויך
זיין“.

וויילד איז געווען מאַכטלאָז אַפּצושטעלן זיין קייקלען זיך
באַרג אַראָפּ. ער האָט געזען דעם צוואַמענברוד פון זיין וועלט.
ער האָט ניט מער געגלויבט אין זיך, אין זיין עסטעטישער מיסיע
אויף דער ערד. סתם לעבן אויף דער וועלט האָט פאַר אים ניט
געהאַט קיין זין. צוגלייך האָט ער זיך פאַרנעשטעלט, אַז ער
ווערט פאַרפאַלגט ווי סאַקראַט פאַר לערנען די יוגנט, און באַ-
שלאָסן נאָכצוטאָן יענעם, ניט אַנטלויפן פון זיין לאַנד, נאָר

אויסמרינקען דעם גיפטיבעכער ביזן דעק. (שפעטער ווען ער איז שוין געווען ארעסטירט, האט ער געבעטן אים שיקן פלאַט-טאָם בוך וועגן סאָקראַט'ן). סאָקראַט'ס אַרגומענט, אַז לעבן אין אויסלאַנד אַן אַנטלאַפענער פון גערעכטיקייט פון זיין היים, מיינט לעבן אין שאַנד, האט באַזונדערס שטאַרק אַפּעלירט צו וויילד'ן, וועלכער האָט געקראָגן באַליידיקנדע בריוו אויך פון פרייגייטליכן פראַנקרייך. אזוינע סוביעקטן ווי לעאַן ראַדע האָבן אים אַטאַקירט עפּנטלאַך. מער ראַפּינירטע ווי פיער לואי א. ד. ג. קינסטלער, האָבן צוליב זייער געזעלשאַפּטלאַכער שטעלונג זיך פון אים אָפּגעזאָגט אין פריוואַט בריוו, כאַטש זיי האָבן פּער-זענלאַך ניט געגלויבט קיין שלעכט וואָרט קעגן אים.

אַ שטונדע איז וויילד געזעסן און געוואַרט אויף דער פּאָליציי. ער האָט געזוכט זיך צו באַרוישן מיט בראַנפן און פּאַפּיראַסן. אַ פּאַר מאָל האָט ער געפרעגט אויף דאַגלאַס'ן, נאָר קיינער האָט ניט געוואוסט וואו ער איז. אַרום זעקס אַזייגער אין אַוונט האָט זיך באַוווּן דער דערוואַרטעטער פּאָליציסט. וויילד האָט אַוועק געלייגט זיין ערשט אָנגעצונדענעם פּאַפּיראַס, אויסגעטרונקען נאָך אַ גלעזל בראַנפן, שווייגנדיק געגעבן יעדן פריינט די האַנט. ער איז געווען שיכור, נאָר דאָך גוט געוואוסט וואוהין ער ווערט געפירט. ער האָט אפילו געבעטן ראַס'ן אים בריינגען אַ פעקל זאַכן פון דער היים. אין קאָרידאָר האָבן אים דערוואַרט צוויי פּאָליציסטן מיט האַנטקייטן. ביים טיר האָט שוין געוואַרט דער גרינער פענסטערלאָזער פּאַטרולוואַגן.

ראַבערט ראַס איז געלאַפן שנעל צו וויילד'ס הויז אין טאַיט סטריט. ער האָט געפונען, אַז פרוי וויילד איז אַוועק צו אירע קרובים און איז הויז איז געבליבן בלויז דער דינער, וועל-כער איז שפעטער אַרונטער פון זינען. ראַס האָט גענומען די נויטיקע קליידער און צוגעפּאַרן צו דער פּאָליציי סטאַנציע. פון דרויסן איז געשטאַנען אַן עולם און געמאַכט מיאוסע אויסרופן קעגן וויילד'ן. אַ פּאָליציסט האָט מיטגעטיילט ראַס'ן, אַז ער קאָן ניט זען וויילד'ן, אויך ניט איבערלאָזן קיין נאַכטיקליידער פאַר אים. ראַס איז צוריקגעלאַפן נאָך וויילד'ס הויז ראַטעווען וויילד'ס מאַנוסקריפּטן. קומענדיק אַהיים, האָט אָט דער טרייעס-טער פריינט פון וויילד'ן גע'חלש'ט. די מוטער האָט פאַרלאַנגט, ער זאָל גלייך אָפּפּאַרן קיין אויסלאַנד. אין לאַנדאָן האָט מען

געערט, אז מען וועט ארעסטירן וויילד'ס אלע יונגע פריינט. כדי
ער זאל איר פאלגן האָט די מוטער געגעבן פינף הונדערט פונט
(אַרום 2,500 דאלאר) פאַר וויילד'ס פאַרטיידיקונג.

נאָר דאַס איז ניט געווען דער איינציקער צו פאַרלאָזן לאַנד
דאָן. ראָבערט שעראַרד דערציילט, אז אין קאַלע זיינען יענע
טעג אָנגעקומען איבער טויזנט מענער, מערסטנס מיט שולדיקע
געוויסנס. געווען צווישן זיי אויך אַ געוועזענער מיניסטער, אַ
באַרימטער גענעראַל, א. ד. ג. מיטגלידער פון דער העכסטער
לאַנדאַנער געזעלשאַפט. צווישן די לעצטע איז אויך געווען
דער הויפט־שולדיקער אין וויילד'ס צוזאַמענברוּך. — לאָרד אַלפֿרעד
דאַגלאַס.

XII

אין פּאַליציי־תּפּיסה האָט מען וויילד'ן באַהאַנדלט ווי ער
וואָלט שוין געווען אַ פאַראורטיילטער אַרעסטאַנט. עס איז
געווען קענטיק, אז מען מאַכט פאַר אים אויסנאַמען צום בייזן.
די באַהאַלטענע שנאה פון דער פּיוריטאַנישער בורזשאַזיע קעגן
וויילד'ן איז אַרויס אַפּן און אים באַשמוצט ווי דעם ערנסטן
פאַרברעכער. די אַרימע אומוויסנדיקע מאַסן, וועלכע האָבן גע-
מיינט, אז דאַס ווערט גע'משפּט איינער פון די אַריסטאָקראַט-
טישע הולטאיעס, האָבן זיך געלאָזט מיטרייסן פון דער שרעק-
לאַכער העצע פון דער סענאַציאָנעלער בירגערלאַכער פרעסע.
נאָר די פּראַסטע מאַסן זיינען געווען פּריי פון דער היפּאָקריטי-
שער נאַטסטראַפּטשעריי פון דעם מיטל־קלאַס. ביי זיי איז
דער גאַנצער עסק באַלד איבערגענאַנגען אין אַ גראַבן ווייץ און
דער נאַמען „אַסקאַר“ איז אַריין אין זייער ווערטער־בוך פון
מיאוסע אַנצוהערענישן. די אַריסטאָקראַטיע ווידער האָט ניט גע-
האַט קיין מוט צו פאַרטיידיקן איר געוועזענעם ליבלינג. סוף
כל סוף איז ער דאָר ניט געווען איר מענטש. די ענגלישע קינסט-
לע־רוועלט האָט געהאַלטן, זז ער איז געווען צו געוואַגט, צו
אַרנאַנט און פאַרדינט זיין שטראַף.

אזוי איז וויילד געשטאַנען איינער קעגן אַלע. ער איז
געווען פאַראורטיילט נאָך איידער דאַס געריכט האָט זיך געעפּנט.
מען האָט אים אויך ניט אַרויסגעלאָזט אויף „כּייל“ (ערבות). אזוי
ווי ער וואָלט באַגאַנגען אַ שרעקלאַכן מאַרד. דערמיט האָט מען
פון אים אַוועקגענומען יעדער מעגלעכקייט זיך רעכט צו פאַר-

טיידיקן. ער האָט ניט געקאָנט שאַפן קיין געלט־מיטל פאַר זיין פּראָצעס. זיין הכנסה האָט גאנץ אויפגעהערט. די העצע קעגן אים איז געווען אזוי גרויס, אַז זיינע פּאַפּולערסטע ביכער זיי־נען ניט געוואָרן מער פאַרקויפט, זיינע דערפאַלגרייכסטע פּיעסן ניט מער געשפּילט. יעדער קרעמער, וועמען ער האָט געקומט דעם קלענסטן חוב האָט אים אָנגעקלאָגט, און אַ שנעלע ליציטאַציע איז געמאַכט געוואָרן אויף זיין הויז. אין זיין אַבוועזנהייט האט מען געמאַכט פון אַלע זיינע זאַכן אַ מיאוסן תּכּלית. אַ מאָן, וועמעס הכנסה איז געווען אַרום פּערציק טויזנט דאָלאַר אַ יאָר, האָט מען ליציטירט פאַר אַ חוב פון אַרום פינף טויזנט דאָלאַר, דערפון אַרום דריי טויזנט צו באַצאָלן קווינסבערי'ס געריכטס־קאַסטן. לאָרד דאָגלאַס, זיין ברודער און מוטער האָבן פּריער עפּנטלאַך פאַרזיכערט צו באַצאָלן קווינסבערי'ס געריכטסאַסטן, נאָר ווען עס איז געקומען די צייט, האָבן זיי דאָס ניט געמאַן. דערביי זיינען געוואָרן צושלעפט און צו'גנב'עט אַ סך פון וויילד'ס ווערטפּולע מאָנוסקריפּטן, באַדייטנדיקע קונסטווערק זיינען געוואָרן אינגאנצן פאַרלאָרן.

פאַרפּאָלגן וויילד'ן, אים פּייניקן איז געוואָרן אַ מצוה, וועל־כע יעדער „גוטער און פרומער“ ענגלישער באַלעכאס האָט גע־זוכט מקיים צו זיין. נאָר זאָגן אַ גוט וואָרט פאַר וויילד'ן, האָט מען אין ערגעץ ניט צוגעלאָזן.

ווען פּריינג הערים האָט פאַר דעם זשורנאַל, וואָס ער האָט רעדאַגירט, אָנגעשריבן אַן אַרטיקל, וואו ער האָט אפּילו ניט פאַרטיידיקט וויילד'ן, נאָר אפּעלירט, מען זאָל אַפּוואָרטן מיט דעם אורטייל און די באַליידיקונגען ביז נאָך דעם פּראָצעס, האָבן די אַרויסגעבער דאָס ניט געלאָזן דרוקן. די גרעסטע בוכהענד־לער האָבן דערקלערט, אַז זיי וועלן ניט פאַרקויפן קיין זשור־נאַל, וואָס פאַרטיידיקט וויילד'ן. זיי האָבן צוגעגעבן, אַז עס איז בעסער מען זאָל אינגאנצן ניט דערמאָנען זיין נאָמען.

ראַבערט שעראַרד, וועלכער האָט פאַרטיידיקט וויילד'ן איז פאַרזי, איז דאָרט געוואָרן עפּנטלאַך באַליידיקט פון אַן ענגלענ־דער, און אין לאַנדאָן איז די סימפּאַטיע געווען אויף דער זייט פון באַליידיקער.

פון 27טן אפריל ביז 1טן מאי 1895 האָט געדויערט וויילד'ס

פראצעס אין גלד בילי, דער הויפטקרימינאל געריכט פון לאנדאן די אנטקלאנגע האט אנטהאלטן 25 פונקטן. זי האט פאר-אורטיילט זיין לעבן, זיינע ווערק און זיין ווירקן אלס אומנא-טירלאך, אוממאראליש, פארברעכעריש און מיאוס. אהויז די ערות קעגן אים, האט די באשולדיקונג אויך צוגעשטעלט אלס באווייזן זיין ראמאן „דאריאן גריי“, די זאמלונג „פראזן און פילאזאפיעס פארן נוצן פון דער יוגנט“ און א פאר בריוו זיינע צו דאגלאס'ן.

וויילד איז געווען, ווי ער האט געשריבן צו ראבערט שעד ראדר פון האלאוויי-פיסה, „קראנק און אפאטיש“ און ניט מער געגלאנצט מיט זיינע שיינע קלוגע ווערטער ווי ביים ערשטן פראצעס. מעגלאך, אז גראד זיין צובראכנקייט און איינפאכ-קייט האט אפגעלירט צו איינעם פון די געשווארענע ריכטער. האבן זיי זיך ניט געקאנט אייניקן און עס איז געווארן באשטימט א נייער פראצעס אויף דעם 20טן מאי.

בלויז איינמאל איז זיין משפט האט זיך וויילד דערהייבן צו זיין אלטן גלאנץ און באווייזן די פארוואלטע אין געריכט, אז זיין רוח הקודש האט זיך נאך פון אים ניט אפגעטאן. דאס איז געווען אלס ענטפער פארוואס ער האט געלויבט א ליד (פון סעפטעמבער 1892) וועגן דער ליבע, וואס וואגט ניט ארויסצוריידן איר נאמען. וויילד האט אויף דעם געענטפערט אזוי:

„די ליבע וואס וואגט ניט ארויסצוריידן איר נאמען איז אט דעם יארהונדעט איז אזא גרויסע צונייגונג פון אן עלטערן צו א אינגערן מאן, ווי דאס איז געווען צווישן דוד און יונתן, אזא ווי די, וועלכע פלאטא האט געמאכט פאר דעם יסוד פון זיין פילאזאפיע און אזא ווי איר געפינט אין די סאנעטן פון מיקל אנדזשעלא און שעקספיר — א טיפע גייסטיקע ליבע, וואס איז אזוי ריין ווי זי איז פולקום, און דיקטירט גרויסע קונסט-ווערק ווי די פון שעקספיר און מיקל אנדזשעלא און אט די צוויי בריוו מיינע, אזוי ווי זיי זיינען, און וואס ווערט מיספארשטא-נען אין אט דעם יארהונדערט — אזוי מיספארשטאנען, אז צו ליב דעם בין איר געזעצט געווארן וואו איר בין איצט. עס איז שייך; עס איז די נאבלסטע פארם פון ליבע. עס איז אינטער לעקטועל און עקזיסטירט ווידערהאלנדיק צווישן אן עלטערן און א אינגערן מאן, ווען דער עלטערער מאן באזיצט אינטעלעקט

און דער אינגערער מאן באזיצט אלע פריידן, האפנונג און צויכער פון לעבן. די וועלט פארשטייט ניט, אז דאס דארף זיין אזוי. זי מאכט דערפון הוזק און אמאל נאגלט זי איינעם צו צום שאנד קלאץ דערפאר.

דער עולם אין געריכט האט שטארק אפלאדירט וויילד'ן פאר אַט דער באמערקונג. נאָר דאָס געריכט האָט אונטעדריקט יעדן אויסדרוק פאר וויילד'ן, פונקט ווי עס האָט דערמוטיקט די דעמאָנסטראַציע פאַר קווינסכערי.

צווישן איין משפט און דעם צווייטן איז וויילד אַרויסגע-לאָזן געוואָרן אויף „בייל“ (ערבות). נאָר ענגלאַנד האָט אים שוין סאַרווי פאַראורטיילט. ווען ער איז אַרויס פון תפיסה, האָט מען אים ניט אַריינגעלאָזן אין קיין האַטעל. אין אַ זייטיק קליינעם האַטעל, וואו מען האָט אים ניט געקאָנט, האָט מען אים געהייסן גיין, אזוי שנעל ווי מען האָט זיך דערוואוסט ווער ער איז. אַ המון איז פשוט באַפאַלן דעם פלאַץ און געפאַדערט זיין קרבן. מעגלאַר, אַ דערביי האָבן מיטגעשפילט די פון קווינס-בערי באַצאָלטע הוליגאַנעס.

געהעצט ווי אַ ווילדע חיה איז דער געוועזענער „קעניג פון לעבן“ און ליבלינג פון דער הויכער געזעלשאַפט, געלאָפן אַ פאַר-צווייפלטער אין מיטן נאַכט איבער די גאַסן פון לאַנדאָן, ביז ער איז געקומען צום טיר פון זיין מאַמע'ס וואוינונג אין אַסקלי סטריט. אויפן שוועל האָט ער צוזאַמענגעבראַכן.

אַ קראַנקער, אַ צובראַכענער איז וויילד געלענן אין אַ קליין אַרים מעבעלירט צימער אין זיין מאַמע'ס הויז. דאָרט זיינען אים געקומען באַזוכן זיינע פריינט שערארד, הערים און אַנדערע. דער לעצטער האָט ווידער געראַטן וויילד'ן צו פאַרלאָזן ענג-לאַנד. אַ רייכער געבילדעטער ענגלישער איד האָט דערלויבט העריס'ן צו באַנוצן זיין יאַכט פאַר דעם צוועק אזוי לאַנג, ווי דאָס וועט זיין נויטיק. האָט זיך הערים אונטערגענומען אַוועק-צופירן וויילד'ן פון ענגלאַנד קיין פראַנקרייך.

נאָר ווידער האָט זיך וויילד ניט געקאָנט אַנטשיידן צו אַנטלויפן פון ענגלאַנד. ער האָט אַנגעגעבן דריי מאַטיוון דער-פאַר. ערשטנס, די ערבות-געלט, די 2,500 פונט (אַרום 12,500 דאָלאַר) „בייל“, איז געקומען פון דאָגלאַס'עס אַ ברודער און פון אַ ניטדייכן יונגן גייסטלאַכן. סטואַרט העדלעס, אַ באַגייסטער-

טער פארערער פון וויילד'ן. הערים'עם ענטפער, אז איין ארטיקל וויילד'ס ווי אזוי ער איז אנטלאפן פון לאנדאן, וועט אריינבריינגען מער ווי די גאנצע ערבות-געלט באטרעפט, האט צו וויילד'ן ניט אפעלירט. צווייטנס, דער סאקראט-מאטיוו. זיך פארגלייכנדיק צו סאקראט'ן, האט וויילד גע'טענה'ט: „איך וועל עס ניט קאנען אריבערטראגן, ארומצוקריכן אויפן קאנטינענט ווי אן אנטלאפענער פון גערעכטיקייט.“ דריטנס, „למה יאמרו הגוים“, וואס וועלן זאגן די ענגלענדער פון אן אירלענדער, וואס אנטלויפט פון קאמף. אט דער „גלות“, אדער „אתה בחרתנו“ מאטיוו האט קענטיק געשטאמט פון זיין פיליסטער-האפטן ברור דער, ווילי, וואס האט זיך ניט געשמערט צו מאכן מסחר מיטן ברודער'ס צרות, און האט איצט אינגאנצן באהערשט דעם ווילד-לאזן קינסטלער. ווילי האט כסדר גע'טענה'ט: „אסקאר וועט ניט אנטלויפן. ער איז אן אירלענדישער דזשענטלמאן, און וועט אויפנעמען דעם קאמף.“

האט עווערס דערציילט, אז וויילד האט אים, נאכן ארויס-גיין פון תפיסה, אנגעגעבן א פאנטאסטישן מאטיוו פארוואס ער האט זיך ניט גענומען דאס לעבן אין יענע טעג, כאטש א פריינט האט אים צוגעשטעלט א שיינעם רעוואלווער פאר אט דעם צוועק. נאר דער אמת איז געווען, ווי וויילד אליין ניט דאס צו, דירעקט און אומדירעקט, אין זיין ווידוי, אז זיין פריינטשאפט מיט דאגלאס'ן האט גאנץ פאראליזירט זיין ווילן. עס איז אים דערפאר לייכטער געווען צו לאזן אלץ גיין ווי עס גייט, איידער עפעס-וואס צו אונטערנעמען. דערפאר האט אים שוין אויך ניט געקאנט מער דערמוטיקן די שיינע טאט פון דער ענגליש-אידישער שריפטשטעלערין, מרס. לעווערטאן, וואס האט זיך כלל ניט גע-רעכנט מיט דער עפנטלאכער מיינונג און אים איינגעלאדן צו א מאלצייט אין איר הויז. ערשט שפעטער, אין זיינע ביטערע תפיסה-יארן האט וויילד נאכגעדייקט וועגן איר שיינער טאט; נאכמער פלעגט ער זיך דערמאנען אז דער פריינטשאפט פון א צווייטער ענגליש-אידישער פרוי, מיס שוסטער, די שפעטערע לידי פון ווימבלדאן, וועלכע האט אים דעמאלט געשיקט טויזנט פונט, ער זאל קאנען אנגיין מיט זיין פארטידיקונג אין גע-ריכט, ווי אויך צו העלפן זיין מאמע'ן, ווי ער איז געווען געוואוינט.

אויף זיין צווייטן אדער דריטן משפט, אויב מען וויל אריינרעכענען דעם פאר אים אומגליקלאַכן קווינסבערי-פראָצעס, איז שוין וויילד געווען אַ שמשון הנבור, פון וועלכן עס האָט זיך אָפגעטאָן זיין נבורה. אויף דער אָנקלאַג-באַנק איז געזעסן אַ געפאלענער העלד, אויסגעשטעלט פאַר די שפּאַטישע בליקן פון זיינע שונאים.

אַלע באַווויזן קעגן וויילד'ן האָבן געשטאַמט פון דער צייט זינט ער האָט זיך באַקאַנט מיטן לאַרד דאַגלאַס. די עדות קעגן וויילד'ן זיינען אַלע געווען יענעמ'ס גוטע ברידער פון דער אונד-טערוועלט. וויילד'ס אַרוואַקאַט, סער עדוואַרד קלאַרק (וואָס האָט אים פאַרטידיקט אומזיסט, כאַטש ער האָט ניט געהאַט קיין סימפּאַטיע מיט זיינע אידיען), האָט קלאַר באַווויזן, אז אַלע באַ-ווויזן קעגן וויילד'ן שטאַמען פון בלעקמילער, געלט-אויספרעסער, און דאָס גלייכן סוביעקטן. נאָר די גאַנצע עפנטלאַכע מיינונג איז געווען קעגן וויילד'ן. אומעטום, אין דער פּרעסע ווי אין שיינק, איז וויילד געוואָרן באַשפּויגן, פאַרלוימדעט און פאַרדאַמט. דער איינציקער מיטגליד פון דער דזשורי, וואָס האָט פריער גע-שטימט קעגן פאַראורטיילן וויילד'ן, האָט ניט מער געוואַגט צו גיין קעגן שטראַס. איז דער ענטפער פון די געריכטס-געשוואַרענע גע-ווען איינשטימיק: „שולדיק!“

דער פאַרשטייער פון דער בירגערלאַכער גערעכטיקייט האָט געהאַלטן אַן עקלהאַפטע רעדע קעגן וויילד'ן און אים צוגעטיילט די העכסטע שטראַף, וואָס ער האָט געקאַנט געבן לויטן געזעץ בוך: “To be imprisoned and kept to hard labor for two years.”

— צוויי יאָר תּפּיסה און שווערער אַרבעט. וויילד דערשטיינט פון אַזאַ שמריינגער שטראַף, האָט זיך אויפגעכאַפט אַ ווייל פון זיין אַפּאַטיע און אויסגערופן: „מעג איך וואָס עפעס זאָגן. מיין הער?“ נאָר ער איז שוין געווען אין די אויגן פון דער ביר-גערלאַכער גערעכטיקייט אַ קאַמאַרוזשניק און מען האָט אים ניט דערלויבט צו מאַכן קיין שום דערקלערונג.

דער פאַרזאַמלטער המון אין דרויסן פון געריכטסהויז, וואָס האָט געזען אין וויילד'ן פאַרקערפערט די אויסגעלאַסענע אַריסטאַ-קראַטיע, האָט אויפגענומען וויילד'ס פאַראורטיילונג ווי אַ בשורה פון גרעסטן נאַציאָנאַלן זיג. מען האָט געיובלט, געזונגען און געטאַנצט אין די גאַסן פאַר פרייד. אַנדערע האָבן זיך געקושט

און געהאלט פאר גליק. די נירגעראלעכע געזעלשאפט האט גע-
בראכט איר גערעכטמאסן זון, וועמען עס איז געווען „געפלאכטן
דער לאַרבער־קראַנץ אַרום דעם שטערן“, פאַר אַ קרבן פאַר די זינד
פון איר פאַרברעכערישער „גילדענער יוגנט“. דער קרבן איז געוואָרן
באַוויליקט : איצט קאָן זי אָנהויבן אַ נייעם קאַפיטל פון איר זינדיק
לעבן.

געשלעכטלאַכע לייַדנשאַפטן זיינען נאַנץ נאַטירלאַך און פּרע-
זערווירן דעם מענטשלאַכן מין. זייערע זינד זיינען מערסטנס פון
מענטש קעגן מענטש, און די געזעלשאַפט האַט דערפאַר געמוזט אַנ-
געמען מיטלען צו באַשטראַפן די שענדער, פאַרפירער און באַ-
שווינדלער. נאָר די לייַדנשאַפטן צום זעלביקן געשלעכט זיינען
ניט נאַטירלאַך. זיי זיינען מער קראַנקהייט ווי זינד. זייער
רפואה איז ניט תּפּיכה און קייטן, נאָר שפּיטאַל און מעדיצין.

„די זינד פון פלייש“ — זאָגט ווילד איז זיין ווידוי —
„זיינען גאַרנישט. דאָס זיינען קראַנקהייטן פאַר דאַקטוירים צו
היילן, אויב זיי דאַרפן איבערהויפּט ווערן געהיילט“. נאָר די
בירגעראַלעכע געזעלשאַפט האַט דעם קראַנקן ווילד אַנשטאַט פון
אַ דאַקטאָר, געלאָזט באַהאַנדלען פון אַ ריכטער ; אַנשטאַט איז
קליניק, אים געשיקט אין תּפּיכה, און אַנשטאַט אַן אָפּעראַציע
— אים באַשטימט קאַטאַרגע.

נאָר ניט פאַר זיין זינד קעגן דער מאַראַל איז ווילד
געוואָרן אַזוי באַשטראַפט און ניט דערפאַר האַט דער ריכטער
געזאָגט, אַז אַט די שטראַף איז נאָך ניט גענוג. ווילד'ס ווירק
לאַכע זינד איז געווען זיין זשעני, זיין צירגרויסע פאַפּולאַריטעט.
ער איז געשטיגן צירשנעל, ער האַט געשיינט צירליכטיק און
אַרויסגערופען אַלע ביזע גייסטער פון קנאה און שנאה.

די „בעסערע“ געזעלשאַפט האַט געפּייערט ווילד'ס פאַר-
אורטיילונג מיט אַ באַנקעט לכּבּוד קווינסבערי'ן. מען האַט זיך
אויך ניט באַנוגנט מיטן פאַרשפּאַרן אים אין תּפּיכה, נאָר גע-
וואַלט אויסמעקן זיין אַנדיינק פאַר אַלע דורות. זיינע ווערק
זיינען אַרויסגעוואָרפן געוואָרן פון אַלע ביבליאָטעקן און בוכ-
האַנדלונגען. זיינע פאַרלעגער און טעאַטער־דירעקטאָרן האָבן זיך
עפּנטלאַך אָפּגעזאָגט פון זייערע רעכטן. מען האַט פאַרברענגט
אין די גאַסן זיינע שיינע קינסטלערישע שאַפּונגען און זיין נאַמען

האט ניט געמאכט ווערן דערמאנט אין אז אנשטענדיקער געזעץ-שאפט.

XIII

אונטערן יובל פון המון אין ווילד אריינגעפירט געווארן אין סענטאנווילער תפיסה. דארט האט מען דעם עסטעט געצוואונגען אריינצוקריכן אין א מקוה מיט שמוציקע וואסער, וואו אנדערע ארעסטאנטן האבן זיך געבאדן פאר אים. מען האט אים אפ-געשארן זיינע זעלטן שיינע האר און אנגעטאן אלטע אפגע-טראגענע ארעסטאנטסקע קליידער. נאכדעם האט מען אים אפ-געפירט אין דער תפיסה פון ווענדסוואירט, א פארשטאט פון לאנדאן.

דער דירעקטאר פון ווענדסוואירטער תפיסה האט געהאט א באפעל אויסצופירן דעם אורטייל איבער ווילד'ן מיט פולער שטריינגקייט. האט מען אים דארט באהאנדלט עקסטרא שלעכט. ערגער ווי אנדערע ארעסטאנטן. קענטיק, אז מען האט אים גע-וואלט אומבריינגען דורך הונגער אדער דורך משוגעת. דאס עסן איז געווען ווייניק און פארדארבן און פאר דעם קלענסטן פארברעכן קעגן תפיסה-געלמענט, האט מען אים פארשפארט אין א פינסטערער גרוב און אים געפייניקט.

אלע האבן געדיינקט, אז דער איבערגאנג פון ראפינירטקייט און לוקסוס צו קאטארגע, היגער און פיו, וועט בריינגען ווילד'ן צו משוגעת און פיזישן צוזאמענברוד. די שטארקסטע מענער פלעגן אין ווענדסוואירטער תפיסה לאנג ניט אויסהאלטן. נאר ווילד האט ארויסגעוויזן אויסערגעוויינלאכע גייסטיקע און פיזישע כחות. ער איז בלויז קראנק געווען, נאר האט זיך דער-האלט און ווייטער געטראגן זיין שווערן לייד.

פון ווענדסוואירטער תפיסה האט מען אים, דעם 13טן נאך-וועמבער 1895, אריבערגעפירט קיין רעדינג, א שטעטל אין דרום-ענגלאנד. אויפן וועג אהין האט מען די ארעסטאנטן א לאנגע צייט געלאזט ווארטן אויף א לאנדאנער וואקזאל. די ארעסט-טאנטן געשמירט אין קייטן איינער צום צווייטן, הונגעריקע, דורכ-גענעצטע פון רעגען, האבן געמאכט א שרעקלאכן איינדרוק. ווען א באלעבאטישער ענגלענדער האט צווישן זיי דערקענט דעם בארימטן קינסטלער, האט ער אויסגערופן: „ביי גאט, דאס איז אסקאר ווילד!“ און אים א שפיי געטאן אין פנים.

צוערשט אין ווילד'ס לאגע ניט געווען בעסער אויך אין
רעדינג. אויך דארט אין געווען דאס עסן שלעכט און ווייניק
און די ארבעט שווער:

„מיר האבן שטריק געצופט אין שטרייף.
מיט בלוטיק טעמפע הענט ;
געשייערט פיל, די טיר און דיל,
די גראמעס און די ווענט;
און ריי נאך ריי, געפוצט אויפסניי,
ביז אלץ האט אוש געבלענדט.

גענייט די זעק, געהאקט מיט העק,
געדרייט אין שטיין דעם דריל;
געקלאפט דאס בלעד, געשלונגען אויך
די הימנען לאנג און פיל.“ (*)
די צעל, וואו ער האט פארבראכט 23 פון 24 שטונדן, איז
געווען אן לופט און אן ליכט, א מין קאטור, ערגער ווי א שטעלכל
פאר חורים, ווי א בודקע פאר א הונט:
„א יעדע צעל — א נאסע גרוב,
די ווענט פון שימל גרין,
און קיין מאל קומט קיין טראפן לופט
קיין ביסל שיין אהין,
און אלץ, חוץ אש, ווערט דא צושטויבט
אין מענטשהייט'ס דרעשמאשין.

דאס גרינע וואסער וואס מען טרינקט
איז לויטער שלאס און קויט,
מיט קרייד און קאלד איז אנגעפילט
דאס צוגעוואויגן ברויט.
און שלאס מיט אויגן רויט און ווילד
שפרייזט אום און רופט דעם טויט.“ (**)

(*) אסקאר ווילד: „די באלאדע פון רעדינגיטורמע“. אידיש פון
א. קארלין.
(**) אסקאר ווילד: „א געזאנג פון תפיסה“. פריי איבערזעצט פון ה.
רוזנבלאט.

וויילד'ס לייזן אין תפיסה האָבן זיך ניט געענדיקט מיט די שווערע אַרבעט, צו פליקן פלאַקס פון גראַכע האַרטע שטריק, מיט פאַרבלוטיקטע צוואַואַנדעטע פינגער. זיינע גייסטיקע יסורים זיינען געווען נאָך פיל שווערער. צוערשט איז געשטאַרבן זיין הייסגעליבטע מאַמע און ער האָט געליטן „אומדערטרעגלעכע פּיין פון עלנט און געוויסנדישן“. מען האָט אים אויך ניט דערלויבט צו שטיין ביי איר טויטנבעט. זיין פרוי האָט, אונטערן איינציג פרום פון איר משפּחה, אים געלאָזט שרייבן דורך איר אַרוואַך קאַט „גרויזאַמע, ביטערע, אפּשטויסנדיקע בריוו“ און זיך פון אים אָפּגע'נט. צולעצט נאָכדעם ווי זיינע בעלי חובות האָבן אים געמאַכט פאַר אַ בעטלער, האָט מען פון אים צוגענומען זיין נע בילדע זין „אויפן געזעצלאַכן וועג“. דאָס האָט אים פאַרשאַפט „אומגענדלעכע יסורים, נאָמענלאָזן צער, גרענעלאָזן פאַר דרום“. אינ'ם פאַרגלייך דערמיט איז פאַר אים געווען „דער בזיון צו יוצן אין תפיסה אַ גאַרנישט“.

זיין ערשטער רעדינגער תפיסה-דירעקטאָר, מיירזשאַר אייזיקסאָן, איז געווען אַ נאַרישער ביוראָקראַט. פאַר אַנדריי זשיד האָט וויילד שפּעטער דערציילט אַן שנאה, ווי אַזוי אָט דער ענגליש-אידישער ביוראָקראַט האָט אים געפייניקט, ניט אַזוי אויס בייזקייט ווי אויס נאַרישקייט. נאָר אַ דאַנק דער שתדלנות פון הערים אין אינערן מיניסטעריום, האָט מען אייזיקסאָנען אויסגעביטן אויף מיירזשאַר נעלסאָן, וועלכער איז געווען זייער פריינטלאַך צו וויילד'ן, ווי ער דערמאָנט אינדירעקט אין זיין וידוי. אַ פאַרווך פון הערים'ן צו זאַמלען אונטערשריפטן אויף אַ פעטיציע פאַר וויילד'ס באַפרייאַונג, האָט ניט געלונגען. מער דעדיט און אַנדערע ענגלישע גדולים האָבן זיך אָפּגעזאָגט אונטער-צושרייבן אַזאַ פעטיציע. זיי האָבן געהאַלטן, אַז ער האָט כּשר פאַרדינט זיין פּסק. נאָר וויילד איז שפּעטער געווען צופרידן, וואָס די פעטיציע איז דורכגעפאַלן. ווייל דעמאָלט וואָלט ער אַהויס מיט צופיל ביטערקייט אין האַרצן, בעת די מענטשלעכע באַצייאונג צו אים פון נייעם דירעקטאָר און פון אייניקע וועכער טער (די אַרעסטאַנטן זיינען אַלעמאָל געווען זייער פריינטלאַך צו אים) האָט געווירקט, ער זאָל פאַרלאָזן דעם פּלאַץ מיט גוטע געפילן צו אַ סך פּערזאָנען.

דער נייער דירעקטאָר האָט וויילד'ן געגעבן די מעגלעכקייט

צו לייענען און שרייבן וויפיל ער וויל. דאָס איז געווען וויילד'ס הויפטוואונטש. פריער האָט ער זיך געלאָזט בריינגען אין אַריגינאַל סאַפּאַקל'ס טראַגעדיעס און דאַנטע'ס "אינפערנאָ", וואָס איז אין זיין לייך פאַר אים געווען דאָס זעלבע וואָס "איוב" איז פאַר אַ אַידישן אַבֿל, אַ למדן. שפּעטער האָט ער צוליב דעם זעלביקן מאַטיוו גענומען לייענען דעם נייעם טעסטאַמענט אין גריכישן אַריגינאַל. ער האָט זיך געפילט אזוי געקרוועט פון זיין דור, ווי סאַקראַט, יעזוס און דאַנטע אין זיער צייט.

דאָס לייענען און שרייבן האָט אים אויפגעוועקט צו אַ ניי לעבן. די ערשטע צייט פלעגט ער נאָר ברעכן די הענט אין אָנמעכטיקן יאוש און אויסרופן: „וואָס פאַר אַ סוף, וואָס פאַר אַ שרעקלאַכער סוף!“ ער פלעגט כסדר זיך אַליין שילטן. און „ווען“ שרייבט ער — „עס וואָלט געגעבן אַ ווידערקול אין אַט די מויערן, דעמאָלט וואָלט דאָס אָן אַן אויפהער אָפּגע קלונגען פון די ווענט: „נאַר, נאַר!“ נאָר ביסלאַכוווין איז אַט דער קלאַסישער נריד, וואָס איז געבאָרן געוואָרן „ניט אין דער ריכטיקער צייט“, געוואָרן דורכגעדרונגען מיט דער אידיש־קריסטלאַכער פּילאָזאָפּיע פון „גם זו לטובה“, אַז אַלץ וואָס קומט פאַר, איז פון אונזער טובה וועגן. האָט ער אויף זיך מקבל באַהבה געווען אַלע יסורים און תּמיד נאַכגעדיינקט ווי אזוי זיי איבערצואַרבעטן אין אַ קונסטווערק.

וויילד האָט קיינמאַל ניט געוואָלט באַשרייבן, פונקט אזוי ווי ער האָט ניט געוואָלט דערציילן, זיינע ליידין אין תּפּיסה. בערנאַרד שאָו זאָגט, אַז וויילד האָט געקאַנט שילדערן מיט מער סימפּאַטיע פרעמדע ליידין ווי אייגענע. וויילד אַליין האָט זיך אַ סך מאל אויסגעדריקט, אַז כאַטש דער גיהנם, אין וועלכן ער האָט געלעבט איז אַ סך ערנער ווי דעם, וואָס דאַנטע האָט זיך פאַרגעשטעלט, פּעלט אים אָבער דאַנטע'ס ביטערקייט דאָס צו קאַנען באַשרייבן. דאָך האָט זיין תּפּיסה־לעבן אינספּירירט די צוויי העכסטע שאַפּונגען פון זיין לעבן: „דע פּראָפּונדיס“ און „די באַלאַרע פון רעדינגער תּפּיסה“.

„דע פּראָפּונדיס“ (פון דער טיפּעניש) איז אַ לאַנגער בריוו געשריבן צו באָז'ן (דאַגלאַס'ן) אין די געצטע מאַנאַטן פון וויילד'ס תּפּיסה־לעבן. דער בריוו איז צוגלייך אַ ווידוי און

אז אפאלאגיע, א פארדאמונג און גערעכטפערטיקונג פון זיין פריערדיקן לעבן, כאטש ער זאגט, אז ער פארטיידיקט ניט זיינע מעשים, נאָר דערקלערט זיי, אז ער גיט בלוין "די פסיר כאַלאַגישע דערקלערונג פאר א באַנעמען, וואָס זעט אויס פון דרויסן ווי א פאראייניקונג פון אַבסאָלוטער אידאָמישקייט און וואולגאָרער באַרימעריוו". א גרויסער טייל פון אָט דעם בריוו באַהאַנדלט וויילד'ס „גייסטיקע אַנטוויקלונג" אין תפיסה און די „אומפאַרמיידלעכע עוואָלוציע", וואָס איז פאַרגעקומען אין זיין כאַראַקטער און אין זיין „גייסטיקער באַציאונג צום לעבן".

אין די לעצטע תפיסה־מאַנאַטן, אין פּרילינג 1897, האָט וויילד אויך פאַרטראַכט זיין „באַלאַדע פון רעדינגער תפיסה", אין וועלכער ער באַזינגט אין טיף רירנדיקע קלאַנגען דעם שיק־זאַל פון אַ לייַדנברודער, וועלכער איז געשטאַרבן אויף דער תליה פון רעדינג־דזשייל. ער האָט אויך דאַרט, אין תפיסה, פאַנטאַזירט פון צוויי גרויסע ווערק: „קריסטוס ווי אַ פאַר־לויפער פון דער ראַמאַנטישער באַוועגונג אין לעבן" און „דאָס קינסטלער־לעבן באַטראַכט אין זיין שייכות צו דער לעבנסקונסט".

XIV

אין זיין עלטער תפיסה־צעל האָט זיך אַסקאַר וויילד פאַר־טראַכט איבער דאָס לייַדן און די לייַדנדע. ער האָט פעסטגע־שטעלט, אז „דער סוד פון לעבן איז דאָס לייַדן", „אז עס לאָזט זיך קיין אמת ניט פאַרגלייבן צו לייַדן..

זיינע לייַדן, דער פאַרראַט פון זיין נאַנטן פריינט, האָט אַרויסגערופן אין וויילד'ן אַ פאַרגלייך פון זיין לעבן מיט דעם העלד פון דער קריסטלעכער לענגערע. ער האָט אין זיך גע־זען אַ געקרייציקטן משיח און אין זיין פריינט דאַגלאַס, דעם יוראָס (יהודה איש קריות), וואָס פאַרראַט יעזוס'ן מיט אַ קוש. אזוי ווי דער קעניג אין קאַטול מענדעס'עס אַ דערציילונג, מאַלט זיין פאַרשטאַרבן ווייב און עס קומט אַרויס דאָס בילד פון דער גע־ליבטע, אזוי האָט וויילד געמאַלן אַ בילד פון יעזוס'ן און אַרויס־געקומען איז אַסקאַר וויילד:

„קריסטוס איז דער העכסטער א י נ ד י ו ו י ד ו אַ -
 ל י ס ט . — „קריסטוס האָט די עצם סמנים פון העכסטן
 ד אַ מ אַ ט י ש | טיפ". — „קריסטוס געהערט אין דער אמתן אונ־

טער "די דייכטער" און "דער הויפט יסוד פון זיין עצם
אין געווען דערועלבער, פון וועלכן עס באשטייט דער עצם פון
קיינסטלער".

דאס קריסטוס־בילד געמאלן אזוי שיין אין „דע פראפונדיס“
איז דערפאר ניט קיין בילד פון יעזוס'ן נאר פון אסקאר ווילד,
מיט אלע זיינע מעלות און חסרונות, דער אינדיווידואליסט, דער
פולקומענער ראמאנטישער קינסטלער, וועמען די בירגערלאכע
געזעלשאפט האָט געקרייציקט, צוגענאגלט צום שאַנדקלאַץ.

נאָר אויב ווילד'ן האָט געלונגען צו שרייבן איבער קריסט-
מענטום אין „דע פראפונדיס“ שענער און טיפער ווי רענאָ און
טאלסטאָי צוזאמען איז ער דאָך אליין ניט געוואָרן קיין קריסט.
ווילד איז ניט מוחל זיין יודאס, זיין פאַררעטערישן פריינט, און
שטעלט אויך ניט אויס זיין צווייטע באַק צו ווערן געפאַסט פון
זיינע באַלידיקער. אין „דע פראפונדיס“ רעדט ניט קיין רע-
זיגנירטער קריסט, וואָס האָט שלום געמאַכט מיט זיין שיקזאַל,
נאָר, ווי בעל מחשבות דריקט זיך אויס:*) „אַ שטאַרקער מענטש
וואָס קעמפט מיטן טויט. ער וויל פון זיין קאַמף מיטן טויט
מאַכן אַ נייעם אינסטרומענט וואָס זאָל אים פון דער פינסטער-
ניש אַרויספירן אויף די ליכטיקייט“. ווילד אַנערקענט אויך
ניט, אַז „גאָט און זיין משפּט איז גערעכט... פאַרקערט, ער זאָגט,
אַז די געטער „רואינירן אונז אויך דורכדעם, וואָס איז אין אונז
נוט, איידל, מענטשנפריינטלאַך, ליבערייך“.

אַלפאַלס איז „דע פראפונדיס“ איינס פון די מערקוויר-
דיקסטע ביכער אין דער וועלט ליטעראַטור, סאַי אין פאַרם און
סאַי אין אינהאַלט. ווילד איז ניט געווען דער ערשטער צו
שרייבן אַ בוך וועגן זיך. אויטאָביאָגראַפיעס, און אַפילו וידויס
זיינען ניט קיין זעלטנהייט. נאָר אַפילו צווישן די באַרימטסטע
וידויס פון דער וועלט ליטעראַטור, זאָגט דוד פרישמאַן, אין דער
הקדמה צו זיין העברעאישער איבערזעצונג פון „דע פראפונדיס“,
איז ניטאָ קיין צווייט וידויבוך, „אין וועלכן אַ מענטש זאָל אַז
שום מיטלייך זיך אליין צו גלידערן, יעדן ביין פון זיין פלייש
און יעדן קנייטש פון זיין נשמה, און זאָל אַנטפלעקן יפּאַר אונז
זיין גאַנצן אינעווייניק, און ניט פאַרבאָרגן און ניט פאַרבאָהאַלטן

* הקדמה צו „דע פראפונדיס“, איבערזעצט פון ק. מרמר, לאַנדאָן, 1909.

פון אונז אפילו דאס מינדסטע פון אונטערן נאָגל — ווי ווילד האט דאס געטאן פאַר אונזערע אויגן. אין דער גרויסער אוי-טאָביאָגראַפֿיעס-ליטעראַטור, וואָס מיר האָבן אין אַלע שפּראַכן און צווישן אַלע פעלקער, ווייסן מיר ניט נאָר איינע וואָס זאָל זיין ענלאַך צו דער אויטאָביאָגראַפֿיע, אין וועלכער אַ מענטש דערציילט פאַר מענטשן ניט בלויז אַלע זיינע פעלערן, נאָר אפילו זיינע מערסטע מעלות — וואָס דאָס איז אַ סך שווערער...

נאָכדעם ווי פּרישמאַן ווייזט אַן ווי הויד „דע פּראָפּונדיס“ שטייט איבער די באַרימטע וידוי־ביכער און אויטאָביאָגראַפֿיעס פון אויגוסטין, שלמה מיימאן און זשאָן זשאַק רוסאָ, פירט ער אויס, אַז „ווילד'ס בוך איז אַ מין מוזיקאַלישע סימפּאָניע. אונז זערע אויערן הערן מוזיק. אַ געוויסע שטאַרקע און שטורמדיקע אויפּרעגונג רייסט זיך אַרויס פון יעדן וואָרט, אַזוי אַז צייטנווייז דוכט זיך אונז צו הערן דעם ברענענדיקן אַטעם פון שרייבער. און נאָר עפעס: מיר דאַרפן איין רגע ניט פאַרגעסן, אַז אַט דעם בוך האָט אַ מענטש געשריבן אין דער צייט, וואָס ער איז געזעסן אין טונקלקייט אין אַ שטאַל, וואָס מען רופט תּפּיסה. און דער שטאַל איז געווען פאַרשלאָסן מיט אייזערנע גראַטעס — ווי עס זאָגט ערות זיין ביאָגראַף שעראַרד — און אייזערנע קייטן האָבן אַרומגערינגלט זיינע הענט, און זיי האָבן געקלונגען ביים יעדן וואָרט, וואָס איז אַרויס פון זיין האַנט. איד ווייס ניט אין דער גאַנצער וועלט ליטעראַטור נאָר איין בוך, אַ בוך אויפן געביט פון קונסט, וואָס איז געשריבן געוואָרן אין דער צייט, וואָס איי־זערנע קייטן זיינען געווען אָנגעטאָן אויף די הענט פון זיין פאַר־פּאַסער...”

דוד פּרישמאַן ווייזט אויך אַן, אַז דער נאַקעטער אמת אַליין וואַלט ניט געווען גענוג, אַז דער „דע פּראָפּונדיס“ זאָל מאַכן אַזאַ טיפּן איינדרוק, ווען דאָרט וואַלט ניט געווען נאָך עפעס: — „אַט די גרויסע וואונדערליכע קונסט, מיט וועלכע דאָס בוך איז געשריבן. ווילד, פון וועלכן מיר ווייסן ניט קיין צווייטן אין זיין דור וואָס האָט פאַרשטאַנען אַזוי ווי ער די קונסט פון שרייבן, ווילד האָט דערגרייכט אין אַט דעם בוך צו אַזאַ מדרגה, וואָס ער אַליין האָט פּריער אַזוינס ניט דערגרייכט אין קיינעם פון זיינע פּריערדיקע ווערק“.

XV

אסקאר ווילד האט געוואונטשן, אז אט דעם בריוו זיינעם צו באזין (לארד אלפרעד דאגלאס) זאל מען אַנרוּפן „עפיסטאלא אין קארצערע עט ווינקוליס“ (געשריבן אין תפיסה און אין קייטן). נאָר זיין פריינט און ליטעראַרישע צואה-אויספירער. ראַבערט ראָס, וואָס האָט שפּעטער, אין יאָר 1905, אָפּגעדרוקט אַ דריטל פון דעם מאַנוסקריפּט, האָט דאָס אַ נאָמען געגעבן „דע פּראָפּונדיס“. דעם בריוו אַלס אַ גאַנצן האָט ראַבערט ראָס אַוועקגעשיינקט דעם בריטישן מוזעאום אין לאַנדאָן, מיט דער באַשטימונג, אז דאָס ווערק זאָל ניט ווערן פאַרעפּנטלאַכט פאַר דעם יאָר 1960. דאָס איז געטאָן געוואָרן, כּדי ניט צו פאַרוואַונדן די געפילן פון דער דאָגלאַס-משפּחה און אַנדערע וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער טראַגעדיע.

מיט דעם אויסנאָם פון ראַבערט ראָס, לאָרד אלפרעד דאָגלאַס און נאָך אייניקע פון ווילד'ס מקורבים, האָט קיינער ניט געוואוסט פון דער עקזיסטענץ פון ווילד'ס מאַנוסקריפּט. עס האָבן זיך אַפילו געפונען אזוינע קריטיקער, וואָס האָבן געזאָגט. אז ווילד, דער זינגער פון זונענשיין, ליבע און לוסט, האָט כּשום אופן ניט געקאָנט אזוי באַזינגען דאָס לידן, ווי ער טוט דאָס אין „דע פּראָפּונדיס“. זיי האָבן דערפאַר אויסגעדריקט זייער חשד, אז דאָס ווערק איז געשריבן פון ראַבערט ראָס, וועלכן עס האָט געלונגען נאַכצומאַכן ווילד'ס סטיל. ערשט, אין יאָר 1913, איז דאָס מאַנוסקריפּט געוואָרן געבראַכט אין דער עפּנטלאַכקייט, צוליב דעם דאָגלאַס-רענסאַם פּראָצעס, אין אַפּריל 1913.

ווען אַרטור רענסאַם האָט אין 1912 אָפּגעדרוקט זיין בוך „אסקאר ווילד“, וואו ער האָט דערמאָנט דאָגלאַס'עם שולד אין ווילד'ס צוזאַמענברוך, האָט דאָגלאַס אָנגעקלאָגט רענסאַם'ען פאַר פאַרלוירמונג. האָט מען פאַרגעלייענט אין געריכט ווילד'ס אַריגינעלן מאַנוסקריפּט, געשריבן אויף די אָפּיציעלע שרייב-פאַפּיר פון רעדינגער תּפיסה. די פאַרגעלייענטע טיילן זיינען דעמאָלט געווען פאַרעפּנטלאַכט אין דער פּרעסע און אַרויס דאָ אין אַמעריקע אין אַ באַזונדער כיכל (1913).

עטלעכע וואָכן נאָכן דאָגלאַס-רענסאַם פּראָצעס, האָט דאָגלאַס געמאַכט אַ פאַרווד צו פאַרקויפּן אין אַמעריקע זיין קאַפּיע

פון די ניט געדרוקטע טיילן פון „דע פראַפונדיס“. האָט ראָט
בערט דאָס זיך אונטערגעצײלט און אָפּגעדרוקט פּופּצן קאַפּיעס
פון אַריגינאַל כּדי צו האָבן דאָס אייגענטומס־רעכט. נאָר פּאַרן
גרויסן עולם האָט דאָס בוך געזאַלט בלייבן באַהאַלטן ביזן יאָר
1960.

ערשט אין יאָר 1925 האָט מאַקס מייערפּעלד, וויילד'ס איי-
בערזעצער אין דײַטש, געקראָגן פון וויילד'ס יורשים (* אַ קאַפּיע
פון דעם פּוֹלן אַריגינאַל און דערלויבט עס צו איבערזעצן אונטערן
נאָמען „עפּיסטאָלאַ“.

XVI

דעם 19טן מאי 1897 איז וויילד באַפרייט געוואָרן פון
תּפּיסה. מען האָט אים אויסגעצאַלט אַ האַלבן פּונט (אַרום
צוויי און אַ האַלב דאָלאַר) פּאַר זײַנע צוויי יאָר קאַטאָרוזשנע
אַרבעט. האָט ער דאָס געלט אַוועקגעשיינקט דעם ערשטן בעמלעך
וואָס ער האָט באַגעגנט.

פּאַר זײַן אַרויסגיין פון תּפּיסה, האָט דער דירעקטאָר איי-
בערגגעבן וויילד'ן דעם אָנבאַט פון אַן אַמעריקאַנער צײַטונג,
איים צו באַצאָלן פינף טויזנט דאָלאַר פּאַר אַן אינטערוויו איבער
זײַנע לײדן אין תּפּיסה. וויילד האָט צוריקגעוויזן מיט עקל
אַט דעם אָנבאַט. אויסערדעם וואָס ער האָט געהאַלטן פּאַר
אונטער זײַן ווירדע צו מאַכן געלט פון זײַן נויט, האָט ער פון
אַלעמאָל, בפרט פון דער צײַט פון זײַן פּראָצעס, געפילט די
טיפּסטע פּאַראַכטונג פּאַר דער טעגלעכער בירגערלאַכער פרעסע.
מיט דאָס געלט, וואָס איז אים נאָך געבליבן פון די טויזנט
פּונט, וואָס די לײדי פון ווימבּלדאָן האָט פּאַר אים איינגעלייגט,
ווי אויף פון דעם פּאַנד, וואָס זײַנע פּריינט האָבן פּאַר אים גע-
זאַמעלט, האָט ער זיך איינגעאַרדנט, אונטערן נאָמען סעבאַסט
טיאַן מעלמאַט (סעבאַסטיאַן דער מאַרטירער און מעלמאַט דער

(*) וויילד'ס עלטערער זון, סיריל האַלאַנד (דער אַנגענומענער פּאַסיליע
נאָמען פון וויילד'ס פּרוי נאָד זײַן פּאַראורטיילונג) איז געפאלן אַלס ענגלישער
אַפיציר אין דער וועלט־מלחמה, דעם 19טן מאי 1915, אין עלטער פון 29 יאָר.
דער אינגערער זון, וויוויאַ האַלאַנד, געבאָרן אין 1886, געענדיקט אין קעמ
ברידזש אויף אַרוואַקאַט, און געווען מלחמה־צײַט אַן אַפיצער אין דער ענגליי
שער אַרמײ, איז איצט דער הויפּט־יורש פון אַפּאַר וויילד.

וואנדערער — א העלד פון זיין אַנקעל'ס א ראמאָז, אין בערג
וואָל, ניט ווייט פון דער פראַנצויזישער פאַרשטאָט דיעפּ.
אַנדריי זשיר אין באַלד געקומען אים אַרײַנפירן צוריק אין
פאַרזוער געזעלשאַפט. און ווידער האָט ווײַלד געמאַכט אַ פע-
לער, און אַסך אַ גרעסערן ווי דאָס אַפּזאָגן דעם אָנבאַט פון דער
אַמעריקאַנער פרעסע. ער האָט געדיינקט, אַז ער דאַרף ניט קומען
אין פאַרז מיט דער באַרימטקייט פון זײַנע לײדן. ער האָט
געוואָלט דאָרט אויפטרעטן בלויז אַלס קינסטלער, און ניט
פריער ווי ער וועט באַווייזן וואָס ער קאָן נאָך שאַפן. ער האָט
געפלאַנט אַ פאָר היסטאָרישע דראַמען: „פרעה“ און „אַהאַב
און איזבל“ און אַ דערציילונג „יודאַס“. נאָך דערווייל האָט
ער פאַרזאַמט די גוטע געלעגנהייט זיך צו עטאַבלירן און רעהאַר-
בילירן אין דער פאַרזוער קונסטוועלט. זיין אַפּזאָגן זיך צו
שרייבן אין פאַרזוער ליטעראַרישע זשורנאַלן, כדי מען זאָל אים
ניט לייענען בלויז צוליב זיין טרויעריקע באַרימטהייט, האָט אים
אַלץ מער דערווייטערט פון זיין ציל, ווידער צו געווינען זיין פּלאַץ
אין דער געזעלשאַפט.

זיין שטעלונג צו קונסט און לעבן האָט זיך גאַנץ געענדערט.
קונסט צוליב קונסט האָט ניט געהאַט מער פאַר אים קיין זין,
פונקט ווי דאָס לעבן דורכאויס פאַר פאַרגעניגען. ער איז גע-
וואָרן איבערצייגט, אַז „דאָס לײד, וואָס איז די איידלסטע פיר-
לונג, צו וועלכער דער מענטש איז פּיאיק, איז צו גלייכער צײַט
דאָס פאַרבילד און די פּראַבע פון יעדער קונסט.“
„איך האָב אַמאָל געמײנט“ — האָט ווײַלד דערקלערט, —
„אַז אַ קונסטווערק דאַרף זיין שײן און מלאַ שמחה. נאָך איצט
זע אײד, אַז אַט דער אידעאַל איז ניט גענוג, איז זאָגאַר אוי-
בערפּלעכלאַך; אַ קונסטווערק מוז זיין באַגרינדעט אויף מיט-
לײד; אַ בוך לידער וואָס האָט ניט אין זיך קיין מיטלײד,
דאַרף בעסער ניט ווערן געשריבן.“

טריי צו אַט דער נײער אידיע האָט ער אָנגעהויבן אַרבעטן
אויף זיין „באַלאַדע פון רעדינגער תּפּיסה“, וועלכע ער האָט
דרייסט אָנגערופן „פּאַעזיע און פּראָפּאָגאַנדע“. ער האט זיך ניט
מער באַנוגנט מיט שאַפן סתם קונסט פאַר זיין אייגענעם פאַר-
געניגן וועגן, אָדער כדי צו ווערן פאַרהערלאַכט פון קונסט-
מכּינים. פאַר זיך אַלײן האָט שױן ווײַלד ניט מער געשריבן.

איצט האט ער נאָר געשאַפן קונסט צוליב מענטשלעכקייט. דאָס וויכטיקסטע איז פאַר אים געווען, אַז זיין ליד זאָל דערגרייכן מענטשלעכע הערצער, זי זאָל פּראָפּאָגאַנדירן אַן אידיע, די באַרמענטשלעכונג פון מענטשן, און זאָל אויך קאָנען ווערן פאַר שטאַנען פון אַזוינע עלעמענטן ווי די וואָס זיינען געווען זיינע ליידנסברידער אין תּפּיסה.

נאָר פּריער האָט ער אָנגעשריבן אַ גרויסן בריוו צו דער ליבערעלער צייטונג „דיילי קראַניקל“ (28טן מאַי 1897), וואו ער האָט אַפּעלירט פאַר דעם וועכטער מאַרטין, וועלכן מען האָט אָפּגעזאַגט פון תּפּיסה, דערפאַר ווייל ער האָט געגעבן עטלעכע זיסע ביסקוויטס צו אַן אַרעסטירטן אַרים הונגעריק קינד דער בריוו איז דורכגעדרונגען מיט טיפּער מענטשנליכע און גיט אינע דירעקט אַ בילד פון וויילד'ס ליידנספולן תּפּיסה-לעבן. אין אַ צווייטן בריוו, אונטערן נאָמען „ליענט דאָס ניט אויב איר ווילט זיין היינט גליקלאַך“, האָט וויילד פאַרגעשלאָגן אַ ריי פּלענער ווי צו רעפּאַרמירן די תּפּיסות. נאָר כדי צו מאַכן ווירקזאַם אַט די רעפּאַרמען, האָט וויילד אָנגעוויזן, איז נויטיק „צו פאַרמענטש-לאַכן די דירעקטאָרן פון די תּפּיסות, צו ציוויליזירן די וועכטער און פאַרקריסטלאַכן די פּריסטער“.

אין בערנוואַל האָט וויילד געפירט אפּשר דעם שענסטן לעבן פון אַלע זיינע יאָרן. ער האָט זיך געפילט ווי אַ ניי גער באַרן קינד. האָט גענאָסן פון לעבן און אַלע זיינע פּריידן אין שיינקייט און ריינקייט. זיינע בריוו פון בערנוואַל, (לעצטנס אַרויס אין בוד-פאַרס) זיינען פול מיט דער לעבנס פּרייד און זונענשיין פון צאַרטפילנדיקן קינסטלער. עס איז אין אים פאַר געקומען דער סינטעז פון גריכישער לעבנספּרייד און אידישער סאַציאַלער עטיק, פון וועלכע איבסן האָט פּאַנטאַזירט, אין זיין „קעניג און גאַלייער“. אין אַט דער שטימונג האָט ער אויך געשריבן אין בערנוואַל זיין „באַלאַדע פון רעדינגער תּפּיסה...“, „די באַלאַדע פון רעדינגער תּפּיסה“ איז אַרויס פון דרוק אין יאַנואַר 1898, אונטערגעשריבן מיט דעם נאָמען פון וויילד'ס תּפּיסה-צעל: „סי. 3.3“ דער איינדרוק איז געווען אויסערגעוויינט-לאַך. אין עטלעכע וואָכן זיינען אַרויס טוצן אויפלאַגעס אין ענגלאַנד און אַמעריקע. זי איז געוואָרן איבערזעצט כמעט אין אַלע ליטעראַטור-שפּראַכן פון דער וועלט. אין אידיש איז זי שוין

איבערזעצט געווארן דריי מאָל, און אין אַנדערע שפראַכן מערערע מאָל. אייניקע פון וויילד'ס פריינט פון דער גליקלאַכער צייט איז ניט געווען געפעלן אַט דער נייער טאָן פון מיטליד אין זיין ליד, ווי איבערהויפט די אידיע, אַז די קונסט איז געשאפן פאַרן מענטשן און ניט דער מענטש פאַר דער קונסט. נאָר זיי האָבן דאָס ניט אַרויסגעזאָגט עפנטלאַך. האָט זיך געהערט בלויז דער האַרטמאַנישער לויבגעזאַנג פון דער אַלטער און נייער וועלט פאַר וויילד'ס ווערק. די שטריינגסטע קריטיקער האָבן דערקלערט, אַז זי איז איינע פון די גרעסטע אין דער ענגלישער שפראַך. אַנדערע ווידער האָבן זיך ניט געקווינקלט צו זאָגן, אַז זי איז די גרעסטע. ערשט שפעטער האָט מען אַנגעהויבן נאַכזוכן און אַנ ווייזן פרעמדע איינפלוסן. נאָר אויך דעמאָלט האָבן אַלע אַנדערקענט, אַז די איינפלוסן האָבן נאָר צו טאָן מיט דער באַלאַדען פאַרם פון וויילד'ס ליד, אָבער ניט מיט זיין רעאליסטישן איינפלוס. וויילד האָט ניט גענומען פאַר זיין באַלאַדען קיין פאַלקס־מאַטיוו, קיין לעגענדע, נאָר אַ פאַקט פון לעבן, און עס גלענצנדיק דורכגעפירט. ער האָט דערמיט געשמעלט די באַלאַדען נייע צילן און געשאפן אַ נאַנץ אַריגינעל ווערק.

פאַעזיע איז ניט די שפראַך פון קאַלטן פאַרשטאַנד, נאָר פון וואַרעמע געפיל. דאָס ווייגעשריי פון אַ האַרץ וואָס קאַר־טשעט זיך אין פּיין, אַדער יוכצעט פאַר פּרייד. געפילן פון ביינקשאַפט און זענזוכט, פון ליבע און ליידנשאַפט, פון קאַמף און זיג, פון צער און צאָרן. נאָר וויילד'ס מערסטע לידער זיינען געווען קאַפּאַרבעט: די קונסט פון אַ העכסט ראַפּינירטן אייראָפּיאישן אינטעליגענט, פון אַ מאַן מיט אַ אומגעווענערן וויסן פון דער קונסט פון אַלע צייטן. דאָס מערקט מען אַפילו אין זיין אייגנאַרטיקער ריין קינסטלעריש פולקומסטע פאַעמע "די ספּינקס", וואָס האָט מיט איר רייכער, שיינער, געשליפענער שפראַך קיין גלייכן צו זיך אין דער וועלט ליטעראַטור, און איז אַ שיר השירים צום לעבן, שיינקייט, פּרייד, גענוסן און תּאוות. זיין עכט ליד האָט וויילד ערשט געלערנט אין תּפּיסה, ווען ער האָט זיך באַפּרייט פון יעדער געקיינסטלטיקייט, אַרונטערגע־וואַרפן אַלע מאַסקעס און געלאָזן ריידן זיין געפיל פּריי און אַפּון. האָט זיין דיכטונג דערגרייכט איר העכסטן שוואַנג. ער האָט

ניט געשריבן זיין „באלאדע פון רעדינגער תפיסה“ ווי א פסי-
 באַלאַג אדער ווי אן עסטעט, וואָס באַארבעט סתם אַ שטאַף.
 ער האָט איר געשריבן ווי אן עלנטער מענטש מיט אַ טיף פילנ-
 דיקס האַרץ, אָננעפילט מיט אומענדלאַכן מיטלייד. דער צער
 און צאַרן פון דיכטער האָט אין איר דערגרייכט די העכסטע
 הויכן פון זיין לעבן. ער טרעט דאָרט אַרויס ווי אַ מיטליידנ-
 דיקער און עפנטלאַכער אַנקלאַגער, אַ פאַרטיידיקער און טרויס-
 טער. צוגלייך טרעט אַרויס דאָס בילד פון זיין אייגענעם
 תפיסה לעבן און זיינע קערפערלאַכע און גייסטיקע ליידן.

דאָס ליד שילדערט אַ קעניגלאַכן גוואַרדערייטער וואָס
 ווערט געהאַלטן אין רעדינג ביזן הינריכטן. ער ווערט אויפפאלנד
 די אַרעסטאַנטן דורך זיין באַנעמען. זיי פילן וואָס אים דער-
 וואַרט. זעען זיי וויזיעס, לעבן דורך די שרעקלאַכע דערוואַר-
 טונגען פון זיין טויט, און ברעכן צוזאַמען ווען ער קומט.

וויילד'ס באַלאַדע איז איינג צוזאַמענגעגאַסן מיט איר שפּראַך.
 איר פולער שיינהייט קאָן מען געניסן בלויז אין אַריינלאַ. נאָר
 אַפילו די ניט־געלונגענסטע איבערזעצונג קאָן ניט נאַנץ פאַרטונקלן
 די שיינקייט פון איר קלאַנג און די געפילן פון מענטשנליכע,
 רחמנות און יושר וואָס לייכטן אַרויס דורך טרערן פון איר
 יעדער שורה.

נאָר לאַנג האָט וויילד ניט געקאַנט בלייבן דער דיכטער
 פון צער און מיטלייד. ער איז געווען געשאַפן, ווי ער האָט
 געזאַגט, צו זינגען שירה צום זונענגאַט אַפּאַלאַ און ניט צו באַ-
 קלאַנג דעם פון אַפּאַלאַ געפייניקטן מאַרסיאַס. איז די „באלאדע
 פון רעדינגער תפיסה“ געוואָרן זיין שוואַנען־ליד. מער האָט
 אַסקאַר וויילד ניט געזונגען.

XVII

וויילד האָט געלעבט אין בערנוואַל אַזוי זאַרגלאָז ווי אַ
 קינד. זיין תפיסה־לעבן האָט ניט געענדערט זיין פאַרשווענדער-
 רישער נאַטור. ער האָט זיך געוואָרפן אַזוי לייכט מיט זיין
 געלט ווי מיט זיינע גייסטרייכע אַפּאַריזמען און עפיגראַמען.
 אַ דעלעגאַציע פון פּראַנצויזישע דיכטער, וואָס איז אים געקו-
 מען איבערגעבן די אומפאַרענדערטע סימפּאַטיע פון זייער קרייז,
 האָט ער אויפגענומען מיט אַ גרויסאַרטיקן באַנקעט. ער האָט
 אויך געשפּילט די ראַל פון אַ מעצענאַט פאַר דער באַפעלקערונג

פון בערנוואל, און באזונדערס פאר די שולקינדער, וועלכע ער האט שטארק געליבט. איז זיין געלט שנעל צורונגען געווארן און ער איז געווען אָנגעוויזן אויף די פענסיעס פון זיין פרוי (ארום 15 דאלאר אַ וואָך) און פון ראַבערט ראָס, אויף אומגעפער אַזויפיל. דעם פאַרשלאַנג פון אַ לאַנדאַנער טעאַטער־דירעקטאָר צו באַאַרבעטן אַ פראַנצויזישע פיעסע אונטער אַ פסעוודאַנים האַט ער צוריקגעוויזן.

זיין האַפנונג, אַז זיין פרוי און קינדער וועלן זיך צו אים אומקערן, איז ניט מקוים געוואָרן. איר משפחה האַט איר באַ איינפלוסט אים צו שמעלן אויף פראַבע אַ יאָר צייט. אירע קרובים און קווינסבערי האָבן אים אַרומגערינגלט מיט דעטעקט טיווס, צו היטן אויב ער חבר'ט זיך ניט ווידער מיט דאַגלאַס'ן, און אויב ער פירט זיך בכלל אויף אנשטענדיק. זיי האָבן קענן אים קיין זאך ניט געפונען.

די גאַנצע צייט האַט לאָרד דאַגלאַס פאַרוואַרפן וויילד'ן מיט בריוו און טעלעגראַמען, ער זאָל מיט אים ווידער ווערן פריינט; ער האַט אים אָנגעבאַטן זיין שיינע ווילע, ביי נעאַפּל, אין דרום־איטאַליע. וויילד האַט פון קיין זאך ניט געוואָלט הערן. ער האַט געפלאַנט זיך צו בויען אַ הויז אין בערנוואַל און דאָרט מאַכן זיין שטענדיקע היים און אָנהייבן אַ ניי לעבן. נאָר אומזיסט האַט ער געבעטן זיין פרוי צו פאַרקירצן די צייט פון זיין פראַבע, (זי האַט געלעבט אין דער שווייץ אונטערן נאָמען האַלאַנד און שטריינג געהיט עמיץ זאָל וויסן ווער עס איז דער אמת'ער טאַטע פון אירע קינדער).

ווען דער זומער איז אַריבער און עס האַט זיך אָנגעהייבן דער הערבסט מיט זיינע גרויע נאַסע טעג, האַט וויילד ניט געקאַנט ביישטיין מער דעם נסיון. פון איין זייט אַן אומעטיק לעבן, אַרומגערינגלט מיט שנאה און נגישות פון דער פיינער ענגלישער באַלעבאַטישער געזעלשאַפט, וואָס האַט אים כסדר געגעבן צו פילן איר שנאה און פאַראַכטונג. פון דער אַנדער זייט די זוניקע איטאַליע מיט אַלע גליקן וואָס רייכקייט קאָן דאָרט אָנבאַטן. האַט וויילד אָפּגעהאַקט הינטער זיך אַלע בריקן און איז אַוועק צוריק צו דאַגלאַס'ן.

XVIII

מיט וויילד'ס צוריקקער צו דאָגלאַס'ן הויבט זיך אָן דאָס לעצטע קאָפיטל פון וויילד'ס לעבן — זיין זינקן און אונטערגיין. נאָכדעם ווי ער האָט געהאַט איבערגעלעבט צוויי יאָר תּפּיִסָה און דערקאָנט די וועלט פון ליידין, האָט ער ניט געדאַנט מער געפינען קיין גליק ווי אין די אַלטע צייטן, אין אַ לעבן פון בלוז פאַרשווענדונג און אויסגעלאַסנהייט. פריער האָט ער ניט געוואוסט, אַז ער זינדיקט און ניט געליטן. איצט האָט ער דאָס געוואוסט, זיינען אים געווען פאַרשטערט אַלע זיינע געדנסן. אויסערדעם האָבן באַלד דאָגלאַס'עס קרובים צוריקגעצויגן פון אים זייער מאַטעריעלע שטיצע. האָבן זיך אָנגעהייבן שווערע טעג פון פיזישע און גייסטיקע ליידין. צולעצט האָט אים דאָג'ס לאַס איבערגעלאָזן אַז עלנטן און פאַראַכטעטן אין איטאַליע און האָט זיך צוריקגעקערט צו זיין רייכער מיוחס'דיקער משפּחה.

אין זיין בריוו צו ראָבערט דאָס, פון נעאַפּל, אין דעצעמבער 1897, שרייבט וויילד, צווישן אַנדערעס, אַזוי :

„באָזי האָט מיר פיר חדשים נאָכאָנאַנד, דורך ענדלאַזע ליגנס, אָנגע־באַט אַ היים. ער האָט מיר אָנגעבאַטן ליבע, איבערגעבנהייט און פלעגע, און צוגעזאָגט אַז קיין זאָד וועט מיר ניט פעלן. נאָך פיר מאָנאַטן האָב איך אָנגענומען זיין אַנבאַט, נאָך ווען מיר האָבן זיך געטראָפן אויף אונזער וועג קיין נעאַפּל, האָב איך אויסגעפונען, אַז ער האָט ניט קיין געלט, קיין פלענער, און האָט פאַרגעסן אַלע זיינע צוואַנגענע. זיין איינציקע אירייע איז געווען, איך זאָל שאַפן דאָס געלט פאַר אונז ביידן. איך האָב דאָס געטאן ביז צו דער סומע פון 120 פונט דערפון האָט באָזי געלעבט גאַנץ גליקלאַך. ווען עס איז געקומען דערצו ער זאָל באַצאלן זיין חלק, איז ער געוואָרן שרעקלאַך אומפריינטלאַך און קאַרג, אויסער ווען עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן זיינע פאַרגעניגנס, און ווען מיין טאַשנעלט האָט זיך געענדיקט, איז ער אַוועק“.

„עס איז די ביטערסטע דערפאַרונג פון אַ ביטערן לעבן. עס איז אַ זייער שרעקלאַכער קלאַפּ. עס האָט געמוזט קומען, נאָר איך ווייס אַז עס איז בעסער איך זאָל אים מער קיינמאַל ניט זען, איך וויל דאָס אויך ניט, עס דערפיגט מיר מיט גרויב“.

אַרויסגייענדיק פון תּפּיִסָה איז וויילד געווען פאַרהעלטניס־מעסיג געזונט. דאָס וואָס ער איז דאָרט געוואָרן מאַגערער און

זיך צוגעוואוינט צו רעגעלמעסיקייט, האָט אים געטאָן גוט. אויך זיין גייסט איז געווען פריש, ווי דאָס באַווייזן זיין "דע פראָפּונד דים" און די באַלאַדע. נאָר קומענדיק צוריק פון נעאַפּל האָט ער אָנגעהייבן זינקען פיזיש און גייסטיק. זיין ווייב איז גע' שטאַרבן, אין זומער 1898, און דערמיט האָבן זיך געענדיקט אַלע זיינע האַפּנונגען אויף אַן אייגענער היים, און צו זיין אַ טאָטע צו זיינע קינדער. אומזיסט האָט אים פרייניק הערס געזוכט צו ראַטעווען דורך אַ ריזע אין דרום־פראַנקרייך, וואו ער האָט אים אויסגעהאַלטן בכבוד אַ האַלב יאָר נאָכאַנאַנד. זינט ער האָט זיך געטראָפּן מיט דאָגלאַס', האָט זיך פון וויילד' אָפּגעטאָן זיין רוח הקודש. ער האָט דאָרט פרובירט אַנשרייבן אַ „באַ לאַדע פון אַ פישער־אינגל", נאָר ער האָט ניט געקאָנט מער אויפשרייבן קיין רעכטע שורה. זיינע שיינע פלענער, וואָס ער האָט געמאַכט ביים שרייבן דעם „דע פראָפּונד" זיינען צוריר' גען. דאָס שייז „ניי לעבן" פון וועלכן ער האָט געטרוימט, האָט דאָגלאַס געטויט. קיין צוריק איז פאַר אים מער ניט געווען.

(די לעצטע ארבעט פון וויילד'ס פערער איז געווען אַ ענג'לישע איבערזעצונג פון אַ געוויינלעכן פראַנצויזישן ראַמאַן, „דער וואָס שטאַרבט ניט". נאָר וויילד' אַליין האָט זיך שוין דערנענטערט צו זיין סוף).

פאַראַכטעט און אויסגעשלאָסן פון דער געזעלשאַפּט, איז וויילד' פאַרקראַכן אין אַ ווינקל, אין אַ פאַריזער אָרים האַטעל, ווי אַ פאַרוואַנדעטע היה. געלט האָט זיך קיינמאַל ביי אים לאַנג ניט גע' האַלטן. האָט ער געהאַט, האָט ער געלעבט פאַרשווענדעריש. נאָכדעם פלעגט ער אַ צייט עסן אין ביליקע רעסטאָראַנען און אַ סך שכור'ן.

ווען אַלע זיינע חכנסות האָבן זיך געענדיקט האָט ער אַנ' געהייבן זוכן געלט־מיטלען אויף אַווינע וועגן, וועלכע האָבן גע' וויזן, אַז ער איז שוין ביים סוף. מאַדאַם מעלכאַ דערציילט, אין אירע פריער דעמאָנטע מעמואַרן, ווי אַזוי וויילד' האָט איר דעמאָלט באַגעגנט אין פאַריז. פון אַ נאַס־ראַג איז אַרויס אַ הויכער אָפּגעלאָזענער מאַן, מיט אַ בליק פון אַ פאַרפאַלגטער היה אין זיינע אויגן און צו איר געזאָגט:

— מאַדאַם מעלכאַ — איר ווייסט ניט ווער איר בין ?

איד בין אסקאר ווילד, און איד ניי טאן א שרעקלאכע זאך. איד וועל ביי אייך בעטן געלט.

און ווען זי האט אים דערלאנגט דאס פראנצויזיש געלט, וואס זי האט ביי זיך געהאט, ארום פופציג דאלאר, דערציילט זי, האט ער שנעל געגעבן א כאפ, ארויסגערעדט קורץ א דאנק און פארשוואונדן. מער האט ער זיך פאר איר ניט געוויזן.

אזוי איז דער פרינץ פון לעבן געווארן פארוואנדלט אין א בעטלער און א שכור. ער פלעגט ארומגיין אין זייטיקע געס-לאך, זיצן אין ארימע קאפייען באדעקט דעם פנים מיט א ציי-טונג, ער זאל ניט ווערן דערקענט פון אן ענגלענדער און ווערן באלידיקט אדער אויסגעלאכט.

אן האפנונג, אן שום ציל אין לעבן, האט ער געטרונקען גיפטיקן גרינעם אבסינט און גערויכערט אן אויפהער ביליקע פאפיראסן, וואס האבן דערנענטערט זיין סוף. ער האט ניט געשריבן און ניט געלייענט, בלויז גערעדט, און אויב ער האט גע-פילט צו מוט, האט ער גערעדט אזוי שוין ווי אין די צייטן פון זיין העכסטן גלאנץ. נאר קוים האט ער דערפילט, אן מען דול-דעט אים. בלויז ווי א קראנק קינד, אז עמיצער מיידט אים אויס, איז גלייך פארשוואונדן זיין מוט, פלעגט ער ווערן שטיל, זיך אפגעזעגען און פארשווינדן.

פאר זיינע נאנטע פריינט ווי הערים פלעגט ער אמאל רידן ווי נאפאלעאן אויף סענט העלענא : דערמאנען זיינע „גרויסע טעג“, זיינע שול-חברים, וואס האבן אזוי פיל דערגרייכט פאליטיש. איינמאל האט ער געענדיקט מיט אזא נבואה :

„אין פופציק אדער הונדערט יאר ארום, וועט קיינער גאר-ניט וויסן וועגן — — — — — צי זיי האבן געלעבט אדער זיינען געשטארבן וועט פאר אלעמען זיין גאנץ עגאל; נאר מיינע קאמעדיעס און דערציילונגען און די „באלאדע פון רעדינגער תפיסה“ וועלן זיין באוואוסט און געלייענט פון מיליאנען, און אפילו מיין אומגליקלאכער שיקזאל וועט ארויסרופן אלגעמיינער סימפאטיע.“

אן אנדערש מאל ריידנדיק וועגן די ליידן, וועלכע באזי (אל-פרעד דאנלאס) האט אים פארשאפט, האט ווילד באמערקט : „אמאל האב איד געמיינט איד בין באלעבאס פון מייין לעבן; דער האר פון מייין שיקזאל, וואס קאן טאן וואס מיר געפעלט

און וועל תמיד זיין דערפאָלגרייך. איך בין געווען ווי א גע-
קרוינטער קעניג, בין איך האָב אים באַגעגנט, און איצט בין איך אַ
פאַרטריבענער, אַן אַרויגעשפּיגענער און אַ פאַראַכטעמער.
„איך האָב פאַרלאָרן מיין וועג אין לעבן; די פאַרבייגייער
חוזק'ן אַלע אָפּ פון מיר, און די מענטשן, וואָס איך האָב גע-
ליבט, שמייסן מיר מיט געמיינע באַליידיקונגען און פאַראַכטונג.
עס איז ניטאָ קיין ביישפּיל אין דער געשיכטע פון אַזאַ פאַראַט,
קיין פאַראַרעל. איך בין געענדיקט. עס איז שוין איצט אויס
מיט מיר — אַלץ! איך האָף דער סוף וועט קומען גיך.“
דער סוף איז געקומען גיכער ווי ער האָט דערוואַרט. אַנ-
הייב 1900 האָט ער אָנגעהייבן לייַדן פון אַ מיאוסע קראַנקהייט
און זיין קערפּער איז געוואָרן באַדעקט מיט מיאוסע געשווירן,
אַ רעזולטאַט פון זיין ניט נאָרמאַלן לעבן. דערצו האָט ער נאָך
געהאַט אַ וואונד אין קאַפּ, אַ דאַנק די פאַרבּרעכערישע תּפּיסה-
דאָקטוירים. זיי האָבן אים געצוואונגען אַ קראַנקן גיין אין קאַ-
פעלע, איז ער דאָרט געפאַלן. אַ גאַנץ ווינטער האָט אים געבלו-
טיקט און געשמערצט דער אויער, נאָך ער איז געווען דאָרט ווי אַ
צושראַקן קינד און שוין מוראַ געהאַט זיך ווענדן צו אַ דאָק-
טאָר. אַרויסנייענדיק פון תּפּיסה איז ער געווען טויבלאָך אויף
יענעם אויער און געליטן קאַפּשמערצן. צולעצט האָט זיך דאָרט
אַנטוויקלט אַ טומאַר, און עס איז געווען נויטיק אַן אָפּעראַציע. די
דאָקטוירים האָבן אים אויך געהייסן זיך היטן מיטן עסן, ניט
שכּוּרן, ניט רייכערן, נאָך וויילד'ן האָט מער קיין זאַך ניט גע-
קימערט. האָט זיין קערפּער ניט אויסגעהאַלטן און געפלאַצט.
ער איז געשטאַרבן (דעם 30טן נאָוועמבער 1900) מיט אַ שרעק
לאַכער עקספּלאַזיע און מען האָט געמוזט פאַרבּרענען אַפּילו די
בעטגעוואַנט אויף וואָס ער איז געלעגן. דער נביא פון שיינ'ן
קייט איז געשטאַרבן דעם העסלאַכסטן טויט.
איידער ער האָט פאַרלאָזן זיין לעבן וועלכן ער האָט גע-
פלאַנט מאַכן פאַר אַ קונסטווערק, האָט דער גרויסער געזענדינער,
דער קלאַסישער גרייך, זיך געבוקט צום צלם, און זיך געטויפט
פאַר אַ קאַטאַליק.

קיין פאַראַנדע לויב האָט מען ניט געמאַכט פאַרן געווע-
זענעם קעניג פון לעבן. דער טאָג איז געווען קאַלט און מיאוס
און בלוין זיינע עטלאַכע נאַנטע פריינט האָבן אים באַגלייט צו אַ

ביליסקן בית הקברות הינטערן שטאָרט, וואו מען האָט אים אוועקגעדי
לייגט צווישן אַ סך אזוינע ווי ער, עלנטע און אויסגעשלאָסענע
פון לעבן.

דער באַזיצער פון אַרימען האַטעל, וואו ווילד איז געשטאַר
בען, האָט געמאַכט דעם צימער, אין וועלכן ווילד האָט פאַר
בראַכט זיינע לעצטע טעג, פאַר אַ ״ווילד־מוזי״. דאָרט זיינען
אויסגעשטעלט אַלע זאַכן, וואָס האָבן געהאַט אַ שייכות צום
קינסטלער און זיינע ווערק.

ניין יאָר שפעטער, דעם 20טן יולי 1909, האָט ראָבערט
ראָס (ווילד'ס טרייער פריינט, וועלכער האָט אויסגעצאָלט
ווילד'ס אַלע חובות און געמאַכט פון ווילד'ס ווערק אַ הכנסה
פון טויזנטער פונט אַ יאָר פאַר ווילד'ס קינדער) געלאָזט אויס
גראַבן ווילד'ס קערפער פון דעם בית עולם פון די נאָמענלאָזע,
און אים באַערדיקט אויף דער פערלאַשעז, דער לעצטער מקום
מנוחה פון אַ סך קינסטלער און געלערטע. שפעטער האָבן
ווילד'ס פאַרערער געלאָזט אויפשטעלן אויף זיין קבר אַ פראַכט
פולן מאָנומענט, געמאַכט פון דעם גרויסן אַמעריקאניש־אידישן
קינסטלער, יעקב עפשטיין.

אויסער דעם קבר פון היינריך היינע ווערט קיין דיכטער
קבר, אין פאַרזי, ניט באַזוכט יערלאַך פון אזוי פיל מענטשן ווי
דער קבר פון אַסקאר ווילד. זיין טראַגעדיע האָט אים נאָכן
טויט צוריקגעגעבן דאָס וואָס דאָס לעבן האָט פון אים אזוי
גרויזאַם צוגענומען — די ליבע און פאַרערונג פון די מיליאָנען.

ווילד'ס טראַגישער סוף האָט געצויגן די אויפמערקזאַמקייט
פון מענטשן אויף זיין קונסט. באַלד נאָך זיין טויט האָט אַנ
געהייבן שטייגן זיין רוים פון לאַנד צו לאַנד. בלוין אין זיין
היים, דאָרט וואו מען האָט אזוי שווער געזינדיקט קעגן אים,
האָט מען נאָך אַלץ ניט געטאַרט דערמאָנען זיין נאָמען. נאָך
ווען עס איז אַרויס דער „דע פראָפונדיס“ האָט זיך די לאַגע
גאַנץ געענדערט אויך אין ענגלאַנד.

אויף מאָרגן נאָך דעם 23טן פעברואַר 1905, ווען דער „דע
פראָפונדיס“ האָט זיך באַוווּזן אין לאַנדאָן, איז ווילד צוריק
אַרויפגעזעצט געוואָרן אויף זיין פערעסטאַל, „אויב ניט נאָך
העכער.“ מען האָט איבער דאָס ווערק גערעדט ניט בלוין אין

קינסטלער־קרייזן, אין קלובן און סאלאנען, נאָר אויך אין אַוני־ווערויטעטן און קירכן. „דע פראָפּונדיס“ איז געוואָרן אַ מיין ביכל, וועלכע מען האָט ציטירט, אַרויסגעשמעלט פאַר אַ מוס־טער. די גאַנצע ענגלישע פרעסע איז געפאַלן כורעים פאַר דעם טויטן לייב, וועמען מ'האַט ביים לעבן באַהאַנדלט ערנער ווי אַ הונט. דאָס בוך איז אַרויס אין פאַפּולערע אויסגאַבן און דער נאָמען ווילד איז געוואָרן באַזונדערס באַליבט ביי די אַרימע מאַסן, וועלכע פאַרשטייען אַזוי גוט וואָס עס מיינט לייזן און ווייסן מער פון אַלעמען ווי אַפּצושעצן דעם דיכטער פון צער אין לייך.

זינט יענער צייט איז דער נאָמען אַסקאַר ווילד ניט מער קיין שימפּרוואַרט אין ענגלאַנד, נאָר, ווי אין דער גאַנצער וועלט, אַ סימבאָל פון דער טיפּסטער טראַגעדיע — די טראַגעדיע פון דעם זונענגאַט אַפּאַלאַ, וואָס איז געוואָרן אַן איוב, דער קעניג פון לעבן, וואָס האָט אַרונטערגענידערט ביז צו די טיפּסטע טיפּע־נישן פון גיהנם — און פון דער שענסטער האַפּנונג — די האַפּ־נונג אויף ווידערדרעוואַכונג, אויף דעם ענדלאַכן זיג פון גוטס איבער בייז, פון גערעכטיקייט איבער עולה.

דאָס וואָס ווילד האָט ניט געקאַנט דערנרייכן אין זיין גליק, דאָס האָט אים געלונגען אין זיין לייך : צו מאַכן פון זיך אַליין אַ קונסטווערק, אַ סימבאָל פאַר אַלע צייטן.

ק. מרמר

ניו יאָרק, פעברואַר 1926.

דע פראפונדיס

קעניגליכע תפוסה, רעדינג

ליבער באזוי!

נאך לאנגן און פרוכטלאזן שוויגן האָב איך באשלאָסן אלליין צו דיר שרייבן, אין דיין אינטערעס אזוי גוט ווי אין מיינעם; ווייל איך וואָלט ניט וועלן טראַכטן, אז איך האָב פארבראַכט צוויי לאַנגע אַרעסטאַנטן-יאָרן, ניט קריגנדיק קיינמאָל פון דיר אַן איינציקע שורה אָדער וועלכער ס'איז מיטיילונג, אָדער כאַטש אַ גרוס, אַ הויץ די וואָס האָבן מיר פאַראורזאָכט יסורים.

אונזער אומגליקליכע און העכסט באַקלאַנגטווערטע פריינט-שאַפט האָט זיך פאַר מיר געענדיקט מיט חורבן און עפנטליכער שאַנד. דאָך קומט אָפט צו מיר די עראינערונג פון אונזער אמאָלי-קער ליבשאַפט, און זייער טרויעריק איז פאַר מיר דער געדאַנק, אז עקל, ביטערקייט און פאַראַכטונג זאָלן פאַרנעמען כסדר אַ פלאַץ אין מיין האַרץ וואו עס האָט פריער פאַרנומען די ליבע. איך דיינק, אז דו אלליין וועסט אויך פילן ביי זיך אין האַרצן, אז ס'איז בעסער שרייבן צו מיר, ווען איך ליג אין דער איינזאַמקייט פון תפוסה-לעבן, איידער צו פאַרעפנטליכן מיינע בריוו אָן מיין הסכמה, אָדער מיר צו ווידמען לידער ניט אָנגעפרעגטערהייט, הגם די וועלט וועט נאָר ניט וויסן פון די ווערטער פון צער אָדער ליידנשאַפט, פון גע-וויסנדיגן אָדער גלייכגילטיקייט, וואָס דו וועסט אויסוויילן צו שיקן פאַר דיין ענטפער אָדער דיין פאַרענטפערונג.

עס איז ניטאָ ביי מיר קיין ספק אז אין אַט דעם בריוו וועלכן איך האָב צו שרייבן איבער דיין לעבן און מיינעם, איבער דער פאַר-גאַנגענהייט און דער צוקינפט, איבער זיסע זאַכן וואָס האָבן זיך פאַרוואַנדלט אין ביטערקייט, און איבער ביטערע זאַכן, וואָס קאַנען זיך אַפּשר פאַרוואַנדלען אין פרייד, וועט שטיין אַ סך וואָס וועט פאַרוואַונדן דיין גאָה ביזן בלוט. זאָל זיך דאָס אַרויס-ווייזן אזוי, טאָ לייען איבער דעם בריוו נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל ביז ער וועט טויטן דיין גאָה.

אויב דו געפינסט עפעס אין מיין בריוו אזוינס, וואָס מאַכט

דיך פילן אז דו ווערסט באשולדיקט אומגערעכטערהייט, טאָ גע-
דיינק זשע, אז מ'דארף זיין דאנקבאר דערפאר, וואָס ס'וויינען דאָ
אָזוינע פעלערן, פאר וועלכע מ'קאָן ווערן באשולדיקט אומגערעכט-
טערהייט. אויב דאָרט געפינט זיך איין איינציקע שטעלע, וואָס
רופט אַרויס טרערן אין דיינע אויגן, טאָ וויין, אָזוי ווי מיר וויינען
אין תפיסה, וואו דער טאָג ניט ווייניקער ווי די נאַכט, איז באַ-
שטימט פאר טרערן. דאָס איז די איינציקע זאך, וואָס קאָן דיך
ראַטעווען. אויב דו גייסט זיך באַקלאַגן צו דיין מאַמע, ווי דו האָסט
געטאָן צוליב דער פאַראַכטונג, וואָס איך האָב אויסגערדיקט קעגן
דיך אין מיין בריוו צו ראַביז, כדי זי זאָל דיך שמיכלען און
ווידער איינוויגן אין זעלבסטגעפעליקייט און איבערשעצונג, אָזוי
ביזטו גאַנץ פאַרלאָרן. אויב דו געפינסט פאר איר איין האַלשע
אַנטשולדיקונג, אָזוי וועסטו באַלד געפינען אַ הונדערט, און זיין
גענוי דאָס וואָס דו ביזט געווען פריער.

טענה'סט נאָך אַלץ, ווי דו האָסט געזאָגט אין דיין ענטפער
צו ראַביז, אז איך שרייב דיך צו „אומווירדיקע מאַטיוון“ ? אָ !
דו האָסט ניט קיין מאַטיוון אין לעבן. דו האָסט געהאַט בלוין
אַפעטיטן. אַ מאַטיוו איז אַ גייסטיק ציל.

ביסט געווען „זייער יונג“, ווען אונזער פריינטשאפט האָט
זיך אָנגעהויבן ? ניין, דיין חסרון איז ניט געווען וואָס דו האָסט
געוואוסט צו ווייניק וועגן לעבן, נאָר וואָס דו האָסט געוואוסט
צופיל. דאָס מאַרגנרויט פון אינגל-יאָרן מיט זייער צארטער בלי-
אונג, זייער קלאַרן ריינעם ליכט, זייער אומשולדיקע און דערוואַר-
טונגספולע פרייד, האָסטו איבערגעלאָזן ווייט הינטער זיך. מיט
זייער נעשווינדטע און לויפנדיקע טריט ביזטו אַריבער פון ראַמאַנטיק
צו רעאַליזם. דער רינשטאַק און די זאכן וואָס לעבן אין אים האָט
אָנגעהויבן דיך באַצויבערן. דאָס איז געווען דער אָנהויב פון די
צרות, אין וועלכע דו האָסט געזוכט מיין הילף; און איך, ניט קלוגער
הייט, לויט דעם וואָס גילט אויף דער וועלט פאר קלוגשאפט, האָב זי
דיך געגעבן פאר רחמנות און גוטסקייט.

דו מוזט דורכלייענען אַט דעם בריוו פון אָנהויב ביזן סוף,
מעג אויך יעדעס וואָרט זיין פאר דיך ווי דער פייער אָדער דער מע-
סער פון כירורג, וואָס מאַכט ברענען אָדער בלוטן דאָס צארט פלייש.
געדיינק, אז דער נאָר אין די אויגן פון די געמער און דער נאָר אין
די אויגן פון מענטשן זיינען גאַנץ פאַרשידן. איינער וואָס ווייס

נאָרנישט פון די פאָרמען פון קונסט אין איר אנטפאלעקונג, אָדער די פאָרמען פון דיינקען אין זיין אנטוויקלונג, פון דעם גלאַנץ פון לאטיינישן פערז אָדער פון דער קלאַנגפולער מוזיק פון דעם וואָ-קאלרייכן גריכיש, פון טאָסקאנישער סקולפּטור אָדער עליאבעטי-שער ליריק, קאָן דאָך זיין פול מיט דער זיסטער קלוגשאַפט. דער עכטער נאר, אזא פון וועמען די געטער מאכן חוּק אָדער פארדארבן אים, איז דער, וואָס קען זיך אליין ניט. איר בין געווען אַזעלכער צו לאַנג. דו ביסט געווען אַזעלכער צו לאַנג. זיי דאָס ניט מער. האָב קיין מורא ניט. די העכסטע זינד איז אויבער-פֿלעכלאכקייט. אַלץ וואָס קומט צום באַוואוסטזיין, איז ריכטיק. געדריינק אויך, אַז וואָס דיר איז שמערצללאַך צו ליענען איז מיר נאָך שמערצללאַכער אויפצושרייבען.

די אומזיכטבארע כחות זיינען געווען זייער גוט צו דיר. זיי האָבן דיר דערלויבט צו זען די מאָדנע און טראַגישע נעשטאַלטן פון לעבן, אזוי ווי מ'זעט שאַטנס אין אַ קרישטאָל. דער קאָפּ פון מעדווא, וואָס פארוואנדלט לעבעדיקע מענטשן אין שמיין, איז דיר געווען דערלויבט אָנצוקוקן בלויז אין שפּיגל. דו אליין האָסט זיך אַרומגעשפּאַצירט פריי צווישן בלומען. בעת פון מיר אַזי געוואָרן אַוועקגענומען די שיינע וועלט פון פאַרב און באַוועגונג. איר וועל אָנהויבן דערמיט, דיר צו זאָגן, אַז איר מאַך זיך ישרעקלאַכע פאָרוואָרפן. בעת איר זיך דאָ אין אַט דער פינסטער דער צעל אין אַרעסטאַנטסקע קליידער, אַן ערנלאָזער און רואיניר-טער מאַן, טאַדל איר זיך אליין. אין די אומראַיקע נעכט פון אַנגסטאַנפאַלן, אין די לאַנגע מאָנאַטאַנע טעג פון פיין, טאַדל איר זיך אליין. כ'וואָרף זיך פאָר וואָס איר האָב דערלויבט גאַנץ צו באַהערשן מיין לעבן אַן אומגייסטיקע פריינטשאַפט, אַ פריינטשאַפט וועמעם העכסטער ציל איז געווען ניט די שאַפונג און באַטראַכטונג פון שיינע זאַכן.

באַלד פון אָנהויב אָן איז צווישן אונז געווען אַ צו טיפער אָפּגורנט. דו ביזט געווען פּויל אין שול, ערגער ווי פּויל אין אונז-ווערזימעט. דו האָסט ניט באַגריפן, אַז אַ קינסטלער, און בפרט אַזאַ קינסטלער ווי איר בין, אַזוי צו זאָגן, איינער, ביי וועמען דער ווערט פון דער אַרבעט היינט אָפּ פון דער אינעווייניקסטער קראַפט פון דער פּערזענלאַכקייט, וואָס האָט נויטיק פאַר די אַנט-וויקלונג פון זיין קונסט דעם אומגאַנג מיט אידיען, אַ גייסטיקע

אטמאָספערע, רו, פּרידן און איינזאַמקייט. דו האָסט באַוואַנד
דערט מיינע אַרבייטן בעת זיי זיינען געווען פאַרטיק ; דו האָסט
זיך אַמוזירט ביי די גלענצנדיקע דערפאַלגן פון מיינע פרעמיער
אַווענטן און די פרעכטיקע באַנקעטן, וואָס האָבן זיי נאָכגע-
פאַלגט. דו ביזט, נאָנץ נאַטירלעך, געווען שטאַלץ צו זיין דער
אינטימער פּריינט פון אַ קינסטלער וואָס האָט זיך אַזוי אויסגע-
צייכנט ; נאָר דו האָסט ניט געקאָנט פאַרשטיין די באַדינגונגען
וואָס זיינען דוכאויס נויטיק פאַר דער פּראָדוצירונג פון קינסטלער-
שע ווערק.

איך רייך ניט אין פּראָזן פון טליצה'דיקער איבערטרייבונג,
נאָר אין ווערטער פון אַבסאָלוטן אמת, וואָס זיינען באַגרינדעט
אויף ווירקלעכע פאַקטן, ווען כ'דערמאָן דיר, אַז אין משך פון דער
נאַנצער צייט וואָס מיר זיינען געווען צוזאַמען האָב איך קיינמאָל
ניט אויפגעשריבן קיין איינציקע שורה. סיי אין טאַרקוויו, גאָ-
רינג, לאַנדאָן, פּלאָרענץ, איז מיין לעבן געוועזן נאָנץ אומפּרוכט-
באַר און שאַפונגסלאָז, אַזוי לאַנג ווי דו ביזט געווען ביי
מיין זייט. און ס'טוט מיר לייך צו זאָגן, אַז מיט בלוז ווייניקע
אונטערברעכונגען ביזטו געווען שמענדיק ביי מיין זייט.

איך דערמאָן זיך, צום ביישפּיל, אין סעפטעמבער, 1898, כדי
בלויז אויסצואוויילן איין פּאַל פון אַ סך, האָב איך געדונגען עקסטרע
עטלעכע מעבלירטע צימערן, כדי צו קאָנען אַרבייטן אומגעשמערט.
איך האָב געבראַכן מיין קאָנטראַקט מיט דזשיין הייר, וועמען
איך האָב צוגעזאָגט אַ פּיעסע, און וועלכער האָט געפּאָדערט
די באַלדיקע דורכפירונג. אין משך פון דער ערשטער וואָך
האַסטו זיך ניט געלאָזט ווייזן. מיר האָבן זיך טאַקע, גאַנץ נאַ-
טירלעך, צוזאַמפּערט איבער דעם קינסטלערישן ווערט פון דיין איר-
בערזעצונג פון „סאַלאַמע“. דו האָסט זיך דערפאַר באַנוגנט
מיט שיקן מיר נאַרישע בריוו וועגן דעם. אין אַט דער וואָך האָב איך
געשריבן און פאַרענדיקט ביז דער קלענסטער איינצלעהייט דעם ערשטן
אַקט פון „אַן אידעאלער מאַן“, אַזוי ווי ס'איז סוף כל סוף געוואָרן
דורכגעפירט. אין דער צווייטער וואָך ביזטו צוריקגעקומען, און
מיין אַרבעט איז געווען אויפגעגעבן. יעדן פאַרמיטאָג, אַרום 11.30
פּלעג איך קומען נאָך סט. דזשיימס פלייס כדי צו האָבן אַ
געלעגענהייט נאָכצוויינקען און שרייבן אַ דער שטערונג, וואָס איז
אומצושיידבאַר פון אַן אייגענער היים, ווי שטיג און פּירלעך

אָט די היים איז געווען. נאָר דער פּאַרזוף איז געווען נוצלאָז. אום צוועלף אַזויגער פּלעגסטו קומען צופּאַרן און בלייבן, רויכערן צי גאַרעטן און פּלוידערן, ביז אַזויגער 1.30. נאָכדעם פּלעג איד דורך מוזן מיטנעמען פּאַר לאַנטש אין קאַפּע ראַיאַל אָדער אין בערקלי. דער לאַנטש מיט זיינע שנאַפּסן פּלעגט געוויינלאַך דויערן ביז אַזויגער 3.30. אויף אַ שעה פּלעגסטו זיך צוריקציען אין ווייט'ס קלוב. צו טיי־צייט פּלעגסטו זיך ווידער באַווייזן און בלייבן ביז ס'איז געווען צייט זיך איבערצומאַן פּאַרן דינער. דו האַסט געגעסן מיט מיר, אָדער אין סאַוואַי אָדער אין טאַיט־סטריט. געוויינלאַך פּלעגן מיר זיך ניט שיידן ביז נאָך האַלבער נאַכט, ווייל אַ סאַפּער ביי וועילסן האַט געמוזט פּאַרענדיקן דעם באַרוישנדיקן טאַג. דאָס איז געווען מיין לעבן אין משך פון יעדע דריי חדשים, יעדער איינציקער טאַג, אַ חוץ די פיר טעג ווען דו ביזט געווען אין אויסקלאַנד, האָב איד דעמאָלט, זעלבסט פּאַר־שטענדלאַך, געמוזט צופּאַרן נאָך קאַלע און דיד צוריקבריינגען. פּאַר אַ מענטשן פון מיין כאַראַקטער און טעמפּעראַמענט איז די לאַגע געווען לעכערלאַך און טראַגיש צוגלייך.

דו מוזט וואָס איצט געוויס באַגרייפן. דו מוזט איצט אייני־זען, אַז דיין אומפּיאַיקייט צו זיין אַליין, דיין נאַטור וואָס איז אַזוי צודרינגלאַך אין איר פּאָדערן אָן אַן אויפהער די אויפּמערק־זאַמקייט און די צייט פון אַנדערע; דיין ניט קאַנען אָנהאַלטן אַ דויערנדיקע גייסטיקע קאַנצענטראַציע; דער אומגליק־לאַכער צופּאַל — ווייל כ'וועל ניט גערן דאָס אָנעמען פּאַר מער — וואָס דו ביזט ניט געווען אימשטאַנד זיך צו דערווערבן דעם „אַקס־פּאַרדער טעמפּעראַמענט“ אין גייסטיקע זאַכן. כ'מיינ, ביזט קייני־מאַל ניט געווען אַזעלכער וואָס קאָן זיך שפּילן חנ'עוודיק מיט אירדיען, נאָר ביזט בלוז געקומען צו שלעכטע מיינונגען. — אַז אָט די אַלע זאַכן, פּאַראַייניקט מיטן פּאַקט וואָס דייע דיינע וואונטשן און אינטערעסן זיינען געווען אין לעבן און ניט אין קונסט, איז געווען אַזוי רואינירנדיק פּאַר דיין קולטור־פּאַרשריט ווי פּאַר מיין קינסטלערישער אַרבייט. ווען איד פּאַרגלייך מיין פּריינטשאַפּט מיט דיר צו מיין פּריינטשאַפּט מיט נאָך אינגערע מענער, ווי דזשאַן גריי, און פיער לואי, שעם איד זיך. מיין אמת לעבן, מיין הער־כער לעבן האָט געהערט זיי און זייער גלייכן.

פון די שוידערהאַפּטע פּאַלגן פון מיין פּריינטשאַפּט מיט דיר,

רייד איך איצט ניט. כ'דיינק בלויז פון איר עצם אזוי לאנג ווי זי
האָט געדויערט. גייסטיק איז זי געווען אומווירדיק פאַר מיר. די
האַסט געהאַט די ערשטע יסודות פון אַ קינסטלערישן טעמפע-
ראַמענט. נאָר איך האָב דיך באַגעגנט אָדער צו שפעט, אָדער צו
פרי — כ'זויים ניט וועלכער פאַל דאָס איז. ווען דו ביזט אַוועק פון
מיר בין איך געווען ווי עס באַדאַרף צו זיין. אין דעם מאַמענט.
אַנהויב דעצעמבער פון יענעם יאָר, אויף וועלכען איך האָב פריער
אַנגעדייט, ווען עס איז מיר געלונגען צו באַוועגן דיין מאַמענט
זי זאָל דיך אַוועקשיקן פון ענגלאַנד, האָב איך ווידער צוזאַמענגע-
נומען דעם צעריסענעם אין פאַרפלאַנטערטן געוועב פון מיין פאַר-
טאָזיע, האָב ווידער גענומען מיין לעבן אין מיינע אייגענע הענט,
און פאַרענדיקט ניט בלויז די איבעריקע דריי אַקטן פון „אידעאַלן
טאַן“, נאָר אויף פאַרטראַכט און כמעט פאַרענדיקט צוויי אַנדערע
פיעסן פון אַ גאַנץ פאַרשידענעם מין: „די פלאַרענטינישע טראַגעדי-
דיע“ אין „לאַ סענט קורטיזאַן“. פלוצלונג ביזטו געקומען אַ היים.
ניט געבעטענערהייט, ניט ווילקאַמען, און אונטער אומשטענדר וואָס
זיינען געווען געפערלאַך פאַר מיין גליק. איבערלאַזנדיק די צוויי ווערק
ניט פאַרענדיקט בין איך שוין ניט געווען מער אימשטאַנד זיי
ווידער אויפצונעמען. די שטימונג וואָס האָט זיי געשאַפן האָב
איך ניט געקאַנט מער צוריקקריגן. איצט, נאָכדעם ווי דו האָסט
אַליין פאַרעפנטלאַכט אַ באַנד לידער, וועסטו זיין אימשטאַנד
צו אַנערקענען דעם אמת פון דאָס אַליץ וואָס איך האָב דאָ געזאָגט.
אויב דו קאַנסט דאָס אָדער ניט: בלייבט דאָס אַלס שוידער
לאַכער אמת אין סאַמע האַרצן פון אונזער פריינטשאַפט. אזוי לאַנג
ווי דו ביסט געווען ביי מיר, ביזטו געווען דער אַבסאָלוטער פאַר-
דאַרב פון מיין קונסט: און דערפאַר וואָס איך האָב דיך געלאָזן
שטיין דויערהאַפט צווישן דער קונסט און מיר, באַדעק איך זיך מיט
הרפה און מאַך זיך פאַרוואַרפן אין פולער מאַס.
דו האָסט ניט געקאַנט אַפּשעצן, האָסט ניט געקאַנט וויסן, האָסט
ניט געקאַנט פאַרשטיין. איך האָב ניט געהאַט קיין רעכט, דאָס
איבערהויפט צו דערוואַרטן פון דיר. דיינע וואונטשן זיינען געווען
פשוט פאַר תענונים, פאַר געוויינלאַכע אָדער ווייניקער געוויינלאַכע
פאַרנעניגנס. זיי זיינען געווען דאָס אין וואָס דיין טעמפּעראַמענט
האַט זיך גענויטיקט, אָדער געדיינקט ער נויטיקט זיך פאַרן אויגנבליק.
איך האָב דיר געדאַרפט פאַרווערן מיין הויז און מיינע אַרבעט-צי-

מערן, אויסער ווען איך לאד דיך איין ספעציעל. איך טארל זיך באדינגונגסלאז פאר מיין שוואכקייט. דאס איז געווען בלויז שוואכ-קייט. איין האלבע שעה מיט דער קונסט איז אלע מאל געווען פאר מיר בער ווי א תקופה מיט דיר. אין פארגלייך מיט קונסט האט ווירקלאך קיין זאך און קיין צייט פון מיין לעבן ניט געהאט פאר מיר דעם מינדסטן אינטערעס. נאר אין דעם פאל פון א קינסט-לער, איז שוואך וויט ניט וויניקער ווי א פארברעכן ווען דאס איז אזא שוואכקייט וואס פאראלזירט די פאנטאזיע.

איך טארל זיך אליין וואס איך האב דיר געלאזן מיר בריינגען צום פולן ענדלאזן פינאנציעלן צוזאמענברוך. איך דערמאן זיך א פארמיטאג אנהויב אקטאבער 1892, ווען איך בין געזעסן ביי דיין מאמע אין די געל ווערנדיקע וועלדער פון ברייקנעל. דעמאלט האב איך נאך ווייניק געוואוסט פון דיין עכטער נאטור. איך האב פארבראכט ביי דיר אין אקספארד פון א שבת ביז מאנטיק. דו ביזט געווען ביי מיר צען טעג אין קראמער און האסט געשפילט גאלף. דער שמועס איז ארויפגעקומען אויף דיר; און דיין מאמע האט אנגעהויבן מיט מיר צו רידן איבער דיין באראקטער. זי האט מיר דערציילט פון דיין צוויי הויפט חסרונות: דיין פוסטע גאווה און דאס, ווי זי האט זיך אויסגעדיקט, וואס דו האסט ניט, "קיין השגה פון געלט". כ'דערמאן זיך גענוי, ווי כ'האב זיך פאנאדערגעלאכט. איך האב זיך ניט געקאנט פארשטעלן, אז דער ערשטער חסרון וועט מיך פירן אין תביסה און דער צווייטער צו באנקראט. כ'האב געהאלטן גאווה פאר א מין רייצנדיקע בלוז, וואס א יונגערמאן טראגט; וואס איז שייך פאר שווערונג — ווייל איך האב געדיינקט, אז דיין מאמע מיינט ניט מער ווי פארשווערערשקייט — אזוי ליגן די מדות פון אויסגע-רעכנטקייט און שפארזאמקייט ווייט פון מיין אייגענער נאטור אדער פון מיין שטאם. נאר איידער אונזער פריינטשאפט איז אלט געווען א חודש האב איך אנגעהויבן איינצווען וואס דיין מאמע האט ווירקלאך געמיינט. דיין באשטיין אויף א לעבן פון זארגלאזן פארשווערונג; דייןע אומאויפהערלאכע געלט-פארדערונגן; דיין פארלאנגען איך זאל באצאלן פאר אלע דייןע פאר-געניגנס, סיי איך בין מיט דיר אדער ניט, האבן מיר אין א קורצער צייט געבראכט אין ערנסטע געלט-שוועריקייטן; און דאס וואס האט די פארשווערונג געמאכט פאר מיר, על כל פנים, אזוי מא-

נאָמאַניש ניט־אינטערעסאַנט, בעת דיין האַרטנעקיגער דרוק אויף מיין לעבן איז אַלץ געוואָרן שטאַרקער און שטאַרקער, איז געווען דער אומשטאַנד וואָס דאָס געלט איז געוואָרן אויסגעגעבן זעלטן פאַר עפעס אַנדערש ווי פאַר די תענוגים פון עסן, טרינקען און דאָס גלייכן.

פון צייט צו צייט איז אַ פרייד צו האָבן דעם טיש רויט פון וויין און רויון ; נאָר דו ביזט אַוועק ווייט פאַראַויס פון יעדן גע־שמאַק און מעסיקייט. דו האָסט געפאַדערט אַן העפלאַכקייט און גענומען אַן דאַנק. ביסלאַכווייז האָסטו אָנגעהויבן מיינען, אַז די האָסט אַ מין רעכט צו לעבן אויף מיין חשבון, איז אַ פאַרשווענדער־רישן לוקסוס צו וועלכן דו ביזט קיינמאַל ניט געווען געוואוינט, און צוליב אַט דער סיבה זיינען דייע אַפּעטיטן געוואָרן אַלץ שטאַרקער. און צולעצט, ווען דו האָסט פאַרלאָרן געלט שפּילנדיק איז אַ קאַסינאָ אין אַלזשיר, האָסטו אויף מאָרגן מיר פשוט טעלעגראַד־פּירט נאָך לאַנדאָן, איך זאָל צושטעלן דיין באַנק די סומע וויפּיל דו האָסט פאַרלאָרן. מער האָסטו כּלל ניט געטראַכט וועגן דעם.

ווען איך זאָג דיר, אַז פון האַרבסט 1892 ביז צו דער צייט פון מיין ווערן אַריינגעזעצט אין תּפּיסה, האָב איך מיט דיר און פאַר דיר אויסגעגעבן אין באַר געלט מער ווי 5000 פּונט. ניט רעכענענדיק די שולדן וואָס איך האָב געמאַכט, אַזוי קאַנסטו באַ־קומען אַ פאַרשטעלונג פון דעם לעבן, וואָס דו האָסט דורכאויס גע־וואָלט פירן. גלויבסטו, אַז איך טרייב איבער ? מיינע געוויינלאַכע אויסגאַבן מיט דיר פאַר אַ געוויינלאַכן טאַג אין לאַנדאָן — פאַר לאַנטש, דינער, סאַפּער, פאַרנעניגנס, דראַשקעס, און דאָס איבערי־קע — האָבן באַטראַפּן צווישן 12 און 20 פּונט. די וועכנטלאַכע אויסגאַבן זיינען געווען נאַטירלאַך לויט אַט דער פּראָפּאָרציע און האָבן זיך באַוועגט צווישן 80 און 130 פּונט. פאַר אונזערע דריי חדשים אין גאַרינג האָבן באַטראַפּן מיינע אויסגאַבן (אַריינגע־רעכנט זעלבסטפאַרשטענדלאַך די דירה געלט) 1,340 פּונט. טריט ביי טריט האָב איך געמוזט דורכגיין מיט דעם באַנקראַט־פאַר־וואַלטער יעדן פּונקט פון מיין לעבן.

דאָס איז געווען שוידערהאַפּט. „אינפאַך לעבן און הויך דיין־קען“ איז הפּנים געווען אַ אידעאַל וואָס דו האָסט ניט געקאַנט אָבשאַצן אין יענער צייט. נאָר אַזאַ פאַרשווענדונג איז געווען אַ אַ חרפה פאַר אונז בירן. איינער פון די אַנגענעמסטע דינערס, וואָס

איד דערמאן זיך ווען צו האבן געהאט, איז געווען דער, וואס איד
און ראבי האבן געהאט צוזאמען אין א קליינעם קאפע אין סאָהאָ,
וואָס האָט געקאָסט אזוי פיל שניינגס וויפיל עס האָבן געקאָסט
אין פונטן מיינע דינערס מיט דיר. פון אַט דעם דינער מיט ראָבי
איז אַרויסגעקומען דער ערשטער און בעסטער פון אַלע מיינע
דיאַלאָגן. אידיע, נאָמען, באַהאַנדלונג, פאַרם, אַלץ איז גע-
וואָרן אויסגעפלאַנט ביי אַ שפּיז־קאַרטע צו דריי און אַ האַלב
פּראַנק. פון די אומזיניקע דינערס מיט דיר איז גאַרנישט גע-
בליבן אַ חוץ די ערינערונג אַז ס'איז געוואָרן צופיל גיט־זינקען.

מיין נאָכגעבן דייע פאַרלאַנגען איז געווען פאַר דיר אַ רעה.
דו ווייסט דאָס איצט. דאָס האָט דיר אָפט געמאַכט שטעלן גרויסע
פאַרערונגען: אַז אַנדערשמאַל נאָר אומבאַרעכנט: אַלע מאָל
אומאַנגענעם. ביי נאָר אַ סך געלעגנהייטן איז געווען אַ קנאַפער
תענוג אָדער כבוד דיר צו האָבן פאַר אַ נאַסט. דו האָסט פאַר-
געסן — איד וויל ניט זאָגן: די פאַרמעלע העפלאַכקייט צו דאַנקען,
ווייל פאַרמעלע העפלאַכקייט וועט צופיל אָנשטריינגען אַ נאָנטער
פריינטשאַפט — נאָר פשוט, דעם חן פון ליבער געזעשאַפט, דעם
צויבער פון אַנגענעמער אונטערהאַלטונג, דאָס „טערפנאַן קאַלאָן“.
ווי די גריכן האָבן דאָס אָנגערופן, און אַלע יענע איידעלע מענטש-
לאַכקייטן וואָס מאַכן דאָס לעבן ליבנסווערט, און זיינען אַ באַגליי-
טונג צום לעבן, ענלאַך ווי מוזיק, האַלטנדיק זאָכן אין טאָן
און אַנפילנדיק מיט מעלאָדיע די קלאַנגלאַזע אָדער שטומע שטעלן.
און הגם דיר קאָן אויסזען מאָדנע, אַז עמיצער אין דער שרעקלאַכער
לאַגע אין וועלכער איד געפין זיך, זאָל מאַכן אַן אונטערשייד צווישן
איינ חרפה און אַן אַנדערער בין איד דאָך אָפן מוודה, אַז די נאָר
רישקייט, אַרויסצואוואַרפן אָט דאָס גאַנצע געלט אויף דיר, און
לאָזן דיר צו טאַכלעווען מיין פאַרמעגן צו דיין שאָרן אזוי גוט ווי
צו מיינעם, גיט צו אין מיינע אויגן אַ טאָן פון געמיינער פאַר-
דאָרבנקייט צו מיין באַנקראַט וואָס מאַכט מיך זיך שעמען דאָפּלט.
איד בין געווען געשאַפן פאַר אַנדערע זאַכן.

נור מער פון אַלץ וואַרף איד זיך פאַר וואָס איד האָב דיר
געלאָזט בריינגען די פולע עטישע דערנידערונג אויף מיר. דער
יסוד פון באַראַקטער איז ווילנסקראַפט, און מיין ווילנסקראַפט איז
געווען אין גאַנצן אונטערמעניק פון דיינעם. דאָס קלינגט
לעכערלאַך אזוי צו זאָגן, נאָר דאָס איז דערפאַר ניט ווייניקער

אמת. אָט די אומאויפהערלאַכע סצענעס, וואָס שיינען צו זיין פאר דיר אַ פיזישער באַדערפניש, און אין וועלכע דיין נייסט און קער פער ווערן פאַרקרימט און דו ווערסט אַ זאָך וואָס איז שרעקלאַך אַנצוקוקן אזוי ווי צוצוהערן: אָט די שוידערלאַכע מאַניע האָסטו געירשנט פון דיין פּאָטער: די מאַניע צו שרייבן אויפרייצנדיקע, עקלהאַפטע בריוו: דיין גאַנצער מאַנגל אין וועלכער ס'איז קאָנ-טראַל איבער דינע געפילן ווי דאָס ווייזט זיך אַרויס אין דינע לאַנגע בייזע שטימונגען פון האַרטנעקיגן שווייגן, ניט ווייניקער ווי אין די פּלוצלינגע אויסברוכן פון אַ כמעט עפילעפטישן צאָרן: אָט די אַלע זאַכן איבער וועלכע איינער פון מינע בריוו צו דיר, דעם וואָך דו האָסט געלאָזן ליגן אין סאַוואַי אָדער אין אַן אַנדער האַטעל, און איז געוואָרן פאַרגעלייגט פאַרן געריכט פון דיין טאַ-מע'ס אַדוואָקאַט, האָט אַנטהאַלטן אַ בקשה אין וועלכער ס'פעלט ניט קיין פּאַטאַם, ווען דו וואָלסט דעמאלט געווען בבח צו דער קענען דעם פּאַטאַם אין זיינע גרונטיסודות אָדער אין זיינע אויס-דרוק-פּאַרמען — אָט די זאַכן, זאָג איך, זיינען געווען דער אָנהויב און די אורזאַכן פון מיין אומגליקלאַכן נאַכגעבן דיר אין דינע טעגלאַך וואַקסנדיקע פּאָדערונגען. דו האָסט מיר אָפּגענוצט. דאָס איז געווען דער נצחון פון דער קלענענערער איבער דער גרעסער רער נאַטור. ס'איז געווען אַ פאַל פון יענער טיראַניי פון דעם שוואַכן איבער דעם שטאַרקן, וואָס איך האָב געשילדערט ערגעצוואו אין מינע פּיעסן אַלס „די איינציקע טיראַניי וואָס דויערט“.

און דאָס האָט געמוזט אזוי זיין. אין יעדער שיכות פון ציוואַמענלעכן מיט אַנדערע מוז מען געפינען אַ געוויסן „מאַיען דע וויווער“* אין דיין פאַל האָט מען געמוזט דיר אַלץ נאַכ-געבן, אָדער ריך אויפגעבן. ס'איז ניט געבליבן קיין אַנדער אויס-וואַל. צוליב טיפער, הגם אומגליק בריינגנדיקער ליבע צו דיר; צוליב גרויס רחמנות מיט די פעלערן פון דיין נאַטור און כאַראַקטער; צוליב מיין אייגענער שפּריכווערטערלאַכער גוטמוטיקייט און קעלטישער פּוילקייט; צוליב קינסטלערישער אָפּהייגונג קענן מנושמדיקע סצענעס און מיאוסע ווערטער; צוליב דער פאַר מיר דעמאָלט כאַראַקטעריסטישע אומפּייאיקייט, צו טראָגן אַ האַרץ אויף עמיצן; צוליב ווידערווילן, צו זען דאָס לעבן פאַרמירט בימער

* לעבנסטעגלאַכקייט.

און העמלאך, דורכדעם, וואָס מיר, וואָס האָט זיינע אויגן כאמת
אַנגעשטעלט אויף אַנדערע זאַכן, האָט דאָס אויסגעזען בלויז קליין
ניקייטן, צו אומוויכטיק פאַר מיר נאָכצודיינקען אָדער זיך אינעם
טערעסירן דערמיט אַן אויגנבליק; — צוליב אָט די מאַטיוון מעגן
זיי קלינגען צו איינפאַך, האָב איך דיר אַלעמאָל נאָכגעגעבן. ווי
אַ נאַטירלאַכער רעזולטאַט זיינען אַלע מאָל אומפאַרנונפטיקער גע-
וואַקסן דינע פאַרלאַנגען, דיין שטרעבן צו הערשן, דינע פאַדער-
רונגען וואָס אַרויסצורייסן. דיין געמיינסטער פאַרלאַנג, דיין ני-
דעריקסטע תּאוה, דינע מגושמדיקע ליידיששאַפטן זיינען געוואָרן
פאַר דיר געזעצן פון וועלכע אַנדערע מענטשן דאַרפן זיך צו יעדער
צייט לאָזן פירן, און וועמען זיי זאָלן, אויב נויטיק, ווערן אויפגע-
אַפּפערט אָן שום ריקזיכטן. אזוי ווי דיר איז געווען באַוואוסט, אַז
דו האָסט געדאַרפט בלויז מאַכן אַ סצענע כדי דורכצופירן אַלע זאַל
וואָס דו ווילסט, איז דאָס געווען גאַנץ נאַטירלאַך, וואָס — כמעט
אומבאַוואוסט, ווי איך צווייפל ניט אין דעם — דו זאָלסט פאַרגרע-
סערן די געוויינלאַכע געוואַלטאַטן ביז איבער דער מאַס. צום סוף
האַסטו שוין גאָר ניט געוואוסט צו וועלכן ציל דו איילסט זיך אָדער
וואָסער צוועק עס שוועבט דיר פאַר. נאָכדעם ווי איך האָב דיר גע-
שטעלט צום דינסט מיין זשעני, מיין ווילנסקראַפט און מיין פאַר-
מעגן, האָסטו פאַרלאַנגט אין דיין בלינדער אומדערזעמלאַכער גי-
דיקייט מיין גאַנצן זיין. דו האָסט דאָס גענומען. אין דעם מאָ-
מענט פון מיין לעבן וואָס איז געווען דער סאַמע העכסטער און
טראַגישער ווייז דער קריטישער, גראַד אידער איך האָב אונטער-
גענומען דעם באַקלאַנגנסווערטן טריט, אַנצוהויבן מיין נאַרישן פראַ-
צעס, האָט מיר פון איין זייט אַנגעגריפן דיין פאַטער מיט מיאוסע
קאַרטלאַך, וואָס ער האָט איבערגעלאָזן אין מיין קלוב, פון דער אַנדער
זייט האָסטו מיך אַנגעגריפן מיט ניט ווייניקער עקלהאַפטע בריוו.
דעם בריוו וואָס איך האָב געקראָגן דעם פרימאַרגן פון יענעם טאַג,
ווען איך האָב זיך געלאָזט פון דיר שלעפן צו דער פאַליציי, כדי
דוכצופירן דעם לעכערלאַכן אַרעסט-באַפעל קעגן דיין פאַטער, איז
געווען איינער פון די ערגסטע וואָס דו האָסט ווען געשריבן, און
טאַקע צוליבן שענדלאַכסטן מאַטיוו.
צווישן אייך ביידן האָב איך פאַרלאָרן דעם קאַפּ. מיין אור-
טיילס-קראַפט האָט מיך פאַרלאָזן. דער פחד האָט פאַרנומען איר
שטעל. איך האָב ניט געזען קיין מעגלאַכקייט צו אַנטרינען, ווי איך

ווייל אָפּט זאָגן, פון אייך ביידן, בלינד האָב איך זיך באַוועגט אַהין
ווי דער אָקס צום שלאַכטהויז.

איך בין באַזאָגנען אַן אומגעהויערן טעות. איך האָב אַלע
מאָל געדיינקט, אַז מײַן נאָכגעבן דיר אין קלייניקייטן מײַנט נאָר-
נישט; אַז ווען עס וועט קומען אַ גרויסער מאַמענט וועל איך קאָנען
ווידער לאָזן ווירקן מײַן ווילנס־קראַפט אין איר נאַטירלאַכער שטאַר-
קייט. נאָר אין לעבן איז באַמת ניטאָ קיין גרויסע אָדער קליינע
זאָך. אַלע זאַכן זײַנען פון גלייכן ווערט און פון גלייכער גרויס.
מײַן געוואוינהייט, — צוערשט אַ רעזולטאַט פון גלייכגילטיקייט
— דיר נאָכצוגעבן אין אַלץ, איז אומבאַמערקלאַך געוואָרן אַ פּאַס-
טישער טײַל פון מײַן כאַראַקטער. אַן מײַן ווײַס האָט עס גע-
שטעמפּלט מײַן טעמפּעראַמענט צו אַ שטענדיקער און אומגליק-
לאַכער שטימונג. אַט דערפאַר זאָגט פּײַטער אין דעם פּײַנעם
נאַכוואָרט צו דער ערשטער אויפלאַגע פון זײַנע עסײַען, אַז „דורכ-
פאַלן מײַנט אָננעמען געוואוינהייטן“. ווען ער האָט דאָס אַרויס-
געזאָגט האָבן די טעמפּע לײַט אין אַקספּאַרד געמײַנט, אַז דער
זאַץ איז בלוז אַז אַבוזיכטלאַכער איבערדרייען פון דעם עטוואָס
לאַנגווייליקן נוסח פון אַריסטאָטעל׳ס „עטיק“, נאָר אין דעם איז
פאַרבאָרן אַ וואונדערלאַכער, שרעקלאַכער אמת. איך האָב דיר
געלאָזן אונטערגראַבן מײַן כאַראַקטער־שטאַרקייט, און בײַ מיר
האַט זיך אַרויסגעוויזן דאָס אָננעמען פון אַ געוואוינהייט ניט בלוז
אַ דורכפאַל נאָר אַ חורבן. עטיש ביזטו געווען פאַר מיר נאָך פאַר-
דאַרבלאַכער ווי דו ביזט דאָס געווען קינסטלעריש.

נאָכדעם ווי דער באַפעל צו אַרעסטירן איז שוין געווען
אויסגעפילט האָט זעלבסטפאַרשטענדלאַך דיין ווילן אַלץ געקע-
רעוועט. אין דער צײַט וואָס איך האָב געדאַרפט זײַן אין לאַנדאָן,
זיך באַראַטן מיט ספּעציאַליסטן און נאָכדיינקען רואיק איבער דער
מײַוסער פּאַסטקע אין וועלכער איך האָב מיך געלאָזט כאַפּן —
די נאַראַנים־פּאַסטקע, ווי דיין פּאַטער רופּט זי אָן ביז היינטיקן
טאָג — ביזטו באַשטאַנען אויף דעם, איך זאָל דיר נעמען קיין מאַנג
טע קאַראַקט, נראָד אין דעם עקל־האַפּטסטן פּלאַץ אויף נאָס ער,
כדי דו זאָלסט קענען שפּילן אַ גאַנצן טאָג און אַ גאַנצע נאַכט,
אַזוי לאַנג ווי די קאַסינאָ איז אָפּן. וואָס מיר באַטרעפט — אַזוי
ווי באַקאַראַט האָט פאַר מיר קיין אינטערעס ניט — בין
איך געבליבן אין דרויסן. דו האָסט זיך אָפּגעזאָגט צו דיסקוטירן

אפילו פאר פינף מינוט צייט די לאגע צו וועלכער דו און דיין טאטע האָבן מיר געבראכט. מיין עסק איז געווען בלויז צו באַצאָלן דייען האַטעל-אויסגאַבן און דייען פאַרלוסטן. די קלענסטע אַנדייטונג אויף דעם גהינום-פּיין, וואָס מיר דערוואַרט, איז געוואָרן באַטראַכט פאַר לאַנגווייליק. אַ נייער מין שאַמפּאַניער וואָס מען האָט אונז דעקאַמענדירט האָט געהאַט פאַר דיר מער אינטערעס.

ביי אונזער צוריקער נאָך לאַנדאַן האָבן די פון מייע פריינט, וואָס האָבן באַמט געוואלט מיין טובה, מיר באַשוואַרן צו אַנטלויפן נאָך אויסלאַנד, און ניט אַרויספאַדערן אַן אומגעלאַכן משפּט. דו האָסט זיי אונטערגעשטעלט געמייע מאַטיוון פאַר געבן מיר אַזאָ עצה, און מיר פייגהייט, פאַר זיך איינהערן דערצו. דו האָסט מיר געצוואונגען צו בלייבן: דאָס אויסצוקעמפן חוצפה'דיק, אויב מעגלאַך, איז געריכט, דורך געשמאַקלאָזע און נאַרישע ליגנס. צום סוף בין איך, נאַטירלאַך, געוואָרן אַרעסטירט, און דיין טאטע איז געוואָרן דער העלד פון טאָג. יא, נאָך מער ווי דער העלד פון טאָג. דיין פאַמיליע, רעכנט זיך איצט, קאָמיש גענוג, צו די אומד שטערבלאָכע; ווייל מיט דער גראַטעסקער ווירקונג, וואָס איז צוגלייך אַ גאַטישער טייל פון דער געשיכטע, און מאַכט קליאַ'ן פאַר דער וויי-ניקער ערנסטער פון אַלע מוזעס, וועט דיין טאטע פאַרטזעצן צו לעבן פאַר אַלע צייטן אונטער די גוטע פרומע עלטערן פון דער אונטער-האַלטונגס ליטעראַטור. דיין פלאַץ איז ביים קינד שמואל; און איך זיין אין טיפּסטן זומפ פון מאַלעבאַלגע צווישן זשיל דע רעס און מאַרקיו דע סאַד.

נאַטירלאַך האָבן איך זיך געדאַרפט פון דיר באַפרייען. איך האָבן דיר געדאַרפט אַפּטרייסלען פון מיין לעבן, ווי איינער טרייסלע אָפּ פון זיין בנד, דאָס וואָס האָט אים געשטאַכן.

איז דער וואונדערבאַרסטער פון אַלע זיינע טראַגעדיעס, דער-ציילט אונז עסכיל פון דעם גרויסן האַר וואָס דערציט אין זיין הויז אַ יונגיקן לייבל („לעאַנטאַם אינין“) און ליבט אים, ווייל ער פאַלגט נאָך זיין רוח מיט לייכטנדיקע אויגן, און, ווען ער וויל שפּייז, טוליעט ער זיך צו אים („פּאַיבראַפּאַס פּאַטי כּייראַ סאַינאַנטאַ גאַסטראָם אַנאַקסאַיס“), און די בריה איז אויסגע-וואקסען און אַרויסגעוויזן די איינגעבאַרענע נאַטור (עדאָים טאָ פּראַס טאַקעאַז“), און האָט פאַרניכטעט זיין האַר און זיין הויז און אַלצדינג וואָס ער האָט געהאַט.

כ'פיל, איך בין געווען אזא ווי ער. נאָר מיין חסרון איז גע-
ווען, ניט דאָס וואָס איך האָב זיך ניט אָפגעשיידט פון דיר, נאָר דאָס
וואָס איך האָב זיך אָפגעשיידט פון דיר צו אָפּט.

אויף וויפל איך קען זיך דערמאָנען, האָב איך אַלע דריי
חדשים רעגלמעסיק אָפגעבראַכן מיין פריינטשאַפּט מיט דיר. און
יעדעס מאל ווען איך האָב אַזוי געמאַזן האָסטו דורכגעפירט דורך
דרינגענדיקע געבעטן, טעלעגראַמעס, בריוו, דער פאַרמיטלונג פון די-
נע פריינט, דער פאַרמיטלונג פון מיינע פריינט, און דאָס גלייכן.
מיר צו באַוועגן איך זאָל דיר לאָזן קומען צוריק.

ווען דו האָסט, סוף מערץ 1893, פאַרלאָזן מיין הויז איז
טאַרקוויי, האָב איך געהאַט באַשלאָסן, קיינמאַל מער ניט
צו ריידן מיט דיר און אונטער קיינע אומשטענדן דיר ניט מער
דערלויבן, צו זיין ביי מיר. אַזוי אויפּרעגנדיק איז געווען די
סצענע וואָס דו האָסט געמאַכט אין דעם אַוונט פאַר דיין אָפּפאַרן.
שריפטלאַך און טעלעגראַפיש האָסטו מיר געבעטן פון בריסטאַל,
איך זאָל דיר מוחל זיין און מיט דיר צוזאַמענקומען.

דיין אוניווערויטעם-לערער, וואָס איז דאָרט געבליבן, האָט מיר
געזאָגט, ער גלויבט, אַז צייטנווייז קאָן מען דיר כלל ניט מאַכן
פאַראַנטוואָרטלאַך פאַר דאָס וואָס דו רעדסט און טוסט, און די
מערסטע, אויב ניט אַלע, סטודענטן פון מעדעלייז-קאַלעדזש
זיינען מיט דער זעלבער מיינונג.

איך האָב איינגעווייליקט צוזאַמענצוקומען מיט דיר, און האָב
דיר נאַטירלאַך מוחל, געווען. אויפן וועג נאָך לאַנדאָן האָסטו
מיר געבעטן צו גיין מיט דיר אין סאַוואַי. דאָס איז באַמת געווען
פאַר מיר אַ פאַטאַלער באַזוך.

דריי חדשים שפעטער, אין יוני, זיינען מיר געוועזן אין נאָ-
רינג. אייניקע פון דייע אַקספּאָרדער באַקאַנטע זיינען געקומען
אויף באַזוך פון שבת ביז מאַנטיק. אין דעם פאַרמיטאַג פון זייער
אָפּפאַרן, האָסטו געמאַכט אַזא שרעקלאַכע, אַזא שמערצלאַכע סצע-
נע, אַז איך האָב דיר געזאָגט, מיר מוזן זיך שידן. איך דערמאַן
זיך גאַנץ גוט, בעת מיר זיינען געשטאַנען אויף דעם גלייכן קראַ-
קעם-פּלאַץ, אַרומגערינגלט פון די שיינע רויזן, ווי אַזוי איך האָב דיר
דערקלערט, אַז מיר פאַרגאַלן איינער דעם אַנדערנס לעבן, אַז דו
דראַינירסט מיינעם אין גאַנצן און זיכער באַגליק איך דיר.
אויך ניט, און אַז דאָס צושיידן זיך אויף שטענדיק און דאָס פּוּר

לע פאנאנדערגנין זיך, וועט זיין די קלוגע און פילאזאפישע זאך, וואס מיר דארפן טאן. דו ביזט אוועק א בייזער צום לאַנטש און האסט איבערגעלאָזן ביים באַדינער אַ בריוו אַנגעפיקעוועט מיט באַלייך דיקונגען, ער זאָל מיר אים איבערגעבן נאָך דיין אָפּפאַרן. עס זיין נען נאָך ניט אַריבער קיין דריי טעג, האָסטו פון לאַנדאָן טעלער גראַפיש געבעטן אַיך זאָל דיר מוחל זיין און לאָזן קומען צוריק. דיר צוליב האָב אַיך דאָרט גענומען די דירה. אויף דיין פאַרלאַנג האָב אַיך אַנגעשטעלט דיין אייגענער דינערשאַפט. עס האָט מיר תמיד זייער וויי געטאָן, וואָס דו פאַלסט אַ קרבן פון דעם העסלאַכסטן געמיט־צושטאַנד. אַיך האָב דיר ליב געהאַט. אַיך האָב דיר דערפאַר געלאָזן קומען צוריק און דיר מוחל געווען. דאָך דריי חדשים שפּעטער, אין סעפטעמבער, האָבן זיך אָפּגעשפּילט נייע סצענעס. די סיבה דערפון איז געווען, וואָס אַיך האָב דיר אַנגעוויזן אויף שול־אינגלאַכשע פעלערן אין דיין פאַרזוך איבער־צוועצן „סאַלאַמע“.

דו מוזט איצט געוויס קאָנען גענוג פראַנצויזיש צו וויסן אַז די איבערזעצונג איז געווען אַזוי אומוירדיק פאַר דיר, אַלס אַן אַקספּאַר־דער אַקאָדעמיקער, פונקט ווי פאַר דאָס בוך, וואָס זי האָט געהאַט בַדעה איבערצוגעבן. עַל כַל פּנים האָסטו דאָס דעמאָלט ניט גע־וואָסט, און אין איינעם פון דייע גערייצטע בריוו, וועלכע דו האָסט מיר געשריבן אין דער אנגעלעגנהייט, האָסטו געזאָגט, אַז דו שטייסט ניט קעגן מיר אונטער „קיין שום גייסטיקער פאַרפליכ־טונג“. אַיך געדיינט נאָך: בעת אַיך האָב געלייענט אָט די באַר־הויפטונג, האָב אַיך געפילט, אַז דאָס איז ווירקלאַך דער איינציג־קער אמת, וואָס דו האָסט מיר געשריבן אין גאַנצן משך פון אונ־זער פריינטשאַפט. אַיך זע איין, אַז אַ ווייניקער געבילדעטער מענטש וואָלט פאַר דיר בעסער געטויגט. אַיך זאָג דאָס ניט אויף קיין כּאָל אין פאַרביטערונג, נאָר בלויז אַלס פּאַקט וואָס גילט פאַר יעדער חבֿר'שער באַציאונג. אין לעצטן באַטראַכט איז די אונטער־האַלטונג דער בונד פון יעדער חבֿר'שער באַציאונג, סיי אין פּאַמיליע־לעבן און סיי אין דער פריינטשאַפט; און אַז אונטערהאַלטונג מוז האָבן אַ געמיינשאַפטלאַכן יסוד, און צווישן צוויי מענטשן פון ווייט פאַרשידענער בילדונג איז דער איינציק מעגלאַכער פונדראַמענט דער נול־פונקט.

די קלייניקייטן אין דיינקען און האַנדלען זיינען מלאַ חן. אַיך

האָט האָס געמאַכט פאַרן יסוד פון אַ זייער גייסטרייכע, איין פיעסן און פאַראַדאָקסן אויסגעשפּראַכענע פּילאָזאָפּיע. נאָר די פּוסטקייט און נאַרישקייט פון אונזער לעבן האָט מיר אָפּט זייער געלאַנגנווייליקט : מיר האָבן זיך באַגעגנט כלויז אין זומפּ : און ווי שרעקלאַך אָנציענדיק עס איז געווען די איינציקע טעמע אַרום וועלכער דיין שמועס האָט זיך שטענדיק געדרייט, איז דאָס סוף כל סוף געוואָרן פאַר מיר גאַנץ מאַנאָטאָן. גאָר אָפּט האָט מיר פון איר געלאַנגנווייליקט ביז צום טויט, נאָר איך האָב דאָס אָנגענוער מען, אזוי ווי דיין ליידענשאַפט פאַר מוזיק-האַלס אָדער דיין מאַניע פאַר אומזיניקע פאַרשווענדונגען אין עסן און טרינקען, אָדער וועלכע עס איז אַנדערע פון דייע פאַר מיר ווייניקער חנ'עווע-דיקע אייגנשאַפטן, אזוי צו זאָגן, ווי עפעס אַ זאָך וואָס מען מוז דורכ-מאַכן — אַ טייל פון דעם הויכן פּרייוו, וואָס מען האָט געמוזט צאָלן פאַרן זיין באַקאַנט מיט דיר.

ווען איך בין נאָך מיין צוריקקער פון גאַרינג אַוועק אויף פּערצן טעג נאָך דינאַרד, ביזטו געווען זייער בייז אויף מיר פאַרוואָס איך האָב דיר ניט מיטגענומען. פאַר מיין אָפּפאַרן האָסטו צוליב דעם געמאַכט ניט קיין מחיה'דיקע סצענעס אין אַלבעמאַרל-האַטעל און האָסט מיר אויף געשיקט ניט קיין דערקוויקנדיקע טעג לעגראַמעס אין לאַנד-הויז וואו איך האָב פאַרבראַכט עטלאַכע טעג. איך האָב דיר געזאָגט, ווי איך געדיינט, אַז איך האַלט דאָס פאַר דיין חוב, אַז דו זאָלסט בלייבן אַ געוויסע צייט ביי דייע קרובים, נאָכדעם ווי דו האָסט אַ גאַנץ זומער פאַרבראַכט ווייט פון זיי. נאָר פאַקטיש, צו זיין מיט דיר גאַנץ אָפּן, האָב איך דיר אונטער קיינע אומשטענדן ניט געקאַנט לאָזן זיין ביי מיר.

מיר זיינען געווען צוזאַמען כמעט צוועלף וואָכן. איך האָב געדאַרפט רו און באַפּרייאונג פון דעם שרעקלאַכן דרוק פון דיין געזעלשאַפט. עס איז פאַר מיר געווען נויטיק צו זיין אַ וויילע אַליין. דאָס איז געווען נויטיק אין גייסטיקער באַציאונג. און אזוי — איך בין זיך מודה — האָב איך געווען אין דיין ברוו, פון וועלכן איך האָב ציטירט, אַ גוטע געלעגנהייט, צו פאַרענדיקן די אומגליקלאַכע פּריינטשאַפט, וואָס איז אויפגעקומען צווישן אונז, און טאַקע איר צו פאַרענדיקן אַן ביטערקייט, ווי איך האָב דאָס פּרובירט מיט אַ פּערטל זאָהר פּריער אין אַ ליכטיקן יוניפּרימאַרגן אין גאַרינג. נאָר עס איז מיר געוואָרן דערקלערט — איך פיל זיך

פארפליכטעט דאס צו זאגן ערלאך: פון איינעם פון מייע אייגענע פריינט, צו וועלכן דו האסט זיך געווענדט אין דיין אומאנגענע מער לאנג, — אז דו ביזט טיף פארוואונדעט, מעגלאך אפילו דער נידעריקט, ווען מען שיקט דיר אפ צוריק דיין ארבעט ווי א שולדיקאמפאזיציע; אז איך דערווארט פון דיר גייסטיק פיל צופיל: און אז וואס דו זאלסט ניט האבן געשריבן אדער געטאן, ביזטו דאך געווען גאנץ אנטשיידן איבערגעגעבן פאר מיר.

איך האב געוואוסט גאנץ גוט, אז דיין איבערזעצונג, אפילו זי זאל שטאמען פון א דיכטער, איז ניט אימשטאנד איבערזעגעבן גענוי די פארב און דעם טאן פון מיין ווערק. איבערגעגעבנהייט האט מיר אויסגעזען, זעט מיר נאך אויס, עפעס וואונדערליכעס, וואס מען דארף ניט אוועקווארפן אזוי לייכט, דערפאר האב איך צו ריקגענומען די איבערזעצונג און דיר.

גענויע דריי חדשים שפעטער, נאך א ריי סקאנדאלן, וואס האבן דערגרייכט זייער קלימאקס אין איינעם מער אויפרייצנדיקן ווי נערווינלאך, בעת דו ביזט איין מאַנטיק אַוונט געקומען צו מיר אין הויז אין באַנגליטונג פון צוויי פון דייע פריינט, האב איך זיך געפונען דעם קומענדיקן פרימאָרגן בוכשטאַבלאך לויפנדיק קיין אויסלאַנד, כדי צו אַנטלויפן פון דיר. איך האב געגעבן מיין פאַמיליע אַן אידיאָטישן תירוץ פאַר מיין פלוצלינגן אָפּפאַרן און האב איבערגעלאָזן ביי מיין באַדינער אַ פאַלשן אַדרעס אויס מורא דו זאלסט מיר ניט נאָכפּאַלגן מיטן קומענדיקן צוג.

און איך געדיינט נאך, אז אין אַט דעם נאָכמיטאָג, בעת איך בין געזעסן אין אייזנבאַן-וואַגאָן און זיך געיאָגט קיין פאַריז, האב איך נאָכגעדיינקט, אין וואָס פאַר אַן אומעגלאַכע שרעקלאַכע, גאַנץ קרומע לאַגע מיין לעבן האָט דערגרייכט, ווען איך, אַ מאָן פון וועלכער זאָל זיין געצוואונגען צו אַנטלויפן פון ענגלאַנד, כדי פטור צו ווערן פון אַ פריינטשאַפט, וואָס רואינירט אין מיר נאָר דאָס גוטע, פון גייסטיקן אַדער עטישן שטאַנדפונקט. דערביי איז געווען דער מענטש, פאַר וועלכן איך בין אַנטלאָפן, ניט קיין שרעקלאַך באַשעפּעניש, וואָס איז אַרויסגעשפרונגען פון בלאָטע און שמוץ אין מאָדערנעם לעבן, נאָר דו, אַ יונגערמאַן פון מיין איי-גענעס ראַנג און שטאַנד, וואָס האָט באַזוכט דעם זעלבן קאַלעדזש וואָס איך אין אַקספּאָרד און איז געווען אַ שטענדיקער נאַסט אין מיין הויז.

די געוויינלאכע טעלעגראמען מיט געבעטן און געוויסנכייטן
האָבן נאָכגעפּאָלגט. איך האָב זיי ניט גענומען אין אַכט. צום
סוף האָסטו געסטראַשעט דערמיט, אַז אין פּאַל איך וועל ניט אייני-
וויליקן זיך צוזאַמענקומען מיט דיר, וועסטו אונטער קיינע אומשטענדי-
גען ניט פּאַרן נאָך מצרים. איך אַליין האָב, מיט דיין וויסן, געבעטן
דיין מאַמען, דיך אַוועקצושיקן פון ענגלאַנד קיין מצרים, ווייל דו
מאַכסט צו שאַנד דיין לעבן אין לאַנדאָן. איך האָב געוואוסט, אַז
אויב דו פּאַרסט ניט, וועט דאָס זיין פאַר איך אַ שרעקלאַכע אַני-
טוישונג, און פון אירטוועגן בין איך מיט דיר צוזאַמענגעקומען.
און אונטער דעם איינפלוס פון גרויס אויפּרעגונג, וועלכע אפילו
דו קאָנסט ניט האָבן פאַרגעסן, האָב איך מוחל געווען די פאַר-
גאַנגענהייט, הגם איך האָב גאָרניט גערעדט מכה דער צוקונפּט.
צוריקגעקערט נאָך לאַנדאָן דעם קומענדיקן טאָג, בין איך
געזעסן אין מיין צימער און געזוכט טרויעריק און ערנסט צו ווערן
קלאָר מיט זיך אַליין, אויב דו ביזט באַמת דאָס, וואָס דו זעסט
מיר אויס, אָדער ניט; אַזוי פיל שרעקלאַכע חסרונות, אַזוי דורכ-
אויס פאַרדאַרבלאַך פאַר זיך אַליין ווי פאַר אַנדערע, אַזאַ פאַטאַל-
לעך באַקאַנטער און חבּר.

אַ גאַנצע וואָך נאָכאַנאַנד האָב איך נאָכגעדיינקט וועגן דעם
און זיך געפּרעגט, אויב איך בין אין גרונט ניט אומגערעכט, און
שאַץ דיך אָפּ פּאַלש. צום סוף פון דער וואָך איז אָנגעקומען אַ
בריוו פון דיין מאַמען. ער האָט אויסגעדריקט אין דעם זעלבן
גראַד יעדן געפיל, וואָס איך האָב געהאַט וועגן דיר. זי האָט דאָרט
געזעט מכה דיין בלינדער איבערגעטריבענער גאוח, וואָס
מאַכט דיך פאַראַכטן דיין היים און באַהאַנדלען דיין עלטערן ברור
דער — אַט די „קאַנדיסימאַ אַנימאַ“* — ווי אַ „פּיליסטער“;
פון דיין געמיטצושטאַנד, וואָס האָט איר אָנגעפילט מיט אַנגסט,
צו ריידן מיט דיר איבער דיין לעבן, דאָס לעבן, וואָס דו פירסט,
ווי זי האָט געפילט, ווי זי האָט געוואוסט; איבער דיין באַנע-
מען אין געלט אַנגעלעגנהייט, וואָס איז איר געווען שמערצלאַך
מער ווי אין איין הינזיכט; מכה דער דעגענערירונג און פאַר-
ענדערונג וואָס איז פאַרגעקומען אין דיר. דיין מוטער האָט זעלבסט
פאַרשמענדלאַך איינגעזען, אַז די פאַרערבונג האָט אויף דיר אַרויפ-

* אויפריכטיקע זעל.

נעפעקלט א מורא'דיקע ירושה, און זי זאגט דאס ארויס אָפּן, זאָגט דאָס אַרויס מיט שרעק : ער איז „דער איינציקער פון מינע קינד דער, וואָס האָט גע'ירשנ'ט דעם אומגליקלאַכן דאָגלאַס־טעמפּע־ראַמענט“, האָט זי געשריבן פון דיר. צום סוף דריקט זי זיך אויס, אַז זי פילט זיך פאַרפליכטעט צו דער דערקלערונג, אַז דיין פריינט־שאַפט מיט מיר האָט נאָך איר מיינונג אזוי פאַרגרעסערט דיין פּוסמן שטאַלץ, אַז ער איז געוואָרן דער קוואַל פון אַלע דינע פעלערן, און זי בעט מיך ערנסט, איך זאָל מיט דיר ניט צוזאַמענקומען אין אויסלאַנד.

איך האָב איר גלייך געענטפּערט און איר געזאָגט, אַז איך שטימ אײַן פּולשטענדיק מיט איר יעדן וואָרט. איך האָב נאָך צו־געגעבן אַ סך מער. איך בין געגאַנגען אזוי ווייט, ווי דאָס איז נאָר געווען מעגליך. איך האָב איר געזאָגט, אַז אונזער פריינט־שאַפט שטאַמט פון דינע אַקספּאַרדער שטודענט־טעג, ווען דו האָסט זיך געווענדט צו מיר מיט דער בקשה, דיר צו העלפּן אין אַ זייער ערנסטן אומגליק פון אַ באַזונדער מין. איך האָב איר געזאָגט, אַז דיין לעבן איז תמיד געווען פול מיט אזוינע צרות. די שולד פון דיין ריזע נאָך בעלגיע האָסטו געוואָרפן אויף דיין מיט־רייזנדן, און דיין מאַמע האָט מיר געמאַכט פאַרוואָרפן, למאי איך האָב דיר באַקאַנט מיט אים. איך האָב אַרויפגעלייגט די שולד צו־דיק אויף די ריכטיקע פלייצעס : אויף דינע אייגענע. צום סוף האָב איך איר פאַרזיכערט, אַז איך האָב ניט געהאַט די מינדסטע אַב־זיכט, צו טרעפן דיך אין אויסלאַנד, און האָב איר געבעטן, זי זאָל פּרוּבירן, צו האַלטן דיך דאָרט, מינדסטנס צוויי־דריי יאָר, פאַר אַן עטאַשע אין אַ געזאַנדשאַפט, אין פאַל דאָס איז מעגליך, אָדער, ווען ניט, כדי זיך אויסצולערנען שפּראַכן ; אָדער צוליב וואָס פאַר אַ גרונט עס איז, וואָס זעט איר אויס גוט, און אין דינע אינטערעסן אזוי גוט ווי אין מינע.

דערווייל האָסטו מיר געשריבן פון מצרים מיט יעדער פּאַסט. איך האָב ניט געשיינקט די קלענסטע אויפּמערקזאַמקייט צו קיינע פון דינע מיטטיילונגען. איך האָב זיי איבערגעלייענט און צו־ריסן. איך האָב זיך פעסט אונטערגענומען, ניט צו האָבן מער מיט דיר קיין מוגע און משא. מיין באַשלוס איז ניט געווען בייג־זאַס, און איך האָב זיך אָפּגעגעבן מיט שמחה צו דער קונסט, וועמעס פאַרשריט איך האָב דיך געלאָזן אונטערברעכן.

נאָך דעם פאַרגיין פון אַ פערטלייַאָר, האָט מיר פאַקטיש דיין מאַמע אַליין געשריבן מיט יענער אומגליקלאַכער, פאַר איר כאַראַקט מעריסטישער ווילן-שוואַכקייט, וואָס פאַרנעמט אין דער טראַגעדיע פון מיין לעבן אַ ניט קלענערן פאַטאַלן פּלאַץ ווי די געוואַלטיקייט פון דיין טאַטן. זי שרייבט מיר — אויף דיין פאַרלאַנג, ווי איך האָב נאַטירלאַך ניט געצווייפֿלט, — אַז דו ביזט זייער גינגעריק צו הערן פון מיר, און זי שיקט מיר דיין אַדרעס פון אַמען, וועלכן איך האָב זעלבסט-פאַרשטענדלאַך גאַנץ גוט געוואוסט, כדי איך זאָל ניט האָבן קיין שום תירוץ, ניט אַריינצוזערעטן מיט דיר אין שריפט-לאַכער פאַרבינדונג.

איך גיב צו, אַז איך בין געווען שפּראַכלאָז פאַר דערשטוינונג איבער איר בריוו. איך האָב ניט געקאַנט באַגרייפֿן, ווי אַזוי זי, נאָכדעם, וואָס זי האָט מיר געשריבן אין דעצעמבער און וואָס איך האָב אויף דעם געענטפערט, קאָן עס גאָר פרובירן, ווידער אויפֿ-צושטעלן אָדער צו באַנייען מיין אומגליקלאַכע פּריינטשאַפט מיט דיר. איך האָב פונדעסטוועגן באַשטעטיקט איר בריוו און נאָכאמאָל פאַרגעלייגט פאַר איר, זי זאָל פרובירן קריגן פאַר דיר אַ שטעלע אין אַן אויסלענדישער געזאַנדישאַפט, כדי צו שטערן דיין צוריקקער נאָך ענגלאַנד. נאָר צו דיר האָב איך ניט געשריבן און ניט גע-צאָלט קיין אויפֿמערקזאַמקייט צו דייע טעלעגראַמען אַזוי ווי פּריער, איידער דיין מאַמע האָט צו מיר געשריבן. צום סוף האָסטו טע-לעגראַפירט צו מיין פרוי און איר געבעטן, זי זאָל אויסנוצן איר איינפלוס ביי מיר און מיך באַוועגן דיר ווידער צו שרייבן.

אונזער פּריינטשאַפט איז תמיד געווען אַ קוואַל פון יסורים פאַר מיין ווייב: ניט בלויז דערפאַר וואָס זי האָט דיר פּערזענ-לאַך קיינמאָל ניט געקאַנט ליידן, נאָר ווייל זי האָט געזען ווי דיין שטענדיקער חבּרותא האָט מיך געענדערט, און ניט צום בעסערן. דאָך, אַזוי ווי זי איז אַלע מאָל געווען העכסט גיטיק און גאַסט-פּריינטשאַפטלאַך קעגן דיר, האָט זי ניט געקאַנט פאַרטראַגן דעם געדאַנק, אַז איך בין ליבלאָז — ווייל אַזוי איז דאָס איר פאַרגע-קומען — קעגן איינעם פון מייע פּריינט. זי האָט געדיינקט, יא, געוואוסט, אַז דאָס ליגט ניט אין מיין נאַטור. אויף איר פאַר-לאַנג האָב איך זיך געשטעלט מיט דיר אין פאַרבינדונג. איך געדריינט נאָך גאַנץ גענוי דעם ווערטלאַכן אינהאַלט פון מיין טעלע-גראַם. איך האָב דעפּעשירט, אַז די צייט היילט יעדע וואונדער,

דאָך וואָלט איך ניט געוואָלט שרייבן און ריידן צו דיר נאָך אַ סך חדשים.

דו ביזט גלייך אָפּגעפּאַרן נאָך פּאַריז, מיר געשיקט פון וועג ליידנשאַפטלאַכע טעלעגראַמען און מיר געבעטן איך זאָל זיך מיט דיר אַלנפּאַלס תּיכּף זען. איך האָב זיך אָפּגעזאָגט דערפּון. דו ביזט אָנגעקומען קיין פּאַריז שפּעט אין אַ שבת-צורנאַכט און דו האָסט געפונען אין דיין האָטעל אַ קורצן בריוול פון מיר, וואָס האָט געזאָגט, אַז איך וואָלט דיך ניט וועלן זען. אויף מאַרגן האָב איך אין טאַיטסטרײט דערהאַלטן פון דיר אַ לאַנגן טעלעגראַם, אויף צען אָדער עלף זייטן. דו האָסט דאָרט דער קלערט, אַז קיין אונטערשייד וואָס דו האָסט געטאָן קעגן מיר, קאָנסטו ניט גלויבן, אַז איך וועל זיך אָפּזאָגן אַבסאָלוט מיט דיר צו זען זיך; דו האָסט מיר דערמאָגט, אַז צוליב פּאַרבריינגען מיט מיר כאַטש איין שעה, ביזטו געפּאַרן זעקס טעג און זעקס געכט איבער איראָפּע און זיך ניט אָפּגעשטעלט איינמאַל אין וועג; דו האָסט, ווי איך מוז צוגעבן, געמאַכט אַ רירנדיקן אַפּיל, און גע-ענדיקט דערמיט, וואָס האָט מיר אויסגעזען ווי אַן אפילו ניט קיין פּאַרשלייערטע דראָאונג צו באַגיין זעלבסטמאָרד. דו אַליין האָסט מיר אָפּט דערציילט, ווי אַ סך פון דייענע נאַנטע קרובים האָבן באַ-פּלעקט זייערע הענט מיט זייער אייגן בלוט: זיכער דיין אָנקל, מעגלאַך דיין זיידע און אַ סך אנדערע פון דעם משוגענעם בייזן שטאַם פון וועלכן דו קומסט אַרויס.

רחמנות, מיין אַלטע ליבע צו דיר, איינזעניש מיט דיין מאַמען. פאַר וועלכער דיין טויט אונטער אַזוינע גרוילהאַפטע אומשטענדן וואָלט געווען אַ קלאַפּ כמעט צו גרויס פאַר איר אַריבערצוטראָגן. די אימה'דיקע פּאַרשטעלונג, אַז אַזאַ יונג לעבן, און איינער וואָס ניט קונדריק אויף אַלע זיינע מיאוסע פעלערן האָט דאָך אין זיך אַ פּאַרשפּרעכן פון שיינקייט, זאָל קומען צו אַזאַ שוידערהאַפטן סוף, ריינע מענטשנ-ליבע — אַט די אַלע זאַכן, אויב ס'זיינען אַנטשולדיקונגען, מוזן דינען פאַר אַן אַנטשולדיקונג פאַר וואָס איך האָב איינגעווייליקט דיר צו געבן איין לעצטן אינטערוויו.

ווען איך בין אָנגעקומען אין פּאַריז האָסטו דעם נאַנצן אַזונט געהאַלטן אין איין וויינען, און דייענע טרערן האָבן געפּלייצט ווי אַ רעגן איבער דייענע באַקן, בעת מיר זיינען געזעסן צוערשט ביים דינער ביי וואַזינס, און נאָכדעם צום סאַפּער ביי פּאַיאָרן. די אויפ-

ריכטיקע פרייד וואָס דו האָסט אַרויסגעוויזן ביים ווידערזען זיך מיט מיר ווען דו האָסט אזוי אָפט ווי מעגלאַך געהאַלטן מיין האַנט, אזוי ווי אַ געהאַרצואַם חרטה האָבנדיק קינד. דיין נידער געשלאָגנקייט, אזוי איינפאַך און ערנסט אין אַט דעם מאַמענט האָט מיך באַוועגט איינצואווייליקן צו באַנייען אונזער פריינטשאַפט.

צוויי טעג שפעטער, נאָכדעם ווי מיר האָבן זיך אומגעקערט קיין לאַנדאָן, האָט דיין פאַטער דיך געזען האָבן מיטאַג מיט מיר אין קאַפּע ראַיאַל, האָט ער זיך געזעצט ביי מיין טיש, געטרונק קען מיין וויין, און דעם זעלבן נאָכמיטאַג, דורך אַ בריוו געשיקט צו דיר, אָנגעהויבן זיין ערשטע אַטאַקע קעגן מיר...

עס מעג קלינגען מאַדנע, נאָר נאָך איינמאָל איז מיר גע- וואָרן אַרויפגעצוואונגען. איך וועל ניט זאָגן : די געלעגנהייט, נאָר די פליכט, זיך צו שידן פון דיר. איך דאַרף דיר קוים דער- מאַנען, אַז איך רייך דאָ וועגן דיין אויפירונג קעגן מיר אין ברייטאַן, פון 10טן ביזן 13טן אַקטאָבער 1894. דריי יאָרן זיינען פאַר דיר אַ לאַנגע צייט צוריקצוקוקן, נאָר מיר, וועלכע לעבן אין תּפּיסה און אין וועמעס לעבן עס איז ניטאָ קיין אַנדער גע- שעעניש ווי לידן, מוזן מעסטן די צייט לויט די פּולס-שלעג פון שמאַרץ און די רשימה פון ביטערע מאַמענטן. מיר האָבן ניט וועגן עפעס וואָס אַנדערש צו טראַכטן.

ליידן — ווי מאַדנע דאָס קאָן דיר קלינגען — איז דאָס מיטל, דורך וועלכן מיר עקזיסטירן, ווייל דאָס איז דאָס איינציקע מיטל דורך וועלכן מיר ווערן זיך באַוואוסט פון דער עקזיסטענץ און די עראינערונג פון לידן אין דער פאַרגאַנגענהייט איז פאַר אונז נויטיק ווי די רעכטפערטיקונג, דער באַווייז, אַז מיר זיינען כּסדר די זעלביקע.

צווישן מיר און די עראינערונג פון פרייד ליגט אַן אָפּגרונט ניט ווייניקער טיף ווי יענער צווישן מיר און די פרייד אין איר קעגנוואַרטיקער ווירקלאַכקייט. וואַלט אונזער צוזאַמענלעבן געווען אזוי ווי די וועלט האָט זיך דאָס פאַרגעשטעלט : פּשוט פון פאַר- געניגן, אויסגעלאַסנהייט און געלעכטער, אזוי וואַלט איך ניט געווען כּכה זיך צו דערמאַנען אַן איינציקע פּאַסירונג פון אים. דערפאַר ווייל דאָס איז געווען פון מאַמענטן און טעג, טראַגיש, ביטער, ביזו אין זייערע וואַרונגען, טעטפ אַדער פּרוכטבאַר אין זייערע מאַנאַטאַנע סצענעס און מיאוסע סקאַנדאַלן, קאָן איך זען

אָדער הערן יעדער באַזונדער געשעעניש מיט אַלע איינצלעהייטן ;
 אײַך קאָן באַמח ווייניק זען אָדער הערן עפעס אַנדערש.
 אין דעם פּלאַץ לעבן דאָ אַזוי פיל מענטשן דורך יסורים,
 אַז מײן פּריינטשאַפּט מיט דיר, אויף דעם אופן ווי אײַך בין גע-
 צוואונגען איר צו געדיינקען, זעט מיר תמיד אויס ווי אַ פּאַרשפּיל
 אין איינקלאַנג מיט די פּאַרשידנאַרטיקע אַנגסט־שטימונגען וואָס
 אײַך האָב דורכצומאַכן יעדן טאָג. יאָ, נאָך מער, עס זעט אויס
 ווי אײַך וואָלט זיך גאָר אין דעם גענויטיקט ; אַקוראַט אַזוי ווי
 מײן לעבן, קיין אונטערשייד ווי דאָס האָט מיר און אַנדערע אויס-
 געזען, וואָלט געווען די גאַנצע צייט אַן עכמע סימפּאָניע פון לידן,
 וואָס טראַגט זיך דורך אירע ריטמיש געקייטלעכע באַוועגונגען צו
 איר באַשטימטער אויפלייזונג, מיט אַט דער אומפּאַרמיידלעכקייט
 וואָס איז באַראַקטעריסטיש פאַר דער באַהאַנדלונג פון יעדער גרוי-
 טער טעמע אין דער קונסט.

אײַך האָב גערעדט פון דיין באַנעמען זיך קעגן מיר דריי טעג
 נאָכאַנאַנד מיט דריי יאָר צוריק, ניט אַזוי ? אײַך בין געווען באַשעפּ-
 טיקט מיטן ענדיקן מײן לעצטע פיעסע אין דער איינוואַמ-
 קייט פון וואַרטהינג. די ביידע באַזוכן וואָס דו האָסט מיר
 געמאַכט זיינען געווען צו ענד. דאָ ביזטו פּלוּצלינג געקומען אַ
 דריטן מאָל און געבראַכט מיט זיך אַ פּריינט, וועלכער, ווי
 דו האָסט מיר גאַנץ ערנסט פּאַרגעשלאָגן, זאָל וואוינען ביי מיר אין
 הויז. אײַך האָב דאָס אַנטשידן צוריקגעוויזן (דו מוזט איצט צו-
 געבן : ווי גאַנץ ריכטיק דאָס איז געווען). אײַך האָב דיר גע-
 האַלטן פּריי, זעלבסטפּאַרשטענדלעך ; אײַך האָב אין אַט דעם
 פונקט ניט געהאַט קיין אַנדער אויסוואַל : נאָר אין אַ פרעמדן
 פּלאַץ, ניט ביי מיר אין הויז. דעם קומענדיקן טאָג, מאַנטיק, האָט
 זיך דיין פּריינט צוריקגעקערט צו די פליכטן פון זיין פּראָפעסיע,
 און דו ביזט געבליבן ביי מיר.

מיר פון וואַרטהינג און נאָך מער, אַז ספּק, פון מײנע
 פּרוכטלאָזע אַנטשטריינגונגען צו קאָנצענטרירן מײן אויפּמערקזאַמ-
 קייט אויף מײן פיעסע — די איינציקע זאַך וואָס האָט מיר אין
 יענעם מאָמענט ווירקלעך אינטערעסירט — ביזטו באַשטאַנען
 אויף דעם אײַך זאָל מיט דיר פּאַרן צום גרענד האָטעל אין ברייטאַן.
 די נאַכט ווען מיר זיינען דאָרט אַנגעקומען ביזטו געוואָרן
 קראַנק אויף דעם שוידערלעכן, געמיינעם פיבער, וואָס ווערט

נארישערווייז אָנגערופן אינפֿלוענצא — דיין צווייטער, אויב ניט דיין דריטער אָנפאל. איך דארף דיר ניט דערמאָנען ווי איך בין אַרום דיר געגאַנגען, און דיר געפלעגט, ניט בלויז מיט יעדן לוקסוס פון פרוכט, בלומען, מתנות, ביכער און דאָס גלייכו. וואָס געלט קאָן שאַפן, נאָר מיט אָט דער איבערגענהייט, צערטלאַכקייט און ליבע וועלכע — אַלצאיינס וואָס דו דיינקסט וועגן דעם — איז ניט צו באַקומען פאַר קיין געלט. אויסער פאַר אַ שטונד־דיקן שפּאַצירונגאַנג אין דערפרי, און אַ שטונדיקן שפּאַצירונגאַרן נאָכמיטאָג, האָב איך קיינמאָל ניט פּאַרלאָזן דעם האַטעל. איך האָב געלאָזט בריינגען פאַר דיר ספּעציעלע וויינטרויבן פון לאַנדאָן, ווייל די וואָס מען האָט צוגעשטעלט פון האַטעל האָבן דיר ניט גע־שמעקט. איך האָב אויסגעטראַכט אַלערליי זאַכן דיר אונטערצו־האַלטן; איך בין געווען ביי דיר אָדער אין דעם צימער דערביי: איך בין געזעסן ביי דיר יעדן אָונט כדי דיר צו באַרואיקן אָדער צו אַמ־זירן.

נאָך פיר אָדער פינף טעג ווערסטו געזונט און איך דינג מעב־לירטע צימערן, כדי זיך צו קאָנען אָפּגעבן מיטן פאַרענדיקן מיין פּיעסע. דו באַגלייטסט מיך, נאַטירלאַך. אויף מאַרגן נאָך דעם טאָג אין וועלכן מיר האָבן זיך אַריינגעקליבן, ווער איך שטאַרק קראַנק. צוליב געשעפטלאַכע אנגעלעגנהייטן מוזטו אָפּפאַרן נאָך לאַנדאָן, זאָגסט אָבער צו, צו זיין צוריק נאָכמיטאָג. אין לאַנדאָן טרעפסטו זיך מיט אַ פריינט און קומסט צוריק נאָך ברייטאָן ערשט שפּעט דעם קומנדיקן טאָג. איך האָב שוין הויכן פיר בער, און דער דאָקטאָר שטעלט פּעסט, אַז איך האָב זיך אָנגע־נימען פון דיר די אינפֿלוענצא.

קיין זאך קאָן ניט זיין אומבאַקוועמער פאַר אַ קראַנקן ווי עס האָבן זיך אַרויסגעוויזן מעבלירטע צימערן. מיין וואוינצימער איז געווען אויפן ערשטן עטאָזש און מיין שלאַפּצימער אויפן דריטן. ניטאָ קיין באַדינער, וואָס זאָל עפּעס העלפן; עס איז אפילו קיין נער ניטאָ, וואָס זאָל קאָנען גיין אַ נאַנג, אָדער עפּעס בריינגען וואָס דער דאָקטאָר האָט פאַראַרדנט. נאָר דו ביזט דאָרט גע־ווען: האָב איך זיך ניט געפילט אומרואיק. די קומענדיקע צוויי טעג האַסטו מיך איבערגעלאָזן גאַנץ אַליין, אָן באַדינונג, אָן פּלע־גע, אָן קיין זאך. עס איז ניט געווען אַ פּראַגע פון וויינטרויבן, בלומען און שיינע מתנות: עס איז געווען אַ פּראַגע פון בלויז נויט־

ווענדיקייטן. איך האָב אפילו ניט געקאָנט באַקומען די טיילך וואָס דער דאָקטאָר האָט מיר פאַרשריבן ; לימאָנאָדע איז מיר געווען שטריינג פאַרבאָטן. און ווען איך האָב דיר געבעטן קריגן פאַר מיר אַ בוך אין בוכהאַנדלונג, אָדער, אויב דאָס וואָס איך וויל איז דאָרט ניטאָ, זאָלסטו אויסזוכן עפּס אַנדערש, האָסטו זיך ניט גענומען די מי אַהין צוגיין. און נאָכדעם ווי איך בין צוליב דעם געלעגן אַ גאַנצן טאָג ניט האָבנדיק קיין זאַך וואָס צו לייענען, האָסטו מיר דערציילט רואיק, אַז דו האָסט מיר געקויפט דאָס בוך, וואָס איך וויל, און מען האָט צוגעזאָגט דאָס צוצושיקן — אַ דערקלערונג, וואָס האָט זיך שפּעטער צופּעליק ארויסגעוויזן אינגאַנצן פאַלש, פון אָנהויב ביזן סוף.

אין אַט דער גאַנצער צייט, האָסטו, נאַטירלאַך, געלעבט אויף מיין חשבון. ביזט געפאַרן שפּאַצירן, גענעסן אין גרענד האָטעל און האָסט זיך פאַקטיש געלאָזט ווייזן אין מיין צימער, בלויז צו קריגן געלט. שבת צו נאכט, נאָכדעם ווי דו האָסט מיר איבערגעלאָזן אין גאַנצן אַן באַדינונג און אַליין פון אין דער פּרי אָן, האָב איך דיר געבעטן צו קומען צוריק נאָכן אָווענט־עסן, און זיצן מיט מיר פאַר אַ ווילע. מיט גערייצטער שטים און ניט־פריינטלאַכן באַנעמען האָסטו צוגעזאָגט דאָס צו טאָן. איך האָב געוואַרט ביז 11 אַזוי גער ביינאכט ; דו האָסט זיך ניט באַוויזן. איך האָב דאָן איבער געלאָזן פאַר דיר אַ פאַר שורות אין דיין צימער, וואָס זאָלן דיר דערמאָנען דיין צוזאָג, און ווי אַזוי דו האָסט אים געהאַלטן.

דריי אַזויגער באַגינען, אַזוי ווי איך האָב ניט געקאָנט שלאָפן און דער דורשט האָט מיך געמאַטערט, האָב איך אין פינסטערניש און קעלט זיך געלאָזט גיין אונטען צום וואוינציעמער, מיט דער האַפנונג, דאָרט צו געפינען וואַסער. איך האָב דיך געפונען. דו ביזט מיך באַפאַלן מיט אַלערליי זלזולים, מיט וועלכע אַ ניט־גע־מעסיקטע שטימונג, אַ ניט־דיסציפּלינירטע און ניט־דערצויגענע נאַטור קאָן זיך אויסדריקן. דורך די שרעקלאַכע אַלכעמי פון ענאָד איזום האָסטו פאַרוואַנדלט דיין געוויסנביסן אין צאַרן. דו האָסט מיך באַשולדיקט : אין אייגענוץ, וויל איך האָב דיך אין מיין קראַנקהייט געוואָלט האָבן ביי מיר : אין שטיין צווישן דיר און דייע פאַרגעניגנס : אין זוכן דיך צו באַרויבן פון דייע פריידן.

דו האָסט מיר געזאָגט — און איך האָב געוואוסט, אַז דאָס

איז דער פולער אמת — אז דו ביזט געקומען אין מיטן נאכט
אזוי, פשוט זיך איבערצוטאן און צוריקגיין, דאָרט, ווי דו האָסט
געהאָפּט, עס וואָרטן אויף דיר נייע פריינט. נאָר דורך דעם
פאַר דיר איבערגעלאָזענעם בריוו, אין וועלכן איד האָב דיר דער-
מאָנט, אז דו האָסט מיר פאַרנאָכלעסיגט דעם גאַנצן טאָג און דעם
גאַנצן אָונט, האָב איד דיר פאַקטיש באַרויבט פון דעם חשק
צו ווייטערע גענוסן און פאַרמינדערט דיין אויפנאַם מענלאַכ-
קייט פאַר נייע תענוגים.

מיט עקל בין איד צוריק אַרויף און געבליבן ביז אַ שפּראַץ אויף
טאַג אָן שלאָף, און ערשט לאַנג נאָכדעם בין איד געווען בכח צו קריגן
עפּעס, וואָס האָט געלאָשן מיין פיבער-דאָרשט. עלף אַ זייגער ביזטו
אַריינגעקומען אין מיין צימער. אין דער פריערדיקער סצענע
האָב איד געמוזט מאַכן די באַאַכטונג, אז איד האָב דיר דורך
מיין בריוו געשטערט ווייניקסטנס אין איינער מער ווי געוויינלאַך-
כער אויסגעלאַסטהייטן-רייכער נאכט. אין דערפרי ביזטו געווען
ווי דער דו אַליין. איד האָב נאָטירלאַך געוואָרט צו הערן וואָס פאַר
אַן אַנטשולדיקונגען דו האָסט צו מאַכן און אויף וועלכן אופן דו
וועסט בעטן מיין פאַרצייאונג, וועלכע, ווי דו האָסט געוואוסט אין
האַרצן, עס דערוואָרט דיר אומפאַרענדערלאַך, אָן אונטערשייד, וואָס
דו האָסט געטאָן. דיין פעסטער פאַרטרויען, אז איד וועל דיר
תמיד מוחל זיין, איז געווען די יעניקע אייגנשאפט אין דיר, וועל-
כע איד האָב בעסער ווי אַלע אַנדערע געקאָנט פאַרטראָגן, אפשר
די בעסטע אייגנשאפט אין דיר וואָס איד האָב געקאָנט פאַר-
טראָגן. ווייט דערפון אזוי צו האַנדלען, האָסטו איבערגעחזר'ט די
זעלבע סצענע מיט באַנייטער קראפט און נאָך שטאַרקער חוצפה.
סוף כל סוף האָב איד דיר באַפוילן, צו פאַרלאָזן דעם צימער. דו
האָסט געמאַכט אַ מינע, דאָס צו טאָן, דאָך ווען איד האָב אויפגע-
הויבן דעם קאָפּ פון קישן אין וועלכן איד האָב אים באַגראָבן, ביזטו
נאָך דאָ געווען, און פּלוצלינג זיך אַלאָז געטאָן צו מיר מיט אַ ברוד-
טאלן געלעכטער און היסטערישן צאָרן. אַ געפיל פון שרעק האָט
מיד אַרומגענומען — צוליב וועלכער גענויער סיבה האָב איד
ניט געקאָנט אויסגעפינען; נאָר איד בין גלייך אויפגעשטאַנען
פון בעט און באַרוועס, און אזוי ווי איד בין געווען, זיך ווי עס
איז אַרונטערגעלאָזן די צוויי טרעפּ צום וואוינצימער, וועלכן איד
האָב ניט פריער פאַרלאָזן, בין דער בעל-הבית פון וואוינונג —

פאר וועמען איך האָב געהאַט געקלונגען — האָט מיר פאַרזיכערט.
אַז דו ביזט אַוועקגעגאַנגען פון מיין שלאָפצימער, און מיר צוגע-
זאָגט צו בלייבן נאָנט, אין אַ נויט־פאַל.

אין פאַרלויה פון אַ שטונדע — אינצווישן איז געווען דער
דאָקטאָר און האָט מיך געפונען זעלבסטפאַרשטענדלאַך אין אַ צו-
שטאַנד פון פולער נערוון־דערשעפונג, ווי אויך ביי אַ העכערע
טעמפּעראַטור, ווי איך האָב זי געהאַט אין אָנהויב —
ביזטו צוריקגעקומען שטילערהייט נאָך געלט; האָסט גענומען
וואָס דו האָסט געקאַנט געפינען אויפן טואַלעט־טיש און אויפן קאַ-
מינג־עזימס און האָסט פאַרלאָזן דאָס הויז מיט דיין געפעה.

דאַרף איך דיר זאָגן וואָס איך האָב פון דיר געבראַכט אין
משך פון די קומענדיקע צוויי איינזאַמע און עלנטע קראַנקהייט-
טעג? איז נויטיק צו דערקלערן, אַז איך האָב איינגעזען קלאַר, אַז
עס וועט זיין פאַר מיר אַ בושה און אַ חרפה פאַרטצוועצן אפילו
בלויז אַ באַקאַנטשאַפט מיט אַזאַ איינעם ווי דו האָסט זיך אַרויס-
געוויזן צו זיין? אַז איך האָב איינגעזען, אַז עס איז געקומען דעם
מאָמענט פון אָפשייד און אַז איך האָב אים געפילט ווי אַ ווירקלאַך
גרויסע דערלייכטערונג? און אַז איך האָב געוואוסט, אַז פון איצט
און ווייטער וועלן מיין קונסט און מיין לעבן זיין פרייער, בעסער און
שענער אין יעדער דיינקבאַרער באַציאונג? ווי קראַנק איך בין
געווען האָב איך זיך געפילט באַרואיקט. דער פאַקט אַז די צושייר-
דונג קאָן ניט ווערן צוריקגערוּפן, האָט מיר געבראַכט פרידן.

ביז דינסטיק איז אַוועק דער פיבער. דינסטיק איז געווען
מיין געבורטסטאָג. צווישן די טעלעגראַמען און צושייפטן
אויף מיין טיש האָט זיך אויך געפונען אַ בריוו אין דיין האַנט-
שריפט. איך האָב אים געעפנט מיט אַ געפיל פון טרויער. איך
האָב געוואוסט, אַז די צייט איז אַוועק, וואָס אַ שיינע פראַזע, אַן
אויסדרוק פון ליבע, אַ וואָרט פון באַדויערן, וועט מיך באַוועגן,
דיך ווידער אויפצונעמען. נאָר איך האָב געלעבט אין אַ טעות.
איך האָב דיך אונטערגעשאַצט.

דיין געבורטסטאָג־בריוו, אַ פיין אויסגעאַרבעטע איבערזורונג פון
די ביידע סצענעס, כיטרע און פאַרזיכטיק אַרויפגעבראַכט שוואַרץ
אויף ווייס אויפן פאַפיר. דו האָסט זיך געמאַכט לוסטיק איבער
מיר מיט געמיינע שפּאַסן. דיין איינציקע באַפרידיקונג אין דער
זאַכער אנגעלעגנהייט איז געווען, וואָס דו האָסט זיך ווידער

אריינגעקליבן אין גרענד האַמעל און געלאָזט שטעלן אויף מיין
חשבון דיין מיטגאַנגעסן, איידער דו ביזט אָפגעפאַרן נאָך לאַנדאָן.

דו האָסט מיך גראַטולירט צו מיין פאַרזיכטיקייט, אויפֿ-
צושטיין פון קראַנקגעט; צו מיין פּלוצלעכע אַנטלויפן טרעפֿ-אַרונג
טער. „עס איז געווען אַ מיאוסער מאַמענט פאַר דיר“, שרייבסטו
— „מיאוסער ווי דו שטעלסט זיך דאָס פאַר“.

אַ! איך האָב דאָס נאָר צו גוט געפילט. וואָס דאָס האָט
באמת געמיינט, ווייס איך ניט: צו דו טראַגסט ביי זיך דיין
רעוואָלוציע, וואָס דו האָסט זיך געקויפט, כדי אנצואוואַרפן דערמיט
אַ מורא אויף דיין טאַטן, און וועלכן, ווען דו האָסט אים געהאַלטן
פאַר ניט אָנגעלאָרן, האָסטו איינמאַל אויסגעשאָסן אין אַן עפנט-
לאַכן רעסטאָראַן אין מיין געזעלשאַפט; צו דיין האַנט האָט זיך
באוועגט צו אַ געוויינלעכן מעסער וואָס איז געלעגן צופעליק אויפן
טיש צווישן אונז; צו פאַרגעסנדיק אין דיין צאָרן דיין נידערי-
קער וואוקס און דיין קלענערע קראַפט, האָסטו געטראַכט
וועגן אַ גאַנץ באַזונדערע פּערזענלעכע באַליידיקונג, אָדער גאָר אַן
אַטאַקע, אזוי ווי איך בין דאָרט געלעגן קראַנק; דאָס קאָן איך
ניט זאָגן. איך ווייס דאָס ניט ביי צום איצטיקן מאַמענט. אלץ
וואָס איך ווייס איז, אַז מיך האָט אַרומגענומען אַ געפיל פון פּויל-
שטעננדיקן פּחד און אַז איך האָב געפילט, אַז אין פאַל איך וועל ניט
פאַרלאָזן תּיכּף דעם צימער און אַנטלויפן וועסטו עפעס טאָן אָדער
פרובירן וואָס טאָן, וואָס וועט זיין, אפילו פאַר דיר גופא, אַ קוואַל
פון לעבענסליינגלעכער בושה.

בלויז איינמאַל אין מיין לעבן האָב איך שוין פריער געהאַט
אַזאַ געפיל פון גרויל פאַר אַ מענטשלעכן וועזן. דאָס איז געווען
דעמאָלט, בעת דיין טאַטע מיט זיינע שכור'ע חבר'לייט אָדער
פריינט האָט צווישן אונז, אין מיין ביבליאָטעק אין טאַיט סטריט,
געמאַכט מיט זיינע קליינע הענט אין דער לופט אין עפילעפֿ-
טישן צאָרן, און אַרויסגעלאָזן פון זיך אַלע ניט זויבערע זידל-
ווערטער, וואָס זיין ניט זויבערער מאַרד האָט געקאָנט אויסדיינקען.
און אַרויסגעברומט די עקלעכע סטראַשונקעס, וואָס ער האָט
נאָכדעם דורכגעפירט מיט אַזאַ ביטרעקייט. אין אָט דעם פאַל איז
ער טאַקע געווען דער יעניקער, וואָס האָט געמוזט צוערשט פאַר-
לאָזן דעם צימער. איך האָב אים אַרויסגעוואָרפן. אין דיין פאַל

בין איך געגאנגען. עס איז ניט דאָס ערשטע מאָל, וואָס איך האָב
דיך געמוזט באַשיצן קעגן דיר אַליין.

דו האָסט געשלאָסן דיין בריוו מיט דעם זאַץ: „ווען דו
שטייסט ניט אויף דיין פּעדעסטאַל, ביזטו ניט אינטערעסאַנט.
נאָכאַמאָל ווען דו ווערסט קראַנק, וועל איך תּיכּף פּאַרשווינדן.“
אַ! וואָס פּאַר אַ גראַבע השּגה דאָס פּאַראַט! וואָס פּאַר אַ פּוֹל־
שטענדיקן מאַנגל אין פּאַנטאָוע! ווי אַפּגעטעמפּט, ווי געמיין
איז שוין געוואָרן דיין טעמפּעראַמענט!

„ווען דו שטייסט ניט אויף דיין פּעדעסטאַל, ביזטו ניט אינ־
טערעסאַנט. נאָכאַמאָל ווען דו ווערסט קראַנק, וועל איך תּיכּף
פּאַרשווינדן.“ ווי אָפּט זיינען מיר איינגעפּאַלן אָט די ווערטער
אין דער עלנטער, איינזאַמער צעל פּון די פּאַרשידענע תּפּיסות אין
וועלכע מען האָט מיך פּאַרשפּאַרט! איך האָב זיי זיך איבערנע־
הורט ווידער און ווידער אַמאָל און געזען אין זיי, איך האָף:
מיט אומרעכט, אַ טייל פּון דעם סוד פּון דיין מאָדנעם שווייגן.

אַזוי מיר צו שרייבן, ווען איך האָב געקראָגן די קראַנקהייט
און דעם פיבער, פּון וועלכע איך האָב געליטן, דורכדעם וואָס איך
בין געגאנגען אַרום דיר, איז געווען שוידערהאַפּט פּון דיר אין
זיין גראַבקיט און ווילדקיט. אַזוי צו שרייבן צו אַ צווייטן, וואָלט
עס פּון יעדער מענטשלאַכער באַשעפּעניש אויף דער גאַנצער וויי־
טער וועלט געווען אַ זינד פּאַר וועלכער עס איז ניטאָ קיין פּאַר־
געבונג, אויב עס איז דאָ אַזאַ זינד פּאַר וועלכער עס איז ניטאָ
קיין פּאַרגעבונג.

איך בין זיך מודה, אַז בעת איך האָב געענדיקט לייענען דיין
בריוו האָב איך זיך געפּילט כּמעט באַשמוצט, אַזוי ווי איך וואָלט
דורך דעם פּאַרקער מיט אַזאַ בריאה אומהיילבאַר באַשמוצט און
געשענדעט מיין לעבן. דאָס איז אויף אין דער אמת'ן אַזוי גע־
ווען. נאָר ווי אַזוי, דאָס האָב איך געזאָלט זיך ערשט דערוויסן
מיט זעקס חדשים שפּעטער.

איך האָב ביי זיך אַפּגעמאַכט, צוריקצופּאַרן פּרייטיק נאָך
לאַנדאָן, צו באַזוכן סער דזשאַרדזש לאַויס און אים בעטן,
אַז ער זאָל שרייבן דיין פּאַטער, אַז איך האָב באַשלאָסן אונטער
קינע אומשטענדן, דיך ניט צו לאָזן באַטרעטן מיין הויז, צו
זיצן ביי מיין טיש, זיך אונטערהאַלטן מיט מיר, אַרויסצוגיין מיט
מיר אָדער דיר צו לאָזן פּאַרבריינגען אין מיין געוועלשאַפּט אין

וועלכן עם איז פלאץ און איז וועלכער עם איז צייט. איך האָב דיר אויך געלאָזט וויסן שריפטלאַך ווי אזוי איך האָב באַשלאָסן צו האַנדלען. די מאַטיוון דערפאַר האָסטו אָן ספּס אַליין געהאַט באַ- גריפּן.

דאָנערשטיק אָוונט האָב איך אַלץ צוגעגרייט. נאָך פּרייטיק איז דער פּרי, בעת איך בין געזעסן ביים פּרישטיק, איידער איך בין אַרויסגעפאַרן אין וועג, האָב איך צופעליק געעפנט די צייטונג און דערנען דאָרט אַ טעלעגראַם, אַז דיין עלטערעד ברודער, דער ווירקלאַכער קאָפּ פון דער פּאַמיליע, דער יורש פון מיטל, די זייל פון הויז, איז געפונען געוואָרן טויט אין אַ גראָב. זיין אויסגע- שאַסענער געווער ביי זיין זייט. די גרוילנע האַפּטע אומשטענדן פון דער טראַגעדיע, וועלכער, ווי מען ווייס איצט, האָט געשטאַמט פון אַן אומגליקלאַכן צופאַל, איז דעמאָלט געווען אַרומגערינגלט מיט אַ טונקעלער השערה. דאָס רירנדיקע פון דעם פּלוצליכן טויט פון אַזאַ מענטשן וואָס איז געוואָרן געליבט פון יעדן איינעם וואָס האָט אים געקאַנט, און נאָך דערצו גלייכצייטיק ערב זיין חתונה : דאָס בילד וואָס איך האָב זיך דערפון פּאַרנעשטעלט, ווי אזוי דיין אייגענער צער זעט זיין אָדער געזאָלט זיין ; דער געדאַנק וועגן דעם עלנט, וואָס דערוואַרט דיין מאַמען דורך דעם פּאַרלוסט פון דעם איינעם, צו וועלכן זי האָט זיך געטוילעט, צו זוכן ביי אים טרייסט און לעבנס-פּרייד, און דער, ווי זי האָט מיר אַמאָל אַליין דערציילט, וואָס האָט איר פון טאָג פון זיין גע- בורט אָן קיינמאָל ניט געלאָזט פּאַרגיסן אַן איינציג טרער ; דאָס באַוואוסטזיין פון דיין אייגענער פּאַראיינזאַמטקייט, אזוי ווי דייע אַנדערע צוויי ברידער געפינען זיך ניט אין אייראָפּע און דו ביזט דערפאַר געווען דער איינציקער, אָן וועלכן דיין מאַמע און דייע שוועסטער האָבן זיך געקאַנט אָנהאַלטן, ניט בלויז ווען זיי האָבן געוואונטשן געזעלשאַפט אין זייער צער, נאָך אויך ביים דורכפירן די טרויעריקע פּאַראַנטוואָרטלעאכקייטן פון שרעקלאַכע איינצלהייטן, וואָס דער טויט האָט אַלעמאָל אין זיין באַגלייטונג ; דאָס איינפאַכע געפיל פאַר די "לאַקרימאַע רעלוּם", פאַר די טרערן, פון וועלכע די וועלט איז געמאַכט, און פאַר די טרויעריקייט פון אַלע מענטשלעכע זאַכן — פון דעם צוואַמענשטראַמען פון אַט די געדאַנקען און געפילן, וואָס האָבן זיך געדריינגט אין מיין מוח, איז אַרויסגעוואקסן אומענדלעכער רחמנות אויף דיר און

דיינע אָנגעהעריקע. מיינע אייגענע דאנות און מײן פאַרביטערונג קעגן דיר האָב איך פאַרגעסן ; וואָס דו ביזט געווען צו מיר אין מײן קראַנקהייט, האָב איך ניט געקאָנט זײן צו דיר אין דײן שמערצלאַכן פאַרלוסט. איך האָב דיר גלייך טעלעגראַפירט מײן טיפּסטן מיטגעפיל, און אין דעם בריוו וואָס האָט נאָכפּאָלגט, האָב איך דײך איינגעלאָרן צו קומען אין מײן הויז, אזוי גיך ווי דו וועסט זײן אימשטאַנד. איך האָב געפילט, אז אויפגעבן דײך אין אַט דעם ספּעציעלן מאָמענט, נאָך דערצו אין דער גאַנצער פאַרמאַליטעט דורך אַן אַרוואַקאַט, וואָלט געוועזן צו שרעקלאַך פאַר דיר.

ביי דײן צוריקקער נאָך לאַנדאָן פון דעם פּלאַץ פון דער טראַג-געדיע, וואוהין מען האָט דײך געהאַט גערופן, ביזטו גלייך געקומען צו מיר, זייער ליב און פשוט, אין דײנע טרויער קליידער, און דײנע אויגן פאַרשלייערט מיט טרערן. דו האָסט געזוכט טרויסט און היַלף, אזוי ווי אַ קינד וואָלט דאָס זוכן. איך האָב דיר געעפנט מײן הויז, מײן היים, מײן האַרץ. איך האָב געמאַכט דײן שמערץ אויך פאַר מײנעם, כּדי דיר אים צו העלפן טראַגן. איך האָב קיינמאַל ניט אָנגעוואונקען, אפילו ניט מיט אײן וואָרט אויף דײן באַנעמען קעגן מיר, אויף די סקאַנדאַליעזע סצענעס און דעם סקאַנדאַליעזן בריוו. דײן טרויער וואָס איז געווען עכט, האָט אויסגעזען דײך צו ברײנגען נענטער צו מיר, ווי דו ביזט ווען עס איז געשטאַנען. די בלומען וואָס דו האָסט פון מיר מיט גענומען אויף דײן ברודער'ס קבר, האָבן געזאָלט זײן אַ סימבאָל, ניט בלויז פאַר די שײנקייט פון זײן לעבן, נאָר פאַר די שײנ-קייט, וואָס דרעמלט אין יעדן לעבן און קאָן ווערן אַרויסגעבראַכט צום ליכט.

די געטער זיינען וואונדערבאר. ניט בלויז מאַכן זיי שמראַף-דיטער פון אונזערע זינד, נאָר זיי רואינירן אונז אויך דורך דעם, וואָס איז אין אונז גוט, איידל, מענשנפריינטלאַך, ליבע-דייך. אַן מײן מיטלייד און מײן ליבע צו דיר און די דײניקע, וואָלט איך אײצט ניט פאַרגאַסן קײן טרערן אין אַט דעם שרעקלאַכן פּלאַץ. נאַטירלאַך זע איך אין אַלע אונזערע באַציאונגען ניט בלויז די האַנט פון שיקואַל נאָר פון דעם גזר, דער גזר וואָס מאַרשירט אַלעמאַל שנעל, ווייל ער איז אויפן וועג צום בלוט-פאַרגיסן. דורך דײן פאָטער שטאַמסטו אָפּ פון אַ משפּחה ביי וועלכע דאָס פאַר-

מיליעלעבן אין פול מיט גרויל, די פריינטשאפט — בריינגט פאר-
דארבן און זי לייגט די געוואלטזאמע האנט אויף דאָס אייגן לעבן
אַדער אויף די לעבנס פון אַנדערע.

אין יעדער קליינער געשעעניש אין וועלכער עס האָבן זיך דורכ-
געקרייצט אונזערע לעבנסגאַסן ; אין יעדן אומשטאַנד פון גרוי-
סער אַדער נאָכן אויסזען קליינלאַכער באַדייטונג, וואָס האָט דיך
געלאָזט קומען צו מיר זוכן פאַרגעניגן אַדער הילף. אין דעם צו-
פאַל־שפּיל, אין די דראַבנע פאַסירונגען, וואָס זעען אויס אין זייער
באַציאונג צום לעבן צו זיין ניט מער ווי דער שטייב, וואָס טאַנצט
אין זונענשטראַל, אַדער דאָס בלאַט. וואָס פלאַטערט פון בויט
האָט נאָכגעפאַלגט פאַרדראַכן, ווי דאָס עכאָ פון אַ וויינגעשריי
אַדער ווי דער שאַטען וואָס לויפט מיט אין אַ געוועט מיט די חיות.
אונזער פריינטשאפט האָט זיך פאַקטיש אָנגעהויבן דערמיט.
וואָס דו האָסט מיך געבעטן אין אַ זייער רירנדיקן און חנ'עוודיקן
בריוו, דיר בייצושטיין אין אַ לאַגע וואָס איז שרעקלאַך פאַר יעדן
מאַן, און דאָפּלט פאַר אַ יונגמאַן אין אָקספּאָרד. איד
האָב דיך געהאַלפן און צו לעצט, דורכדעם וואָס דו האָסט מיר אַני-
געגעבן פאַר סער דזשאָרדזש לואיס פאַר דיינעם אַ פריינט.
האָב איד אָנגעהויבן פאַרלירן זיין אַכטונג און כריינטשאפט, אַ
פריינטשאפט וואָס האָט אָנגעהאַלטן פופצן יאָר. ווען איד האָב
פאַרלאָרן זיין ראַט, זיין הילף, זיין אַכטונג, איז מיר געגאַנגען פאַר-
לאָרן דער איין גרויסער שוץ פון מיין לעבן.

דו האָסט מיר געשיקט אַ זייער שיין ליד פון דעם שטודענ-
טישן פּאָעטן-קרייז צו הערן מיין מיינונג. איד האָב אויף דעם
געענטפערט מיט אַ בריוו פול מיט פאַנטאַסטישע ליטעראַרישע שפּיר-
לערייען. איד האָב דיך דאָרט פאַרגליכן מיט העלאַס אַדער
היאַסינט, יאָנקוויל אַדער נאַרקיסאַס, אַדער וועלכן עס איז אַני-
דערן, וועמען דער גרויסער גאָט פון פּאָעזיע האָט אויסדערוויילט
און באַערט מיט זיין ליבע. דער בריוו איז ווי אַ שמעלע פון שעק-
ספּיר'ס אַ סאָנעט איבערגעקאַמפּאַנירט אין מינאָר ; ער קאָן ווערן
פאַרשטאַנען בלויז פון די, וואָס האָבן געלייענט פלאַטאַ'ס „סימפּאָ-
זיאָן“, אַדער האָבן אויפגענומען אין זיך דעם גייסט פון אַ געוויסער
ערנסטער שטימונג וואָס איז פאַר אונז געוואָרן שיינקייט אין גרוי-
בישע מאַרמאַר-ווערק.

דאָס איז געווען — לאַמיר דיר זאָגן אָפּן — דער מין בריוו

ווי איך וואָלט זיי אין אַ צופרידענעם, הגם קאָפּריוזנעם מאַמענט גע-
 שריבן צו יעדן חנ'עווריקן יונגן שטודענט פון יעדער אוניווערזי-
 טעט, וועלכער וואָלט מיר געשיקט זיינס אַ פּאַרפּאַסט ליד, אין
 דער איבערצייגונג, אַז ער באַזיצט גענוג הומאָר און אינטעליגענץ
 אויסצוטייטשן ריכטיק די פּאַנטאַסטישע אויסדרוקן פון דעם בריוו.
 איצט באַטראַכט די געשיכטע פון אַט דעם בריוו ! ער איז
 פון דיר אַרײַנגעפּאַלן אין די הענט פון אַן עקלהאַפּטן קאַמפּאַד-
 ניאָן און פון אים צו אַ באַנדע געלט-אויספּרעסער. קאַפּיעס
 פון בריוו זיינען געוואָרן אַרויסגעשיקט קיין לָאָנראָן צו מיינע
 פּריינט, און צום טעאטער-דירעקטאָר, וואָס האָט אויפגעפירט
 מיינע ווערק. מען האָט געגעבן מיין בריוו יעדע אויסטייטשונג, נאָר
 ניט די ריכטיקע. די געזעלשאַפט איז געווען אויפגעטרייסלט
 צוליב די אַבסורדע קלאַנגען אַז איך האָב געדאַרפּט באַצאָלן אַ
 גרויסע סומע געלט פאַרן האָבן געשריבן צו דיר אַ מאַוסן בריוו.
 דאָס האָט פאַרשטאַרקט די גרונטלאָגן פאַר דיין פּאָטער'ס ער-
 סטער אַטאַקע.

איך האָב אַליין צוגעשטעלט דעם אַריגינעלן בריוו אין גע-
 ריכט, צו באַווייזן וואָס ער איז באַמת ; ער איז געוואָרן פאַר-
 דאַמט פון דיין פּאָטער'ס אַרוואַקאַט אַלס אַ סקאַנדאַליעזער און
 בייזוויליקער פאַרזוך צו קאַרופּטירן די אומשולד. צולעצט איז
 דאָס געוואָרן אַ טייל פון דער קרימינעלער אַנקלאַגע. דער רעגיר-
 רונגס-פּראָקוראָר האָט זיך באַנוצט דערמיט ; דער ריכטער האָט
 דאָס רעזומירט מיט ווייניק געלערזאַמקייט און אַ סך מאַראַל.
 דער סוף דערפון איז געווען, אַז איך בין געגאַנגען דערפאַר אין
 תּפּיסה. דאָס איז געווען דער רעזולטאַט פון שרייבן צו דיר אַ שיי-
 נעם ליבלאַכן בריוו.

איז דער צייט וואָס מיר האָבן זיך אויפגעהאַלטן אין סאַ-
 ליסבורי, ביזטו געווען שרעקלאַך אומרואַיק איבער די שריפּט-
 קאַכע סטראַשונקעס פון דיינעם אַ פּריערדיקן גוטן ברודער :
 דו האָסט מיך געבעטן, דירן מיטן בריוו-שרייבער און דיר העלפּן.
 איך האָב דאָס געטאָן. דער פּועל יוצא איז געווען : פאַרדאַרבן פאַר
 מיר. איך האָב זיך געזען געצוואונגען צו נעמען אויף מיינע פּליי-
 צעס אַליץ וואָס דו האָסט געטאָן און זיין פאַראַנטוואָרטלאַך דערפאַר.
 ווען דו ביזט דורכגעפּאַלן ביים אוניווערזיטעט-עקזאַמען, און דו
 האָסט געדאַרפּט אַוועקגיין פון אַקטפּאַרד, האָסטו מיר טעלעגראַפּירט

נאך לאַנדאָן און מיך געבעטן, קומען צו דיר. איך האָב דאָס גלייך געטאָן. דו האָסט מיך געבעטן דיר מיטצונעמען קיין גאַרינג, ווייל אונטער אַט די אומשמענדן ווילסטו ניט גערן גיין אַ היים. אין נאָרינג האָסטו געזען אַ הויז וואָס האָט דיר אַנטציקט. האָב איך דאָס גערונגען פאַר דיר. דער סך הכל איז, אין יעדער הינט זיכט : פאַרדאַרבן פאַר מיר.

איין טאָג ביזטו געקומען צו מיר און געבעטן אַלס אַ פּערזענליכע געפּעליקייט, איך זאָל עפעס וואָס שרייבן פאַר אַן אַקספּאַר-דער שטודענטן-בלאַט, וואָס עס האָט געזאָלט אַרויסגעבן איינער פון דינע פריינט, פון וועלכן איך האָב קיינמאָל אין מיין נאַנצן לעבן ניט געהערט און גאָר ניט געוואוסט. נאָר דיר צוליב — וואָס האָב איך ניט געטאָן דיר צוליב ? — האָב איך אים געשיקט אַ זייטל פאַרדאַקטישע שפּריכווערטער, וועלכע זיינען געווען באַ-שטימט לכתחילה פאַר דער „סאַטורדיי רעוויז“. אַ פאַר חדשים שפּעטער האָב איך זיך געפונען אויף דער אנקלאַגבאַנק פון דער אָלד בייילי, צוליב דעם שלעכטן נאָמען פון אַט דער צייט-שריפט. זי האָט מיטגעהערט צום באַשולדיקונג-מאַטעריאַל פון רעגירונגס פּראָקוראַר. מען האָט מיך אויפגעפאָדערט צו פאַרטיי-דיקן דיין פריינט'ס פּראָזע און דינע אייגענע פּערזן. יענע האָב איך ניט געקאָנט מאַכן שייין, אַט די האָב איך זייער שטאַרק פאַר-טיידיקט מיט אַכטונג אויף די ביטערע נויט, אויף דיין יוגנטלאַך-כער שריפטשמעלעריי ווי דיין יוגנטלאַך לעבן און ניט געוואָלט גלויבן אַז דו שרייבסט אומאַנשטענדיקעס. נאָר ניט קוקנדיק אויף דאָס אַלץ האָב איך געמוזט גיין אין תּפּיסה, פאַר דיין פריינט'ס שטודענטן-בלאַט און „די ליבע, וואָס געטרויט זיך ניט, אָנצורופן איר נאָמען“.

קריסטמאַס האָב איך דיר געגעבן אַ „זייער שיינע מתנה“. ווי דו האָסט דאָס באַצייכנט אין דיין דאַנקבריוו, וואָס איז דיר, ווי איך האָב געוואוסט, געווען נאָנט צום האַרצן, אין ווערט פון 40 אָדער העכסטנס 50 פונט. ווען עס איז געקומען דער צוזאַמענ-ברוך פון מיין לעבן, און איך בין געווען רואינירט, האָט דער גע-ריכטסדיינער געלייגט אַן אַרעסט אויף מיינע ביכער און זיי גע-לאָזט פאַרקויפן כדי צו באַצאָלן פאַר דער „זייער שיינער מתנה“. דערפאַר האָט מען באַשטימט די געצוואונגענע ליציטאַציע איבער מיין הויז.

אין דעם שרעקלאַכן ענד־פּעריאָד, ווען אײַך בין געוואָרן גע־
 רייצט און דורך דיינע אויפֿרייצונגען געוואָרן גלטרײַבן צו פֿאַר־
 פֿירן אַ פֿראַצעס קעגן דיין טאַטן און אים לאָזן אַרעסטירן. זײַ
 גען די שרעקלאַכע קאַסטן געווען דער קעצטער שמדױ אָן וועלכֿן
 אײַך האָב זיך אָנגעכאַפּט אין מײַנע קלענלאַכע כאַמאַונגען דאָס
 אויסצומײַדן. אײַך האָב אין דיין קעגנוואַרט, געזאָגט דעם אַדוואָק־
 קאַט, אַז אײַך פֿאַרמאָג ניט קײן קאַפּיטאַל, אַז אײַך קאָן בשׁום
 אופֿן ניט צוזאַמענברײַנגען די שרעקלאַכע אויסגאַבן, און אַז אײַך
 האָב ניט קײן געלט אויף דעם. וואָס אײַך האָב געזאָגט, איז
 געווען, ווי דו ווייססט, דורכאויס אמת. אין יענעם אומגליקלאַכן
 פֿרייטיק וואָלט אײַך, אָנשטאַט צו זײַן בײַ הומפֿרויס'ן אין בײַר־
 דאָ, וואו אײַך האָב אויס שוואַכקײט אײַנגעווייליקט אויף מײַן אײַר־
 גענעם פֿאַרדראַרב, געקאַנט זײַן גליקלאַך און פֿריי אין פֿראַנקרײַך.
 ווייט פֿון דיר און דיין טאַטן, ניט קוקן אויף זײַן עקלאַפּטע וויי־
 זיטקאַרט און זיך ניט קימערן וועגן דינע בריוו. ווען אײַך וואָלט
 געווען אימשטאַנד צו פֿאַרלאָזן דעם אַוואָנדייל האַטעל. גאַר
 די האַטעל אָנגעשטעלטע האָבן מיר פֿאַר קײן געלט ניט געוואָלט
 לאָזן אָפּפֿאַרן. דו האַסט דאָרט געוואוינט מיט מיר צען טעג ;
 יאָ, דו האַסט צום סוף, צו מײַן גרויסער, און ווי דו וועסט אַלײַן
 צוגעבן, באַרעכטיקטער אַנטריסטונג, מיטגעבראַכט דינעם אַ גוטן
 ברודער, וואָס האַט אײַך געזאָלט וואוינען בײַ מיר. מײַן
 רעכענונג פֿאַר די צען טעג האַט באַטראַפֿן נאָנט פֿון 140 פֿונט.
 דער האַטעל־באַזיצער האַט געזאָגט, אַז ער קאָן ניט דערלױבן
 אַז מײַן געפּעק זאָל ווערן אַרויסגעפֿירט פֿון האַטעל, אײַדער אײַך
 וועל באַצאָלן די פֿולע רעכענונג. דאָס האַט מיר געהאַלטן אין
 לאַנדאָן. אָן די האַטעל־רעכענונג, וואָלט אײַך דאָנערשטיק אין
 דער פֿרי געפֿאַרן נאָך פֿאַרײַן.

ווען אײַך האָב געזאָגט דעם אַדוואָקאַט, אַז אײַך האָב ניט
 קײן געלט, אײַך בין ניט אימשטאַנד צו דעקן די רײַזיקע קאַסטן.
 האַסטו זיך גלייך פֿאַרגעשלאָגן צו העלפֿן. דו האַסט געזאָגט,
 אַז דײַנע קרובים וועלן זײַן העכסט צופֿרידן, צו באַצאָלן אַלע נױ־
 טיקע אויסגאַבן : דיין פֿאַטער איז געלעגן שווער אויף זײַ אַלע־
 מען ווי אַן אַלפֿ. זײַ האָבן באַטראַכט די מעגלאַכקײט, אים אַרײַב־
 צוגעבן אין אַ משוגעים־הויז, כּדײַ אים צו מאַכן אומשעדלאַך. ער
 איז געווען אַ טעגלאַכער קוואַל פֿון פֿלאַג און קומער פֿאַר דיין

מאמען און אלע איבעריקע. די פאמיליע וועט מיך באטראכטן פאר איר פארקעמפער און וואוילטעטער, ווען איך זאל זיך נאָר דערצו אָפגעבן, אים צו לאָזן איינשפארן; און דיין מאמע'ס רייכע קרובים וועלן דאָס אַליין באטראכטן פאר אַ הארציקער פרייד, ווען עס וועט זיי זיין דערלויבט צו באַצאלן אלע קאסטן און אויסגאבן, וואָס וועלן דארפן ווערן געמאכט ביי אַזאַ קאמף.

דער אַדוואָקאט האָט זיך גלייך אָנגעכאפט אָן דעם און מען האָט מיך געשטופט צום פּאָליציי-געריכט. עס איז מיר ניט געבליבן קיין אויסרייד ניט צו גיין. איך בין געוואָרן אַריינגע-צוואונגען. זעלבסט-פאַרשטענדלאַך האָבן דינע קרובים ניט גע-צאָלט די קאסטן; און ווען איך בין געוואָרן דערקלערט פאַר באַנקראַט איז דאָס געשען דורך דיין טאטן און טאקע פאַר די קאסטן — דעם לומפיקן רעשט — עטלאַכע 700 פונט. איצט גרייט זיך מיין ווייב, וואָס איז מיר געוואָרן פאַרפערמט דורך די וויכטי-קע פראַגע, צי איך זאל באַקומען 60 אָדער 70 שילינג אַ וואָך צום לעבן, זיך צו גטן מיט מיר, צו וואָס עס וועלן זעלבסטפאַר-שטענדלאַך, זיין נויטיק גאַנץ נייע עדות און אַ גאַנץ נייע פאַר-האַנדלונג אין שייכות דערמיט, אפשר אַן ערנסטער פּראָצעס. איך ווייס נאָטירלאַך ניט פון די איינצלהייטן. איך ווייס בלויז דעם נאָמען פון דעם עדות, אויף וועמעס עדות-זאָגן עס שטיצן זיך די אַדוואָקאטן פון מיין פרוי. דאָס איז דיין אייגענער אָקספּאָרדער באַדינער, וועלכן איך האָב אויף דיין ספּעציעלן פאַרלאַנג אַנ-געשטעלט פאַר אונזער זומער אין נאָרינג.

דאָך, ווירקלאַך, איך דאַרף ניט גיין ווייטער צו בריינגען מער ביישפילן פאַר דעם מאָדנעם הורבן וואָס דו האָסט אין אַלי, גרויס אָדער קליין, באַשיינפערלאַך אַרויפבאַשוואָרן אויף מיר, איך האָב אָפטמאָל דאָס געפיל, אזוי ווי דו אַליין וואַלסט געווען בלויז אַ מאַריאַנעט, וואָס באַוועגט זיך דורך אַ געהיימער אומזיכטבאַ-רער האַנט, צו בריינגען שרעקלאַכע געשעענישן צו אַ שרעקלאַכן סוף. נאָר אפילו מאַריאַנעטן גופא האָבן ליידנשאַפטן. זיי בריינגען אַרײַן אַ נייעם אינהאַלט אין דאָס, וואָס זיי שטעלן פאַר. און פאַרוויקלען דעם באַשטימטן ענדערונגסרייכן שלום, צו ליב זייערן אַן אייגענעם קאַפּריז אָדער אַפּעטיט. צו זיין גאַנץ פרוי און אַין דער זעלבער צייט צו שטיין גאַנץ אונטער דער הער-שאַפט פון געזעץ, איז דער אייביקער פאַרדאָקס פון מענטש'נס

לעבן, וואָס מיר באַגרייפן אין יעדן מאָמענט ; און דאָס, דיינק
איך אָפּט, איז די איינציקע מעגליכע דערקלערונג פון דיין כאַר-
אַקטער, אויב עס איז איבערהויפּט דאָ אַ דערקלערונג פאַר דעם
טיפּ און מוראַדיקן סוד פון אַ מענטשלאַכער נשמה, אַ הויז די
וואָס מאַכט דעם סוד נאָך וואונדערבאַרער.

נאַטירליאַך האָסטו געהאַט דיינע אילוזיעס, האָסט געלעבט אין
זיי און האָסט געזען אַלע זאַכן פאַרענדערט דורך די וועקסלענדיקע
נעבלי און פאַרביקע שלייערס. דו האָסט געטראַכט, איך ווייס
דאָס גאַנץ גוט, אַז דיין טרייע צוגעבונדנקייט צו מיר, וואָס איז
געגאַנגען ביז צו פולשטענדיקער אויסשליסונג פון דיין פאַמיליע
און דאָס פאַמיליע־לעבן, איז אַ באַווייזן פון דיין וואונדערפולער
הויכשעצונג פאַר מיר און דיין גרויסער ליבע. אָן ספק, האָט
דאָס דיר אַזוי אויסגעזען. דאָך פאַרגעס ניט, אַז ביי מיר איז
געווען פּראַכטי־ליבע, הויכע לעבנספירונג, אומבאַגרענעצטע פרייד,
געלט אָן אַ מאָס. דיין פאַמיליע־לעבן האָט דיר געלאַנגווייליקט.
דער „קאַלטער ביליקער ווין אין סאַליסבורי“ צו באַנוצן דיי-
נעם אַן אויסדרוק, איז דיר געווען עקלהאַפט. אויף מיין זייט און
איז בונד מיט מינע גייסטיקע צוציאונגען זיינען געווען די פלייש-
טעפּ פון מצרים. ווען דו האָסט מיך ניט געקאַנט האָבן פאַר
דיין געזעלשאַפט, זיינען די גוטע ברידער וואָס דו האָסט זיך
אַפּגעזוכט פאַר אַ פאַרבייט, ניט געווען שמייכלהאַפט.

דו האָסט געטראַכט ווייטער: ווען דו לאָזט שיקן דורכן אַד-
וואַקאַט אַ בריוו צו דיין פּאָטער, מיט אַזאַ אינהאַלט : איידער
איבערצורייסן דיין אייביקע פריינטשאַפט מיט מיר, ווילסטו בעסער
אויפגעבן דאָס טאַשן־געלט פון 250 פונט אַ יאָר, וואָס ער, גלויב
איך, האָט דיר דעמאָלט באַוויליקט, מיט אַרונטער־רעכענונגען פאַר
דיינע אַקספּאַרדער שולדן. דעמאָלט האָסטו ווירקליאַך איבערגעזעצט
אין טאַט דעם ריטערלאַכן וועזן פון דער פריינטשאַפט, האָסט
אַנגעשלאַגן דעם איידלסטן טאָן פון זעלבסט־פאַרלייקענונג. נאָר
דאָס מוחל זיין אויף דיין קליינע פענסיע באַווייזט ניט, אַז דו האָסט
געהאַט חשק אויפצוגעבן אפילו איינע פון דינע איבעריקסטע
לוקסוסן אַדער די אומנויטיקסטע פאַרשווענדונגען. פאַרקערט :
דיין גיריקייט צו אַ לוקסוסדיקן לעבן איז קיינמאָל ניט געווען אַזוי
שטאַרק. מינע אויסגאַבן אין משך פון די אַכט טעג אין פאַרזי-

פאר מיר און דיין איטאליענישן באדינער האָבן זיך גענרענעצט אַרום 150 פונט, פון וועלכע פאַיאַר אליין האָט פאַרשלאָנגען 85. אין דעם אופן אין וועלכן דו האָסט געוואָלט לעבן, וואָלט דיין גאַנצע יערלאַכע הכנסה ניט געווען גענוג פאַר דריי וואָכן, אפילו ווען דו זאָלסט אליין עסן דייע מאָלצייטן און זיין באַזונדער שפאַרעוודיק אין דעם אויסוואַל פון דעם וואָלוועלערן מין פון גענוסן. דער פאַקט וואָס דו האָסט אין אַן אָנפאַל, וואָס איז בלויז געווען אַ באַרימערשער זשעסט, מוחל געווען אויף דיין טאַשן-געלט, האָט דיר ווייניקסטנס געגעבן אַ גלויבנסווערטן גרונט פאַר דיין פרעטענזיע צו לעבן אויף מיין רעכענונג ; אָדער דאָס, וואָס דו האָסט געהאַלטן פאַר אַ גלויבנסווערטן גרונט פאַר דיין פרעטענזיע ; און ביי אַ סך געלעגנהייטן האָסטו זיך מיט אים באַדינט אין ערנסט און אים געגעבן דעם קרעפטיקסטן אויסדרוק ; און די כסדר'דיקע אָפּצאַפונגען וואָס דו האָסט הויפטזעכלאָך גע- מאַכט ביי מיר, נאָר אויף אין אַ שרעקלאַכער מאָס ביי דיין מאַ- מען, זיינען קיינמאָל ניט געווען אזוי שמערצלאַך, ווייל זיי זיינען, ווייניקסטנס אין מיין פאַל, קיינמאָל ניט געווען באַגלייט פון דעם קלענסטן דאַנקוואָרט אָדער מעסיקייטס-געפיל.

דו האָסט געטראַכט ווייטער : ווען דו גרייפסט אַן דיין איי- גענעם טאַטן מיט שוידערהאַפטע בריוו, באַליידיקנדיקע טעלע- גראַמען און פרעכע פאַסטקאַרטן, פירסטו אין דער אמת'ן די מלחמות פון דיין מאַמען, ווייל דו טרעסטט אויף ווי איר פאַר- קעמפער אויפן שלאַכט-פּעלד און נעמסט נקמה פאַר די צווייפּל' לאַז שרעקלאַכע יסורים און ליידן פון איר פאַרהייראַטן לעבן.

דאָס איז געווען דורכאויס אַן אילוזיע פון דיין זייט, זאָנאַר איינע פון דייע גרעסטע. דער בעסטער מיטל פאַר דיר צו נעמען נקמה פון דיין טאַטן פאַר די קרוידעס פון דיין מאַמען, אויב דו האָסט עס געהאַלטן פאַר אַ טייל פון דיין זון-פּליכט, איז געווען : צו זיין אַ בעסערער זון צו דיין מאַמען, ווי דו ביזט געווען צי איר ; איר ניט לאָזן האָבן קיין אַנגסט, צו ריידן מיט דיר איבער ערנסטע זאַכן ; ניט אונטערצושרייבן קיין וועקסל, וועמעס באַצאָלונג זאָל פאַלן אויף איר ; צו זיין אַרטיקער קעגן איר און ניט בריינגען קיין צרות אויף איר קאַפּ. דיין ברודער פראַנסים האָט איר באַלוינט רייך, פאַר דאָס וואָס זי האָט אַריבערגעטראָגן, דורך זיין ליבן, גוטן כאַראַקטער אין משך פון די קורצע יאָר פון זיין בלוך

מענהאפטן לעבן. דו האסט זיך אים גערארפט נעמען פאר א פאָר-בילד.

דו האסט אויך געמאכט א טעות מיט דיין השעיה, אז פאר דיין מאמען וואָלט געווען דאָס העכסטע גליק, ווען דו וואָלסט דורך מיר געבראָכט דיין טאטן אין תפיסה. איך בין איבער צייגט, אז דו האָסט געמאָכט א טעות. און ווילסטו וויסן, וואָס א פרוי פילט ווירקלאַך ווען איר מאן און דער פאָטער פון אירע קינדער איז אין אַרעסטאַנטסקע קליידער, אין א תפיסהקאמער, טאָ שרייב צו מיין פרוי און פרעג איר. זי וועט דאָס דיר זאָגן. אויך איך האָב געהאַט מינע אילוויעס. איך האָב געמראָכט. אז דאָס לעבן וועט זיין א פרעכטיקע קאָמעדיע און דו וועסט יוערן איינער פון די חנ'עוודיקע געשטאַלטן אין איר. איך האָב אויס געפונען, אז דאָס איז אַן עקלהאַפטע און אָפּשטויסנדיקע טראַגעדיע, און אז די שלימזליקע סיבה פון דער גרויסער קאטאַסטראָפּע, שלימזליק אין איר צוזאַמענגעדריינגטקייט פון שטרעבן און שטאַר קייט פון איינגעאיינגטער ווילנסקראַפט, ביזטו דאָס געווען, אויס געטאָן פון דער מאַסקע פון פרייד און לוסט, פון וועלכער דו, אזוי גוט ווי איך, ביזט געווען גענאָרט און פאַרפירט.

דו קאָנסט איצט אַביסל פאַרשטיון, פון דעם וואָס איך לייד — ניט אמת? — עפעס אַ צייטונג, איך גלויב די „פאַל מאַל גאַזעט“, האָט ביי דער באַשרייבונג פון דער גענעראַל פראָבע פון איינע פון מינע פיעסן גערעדט פון דיר ווי פון מיין שאַטן, וועלכער באַגלייט מיך אומעטום. די עראינערונג אָן אונזער פריינט שאַפט איז דער שאַטן, וועלכער גייט דאָ אַרום מיט מיר : וועלכער ביי שיינט מיך קיינמאַל ניט צו פאַרלאָזן : וועלכער וועקט מיך אויף ביי נאַכט און דערציילט מיר נאַכאַמאַל און נאַכאַמאַל די זעלבע געשיכטע, ביז איר פאַרמאָטערנדיקע איבער'חזרו'נג פאַר טרייבט יעדן שלאָף ביז צום אַנקום פון טאָג. ביים אַנקום פון טאָג הייבט ער אָן פון דאָס ניי ; ער פאַלגט מיר נאָך אויף דעם הויף פון תפיסה און לאָזט מיך ריידן צו זיך אַליין, בעת איד מאַפּטשע זיך אַרום און אַרום; איד מוז צוריקרופן אין מיין מחשבה יעדער איינצלהייט וואָס האָט באַגלייט יעדן שרעקלאַכן מאַמענט : עס איז ניטאָ אַ זאָך, וואָס האָט פאַסירט אין יענע צרה'דיקע יאָרן וואָס איך זאָל ניט קאַנען אַנקוקן אין יענעם מחקאָמערל, וואָס איז באַשטימט פאַרן צער אָדער פאַרן יאוש ; יעדער געדריקטער טאָן

פון דיין קול, יעדער צופ און יעדע תנועה פון דינע נערוועזע הענט, יעדעס ביטער ווארט, יעדע גיפטיקע פראזע שטייט אויף ווידער פאר מיר: איד דערמאן זיך אן דער גאס, דעם טייך, פארביי וועמעס ליינג מיר זיינען געגאנגען : אן די וואנט אָדער די באַוואַלדונג וואָס האָט אונז אַרומגערינגלט ; אויף וועלכן פּלאַץ פון ציפערבלאַט עם זיינען געשטאַנען די ווייזערס פון זיינער ; וועלכן וועג האָבן אויסגעקליבן די פּליגל פון ווינט, די געשטאַלט אָדער פּאַרב פון דער לבנה.

איד ווייס, אז עם איז דאָ אַן אַנטפּער אויף אַלץ וואָס איד האָב דיר געזאָגט, און דאָס איז אַ דו האָסט מיר געליבט : אַז איז משך פון די צוויי און אַ האַלב יאָר אין וועלכן די פּאַרצן האָבן צוזאַמענגעוועבט אין אַן איינציקן שאַרלאַך־רויטן מוסטער די פעדים פון אונזערע באַזונדערע לעבנסשיקזאַלן, האָסטו מיר באַמת געליבט. יאָ, איד ווייס, דו האָסט דאָס געטאָן. קיין אונז טערשייד ווי דו האָסט זיך באַנומען קעגן מיר, האָב איד שטענ־דיק געפּילט, אַז אין האַרצן ליבסטו מיר מיט אַן אַמת.

כאָטש איד האָב קלאָר איינגעזען, אַז מיין שטעלונג אין דער וועלט פון קונסט, דער אינטערעס וואָס מיין פּערזענלעכקייט האָט אַלעמאָל אַרויסגערוּפּן, מיין געלט, דער לוקסוס אין וועלכן איד האָב געלעבט, די טויזנט און איין זאַכן, וועלכע האָבן מיטגע־האַלפּן דערצו, אויסצובילדן אַ לעבן אַזוי צויבערהאַפּט און אַזוי וואונדערבאַר אומוואַרשיינלאַך ווי מיינס, — זיינען געווען. יעדער און אַלע צוזאַמען, עלעמענטן וואָס האָבן דיר צוגעבונדן און צוגעקלעפּט צו מיר ; דאָך איז אַ הויז דאָס אַלץ געווען נאָך עפעס וואָס, עפעס אזוינס וואָס האָט געהאַט פאַר דיר אַ מאָדנע צוציאונגס־קראַפּט : דו האָסט מיר אויך גע־ליבט, אַ סך מער ווי דו האָסט געליבט עמיצן אַנדערש. נאָך דו האָסט אַזוי ווי איד, געהאַט אַ שרעקלעכע טראַגעדיע אין דיין לעבן, הגם זי איז געווען פון אַן אַנטקעגנגעזעצטן כאַראַקטער ווי מיינע. ווילסט וויסן וואָס דאָס איז געווען ? אַט וואָס : אין דיר איז די שנאה אַלעמאָל געווען שטאַרקער ווי די ליבע. דיין שנאה קעגן דיין טאַטן איז געווען פון אַזאַ וואַוקס, אַז זי האָט גאַנץ אַריבערגעיאָגט דיין ליבע צו מיר, איר געלאָזן ווייט הינטער זיך און איר געשטעלט אין שאַטן. עם איז איבערהויפּט ניט געווען קיין קאַמף צווישן זיי, אָדער כלוויז זייער ווייניק ; פון

אזא אומגעהויערער גרויס און אזא דיינמאס איז געווען דיין שנאה. עס איז דיר גאָר אויפן זינען ניט געמימען אז פאר ביידע ליידנשאפטן איז ניטאָ קיין פלאץ אין דער זעלבער נשמה : זיי קאָנען ניט וואוינען צוזאַמען אין אַט דעם שיינעם, געשניצטן הויז.

די ליבע דערנערט זיך פון דער פאַנטאַזיע, דורך וועלכער מיר ווערן קליגער, ווי מיר ווייסן, בעסער ווי מיר פילן, איידעלער ווי מיר זיינען ; דורך וועלכער מיר קאָנען זען דאָס לעבן אין זיין גאַנצקייט ; דורך וועלכער און דורך וועלכער אליין מיר קאָנען פאַרשטיין אַנדערע אין זייערע רעאַלע אזוי ווי אידעאַלע באַציאונגן גען. בלויז דאָס וואָס איז שוין און שוין אויסגעטראַכט, קאָן דערנערן די ליבע. נאָר אלץ קאָן שפּייזן די שנאה.

דו האָסט אין די אלע יאָרן ניט געטרונקען קיין גלאָז שאַמפּאַניער, ניט פאַרצערט קיין רייכן מאָלצייט וואָס האָט ניט גער שפּייזט און געמאַכט פעט דיין שנאה. דערפאַר האָסטו, כּדי איר צו באַפּרידן, זיך געשפּילט מיט מיין לעבן, אזוי ווי מיט מיין געלט, זאָרגלאָז, ריקזיכטלאָז, אומבאַקומערט וועגן די פּאָלגן. ווען דו וועסט פאַרלירן, האָסטו געמיינט, וועט דאָס ניט זיין דיין שאַדן. ווען דו וועסט געווינען האָסטו געוואוסט, וועלן זיין דייע דער טריאומף און די געווינסן פון דעם זיג.

די שנאה מאַכט דעם מענטשן בלינד, דאָס האָסטו ניט באַ מערקט. די ליבע קאָן לייענען דאָס, וואָס עס איז געשריבן אויף דעם ווייטסטן שטערן ; נאָר די שנאה האָט דיך געמאַכט אזוי בלינד, אז דו האָסט ניט געקאָנט זען ווייטער ווי ביז צום איינגן. אַרומגעמויערטן און שוין לוסט־פאַרוויאַנעטן גאַרמן פון דייע אלטעגלאַכע פאַרלאַנגען. דיין שרעקלאַכע פאַנטאַזיעלאַזיקייט. דער איין ווירקלאַך פאַכטאַלער מום פון דיין כאַראַקטער, איז געווען אינגאַנצן דער רעזולטאַט פון דער שנאה וואָס האָט געלעבט אין דיר. הינטן אַרום, ניט אַרויסלאַזנדיק קיין פיפּס, און אין געהיים. האָט די שנאה געגריזעט פון דיין נאַטור, אזוי ווי די לישאיע־פּלאַנץ בייסט פון וואַרצל פון אַ בלייכן בוימל, ביז דו האָסט בייסלאַכווייז בלויז נאָך געזען די נישטיקסטע אינטערעסן און די קליינלאַכסטע צוועקן. די פּיאַיקייט איז דיר, וועמעם וואָקסן די ליבע האָט געקאָנט העלפּן, האָט די שנאה פאַרסטט און פאַראַליזירט.

ווען דיין פאָטער האָט מיך אָנגעהויבן צו אַטאַקירן, האָט ער דאָס געטאָן ווי דייער אַ פּערזענלאַכער פּריינט, אין אַ פּערזענלאַכן

בריוו צו דיר. אזוי ניך ווי איך האָב געלייענט דעם בריוו מיט זיינע מיאוסע סטרעשוניקעס און גראָבע געוואַלטקייטן, האָב איך תיכף איינגעזען, אז אַ שרעקלאַכע געפאָר איז אַרויפגעשטייגן אויף דעם האַריוואָנט פון מיינע באַאומרוואַיקנדיקע טעג. איך האָב דיר געזאָגט, איך וועל ניט שאַרן קיין קוילן פון פיער פאַר אייך בידן אין אייער אַלטער שנאה. איך אין לאַנדאָן בין נאַטירלאַך געווען פאַר אים אַ סך אַז איידעלערע יאַגד-חיה ווי אַ סעקל רעטאַר פון אַן אויסלענדישן אַמט אין באַד האַמבורג. עס איז געווען אַן אומרעכט מיך אַרײַנצובריינגען אין אַזאַ לאַגע, אפילו פאַר איין אויגנבליק. איך האָב געהאַט עפעס בעסערעס צו טאָן אין לעבן, ווי זיך אַרומצורײסן מיט אַ מאַן, וואָס איז געווען שכור, דעקלאַסירט און האַלב חסר דעה ווי ער. דו האַסט דאָס ניט געוואָלט איינזען. די שנאה האָט דיך געמאַכט בלינד. דו האַסט אונטערגעשטראַכן, אַז דער קריג האָט מיט מיר נאָר נישט צו טאָן. דו האַסט ניט געוואָלט דערלויבן דיין פאָטער צו מאַכן פאַר דיר תקנות וועגן דינע פערענלאַכע פריינטשאַפּטן; עס וואָלט געווען העכסט אומגערעכט פון מיר, זיך אַרײַנצומישן. נאָר, נאָך איידער דו האַסט מיט מיר גערעדט האַסטו שוין געשיקט צו דיין טאַטן אַ זייער נאַריש, געמיינעם ענטפער-טעלעגראַם. דאָס האָט דיך נאַטירלאַך פאַרפליכטעט צו נאַרישער, געמיינער האַנדלונג.

די שלימזליקע טעותן פון לעבן דאַרפן ניט ווערן געשטעלט אויפן השבון פון מענטשלעכער ניט-קלוגשאַפט. אַ ניט-קלוגער מאַך מענטש קאָן ווערן אונזער שענסטער מאַמענט. מען דאַרף זיי שטעלן אויפן השבון פון דעם אומשטאַנד, וואָס דער מענטש איז לאָגיש. צווישן דעם איז דאָ אַ גרויסער אונטערשייד. יענע טעלעגראַם האָט געלייגט דעם יסוד פאַר דיין גאַנצער צוקונפטיקער שייכות צו דיין טאַטן און פאָלגלאַך אויך פאַר מײַן גאַנץ לעבן. און דאָס לעבערלאַכע דערביי איז, וואָס דאָס איז געווען אַ טעלעגראַם מיט וועלכער עס וואָלט זיך געשעמט אפילו אַ גאַסנינג. פון געוואָגט טע טעלעגראַמען צו פּעדאַנטישע אַרוואַקאַטן-בריוו איז געווען דער נאַטירלאַכער פאַרשריט. און דער פּועל יוצא פון די בריוו פון דיין רעכטלאַכן בעל-יועץ צו דיין פאָטער איז געווען, אים צו טרייבן גאָך ווייטער. דו האַסט אים ניט געלאָזן קיין אַנדער אויסוואַל, ווי צו גיין ווייטער. דו האַסט דאָס אויף אים אַרויפגעצוואונגען ווי אַז ערנאָד, אָדער ריכטיקער ווי אַן אומערנאָד, כדי דיין אַרויספאָדער-

רונג זאל מער ווירקן. דאָס קומענדיקע מאָל האָט ער דערפאַר
 מיך ניט מער אַטאַקירט אין אַ פּערזענלאַכן בריוו און ווי דיין
 פּריינט, נאָר עפּנטלאַך און ווי אַ מאַן פון דער עפּנטלאַכקייט. איך
 מוז אים אַרויסטרייבן פון מיין הויז, ער גייט אַרום פון רעסטאָראַן
 צו רעסטאָראַן מיך זוכן, כדי מיך צו באַליידיקן פאַר דער גאַנצער
 וועלט, אויף אזא אופן, אז איך זאל ווערן רואינירט אויב איך צאל
 אים צוריק, און דאָס גלייכן ווערן רואינירט אויב איך צאל אים
 ניט צוריק. דעמאָלט איז דאָס געוויס געווען אין צייט פאַר דיר
 אַרויסצוטראַטן און זאָגן, אז דו ווילסט מיך ניט אויסזעצן פון
 דייןטוועגן צו אזוינע עקלאַפּטע אָנגריפן, אזעלכע נידערטרעכט
 טיקע פאַרפּאָלונגען, נאָר דו האָסט אויפגעגעבן גערן און שנעל
 יעדער פרעטעניזע וואָס דו האָסט געהאַט אויף מיין פּריינטשאַפּט.
 דאָס פּילסטו איצט וואויל. נאָר דעמאָלט איז דאָס דיר קיינ-
 מאָל ניט אַרויפגעקומען אויפן געדאַנק. די שנאה האָט דיך גע-
 מאַכט בלינד. אלץ וואָס דיר איז איינגעפאַלן (אַהויז דעם, וואָס
 דו האָסט געשריבן צו דיין מאַמן באַליידיקנדיקע בריוו און טע-
 לעגראַמען) איז געווען: זיך צו קויפּען אַ לעכערלאַכן רעוואָל-
 ווער, וואָס האָט אויסגעשאַסן אין בערקלי אונטער אומשטענדן.
 וואָס האָבן אַרויסגערופן אַן ערגערן סקאַנדאַל, ווי דו האָסט ווען
 געהערט דערפון.

דער געדאַנק פון דיין זיין דער קעגנשטאַנד פון אַ מוראדיקן
 שטרייט צווישן דיין פּאַטער און אַ מאַן פון מיין שטעלונג, האָט
 אויסגעזען דיר צו אַנטציקן. ער איז זייער נאַטירלאַך געווען גע-
 ווען געפּעלן דיין אייטלקייט און האָט געשמייכלט דיין איינליכע.
 אז דיין פּאַטער זאל אפשר קריגן צוגעמשפּט דיין גוף, וואָס האָט
 מיך ניט אינטערעסירט — דאָס וואָלט פאַר דיר געווען אַ פּיינלאַכע
 לייזונג פון דער פּראָגע. דו האָסט דערשמעקט די געלעגנהייט פון
 אַן עפּנטלאַכן סקאַנדאַל און זיך אָנגעכאַפּט אָן דעם. די אויס-
 זיכט אויף אַ שטרייט, אין וועלכן דו וועסט זיין באַשיצט, איז
 דיר געווען שטאַרק געפּעלן. איך דערמאָן זיך, דיך קיינמאָל ניט
 צו האָבן געזען אין אַ בעסערער שטימונג, ווי דו ביזט געווען דעם
 רעשט פון יאָר. דיין איינציקע אַנטווישונג האָט געשיינט צו
 זיין, וואָס פּאַקטיש איז קיין זאַך ניט געשען, און אז עס איז ניט
 פּאַרגעקומען צווישן אונז קיין ווייטערע באַגעגעניש, אָדער געשלעג.
 דו האָסט זיך געטרויסט דערמיט, אים צו שיקן טעלעגראַמעס אין

אזא טאן, אז דער עלנטער האָט דיר סוף כל סוף געשריבן, אז
 ער האָט באַפוילען זיינע באַדינער, אים אונטער קיין פרעמענויע
 ניט צו בריינגען מער קיין טעלעגראמען. דאָס האָט דיר ניט גע-
 מאַכט צוריקגעהאַלטן. דו האָסט געזען די אומגעהויערע מעגלאַכ-
 קייטן, וועלכע עס ליפערט די אָפענע פּאַסטקארטל, און האָסט פון
 איר געמאַכט געברויך אין פולער מאָס. דו האָסט אים תמיד גע-
 העצט ווייטער אויף דער יאַגד. איך גלויב ניט, אז ער האָט זי
 ווען עס איז באמת אָפגעבראַכן. דער פאַמיליע אינסטינקט איז
 געווען צו שטאַרק אין אים. זיין שנאה צו דיר איז געווען פונקט
 אזוי פאַר'עקשנ'ט, ווי דיין שנאה צו אים, און איך בין געווען
 פאַר אייך ביידן דער שיספּערד און אזוי צוגעפאַסט צום אָנגרייפן
 ווי צום באַשיצן. זיין ליידנשאַפט, צו מאַכן פון זיך ריידן, איז ניט
 געווען בלויז אינדיווידועל, נאָר אַ ראַסן-כאַראַקטעריסטיק. דאָך
 ווען זיין אינטערעס איז געוואָרן אָפגעשלאַפט אַ רגע, אזוי האָבן
 דייע בריוו און פּאַסטקארטן עס באַלד ווידער אויפגעבלאָזן צו
 דער אַלטער פּלאַס. דאָס האָט זיי געלונגען. און ער איז נאָ-
 טירלאַך גענאנגען נאָך ווייטער.

נאָכדעם ווי ער האָט מיך אַטאַקירט ווי אַ פּריוואַט טאן און
 פּריוואַט, ווי אַ מאַן פון עפענטלאַכקייט און עפנטלאַך, האָט ער
 צולעצט באַשלאָסן, צו מאַכן זיין גרויסע ענדראַטאָקע אויף מיר.
 דעם קינסטלער, און דאָס טאַקע אונטערנעמען אויף יענעם פּלאַץ.
 וואו מיין קונסט ווערט פאַרגעשטעלט. ער האָט זיך פאַרשאַפט
 דורך שווינדל אַ פּלאַץ צו דער פרעמיערע פון איינער פון
 מיינע פּיעסן און אויסגעאַרבעט אַ פּלאַץ ווי צו שטערן די פאַר-
 שטעלונג, צו האַלטן קעגן מיר אַ לומפיקע רעדע פאַר די צוהער-
 רער, באַליידיקן מיינע שוישפּילער, שליידערן אויף מיר סקאַנ-
 דאַליעזע אָדער אומאַנשטענדיקע קוילן, ווען איך וועל צום שלום
 ווערן אַרויסגערופן פאַר דעם פאַרהאַנג, כדי צו פאַרניכטן מיך
 אויף אַ מיאוסן אופן דורך מיין קונסט. גאַנץ אומדערוואַרט, איז
 דער קורצער צופעליקער אויפריכטיקייט פון איינער מער ווי גע-
 וויינלאַכער שכרות-שטימונג, האָט ער זיך באַרימט מיט זיין אַב-
 זיכט פאַר אַנדערע. האָט מען דאָס געמאַלדן צו דער פּאַליציי,
 און מען האָט אים ניט אַריינגעלאָזן אין טעאַטער. דאָ האָסטו
 געהאַט דיין שאַנס. דאָ איז געווען פאַר דיך די געלעגנהייט. פּאַלט
 דיר דאָס איצט ניט איין, אז דו האָסט דאָס געדאַרפט איינזען

און ארויסטרעטן און זאגן, אז מיין קונסט ווייניקסטנס ווילסטו
ניט לאָזן רואינירן פון דיינטוועגן ?

דו האָסט געוואוסט, וואָס מיין קונסט איז געווען פאַר מיר :
דער גרויסער הויפטמאַן, דורך וועלכן איך האָב זיך אַנטפלעקט,
צוערשט זיך צו זיך אַליין, און נאָכדעם זיך צו דער וועלט ; די
גרויסע ליידנשאַפט פון מיין לעבן ; די ליבע לעבן וועלכער אַלע
אַנדערע ליבעס זיינען געווען ווי אַ זומפּוואַסער לעבן רייטן וויין.
אַדער ווי דער גליוואַרים פון זומפּ לעבן דעם צויבערישן שפיגל
פון דער לכּנה. באַגרייפסטו נאָך אַלץ ניט, אַז דיין פאַנטאַז
זעלאָזיגקייט איז געווען דער איין ווירקלאַך-פאַטאַלער מום פון
דיין באַראַקטער ? וואָס דו האָסט געדאַרפט טאָן, איז געווען
גאַנץ פשוט, און גאַנץ קלאָר פאַר דיר, נאָר די שנאה האָט דיר
געמאַכט בלינד, און דו האָסט גאָר ניט געקאַנט זען.

איך האָב זיך ניט געקאַנט אַנטשולדיקן פאַר דיין פאַמער
דערפאַר, וואָס ער האָט מיך באַליידיקט און כמעט ניין חדשים
לאַנג פאַרפּאָלגט אויף אַן עקלעהאַפטן אופן. איך האָב ניט גע-
קאַנט פון דיר פטור ווערן. איך האָב דאָס עטלעכע מאָל פרוי-
בירט פון דאָס ניין. איך בין אזוי ווייט געגאַנגען, פאַקטיש צו
פאַרלאָזן ענגלאַנד און אָפּצופאַרן נאָך אויסלאַנד מיט דער האַפּי-
נונג, פון דיר צו אַנטריגען. אַלץ איז געווען נוצלאָז, דו ביזט
געווען דער איינציקער, וועלכער האָט געקאַנט עפעס וואָס טאָן.

דער שליסל פון דער לאַגע איז געלעגן דורכאויס ביי דיר.
דאָס איז געווען די איין גרויסע געלעגנהייט וואָס דו האָסט געהאַט
מיר צו באַצאָלן אַ קליינעם דאַנק פאַר גאָר די ליבע און פריי-
לאַכקייט און גוטסקייט און פרייגעביקייט און פלעגע, וואָס איך
האָב דיר אַרויסגעוויזן. ווען דו וואָלסט געוואוסט ווי אָפּצושעצן
אַפילו בלויז אַ צענטל פון מיין קינסטלערישן ווערט, אזוי וואָלסטו
דאָס געטאָן. נאָר די שנאה האָט דיר געמאַכט בלינד. די פיי-
אויקייט אַ דאַנק וועלכע און דורך וועלכע אַליין מיר קאָנען פאַרשטיין
„אַנדערע אין זייערע רעאַלע ווי אידעאַלע באַציאונגען“ איז גע-
ווען טויט אין דיר. דו האָסט בלויז געטראַכט וועגן דעם, ווי
אזוי דו קאָנסט פאַרשפאַרן דיין טאַטן אין תּפּיכה. אים צו זען
אויף דער אַנקלאַג-באַנק — דאָס איז געווען דיין איינציקע איר-
דייע. דער אויסדרוק דערפון איז געווען איינער פון די פילע
„וויסנשאַפטן“ פון דיין טעגלעכן געשפּרעך. מ'האָט אים גע-

הערט פון דיר ביי יעדער מאַלצייט. נו גוט, דיין וואונטש איז געוואָרן מקוים. דער האַס האָט דיר געגעבן יעדע איינציקע זאָך, וואָס דו האָסט פאַרלאָנגט. ער איז געווען צו דיר אַ נאָכגעביר קער האַר : ער איז דאָס כאַמת פאַר אַלע וואָס דינען אים. צוויי טעג ביזטו געזעסן מיטן שערף אויפן הויכן זייץ און געזעטיקט דינע אויגן מיטן אַנבליק פון דיין פאַטער, וועלכער איז געזעסן אויף דער אַנקלאָגע-באַנק פון דעם הויפטקרימינאַל געריכט. נאָר דעם דריטן טאָג האָב איך פאַרנומען זיין פּלאַץ. וואָס איז גע- שען ? אין אייער עקלאָפּטן שנאה-שפּיל האָט איר ביידע גע- שטעלט אין קאָן מיין נשמה און דו האָסט צופּעליק פאַרלאָרן. דאָס איז געווען אַלץ.

דו זעסט, איך דאַרף באַשרייבן פאַר דיר דיין לעבן, און דו דאַרפסט דאָס באַגרייפן. מיר קאָנען זיך שוין איינע די אַנדערע מער ווי פיר יאָר. אַ העלפט פון דער צייט זיינען מיר געווען צוזאַם טען ; די אַנדערע העלפט האָב איך געמוזט פאַרבריינגען אין תּפּיסה אַלס רעזולטאַט פון אונזער פּריינטשאַפּט.

איך ווייס ניט וואו דו וועסט דערהאַלטן אָט דעם בריוו, אין פּאַל ער וועט דיך איבערהויפט דערגרייכן. נאָר איך צווייפּל ניט, אַז דו האַלסט זיך אויף אין רוים, נעאַפּל, פאַריי, ווענעדיג, אין אַ שיינע שטאָרט ביים ים, אָדער ביי אַ טייך. און אויב אפילו דו האָסט ניט דעם ניט-נוציקן לוקסוס, וואָס דו האָסט געהאַט ביי מיר, ביזטו דאָך אַרומגערינגלט מיט אַלץ וואָס איז אַנגענעם פאַרן אויג, אויער און געשמאַק.

דאָס לעבן איז פאַר דיר מלאַ חוץ. און דאָר, ווען דו האַסט שכל און ווילסט געפינען דאָס לעבן נאָך ליבלאָכער, און פון אַן אַנדער שטייגער, אזוי וועסטו דאָס לייענען פון אָט דעם שרעק-לאַכן בריוו — איך ווייס, דאָס איז אַ זעלכער — לאָזן ווערן צו אַזא וויכטיקן קריוז און אַ ווענדפונקט פון דיין לעבן, ווי דאָס איז געווען פאַר מיר זיין אויפשרייבן. דיין בלאַס געזיכט פּלעגט לייכט ווערן רוט פון טרינקען וויין אָדער פאַר פּרייד. אויב עס וועט, ווען דו לייענסט וואָס דאָ שטייט געשריבן, פון צייט צו צייט ברענגען פאַר בושע ווי אונטערן פייער פון קאַלף-אויווו, וועט דאָס זיין פאַר דיר אַ סך בעסער. די העכסטע זינד איז אויבערפּעלעכ-לאַכקייט. אַלץ וואָס קומט צום באַוואוסטזיין איז ריכטיק. — איך בין איצט צוגעקומען ביז צום אונטערזוכונגס-אַרעסט —

ניט אמת ? נאָכדעם ווי איך בין געבליבן אַ נאכט אַרעסטירט אין
 פּאָליציי, בין איך געפאָרן אַהין אין גרינעם וואָגן. דו ביזט גע-
 ווען זייער אויפּמערקזאַם און גיטיק. כמעט יעדן נאָכמיטאָג, אויב
 ניט פּאַקטיש יעדן נאָכמיטאָג, ביז צו דיין אָפּפּאַרן קיין אויסלאַנד,
 האָסטו זיך גענומען די מי, צו קומען צופּאַרן און מיך באַזוכן
 אין האָליווויי-תּפּיסה. דו האָסט מיר אויך געשריבן זייער ליבע,
 פּריינטלאַכע בריוו. נאָר אפילו איין סעקונדע לאַנג האָט אין דיר
 גיט אויפּגעלויכטן דער געדאַנק, אז ניט דיין טאַטע, נאָר דו
 האָסט מיך געבראַכט אין תּפּיסה, אז פון אָנהויב ביזן סוף ביזטו
 געווען דער פּאַראַנטוואָרטלאַכסטער, וואָס דורך דיין שולד, פאַר
 דיר און דורך דיר בין איך דאַרט געווען. דאָס איז דיר קיינ-
 מאָל ניט איינגעפאַלן אפילו איין סעקונדע. אפילו דער אַנבליק
 פון מיין פּערזאָן הינטער די גראַטעס פון אַ הילצערנעם שטייג
 איז ניט געווען כּבּח אויפּצוטורייסלען אָט די טויטע, פּאַנטאַזיע-
 אַרימע נאַטור. דו האָסט געהאַט דאָס מיטגעפּיל און די סענטי-
 מענטאַליטעט פון צוקוקער, וועלכער זיצט ביי אַ זייער רירנדיקער
 פּיעסע. אז דו ביזט געווען דער ווירקלאַכער פּאַרפּאַסער פון דער
 שוויצרהאַפּטער טראַגעדיע איז דיר ניט איינגעפאַלן. איך האָב
 געזען, אז דו האָסט כּלל קיין השגה ניט געהאַט פון דעם, וואָס
 דו האָסט אָפּגעטאָן. איך האָב ניט געהאַט קיין השק, צו זיין דער
 יעניקער, וועלכער זאָגט דיר, וואָס דיין אייגן האַרץ האָט דיר גע-
 דאַרפּט זאָגן, וואָס עס וואָלט דיר אויך געזאָגט, ווען דו וואָלסט ניט
 געלאָזן די שנאה עס פאַרהאַרטעווען און מאַכן געפּיללאָזן.

אַלץ מוז איינעם צושטראַמען פון דער אייגענער נאַטור. עס
 האָט ניט קיין צוועק, עפעס צו זאָגן עמיצן, וואָס ער פּילט ניט און
 קאָן ניט פאַרשטיין. ווען איך שרייב איצט צו דיר, ווי איך טו
 דאָס, איז דאָס דערפאַר, ווייל דאָס האָט געמאַכט נויטיק דיין
 אייגענער שווייגן און זיך פאַרהאַלטן אין משך פון מיין לאַנגער
 געפאַנגענשאַפט. אַ הויך דעם, ווי די זאַכן האָבן זיך אַנטוויקלט.
 איז דער קלאַפּ געפאַלן אויף מיר אַליין. דאָס איז געווען פאַר
 מיר אַ פּרייד. איך האָב זיך צופּרידן געשטעלט צו ליידן פאַר אַ
 סך אורזאַכן, כאַטש פאַר מיינע אויגן, וועלכע האָבן דיר באַאָכט-
 אכטעט איז אַלעמאָל געלעגן ניט ווייניק פאַראַכטלאַכעס אין דיין
 גאַנצער אַבזיכטלאַכער בלינדקייט. איך דערמאַן זיך ווי דו האָסט
 מיט שטאַליז אַרויסגענומען אַ בריוו, וועלכע דו האָסט ווע-

גען מיר פארעפנטלאכט אין א סענזאציאנעלער צייטונג. דאָס איז געווען א זייער פאָרויבטיקע, געמעסיקטע, זאָגאר אַלטעגלאַכ־ כע אַרבעט. דו האָסט אַפּעלירט צום „ענגלישן גערעכטיקייטס־זין“, אָדער עפעס זייער טרויעריקס פון אַט דעם מין, פאַר דער טובה פון א „מאָן, וועלכער ליגט אויף דער ערד“. דאָס איז געווען פון יענעם מין בריוו, וועלכע דו האָסט געקאָנט שרייבן, ווען עס וואָלט געוואָרן אויפגעהויבן אַ שמערצלאַכע אָנקלאַגע קעגן אַ בכבודיקער פּערזאָן, מיט וועלכער דו ביזט פּערזענלאַך געווען גאַנץ אומבאַקאַנט. נאָר דו האָסט דאָס געהאַלטן פאַר אַ וואונדער־ באַרן בריוו. דו האָסט אין דעם געזען אַ באַווייזן פון כמעט די־ זיקאַליש־וואונדערלאַכער ריטערלאַכקייט. איך ווייס, דו האָסט נאָר אַנדערע בריוו געשריבן אין אַנדערע צייטונגען, וועלכע האָבן זיי ניט געדרוקט. דאָך דעמאָלט האָבן זיי געזאָלט בלויז באַריכטן, אַז דו האָסט דין טאַטן. נאָר קיין האָן האָט ניט געקרייט מכת דעם, צו דאָס איז געווען אזוי דער פאַל אדער ניט.

די שנאה — דאָס האָסטו נאָך צו דערלערנען — באַטראַכט אינטעלעקטועל, איז די אייביקע פאַרנינוג. פון שטאַנדפונקט פון געמיט באַטראַכט, איז די שנאה אַ באַרמע פון אַטראַפיע וואָס ווירקט טויטלאַך, נאָר ניט פאַר זיך אַליין. צו שרייבן אין די צייטונגען אַז מען האָסט עמיצן, איז פונקט אזוי ווי מען זאָל וועלן שרייבן אין די צייטונגען, אַז מען האָט אַ געהיימע, מיאוסע קראַנק־ הייט. דער פאַקט, וואָס דער מאָן, וועמען דו האָסט געהאַסט איז געווען דיין אייגענער טאַטע און אַז דאָס זעלבע געפיל איז גע־ ווען גרינטלאַך צוריקגעצאָלט, האָט אויף קיין אופן ניט געמאַכט דיין שנאה חשוב אָדער שיין. אויב זי האָט עפעס וואָס באַווייזן, איז דאָס בלויז געווען, אַז דאָ האָט זיך געהאַנדלט וועגן אַן אייני־ געבאָרענער קראַנקהייט.

איך דערמאָן זיך ווידער : ווען עס איז געוואָרן באַשטימט די געצוואונגענע ליציטאַציע איבער מיין הויז און מיינע ביכער און מעבל זיינען געוואָרן פאַרנומען און אַרויסגעשטעלט צום פאַר־ קויף און דער באַנקראַט איז געשמאַנען כאַר דער טיר, האָב איך דיר נאַטירלאַך געשריבן, כדי דיר דאָס מיטצוטוילן. איך האָב ניט דערמאָנט, אַז די באַצאָלונג פאַר עטלאַכע פון מיינע סתנות פאַר דיר האָבן געבראַכט דעם געריכטס־דינער אין דאָס הויז, אין וועלכן דו האָסט אזוי אַפט געגעסן. איך האָב געטראַכט, מיט

רעכט אָדער אומרעכט, אז אזא ידיעה וועט דיר אפשר אביסל ווייטאָן. איך האָב דיר דערציילט בלויז די טרוקענע פאַקטן. איך האָב דאָס געהאַלטן פאַר פאַסיק, אז דו זאָלסט דאָס וויסן. דו האָסט מיר געענטפערט פון בולאָן אין אַ טאָן פון כמעט לירישער שמחה. דו האָסט געשריבן, אז דו ווייסט, אז דיין פאָר טער פילט זיך „שלעכט אין קאַסע“, אז ער האָט געמוזט שאַפן 1500 פונט פאַר די קאַסטן פון פראָצעס און אז מיין דערוואָר מעטער באַנקראַט איז אַ „פאַבלהאַפּטער טריאומף“ איבער אים, ווייל ער וועט צוליב דעם ניט זיין אימשטאַנד אַרויסצוקריגן פון מיר זיינע אויסגאַבן !

באַגריפּסטו איצט, וואָס די שנאה איז, וואָס מאַכט איינעם בלינד ? זעסטו איין, אז ווען איך רופ איר אָן אין יעדן פאַל, נאָר ניט פאַר זיך אליין, אַ פאַרדאַרבלאַכע אַטראַפּיע, באַשרייב איך וויסנשאַפּטלאַך אַ ווירקלאַך פּסיכאָלאָגישן פאַקט ? — אז אַלע מיינע ליבאַכע זאַכן זאָלן ווערן פאַרקויפט : מיינע צייכנונגן גען פון באַרן־דזשאַנס, פון וויסטלער, מיינ מאָנטיטשעלי, שמעזן סאַלאַמאַנס, מיינ פאַרצעליי, מיינ ביבליאָטעק, מיט איר זאַמלונג פון ווידמונגס־עקזעמפלאַרן פון כמעט אַלע דיכטער פון מיינ צייט: פון הוגאָ ביז ווהיטמאַן, פון סווינבוירן ביז מאַלאַרמע, פון מאָריס ביז ווערלעי, מיט אירע שיין געבונדענע אויסגאַבן פון די ווערק פון מיינ פאַטער און מיינ מוטער, איר וואונדערפולער סעריע פון אוניווערזי־טעט און שול־פרייזן, אירע לוקסוס־אויסגאַבן און דאָס גלייכן — דאָס איז לחלוטין ניט געווען פאַר דיר. דו האָסט געזאָגט, עס איז דיר ניט אינטערעסאַנט. דאָס איז געווען אַלץ. דו האָסט אין דעם געזען בלויז די מעגלאַכקייט, אז דיין פאַטער זאָל פאַרלירן אַ פאַר הונדערט פונט, און אַט די עלנטע אויפפאַסונג האָט דיר דער־פילט מיט התלהבות־דיקער פרייד.

בנוגע די פראָצעס־קאַסטען, אזוי מעג דאָס דיר אינטערעסירן רען צו וויסן, אז דיין פאַטער האָט אַפן דערקלערט אין אַרלעאַנס קלוב, אז ווען דער עסק וואָלט אים געקאַסט צוואַנציק טויזנט פונט, וואָלט ער באַטראַכט דאָס געלט פאַר דורכאויס ניט אָנגע־ווענדט ; ער האָט דערפון געהאַט אזוי פיל תענוג, נחת און נצחון. דער פאַקט, אז ער איז געוון בכה, ניט בלויז מיר אַריינצוועצן אויף צוויי יאָר אין תפיסה, נאָר מיך אויך אַרויסצונעמען פאַר אַ נאָכמיטאָג און מאַכן פאַר אַן עפנטלאַכן אָנזעצער, איז געווען אַן

עקסטרא ראפינירטע פרייד, וועלכע ער האט ניט דערווארט. דאס איז געווען די קרוינונג פון מיין דערנידעריגונג און זיין פולקומע-
נעם איינווענדונגספרייען זיג.

וואלט דיין פאטער ניט געקאנט פארלאנגען זיינע קאסטן פון מיר, אזוי וואלסטו, איד וויס דאס גאָר צו גוט, געווען פול מיט געפיל, אזוי ווייט ווי מען קאָן דאָס אויסדריקן אין ווערטער, פאר דעם גאנצליכן פארלוסט פון מיין ביבליאָטעק, אַן אומדערועצלאַך כער פארלוסט פאר אַ שריפטשמעלער, וואָס איז געוועזן פאר מיר דער שמערצלאַכסטער פון אַלע מיינע מאַטעריעלע פארלוסטן. איז אַנדרינקען אָן די געלט־סומען, וועלכע איד האָב אויסגעגעבן פאר דיר איבער דער מאַס, און אָן דעם ווי דו האָסט יאָרנלאַנג געלעבט פון מיר, וואָלסטו אפילו זיך אפשר גענומען די מי, צוריקצוקויפן פאר מיר עטלעכע פון מיינע ביכער. גאָר די בעסטע זיינען אַוועק פאר ווייניקער ווי 150 פונט — אומגעפער אזוי פיל, וויפיל איד האָב אין דורכשניט אויסגעגעבן פאר דיר אין איין וואָך. נאָר די בייזוויליקע פאַרשטעלונג, אַז דיין טאַטע וועט פאַרלירן אַ פאַר גראַשן האָט גאָרניט געלאָזט אויפקומען ביי דיר דעם פאַרזוך מיר צוריקצוצאָלן אַ קליינע געפעליקייט, וואָס איז געווען אזוי לייכט, אזוי ווייניק קאָסטשפּיליק, אזוי לינגדיק פון אויבן אויף, און מיה וואָלט דאָס געוועזן אזוי אומגעהויער געוויינט, ווען דו וואָלסט איר דורכגעפירט. נו, האָב איד רעכט ווען איד זאָג, אַז די שנאה מאַכט דעם מענטשן בלינד? זעסטו דאָס איצט איין? ווען ניט פרוּביר דאָס איינצוזען.

ווי קלאָר איד האָב דאָס איינגעזען דעמאָלט, אזוי ווי איצט, דאַרף איד דיר ניט דערציילן. נאָר איד האָב צו זיך געזאָגט: „אום יעדן פרייז מוז איד זיך דערהאַלטן די ליבע אין האַרצן. אויב איד גיי אין תּפּיסה אָן ליבע, וואָס וועט ווערן פון מיין נשמה?“ די בריוו, וועלכע איד האָב דיר דעמאָלט געשריבן פון האַלאַווי, זיינען געווען מיינע אַנשטריינגונגען צו דערהאַלטן די ליבע אַלס דעם הערשנדיקן טאָן פון מיין נאַטור. איד האָב, ווען איד וואָלט געוואָלט, דיר געקאָנט צורייסן אין שטיקער מיט ביטערע פאַרוואַרפן. איד האָב דיר געקאָנט צושמעטערן מיט קלללות. איד האָב געקאָנט האַלטן קעגן דיר אַ שפּיגל און ווייזן אַ בילד פון דיר, ביז דו וואָלסט אויסגעפונען, אַז עס מאַכט נאָך דינע גרויאהאַפטע תּגועות, און דעמאָלט וואָלסטו געוואוסט, וועמעס

געשטאלט דאָס איז געווען, און דו וואָלסט איר און זיך פאַרהאַסט
אויף אייביק.

יא, נאָך מער. די זינד פון אַן אַנדערן איז געוואָרן געשטעלט
אויף מיין השבון. וואָלט איך געוואָלט, האָב איך זיך געקאַנט
ראַטעווען אויף זיין רעכנונג אין ביידע פּראָצעסן — באַמת ניט
פון הרפה נאָר פון תפיסה, ווען איך וואָלט געוואָלט באַווייזן,
אַז די עדות פון דער באַשולדיקונג — די דריי וויכטיקסטע —
זיינען געוואָרען גענוי איינגעהערט פון דיין טאַטן און זיינע אַד-
וואָקאַטן, ניט בלויז וואָס זיי דאַרפן פאַרשווייגן, נאָר אויף קאַנ-
ספירירט און איינגעשטודירט וואָס זיי דאַרפן אַכזיכטלאַך באַ-
הויפּטן אויף אַזא אופן, אַז זיי זאָלן אינגאַנצן אַריבערטראָגן אויף
מיר די האַנדלונגען און טאַטן פון אַן אַנדערן — איך וואָלט דאָס
געקאַנט אויספירן, אַז יעדער איינער פון זיי זאָל ווערן צוריק-
געוויזן פון ריכטער אין געריכטסהויז נאָך מיט ווייניקער אומ-
שטענדן ווי דער פאַלששווערנדיקער לומפ עטקינס. איך
וואָלט געקאַנט אַרויסגיין אַ פרייער מאַן מיט אַן אויפגעהויבענעם
קאַפּ און מיט די הענט אין די קעשענעס. מען האָט אויסגעאיבט
אויף מיר דעם שטאַרקסטען דרוק איך זאָל דאָס טאָן. לייט, וועמעס
איינציק אינטערעס איז געווען מיין טובה און די טובה פון מיין
הויז, האָבן מיר דערצו ערנסט געראַטן, געבעטן, באַשוואָרן. נאָר
איך האָב זיך דערפון אָפּגעזאָגט. איך האָב ניט געוואָלט איינ-
גיין אויף דעם. איך האָב קיינמאַל, אפילו איין הרף עין ניט באַהוי-
ערט מיין באַשלוס, אפילו ניט אין די ביטערסטע צייטן פון מיין
זיצן אין תפיסה. צו האַנדלען אויף אַזא שטייגער וואָלט געוועזן
אונטער מיין ווירדע. די זינד פון פלייש זיינען גאַרנישט. דאָס
זיינען קראַנקהייטן, פאַך דאָקטוירים צו היילן, אויב זיי דאַרפן
איבערהויפּט ווערן געהיילט. בלויז די זינד פון דער נשמה זיי-
נען פול בושא און הרפה. זיך אויסווינקן מיין אַרויסגיין פריי
דורך אַזעלכע מיטלען, וואָלט מיין גאַנץ לעבן געוועזן אַ קוועלונג
פאַר מיר.

נאָר גלויבסטו ווירקלאַך, אַז דו האָסט פאַרדינט די ליבע, וועל-
כע איך האָב דיר אַרויסגעוויזן דעמאָלט, אַדער אַז איך האָב איין
רגע געגלויבט אַז דו האָסט זי פאַרדינט? מיינסטו מיט אַן אמת,
אַז אין וועלכן עס איז פּעריאָד פון אונזער פריינטשאַפט ביזטו גע-
ווען ווערט די ליבע וואָס איך האָב אַרויסגעוויזן צו דיר, אַדער אַז

איך האָב איין רנע געדאַכט אַז דו האָסט זי פאַרדינט ? איך האָב געוואוסט אַז דו ביזט איר ניט ווערט געווען. נאָר די ליבע פירט ניט קיין מסחרים אויפן מאַרקפלאַץ. זי באַנוצט אויך ניט דעם קרעמערס וואָגשאַלן. איר פרייד, אַזוי ווי די פרייד פון גייסט, איז זיך צו פילן לעבעדיק. דאָס שטרעבן פון דער ליבע איז : צו ליבן — ניט מער, און ניט ווייניקער. דו ביזט געווען מיין שונא ; אַזאַ שונא וואָס קיין מענטש האָט קיינמאָל ניט געהאַט. איך האָב דיר אוועקגעשיינקט מיין לעבן ; כּדי צו באַפרידיקן די נידעריק־סטע און פאַראַכטליכטסטע פון אַלע מענטשלעכע לייַדנשאַפטן : שנאה, אייטלקייט און גירויקייט, האָסטו דאָס אוועקגעוואָרפן. אין ווייניקער ווי דריי יאָר האָסטו מיר גאַנץ רואינירט פון יעדן שטאַנדפונקט.

אין מיינע אייגענע אינטערעסן איז מיר גאָר ניט געבליבן וואָס צו טאָן, ווי דיר צו ליבן. איך האָב געוואוסט : אויב איך וועל זיך דערלויבן דיר צו האַסן, דעמאָלט וועט אין דעם טור־קענעם מדבר פון דאָזיין, דורך וועלכן איך מוז גיין און גיי נאָך אַלץ, יעדער פעלז פאַרלירן זיין שאַטן, יעדער פאַלמבוים פאַרדאָרן, יעדער וואַסערקוואַל זיין פאַרגיפטעט פון זיין סאַמע אָנהויב. נו, הויבסטו אַז אַ ביסל צו פאַרשטיין ? דערוואַכט דיין פאַנטאַזיע פון דעם לאַנגן טויטשלאַף, אין וועלכן זי איז געלעגן ? דו ווייסט שוין, וואָס די שנאה איז. הויבט דאָס דיר אַן אויפצורלייכטן, וואָס איז די ליבע און וואָס איז דער עצם פון דער ליבע ? עס איז ניט צו שפעט פאַר דיר, דאָס צו דערלערנען, כאַטש כּדי דאָס דיר צו לערנען, האָב איך געמוזט גיין אין אַרעסטאַנטן־קאַמער. נאָך מיין שרעקלעכער פאַראורטיילונג, ווען איך האָב געהאַט אויף זיך די אַרעסטאַנסקע קליידער, און דאָס תּפּיס־הוויז האָט זיך אַרום מיר געשלאָסן, בין איך געזעסן צווישן די חורבות פון מיין וואונדערלאַכן לעבן, צושמעטערט פון אַנגסט, צוטומלט פאַר שרעק, באַטויבט דורך שמאַרץ. נאָר איך האָב דיר ניט געוואַלט האַסן. יעדן טאָג האָב איך געזאָגט צו זיך אַליין : „איך מוז מיר היינט אויפהאַלטן די ליבע אין מיין האַרצן ; ווי קאָן איך דען אַנדערש דורכלעבן דעם טאָג ?“ איך האָב זיך דערמאַנט אַן דעם, אַז דו האָסט ניט געמיינט קיין בייז, ווייניקסטנס מיט מיר ; איך האָב זיך באַמיט צו טראַכטן, אַז דו האָסט אָפּגעשנעלט אַ בויגן סתּם אַזוי אין דער וועלט אַריין, און אַז דער פּייל האָט דורכ־

געלעכערט א קעניג צווישן די געלענקן פון זיין פאנצער. אפי' צוואוועגן דיך קעגן דעם קלענסטן פון מיינע ליידין, דעם קנאפסטן פון מיינע שאַדנס, וואָלט געוועזן, ווי איך האָב געפילט, אומגע- ריכט. איך האָב באַשלאָסן אויך דיך צו באַטראַכטן פאַר אַ דולד- דער. איך האָב אויף זיך אַרויפגעצוואונגען דעם גלויבן, אַז ענד- לאַנג זיינען דיר אַרונטערגעפאַלן די בעלמעס פון די לאַנג פאַר- בלענדעטע אויגן. פול שמערץ פלעג איך זיך פאַרשמעלן, ווי גרויס האָט געמוזט זיין דיין אויפשוידערן ווען דו האָסט זיך צוגעקוקט צו די שרעקלאַכע אַרבעט פון דינע הענט. עס זיינען געווען צייטן, אפילו אין יענע טונקעלע טעג, ווען עס האָט זיך מיר באמת פאַרלאַנגט, דיך צו טרייסטן; אַזוי זיכער בין איך געווען, אַז ענדלאַך איז דיר געקומען צום באַוואוסטזיין, וואָס דו האָסט אַפגעטאָן.

עס איז מיר דערביי כלל ניט איינגעפאַלן, אַז דו קאָנסט האָבן די העכסטע זינד: אויבערפֿלעכלאָכקייט. יא, דאָס איז געווען פאַר מיר אַן אמת'ער קומער, ווען איך האָב דאָס דיך געמוזט לאָזן וויסן. איך האָב זיך געווען גענויטיקט, אַפצושפּאַרן די ערשטע געלעגנהייט צו קריגן אַ בריוו פון פאַמיליע-צוועקן; ווייל מיין שוואַגער האָט מיר מיטגעטיילט, אַז אויב איך וועל נאָר שרייבן איינמאָל צו מיין פרוי, וועט זי, פון מיינטוועגן און פון אונזערע קינדערס וועגן, ניט אָנגעבן קיין גט'קלאַגע. איך האָב געפילט: מיין פליכט איז געוועזן, דאָס צו טאָן. שוין ניט צו ריידן פון אנדערע מענים, האָב איך ניט געקאָנט אַריבערטראַגן דעם געדאַנק זיך צו שיידין פון סיריל, מיין אָט דעם שיינעם, ליברייכן ליבנס- ווערטן קינד, מיין פריינד פון אלע פריינט, מיין חבר איבער אלע חברים; אַז איינציק האָר פון זיין גאָלדן קעפל האָט מיר געדאַרפט זיין טייערער ווי — איד וויל ניט זאָגן: דו פון קאָפּ ביז די פיס, ווי גאָר דער קריוואַליט פון דער גאַנצע וועלט, דאָס איז מיר פאַקטיש אויך אַלעמאָל געווען, כאַטש איך האָב דאָס ערשט פאַרשטאַנען צו שפעט.

צוויי וואָכן נאָך דיין דערנענטערונגס פאַרווד האָב איך דער- האַלטן א ידיעה וועגן דיר, ראַבערט שעראַרד, אָט דער בראַור סמער און ריטערלאַכסטער פון אַלע פרעכטיקע באַשעפענישן, האָט מיר באַזוכט און צווישן אנדערע זאַכן מיר דערציילט. אַז דו טראַגסט זיך אַרום מיטן געדאַנק, פאַרעפנטלאַכן אַן אַרטיקל וועגן

מיר צוזאמען מיט פראַבען פון מיינע בריוו, אין דעם לעכערלאַכן „מערקור דע פראַנס“ מיט זיין נאַרישער אויספיינעריי וואָס שיינט צו זיין דער אמת'ער מיטלפונקט פון ליטעראַרישער פאַרדאַרבני קייט. ער האָט מיך געפרעגט, אויב דאָס ווערט געטאָן לויט מיין וואונטש. איך בין געווען העכסט דערשטוינט און זייער אין כעס און געגעבן דעם אויפטראַג, די זאַך באַלד אָפצושטעלן. דו האָסט מיינע בריוו זיך געלאָזט אַרומוואַלגערן, אזוי אז די לאַ יחרץ געלט פאַרלאַנגער האָבן זיי געקאָנט גנב'ען, האָטעל-באַדינער — אַוועק-לאַטכענען, דינסטמיידלאַך פאַרקויפן. דאָס איז געווען איינפאַך דיין לייכטזיניקייט, ווייל עס האָט דיר געפעלט ווערט-אַפשאַצונג פאַר דאָס, וואָס איך האָב דיר געשריבן. נאָר אז דו טראַכסט ערנסט וועגן דעם, צו פאַרעפנטלאַכן אויסצוגן פון די איבעריקע בריוו, איז געווען כמעט אומגלויבליך פאַר מיר. און וועלכע בריוו מיינע זיינען דאָס געווען? איך האָב זיך ניט געקאָנט דערוויסן גענויער-עס. דאָס איז געווען מיין ערשטע ידיעה פון דיר. זי איז מיר ניט געווען געבעלן.

די צווייטע נאַכריכט האָט ניט געלאָזט אויף זיך לאַנג וואַרטן. די אַרדוואַקאַטן פון דיין פּאָטער האָבן זיך באַוויזן אין תּפּיסה און מיר געמאַכט די געריכטלאַכע דערעפענונג פון מיין ליציטאַציע וועגן די לומפיקע 700 פונט, וואָס עס. האָבן באַטראַפן זייערע צור געשטעלטע קאַסטן. מען האָט מיך דערקלערט פאַר אַ ניט צאָר לונגס-פּיאיאָקן בעל חוב און איינגעאַרדענט, אז איך זאָל ווערן צוגעשטעלט צום געריכט. איך האָב געהאַט דעם זייער שטאַרקן געפיל, האָב אים נאָך איצט און וועל זיך נאָך צוריקקערן צו אַט דעם ענין, אז אַט די קאַסטן וועלן ווערן באַצאָלט פון דיין פאַמיליע. דו האָסט פּערזענליך גענומען אויף זיך די פאַראַנטוואָרטלאַכ-קייט, דערמיט וואָס דו האָסט אָפגעגעבן די דערקלערונג, אז דיין נע קרובים וועלן דאָס טאָן. דאָס האָט באַוואויגן דעם אַרדוואַקאַט, איבערצוגעמען דעם פּראָצעס אויף דעם אופן, ווי ער האָט דאָס געטאָן. דו ביזט געווען דורכאויס פאַראַנטוואָרטלאַך. אויך אומ-אַפהענגיק פון דייןע פאַרפליכטעטע צוזאַגן פאַר דייןע אנגע-העריקע האָסטו געדאַרפט האָבן דאָס געפיל: אזוי ווי דו האָסט מיך רואינירט, אזוי איז געווען דאָס מינדסטע, וואָס מען האָט געקאָנט טאָן, מיר צו שאַנעווען פון די ווייטערע שאַנד פון באַני קראָט צוליב אַ ווירקלאַך פאַראַכטלאַכע סומע, ווייניקער ווי אַ

העלפט דערפון, וואָס איך האָב אויסגעגעבן פאַר דיר אין די דריי קורצע זומער חדשים אין גאַרינג. דאָך וועגן דעם אַצינד ניט מער. איך האָב געקראָגן, ווי איך לייקן ניט, אַ מיטוילונג פון דיר מכה דער זאך אָדער דאָך אין פאַרבינדונג מיט אַט דער אנגעלעגענדיג הייט ; דורך דעם ביוֹד־פּאַרשטייער פון דעם אַרוואַקאַט. אין דעם טאָג, וואָס ער איז געקומען, כדי צו פאַרשרייבן מיינע באַר־ריכטן און דערקלערונגען, האָט ער זיך אָנגעבויגן איבערן טיש — דער וועכטער פון תּפּיסה איז געווען דערביי, — און נאָכדעם ווי ער האָט זיך איינגעקוקט אין אַ שטיקל פּאַפּיר, וואָס ער האָט אַרויסגענומען פון קעשענע, וואָס ער צו מיר געוואָנט מיט אַ שטיקל קול : „פּרינץ פּלאָר דע לים לאָזט אייך גרויסן“. איך האָב אים אָנגעקוקט. ער האָט איבערגעזורט די שליחות. איך האָב ניט געוואוסט וואָס ער מיינט. „דער הער איז אַצינדערט אין אויסלאַנד“, האָט ער צוגעגעבן געהיימיספּול. דאָ איז מיר אַלץ געוואָרן בלינדערטיק קלאָר, און איך געדיינק נאָך, אַז איך האָב צום ערשטן און צום לעצטן מאל אין מיין גאַנצן תּפּיסה־לעבן גע־לאַכט. אין אַט דעם לאַכן איז געווען די גאַנצע פאַרזאַכטונג פון דער גאַנצער וועלט.

פּרינץ פּלאָר דע לים I איך האָב איינגעזען — און שפּעטער רע געשעענישן האָבן מיר באַוווּזן, אַז איך האָב געזען ריכטיק : — קיין זאך וואָס איז פאַרגעקומען האָט דיר גאַרניט געמאַכט באַר־גרייפן. דו ביזט נאָך אַלץ געווען אין דיינע אויגן דער חנ'עוודיקער פּרינץ פון אַ וואַלנאַרער קאַמעדיע, ניט די טרויעריקע געשטאַלט פון אַ טראַגישער פּיעטע. אַלץ, וואָס איז פאַרגעקומען, איז גע־ווען בלויז ווי אַ פּעדער פאַר דער הוט, וואָס באַצירט אַ באַשריינקטן קאַפּ, אַ בלוט אַריינצושטעקן אין זשאַקעט, אונטער וועלכן עס קלאַפּט אַ האַרץ, וואָס די שנאה, די שנאה אַליין, קאָן וואַרימען, וואָס די ליבע, די ליבע אַליין, געפינט קאַלט. פּרינץ פּלאָר דע לים ! דו האָסט געוויס גאַנץ רעכט אַריינצוטערען מיט מיר אין פאַרבינדונג אונטער אַן אָנגענומענעם נאָמען. איך אַליין האָב דע־מאַלט בכלל, ניט געהאַט קיין נאָמען. אין דער גרויסער תּפּיסה, אין וועלכער איך בין געווען פאַרשפּאַרט, בין איך געווען בלויז די צאָל און דער בוכשטאַב פון אַ קליין צעל אין אַ לאַנגן דורכגאַנג, איינס פון טויזנט לעבלאָזע נומערן ווי איינס פון טויזנט לעבלאָזע לעבנס. נאָר עס זיינען זיכער געוועזן אַ סך ווירקלאַכע נעמען

אין דער ווירקלאכער געשיכטע, וועלכע האָבן זיך בעסער צו דיר געפאַסט און אין וועלכע איך וואָלט דיך תיכף ניט שווער דער קאָנט. איך האָב זיך דיך ניט פּאַרגעשטעלט אונטער דעם גלאַנץ פון אַ בלישצענידקן קאָזיראַק, וואָס פאַסט בלויז פאַר אַ קורצן מאַסקן־באַל.

אַד, וואָלט דיין נשמה געווען, ווי זי האָט געדאַרפט זיין צו ליב איר אייגענער פולקומענהייט, פאַרוואונדעט פון ליידן, געבויגן פון געוויסנכיסן און דערנידעריקט פון צער, וואָלט זי ניט אויס־געקליבן אזא פאַרמאַסקירונג, צו זוכן אין איר שאַטן אַריינגאַנג אין הויז פון שמערץ. די גרויסע זאַכן פון לעבן זיינען דאָס, וואָס זיי זעען אויס, און צוליב אַט דעם טעם, ווי מאָדע דיר מעג דאָס קלינגען, זיינען זיי אַפט שווער צו דערקלערן. נאָר די קליינע זאַכן פון לעבן זיינען סימבאָלן. דורך זיי קריגן מיר זייער לייכט אונזער רע ביטערע לערן. די דאַכט זיך צופעליקע וואָל פון אַ פאַרשטעלטן נאָמען איז געווען סימבאָליש און וועט דאָס בלייבן. ער האָט דיך פאַראַטן.

זעקס וואָכן שפּעטער איז אָנגעקומען אַ דריטע ידיעה. איך בין געוואָרן אַרויסגעשלאַפט פון שפּיטאַל, וואו איך בין געלעגן עלנט קראַנק, כדי צו דערהאַלטן פון דיר דורך דעם תּפּיסה־דירעקטאָר אַ באַזונדערע מיטלונג. ער האָט מיר פּאַרגעלייגט אַ צו אים אַד־רעסירטן בריוו, אין וועלכן דו טיילסט מיט, אַז דו האָסט בדעה, צו פאַרעפּנטלאַכן אַן אַרטיקל איבער דעם „ענין אַסקאַר ווייל־ר“ אין „מערקור דע פּראַנס“ (א צייטשריפט, וועלכע, ווי דו האָסט מחמת אַ מערקווירדיקן טעם צוגעגעבן „איז ענלאַך צו דער ענג־לישער „פּאַרטיטלי רעוויז“) און דו ביזט באַגעריק, צו קריגן מיין דערלויבניש דאָס צו פאַרעפּנטלאַכן; עס האַנדלט זיך מכתּ פּראָבן און אַן אויסוואַל פון . . . וואָס פאַר אַ בריוו? די בריוו, וועלכע איך האָב צו דיר געשריבן פון האַלאַוויי־תּפּיסה; די בריוו וועלכע דו האָסט געדאַרפט האַלטן הייליק אין געהויס, מער ווי עפעס וואָס אַנדערש אויף דער גאַנצער וועלט! דאָס זיינען גע־ווען פּאַקטיש די בריוו, וועלכע דו האָסט געוואַלט אַרויסגעבן, כדי דער שלאַפּער דעקאַדענט זאָל זיי אָנקוקן מיט דערשטוינען, דער גריקער פעליעמאַניסט זאָל זיי אויסלאַכן, די קליינע לויביכע פון קוואַטיר לאַטין זאָל אויפּרייסן דאָס מויל און זיי פאַרשלינגען.

וואָלט גאַרנישט געווען אין דיין האַרצן וואָס זאָל אויפֿשרייען קעגן
אזא געמיינער פאַרשוועכונג, האָסטו דאָך לכל הפּחות זיך געדאַרפֿט
דערמאַנען אָן דעם סאַנעט, וואָס עס האָט געשריבן איינער, וועל־
כער האָט צוגעזען מיט אזא צער און צאַרן ווי אזוי עס ווערן
עפנטלאַך ליציטירט אין לאַנדאָן די בריוו פון דזשאן קיטס, און
דו וואָלסט סוף כל סוף פאַרשטאַנען די אמת'ע באַדייטונג פון
מיינע פּערזן :

"...דער, דיינע איד, ליבט ניט קונסט,

וועלכער ברעכט דעם קריסטאל פון דיכטער'ס האַרץ,

אז קליינע קראַנקע אויגן זאלן דרייף קוקן אַדער נאַצן."

ווארום וואָס וואָלט אויפֿטאַן דיין אַרטיקל ? אז איד האָב
דיך גריילאך האַלט געהאַט? דער פּאַקט איז דאָך געווען באַקאַנט
צו די פאַרזייער נאַמען. זיי לייענען אַלע די צייטונגען, און די
מערסטע פון זיי שרייבן פאַר דעם. אז איד בין געווען אַ זשעני ?
די פּראַנצויזן האָבן דאָס פאַרשטאַנען, און אויך דעם באַזונדערן
אופן פון מיין קונסט, אַ סך בעסער, ווי מען האָט דאָס געקאַנט
דערוואַרטן פון דיר. אז האַנט אין האַנט מיט דעם זשעני גייט
אַפט אַן איינגעצייכנט פּערזענליכע פּערזענליכע פון תּאוה און פון השק ?
אויסגעצייכנט ; נאָך דער קעגנשטאַנד פּאַסט מער פאַר אַ לאַמ־
בראַזאָ ווי פאַר דיר. אויסערדעם געפינט זיך אַט די פּאַטאַ-
לאַגישע דערשיינונג אויך ביי אזוינע, וואָס בעזיצן ניט קיין זשעני.
אז איד בין געווען אין דיין שנאה־קריג קעגן דיין פּאַטער פאַר
יעדן פון אויך צו גלייך אַ שילד און אַ וואַפּן ? נאָכמער : אז
אויף דער שוידערלאַכער יאַנד נאָך מיין לעבן, וואָס האָט ערשט
אויפֿגעהערט, ווען די מלחמה האָט זיך געענדיקט, וואָלט דיין פּאַ-
טער מיר ניט געקאַנט בריינגען צום פּאַלן, ווען מיין פּוס וואָלט
שוין ניט געווען פּריער אין דעם נעץ? גאַנץ ריכטיק; נאָך איד
הער, אז אַנרי בויער האָט שוין דאָס אויסגעצייכנט געזאַגט.
צו באַשטעטיקן זיין מיינונג, אין פּאַל אז דאָס איז געווען דיין
אַבזיכט, דאַרפֿסטו ניט פאַרעפנטלאַכן מיינע בריוו — ווייניקסטנס
ניט די וואָס זיינען געשריבן פון האַלאַוויי־תּפיסה.

וועסטו אפּשר ענטפּערן אויף מיינע פּראַגן, אז איד אַליין

האַב דיר געבעטן אין מיינע בריוו פון האַלאַוויי, אז דו זאָלסט
אויף וויפיל דו ביזט געווען דערצו בכת, מאַכן דעם פּאַרווד, ביי
אַ קליינעם טייל פון דער וועלט מיך צו שטעלן אַביסל אין רעכטן

ליכט? געוויס, איך האָב דאָס געמאַז באַרדינק זיך, ווי און פאַרוואָס
איך בין דאָ הי אין דעם מאַמענט. גלויבסטו, איך בין דאָ
צוליב מיינע באַציאונגען צו די עדות אויף מיין פּראָצעס?
מיינע באַציאונגען, די ווירקלאַכע אָדער כלומר'שטדיקע צו לייט
פון יענעם מין האָבן ניט קיין אינטערעס ניט פאַר דער רעגירונג
און ניט פאַר דער געזעלשאַפט. מען האָט דערפון גאַרניט גע-
וואוסט און נאָך ווייניקער זיך נאָכגעפרעגט וועגען דעם. איך
בין דאָ הי, ווייל איך האָב געזוכט, צו בריינגען דיין טאַטן אין
תפיסה. מיין פאַרזוך איז ניט געלונגען, זעלבסטפאַרשטענדי-
לאַד. מיין אַרוואַקאַט האָט זיך אָפּגעזאַגט פון דער פאַרטידיקונג.
דיין פּאָטער האָט איבערגעדרייט דעם שפיז און מיר געבראַכט
אין תפיסה. דערפאַר פילט מען פאַראַכטונג קעגן מיר. דערפאַר
שפּאַטן אָפּ די מענטשן פון מיר. דערפאַר מוז איך אָפּווייזן יעדען
טאַג, יעדע שטונדע, יעדע מינוט פון מיין שרעקלאַכן תפיסה-
טערמיין. דערפאַר זיינען געוואָרן פאַרוואָרפן מיינע אַפּעלאַציעס.
דו ביזט געווען דער איינציקער, וועלכער, אָן זיך אויס צו
זעצן אויף אַ וועלכן עס איז אופן צו שפּאַט, געפאַר אָדער טאַדל,
האָט געקאַנט געבן די גאַנצע אַנגעלעגענהייט אַן אַנדער קאַליר.
אַרויסשטעלן די זאַך אין אַן אַנדער ליכט, געקאַנט באַווייזן בין
צו אַ געוויסן גראַד, ווי די זאַכן ליגן ווירקלאַך. איך האָב זעלבסט
פאַרשטענדלאַך ניט דערוואַרט, אָדער אַפילו בלויז געוואונטשו,
אַז דו זאַלסט אָנגעבן, ווי און צו וועלכן צוועק דו האָסט געזוכט
מיין הילף אין דייןע אַקספּאַרדער אומאַנגענעמלאַכקייטן. אָדער
ווי און צו וועלכן צוועק, אין פאַל דו האָסט איבערהויפּט איינעם
געהאַט, דו האָסט נאָענט פון דריי יאָר פאַקטיש מיר קיינמאַל ניט
אויסגעוויכן פון דער זייט.

מיינע שטענדיקע פאַרזוכן, אַפּצוברעכן אַ פריינטשאַפט, וואָס
איז געווען אַזוי פאַרראַבלאָך פאַר מיר ווי אַ קינסטלער, ווי אַ
מאַן פון שטעלונג, זאַגאַר ווי אַ מיטגליד פון דער געזעלשאַפט,
האָבן ניט געדאַרפט ווערן אַזוי גענוי איבערגעגעבן, ווי זיי זיינען
דאָ אויסגערעכנט. איך וואָלט אויך ניט פאַרלאַנגט, אַז דו זאַלסט
באַשרייבן די סצענעס, וועלכע דו האָסט איבערגעחזרט אין אַ
כמעט איינטאָניקן אופן; אָדער אַז דו זאַלסט אָפּדרוקן דיין וואונד-
דערפולע סעריע פון טעלעגראַמען צו מיר אין זייער מאַדערנער גע-
מישאַכץ פון ראַמאַנטיק און פינאַנץ; אָדער אַז דו זאַלסט צימירן

די רעוואלטיירנדיקערע אָדער האַרצלעאָזערע שטעלן פון בריוו, צו וועלכע איד בין געווען געצוואונגען.

על כל פנים, האָב איד געטראַכט, אז עס וואָלט געווען גוט פאַר דיר אזוי וואויל ווי פאַר מיר, ווען דו וואָלסט פראַטעסטירט קעגן דיין פאַטער'ס אויסטייטשונג פון אונזער פריינטשאַפּט — אַן אויסטייטשונג, וואָס איז ניט וויניקער לעכערלאַך ווי גיפטיק און מיט שלוסן וואָס באַטרעפן דיר אזוי נאָריש ווי שענדלאַך ווי זיי באַטרעפן מיר. זי איז איצט פאַקטיש געוואָרן היסטאָריש; זי ווערט ציטירט, געגלויבט, פאַרשריבן; דער פריסטער נעמט זי פאַר זיין טעקסט, דער מאָראַל פריידיקער פאַר זיין אומפרוכטבאַרער טעמע; און איד, וועלכער געפינט איינקלאַנג ביי אַלע מענטשן דורות, האָב געמוזט נעמען מיין אורטייל-שפּרוך פון איינעם, וועל-כער איז אַן אַף און אַ פאַיאַץ.

איד האָב געזאָגט אין אַט דעם בריוו ווי איד גיב צו, ניט אַן פאַרביטערונג, אַז אין דעם ליגט די איראָניע פון די זאַכן וואָס דיין פאַטער וועט לעבן ווייטער ווי דער העלד פון אַ ביכל; אַז דו שטייסט אויף איין מדרגה מיטן קינד שמואל; און אַז מיין פלאַץ איז צווישן זשיל דע רעס און מאַרקוז דע סאַר. איד רעכט אַז עס איז בעסער אזוי. איד וויל זיך אויף דעם ניט באַקלאַנג. איינע פון די פיל לערן וועלכע מען דערלערנט אין תּפּיסה, איז די: אַז אַלע זאַכן זיינען, וואָס זיי זיינען, און וועלן זיין, וואָס זיי וועלן זיין. איד האָב אויך ניט דעם קלענסטן ספּט. אַז דער מיטל-אַלטערלאַכער בעל עברה'ניק און דער פערפאַסער פון „זשוסטין“ וועלן זיך אַרויסווייזן פאַר בעסערע קאַמפּאַראַן ווי סענפאַרד און מירטאָן.

נור אין דער צייט, ווען איד האָב דיר געשריבן, האָב איד געפילט, אַז עס איז אין אונזער ביידנס אינטערעסן גוט, צוועק מעסיק, ריכטיק, זיך ניט צו לאָזן צופרידנשטעלן מיט דער פאַר-שטעלונג, וועלכע דיין פאַטער האָט דורך זיין רעכטלאַכן בעל יועץ געלאָזט געבן צו אַמוזירן אַ פּיליסטערהאַפּטער וועלט, און דערפאַר האָב איד דיר געבעטן, עפעס וואָס צו באַטראַכטן און שרייבן, וואָס זאָל זיין נענטער צום אמת. דאָס וואָלט ווייניגסטנס געוועזן בעסער פאַר דיר, איידער אַנצושמירן עפעס וועגן דעם שטוביקן לעבן פון דיינע עלטערן פאַר די פראַנצויזישע צייטונגען. וואָס אינטערעסירט די פראַנצויזען, אויב דיינע עלטערן האָבן גע-

פירט א גליקלאכן פאמיליען־לעבן אָדער ניט! אן אומאינטערעד
 סאַנטערן געגענשטאַנד פאַר זיי איז שווער אויסצוגעפינען. וואָס
 זיי האָט אָבער יאָ אינטערעסירט, איז געווען, ווי אזוי אַ קינסטלער
 פון מיין ראַנג, איינער, וועלכער האָט דורך די לערע און באַ-
 וועגונג, וועלכע ער האָט פאַרקערפערט, אויסגעאיבט אַ פּראָמינענטן
 איינפלוס אויף דער ריכטונג פון פּראַנציוויזשן דיינקן, האָט נאָר
 אזאַ לעבן, ווי ער האָט געפירט, געקאַנט פאַרפירן אזאַ פּראָצעס.
 וואָלסטו זיך אונטערגענומען פאַר דיין אַרטיקל, צו פאַרעפנטלאַכן
 (ווי איך האָב מורא: צאַללאָזע) בריוו, אין וועלכע איך האָב
 צו דיר גערעדט פון דעם פאַרדאַרכן, וואָס דו האָסט געבראַכט
 איבער מיין לעבן; פון דער משוגעת פון די צאָרן־אַנפאַלן, וואָס
 דו לאָזט געווינען די מאַכט איבער זיך, צו דיין אייגענעם ווי צו
 מיין שאַדן; פון מיין וואונטש אָדער פיל מער באַשלוס, צו מאַכן
 אַ סוף פון אַ פריינטשאַפט וואָס איז אין יעדער הינזיכט פאַר
 מיר אזוי פאַטאַל: איך וואָלט דאָס קאַנען פאַרשטיין, אפילו ווען
 איך וואָלט ניט דערלויבט די פאַרעפנטלאַכונג פון אַזעלכע בריוו.
 ווען דיין פאַטער'ס אַדוואָקאַט האָט מיך געוואָלט כאַפן ביי
 אַ ווידערשפּרוך און האָט פּלוצלונג פאַרגעלייגט פאַרן געריכט מיי-
 נעם אַ בריוו, געשריבן צו דיך אין מערץ 1893 — אין וועלכן איך
 האָב דערקלערט: איידער צו דולדן אָן איבער'חזרונג פון די
 עקלהאַפטע סצענעס, אין וועלכע דו געפינסט באַשיינפערלאַך
 אזאַ שרעקלאַכן תענוג, בין איך געגרייט „זיך צו לאָזן שינדן
 פון יעדן לאַ יחרץ־געלט אויספּרעסער אין לאַנדאָן“ — איז דאָס
 געוועזן פאַר מיר אַ ווירקלאַכער עגמת נפש, וואָס אָט די זייט
 פון מיין פריינטשאַפט מיט דיר איז דורך אַ פאַרוען געוואָרן
 אויפגעדעקט פאַר געמיינע בליקן. נור אַז דו ביזט געווען אזוי
 ווייט פון באַגריפן, אזוי פּוסט פון יעדן פיינגעפיל און אזוי טעמפּ
 צו באַנעמען דאָס זעלטענע, צאַרטע, שיינע, אַז דו אַליין האָסט
 בדעה אַרויסצוגעבן די בריוו, דורך וועלכע און אין וועלכע איך
 האָב געזוכט צו דערהאַלטן לעבעדיק דעם גייסט און די נשמה
 פון דער ליבע, כדי זי זאָל קאַנען וואוינען אין מיין קערפער אין
 משך פון די לאַנגע יאָרן פון דערנידעריקונג — דאָס איז געווען און
 איז נאָך פאַר מיר אַ קוואַל פון טיפּסטן שמערץ, פון דער גע-
 וואַלדיקסטער אנטווישונג. פאַר וואָס דו האָסט דאָס געטאָן, ווייס
 איך ליידער בלוין צו נוט. האָט די שנאה געמאַכט דייע אַויגן

בלוינד, אזוי האָט די אייטעלקייט צוזאַמענגענייט מיט אייזערנע
פעדים דיינע אוינגלעךלאך. די „פּוּיאַיקייט, אַ דאַנק וועלכע און
דורך וועלכע אַליין מען קאָן פאַרשטיין אַנדערע אין זייערע רעאַלע
ווי אין זייערע אידעאַלע באַציאונגען“, איר האָט דיין איינגער
ענגאַזים אָפגעטעמפט און לאַנגער מיסברויך געמאַכט אומוויקסאַם.
די פאַנטאַזע איז געלעגען אַקוראַט אזוי אין תּפּיסה ווי איר. די
אייטלקייט האָט פאַרצאַמט די פענסטער מיט נראַטעס, און דער
וועכטער האָט געהייסן האַם.

דאָס אַלץ האָט זיך אָפגעשפּילט אין דער ערשטער העלפט
פון נאַוועמבער פון פאַר צוויי-יאָרן. אַ ברייטער לעבנשטראַם
פליסט צווישן מיר און אַ צייט, וואָס איז אזוי ווייט דערווייטערט.
דו קאַנסט קוים, אויב בכלל, אַריבערליקן איבער אַזאַ ווייטן רוים.
נור מיר קומט דאָס פאַר, ווי דאָס וואַלט מיר פאַסירט, איר וויל
ניט זאָגן: נעכטן, ניין, היינט.

ליידן איז איין אומענדלאַך לאַנגער אויגנבליק. מיר קאַנען
דאָס ניט טיילן אין תקופות. מיר קאַנען נור פּראַטאַקאַלירן זיינע
שטימונגען, און פאַרצייכען זייערע ווידערקערונגען. פאַר אונז
באַוועגט זיך ניט פאַרווערטס אַפּילו די צייט גופאַ. זי דרייט זיך
בלויז, עס זעט אויס, אַז זי קייקלט זיך אַרום אַ מיטלפונקט: דעם
צער. די פאַראַלזירטע ניט-באַוועגליכקייט פון אַ לעבן וועמעס
אומשטענדן עס ווערן באַשטימט דורך אַ מוסטער וואָס בייט זיך
ניט, אזוי אַז מיר עסן און טרינקן און לייגן זיך אַנידער און
טוען תּפּילה, אַדער קניען ווייניקסטנס צו תּפּילה, לויט די ניט-
פאַרענדערלאַכע געזעצן פון אַן אייזערנעם נוסח: אַט די ניטבאַ-
וועגלאַכקייט וועלכע מאַכט יעדן שרעקלאַכן טאַג גלייך צו זיין
ברודער, מיט אַלע זיינע קלענסטע איינצלהייטן, שיינט זיך מיט
צוטיילן צו יענע אויסנווייניקסטע כחות, וואָס דער סאַמע אינ-
האַלט פון זייער עקזיסטענץ איז די ניט אויפהערלאַכע באַוועגונג.
פון זיאוונג-צייט אַדער שניט-צייט, פון די שניטער, וועלכע בייגען
זיך איבער דער תּבואה, אַדער די וויינטרויבן-קלייבער, וועלכע
שלינגלען זיך דורך די וויינשטאַקן, פון דעם גראַז אין סאָר גע-
מאַכט ווייס מיט אַראַפגעפאַלענע בליאוונג אַדער באַשפּריינקלט
מיט צייטיקע פּרוכט: דערפון ווייסן מיר גאָר ניט און קאַנען
נאָרניט וויסן.

פאַר אונז עקזיסטירט נאָר איין איינציקע תקופה, די תקופה

פון ליידן. אפילו די זון און די לבנה זענן אויס צוגענומען פון אונז. אין דרויסן מעג דער טאג לייכטן אין בלוי און גאלד, נור דאס ליכט וואס קריכט אריין דורך דער געדיכט באדעקטער שויב, פון דעם קליינעם פענסטערל מיט די אייזערנע גראמעס, אונטער וועלכן אונזער איינער זיצט, איז גרוי און קארג. אין יעדנס צעל, אט אזוי ווי ביי יעדן איינעם פון אונז אין הארצן, איז שטענדיק בין השמשות. און אין דער סביבה פון דיינקן, ניט ווייניקער ווי אין דער סביבה פון צייט, איז ניטא מען קיין באוועגונג. די זאך וואס דו פערזענלאך האסט שוין לאנג פארגעסן, אדער קאנסט לייכט פארגעסן, טרעפט מיך איצט, און וועט מיך אויך טרעפן מארגען. געדיינק דאס, און דו וועסט זיין אימשטאנד צו פארשטיין אביסל ווארום איך שרייב און שרייב אט אויף דעם שטייגער.

א וואך שפעטער, מען פירט מיך אריבער אהער. עס פאר גייען נאך דריי חדשים און עס שטארבט מיין מאמע. קיינער ווייס ניט ווי טיף איך האב זי געליבט און פארערט. איר טויט איז געווען שרעקלאך פאר מיר; נאך איר, אמאל א מייסטער פון דער שפראך, האב ניט קיין ווערטער, איז וועלכע אויסצודריקן מיין צער און מיין בושה. קיינמאל, ניט אפילו אין די בעסטע טעג פון מיין קינסטלערישער אנטוויקלונג, וואלט איך ניט געווען אימשטאנד צו געפינען ווערטער וואס וואלטן פאסן צו טראגן אז דערהאבענע לאסט; אדער וואלטן קאנען זיך באוועגן מיט געניגענדיקער הער-לאכער מוזיק דורך דער מאיעסטישער פראצעסיע פון מיין אומ-אויסשפרעכלאכן וויי. זי און מיין טאטע האבען מיר געלאזט ירושה א נאמען, וועלכן זיי האבן פארשאפט כבוד און גדולה ניט נור אין דער ליטעראטור, קונסט, ארכעאלאגיע און נאטורוויסנ-שאפט, נאך אויך אין דער פאליטישער געשיכטע פון מיין פא-טערלאנד און אין זיין נאציאנאלער אנטוויקלונג. איך האב אט דעם נאמען געשענדעט פאר אייביק. איך האב אים געמאכט פאר א געמיינעם שימפוארט ביי געמיינע מענטשן. איך האב אים אריינגעשלעפט אין רעכטן זומפ. איך האב אים איבערגעגעבן צו ווילדע ברואים, אז זיי זאלן אים קאנען פארברוטאלזירן, און צו איריאטן, וועלכע זאלן אים קאנען געבן די זעלכע באדייטונג וואס איריאטסטווע.

וואס איך האב בשעת מעשה געליטן, און וואס איך לייד נאך אצינד, איז ניט פאר א פערער צו באשרייבן אדער פאר פאפיר

צו באריכטן. מיין פרוי אלעמאל ליבנסווירדיק צו מיר, וועלנדיק מיר פארשפארן צו הערן אָט די נאָכריכט פון גלייכנילטיקע ליפן, האָט ניט קוקנדיג וואָס זי איז געווען קראַנק, גערייזט פון גענוא נאָך ענגלאַנד, כדי אַליין צו בריינגען מיר די בשורה פון אזא ניט דערזעצלאַכן ווי ניט ווידערקערלאַכן פאַרלוסט. טרייסטבריוו זיינען מיר אָנגעקומען פון אַלע די וואָס האָבן נאָר סימפּאטיזירט מיט מיר. אפילו מענטשן וועלכע האָבן מיר ניט געקאָנט פּער-זענלאַך, ווען זיי האָבן געהערט, אז אַ נייער שמערץ איז אַרייַן געטראָטן אין מיין לעבן, האָבן זיי געבעטן שריפטלאַך, אז מען זאָל מיר איבערגעבן אַ וועלכן עס איז אויסדרוק פון זייער מיט געפיל.

דריי חדשים זיינען פאַרגאַנגען. דער לוח פון מיין טעגלאַכער אויפפירונג און אַרבייט, וואָס היינט פון דרויסן אויף דער טיר פון מיין צעל — מיט מיין נאָמען און אורטייל געשריבן אויף דעם — זאָגט מיר, אז עס איז מאַי.

מייענע פריינט קומען ווידער מיך באַזוכן. איך דערקונדיק זיך, ווי אַלע מאָל, וועגען דיר. מען דערציילט מיר, אז דו ביזט אין דיין ווילא אין נעאפּל און ווילסט אַרויסגעבן אַ באַנד לירער. צום שלום פון דער אונטערריידונג ווערט צופעליק דערמאַנט, אז דו ווילסט אים מיר ווידמען. די ניים האָט פאַרשטאַרקט אין מיר דעם לעבנסעקל. איך האָב נאָר נישט געזאָגט, נור גענאָנגען שוויי גענדיק צוריק אין מיין צעל מיט פאַראַכטונג און עקל אין מיין האַרצן. ווי קאַנסטו דיר זיך לאָזן חלומ'ען, מיר צו ווידמען אַ באַנד לירער, ניט אָנפּרעגנדיק מיך צו ערשט אום דערלויבניש? חלומ'ען, זאָג איך? ווי קאַנסטו דאָס וואַגען, עפעס אַזוינס צו טאָן? וועסטו אויף דעם געבן אַן ענטפּער, אז אין די טעג פון מיין גדולה און רום האָב איך איינגעוויליקט, אַנצונעמען די ווידמונג פון דיין ערשטלינגיווערק? געוויס האָב איך דאָס געטאָן, אַקוראַט אַזוי ווי איך וואָלט זיך געלאָזט געפּעלן די פאַרערונג פון יעדן אַנדער יונגענמאַן, וועלכער הייבט אָן דין שווערע און שיינע קונסט פון דער ליטעראַטור. יעדער פאַרערונג איז פאַרן קינסטלער געשמאַק און דאַפּלט אַנגענעם, ווען די יונגט בריינגט איר. דער לאַרבער פאַרוועלקט, ווען אים רייסן באַיאַרנטע הענט. נור די יונגט האָט דאָס רעכט צו קרוינען אַ קינסטלער. אין דעם ליגט דער אמת'ער פאַרצוג, צו זיין יונג, ווען די יונגעט וואָלט דאָס

נור געוואוסט. נור די טעג פון דערנידעריקונג און שאנד זיינען
 פארשידן פון די פון גדולה און רום, דאס האסטו נאך צו לערנען.
 גליק, וואויללעבן און דערפאלג קאנען זיין פון שארסטיקער
 אויבערפלאך און פון געמיינעם שטאף, אבער לייד איז דאס צאר-
 מעסטע פון אלץ וואס איז געשאפן. עס איז גאר ניטא קיין זאך
 וואס באוועגט זיך אין דער גאנצער וועלט פון מחשבה, צו וועל-
 כער דער צער זאל ניט וויכירן מיט זיין שרעקלאכן און זייער
 דעליקאטן פולס-שלאג. דאס דיין, אויסגעהאמערט בלעטל פון ציי-
 טערנדיק גאלד, וואס ווייזט אן אויף דער ריכטונג פון צוויגע
 כחות וועלכע די אויג קאן ניט זען, איז אין פארנגלייך דערמיט
 גראב. דאס לייד איז א וואונד וואס הייבט אן צו בלוטן, ווען
 דאס רירט אן אן אנדער האנט ווי די ליבע, און אויך דעמאלט
 מוז דאס בלוטן איבער א ניס, הגם ניט פאר ווייטאק.

דו האסט דאך געקאנט שרייבן צום דירעקטאר פון דער
 תפיסה אין ווענדסוואירט, און מיר בעטן אום דערלויבניש
 צו פארעפנטלאכן מייע בריוו אין „מערקור דע פראנס“, „וועל-
 כער איז ענלאך צו אונזער ענגלישן פארטניטלי רעוויז“. ווארום
 ניט שרייבן צום דירעקטאר פון דער תפיסה אין רעדינג און מיר
 בעטן אום דערלויבניש צו דער ווידמענונג פון דייע לידער. צו
 געבן פון זיי אזא מין פאנטאסטישע באשרייבונג ווי דיר וואלט
 געווען געפעלן? איז דאס געשען, ווייל איך האב אין דעם
 איין פאל ניט דערלויבט דער באטרעפנדער צייטשריפט, צו פאר-
 עפנטלאכן בריוו, וועמעס ארויסגעבונגדרעכט, ווי דיר איז זעלבסט
 פארשטענדלאך פולשטענדיק באקאנט געווען, זיינען געלעגען
 דורכאויס ביי מיר און ליגען נאך, בעת אין דעם אנדער פאל
 האסטו געראכט, אז דו קאנסט אפטאן דיין אייגנוויליקע טאט,
 אז איך זאל דערפון גארניט וויסן, ביז עס וועט זיין צו שפעט זיך
 אריינצומישן? דער בלויער פאקט, אז איך בין געווען א גע-
 שענדעטער, א רואינירטער און צו תפיסה פארארטיילטער מאן,
 האט דיך, ווען דו האסט געוואונטשן צו שטעלן מיין נאמען אויף
 דער ערשטער זייט פון דיין ווערק, געדארפט מאכן דאס אויסבעטן
 פון מיר ווי א געפעליקייט, אן אויסצייכנונג, א פאררעכט. דאס איז
 דער אופן, צו צוטרעטן צו מענטשן וועלכע זיינען אין אומגליק
 און זיצן אין שאנד.

הייליק איז די ערד, דארטן, וואו עס איז דא יסורים. עס

וועט קומען דער טאג ווען מענטשן וועלן באגרייפן וואס דאס מיינט. ביו דעמאלט ווייסן זיי גארניט וואס איז לעבן. ראבי און זיין גלייכען קאנען דאס פארשטיין.

ווען איד'ן בין געווארן געבראכט פון מיין תפיסה צום באנד קראט-געריכט, צווישן צוויי פאליציסטן, האט מיר ראבי אפגע-ווארט אין דעם לאנגען טרויעריקן קארידאר, כדי, צום דערשטוינען פון נאנצן געזעמל, וואס איז געבליבן שטיין שטיל, ביי דעם אגבליק פון אזא ליבלאכער און איינפאכער האנדלונג, ארונטער צו נעמען ערנסט זיין הוט פאר מיר, בעת איד'ן בין אים פארבייגעגאנגען. הענטרגעשמירט און מיט געבויענעם קאפ. מענטשן זיינען ארויפ-געשטיגן צום הימל פאר קלענערע זאכן ווי אט די. באזעלט פון אט דעם גייסט, און דערפילט מיט אזא ליבע, האבן זיך די קדושים ארונטערגעלאזן אויף די קני צו וואשן די פיס פון דעם ארימאן, אדער זיך איינגעבויען צו קושן די באקן פון דעם קרעציקן.

איד האב אים קיינמאל ניט דערמאנט אן איינציע ווארט וועגען דעם וואס ער האט געטאן. ביו אצינד ווייס איך אפילו ניט גענוי, אויב ער איז געוואר געווארן אז איד האב איבערהויפט באמערקט זיין האנדלונג. דאס איז ניט אזוינס, פאר וואס מען קאן געבן א געוויינלאכן דאנק מיט געוויינלאכע ווערטער. איד האב דאס פארבאהאלטן אין דעם שאצקאמער פון מיין הארצן. איד היט דאס דא ווי א געהיימען הוב, וועלכן, צו מיין פרייד. איד וועל ווארשיינלאך קיינמאל ניט קאנען צאלן צוריק. דארטן איז דאס פארבאהאלטן און דערהאלטן פריש, דורך די מור און קאס-יאבשמים פון א סך טרערן.

ווען קלונקייט איז פאר מיר געווען נוצלאז, פילאזאפיע אומ-פרוכטבאר, און שפריכווערטער און פראזן פון די וואס האבן מיר געזוכט צו טרויסטן ווי שטויב און אש אין מיין מויל, דעמאלט האט די עראינערונג פון אט דעם קליינעם, ליכנסווירדיקן, שטור-מען אקט פון דער ליבע אויפגעזיגלט פאר מיר אלע ברונימער פון רחמנות: געמאכט בליען דעם מדבר גלייך ווי א ריוז, און מיך ארויסגענומען פון דער בימערניש פונם איינזאמען גלות און געבראכט אין הארמאניע מיט דעם פארוואונדעטן, געבראכענעם גרויסן וועלט-הארץ. ווער עס איז פיאיק צו באגרייפן ניט בלויז ווי שייך ראבי'ס האנדלונג איז געווען, נאר אויך ווארום זי האט

פאר מיר אזא באדייטונג, און וועט נאך תמיד אזוי פיל באדייטן,
דער קאז אפשר איינזען, ווי און מיט וועלכן גייסט ער זאל זיך
בערענטערן צו מיר.

דער ערשטער באנד לידער, וואס א יונגערמאן לאזט ארויס
אין דער וועלט אין דער פריילינג-צייט פון לעבן, זאל זיין ווי
א פריילינגס-בליאונג אדער בלום, ווי דער ווייסדארן אויף די
לאנקעס פון מעדעליין, אדער ווי די שליסל-בלומען אויף די
פעלדער פון קאמנאר. דאס ווערק זאל ניט זיין באלאדן מיט דער
משא פון א מורא'דיקער און רעוואלטירנדיקער טראגעדיע; מיט א
שרעקלאך רעוואלטירנדיקן סקאנדאל.

ווען איך וואלט דערלויבן אז מיינ נאמען זאל דינען ווי אז
אויסרופער פאר אזא בוך אזוי וואלט דאס געווען אן ערנסטער
קינסטלערישער טעות. עס וואלט געשאפן א פאלשע אטמאספערע
ארום דאס גאנצע ווערק און אין דער מאדערנער קונסט האט די אט
מאספערע א סך צו זאגען. דאס מאדערנע לעבן איז קאמפליצירט
און רעלאטיוו; דאס זיינען זיינע ביידע אונטערשיידניקע סמנים.
כדי איבערצוגעבן דעם ערשטן, באדארפן מיר די אטמאספערע
מיט איר פיינקייט פון נואנסן, פון אַנדייטונגען, פון מאדערנע
פערספעקטיוו; צו דעם צווייטן פאָדערט זיך הינטערגרונט. דאס
איז די סבה פארוואס די סקולפטור האט אויפגעהערט צו זיין א
שילדערנדיקע קונסט און פאר וואס די מוזיק איז שילדערנדיקע
קונסט און פאר וואס די ליטעראטור איז, איז געווען און וועט
אלעמאל בלייבן די העכסטע שילדערנדיקע קונסט.

איך האב צו דיר גערעדט אזוי אויספירלאך איבער אַט דער
זאך, כדי דו זאלסט באגרייפן און פארשטיין איר פולע וויכטיג-
קייט, ווארום איך האב תיבה געשריבן צו ראַביץ אין אויסדרוקן
פון אזא פארשטונג און גרינגשעצונג וועגן דיר, די ווידמונג פשוט
פארבאטן און ארויסגעזאגט דעם וואונטש, אז די ווערטער וועגען
דיר זאלן ווערן גענוי קאפירט און צוגעשיקט צו דיר. איך האב
געפילט, אז ענדלאך איז געקומען די צייט, וואס מען מוז דיר
לאָזן אביסל זען, דערקענען און באגרייפן וואס דו האסט אָפגעטאָן.
בלינדקייט קאָן ווערן געטריבן אזוי ווייט, אז זי ווירקט לעכער-
לאַך, און א פאנטאזיע-ארימע נאטור וועט זיך פארשטיינערן צו
פולשטענדיקער געפיללאַזיקייט ווען קיין זאך זאל ניט פאסירן, זי
אויפצורודערן: דער גוף מעג נאך עסן און טרינקן און האבן זיינע

תענוגים, דאך די נשמה וועמעס הויז עס איז, שטארבט נאנץ אפ.
אזוי ווי די נשמה פון בראנקא ד'אריא ביי דאנטעל'ן.

מיין בריוו איז קענטיק ניט געקומען איין מינוט צו פריי.
ער האט דיר געטראפן אזוי ווייט ווי איך קאן אורטיילן, ווי א
דונערשלאק. דו רופסט זיך אן אין דיין ענטפער צו ראבי „אומד
פייאיק צו דיינקן און זיך אויסצודריקן“. אין דער אמת'ן שיינט עס,
איז דיר ניט איינגעפאלן עפעס בעסערס, ווי זיך שריפטלאך צו
באקלאגן פאר דיין מאמען. זי, נאטירלאך, מיט דער בלינדקייט
פאר דיין אמת'ער טובה, וואס איז געוועזן איר און דיין אומד
גליקלאכער שיקזאל, האט דיר געשיקט יעדן מעגלאכן טרייסט
און דיר פארוויגט צוריק אין דיין פריערדיקן אומגליקלאכן אומד
ווירדיקן צושטאנד. וואס מיר דאגעגען באטרעפט, אזוי האט זי
געלאזט וויסן מיינע פריינט, אז זי איז „זייער אויפגעבראכט“ איר
בער מיינע שטריינגע באמערקונגען אויף דיין אדרעס. יא, ניט
בלויז פאר מיינע פריינט האט זי אויסגעדריקט אירע געפילן פון
אויפגעבראכקייט, נאר אויך פאר די, וועלכע זיינען ניט מיינע
פריינט — א זייער פיל גרעסערע צאל, ווי איר דארף דיר דאס
קוים דערמאנען; און איר דערוויס זיך איצט און טאקע וויר
מיטלפערזאנען, וועלכע זיינען גוט געשטימט צו דיר און די דיין
ניקע, אז צוליב דעם איז געווארן פון מיר גאנץ אוועקגענומען
א גוטער טייל פון דעם מיטגעפיל, וואס איז געווען אויפגעקומען
לאנגזאם אבער זיכער פאר מיר, צוליב מיין גרויסער באגאבונג
און מיינע שרעקלאכע ליידן. די לייט זאגן: „אהא! צו ערשט
האט ער פרובירט בריינגען דעם פאטער אין תפיסה, וואס אים
האט ניט געלאנגען; איצט קערט ער אום דאס בלעטל און ווארפט
אדריף זיין דורכפאל אויף דעם אומשולדיקן זון. ווי גערעכט זיינען
מיר געווען, אים צו פארזאמלן! ווי פארדינט האט ער אונזער
גרינשאצונג!“

מיר דוכט זיך: אז ווען מען דערמאנט מיין נאמען אין קע-
גענווארט פון דיין נאמען און זי האט ניט קיין ווארט פון לייד
אדער באדויערן פאר איר — ניט קליינעם — איינטייל אין דעם
צוזאמענברוך פון מיין הויז, אזוי וואלט דאס געווען פאסנדיקער
ווען זי וואלט געשוויגען. און וואס איז נוגע דיר — גלייבסטו
איצט ניט, אז אנשטאט זיך פאר איר צו באקלאגען שריפטלאך,
וואלט געווען בעסער פאר דיר אין יעדער באציאונג, ווען דו

וואָלכט מיר דירעקט געשריבן און געהאַט דעם מוט, מיר צו זאָגן אַלץ, וואָס דו האָסט געהאַט אָדער געמיינט, אַז דו האָסט וואָס צו זאָגען ?

עס איז איצט כמעט א יאָר, זינט איך האָב געשריבן יענעם בריוו. דו האָסט ניט געקאָנט אין משך פון דער גאַנצער צייט האָבן געבליבן „אומפּיזיק צום דיינקן און זיך אויסצורייקן“. ווארום האָסטו מיר ניט געשריבן ? דו האָסט געזען פון מיין בריוו, ווי טיף איך בין געווען פאַרוואונדערט, ווי שענדלעך באַ האַנדלט איך האָב זיך געפילט דורך דיין גאַנצן באַנעמען. נאָך מער ווי דאָס : דו האָסט געזען דיין גאַנצע פּריינטשאַפט מיט מיר געשטעלט ענדלעך אין איר אמת'ער ליכט, אויף אזא'ן אופן וואָס לאָזט מער ניט צו קיין טעות.

אַפט איז די אַלטע טעג האָב איך דיר געזאָגט, אַז דו ביזט געווען דער פאַרדערב פון מיין לעבן. דו האָסט אַלעמאָל געלאַכט. ווען איך האָב פאַר דיר געשילדערט מיין לאַנגע און איינדרוקס-פולע אונטערריידונג מיט עדווין ליווי, וועלכער האָט איינ-געזען ביים סאַמע אָנהייב פון אונזער פּריינטשאַפט דיין אופן, מיך אַרויסצושטעלן אין פראַנט פאַר דעם העפטיקסטן צוואַמענ-שטויס, די פּלאַגענישן און די קאַסטן פון דיין אַקספּאַרדער פאַלשן טריט, אויב מיר זאָלן דאָס איינמאָל אזוי אַנרופן — ביי אים האָט מען געזוכט אין אַט דער זאָך ראַט און הילף — און מיך אַ גאַנצע שטונדע געוואָרנט פאַר דער בעקאַנטשאַפט מיט דיר, האָסטו געלאַכט. ווען איך האָב דיר דערציילט, ווי אפילו דער אומגליקלעכער יונגערמאַן, וואָס איז צום סוף געזעסן לעבן מיר אויף דער אַנקלאַג-באַנק, האָט מיר מער ווי איינמאָל געוואָרנט, אַז דו וועסט מיך רואינירן אויף אַ פאַטאַלערן אופן ווי וועלכער עס איז איינער פון די געמיינע יונגען, וועלכע איך בין געווען נאַריש גענוג צו קענען, האָסטו געלאַכט, הגם ניט אזוי גאַנץ לוסטיק. ווען מיינע פאַרויכטיקערע אָדער ווייניקער טרייע פּריינט-האַבן מיך אָדער געוואָרנט אָדער פאַרלאָזן צו ליב מיין פּריינט-שאַפט מיט דיר, האָסטו געלאַכט מיט פאַראַכטונג. דו האָסט געלאַכט אומקאַנטראָלבאַר, ווען איך האָב, ביי דער געלעגענהייט פון דעם ערשטן באַלידיקנדיקן בריוו, וואָס דיין טאַטע האָט דיר געשריבן וועגן מיר, צו דיר געזאָגט, אַז איך ווייס, אַז איך ווער בלוז באַנוצט פאַר אַ געצייג אין אייער פּורכטבאַרן שטרייט און

וועל ווערן פאראומגליקט אין מיטן צווישן איך בידן. נור אלץ
איז אזוי געווארן, ווי איך האב דאס פאראויסגעזאגט, ווען מען
באמראכט דעם רעזולטאט. דו האסט ניט געהאט קיין תירוץ, ניט
צו זען, ווי אלץ האָט זיך אַנטוויקלט.

פארוואָס האָסטו מיר ניט געשריבן ? איז דאָס געווען
פחדנות? איז דאָס געווען דיק־הויטיקייט ? וואָס איז דאָס געווען?
דער פאָסט איז, איך בין געווען געקריינט דורך דיר און האָב
אויסגדריקט דעם געפיל פון קריינקונג, איז דאָך דאָס געווען
נאָך מער גרונט צום שרייבן. אויב דו האָסט געהאלטן מיין בריוו
פאָר גערעכט, האָסטו געזאָלט שרייבן. אויב דו האָסט אים אין
קלענסטן פונקט געהאלטן פאָר אומגערעכט, האָסטו געזאָלט
שרייבן. איך האָב געוואַרט אויף אַ בריוו. איך בין געווען איבער־
צייגנט: אויב אַלטע צווייגונג, אָפט פאָרזיכערטע ליבע, די טויזנט
אַקטן פון שלעכט באַצאָלטער פריינטלאַכקייט, מיט וועלכע איך
האָב דיר באַשאַטן, די טויזנט אומבאַצאָלטע שולדן פון דאַנקבאַר־
קייט, וועלכע דו האָסט געהאַט ביי מיר — ווען דאָס אַלץ איז
פאָר דיר גאַרניט. אזוי האָט דאָך די בלויע פליכט, די צאַרעסעטע
פון אַלע בענדער צווישן מענטש און מענטש, דיר געזאָלט באַ־
וועגען צו שרייבן.

דו קאַנטסט ניט זאָגן, אַז דו האָסט ערנסט געמיינט, אַז
איך מעג בלוין דערהאַלטן נאַכריכטן פון מיטגלידער פון מיין
פאַמיליע. דו האָסט געוואוסט דורכאויס, אַז ראַבי שיקט מיר
אַלע צוועלף וואָכן אַ קליינעם בינטל פון ליטעראַרישע נייעס. קיין
זאַך קאַן ניט זיין אַנטציקנדיקער ווי זיינע בריוו, מיט זייער ווייץ,
זייער געשיקטער קאַנצענטרירטער קריטיק, זייער לייכטער אַנ־
שפּילונג: זיי זיינען ווירקלאַכע בריוו, זיי זיינען ווי שמעסן אונ־
טער פיער אויגן; זיי האָבן די מעלה פון אַ פּראַנצויזישן „קאַזערי
אינטיים“: אין זיין דעליקאַטער אַרט מיך צו פאַרערן, ווענדט
ער זיך אַמאָל צו מיין אורטיילסקראַפט און אן אַנדערש מאָל צו
מיין הוש פון הומאָר, דאָן ווידער צו מיין אינסטינקט פאָר שיינ־
קייט אָדער צו מיין בילדונג, און דערמאַנט מיך אויף הונדערטערליי
צאַרעט אופנים אַז איך האָב אַמאָל געגאַלטן פאָר אַ סך ווי אן
אויטאָריטעט אין קינסטלערישע סטיל־פּראַגן; פאָר אַנדערע אפילו
ווי דער העכסטער אויטאָריטעט: אזוי ווייזט ער, אַז ער באַזיצט
דעם טאַקט פון ליבע אזוי גוט ווי דעם טאַקט פון ליטעראַטור.

זיינע בריוו זיינען געוועזן די שלוחים צווישן מיר און אַט דער שיינער ניט ווירקלאכער וועלט פון קונסט, אין וועלכער איד בין אַמאָל געווען קעניג, און וואָלט אויך געבליבן קעניג, ווען איד וואָלט זיך ניט געלאָזט פאַרפירן אין דער וועלט פון גראַבע ניט פולקומענע ליידנשאַפטן, פון ניט איבערקלייבנדיקע אַפעטיטן, פון פאַרלאַנגען אָן גרעניצן און פאַרמלאַזער גירויקייט.

דאָר, ווען אַלץ איז געזאָגט, וועסטו געוויס פאַרשטיין אָדער זיך פאַרשטעלן, על כל פנים, אַז לויט די געוויינלאַכע יסודות פון ריין פסיכאָלאָגישער קוריאָזיטעט וואָלט מיך מער אינטערעסירט צו הערן עפעס גענויערעס פון דיר, ווי זיך צו דערוויסן אַז אַלפּרעד אַסטין פלאַנט צו פאַרעפנטלאַכן אַ נייעם באַנד לידער; אַז דוּשאַרדוּש סטריט שרייבט טעאַטער־קריטיק פאַר דער „דוילי קראַץ־ניקל“; אָדער אַז איינער וועלכער קאָן אַפילו ניט זינגען קיין שבת־ליד, ער זאָל דערביי ניט שטאַמלען, האָט אויסגערוּפּן מרס. מיי־נעל, פאַר דער נייער סיביליע פונם סטיל.

אך, הלאַוי וואָלסטו אַריינגעפאַלן אין תפיסה — איד וויל ניט זאָגן: דורך מיין שולד, וויל דאָס וואָלט געווען פאַר מיר אַן אומ־דערטרעגלאַכער געדאַנק — נאָר דורך אייגענער שולד, אייגענעם בלאַנדרוּשן, פאַרטרויען צו אומווירדיקע פריינט, שמרויכלן אין זומפ פון דער תּאווה, מיסברויכטע זיכערקייט, שלעכט אָנגעווענד־דעמע ליבע אָדער גאָרניט אָדער אַט די אַלע — גלויבסטו, איד וואָלט צוגעגעבן, אַז דו זאָלסט דיך פאַרצערן אין פינסטערניש און איינזאַמקייט, אָן צו פאַרווכן כאַטש אויף אַ קליינעם אופן, דיר צו העלפן טראָגן די ביטערע לאַסט פון דיין שאַנד? גלויבסטו, איד וואָלט דיר ניט געלאָזט וויסן, אַז ווען דו האָסט געליטן, האָב איד געליטן; און אַז דו האָסט געוויינט, זיינען אויך געווען טרערן אין מיינע אויגן; און אַז ווען דו ביזט געלעגן אין הויז פון שקלאַפּד אַרבייט און געווען פאַראַכטעט פון מענטשן, האָב איד זיך אויפ־געשמעלט אַ הויז פון מיינ פאַרדרוס, אין וועלכן איד האָב זיך געלאָזט וואוינען ביז דיין צוריקקומען, אַ שאַצקאָמער אין וועלכן אַלץ, וואָס מענטשן האָבן פון דיר צוריקגעהאַלטן, איז געווען אוועקגעלייגט פאַר דיין היילונג מיט הונדערטפאַכן פּראַצענט? וואָלט די ביטערע גויט אָדער פאַרויכט, פאַר מיר נאָך ביטערער, מיר פאַרווערט, צו זיין איז דיין נאַנטשאַפט, און מיך באַרויכט פון דער פרייד פון דיין אַנוועזנהייט, וועלכע איז בלוז באַ־

מערקלאך דורך איינשטאנען און אין שיינ פון שאנד, אזוי וואלט
 איך יעדער צייט געשריבן צו דיר אין דער האַפנונג, אז אַ בלוזער
 אויסדרוק, אַן איינציק וואָרט, אַ געבראַכענער טאָן פון ליבע וועט
 אַריינדרנגען ווי און עכאָ צו דיר. וואָלסטו זיך אָפגעזאָגט, אָנצור
 נעמען מיינע בריוו, אזוי וואָלט איך טראָצדעם געשריבן, כדי דו
 זאָלסט וויסן, אַז עס וואַרטן ווייניקסטנס אַלעמאַל בריוו פאַר
 דיר. א סך האָבן דאָס ביי מיר אזוי געטאָן. אַלע דריי חדשים
 שרייבן מיר מענטשן אָדער נעמען זיך פאַר מיר צו שרייבן.
 זייערע בריוו און מיטטיילונגען ווערן אַוועקגעלייגט. זיי וועלן אָנ
 קומען אין מיינע הענט ווען איך וועל פאַרלאָזן די תפיסה. איך
 ווייס, אַז זיי זיינען דאָ. איך ווייס די נעמען פון די מענטשן,
 וועלכע האָבן געשריבן. איך ווייס, אַז זיי זיינען פול מיט מיט
 געפיל און פריינטאַכקייט און גוטסקייט. דאָס איז פאַר מיר גענוג.
 איך דאַרף ניט מער וויסן. דיין שווייגען איז געוועזן גרוילאך. עס
 האָט ניט געדויערט בלוז וואָכן און חדשים, נאָר יאָרן — יאָרן.
 מיט וועלכע עס האָבן זיך געמוזט רעכענען אפילו די, וואָס לעבן,
 אזוי ווי דו, האַסטיק אין גליק און באַווייזן קוים נאַכצוהאַלטן
 די פאַרגאַלרעטע פיס פון די פאַראַיבערטאַנצנדיקע טעג און זיינען
 אַן אַן אַטעם, לויפנדיק אויף דער געיעג נאָך פרייה. דאָס איז אַ
 שווייגן, פאַר וועלכן עס איז ניטאָ קיין אַנטשולדיקונג, אַ שוויי
 גען, פאַר וועלכן עס גיט ניט קיין באַפּוּצונג. איך האָב גע
 וואוסט, אַז דו האָסט געהאַט ליימענע פיס. ווער האָט דאָס גע
 וואוסט בעסער? ווען איך האָב געשריבן אין מיינע אַפּאַריזמען,
 אַז ניט עפעס אַנדערש ווי די ליימענע פיס מאַכן ווערטפול דאָס
 גאַלד פון דער סטאַטוע, האָב איך דערביי געטראַכט וועגן דיר.
 נאָר דו האָסט ניט געשאַפן פאַר זיך קיין גאַלרענע סטאַטוע מיט
 ליימענע פיס. פון דעם שטויב פון דעם פראַסטן פּוּרווען וועלכן
 די קאַפּיטעס פון די באַהאַרנטע בהמות האָבן צוטראַטן צו בלאָטע,
 האַסטו געפאַרמט פאַר מיינע בליקן דיין פּולקומענעם בילד, אזוי,
 אַז וואָס מײן געהיימער פאַרלאַנג האָט אויך געמעגט זיין, וואָלט
 דאָס מיר איצט געווען אוממעגלאַך צו פילן אַנדערש ווי פאַראַכ
 טונג און שפּאַט צוזאַמען. און אָפּגעזען פון אַלע אַנדערע סבות,
 איז דיין גלייבניכטיקייט, דיין וועלטיקלונגקייט, דיין דיקהויטיקייט,
 דיין פאַרויכטיקייט, ווי דו האָסט דאָס אַלעמאַל ליב אַנצורופן.

געוואָרן פֿאַר מיר דאָפּלמט ביטער דורך די באַזונדערע אומשטענדן, וועלכע האָבן באַגלייט אַדער נאַכגעפּאָלגט מיין פּאַל. אַנדערע אומגליקלאַכע ברואים, אויב זיי זיינען אַריינגעפּאָלן אין דער תּפּיסה, אויב זיי זיינען באַרויבט פּון דער שיינקייט פּון אַט דער וועלט, זיינען זיי זיפּער ביז צו אַ געוויסן גראַד פּון דער וועלט'ס געפּערלאַכסטע נעצן, שרעקלאַכסטע פּיילן. זיי קאָנען זיך פֿאַרבאַהאַלטן אין דער טונקלקייט פּון זייערע צעלן און מאַכן פּון זייער סאַמער חרפה אַ מין אומבאַאָרבראַר הייליקטום. די וועלט האָט אויסגעפּירט דאָס איריקע, איצט גייט זי ווייטער איר וועג; מען לאָזט זיי לעבן ניט געשטערט.

ניט אזוי ביי מיר. איין צרה נאָך דער אַנדערער האָט גע- קלאַפט אין טיר פּון דער תּפּיסה, זוכנדיק מיך. מען האָט פֿאַר נאַנדערנעפּנט ברייט די טויערן און זיי אַריינגעלאָזן. מיינע נוטע פּריינט איז קוים אַדער גאָר ניט געוואָרן דערלויבט מיך צו באַזוכן. נור מיינע שונאים האָבן אַלע מאָל געהאַט פּולן צוטריט צו מיר. צוויי מאָל, בעת איד האָב געמוזט דערשיינען עפּנטלאַך פֿאַרן באַנקראַט-געריכט, און נאָכדעם נאָך צוויי מאָל, בעת איד בין געוואָרן טראַנספּאָרטירט עפּנטלאַך פּון איין תּפּיסה צו דער אַנדערער. בין איד אונטער אומבאַשרייבליכע דערנידעריקנדיקע אומשטענדן געוואָרן איבערגעגעבן צו די בליקן און די חובאַ וטלולאַ'ס פּונם המון.

דער שליח פּונם טויט האָט מיר געבראַכט זיין נייעס און איז ווידער אַוועקגעגאַנגען פּון דאַנען; גאַנץ פֿאַראיינזאַמט, אויס- געשלאָסן פּון אַלצדינג, וואָס האָט מיך געקאָנט טרייסטן אַדער דערלייכטערן מיינ ש מערץ האָב איד געמוזט דערטראַגען די אומ- דערטערגלאַכע פּיין און עלנט און געוויסנכייט, וועלכע דער אַנדיינק פּון מיינ מוטער האָט אַרויסגערופּן און רופּט נאָך שטענדיק אַרויס אין מיר.

קוים האָט די צייט פֿאַרטריקנט, ניט געהיילט, אַט די וואונד, האָט מיר מיינ פּרוי געלאָזט שרייבן דורך איר אַדוואָקאַט גרוי- זאַמע, ביטערע, אפּשטויסנדיקע בריוו. מען האָט מיר געסטראַשעט מיט אַרמיקייט און צו גלייכער צייט האָט מען זי מיר געמאַכט צום פֿאַרוואָרף. דאָס קאָן איד אַריבערטראַגען. איד קאָן זיך נאָך צונעוויינען צו עפעס ערגערעס. נור מיינע ביידע קינדער האָט מען פּון מיר אַוועקגענומען אויף אַ געזעצלאַכן וועג. דאָס איז, און

וועט אלעמאל בלייבן פאר מיר א קוואל פון אומענדלאכע יסורים. פון נאָמענלאָזן צער, פון פארדרוס אָן אַ סוף און אָן אַ ברעג. אַז דאָס געזעץ זאָל אַנטשיידן און נעמען אויף זיך צו אַנטשיידן אַז איד בין ניט פאַסיק צו זיין לעבן מיינע אייגענע קינדער: אַט דער געדאַנק וואָרפט אויף מיר אַן אימה. אינ'ס פאַרגלייך דערמיט איז דער ביזן צו זיצן אין תּפּיסה, אַ גאַרניט.

איד בין מקנא די אַנדערע מענער, וועלכע גייען אום מיט מיר הין און צוריק אינס הויף פון דער תּפּיסה. איד בין זיכער, אַז זייערע קינדער וואָרטן אויף זיי, קוקן אויס אויף זייער צוריק-קומען, וועלן זיין ליב און גוט צו זיי.

די אַרימע זיינען קליגער, באַרמהאַרציקער, פּריינדלאַכער, צאַרטיפּילנדיקער ווי מיר זיינען. אין זייערע אויגן איז די תּפּיסה אַ טראַגעדיע אין אַ מענטשנס לעבן, אַן אומגליק, אַ צופאַל, עפעס אַזוינס וואָס רופט אַרויס סימפּאַטיע אין אַנדערע. זיי ריידן פון דעם וואָס זיצט אין תּפּיסה ווי פון איינעם וועלכער איז „אויף צרות“. דאָס איז די פּראַזע, וועלכע זיי באַנוצן תּמיד, און אַט דער אויסדרוק אַנטהאַלט אין זיך די פּולקומסטע חכמה פון ליבע.

ביי לייטן פון אונזער אייגענעם שטאַנד איז דאָס אַנדערש. ביי אונז מאַכט די תּפּיסה דעם מענטשן פאַר אַ פאַריא. איד, און אַזעלכע ווי איד, האָבן נאָך קוים אַ רעכט אויף די לופט און די זון. אונזער געגענוואָרט באַפּלעקט די תּענוגים פון אַנדערע. מיר זיינען אומגעבעטענע געסט, ווען מיר באַווייזן זיך ווידער. ניט פאַר אונז איז נאָכאַמאָל צו באַזוכן דעם שוין פון דער לבנה. אונזערע אייגענע קינדער ווערן צוגענומען פון אונז. אַט די ליב-לאַכע בענדער, וועלכע פאַרקניפן אונז מיט דער מענטשהייט ווערן צעריסן. מיר זיינען פאַרמשפּט צו זיין איינזאַם, הגם עס לעבן נאָך אונזערע זין. אונז פאַרווערט מען די איינציקע זאך וואָס האָט אונז געקאָנט היילן און דערהאַלטן, וואָס האָט געקאָנט בריינגען באַלזאַם צום צעשלאַגענעם האַרץ, און פּריון צו דער נשמה אין איר פּיין.

און צו דאָס אַלץ קומט נאָך צו דער גרויזאַמער פּאַקט, וואָס דורך דייע האַנדלונגען און דיין שווייגען, דורך דאָס וואָס דו האַסט געטאָן און געלאָזן ניט געטאָן, האַסטו מיר יעדן טאַג געמאַכט נאָך שווערער אַריבערצוטראַגן מיין לאַנגע קערקער-צייט. דו האַסט פאַרענדערט דורך דיין באַנעמען אַפילו דעם ברויט

און וואסער פון דער תפיסה־שפיין. דאָס איינע האָסטו מיר גע-
מאַכט ביטער, דאָס אַנדערע געזאַלצן. דאָס ליידיג, וואָס דו האָסט
געזאַלט זיך טיילן, האָסטו פאַרדאַפלט; דעם שמערץ, וועלכן דו
האָסט געדאַרפט זוכן צו דערלייכטערן, האָסט אויפגעבלאָזן צו
שרעקלאַכע יסורים. איך האָב ניט קיין ספק, אַז דו האָסט דאָס
ניט געוואָלט. איך ווייס, דו האָסט דאָס ניט געוואָלט. דאָס איז
געווען ניט עפעס אַנדערש ווי „דער איין ווירקלאַך פאַטאַלער מום
פון דיין כאַראַקטער, דיין פולשטענדיקע פאַנטאַזיעלאַזיקייט“.

און דער סוף פון דאָס אַלץ איז, אַז איך דאַרף דיר אַלץ
מוחל זיין. איך מוז דאָס טאָן. איך שרייב ניט אַט דעם בריוו.
כדי אַריינצוגעבן ביטערניש אין דיין האַרץ, נאָר כדי איר אַרויס-
צורייסן פון מיין האַרצן. צוליב מיינטוועגען מוז איך דיר מוחל
זיין. איינער קאָן ניט שטענדיק טראַגן אַ גיפטיקע שלאַנג אין
ברוסט, אַז זי זאָל פון עמיצן צערן, אויך ניט אויפשטיין יעדע
נאַכט, כדי צו זייען דערנער אין גאָרטן פון עמיצנס נשמה. עס
וועט נאָר ניט זיין שווער פאַר מיר דאָס צו טאָן, ווען דו העלפסט
מיר אַביסל. וואָס דו האָסט מיר אָנגעטאָן אין די פאַרגאַנגענע
טעג, האָב איך אַלעמאַל גערן מוחל געווען. דאָס האָט דיר דע-
מאַלט ניט געטאָן קיין גוטס. נור דער, וועמעס לעבן איז גאַנץ ריין
פון פלעקן, קאָן פאַרגעבן זינר. נור איצט, אַזוי ווי איך זיך אין שפלות
און חרפה, איז דאָס אַנדערש. מיין מחילה זאָל איצט באַדייטן פאַר
דיר זייער פיל. עס וועט קומען אַ טאָג, ווען דו וועסט דאָס באַ-
גרייפן. אויב דאָס וועט געשען, פרי אַדער שפעט, באַלד אַדער
גאַרניט — מיין וועג לינט קלאַר פאַר מיר. איך קאָן דיר ניט
לאָזן גיין דורכן לעבן טראַגנדיק אין דיין האַרצן די לאַסט, וואָס
דו האָסט רואינירט אַ מאַן ווי איך. דער געדאַנק האָט דיר געקאָנט
מאַכן גלייכגילטיק ביז צו טעמפיקייט, טרויעריק ביז צום זיין
קראַנק. איך מוז פון דיר אַוועקנעמען די לאַסט און איר אַרויפ-
לייגען אויף מייע אַייגענע פלייצעס.

איך מוז זאָגען צו זיך אַליין: ניט דו, אויך ניט דיין טאַטע,
און אַפילו ווען מען זאָל אייך כפּל'ן מיט טויזנט, וואַלטן ניט
געקאָנט רואינירן אַזאַ מענטשן ווי מיר; אַז איך אַליין האָב זיך
רואינירט; אַז קיינער, הויך אַדער נידעריק, קען ניט ווערן רואינירט
סיידן דורך זיין אייגענער האַנט. איך בין גערן געגרייט דאָס
צו זאָגען. איך פלייס זיך דאָס צו זאָגען, מען מעג מיר אַפילו לעת

עתה דאָס נאָך ניט צוטרויען. האָב איך אויפגעהויבן אַן אומד
באַרמחאַרציקע אָנקלאַגע, טאָ געדיינק: דאָס איז אַ קלאַגע, וואָס
איך דערהויב אַן רחמנות קעגען זיך אַליין. ווי שרעקלאַך דאָס איז
וואָס די וועלט האָט מיר געטאָן, פונדעסטוועגן איז דאָס, וואָס
איך אַליין האָב זיך געטאָן געווען נאָך שרעקלאַכער.

איך בין געווען אַ מאַן וועלכער איז געשטאַנען אין סימ
באַלישע באַציאונגען צו דער קונסט און די קולטור פון מיין דור.
איך גופא האָב דאָס אַנערקענט ביים סאַמע באַגינען פון מיין
מענלאַכקייט, און שפעטער געצוואונגען מיין דור דאָס צו אַנער-
קענען. נור ווייניק מענטשן פאַרנעמען אַזאַ שמעלאַנג ביי זייער
לעבנסצייט, און קריגען דאָס אַזוי באַשטעטיקט. געוויינלאַך ווערט
דאָס באַשטימט, אויב דאָס ווערט איבערהויפט באַשטימט, פון דעם
היסטאָריקער, אָדער קריטיקער, נאָכדעם ווען ביידע, אי דער מאַן
און אי זיין דור, זיינען שוין לאַנג אַוועק פון דער וועלט. איך האָב
דאָס אַליין געפילט און דאָס געגעבן אַנדערע צו פילן.

אויך ביראַן איז געווען אַ סימבאָלישע פיגור, נור זיינע
באַציאונגען זיינען געווען צו דער ליידנשאַפט פון זיין דור און זיין
מידיקייט פון ליידנשאַפט. מיינע באַציאונגען זיינען געווען צו
עפעס אַידעלערעם, בלייבנדערעם, פון וויכטיקערע לעבנספראַגן.
פון ווייטערע צילן.

די געטער האָבן מיר געגעבן כמעט אַלצדינג. איך האָב באַ-
זעסן זשעני, אַ באַרימטן נאָמען, אַ הויכע סאָציאַלע שמעלאַנג, כבוד,
גלאַנץ און אינטעלעקטועלן קוראַזש; איך האָב געמאַכט די קונסט פאַר
אַ פילאָזאָפיע, די פילאָזאָפיע פאַר אַ קונסט; איך האָב די מענטשן
געלערנט אַנדערש דיינקן און געגעבן די זאַכן אַנדערע פאַרבן;
אַלצדינג וואָס איך האָב געזאָגט און געטאָן האָט געבראַכט די
מענטשן צום דערשטוינען. איך האָב גענומען די דראַמע, די
אַביעקטיווע פאַרם, וועלכע די קונסט קען און געמאַכט דערפון
אַ פערזענלאַכן אויסדרוקסמיטל, אַזוי ווי דאָס לירישע געדיכט,
אָדער דער סאַנעט; צו גלייך האָב איך דערווייטערט זיין שטח און
באַרייכערט זיין באַראַקטעריסטיק. דראַמע, ראַמאַן, פּאָעזיע און
פּראָזע. פּאָעזיע אין ריימען, דעם גייסטרייכן אָדער פּאַנטאַסטישן
דיאַלאָג, אַלץ וואָס איך האָב באַרייכט האָב איך איינגעוויקלט אין
אַ נייעם לבוש פון שיינקייט: דעם אמת גופא האָב איך געגעבן
דאָס וואָס איז פאַלש, אַזוי גוט ווי דאָס וואָס איז וואַר, פאַר זיין

רעכטמעסיקע מדינה און האָב באַוווּזן, אַז פאַלש און וואַר זיינען בלוין פאַרמען פון גייסטיקן דאַוווּן. די קונסט האָב איך באַ- האַנדלט ווי די העכסטע ווירקלאַכקייט און דאָס לעבן בלוין ווי אַ פאַרם פון דיכטונג. איך האָב אויפגעוועקט די פאַנטאַזיע פון מיין יאָרהונדערט, אזוי אַז עס האָבן זיך אַרום מיר געשאַפן פאַכלן און לענענדיגן. אַלע סיסטעמען האָב איך רעזומירט אין אַ פראַזע און דעם גאַנצן זיין אין אַן עפיגראַם. דערביי האָב איך געהאַט נאָך עפעס אַנדערש, נור איך האָב מיך געלאָזט אַריינלאָרן פון דעם לאַנגווערנדיקן כּשוף פון אַ זינלאַזער און תּאוה'דיקער באַקוועמ- לאַכקייט. איך האָב זיך אַמוזירט דערמיט, צו זיין אַ "פּלאַנאַר". אַ "דענדי", אַ מאַדע-העלד. איך האָב זיך אַרומגערינגלט מיט די קלענערע נאַטורן און נירעריקערע גייסטער. איך בין געוואָרן אַ פאַרשווענדער פון מיין אייגענעם זשעני, און עס האָט מיר פאַר- שאַפט אַ מאַדנע פּרייד אויסצובריינגען אַן אייביקע יוגענט.

מיד פון אַרומוואַנדערן אין דער הויך, בין איך פּריוויליג אַרונטערגעשטיגן אין די טיפענישן, כּדי דאָרט צו זוכן נייע רייצן. וואָס דער פאַראַדאָקס איז פאַר מיר געווען אין דער סביבה פון דיינסן, איז דאָס פּערווערזע געוואָרן פאַר מיר אין דער סביבה פון ליידנשאַפטן. צום סוף איז די תּאוה געוואָרן אַ קראַנקהייט, אַדער אַ משוגעת, אַדער ביידע צוזאַמען. איך האָב מיך ווייניק געקיימערט פאַר דאָס לעבן פון אַנדערע. איך האָב מיר אָנגעטאָן תּענוגים, וואוּ מיין האַרץ האָט נאָך גענלוסט, און בין געגאַנגען ווייטער. איך האָב פאַרגעסן, אַז יעדע קלענסטע אַלטעגלאַכע טאַט בילדעט אַדער פאַרדאַמט דעם כאַראַקטער. און דאַריבער ווערט דאָס, וואָס מען האָט געטאָן בחדרי-חדרים, אין אַ געוויסן טאַג אויסגעשריען הויך איבער אַלע דעכער. איך האָב אויפגעהערט צו זיין האַר איבער זיך אַלײן. איך בין שוין ניט מער געווען דער קאַפיטאַן פון מיין נשמה, און האָב דאָס ניט געוואוסט. איך האָב געלאָזן אַז פאַרגינגען זאָל מיך באַ- הערשן. איך האָב געענדיקט אין שוידערהאַפּטער שאַנד. איצט בלייבט מיר נאָר איינס: פּולשטענדיקע עניוּות.

איך בין כּמעט צוויי יאָר געלעגען אין תּפיסה. האָט זיך אין מיר אַנטוויקעלט אַ ווילדע פאַרצווייפּלונג; אַן איבערגעבנקייט צום קומער, אַז עס איז געווען אַ רחמנות נור אָנצוקוקן; אַ שרעק- לאַכער און אָנמעכטיקער צאָרן; פאַרכיטערונג און פאַרשאַכטונג; אַ

צער, וואָס האָט געוויינט אויפן קול; אַן עלנט, וואָס האָט ניט געקאָנט געפינען קיין שטיים; אַ שמערץ, וואָס איז געווען שטום. איך בין דורכגעגאַנגען יעדע מעגלאַכע מדרגה פון לידן, בעסער ווי וואַירדסוואַירט אַליין ווייס איך, וואָס וואַירדסוואַירט האָט געמיינט בעת ער האָט געזאָגט:

“דאָס ליד איז דויערהאַפט, טריב און פינסטער

און האָט די טבע פון אומענדלאַכקייט,”

נור כאָטש עס זיינען געווען צייטן, ווען איך האָב זיך גע-פרייט מיט דער אידעי, אַז מיינע יסורים וועלן זיין אומענדלאַך. האָב איך דאָך ניט געקאָנט דערטראַגען, אַז זיי זאלן ניט האָבן קיין שום באַדייטונג. אַצינד געפין איך ערגעצוואו פאַרבאָרגן אין מיין נאַטור, עפעס אזוינס, וואָס זאָגט מיר, אַז קיין זאָך אויף דער וועלט איז ניט אַן באַדייטונג, און ווייניקער פאַר אַלץ דאָס לידן. אַט דאָס עפעס וואָס ליגט פאַרבאָרגען טיף אין מיין נאַטור, ווי אַן ווצר אויף אַ פעלד, איז די עניוּת.

זי איז דאָס לעצטע וואָס איז אין מיר געבליבן, און דאָס בעסטע: דאָס אויסערסטע ציל צו וועלכן איך בין אָנגעקומען. זי איז אַרויסגעקומען גאַנץ פון מיר אַליין, און דאַריבער ווייס איך, אַז זי איז געקומען אין דער רעכטער צייט. זי האָט ניט געקאָנט קומען פריער, אויך ניט שפעטער. וואָלט עמיץ מיט מיר גערערט דערפון, וואָלט איך איר צוריקגעוויזן. וואָלט מען איר געבראַכט צו מיר, וואָלט איך איר ניט אָנגענומען. ווייל איך האָב איר אַליין אַנטדעקט, ווייל איך איר היטן. איך מוז אזוי טאָן. זי איז די איינציקע זאָך, וואָס האָט אין זיך די יסודות פון לעבן, פון אַ נייעם לעבן, אַ „וויטאָ נאָוואַ“ פאַר מיר. פון אַלצדינג איז זי די מאָדנעסטע. מען קאָן איר ניט אַוועקשיינקען און מען קאָן זיך איר ניט לאָזן שיינקן פון אַ צווייטן. מען קאָן איר ניט דערווערבן סידן זיך אָפּזאָגענדיק פון אַלץ וואָס מען פאַרמאָגט. בלויז דער מאַלט ווען מען האָט אַלצדינג פאַרלאָרן ווייס מען אַז מען באַ-זיצט איר.

אַצינד אַז איך האָב זיך איבערצייגט, אַז זי איז אין מיר, זע איך קלאָר און דייטלאַך, וואָס איך האָב צו טאָן; פאַקטיש, וואָס איך מוז טאָן. און ווען איך באַנוץ אזאָן אויסדרוק ווי אַט דעם, באַדאַרף איך ניט פאַרזיכערן, אַז איך מאַך ניט קיין אַנדריי טונג אויף וועלכן עס איז אויסערלאַכן געזעץ אָדער געבאָט.

איד אנערקען ניט קיינע. איד בין איצט א סך מער אינדיווידר
אַליסטיש ווי איד בין דאָס ווען עס איז געווען. קיין זאך שיינט
מיר האָט ניט דעם קלענסטן ווערט אַ חוץ דאָס וואָס מען קריגט
טרוים פון זיך אַליין. מיין נאַטור זוכט אַ פּרישע פאַרם פון
זעלבסטפאַרווירקלאַכונג. דאָס איז אַלץ מיט וואָס איד בין באַר
שעפּטיגט. און די ערשטע זאך וואָס איד האָב צו טאָן, איז, זיך
צו באַפּרייען פון יעדער מעגלאַכן פאַרביטערונגס געפיל אַטקעגן
דער וועלט.

איד בין פּולשטענדיק מיטללאַז און אַבסאָלוט היימלאַז. דאָך
זיינען פאַראַן אויף דער וועלט ערגערע זאַכן ווי אָט די. איד בין
גאַנץ אויפריכטיק ווען איד זאָג: איידער אַרויסגיין פון אָט דער
תּפּיסה מיט פאַרביטערונג אין האַרצן אַנטקעגן דער וועלט, וועל
איד צופּרידענער און גערנער בעטלען מיין ברויט פון טיר צו טיר.
אויב איד וועל גאָר ניט קריגן אינם הויז פון רייכן, וועל איד
עפּעס באַקומען אינ'ם הויז פונ'ם אַרימען. די וועלכע האָבן אַ סך,
זיינען דאָס רוב זעלבסטזיכטיק; די וועלכע האָבן ווייניק, טיילן זיך
אַלע מאָל מיטן לעצטן ביסן. מיר וועט גאָרניט אויסמאַכן צו
שלאָפּן אין קילן גראַז אום זומער, און ווען עס וועט קומען דער
ווינטער, זיך צו באַשיצן אין אַ וואַרימער, געדיכטער קופּע היי,
אָדער אונטער דעם וועטערדאָך פון אַ גרויסן שיער, ווען איד
וועל נור האָבן ליבע אין מיין האַרצן. די אויסערלאַכע זאַכן פון
לעבן זענען מיר איצט אויס פון קיין שום באַדייטונג. דערפּון
קאַנסטו זען צו וואָס פאַר אַ שטאַרקן אינדיווידואַליזם איד האָב
שוין דערגרייכט — אָדער בעסער איד דערגרייך ביסלאַכווייז,
וואַרום דער וועג איז לאַנג, און "וואוהין איד גיי דאָרטן זיינען
דערנער."

געוויס, איד ווייס אַז בעטן נדבות אויפן פּרוועג איז ניט
מיין גורל, און אַז אויב איד וועל ווען עס איז ליגען אין די קילע
גראַז ביי נאַכט, דעמאָלט וועט דאָס זיין צו שרייבן סאַנעטן צו
דער לבנה.

ווען איד וועל אַרויס פון דער תּפּיסה, וועט מיר ראַבי דערוואַרטן
אויף דער אַנדער זייט פון דעם גרויסן מיט אייזן באַצויגענעם
טויער, און ער איז דער סימבאָל, ניט בלוין פון זיין אייגענער
ליבע, נאָר אויך פון אַ סך אַנדערע אויסער אים. איד גלויב, איד
וועל אויף יעדן פאַל האָבן גענוג צום לעבן אַז ערד פון אַכצען

חדשים, אזוי, אז אויב איד וועל ניט קאנען שרייבן קיין שיינע ביכער וועל איד ווייניקסטנס קאנען ליינען שיינע ביכער. און וואָס פאַר אַ פּרייד קאָן זיין גרעסער? נאָכדעם האָף איד צו זיין אימשטאַנד צו דערוועקן אויף דאָס ניי מיין שאַפּונג־קראַפּט.

נור ווען די אומשטענדן זאָלן זיין אַנדערש: ווען איד זאָל ניט האָבן מער קיין פּריינט אויף דער וועלט; ווען קיין איינציק הויז זאָל ניט שטיין אָפּען פאַר מיר מיט רחמנות; ווען איד זאָל מוזן אָננעמען די טאַרבע און די טראַנטעס פון דער הויכער אַרימקייט, אזוי לאַנג ווי איד בין פּריי פון נקמה־פאַרלאַנגען, גרויזאַמקייט, און פאַראַכטונג, בין איד אימשטאַנד צו באַגעגענען דעם לעבן מיט אַ סך מער רואיקייט און פאַרטרויען ווי ווען מיין לייב זאָל זיין געקליידט אין פּורפור און פּינע ליינען, און די נשמה אין מיר זאָל זיין קראַנק פאַר שנאה.

און איד וועל זיכער ניט האָבן קיין שוועריקייטן. ווען דו פאַרלאַנגסט ליבע מיט אַן אמת, דאַן וועסטו זי געפינען וואַרטנדיק אויף דיר.

איד פאַרשפּאַר צו זאָגען, אז מיין אויפגאַבע ענדיקט זיך דאָ ניט. זי וואַלט געווען בערך זייער לייכט ווען דאָס זאָל אזוי זיין. אַ סך מער שטייט מיר נאָך פאַר. איד האָב אַרויפצוקלעטערן נאָך ווייט משופּעדיקערע בערג, דורכצוגיין אַ סך טונקעלע טאָלן. און דאָס אַלץ מוז איד אַרויסקריגען פון זיך אַליין. ניט דעליגייע, ניט מאַראַל, און אויך ניט שכל קאנען מיר דערביי ווי עס איז גיטהעלפּן.

מאַראַל העלפּט מיר נישט. איד בין אַ געבאַרענער אַנטינאַ־מיסט. איד בין איינער פון די יעניקע, וועלכע זיינען געוואָרן באַשאַפּן פאַר אויסנאַמען, ניט פאַר געזעצן. נאָר אין דער צייט, וואָס איד זע איין, אז עס איז ניטאָ קיין אומרעכט אין דאָס, וואָס מען טוט, זע איד איין אָבער, אז עפעס איז ניט ריכטיק אין דאָס, וואָס מען ווערט. דאָס איז כּראַי געווען צו האָבן געלערנט.

רעליגיע העלפּט מיר ניט. די אמונה וואָס אַנדערע האָבן אין דעם וואָס מען קאָן ניט זען, האָב איד אין דאָס וואָס מען קאָן אַנטאָפּן און אַנקוקן. מיינע געטער וואוינען אין טעמפלען געבויט פון הענט; און אין דער סביבה פון ווירקלאַכער דערפאַרונג איז מיין אַני־מאַמין געוואָרן פּולקום און פּולשטענדיק: מעגלאַך צופיל פּולשטענדיק, ווייל אַקוראַט ווי די מערסטע אַדער אַלע וועלכע

האָבן געגעבן אַ פּלאַץ זייער הימל אויף דער ערד, האָבן אײך אויף איר געפונען ניט בלויז די שיינקייט פון הימל, נאָר אויך די גרוילן פון גיהנם.

ווען אײך דינק בכלל פון רעליגיע, פיל אײך אַזוי ווי אײך וואָלט וועלן גרינדן אַן אָרדן פאַר די וועלכע קאָנען ניט גלויבן: מען קאָן אים אָנרופן די ברידערשאַפט פון די אומגלויביקע, וואו אויף אַן אַלטאַר, אויף וועלכען עס האָט ניט געברענגט קיין ליכט, זאָל אַ פּריסטער אין וועמעס האַרצן דער פּרירן האָט ניט געפונען קיין מקום מנוחה, אָפּריכטן גאָטעסדינסט מיט ברויט, אויף וועלכען מען האָט ניט געמאַכט קיין קידוש, און מיט אַ כּוּם, אין וועלכען עס איז ניטאָ קיין וויין. כדי צו זיין אמת, מוז אַלצדינג ווערן אַ רעליגיע, און דער אַנגאָסטיציזם זאָל האָבן זיין סידור און מנהגים, אַזוי גוט ווי די אמונה. ער האָט שוין געזיט זיינע מאַרטירער, טאָ זאָל ער צייטיקן זיינע הייליקע, און טעגלעך לויבן גאָט דערפאַר וואָס ער האָט זיך פאַרבאָרגען פון מענטשן.

דאָך צו דאָס זאָל זיין אמונה אָדער אַנגאָסטיציזם, עס דאַרף גאָרניט זיין אויסערלאַבעס פאַר מיר. זיינע סימבאָלן דאַרפן זיין פון מיין אייגענער באַשאַפונג. נור דאָס איז גייסטיקס וואָס שאַפט זיך זיין אייגען פאָרם. אויב אײך קאָן ניט געפינען זיין סוד אין זיך גופא, דעמאָלט וועל אײך אים שוין קיינמאָל ניט געפינען: אויב אײך באַזיץ אים שוין ניט אַצינד, אַזוי וועט ער קיינמאָל צו מיר ניט קומען.

שכל העלפט מיר ניט. ער זאָגט מיר, אַז די געזעצן אונטער וועלכע אײך בין געוואָרן פאַראורטיילט, זיינען פאַלשע און אומגערעכטע געזעצן, און די סיסטעם. אונטער וועלכע אײך האָבן געליטן, איז אַ פאַלשע און אומגערעכטע סיסטעם. אָבער, וואָס איז מיר די נפּקא מינה, סאי ווי דאַרף אײך איבערמאַכן אָט די ביידע זאַכן, אַז זיי זאָלן ווערן רעכט און גערעכט פאַר מיר. און אַקוראַט אַזוי ווי אין דער קונסט, גיט מען זיך בלויז אָפּ דערמיט, וואָס פאַר אַ באַדייטונג עס האָט פאַר איינעם אַ באַזונדערער געגענט שטאַנד אין אַ באַזונדערן מאָמענט, אַזוי איז דאָס אויך אין דער מאַראַלישער אנטוויקלונג פון דעם כאַראַקטער.

מיין אויפגאַבע איז אַצינד איבערצומאַכן אַלצדינג וואָס האָט מיר פאַסירט אין גוטס פאַר מיר. דאָס ברעטערנע געלענער, די עקלעאַפטע אכילה, די גראַבע שטריק, וועלכע מען צוצופט צו פאַ-

קולעס, בין עס ווערן איינעם די שפיץ פינגער טעמפ פאר שמערץ, די גראַבע הויז־אַרבייט מיט וועלכע עס הייבט זיך אָן און עס לאָזט זיך אויס יעדער איינציגער מאָג, די שטריינגע באַפעלן וועל־כע די רוטיגע מאַכט הפנים פאר אַ נויטווענדיגקייט, די אומגע־לומפערטע קליידער, וועלכע מאַכן דאָס לייד אויסזען לעכערלאַך. דאָס שווייגען, די איינזאַמקייט, די חרפה — יעדער איינע און אַלע פון אַט די זאַכן דאַרף איד איבערענדערן אין גייסטיקער דער־פארונג. דערביי איז ניטאָ קיין איינציקע דערנידערונג פון גוף וועלכע איד מוז זיך ניט אָנשמריינגען איבערצומאַכן אין אַ דער־הייבונג פון דער נשמה.

איד ווינטש צו דערגרייכן צו דער מדרגה, ווען עס וועט מיר זיין מעגלאַך צו זאָגן גאַנץ איינפאַך און אָן צביעות, אַז די צוויי גרויסע ווענדפונקטן אין מיין לעבן זיינען: ווען מיין טאַטע האָט מיר געשיקט אין אַקספאַרד, און ווען די געזעלשאַפט האָט מיך געשיקט אין תפיסה. איד וויל ניט זאָגן, אַז תפיסה איז די בעסטע זאַך וואָס האָט מיר געקאָנט פאַסירן; וויל אַזאָל אויס־דרוק וועט שמעקן מיט צופיל פאַרביטערונג אַנטקעגען זיך אַליין. איד וועל ליבער זאָגען, אָדער הערן זאָגען פון מיר, אַז איד בין געוועזן אַזאַ טיפיש סינד פון מיין דור, אַז אין מיין פערווערוי־טעט, האָב איד איבערגעקערט די גוטע זאַכן פון מיין לעבן אין שלעכטע, און די שלעכטע זאַכן פון מיין לעבן אין גוטע.

דאָך שפילט אַ קנאַפע ראָל וואָס איד אָדער אַנדערע וועלן זאָגען. די וויכטיקסטע זאַך, די זאַך וואָס ליגט פאַר מיר, די זאַך וואָס איד האָב צו טאָן, ווען דאָס קורצע רעשטל פון מיינע טעג וועט ניט ווערן פאַרקויפלט, פאַרדאַרבן, און אומפולשטענדיק, איז איינ־צווויגן אין מיין נאַטור אַלצדינג, וואָס איז געוואָרן געמאַן צו מיר, דאָס צו מאַכן פאַר אַ טייל פון מיר, דאָס אָנצונעמען אָן באַקלאָגונג, מורא, אָדער ווידערווילן. דער העכסטער חטא איז אויבערפלעכ־לאַכקייט. אַלץ וואָס קומט צום באַוואוסטזיין איז גערעכט.

בעת איד בין צוערשט אַריינגעפאַלן אין תפיסה, האָבן מיר עטלאַכע פערזאָן געגעבן אַן עצה, איד זאָל זיך פלייסן צו פאַר־געסן, ווער איד בין געוועזן. דאָס איז געווען אַ שערלאַכע עצה. נור דורכדעם וואָס מיר איז געווען קלאַר ווער איד בין, האָב איד געפונען אַ וועלכן עס איז טרייסט. אצינד ניבן מיר אַנדערע אָן עצה, איד זאָל, ווען איד וועל ווערן אַרויסגעלאָזן פריי, זוכן צו

פארגעסן, אז איך בין ווען עס איז געווען אין תפיסה. איך ווייס, אז דאָס וואָלט אייך געווען אזוי פאטאל. דאָס וואָלט געהייסן, אז איך זאָל דאָס גאַנצע לעבן ווערן פאַרפאַלגט דורך אן אומדער-טרעגלעכן געפיל פון שאַנד, אז אלצדינג וואָס איז באַשטימט פאַר מיר אַקוראַט אזוי פיל ווי פאַר יעדן אַנדערן — די שיינקייט פון דער זון און לבנה, דער פאַראַד פון די סעזאָנען, די מוזיק פון פרימאַרגען און דאָס שווייגען פון לאַנגע נעכט, דער רעגען וואָס קאַפּעט דורך די בלעטער, אָדער דער טוי, וועלכער פּויעט איבער דאָס גראַז און פאַרזיכערט עס — אז דאָס אַלץ זאָל זיין פאַר מיר פאַרפּלעקט, און פאַרלאָרן פון זייער היילונגסקראַפט און פון זייער פיאיקייט צו פאַרשאַפן פרייד.

באַדויערן די אייגענע דערפאַרונגען, הייסט אַפּשטעלן די איי-גענע אנטוויקלונג. פאַרלייקענען די אייגענע דערפאַרונגען הייסט אַרײַנלייגען אַ ליגען אין די ליפן פון דעם אייגענעם לעבן. דאָס איז ניט ווייניקער ווי אַ פאַרלייקענונג פון דער נשמה.

ווארום גענוי אזוי ווי דער נוף זייגט איין אין זיך זאכן פון אַלערליי מינים, פראַסטע און אומריינע זאכן ניט ווייניקער, ווי די וואָס אַ פריסטער אָדער אַ דערשיינונג האָט גע'כשר'ט, און וואָס דעלט זיי אום אין פלינקייט, אָדער קראַפט, אינ'ם שפּיל פון שיינע מוסקעלן און אין די פאַרמען פון לויכטנדיקן פלייש, אין די רונד-דונגען און פאַרבן פון דאָס האָר, די ליפן, דאָס אויג; אַט אזוי האָט אויך די נשמה פון איר זייט אירע דערנערנדיקע פונקציעס, און קאָן פאַרוואַנדלען דאָס וואָס איז בעצם געמיינ, גרויזאָם און דערנידעריגענדיק, אין איידעלע געדאַנקן-פאַרמען און אין ליידיג-שאַפטן פון העכסטער וויכטיקייט; יא, נאָך מער, זיי קאַנען גע-פינען אין זיי זייערע דערהאַבנסטע פאַרמען פון אויסדרוק, און קאַנען אָפט זיך אַנטפּלעקן אויפן פולקומסטן אופן דורך דאָס, וואָס איז געווען באַאָבויכטיקט צו פאַרשוועכן אָדער צוצושטערן.

דער פאַקט וואָס איך בין געווען אַ געמיינער אַרעסטאַנט אין אַ געמיינע טורמע, מוז איך אַננעמען אזוי ווי דאָס איז, און ווי מאַדנע דאָס מעג אויסזען, איינע פון די זאַכן, וועלכע איך וועל נאָך דאַרפן זיך אַליין לערנען, איז, זיך דערמיט ניט צו שעמען. איך בין מחויב דאָס אַנצונעמען ווי אַ שטראַף, און ווען מען שעמט זיך דערמיט וואָס מען איז געווען געשטראַפט, איז

דאס פונקט אזוי ווי מען וואָלט איבערהויפט קיינמאָל ניט געוואָרן
באשטראַפּט.

געוויס זיינען פאַראַן א סך זאַכן, פאַר וועלכע איך בין געוואָרן
פאַרמשפּט, וואָס איך האָב ניט געטאָן, נור עס זיינען אויך פאַראַן
א סך זאַכן פאַר וועלכע איך בין געוואָרן געמשפּט, וואָס איך
האָב יאָ געטאָן, און נאָך אַ גרעסערע צאָל זאַכן אין מיין לעבן פאַר
וועלכע איך בין איבערהויפט קיינמאָל ניט געוואָרן אָנגעקלאַגט.
און אזוי ווי איך האָב שוין געזאָגט אין אַט דעם בריוו, אַז די
געטער זיינען מאַדנע, און שטראַפּן אונז פאַר דאָס וואָס איז
אין אונז גוט און מענטשנפריינטלאַך אַט אזוי ווי פאַר דאָס וואָס
איז שלעכט און פּערווערז, מוז איך אַנערקענען דעם פאַקט, אַז
מען ווערט באַשטראַפּט פאַר דאָס גוטס אזוי וואויל ווי פאַר דאָס
שלעכטס, וואָס מען טוט. איך צווייפל ניט, אַז דאָס אַלץ ווערט
געטאָן דורכאויס מיט רעכט. עס העלפט עמיצן, אָדער עס זאָל
עמיצן העלפן צו באַגרייפן ביידן, און זיך ניט צופיל איינבילדן
אויף קיינעם פון זיי. און אויב איך וועל זיך ניט שעמען מיט מיין
שטראַף, ווי איך האָף דאָס ניט צוטאָן, וועל איך דעמאָלט זיין אימ-
שטאַנד פריי צו דיינקן, און אַרומגיין אין לעבן.

אַ סך מענטשן, ביי זייער באַפרייאונג, טראַגען אַרויס זייער
תּפּיסה צוזאַמען מיט זיך אין דרויסן, און באַהאַלטן זי אין זייערע
הערצער ווי אַ געהיימער שאַנד, און צום סוף פאַרקריכן זיי, ווי
אַרימע פאַרגיפּטעטע ברואים אין וועלכער עס איז לאַך און שטאַרבן.
עס איז אַפּשייטלאַך אַז עס בלייבט זיי ניט איבער קיין אַנדער
ברירה, און עס איז אַן אומרעכט, אַ שרעקלאַכער אומרעכט פון
דער געזעלשאַפּט, אַז זי צווינגט זיי אזוי צו טאָן. די געזעלשאַפּט
נעמט זיך דאָס רעכט אַרויפצולייגען שוידערהאַפּטע שטראַפּן אויף
דעם יחיד, נור זי האָט אויך דעם העכסטן חטא פון אויבער-
פּלעבלאַקייט, און עס געלינגט איר ניט צו פאַרשטיין קלאַר דאָס,
וואָס זי האָט געטאָן. ווען איינער איז אַפּגעקומען זיין שטראַף
דעמאָלט לאָזט זי אים איבער צו זיך אַליין; דאָס מיינט צו זאָגען,
אַז זי פאַרלאָזט אים אין דעם כאַמע מאַמענט ווען עס הייבט
זיך אַן איר העכסטער פליכט אַנטקעגען אים. זי שעמט זיך אין
דער אמת'ן מיט אירע אייגענע האַנדלונגען, און ווייכט אויס די
יעניקע וועלכע זי האָט באַשטראַפּט, ווי לייט ווייכן אויס אַ מלוּה
וועמעס חובות זיי קאָנען ניט באַצאָלן, אָדער איינעם, וועמען זיי

האָבן אָנגעמאַן אַ ניט דערזעצלאַכן, ניט ווידערקערלאַכן שאַרן. איד פון מיין זייט קאָן פאָדערן, אז אויב איד שמעל מיך פאָר וואָס איד האָב געליטן, זאָל זיך די געזעלשאַפט פאַרשטעלן וואָס זי האָט מיר אָנגעמאַן; און אז עס זאָל אין בירע צדדים ניט הערשן קיין פאַרביטערניש, אָדער שנאה.

זעלבסטפאַרשטענדלאַך ווייס איד, אז פון איין שטאַנדפונקט וועלן די אומשטענדן שטיין ביי מיר אַ סך פאַרשידן ווי ביי אַנדערע; מוזן אין דער אמת'ן אַזוי שטיין דורך דער סאַמער נאַטיר פון אַט דעם פאַל. די אַרימע גנבים און אַרויסגעשטויסענע פון דער געזעלשאַפט וועלכע זיצן דאָ איינגעשפאַרט מיט מיר צוזאַמען, זיינען אין פיל הינויכטן אַ סך גליקלאַכער ווי איד בין. די קליינע שטרעקע אין דער נרויער שטעטל אָדער גרינעם פעלד וואָס האָט געזען זייער זינד איז אומבאַדייטנדיק; כדי צו געפינען אַזעלכע וועלכע ווייסן גאַרניט פון דעם וואָס זיי האָבן געמאַן, דאַרפן זיי ניט גיין ווייטער וויפיל אַ פויגעל קאָן פליען צווישן בין השמשות און אַ שפּראַץ אויף טאַג; נור פאַר מיר איז די וועלט צוזאַמענגעדערומפן צו די גרויס פון אַ פויסט, און אומעטום וואו איד קער זיך, איז געשריבן מיין נאַמען מיט בלייענע אותיות אויף די פעלזן. ווארום איד בין אַרויסגעטראָטן, ניט פון טונקלקייט צו מאַמענ-טאַנער באַרימקייט פון פאַרברעכן, נאָר פון אַ מין אייביקן רום צו אַ מין אייביקער ערנלאָזיקייט, און צייטנווייז זעט דאָס מיר אויס צו האָבן באַוויזן, אויב דאָס דאַרף איבערהויפט האָבן אַ באַווייז, אז צווישן דעם באַרימטן און פאַראַכטעטן איז בלוזן איין טריט, אויב ניט נאָך ווייניקער.

דאָך, דוקא דערפאַר וואָס לייט וועלן מיר דערקענען, וואוהין איד וועל נור גיין, און אַלצדינג וויסן איבער מיין לעבן, אַזוי ווייט ווי עס קומען און באַטראַכט זיינע נאַרישקייטן קאָן איד אַנטדעקן עפעס גוטס פאַר מיר. דאָס וועט אַרויסרופן ביי מיר די נויטווענדיקייט צו פאַרנעמען ווידער מיין פלאַץ ווי אַ קינסט-לער, און אַזוי גיך ווי מעגליך איד וועל נור קאָנען. ווען איד קאָן אַרויסבריינגען בלוזן איין שיינעם קונסטווערק, וועל איד זיין אימשיטאַנד, צו רויבן פון דער בייזקייט איר גיפט, און פון דער פייגהייט איר שפּאַט, און אויסצורייסן די שענדערישע צונג מיט די וואַרצלען.

און אויב דאָס לעבן זאָל זיין אַט אַזוי ווי דאָס איז פאַקטיש

א פראָבלעם פאַר מיר, בין איך ניט ווייניקער ווי א פראָבלעם פאַר
דאָס לעבן. לייט מוזן אָננעמען א וועלכער עס איז שטעלונג צו מיר,
און אזוי זיך פאַסן א מיינונג איבער בידן, איבער זיך אליין
און איבער מיר.

איך פאַרשפּאַר צו זאָגען, אַז איך רייך דאָ ניט איבער באַר
שטימטע יחידים. די איינציקע לייט וועלכע איך וואָלט איצט
געוואונטשן צו האָבן ארום זיך, זיינען קינסטלער און אַזעלכע
פּערזאָנען וועלכע האָבן געליטן: די יעניקע, וועלכע ווייסן וואָס
איז שיינקייט און די וועלכע ווייסן וואָס איז לייך: קיין אַנדערע
אינטערעסירן מיך ניט. איך שטעל אויך ניט וועלכע עס איז
פאַדערונג צום לעבן. אין אַלצדינג וואָס איך האָב געזאָגט, בין איך
פשוט פאַראינטערעסירט מיט מיין אייגענער גייסטיקער שטעלונג
אַנטקעגן דאָס לעבן ווי אַ גאַנצעס. איך פיל, אַז זיך ניט צו
שעמען מיט דעם וואָס איך בין געוועזן באַשטראַפּט, איז איינע
פון די פונקטן צו וועלכע איך מוז דערנרייכן, צוליב מיין אייגענע
נער פולקומענהייט, און מחמת איך בין אזוי ניט פולקום.

גאַכדעם מוז איך לערנען ווי צו זיין גליקלאַך. אַמאָל האָב
איך דאָס געוואוסט, אָדער געמיינט אַז איך ווייס דאָס, אינעם
סטינקטיוו. אין מיין האַרצן איז אַמאָל געווען שטענדיק פּרילינגס-
צייט. מיין טעמפּעראַמענט איז געווען פאַרוואַנדט צו לעבנס-
פּרייד. איך האָב אָנגעפילט מיין לעבן ביז צום סאַמע ראַנד מיט
תּענוגים, אַט אזוי ווי מען קאָן אָנפילן אַ בעכער ביז צום סאַמע
ראַנד מיט וויין. אַצינד דערנענטער איך זיך צום לעבן פון אַ
גאַנץ נייעם שטאַנדפּונקט, און אָפּט איז מיר אויסערסט שווער,
זיך צו מאַכן אַפילו בלויז אַ פאַרשטעלונג פון גליק.

איך דערמאָן זיך, אין משך פון מיין ערשטן סעמעסטער אין
אָקספּאָרד, צו האָבן געלייענט אין פייטער'ס „רענעסאַנס“.
— דאָס בוך וואָס האָט געהאַט אַזאַ מאַדנעם איינפלוס אויף
מיין לעבן — ווי אזוי דאָנעט זעצט אַרײַן טיף אין דער „אינע-
פּערנאַ“ די יעניקע, וועלכע לעבן אייגנוויליק אין טרויער.
בין איך געגאַנגען צו דער קאַלעדזש ביבליאָמעק און אויפגעמישט
די שטעלע אין דער „געמלאַכער קאַמעדיע“, וואו אונטער
דעם יאָמערפולן גיהנס-זומפּ ליגן די יעניקע וועלכע זיינען געווען

„פארכמורעט אין דער זיסער לופט“ און חזרן איבער אייביק דורך זייערע זיפצן.

“Tristi Fummo

Nell' aer dolce che dal sol s'allegra”*

איך האב געוואוסט, אז די קירך פאראורטיילט „אקצידיע“ נור די גאנצע אידייע האט מיר אויסגעוויזן דורכאויס פאנאסטיש, גענוי דער מין זינד, האב איך געטראכט, וועלכע א פריס-טער וואס ווייס גארניט פון ווירקלאכן לעבן וועט דערפינדן. איך האב אויך ניט געקאנט פארשטיין ווי אזוי דאנטע, וועלכער זאגט, אז „ליידן פאראייניקט אונז ווידער מיט גאט“, קאן זיין אזוי גרויזאם אנטקעגען די וועלכע זיינען געווען פארליבט אין דער מרה שחורה, אויב עס זיינען באמת געווען אזוינע. איך האב מיר דעמאלט ניט פארגעשטעלט, אז עס וועט קומען דער טאג ווען דאָס וועט ווערן איינע פון די גרעסטע נסיונות אין מיין לעבן.

בעת איך בין געזעסן אין ווענדסוואַרטער תפיסה, האב איך געוואונטשן צו שטארבן. דאָס איז געווען מיין איינציקער פארלאנג. ווען מען האט מיר אריבערגעפירט אהער, נאכדעם ווי איך בין אָפגעלעגן צוויי חדשים אין דער קראַנק־אָפטיילונג, און איך האב דערפילט אז מיין פיזישער צושטאַנד בעסערט זיך ביים לאַכוויי, בין איך געווען אויסער זיך פאר צאָרן. איך האב באַשלאָסן צו באַגיין זעלבסטמאָרד, אין דעם זעלבן טאָג אין וועלכן איך וועל פארלאָזן די תפיסה. נאָך אַ קורצער צייט איז פארשוואונדן אַט די ביזע שטימונג, און איך האב זיך אַריינגענומען אין געדאַנק צו לעבן, נאָר אַנצוטאָן אויף זיך דעם אומעט אזוי ווי א קעניג טוט אָן זיין פורפור: קיינמאָל מער ניט לאַכן: צו פאר־וואַנדלן יעדעס הויז וואָס איך וועל באַטרעטן, אין אַ שטוב פון טרויער: צו מאַכן מיינע פריינט גיין אַרום מיר מיט לאַנגזאַמע טריט אין טרויערקייט: צו לערנען זיי, אז מרה שחורה איז דער אמת'ער סוד פונם לעבן: צו פלאַגן זיי מיט אַ פרעמדן ליד: צו פייניקן זיי מיט מיין אייגענעם שמערץ.

איצט פיל איך גאַנץ אַנדערש. איך זע איין, אז עס וואַלט געוועזן אומדאַנקבאַר און אומפריינדטלאַך פון מיר, צו מאַכן אזא זויערן פנים, אז ווען מיינע פריינט וועלן מיר קומען

* „גרוער רויך און קיין זיסע לופט צו דערמונטערן דעם גייסט.“

באזוכן, זאָלן זיי מוזן מאַכן נאָך זויערערע פּנימער, כדי אַרויס-
צואווייזן זייער סימפּאַטיע; אָדער, ווי בעת איד זאָל זיי וועלן
פאַרבּעטן אויף כיבוד, זיי איינלאַדן זיך אַנידערצוועצן שווינגנדיק
צו ביטערע קרייטיכער און צו אַ סעודה פון אבּלים. איד מוז לערנען
ווי צו זיין פּריילאך און גליקלאַך.

די לעצטע צוויי געלעגנהייטן ביי וועלכע מיר איז געוואָרן
דערלויבט צו זען דאָ מיינע פּריינט, האָב איד זיך באַמיט צו זיין
אזוי פּריילאך ווי מעגלאַך, און זיי אַרויסצואווייזן מיין פּריילאכ-
קייט, כדי זיי צו געבן אַ וועלכע עס איז קליינע פּאַרגיטיקונג פאַר
זייער טרחה מיר צו קומען באַזוכן אַזש פון לאַנדאָן. איד ווייס,
אַז דאָס איז בלוז אַ קליינע צוריקצאַלונג, נור דאָס איז די
יעניקע, אין דעם בין איד זיכער, וואָס שמעלט זיי מערסטנס
צופּרידן.

פאַרבאַכטאַגן שבת האָב איד פאַרבאַכט מיט ראַבי'ן אַ
שטונדע, און איד האָב זיך באַמיט צו געבן דעם מעגלאַך פּולסטן
אויסדרוק. פון דער הערצלאַכער פּרייד וואָס איד האָב באַמת גע-
פילט איבער אונזער צוזאַמענזיין. און אַז איד בין דורכאויס אויפ'ן
רעכטן וועג מיט די מיינונגען און אידיען וועלכע איד פאַרמיר
דאָ פאַר זיך אַליין, באַווייזט מיר דער פאַקט, אַז צום ערשטן מאל
זינט איד זיך אין תּפּיסה האָב איד איצט אַן אמת'ן פאַרלאַנג
נאָך לעבן.

פאַר מיר איז נאָך פאַראַן אזוי פיל צו טאָן, אַז איד וועל
דאָס באַטראַכטן פאַר אַ שרעקלאַכער טראַגעדיע, ווען איד זאָל
אָוועקשטאַרבן איידער עס וועט מיר געלונגען דורכצופירן עַל כּל
פּנים אַ טייל דערפון. איד זע נייע אַנטוויקלונגען אין קונסט און
אין לעבן, פון וועלכע יעדע איינע איז אַ פּרישע פאַרמע פון פּויל-
קומענהייט. איד פאַרלאַנג צו לעבן כדי איד זאָל קאַנען דערפאַרשן.
דאָס וואָס איז אזוי גוט ווי אַ נייע וועלט פאַר מיר.

דו ווילסט וויסן, וואָס איז אַט די נייע וועלט ? איד דיינק,
אַז דו קאַנסט טרעפן וואָס דאָס איז. דאָס איז די וועלט אין וועלכע
איד האָב לעצטענס געלעבט. דאָס לייד אַלזאַ און אַלץ וואָס דאָס
לערנט איינעם, איז מיין נייע וועלט.

איד האָב פּריער געלעבט דורכאויס פאַר פאַרניגען. איד
האָב אויסגעווייכט יסורים און ליידן פון יעדן מיין. איד האָב פיינט
געהאַט ביידן. איד האָב באַשלאָסן צו איגנאַרירן ביידן, אזוי ווייט

ווי דאָס איז מעגל'אָך: דאָס הייסט, זיי צו באַהאַנדלן ווי פאַרמען פון אונפולקומענהייט. זיי זיינען ניט געווען קיין טייל פון מיין לעבנס-פלאַן. זיי האָבן ניט געהאַט קיין אַרט אין מיין פילאָזאָפיע. מיין מאַמע, וועלכע האָט געקאַנט דאָס לעבן דורך און דורך, פלעגט מיר אָפט ציטירן געטע'ס פּערזן — אַרײַנגעשריבן פון קאַרלייל אין אַ בוך, וואָס ער האָט איר געגעבן מיט יאָרן צוריק, און, ווי מיר דוכט, אויך איבערזעצט פון אים: —

“Who never ate his bread in sorrow,
Who never spent the midnight hours
Weeping and waiting for the morrow,—
He knows you not, ye heavenly powers.” *

דאָס זיינען געווען די פּערזן וועלכע די איידעלע קיניגין פון פרייסן, וועלכע נאָפּאָלעאָן האָט באַהאַנדלט מיט אַזאַ גראַבער ברוטאַליטעט, פלעגט ציטירן אין איר שפּילן און גלות. זיי זיינען געווען די פּערזן וועלכע מיין מאַמע האָט אָפט ציטירט אין די צרות פון איר שפּעטערדיקן לעבן. איר האָב זיך אַכסאַל אָפּגעזאָגט אָנצונעמען אַדער צו אַנערקענען דעם אומגעהויערן אמת וואָס ליגט אין זיי פאַרבאַרגען. איר האָב דאָס ניט געקאַנט פאַרשטיין. איר דערמאָן זיך נאָך זייער גוט ווי איר פלעגט צו איר זאָגן, אַז איר וויל ניט עסן מיין ברויט אין זאָרגן, אַדער פאַרבריינגען וועלכע עס איז נאָכט וויינענדיק און וואַרטנדיק אויף אַ נאָך ביטערערן פרימאַרגען.

איר האָב זיך ניט פאַרגעשטעלט, אַז דאָס איז געווען איינע פון די באַזונדערע זאַכן וועלכע דער גורל האָט געהאַלטן אָנגערירט פאַר מיר; אַז אַ גאַנץ יאָר פון מיין לעבן, זאָל איר אין דער אמת'ן קוים עפעס אַנדערש טאָן. נור אַזוי איז מיר געוואָרן צוגעמאַסטן מיין חלק; און אין מיטן פון די לעצטע עטלאַכע חדשים, בין איר, נאָך מורא'דיקע שוועריקייטן און קאַמפּן, געווען אימשטאַנד צו פאַרשטיין עטלאַכע פון די לערן וועלכע זיינען פאַרבאַרגען אין האַרצן פון שמערץ.

* ווער ס'האָט קיינמאַל גענעמט זיין ברויט אין זאָרגען
ווער ס'האָט קיינמאַל פאַרבראַכט זיינע נעכט
וויינענדיק און וואַרטנדיק אויף דעם מאַרגען, —
דער קען אייד ניט, איר הימלישע מעכט.

נייסטלאכע און לייט, וועלכע באנוצן פראזן און זין אין פארשטאנד, ריידן אפטמאל פון ליידין ווי פון א מיסטעריע. אין דער אמת'ן איז דאס אן אנטפלעקונג. מען דערקאנט זאכן, וועלכע זיינען פריער קיינעם ניט איינגעפאלן. מען טרעט צו צו דער געשיכטע פון אן אנדער שטאנדפונקט. וואס מען האט זיך פאר געשטעלט טונקל, אינסטינקטיוו, איבער קונסט, ווערט פון געדאנק און געפיל באגריפן מיט פולקומענער קלארקייט פון זען און מיט אבסאלוטער שטארקייט פון פארשטעלונגס קראפט.

איך זע איצט איין, אז דאס לייך, וואס אין די איידלסטע פילונג, צו וועלכער דער מענטש איז פייאיק, איז צו גלייכער צייט דאס פארבילד און די פראבע פון יעדער גרויסער קונסט. דאס נאך וואס דער, קינסטלער שטרעבט שטענדיק אין יענע עקזיסטענץ-פארם, אין וועלכער לייב און זעל זיינען איינס און דאס זעלבע: אין וועלכער דאס אויסווייניקסטע אין דער אויסדרוק פון דאס אינווייניקסטע: אין וועלכער די פארם אנטפלעקט זיך. אזעלכע עקזיסטענץ-פארמען זיינען פאראן ניט ווייניק: די יוגנט און די קונסטן, וועלכע גיבן זיך אפ מיט דער יוגענט, קאנען דינען א ווייל ווי א מוסטער פאר אונז: נאך איינס וואס מעג אונז געפעלן צו דיינקן אין, אז די מאָדערנע לאַנד-שאפטס מאַלעריי, אין איר צארטקייט און פיינקייט פון איר אייני-דרוק, אין דעם אופן, ווי זי דייט און אויף א גייסט, וועלכער וואוינט אין דאס אויסווייניקסטע און מאכט זיך א לבוש פון ערד און לופט, פון נעבל און שמעט-בילדער, און אין איר קראנקהאפט רייצבארער האַרמאָני פון שטימונגען, פארבן און קלאַנגען, פארווירקלאכט פאר אונז קאלאריסטיש, דאס וואס איז געווען פארווירקלאכט אין אזא פלאַסטישע פארפולקומונג דורך די גריכן. די מוזיק, אין וועלכע דער גאנצער שטאף גייט אויף אין אויסדרוק, און קאן פון אים ניט ווערן אָפגעטיילט, איז א קאמפליצירטער ביישפיל. און א בלום אָדער א קינד איז אן אייני-פאכער ביישפיל פון דאס וואס איך מיינ: נור דאס לייך איז דער העכסטער טיפ, סאי אינם לעבן און סאי אין דער קונסט.

הינטער פרייד און געלעכטער קאן זיין א גראַבער, האַרטער, ביינעדריקער טעמפעראמענט. נור הינטער צער איז אלעמאל פאראן צער. פֿיין טראַגט ניט קיין מאַסקע ווי פאַרגניגען. דער אמת אין דער קונסט איז ניט קיין פאַרבינדונג צווישן

דעם עצם אידייע און דער צופעלקער עקזיסטענץ; ער איז ניט די ענלאַכקייט פון געשטאַלט צום שאַטן, אָדער פון דער פּאַרם וואָס איז אָפּגעשפּיגעלט אין קריסטאל פון דער פּאַרם גופא. ער איז ניט דער עבאָ וואָס הילכט אָפּ פון אַן אויסגעהוילטן באַרג, ניט מער ווי ער איז אַ זילבערנער וואַסערקוואַל אין מאַל, וואָס ווייזט די לבנה צו דער לבנה און נאַרקיסאס צו נאַרקיסאסן.

דער אמת אין דער קונסט איז די איינקייט פון אַ זאך מיט זיך אַליין; דאָס אויסנווייניקסטע איז געוואָרן דער אויסדרוק פון דאָס אינעווייניקסטע: די נשמה פלייש: דער גוף באַלעבט מיט גייסט. צוליב אַט דעם טעם איז ניטאָ קיין אמת וואָס זאָל זיך פאַרגלייכן צום ליידן.

עס גיט צייטן ווען דאָס לייך זעט מיר אויס צו זיין דער איינציקער אמת. אַנדערע זאכן מעגן זיין אילוזיעס פון אויג אָדער אַפּעטיט, געשאַפן צו בלענדן דעם איינעם און זעטיקן דעם אַנדערן. נור פון ליידן זיינען געוואָרן געבויט וועלמן, און ביי דער געבורט פון אַ קינד אָדער אַ שטערן איז פאַראַן יסורים.

נאָך מער: דאָס ליידן האָט אַרום זיך אַ שטאַרקע, אַן אויסערגעוויינלאַכע ווירקלאַכקייט. איך האָב וועגן זיך געזאָגט, אַז איך בין געוועזן איינער וועלכער איז געשטאַנען אין סימבאָ-לישע באַציאונגען צו דער קונסט און קולטור פון מיין דור. עס איז ניטאָ קיין איינציקער עלנטער מענטש אין אַט דעם עלטמן פּלאַץ מיט מיר צוזאַמען וועלכער זאָל ניט שטיין אין סימבאָלישער באַ-ציאונג צום סאַמע סוד פונם לעבן. ווארום דער סוד פון לעבן איז ליידן. דאָס איז דאָס, וואָס איז הינטער אַלצדינג פאַרבאָרגן. ווען מיר הייבן אָן צו לעבן, איז דאָס זיסע אַזוי זיס פאַר אונז, דאָס ביטערע אַזוי ביטער, אַז מיר ווענדן אומפאַרמיידלאַך אַלע אונזערע פאַרלאַנגען צו תענוגים, און האָבן חשק ניט בלויז, „אַ חודש אָדער צוויי זיך שפייזן מיט האָניק“, נאָר אַלע אונזערע יאָרן ניט צו פאַרזוכן קיין אַנדער שפייז, און ווייסן ניט די גאַנצע צייט אַז מיר לאָזן ווירקלאַך פאַרהונגערן די נשמה.

איך דערמאָן זיך נאָך גאַנץ גענוי, אַז איך האָב אַמאָל גע-רעדט וועגען דעם מיט איינער פון די שענסטע באַשעפּענישן: וועלכע איך האָב ווען עס איז געקענט. אַ פרוי, וועמעס מיט-געפיל און איידעלע גוטסקייט, וועלכע זי האָט באַוויזן צו מיר, אי פריער און אי זינט די טראַגעדיע פון מיין ווערן אַרייני-

געזעצט אין תפיסה, זיינען געווען איבערמענטשלאך ; איינע וועל-
כע איז מיר ווירקלאך בייגעשטאנען, כאָטש זי ווייס דאָס ניט,
צו דערטראָגען מיין פעקל צרות. מער ווי עמיץ אַנדערש אויף דער
גאַנצער וועלט, און דאָס אַלץ בלוז דורך דעם פאַקט, וואָס זי
עקזיסטירט; דורכדעם וואָס זי איז, דאָס וואָס זי איז — טיילווייז
אַן אידעאַל, טיילווייז אַן איינפלוס: אַן אַנדייטונג פון דעם וואָס
מען קאָן ווערן, ווי אויך אַ ווירקלאַכע הילף פאַר דעם ווילן אַהין צו
דערלאַנגען; אַ נשמה וואָס מאַכט זיס די געוויינלאַכע לופט און
מאַכט דאָס וואָס איז גייסטיק אויסזען אַזוי איינפאַך און נאַטירלאַך
ווי דאָס ליכט פון דער זון אדער ים: איינע פאַר וועמען שיינקייט און
ליידן גייען האַנט אין האַנט און האָבן די זעלביקע שליחות.

ביי אַט דער געלעגנהייט, פון וועלכער איד טראַכט איצטער.
דערמאָן איד זיך נאָך דייטלאַך, ווי אַזוי איד האַב צו איר געזאָגט.
אַז עס איז פאַראַן גענוג ליידן אין איין שמאַלער געסל פון לאַנדאָן,
כדי צו באַווויזן, אַז גאָט האָט ניט ליב די מענטשן, און אַז אומעמום
וואו נור עס איז פאַראַן וועלכע עס איז ליידן, מען דאָס אויך זיין
בלויז פון אַ קינד אין וואַסער עס איז קליינעם גערטנדל, ווייגענדיק
איבער אַ שולד וואָס ער איז יאָ אָדער ניט באַגאַנגען, איז פולשטענ-
דיק צושערדיקט די גאַנצע געשטאַלט פון דער באַשאַפונג. איד בין גע-
ווען נאַנץ אומגערעכט. זי האָט דאָס מיר אויך געזאָגט, נור איד האָב
דאָס איר ניט געקאַנט גלויבן. איד בין ניט געווען אין דער סביבה
אין וועלכער מען קאָן דערגרייכן צו אַזאַ'ן אמונה.

איצטער דוכט זיך מיר, אַז ליבע פון אַבי וועלכן מין איז די
איינציקע מעגלאַכע דערקלערונג פון די אומגעהויערע מאַס פון
יסורים, וואָס איז דאָ אויף דער וועלט. איד קאָן זיך ניט פאַרשטעלן
קיין אַנדער דערקלערונג. איד בין איבערצייגט, אַז עס איז ניטאָ קיין
אַנדערע; און אויב די וועלט איז אין דער אמת'ן, ווי איד האָב פריער
געזאָגט, געבויט פון לייד, אַזוי איז זי געבויט מיט די הענט פון
דער ליבע, מחמת אויף קיין אַנדער אופן וואָלט די נשמה פון אַ
מענטשן, פאַר וועמען די וועלט איז געווען געשאַפן, ניט געקאַנט
דערגרייכן צו דעם גאַנצן וואַקס פון איר פאַרפולקומונג. פאַרגניגען
פאַר דעם שיינעם גוף, נור יסורים פאַר דער שיינער נשמה.

ווען איד זאָג, אַז איד בין איבערצייגט פון אַט די זאַכן, אַזוי
רייד איד מיט צופיל שטאַלץ. איז דער ווייטער ווייטקייט קאָן מען
זען די שטאַט פון גאָט, ווי אַ פולקומענעם פערל. זי איז אַזוי וואונד-
ערליך.

דערבאר, אז עס זעט אויס אז א קינד קאן צו איר דערגרייכן אין א זומער-טאג. און א קינד קאן דאס. נור מיט מיר און אזוינע ווי איד איז דאס גאר אנדערש. מען קאן באמערקן א זאך אין איין איינציקן אויגנבליק, נור מען פארלירט דאס אין די לאנגע שטונדן וועלכע פאלן גען נאך מיט בלייענע פיס. עס איז אזוי שווער אָנצוהאַלטן „הויך כענישו, וועלכע די נשמה איז קאמפּעטענט צו געווינען“. מיר דיינקן אין אייביקייטן, דאך באוועגן מיר זיך פאמעלאך דורך דער צייט. ווי לאנגזאם עס פארגייט די צייט פאר אונז, די וועלכע זיצן אין תפיסה, דארף איד ניט איבערחזרן נאכאמאל, אויך ניט פון דער מיד-קייט און פארצווייפלונג וועלכע קריכן אריין צוריק אין יעדנס צעל, און אין דעם צעל פון יעדנס הארץ, מיט אזא מאַדנע עקשנות, אז מען מוז נאך געוויסערמאסן אויסקערן און אויפראמען זיין הויז פאר זייער קומען, אט אזוי ווי פאר אן אומגעוויינטלעכן גאסט, א בייזן פריץ אָדער א קנעכט וועמעס קנעכט מען איז דורך א צופאל אָדער מיטן אייגענעם ווילן.

און כאַטש מיינע פריינד געפינען דאָס לעת עתה שווער צו גלויבן, איז דאָס דאָך ניט ווייניקער אמת, אז פאר די וועלכע לעבן אין פרייהייט, אין פוילענצעריי און באַקוועמליכקייט, איז א סך גרייך גער צו דערלערנען די לעקציעס פון עניות ווי דאָס איז פאר מיר, וועלכער הייבט אָן דעם טאָג מיט לייגן זיך אויף די קני צו וואַשן דעם דיל פון מיין צעל. ווארום דאָס תפיסה-לעבן מיט זיינע אומ-ענדלאַכע דחקות און איינשריינקונגען מאַכט איינעם רעבעליש. די שרעקלאַכסע זאך דערביי איז ניט, וואָס דאָס צוברעכט איינעם דאָס האַרץ — הערצער זיינען געשאַפן כדי צו ווערן צעבראַכן — נאָר דאָס וואָס דאָס פאַרוואַנדלט איינעם האַרץ אין שטיין.

אָפּטמאַל פילט מען, אז נור מיט א קופערנעם שטערן און שפאַך טישע ליפן קאָן מען איבערהויפט איבערלעבן דעם טאָג. און דער וועלכער געפינט זיך אין א צושטאַנד פון מרידה קאָן ניט באַקומען קיין גנאָד, צו באַנוצן דעם אויסדרוק אין וועלכן די קירך איז אזוי פאַרליבט — און אויך מיט רעכט, ווילט זיך מיר באַהויפטן — ווייל אין לעבן אזוי ווי אין דער קונסט פאַרמאַכט די אויפירישע שטימונג די קאַנאַלן פון דער נשמה און שליסט אויס די לופט פון הימל.

דאָך מוז איד דאָ דערלערנען אַט די לעקציעס, אויב איד בין איבערהויפט אימטשאַנד זיי ערגעצוואו צו דערלערנען. איד מוז זיין פול מיט פרייד, אויב מיינע פיס זיינען אויפן רעכטן וועג און מיין

פנים איז געווענדט צום "טויער וועלכער ווערט אָנגערופן שיין". מעג איד אפילו א סך מאָל אַרײַנפאַלן אין בלאַמע און אָפּט פאַר בלאַנדזשן אין טומאַן.

איד דערמאָן זיך, בעת איד בין געוועזן איז אַקספּאַרה, איז אַ מאַרגן, אין דעם יאָר איידער איד האָב אָפּגעגעבן מיין עקזאַמען. שפּאַצירענדיק מיט איינעם פון מייע פריינט אַרום מעדעליין'ס איינגע, פון פייגל אָפּט באַזוכטע שפּאַציר פּלעצער, האָב איד צו אים געזאָגט, אַז עס גלױבט זיך מיר צו עסן פון די פּרוכט פון אַלע בױמער אין דעם גאַרטן פון דער וועלט, און אַז איד וועל אַרױסטרעטן אין דער וועלט מיט אַט דער לױסט אין מיין זעל און אַזוי בין איד אין דער אמת'ן אַרױסגעטראָטן, און אַזוי האָב איד געלעבט.

מיין איינציקער טעות איז געווען וואָס איד האָב מיד באַ שריינקט אַזוי אױסשליסלאַך נור אױף די בױמער, וועלכע האָבן מיר אױסגעווען צו שטיין אין דער זוניקער זייט פון גאַרטן, און איד האָב אױסגעווייכט דעם אַנדערן זייט פאַר זיין שאַטן און טונקלױט. שליממול, שאַנד, אַרימקױט, צער, פאַרצױיפּלונג, יסורים, זאָגאַר טרערן, די ווערטער וועלכע עס שטאַמלן ליפּן אין שמערץ, הרטה וואָס מאַכט איינעם וואַנדערן איבער דערנער, דאָס געוויסן וואָס פאַר דאַמט, זעלבסטדערנידערונג וואָס באַשטראַפּט, דאָס עלנר וואָס וואַרפט אַש אױף זיין קאַפּ, די אַנגסט וועלכע קלױבט אױס זאַק לױונט פאַר איר מלבוש און טריפט אַרױן גאַל אין איר אייגענעם געטראַנק : – דאָס אַלץ זײנען געווען אַזױנע זאַכן פאַר וועלכע איד האָב מורא געהאַט. און ווייל איד האָב געהאַט באַשלאָסן גאַרניט צו וועלן וויסן פון זיי, בין איד געוואָרן געצױאונגען כּסדר צו פאַרזוכן יעדער איינער פון זיי, זיך צו דערנערן פון זיי, ניט צו האָבן אין דער אמת'ן קיין אַנדער שפּײן פאַר אַ גאַנצען סעזאָן.

איד באַדױער ניט קיין איינציקע רגע פאַר וואָס איד האָב געלעבט אין פאַרגינגען. איד האָב דאָס געטאָן ביז צום ראַנד, אַט אַזוי ווי מען דאַרף טאָן אַלצדינג וואָס מען טוט. עס איז ניט געוועזן קיין תּענוג, וועלכן איד האָב ניט גענאָסן. איד האָב אַרײַנגעוואַרפן די פּערל פון מיין נשמה אין אַ בעכער וויין. איד בין אַרונטערגע שטיגן דעם בלױמענשטעג אונטער דעם קלאַנג פון מרומייטן. איד האָב געלעבט פון האָניק. נור פאַרטצױעצן ווייטער אַט דאָס לעבן וואָלט געווען פּאַלש, מחמת דאָס וואָלט געווען צו באַשריינקט. איד

האָב נעמוזט גיין ווייטער. די אַנדערע העלפט פון דעם נארטן
האַט אויך געהאַט אירע סודות פאַר מיר.

עס פאַרשטייט זיך, אַז דאָס אַלץ איז פאַרגעשטעלט בילדלאַך אין
מיינע ביכער און וואַרפט פאַראַויס זיין שאַטן. עטוואָס דערפון איז
אין „דער גליקלאַכער פּרינץ“, עטוואָס דערפון אין „דער יונגער קע-
ניג“, באַזונדערס אין דער שטעלע, וואו דער בישאָף זאָגט צום קני-
ענדיקן בחורל: „איז ער, וועלכער האָט געשאַפן דאָס עלנט, ניט קלי-
גער ווי דו ביזט?“ אַ פּראַזע וועלכע, ווען איד האָב איר אויפגעשריבן,
האַט מיר אויסגעזען צו זיין ניט פיל מער ווי אַ פּראַזע; אַ גרויסער
טייל דערפון האָט זיך פאַרבאַהאַלטן אין דעם תוכחה־טאַג, וואָס ציט
זיך ווי אַ פּורפּור־פּאַרדיר דורך דעם געוועב פון „דאַריאַן גרוי“;
אין „דער קריטיקער אַלס קינסטלער“ שעמעריט דאָס אין אַ
סך פאַרבן; אין „די מענטשלעכע נשמה“, איז דאָס איינגע-
שריבן, און מיט אותיות וועלכע זיינען זייער לייכט צו ליינען; דאָס
איז איינער פון די רעפּרייזנס, וועמעס ווידערקערנדיקע „מאַטיוון“
עס מאַכן „סאַלאַמע“ אזוי ענלאַך צו אַ מוזיק־שטיק און
בינדן איר צוזאַמען אזוי ווי אַ באַלאַדע; דאָס איז געוואָרן צו
בלוט און פלייש אין דעם פּראַזע געדיכט פון דעם מאַן וועלכער האָט
צו שאַפן פון דעם בראַנז פון דאָס בילד פון דער „פּרייד, וואָס לעבט
אַן אויגנבליק“, דאָס בילד פון דער „זאַרג, וואָס דויערט אייביק“.
עס האָט אויך כלל ניט געקאַנט זיין אַנדערש. אין יעדן איינצעלנעם
מאַמענט פון לעבן איז מען דאָס, וואָס מען וועט זיין ניט וויר-
ניקער ווי דאָס וואָס מען איז געוועזן. קונסט איז אַ סימבאָל מחמת
דער מענטש איז אַ סימבאָל.

עס איז, אויב איד קאָן גאַנץ דערלאַנגען אַהין, די לעצטע פאַר-
ווירקלאַכונג פונ'ם קינסטלער־לעבן. ווארום דאָס קינסטלער לעבן איז
איינפאַך זעלבסטאַנטוויקלונג. עניוּת אינ'ם קינסטלער איז זיין אָני-
נעמען פאַר ליב אַלע דערפאַרונגען, גענוי אזוי ווי די ליבע אינ'ם
קינסטלער איז פשוט דער זין פאַר שיינקייט, וועלכער אַנטפּלעקט
צו דער וועלט איר גוף און איר נשמה.

אין „מאַדיום דער עפיקורדיער“ זוכט פייטער אויסצוגלייכן
דאָס קינסטלער־לעבן מיט דעם רעליגיעזן־לעבן, אין דעם טיפן ליב-
לאַכן און האַרבן זין פון וואַרט. נור מאַרום איז ניט פיל מער ווי אַ
צוקוקער; הגם אַן אידעאָלער צוקוקער, און איינעם, וועמען עס איז
געענבען, „צו באַטראַכטן דעם ספּעקטאַקל פון לעבן מיט אייגענע

געפילן, וואָס וואָירדסוואָירט באַצייכנט פאַרן דיכטער'ס ריכטיקע באַשטימונג; דאָך בלויז אַ צוקוקער, און אפשר אַביסל צופיל באַ-שעפטיקט מיט די כענעוודיקייט פון די ביינק אינ'ם הייליקטום, כדי צו באַמערקן, אַז דאָס איז דער קרש הקדשים פון לייזן, אויף וועלכן ער קוקט.

איך זע אַ פיל אינטימערע און דירעקטערע פאַרבינדונג צווישן דעם אמת'ן לעבן פון קריסטוס און דעם אמת'ן לעבן פונ'ם קינסט-לער; און גרויס פרייד דערוועקט אין מיר דער געדאַנק, אַז לאַנג איי-דער דאָס לייזן האָט באַקומען די ממשלה איבער מייע טעג און מיך אָנגעבונדן צו זיין ראָד, האָב איך געשריבן אין "די מענטשלאַכע נשמה", אַז ווער עס וויל פירן אַ קריסטוס-ענלאַכן לעבן, דער מוז גאַנץ און גאָר זיין ער אַליין, און איד האָב געהאַט גע-נומען פאַר אַ משל ניט בלויז דעם פאַסטור אויפ'ן בערגל, און דעם אַרעסטאַנט אין זיין צעל, גאָר אויך דעם מאַלער, פאַר וועמען די וועלט איז אַ מאַסקאַראַד און דעם דיכטער, פאַר וועמען די וועלט איז אַ ליר.

איך געדרינק, אַז איך האָב אַמאָל געזאָגט צו אַנדריי זשיר, ווען מיר זיינען געזעסן צוזאַמען אין אַ פאַרזעך קאַפּע, אַז באַטש די מעטאָפיזיק האָט פאַר מיר בלויז אַ קליינעם ווירקלאַכן אינטערעס און די מאַראַל לחלוטין גאַרניט, איז דאָך ניטאָ קיין זאָך אין דעם וואָס פלאַטאָ אַדער קריסטוס האָבן געזאָגט, וואָס זאָל ניט קאָנען ווערן תיכף איבערגעטראָגען אין דער סביבה פון קונסט און דאָרט געפינען זיין פולקומענע דערפילונג. (אין אַט דער פאַראַלגע-מייערונג איז דאָס געווען פונקט אזוי טיף ווי ניי).

עס איז אויך ניט בלויז דאָס אַליין, וואָס מיר קאָנען אַנטדעקן אין קריסטוס'ן יענע איינגע פאַרבינדונג פון פערזענלאַכקייט און פולקומענהייט, וועלכע בילדן דעם ווירקלאַכן אונטערשייד צווישן די קלאַסישע און ראָמאַנטישע קונסט און לאָזן דערשיינען קריסטוס'ן ווי דעם ריכטיקן פאַרלויפער פון דער ראָמאַנטישער באַוועגונג אינ'ם לעבען, גאָר דער הויפט יסוד פון זיין עצם איז געוועזן די זעלבע, פון וועלכע עס באַשטייט דער עצם פונ'ם קינסטלער — אַ שטאַרקע און פלאַמפּיערדיקע פאַנטאַזיע, וועלכע איז אין דער סביבה פון קונסט דער איינציקער סוד פון שאַפן. ער האָט פאַרשטאַנען די געשווירן פון דעם קרעציקן, די טונקלקייט פון דעם בלינדן, דאָס גרויזאַמע

עלנט פון די וועלכע לעבן אינ'ם פארגניגען, די מאַרנע אַרימקייט
פון די רייכע.

דו האָסט מיר אין מיין אומגליק געשריבן : „בעת דו שטייסט
ניט אויף דיין פּעדעסטאַל, ביזטו ניט אינטערעסאַנט“. ווי ווייט
ביזטו געווען דערווייטערט פון דעם וואָס מעטיו אַרנאָלד רופט
אַן „דער סוד פון יעזוס“ ! זיי ביידע וואָלטן דיך געלערנט, אז אַלץ,
וואָס טרעפט אַן אַנדערן, טרעפט איינעם זעלבסט; און אויב דו
וויילסט האָבען אַן אויפשריפט, וואָס דו זאָלסט קאַנען לייענען ביי
טאָג און ביינאַכט, סאי אין פרייד און סאי אין לייד, טאָ שרייב אויף
אויף די ווענט פון דיין הויז, מיט אותיות פאַר דער זון צו באַגליטן
און דער לבנה צו באַזילבערן : „אַלץ וואָס טרעפט אַן אַנדערן, טרעפט
איינעם זעלבסט“.

קריסטוסעס פּלאַץ געהערט אין דער אמת'ן צווישן די דיכטער.
זיין גאַנצע השגה פון דער מענטשהייט שטראַמט אַרום דירעקט פון
דער פאַנטאַזיע און קאַן ווערן באַגריפן נור פון איר. וואָס גאָט איז
געוועזן פאַר דעם פאַנטעאיסט, דאָס איז פאַר אים געווען דער
מענטש. ער איז געווען דער ערשטער אויפצופאַסן די פאַרשידענע
ראַסן ווי אַן איינהייט.

פאַר זיין צייט זיינען געוועזן געטער און מענטשן, און פילגריס
דורך דעם מיסטיציזם פון סימפאטיע, אז ביידע זיינען אין אים איר
בערגעגאַנגען אין פלייש, רופט ער זיך אַמאַל דער זון פון דעם אייר
נעם, אָדער דער זון פון דעם אַנדערן, לויט זיין שטימונג נאָך. מער
ווי וועלכער עס איז אַנדערער אין דער געשיכטע דערוועקט ער אין
אונז יענע שטימונג פאַר דעם וואונדער, צו וועלכער די ראַמאַנטיק
ווענדט זיך אַלעמאַל.

עפעס איז נאָך אַלץ פאַר מיר כמעט אומגלויבליך אין דער
אידיע פון אַ יונגן גאַלייליער פויער, וואָס שטעלט זיך פאַר, אז ער
קאַן טראָגן אויף זיינע פלייצעס די משא פון דער גאַנצער וועלט :
אַלץ וואָס איז שוין געוואָרן געטאָן און געליטן, אין אַלץ וואָס וועט
נאָך אַמאַל ווערן געטאָן און געליטן : די זינד פון געראָ, פון
צעזאַר באָרדזשיאַ, פון אַלעקסאַנדער דעם זעקסטן, און פון אים,
וועלכער איז געווען דער קייסער פון רוים און פרייסטער פון דער
זון : די ליידן פון יענע, וועמעס נעמען זיינען לעגיאָו, און
זייער מקום מנוחה איז צווישן די קברים : די אונטערדריקטע נאַציאָ-
גאַליטעטן, די קינדער אין די פאַבריקן, די גנבים, די אַרעסטאַנטן,

די פארשטויסענע, די יעניקע, וועלכע זיינען שטום אין זייער קנעכט־שאפט און וועמעס שווייגען עס ווערט פארנומען נור פון נאָט אליין; און ניט בלויז זיך דאָס פאַרשטעלן, נאָר דאָס אויך ווירקלאַך דורכ־פירן, אזוי אז נאָך אין איצטיקן מאָמענטי אלע וואָס קומען אין באַ־דירונג מיט זיין פערזנלאַכקייט, אפילו ווען זיי בייגען זיך ניט פאַר זיין אַלטאַר און קניען אויך ניט פאַר זיינע פריסטער, געפינען אויס אין אַ וועלכן עס איז אופן, אַז די העסלאַכקייט פון זייער זינד איז פון זיי צוגענומען און די שיינקייט פון זייערע ליידן איז צו זיי אַנט־פֿלעקט געוואָרן.

איך האָב געוואָנט פון קריסטוס, אַז ער רעכנט זיך צווישן די דיכטער. דאָס איז ריכטיק. שעלי און סאַפּאָקל זיינען מיט אים פון איין קאָמפּאַניע. נאָר זיין גאַנץ לעבן איז אויך דאָס וואונדערפולסטע געדיכט. אין „מיטליד און שרעק“ איז גאַרניט פאַראַן אין דעם גאַנצן קרייז פון דער גריכישער טראַגעדיע וואָס זאָל זיך קאָנען מעסטן דערמיט. די אַבסאָלוטע ריינקייט פון דעם פּראָ־טאַגאָניסט דערהויבט דעם גאַנצן בנין צו דער הויכקייט פון ראַמאַנט־טישער קונסט, פון וועלכע די ליידן פון דאָס טעבאַניש הויז און די פּעלאָפּידן זיינען אויסגעשלאָסן שוין דורך זייער גרויל. און ווייזט ווי אומגערעכט אַריסטאָטל איז געוועזן, ווען ער שרייבט אין זיין אָפּהאַנדלונג איבער דער דראַמע, אַז עס וואָלט געווען אוממעגלאַך אויסצושטיין דעם אָנבליק פון דעם אומשולדיק ליידנדן. ניט ביי עסכיל'ן און אויך ניט ביי דאַנטע'ן, אַט די שטריינגע מייסטער פון דער צאַרטקייט, ניט ביי שעקספּיר'ן, וועלכער איז מער ריין מענטשלאַך ווי אלע אַנדערע גרויסע קינסטלער, אויך ניט אין קיינע פון די קעלטישע פּאַבלן און לעגענדן, אין וועלכע די ליבלאַכקייט פון דער וועלט בלישטשעט דורך אַ טרער־נעבל און דאָס לעבן פון אַ מענטשן גילט ניט מער ווי דאָס לעבן פון אַ בלוט, איז עפעס וואָס ערגעץ דאָ, וואָס מען זאָל קאָנען אָנווייזן אַז מיט איר ריינער איינפאַכקייט וואָס פאַרבינדט זיך און ווערט איינס מיט דער דערהאַבנקייט פון דער טראַגישער ווירקונג, איז דאָס גלייך אַרער בלויז נאָענט צום לעצטן אַקט פון קריסטוסעס ליידנס־געשיכטע. דער קליינער מאָלצייט מיט זיינע תלמידים, פון וועלכע איינער האָט אים שוין פאַרקויפט פאַר אַ פרייז; די עגמת־נפש אין דעם רואיקן לבנה־באַגלאַנצטן גאַרטן; דער פאַלשער פריינט קומט צו נאָענט צו אים, כדי אים צו פאַרטאָן מיט אַ קוש; דער פריינט וועלכער גלויבט

נאך אין אים, און אויף וועלכן ער האָט געהאַפּט ווי אויף אַ פעלז צו
 גרינדן אן עיר מקלט פאַר דער מענטשהייט, פאַרליקנט אים ווען
 דער האָן קרייט צום אויפגייענדיקן טאָג; זיין אייגענע פּוֹל-
 קומענע פאַראיינזאַמונג, זיין אונטערוואַרפיקייט, ווי ער איז אַלץ
 מקבל באַהבה; און צוגלייך דערמיט אַזוינע סצענעס, ווי דער כּהן
 גדול פון דער אַרטאָדאָקסיע רייסט קריעה אינ'ם צאָרן, און דער
 אויבערהערשטער פון דער בירגערלאַכער גערעכטיקייט לאָזט
 בריינגען וואַסער אין דער אומזיסטער האַפּנונג, זיך אַליין צו רייניקן!
 פון דעם פּלעק פון דאָס אומשולדיק בלוט, וואָס מאַכט אים פאַר דער
 שאַרלאַך-רויטער פיגור פון דער געשיכטע; די קרויננגס-צערעמאָניע
 מיטן דערנעריקראַנץ, איינע פון די וואונדערבאַרסטע פּאַסירונגען
 אין די שריפטן פון אַלע צייטן; די קרייצצויגן פון דעם אומשולדיקן
 פאַר די אויגען פון זיין מוטער און די תלמידים וועלכע ער האָט ליב
 געהאַט; די סאָלאַטן שפּילן ווירפּל און וואַרפּן גורל איבער זיינע
 קליידער; דער שרעקלאַכער טויט, דורך וועלכן ער האָט געגעבן די
 וועלט איר אייביקסטן סימבאָל; און זיין ענדלאַכער קבורה אין דעם
 קבר פון דעם רייכן מאַן, זיין גוף איינגעוויקלט אין עגיפּטישן לייב
 ווענט, באַזאָלכט מיט טייערע בשמים און פאַרפּומען, אַט אַזוי ווי
 ער וואָלט געווען אַ בן מלך.

ווען מען באַטראַכט דאָס אַלץ, נור פון שטאַנדפּונקט פון דער
 קונסט אַליין, קאָן מען ניט אַנדערש ווי זיין דאַנקבאַר, וואָס דער
 פייערלאַכסטער נאַטעסדינסט פון דער קירד, איז די אויפפירונג פון
 דער טראַגעדיע אָן דאָס בלוט פאַרגיסן; די מיסטישע פאַרשטעלונג,
 מיט הילף פון דיאַלאָג, קאַסטיום און אַפּילו תנועות, פון איר האַר'ס
 ליידנסגעשיכטע; און שטענדיק איז דאָס פאַר מיר אַ קוואַל פון תענוג
 און יראַת הכבוד צו געדיינקן, אַז דער לעצטער רעשטל פון דעם גריי-
 כישן כאָרוס, וואָס איז אַנדערשוואַ געגאַנגען פאַרלאָרן פאַר
 דער קונסט, געפינט זיך אין דעם קירכן-שמש, וועלכער ענטפּערט דעם
 גלח ביים לייענען די מעסע.

דאָך, דאָס גאַנצע לעבן פון קריסטוס, — ווי פּלעקום לייך און
 שיינקייט קאָנען ווערן איינס אין זייער באַדייטונג און אַנטפּלעקונג
 — איז באַמט אן אירליע, כאַטש עס ענדיקט זיך דערמיט, וואָס אין
 בית המקדש ווערט צעריסן דער פּרכת, און הושב'ניש באַדעקט דעם
 פנים פון דער ערד, און דער שטיין ווערט געקייקלט צו דער טיר
 פונם קבר. מען שטעלט זיך אים אַלעמאַל פאַר ווי אַ יונגען חתן אינס

קרייז פון זיינע תלמידים. ווי ער באשרייבט זיך אויך טאקע אין איין שטעל: ווי א פאסטור, וועלכער נאנדערט דורך א טאָל מיט זיינע שאָף זוכנדיק גרינע לאַנקעס אָדער א קילן שטראָם; ווי אַ זינגער וועלכער וויל אויפבויען דורך מוזיק די מויערן פון גאָטס שטאַט; אָדער ווי אַ ליבהאַבער פאַר וועמעס ליבע די גאַנצע וועלט איז געווען צו קליין.

זיינע וואונדער זעען מיר אויס צו זיין אזוי מלאכהן ווי דאס אַנקומען פון פריילינג און אויך אזוי נאטירלאך. איך זע כלל ניט קיין שוועריקייט אין גלויבן, אז דער צויבער פון זיין פערזנלאַכקייט איז געווען אַזא, אז בלויז זיין קעגנזאָרט אליין האָט געקאָנט בריינגען פרידן צו די געקוועלטע נשמות, און אז די וועלכע האבן באַרירט זיך נע קליידער אָדער זיינע הענט, האָבן פאַרגעסן זייער שמערץ; אָדער אז בעת ער איז דורכגעגאַנגען אויפן פורוועג פונם לעבן, האָבן פערזאָל גען, וועמען דער לעבנס־סוד איז ביז אַהער געבליבן פאַרבאָרגן, אים דערזען גאַנץ באַשיינפערלאַך, און אַנדערע, וועלכע זיינען ביז אַהער געווען טויב פאַר יעדן אַנדער קול, אויסער פון דער לוסט, האָבן צום ערשטן מאָל דערהערט די שטים פון דער ליבע און איר געפונען אזוי „מוזיקאַליש ווי אַפּאָלאָס לירע“; אָדער אז שלעכטע תאוות פלעגען אַנטלויפן ביי זיין דערנענטערן זיך, און מענטשן וועמעס טעמפע, פאַנטאַזיעלאַזע לעבענס זיינען געוועזן בלויז אַ פאַרם פון טויט, זיינען ווידער אויפגעשטאַנען אזוי ווי פון קבר, ווען ער האָט זיי גערופן: אָדער בעת ער האָט געדרש'נט אויפ'ן זייט באַרג האָבן די מאַסן פאַרגעסן זייער הונגער און דאָרשט און די דאגות פון אָט דער וועלט, און אז צו זיינע פריינט, וועלכע האָבן זיך איינגעהאַרט צו אים, ווען ער איז געזעסן ביים מאַלצייט, האָט די גראָבע אכילה אויס־געזען דעליקאַט, און דאָס וואַסער האָט געהאַט דעם טעם פון גוטן ווייץ, און דאָס גאַנצע הויז איז געוואָרן אַנגעפילט מיט דעם ריח און זיסקייט פון נאָרדן־בשמים.

רענאַן אין זיין „ווי דע זשעזו“ — אָט דעם חנ'עווידיקן עוואַנגעליום, וואָס מען קאָן אַנרופן, דאָס עוואַנגעליום נאָכן הייליקן טאַמאַס—זאָגט ערגעצוואו, אז קריסטוסעס גרויסער אויפטו איז גע־וועזן דאָס וואָס ער האָט זיך אזוי פיל באַליבט געמאַכט נאָך זיין טויט, אזוי ווי ער איז געווען באַליבט ביי זיין לעבן. און זיכער, אויב זיין פלאַץ איז צווישן די דיכטער איז ער דער טאָן־געבער פון אַלע ליבהאַבער. ער האָט איינגעזען, אז ליבע איז געוועזן דער ערשטער

סוד פון דער וועלט, נאך וועלכן עס האבן ארויסגעקוקט די חכמים.
 און אז זי איז די איינציקע דורך וועלכער מען קאן זיך דערנענטערן
 צו דאָס הארץ פון דעם קרעציקן אָדער צו די פיס פון גאָט.
 און קודם כל, קריסטוס איז דער העכסטער אינדיווידואליסם.
 עניוּת, פונקט ווי דאָס קינסטלעריש אָננעמען פון אַלע דערפאַרונגען.
 איז בלויז אַן אַנטפּלעקונג פאַרם. דאָס אין די מענטשלעכע נשמה,
 נאָך וועלכער קריסטוס קוקט זיך תמיד ארום. ער רופט זי אַן „גאָטס
 מלֹכָה“—ט ע נ ב א ס י ל י א ז ט ה ע א ו — און געפינט
 זי אין יעדן איינעם. ער פאַרגלייכט זי צו קליניקייטן, צו אַ דינעם
 קערנל, צו אַ הייפל זויערטייג, צו אַ פערל, דאָס איז דערפאַר, ווייל
 זיין נשמה בילדעט איינער אויס נור דורכדעם, וואָס ער ווערט פטור
 פון אַלע פרעמדע ליידיששאַפטן, דערוואַרבענער קולטור, און אַלע אוי-
 סערלאַכע פאַרמעגנסים, צו זיי זיינען גוט אָדער שלעכט.
 איד בין אַרויסגעטראָטן קעגן אַלצדינג מיט אַ געוויסער עקשנות
 פון ווילן און אַ סך רעוואָלט פון נאַטור, ביז איד האָב אַבסאָלוט
 גאַרניט מער געהאַט אויף דער וועלט, אויסער סירילן. איד האָב
 געהאַט פאַרלאָרן מיין נאָמען, מיין שטעלונג, מיין גליק, מיין פריי-
 געהאַט פאַרלאָרן מיין נאָמען, איד בין געוואָרן אַן אַרעסטאַנט און אַ בעמלעך.
 נור עס זיינען מיר נאָך פאַרבליבן מיינע קינדער, פלוצלונג זיינען זיי
 געוואָרן צוגענומען פון מיר דורך דאָס געזעץ. דאָס איז געווען אַזאָ
 באַטויבנדיקער קלאַפּ, אַז איד האָב ניט געוואוסט וואָס צו טאָן, האָב
 איד זיך אַנידערגעוואָרפן אויף מיינע קני, איינגעבויען מיין קאַפּ.
 און געוויינט און געזאָגט: „דער גוף פון אַ קינד איז ווי דער גוף
 פון דעם האַרץ: איד בין קיינעם פון זיי ניט ווערט.“ אָט דער מאָד
 מענטש שיינט האָט מיך געראַטעוועט. איד האָב דעמאָלט איינגעזען אַז
 די איינציקע זאך פאַר מיר איז געווען אַנצונעמען אַלצדינג. זינט
 דעמאָלט — ווי מאַדנע דאָס וועט אַן ספּק קלינגען — בין איד געווען
 גליקלאַכער. דאָס איז געווען זעלבסטפאַרשטענדלאַך מיין נשמה
 אין איר סאַמע וועזן וואָס איד האָב דערגרייכט. אין אַ סך הינזיכטן
 בין איד געווען איר שונא, נור איד האָב איר געפונען וואַרטנדיק אויף
 מיר ווי אַ פריינט. ווען מען קומט אין באַרירונג מיט דער נשמה לאָזט
 זי איינעם ווערן נאַאיוו ווי אַ קינד, וואָס מען זאָל זיין לוט קריס-
 טוסעס ווערטער.
 עס איז טראַגיש, ווי ווייניק מענטשן עס „באַזיצן זייערע איר-
 גענע נשמות“ איידער זיי שטאַרבן. עמערסאָן זאָגט: „קייַן זאך איז

ניט אזוי זעלטן ביי א מענטשן ווי צו טאן עפעס מיטן אייגענעם
 ווילן". דאָס איז זייער ריכטיק. דאָס רוב לייט זיינען אנדערע לייט.
 זייערע מחשבות זיינען עמיצנס אנדערש מיינונגען, זייערע לעבנס א
 נאָכמאָכונג, זייערע ליידענשאַפטן א ציטאָט. קריסטוס איז געווען
 ניט בלויז דער העכסטער אינדיווידואַליסט, נאָר ער איז אויך געווען
 דער ערשטער אינדיווידואַליסט אין דער געשיכטע. לייט האָבן זיך
 באַמיט צו מאַכן פון אים א געוויינלאַכן פילאַנטראָפּ פון דעם סאַרט
 שוידערהאַפטע פילאַנטראָפּן פון ניינצנטן יאָרהונדערט, אָדער אים
 גערעכנט פאַר אַן אַלטראַאיסט צווישן די אומגעבילדעטע און סענטי-
 מענטאַלע. נור אין דער אַמת'ן איז ער געוועזן ניט דאָס און ניט דאָס.
 אורדאי האָט ער געהאַט רחמנות אויף די אַרימע, אויף די וועלכע זיי-
 נען פאַרשפּאַרט אין תּפּיסות, אויף די נידעריקע, אויף די עלנטע; נור
 א סך מער רחמנות האָט ער געהאַט אויף די רייכע, אויף די האַרטע
 העדאַניסטן, אויף די, וועלכע פאַרשווענדן זייער פּרייהייט
 ווערנדיק שקלאָפּן פון זאַכן, אויף די, וועלכע זיינען אָנגעטאָן אין וויי-
 כע מלבושים און וואוינען אין קעניגליכע פּאַלאַצן. רייכקייט און
 וואויל-לעבן האָבן אים אויפגעוויזן צו זיין באַמת גרעסערע טראַגע-
 דיעס ווי אַרימקייט און ליידן. און וואָס איז נוגע אַלטראַויזם, ווער
 האָט נאָך בעסער געוואוסט ווי ער, אַז צוואַנג און ניט פּרייער ווילן
 אַנטשיידעט ביי אונז, און אַז מען קאָן ניט רייסן קיין ווינטרויבן פון
 דערנער אָדער פּייגען פון דיסטאָן.

צו לעבן פאַר אנדערע, ווי א באַשטימטער זעלבסט באַוואוסטער
 צוועק, איז ניט געווען זיין תּורה. דאָס איז ניט געווען דער יסוד פון
 זיין אַמונה. ווען ער זאָגט: „זייט מוחל אייערע שונאים“, זאָגט ער
 דאָס ניט דעם שונא צוליב, נור פון אונזער אייגענער טובה וועגען.
 און מחמת די ליבע איז שענער ווי שנאה. אין זיין בקשה צום רייכן
 יונגעמאַן: „פאַרקויף אַלץ וואָס דו פאַרמאַנסט און גיב דאָס אַוועק
 צו די אַרימע“, דיינקט ער ניט דערביי אַן דעם מצב פון די אַרימע,
 נור אַן דער נשמה פון דעם יונגעמאַן. די ליבלאָכע נשמה וואָס
 דייכקייט פאַרדאַרפט. אין זיין קוק אויף'ן לעבן איז ער איינס מיט
 דעם קינסטלער וועלכער ווייס, אַז מחמת דעם ניט פאַרמיידלאַכן
 געזעץ פון דער זעלבסטפאַרפּולקמונג, מוז דער דיכטער זינגען, דער
 סקולפּטור דיינקן אין בראַנז, און דער מאלער מאַכן די וועלט אַ שפּיל
 פאַר זיינע שטימונגען, אזוי זיכער און געוויס, אַקוראַט ווי דער
 ווייסדאַרן מוז בליען אין פּרילינג, און דאָס קאַרן זיך פאַרוואַנדלן

אין גאלד אין שניטציט. און די לבנה אויף איר אָנגעצייכנטן וואַנד
 דערוועג זיך ענדערן פון שילד צום סערפ און פון סערפ צום שילד.
 דאָך, כאַטש קריסטוס האָט ניט געזאָגט צו די מענטשן: „לעבט
 פאַר אַנדערע“, האָט ער אָנגעוויזן, אז עס איז כלל ניטאָ קיין חלוק
 צווישן די לעבנס פון אַנדערע און אונזער אייננעם לעבן. דורכדעם
 האָט ער געגעבן דעם מענטשן אַן אויסגעשפּרייטע, אַ מיטאַנישע פּער-
 זענלאַכקייט. זינט זיין קומען איז די געשיכטע פון יעדען יחיד גע-
 וואָרן אָדער קען געמאַכט ווערן פאַר דער געשיכטע פון דער וועלט.
 זעלבסטפאַרשטענדלאַך, קולטור האָט פאַרגרעסערט די פּערזענלאַכ-
 קייט פונם מענטשן. קונסט האָט אונז געמאַכט מיריאַדן־נייסטיק. די
 וועלכע באַזיצן דעם קינסטלערישן טעמפּעראַמענט, גייען מיט דאַנטען
 אין גלח, און לערנען ווי געזאַלצן עס איז דאָס ברויט פון אַנ-
 דערע, און ווי משופּעדיק עס זיינען זייערע טרעפּ; זיי דער-
 גרייכן פאַר אַ מאַמענט די קלאַרקייט און רואיקייט פון געטע'ן און
 ווייסן פונדעסטוועגן צו גוט, אז באַדלער האָט אויסגעשריען צו גאָט:
 “O Seigneur, donnez-moi la force et la courage
 De contempler mon corps et mon coeur sans degout” *

זיי קיינען אַרויס פון שעקספּיר'ס סאַנעטן, מעגלאַך צו זייער
 אייגענעם שאַדן, דעם סוד פון זיין ליבע און מאַכן אים פאַר
 זייער אייגענעם; זיי קוקן מיט נייע אויגן אויף דאָס מאַדערנע לעבן.
 מחמת זיי האָבן זיך איינגעהערט צו איינע פון שאַפּענ'ס נאַקטורנען
 אָדער זיך אָפּגעגעבן מיט גריכישע זאַכן, אָדער געלייענט די
 געשיכטע פון דער ליידנשאַפט פון אַ געוויסן טויטן מאַן פאַר אַ
 געוויסער טויטער פרוי, וועמעם האָר זיינען געווען אזוי ווי פּאָדים
 פון דינעם גאלד און וועמעם מויל איז געווען ווי אַ מילגרוים.
 נור די סימפּאטיע פון קינסטלערישן טעמפּעראַמענט ווענדט
 זיך נויטווענדיקערווייז אויף דאָס וואָס האָט געפונען אויסדרוק. אין
 ווערטער אָדער קאַלירן, אין טענער אָדער אין מאַרמאָר, אונטער
 די געמאַלטע מאַסקעס פון אַ דראַמע פון עסקיל, אָדער דורך
 די דורכגעבויערטע און צוואַמענגעבונדענע ראַר־פּיפּלאַך פון די סר-
 ציליאַנישע פּאַסטוכער, האָט געמוזט ווערן אַנטפּלעקט דער מענטש
 און זיין שליוות.

* אַ, נאָט, גיב מיר קראַפט און מוט צו באַטראַכטן מיין לייב
 און מיין האַרץ אז עקל".

פאר דעם קינסטלער איז אויסדרוק די איינציקע פאָרם אונטער וועלכע ער קאָן איבערהויפט באַגרייפן דאָס לעבן. פאַר אים איז טויט, דאָס וואָס איז שטום. נור ניט אזוי איז דאָס געווען ביי קריסטוסן. מיט אַ ברייטער און וואונדערבארער פאַנטאַזיע, וועלכע דערפילט כמעט יעדן איינעם מיט יראת הרוממות, האָט ער איינגענומען די גאַנצע וועלט פון פאַרשוויגענהייט, די וועלט פון שמערצן, וועלכע האָט ניט קיין שטים, פאַר זיין קעניגרייך, און זיך אַליין געמאַכט פאַר איר אייביקן מליץ יושר. די יעניקע פון וועלכע איד האָב שוין גערעט, וועלכע זיינען שטום אונטערן דרוק און „וועמעס שווייגען עס ווערט פאַרנומען נור פון גאָט אַליין“, האָט ער זיך אויסגעקליבן פאַר ברידער. ער האָט געזוכט צו ווערן אויגען פאַרן בלינדן, אויערן פאַרן טויבן און אַ נויט געשריי אויף די ליפן פון די וועמעס צונגען עס זיינען געווען געבונדן. זיין וואונטש איז געווען, צו זיין פאַר די מיריאַדן, וועלכע האָבן ניט געפונען קיין שפּראַך, אַ גרויסער טור-מייט דורך וועלכן זיי זאָלן קאָנען רופן צום הימל. און פילנדיק, אַ דאַנק דער קינסטלערישער נאַטור פון איינעם, פאַר וועלכן צער און יסורים זיינען געוועזן נור פאַרמען דורך וועלכע ער האָט געקאָנט פאַרווירקלאַכן זיין שיינקייטס באַגריף, איז ער זיך געוועזן באַוואוסט, אַז אַ אירדיע האָט קיין שום ווערט ניט, ביז וואָנען זי ווערט פלייש און געמאַכט צום בילד, האָט ער פון זיך אַליין געמאַכט דאָס בילד פון דעם ליינדדיקן מענטשן, און אלס אזעלכער האָט ער אָנגערעגט און באַהערשט די קונסט ווי קיין גריכישן גאָט האָט דאָס קיינמאַל ניט געלונגען צו טאָן.

ווארום די גריכישע געטער, ניט קוקנדיק אויף דאָס ווייס און רויט פון זייערע שיינע פלינקע גלידער, זיינען באמת ניט געווען דאָס וואָס זיי האָבן אויסגעוויזן צו זיין. דער רונדער שטערן פון אַפּאָלאָ איז געווען ענלאַך צו דער זונ'ס טעלער, באַגינען איבער אַ באַרג, און זיינע פיס האָבן אויסגעזען ווי די פליגל פון מאָרגען, נור ער אַליין איז געווען גרויזאם קעגן מאַרסי'ן און האָט געמאַכט ניאָר בע'ן קינדערלאַזן. אין די שטאַלענע שילדן פון אַטענע'ס אויגן האָט ניט געלאָנגט קיין רחמנות אויף אַראַנען; דער מאַיעסטעטישער פּראַכט און די פאַוועס פון הערע זיינען געווען אַלי, וואָס איז ווירק' לאַך געווען נאָכאַ אין איר; און דער טאַמע גופא פון די געטער איז געווען צופיל פאַרליבט אין די מענטשן-טעכטער.

די צוויי טיף באַדייטונגספולע געשטאַלטן פון דער גריכישער

מיטאָלאָגיע זיינען געווען, אין רעליגיע, דעמעטער, אן ערד-געטין.
 ניט פון די אַלימפישע, און אין דער קונסט, דיאַנים, דער זון פון
 אַ שטערבלאָכער פרוי, פאַר וועלכער דער אויגענבליק פון זיין געד-
 בורט איז אויך געוואָרן צוגלייך דער אויגענבליק פון איר טויט.
 נור דאָס לעבן נופא האָט אַרויסגעבראַכט פון זיין נידעריק-
 סטער און באַשיידנסטער שיכט אַ פיל הערלאַכערע וואונדער-גע-
 שטאַלט ווי די מוטער פון פראַסערפינאַ, אָדער דער זון פון סעד-
 מעלע. פון דעם סטאַלער'ס ווערקשטאַט אין נצרת איז אַרויס אַ
 פערזענלאַכקייט אָן אַ שיעור גרעסער ווי זי איז ווען עס איז געווען
 אויסגעטראַכט אין פאַבלן און לעגענדן, אַ פערזענלאַכקייט, וועלכע
 איז, מאָדנע גענוג, געווען באַשטימט צו אַנטפלעקן דער וועלט די
 מיסטישע באַדייטונג פון דעם וויין און די אמת'ע שיינקייטן פון די
 ליליען אויפן פעלד, ווי דאָס האָט קיינמאַל קיינער ניט געטאָן, ניט
 אויפן קיטעראַן אָדער אין ענאַ.
 דאָס ליד פון ישעיה :

„נבות וחרל אישים, איש מכאבות, וידוע חלי :
 וכמסתר פנים כמנו.“ *

האָט אים געקלונגען ווי אַ פאַראויסזאָגונג אויף אים אַליון, און
 די נבואה איז אויף אים מקוים געוואָרן.
 מיר דאַרפן זיך ניט אָפּשרעקן פאַר אזאַ פראַזע. יעדעס איינצל
 קונסטווערק איז די דערפילונג פון אַ נבואה: ווארום יעדעס קונסט-
 ווערק איז די אומוואַנדלונג פון אַן אידייע אין אַ בילד. יעדער איינצל
 מענטשלאַך וועזן זאָל זיין די דערפילונג פון אַ נבואה: ווארום יעדער
 מענטשלאַך וועזן זאָל זיין די פאַרווירקלאַונג פון אַ וועלכן עס איז
 אידעאַל, אין די אויגן פון גאָט אָדער אין די אויגן פון מענטשן.
 קריסטוס האָט געפונען דעם טיפ און אים פעסטגעשטעלט, און דער
 חלום פון אַ ווירנילישן דיכטער, אין ירושלים, אָדער אין בבֿל,
 האָט אין דער לאַנגער אַנטוויקלונג פון די יאָרהונדערטער באַקומען
 בלוט און פלייש דורך אים, אויף וועמעס אַנקומען די וועלט האָט
 „געוואַרט“.

*) ער איז פאראכטעט און אויסגעשלאסן פון מענטשן, א מאן פון
 שמערצן, און באקאנט מיט קראנקהייט: און מיר האבן אזוי ווי באהאלטן
 אונזערע פנימער פון אים. (ישעיה, נ"ג, 3).

„משחת מאיש כדראהו, ותוארו מבנו אדם.“ *

דאָס האָט ישעיה אויפגעצייכנט צווישן די דערקענונגס סימנים פון דעם נייעם אידעאל; און אזוי גיך ווי די קונסט האָט פאַרשטאַנען וואָס דערמיט איז געווען געמיינט, האָט זי זיך אויפגעפנט ווי אַ בלומען-בעכער אין קעגענוואַרט פון דעם יעניקן, אין וועמען דער אמת אין דער קונסט האָט זיך אַרויסגעוויזן אזוי באַשיינפערלאַך ווי קיינמאָל ניט פריער. ווארום איז דאָס אפשר ניט אמת אין דער קונסט, ווי איד האָב שוין געזאָגט, אַז דאָס וואָס „דאָס אויסנווייניק סטע איז דער אויסדרוק פון דאָס אינעווייניקסטע, און די נשמה ווערט פלייש און דער גוף באַלעבט פון גייסט“, איז דאָס אין וואָס די פאָרם אַנטפלעקט זיך ?

איינע פון די באַדויערלאַכסטע געשעענישן אין דער געשיכטע איז פאַר מיר, דאָס וואָס קריסטוסעס איינגעגע רענעסאַנס, וועלכע האָט אַרויסגעבראַכט די קאַטעדראַל אין שאַרטערס, דעם לענגערדיק קרייז פון קעניג אַרטור, דאָס לעבן פון הייליקן פראַנץ פון אַסיסי, דזשיאָמבאָי און די „געטלאַכע קאַמעדיע“ פון דאַנטע האָט זיך ניט געקאָנט ווייטער אַנטוויקלען אויף אירע אייגענע דרכים, נאָר איז געוואָרן אונטערגעבראַכן און פאַרדאַרבן דורך דער טרויעריקער קלאַ-סישער רענעסאַנס, וועלכע האָט אונז געשיינקט פעטראַרק'ן און ראַפאַעל'ס פרעסקעס און פאַלאַדיאָ'ס אַרכיטעקטור, און די אין פאַרמען פאַרשטיינערטע פראַנצויזישע טראַגעדיע, און סט. פּאָל'ס קאַטעדראַל און פּאַפ'ס פּאַעזיע, און אַלצדינג וואָס איז געמאַכט פון דרויסן און נאָך טויטע כללים, און שטראַמט ניט אַרויס פון איינ-ווייניק, דורך אַ באַלעבנדיקן גייסט. נור אומעטום, וואו נור עס איז פאַראַן אַ ראַמאַנטישע באַוועגונג אין קונסט, איז ערנעצוואו און אונטער וועלכער עס איז געשטאַלט, קריסטוס, אָדער די נשמה פון קריסטוס. ער איז אין, ראַמעאָ און דזשוליעט“, אין „דער וויי-טער מעשה'לע“, אין דער פראַווענסאַלישער פּאַעזיע, אין „אַלטן מאַטראָז“, אין „לאַבעל דאָס סאַן מערסי“, און אין טשעטערטאַניס „באַלאַדע פון דער באַרמהאַרציקייט“.

מיר פאַרדאַנקן אים די פאַרשידנסטע זאַכן און מענטשן. הונגאַ'ס „לע מיזעראַבלס“, באַדלער'ס „פּלעאָר דע מאַל“, דער מיטליידיס-טאַן

* זיין געזיכט איז געווען העסלאַכער ווי ביי אַנדערע לייט, און זיין געשטאַלט מער ווי ביי אַלע אַנדערע מענטשן דינדער (ישעיה נ"ב, 14).

אין רוסישע ראָמאַנען, ווערליין און ווערלייני'ס לידער, דאָס קאַלירטע גלאַז און טעפּיכן און די קוואַטראַצענטאַ אַרבייט פון באַירודזשאַנס און מאַריס, געהערן צו אים ניט ווייניקער ווי דער גלאַקנטורם פון דזשיאַטאַ, לאַנסעלאַט און גווינעוויר, טאַנענהייזער, די ליידנספולע ראָמאַנטישע מאַרמאָר ווערק פון מיקעל אַנדזשעלאַ, און דער שפיצ־בויגנדסטיל, אויך די ליבע צו קינדער און בלומען — פאַר וועלכע עס איז באַמת געווען ווייניק פּלאַץ אין דער קלאַסישער קונסט, קוים גענוג פאַר זיי צו וואַקסען אָדער זיך צו שפּילן אין דעם. דאָך פון צוועלפטן יאָרהונדערט אָן ביז אַראָפּ צו אונזערע טעג, האָבן זיי זיך כסדר באַוווּן אין קונסט אונטער פאַרשידענע פאַרמען און צו פאַרשידענע צייטן, קומענדיק קאַפּריזנע און אייגנוויליק, אָט אזוי ווי קינדער, ווי בלומען זיינען גענייגט צו טאָן: דער פּרילינג מאַכט אויף איינעם תמיד דעם איינדרוק אַקוראַט ווי די בלומען וואָלטן זיך האַלטן פאַרשטעקט, און טרעטן אַרויס אין דער זון נור דערפאַר. ווייל זיי האָבן מוראַ, אַז די דערוואַקסענע וועלן ווערן מיד אויסצוקוקן נאָך זיי און אויפגעבן זייער זוכן; און דאָס לעבן פון אַ קינד איז ניט מער ווי אַן אַפּריל־טאַג, אין וועלכן אי עס רעגנט און אי עס שיינט די זון פאַר די נאַרציסן.

דאָס איז די ריינע פאַנטאַזיע פון קריסטוסעס אייגענער נאַטור וואָס מאַכט אים פאַר אָט דעם פּוילסירנדיקן מיטלפּונקט פון דער ראַ-מאַנטיק. די מאַדנע געשטאַלטן פון דער פּאָעטישער דראַמע און באַ-לאַדע ווערן אויסגעטראַכט פון דער פאַנטאַזיע פון אַנדערע, נור ישוע הנוצרי האָט זיך אַליין געשאַפן נאַנץ פון זיין אייגענער פאַנטאַזיע. דער רוף פון ישעיה האָט באַמת ניט געהאַט מער צו טאָן מיט זיין דערשיינען, ווי דאָס ליד פון נאַכטיגאַל האָט עפעס אַ שייכות מיט דעם אויפגאַנג פון דער לבנה — ניט מער, הגם אַפּשר אויך ניט ווייניקער: ער איז געווען די פאַרנייגונג אזוי גוט ווי די באַשמעטי-קונג פון דער נבואה. אויף יעדער הבטהה וואָס ער האָט דערפּילט איז געקומען אַז אַנדערע וועלכע ער האָט צעשטערט.

בעקאַן זאָגט: „אין יעדער שיינקייט ליגט עפעס אַ מאַדנע פּראָפּאַרציע.“ די וועלכע זיינען געבאַרען פון גייסט — דאָס הייסט, אָט די וועלכע זיינען גלייך ווי ער דינאַמישע קרעפטן — זאָגט קריסטוס, אַז זיי זיינען גלייך צום ווינט, וועלכער „בלאָזט וואו ער וויל, און קיין מענטש קאָן ניט זאָגען פון וואַנען ער קומט און וואוהין ער גייט.“ דאָס איז דער טעם פאַר וואָס ער איז

אזוי באצויבערנדיק פארן קינסטלער. ער האָט אין זיך אַלע פאַר-
ביקע לעבנס־עלעמענטן: מיסטעריע, מאָדנעקייט, התפעלות, אָנרעגונג
התלהבות, ליבע. ער ווענדט זיך צום גלויבן אין נסים און באשאפט
יענע שטימונג וואָס נור דורך איר אַליין קאָן ער ווערן פאַרשטאַנען.
און עס איז פאַר אַ פרייד צו געדיינקן, אַז אויב ער איז אַן
„אַלץ אומפאַסנדיקע פאַנטאַזיע“, איז די וועלט גופא פונ'ם זעלבן
שטאַף.

אין „דאָריאן גריי“ האָב איד געזאָגט, אַז די גרויסע טאאים פון
דער וועלט קומען פאַר אין מח. נור אין מח קומט אַלצדינג פאַר.
מיר ווייסן אַצינדערט, אַז מיר זעען ניט מיט די אויגן אָדער הערן
מיט די אויערן. זיי זיינען אין דער ווירקלאַכקייט בלויז פאַסנדיקע
אָדער פעלערהאַפטיקע דורכפירונגסקאַנאַלן פאַר די איינדריקן פון
די חושים. דאָס איז אין מח וואו דער מאַן איז רויט, וואו דער עפל
דופטעט, און די פעלד־לערכע זינגט.

ניט לאַנג צוריק האָב איד געשטודירט מיט גרויס התמדה די
פיר פראַזע־לידער וועגן קריסטוס. פאַר קריסטמעס איז מיר געלונג
גען צו באַקומען דעם נייעם טעסטאַמענט אין גריכיש, און
יעדן מאָרגן, נאָכדעם ווי איד האָב אָפגערייניקט מיין צעל און
אויסגעשייערט מיינע צינענע כלים האָב איד געלייענט אביסל פון
די עוואַנגעליען. א טויז פערזן וועלכע איד האָב אַרויסגענומען צופע־
ליק וואו עס האָט זיך געמאַכט. עס איז אַן אַנגענעמענער וועג, אזוי
אָנצוהויבן דעם טאָג. יעדער איינער אפילו ווען ער פירט אן אומרואיק
אומדיסציפלינירט לעבן. זאָל מאַן דאָס זעלבע. ענדלאַזע איבער־
חור'ונג איז פאַסנדיקער און אומפאַסנדיקער צייט, האָט פאַר
אונז, איבערגעפירט די פרישקייט, די נאַאיוויטעט, דעם איינפאַכן
ראַמאַנטישן חן פון די עוואַנגעליען. מיר הערן זיי לייענען פיל צו
אָפט און פיל צו שלעכט, און יעדע איבער'חור'ונג איז אַנטיגייסטיק.
ווען מען קערט זיך אום צוריק צום גריכישן, איז דאָס אַקוראַט ווי
מען גייט אַרײַן אין אַ גאַרטן פון ליליען אַרויסקומענדיק פון אַן
איינגער, טונקעלער שטוב.

און איד האָב דאָפעלט הנאה פון דעם געדאַנק, אַז עס איז
העכסט וואַרשיינלאַך, אַז מיר האָבן די ווירקלאַכע אויסדרוקן, די
„איפסימא ווערבא“. וועלכע קריסטוס האָט באַנוצט.

עס איז שטענדיק געווען אַנגענומען, אַז קריסטוס האָט גערעט
אויף אַראַמייאיש. אפילו רענאַן דיינקט אויך אזוי. נור איצטער

ווייסן מיר, אז די פויערים אין גליל, אקוראט ווי די אירלענדישע פויערים פון אונזער צייט, האָבן גערעט צוויי שפראַכן, און אז גריכיש איז געווען די געוויינלעכע אומגאנגס שפראַך אין גאַנץ פּאַלעסטינע, ווי פּאַקטיש אין דער גאַנצער אַרענטאַלישער וועלט. איד האָב זיך קיינמאָל ניט געקאָנט באַפריינדן מיטן געדאַנק, אז מיר קאָנען קריס־טוסעס איינגענע ווערטער נור דורך אַן איבערזעצונג פון אַן איבער־זעצונג. עס איז מיר אַ מחיה צו דיינקן, אז אויף וויפיל עס איז נוגע זיין אונטערהאַלטונג, וואָלט קאַרמיט אים געקאָנט צוהערן, סאַקראַט מיט אים פּילאָזאָפּירן, און פּלאַמאַ וואָלט אים געקאָנט פאַרשטיין :

אז ער האָט בפּירוש געזאָגט :

“ענא אַיימי האַ פּאַימען האַ קאַלאַס” (”איד בין דער שיינער פּאַסטורד“).
 אז בעת ער האָט געטראַכט פון די ליליען אויפן פּעלד, וועלכע
 ניט זיי אַרבייטן, ניט זיי שפּיגען, האָט ער זיך אויסגעדיקט לחלוטין
 אזוי :

“קאַטאַמאַטעמעט סאַ קרינאַ טוה אַגרוה פּאַהס אויסקסאַניי. או קאַפּיאַ אודע
 נעמחיי” (”באַטראַכט די ליליען אויפן פּעלד, וועלכע וואַקסן : אז שווערער
 אַרבייט, אז שפּיז“).

אז זיין לעצטער וואָרט, בעת ער האָט אויסגעשריען: „מיין לעבן
 איז געענדיגט, עס האָט דערגרייכט זיין דערפּילונג, האָט זיך
 פאַרפּולקומט“, איז געווען ממש ווי יוחנן איז אונז מודיע, דאַס וואָרט
 „ ט ע ט ע ל ע ס ט א י *) — ניט מער.

ביים לייענען די עוואַנגעליען— דער עיקר דעם, וואָס יוחנן האָט
 פאַרפּאַסט, אָדער אַ וועלכער עס איז גנאַסטיקער פון די
 ראשונים, וואָס האָט אָנגענומען זיין נאָמען און מאַנטל — באַ־
 טראַכט איד דעם כּסדרדיקן זיך באַהויפטן פון דער פּאַנטאַזיע, ווי
 דעם יסוד פון גאַנצן נייסטיקן און מאַטעריעלן לעבן; איד זע אויך,
 אז פאַר קריסטוסן איז די פּאַנטאַזיע געווען פּשוט אַ פּאַרם פון ליבע,
 און די ליבע איז פאַר אים געווען האַר אין פּולסטן זין פון וואָרט.
 מיט אַן ערד פון זעקס וואָכן צוריק האָט מיר דער דאָקטאָר
 דערלויבט, צו עסן ווייסברויט אַנשטאַט דעם גראַבן שוואַרצן אָדער
 ברוינעם ברויט, דער געוויינלעכער מאַכל פון תּפּיסח. דאַס איז אַ
 גרויסע נאַשעריי. עס וועט קלינגען מאַדנע, אז טרוקן ברויט קאָן
 מעגלאַך זיין ביי עמיצן אַ נאַשעריי. נור פאַר מיר באַדייט דאַס אזוי

(*) „פּאַרטיקל“

פיל, אז צום שלום פון יעדן מאַלצייט עם איד אויף פאַרויכטיק אַלע ברעקלאַך וועלכע עם בלייבן נור איבער אויף מיין ציגענעם טעלער, אָדער זיינען אַראָפּגעפאַלן אויפן גראַבן האַנטוך וואָס מען באַנוצט פאַר אַ טישטוך, כדי ניט צו באַשמוצן זיין טיש; און איד טו דאָס ניט מחמת הונגער — איד באַקום איצטער גאַנץ גענוג צום עסן — נור פשוט, כדי אַז קיין זאָך זאָל ניט גיין אין ניוועטש פון דאָס, וואָס מען גיט מיר. אַט אזוי זאָל מען קוקן אויף ליבע.

קריסטוס ווי אַלע באַצויברנדיקע פּערזענליכקייטן, איז געווען בכח ניט בלויז אַליין צו זאָגען שיינע זאַכן, נאָר אויך צו מאַכן אַז אַנדערע לייט זאָלן אים זאָגען שיינע זאַכן; און איד ליב די געשיכטע, וועלכע מאַרקוס דערציילט אונז פון דער גריכישער פרוי, וואָס ווען יעזוס, כדי אויסצופּרוּבירן איר גלויבן, האָט צו איר געזאָגט, אַז ער קאַן איר ניט אוועקגעבן די ברויט פון די בני ישראל, האָט זי אים געענטפּערט: „די קליינע הינטעלאַך“ — קונאַריאַ — „וועלכע זיינען אונטערן טיש, עסן פון די ברעקלאַך וואָס די קינדער וואַרפן אַרונטער“.

דאָס רוב מענטשן לעבן פאַר ליבע און באַוואַנדערונג. נור מיר זאָלן לעבן דורך ליבע און באַוואַנדערונג. אויב מען באַווייזט וועלכע עם איז ליבע, אזוי זאָלן מיר אַנערקענען, אַז מיר זיינען איר כלל ניט ווערט. קיינער פאַרדינט ניט צו ווערן געליבט. דער פאַקט, וואָס גאָט ליבט די מענטשן, באַווייזט אונז, אַז אין דער געטלאַכער איינאַרדנונג פון די אידעאַלע גיטער שטייט געשריבן, אַז אייביקע ליבע זאָל ווערן געשיינקט צו דעם אייביק אומוירדיקן. אָדער, אויב אַט דער זאַץ קלינגט צו ביטער, טאָ לאָמיר אזוי זאָגן: יעדער איינער איז ווערט צו ווערן געליבט, אַ חוץ דער, וועלכער מיינט, אַז ער האָט דאָס פאַרדינט. ליבע איז אַ סאַקראַמענט, וועלכע כען מען דאַרף דערהאַלטן קניענדיק, און דאָס „דאָמינע נאָן סום דיננס“* זאָל זיין אויף די ליפּן און אין די הערצער פון אַט די, וועלכע דערהאַלטן דאָס.

אויב איד וועל ווען עם איז ווידער אַמאָל שרייבן אין דעם זין צו שאַפן עפעס אַ קונסטווערק, זיינען דאָ גענוי צוויי טעמעס, איבער און דורך וועלכע איד האָב חשק זיך אויסצודריקן: איינע איז „קרויס“ טום ווי אַ פאַרלוּפּער פון דער ראָמאַנטישער באַוועגונג

(* „א, גאט, איד בין דאס ניט ווערט“.

אין לעבן": די אנדערע איז: דאָס קינסטלערלעכע באַטראַכט אין זיין שייכות צו דער לעבנסקונסט". די ערשטע איז, נאטירלאך, שטאַרק אַנציענדיק, ווייל איך זע אין קריסטוסן ניט בלויז די וועזנטלאַכע סימנים פון העכסטן ראַמאַנטישן טיפּ, נאָר אויך אַלע צופעליקייטן, אפילו די האַרטגעקייטן, פון דעם ראַמאַנטישן טעמל פּעראַמענט. ער איז געווען די ערשטע פּערזאָן, וועלכע האָט ווען עס איז געזאָגט צו די מענטשן, אז זיי זאָלן לעבן „בלומען-ענלאַכע לעבנס". ער האָט באַשאַפן דעם אויסדרוק. ער האָט באַטראַכט די קינדער פאַרן מוסטער צו וועלכן מענטשן זאָלן שטרעבן צו ווערן. ער האָט זיי געהאַלטן פאַר אַ ביישפּיל אַנטקעגען זייערע עלטערן, וואָס איך האָב אַלע מאָל באַטראַכט פאַרן הויפט נויץ פון קינדער. אויב דאָס וואָס איז פּולקום, דאַרף האָבן אַ תּכּלית. דאַנטע באַשרייבט די נשמה פון אַ מענטשן ווי זי גייט אַרויס פון נאַט'ס האַנט „ווינענדיק און לאַכנדיק אזוי ווי אַקליין קינד", און אויך קריסטוס אַנערקענט, אז די נשמה פון יעדן איינעם האָט געזאָלט זיין

a guisa di fanciulla che piangendo e ridendo pargoleggia. *

ער פּילט, אז דאָס לעבן איז פאַרענדערלאַך, פּליסיק, אַקטיוו, און אויב מען זאָל דאָס אַריינצווינגען אין וועלכער עס איז פאַרם איז דאָס טויט. ער האָט נאָכגעזען, אז די מענטשן זאָלן ניט נעמען צו ערנסט די מאַטעריעלע, טאַגטענלאַכע אינטערעסן: אז עס איז אַ גרויסע זאָך צו זיין אומפּראַקטיש: אז מען זאָל זיך ניט צופּיל קימערן וועגען טאַגאָנגעלעגעהייטן. די פּוינעל טוען דאָס ניט, למאן זאָל עס דער מענטש טאָן? ער איז באַצויברנדיק ווען ער זאָגט: „זאַרנט ניט פאַרן מאָרגען; איז דען די נשמה ניט ווערט מער ווי שפּיין? איז דען דער גוף ניט ווערט מער ווי די קליידונג? די לעצטע פּראַ-זע האָט געקענט באַנוצן אַ גריך. עס איז פּול מיט גריכישן פּילן. נור בלויז קריסטוס אַליין האָט געקאָנט זאָגן ביידע, און דערמיט פּולשטענדיק רעזומירן פאַר אונז דעם גאַנצן סך הכל פון לעבן.

זיין מאַראַל איז באַגרינדט גאַנץ אויף מיטלייד, גענוי דאָס וואָס מאַראַל דאַרף זיין. אויב אפילו אז די איינציקע זאך וואָס ער האָט ווען געהאַט געזאָגט וואָלט געווען: „אירע זינד זיינען פאַר-

(* „ווי אַ יונגפּרוי וועלכע ווינט און לאַכט ווי אַ קליין קינד".

געבן, מחמת זי האָט א סך געליבט, האָט געלוינט צו שטאַרבן, כדי דאָס צו האָבן געזאָגט.

זיין גערעכטיקייט איז דורכאויס פּאָעטישע גערעכטיקייט, גענוי דאָס וואָס גערעכטיקייט דאַרף זיין. דער בעטלער קומט אריין אין גו ערן, מחמת ער איז געווען אומגליקלאַך. איד קאָן זיך ניט פאַרר שטעלן א בעסערן גרונט פאַר זיין ווערן געשיקט אַהין. די לייט וועלכע אַרבייטן א שעה אין וויינגאַרטן אין דער קילקייט פון אַוונט, באַקומען אַקוראַט אַזוי פיל שער ווי די וועלכע האָבן שווער גע- אַרבעט דעם נאַנצן טאַג אין דער הייסער זון. למאי אויך ניט? משמעות אַז קיינער פון זיי האָט עפעס וואָס פאַרדינט. אָדער אפשר זיינען זיי געווען פאַרשידענע מינים מענטשן.

קריסטוס האָט ניט געהאַט קיין גערולד פאַר די טעמפע, לעב- לאָזע מעכאַנישע סיסטעמען וועלכע באַהאַנדלען די מענטשן אַקוראַט ווי זיי וואָלטן געווען זאַכן, און דאַריבער באַהאַנדלן זיי אַלעמען גלייך; פאַר אים האָבן ניט עקזיסטירט קיין געזעצן: פאַר אים זיינען געווען לויטער אויסנאַמען, פונקט אַזוי ווי יעדער, אָדער יעדער, וואָלט געהאַט אַזאַ אויסזען ווי עס איז ניטאָ צו אים קיין גלייכן אויף דער וועלט.

דאָס וואָס דער גרונט-טאַן איז אין דער ראַמאַנטישער קונסט דאָס איז פאַר אים געווען דער איינגעלאַכער פונדאַמענט פון נאַ- טירלאַכן לעבן. ער האָט ניט געזען קיין אַנדער יסוד. און ווען זיי האָבן צו אים געבראַכט איינע וועלכע איז געוואָרן געכאַפט אין דעם סאַמע אַקט פון זינדיקן און האָבן אים געוויזן איר פּסק געשריבן אין דער תורה, און אים געפרענט, וואָס זאָל געשען, האָט ער בשעת מעשה געשריבן מיט זיין פינגער אויף דער ערד, אַזוי ווי ער וואָלט כלל ניט געהערט וואָס זיי פרעגן, און ענדלאַך, ווען זיי זיינען צו אים צו- געשטאַנען איבער אַ נייט, האָט ער אַקוק געטאַן און געזאָגט: "זאָל דער פון אייך וועלכער האָט קיינמאַל ניט געזינדיקט, זיין דער ער- שטער צו וואַרפן דעם שטיין אויף איר". עס האָט געלוינט צו לעבן, כדי צו האָבן דאָס געזאָגט.

אַזוי ווי אַלע פּאָעטישע נאַטורן האָט ער געליבט די עמי הארצים. ער האָט געוואוסט, אַז אין דער נשמה פון איינעם וואָס איז אומ- וויסנדיק איז שטענדיק פאַרצו פלאַץ פאַר אַ גרויסער אידיע. נור ער האָט ניט געקאַנט פאַרטראַגן קיין שוטים, ספּעציעל די יעניקע- וועלכע די דערציאונג האָט געמאַכט פאַר איריאָטן: פּערזאָנען וועל-

כע האבן א פולן קאפ מיט מיינונגען פון וועלכע זיי פארשטייען אפילו איינע אויך ניט, אן אייננטימלאכער מאָדערנער טיפ, וועל-כער ווערט צוזאמענגעפאַסט פון קריסטוסן, ווען ער באַשרייבט אים ווי דעם טיפ פון יענעם וואָס האָט דעם שליסל פון וויסן, ער אַליין קאָן עס ניט באַנוצן און דערלויבט ניט אַנדערע מענטשן עס צו נוצן, כאָטש דער שליסל איז געוואָרן געמאַכט, צו עפענען דעם טויער פון גאָט'ס מלוכה.

זיין הויפט מלחמה איז געווען געצילט אַנטקעגען די פיליסטער. דאָס איז דער קאַמף וואָס יעדעס קינד פון ליכט האָט צו פירן. דאָס פיליסטערטום איז געווען דער צייכן פון דעם דור און פון דעם שטאַט, אין וועלכן ער האָט געלעבט. אין זייער שווערער ניט צוגאַנגלאַכקייט צו אידייען, זייער טעמפער בכבודיקייט, זייער לאַנג-ווייליקער אַרטאָדאָקסיע, זייער פאַרגעטערן וואַלגאַרע דערפאַלגן, זייער פולשטענדיקער אַריינגעטאַנקייט אין די גראַב מאַטריאַליסטישע לעבנספראַגען, אין זייער לעכערלאַכער איבערשעצונג פון זיך גופא און זייער וויכטיקייט, זיינען די אידן פון ירושלים אין צייט פון קריסטוס געווען אַ גענויע קאָפּיע פון די בריטישע פיליסטער פון אַנזערע טעג.

קריסטוס האָט חוזה געמאַכט פון די „אויסגעקאַלכטע קברים“ פון בכבודיקייט, און באַשטימט אָט דעם אויסדרוק פאַר אַלע צייטן. ער האָט באַהאַנדלט דעם וועלטלאַכן דערפאַלג, ווי עפעס אַזוינס, וואָס איז אַבסאָלוט צו פאַראַכטן. ער האָט כלל גאָרניט געזען אין דעם. ער האָט געקוקט אויף רייכקייט ווי אויף אַ שווערע לאַסט פאַרן מענטשן. ער האָט ניט געוואָלט הערן פון אַ לעבן וועלכן מען איז מקריב צו וואָסער עס איז פילאָזאָפּישן אָדער מאַראַלישן סיסטעם. ער האָט אָנגעוויזן, אַז מנהגים און צערעמאָניעס זיינען געשאַפן פאַרן מענטשן, ניט דער מענטש פאַר די מנהגים און צערעמאָניעס. ער האָט אָנגענומען די קרושה פון שבת ווי אַ מוסטער פון די זאַכן וואָס דאַרפן בטל ומבוטל ווערן. די קאַלטע פילאַנטראָפּיעס, די באַרימע-רישע צדקה-אַנשטאַלטן, דער לאַנגווייליקער פאַרמאַליזם, וואָס איז אַזוי באַליבט דעם פאַרשטאַנד פון מיטקלאַס, האָט ער אַרונטערגע-ריסן מיט אויסערסטער און אומבאַרמהערציקער שפּאַט. ביי אונז, איז דאָס וואָס מיר באַצייכנען מיטן וואָרט אַרטאָדאָקסיע ניט מער ווי אַ באַקוועם גייסטלאָז יא און אמן זאַגען; נור ביי זיי, און אין זייערע הענט, איז דאָס געוועזן אַ מוראדיקע און פאַראַלזירנדיקע

טיראניי. קריסטוס האָט איר אויסגעראַמט. ער האָט באַוווּן, אַז בלוז דער גייסט אַליין האָט אַ ווערט. ער האָט שטאַרק הנאה געהאַט זיי אָנצואווייזן, אַז כאָטש זיי לייענען שטענדיק די תורה און די נביאים, האָבן זיי ניט באַמת די קלענסטע פּאַרשטעלונג וואָס איינע אָדער די אנדערע מיינען. אַלס סתירה צו זייער מעשר-געבן פון איינ-צעלנעם טאָג אין דעם פעסטען פּאַרשטיינערטן סדר פון פּאַרגעשרי-בענע פליכטן, ווי זיי האָבן געגעבן מעשר פון מיענטע און רועטע, האָט ער געפריידיקט די אומגעהויער גרויסע וויכטיקייט פון לעבן נאָגן פאַר דעם אויגנבליק.

די וועלכע ער האָט דערלייזט פון זייערע זינד, די זיינען גע-וואָרן דערלייזט פשוט פאַר די שיינע מאַמענטן פון זייער לעבן. מרים מאַנדעלענע, בעת זי זעט קריסטוס, צעברעכט זי די קאָסמבאַרע וואַזע פון אַלבאַסטער, וועלכע איינער פון אירע זיבן ליב-זאָבער האָט איר געשיינקט, און גיסט אויס די וואַוילשמעקעדיקע בשמים איבער זיינע פאַרמאַטערטע, פאַרשטויבטע פיס. פאַר אַס דעם איין מאַמענט זיצט זי פאַר דור-דורות צוזאַמען מיט רות און בעאַטריקשן אונטער די גירלענדן פון שניידווייסע רויזן אין גן עדן. אַליץ וואָס קריסטוס רעדט צו אונז, אין אַ שטילן וואָרנענדיקן טאָן איז, אַז יעדער אויגענבליק זאָל זיין שייך, אַז די נשמה זאָל תמיד זיין צוגעגרייט פאַרן קבלת פנים פונם חתן און שטענדיק וואַרטן אויף דער שטים פון געליבטן, אַז פיליסטערטום איז פשוט דער טייל פון מענטשלאַכן וועזן וואָס ווערט ניט באַלויבטן דורך דער פאַנטאַזיע. קריסטוס באַטראַכט אַלע ליבלאַכע איינפלוסן פונם לעבן ווי פאַרמען פון ליכט: די פאַנטאַזיע גופא איז דאָס וועלט-ליכט, — „ט אַ פ אַ ה ס ט ו ה ק אַ ס מ ו“. די וועלט איז פון איר גע-שאַפן, און דאָך קאָן די וועלט זי ניט באַגרייפן. דאָס איז דערפאַר, ווייל די פאַנטאַזיע איז בלוז אַן אַנטפּלעקונג פון דער ליבע, און דאָס איז די ליבע און די פייאיקייט צו ליבן וואָס אונטערשיידן איין מענטשלאַכן וועזן פון צווייטן.

נור דאָס איז ווען ער האָט אַן עסק מיט אַ זינדיקן, אַז קריסטוס איז מערסטנס ראַמאַנטיש אין זינען פון מערסטנס רעאַליסטיש. די וועלט האָט תמיד געליבט דעם הייליקן ווי די מעגלאַכסט נאָענטע מדרגה צו דער פאַרפולקומונג פון דעם מענטשן. זיין פאַרנעמסטער וואונטש איז ניט געווען אויסצובעסערן לייט, אָקראַט אזוי גייליק ווי עס איז ניט געווען זיין העכסטער וואונטש צו לינדערן יסורים. צו

פארוואנדלן און אינטערעסאנטן גנב אין א לאנגווייליקן ערלאכן מענטשן איז ניט געווען זיין כונה. ער וואלט ווייניק וואס גע- האלטן פון א געזעלשאפט צו דער אונטערשטיצונג פון פריי גע- ווארענע ארעסטאנטן און דער גלייכן מאָדערנע באַוועגונגען. די באַ- קערונג פון א צאָל-באַזאָמטן אין א פרושי, האָט אים געוויס ניט אויסגעזען קיין גרויס העלדנטאָט. נור אין אן אופן וועלכן די וועלט האָט נאָך לעת עתה ניט באַגריפן, האָט ער באַטראַכט די זינד און דאָס ליידן, ווי אזוינס, וואָס איז פאַר זיך אַליין עפעס שיינס און הייליקס, ווי גראַדן פון פאַרפולקומנג.

דאָס זעט אויס אַ זייער געפערלאַכע אירדיע. דאָס איז — אַלע גרויסע אירדייען זיינען געפערלאַד. אַז דאָס איז געווען קריסטוסעס אמונה, אין דעם איז ניט מעגלאַך קיין ספק. אַז דאָס איז די ריכ- טיקע אמונה, בין איך אַליין ניט מסופק.

על פי טבע מוז דער זינדיקער חרטה האָבן, נור ווארום? פשוט דערפאַר ווייל ער איז אויף קיין אַנדער אופן ניט געווען כיכולת צו באַ- גרייפן וואָס ער האָט געטאָן. דער מאַמענט פון חרטה איז דער מאַ- מענט פון איינווייאונג. יא, נאָך מער: עס איז דאָס מיטל דורך וועלכן איינער ענדערט אום זיין פאַרגאַנגענהייט. די גרייכן האָבן דאָס גע- האַלטן פאַר ניט מעגלאַך. זיי זאָגן אָפּט אין זייערע באַלערנדיקע אַפאָרזומען: „אפילו די געטער קאָנען ניט איבערמאַכן די פאַרגאַנג- גענהייט.“ קריסטוס האָט באַוווּזן, אַז דער געמיינסטער רשע איז דאָס אימשטאַנד צו טאָן, אַז דאָס איז די איינציקע זאַך, וואָס ער קאָן טאָן. קריסטוס, אויב מען וואָלט אים געווען געפרעגט, וואָלט געוויס געזאָגט — איך בין אין דעם בטוח — אַז אין דעם מאַמענט ווען דער פאַרלאָרענער זון איז געפאלן אויף זיינע קני און געוויינט, האָט ער פאַרוואַנדלט זיין פאַרשווענדן זיין פאַרמעגן אויף זונות, זיין פיטערן חורים און הונגערן נאָך די שאַלעכץ וואָס זיי האָבן גע- געסן, אין די שיינע און הייליקע מאַמענטן פון זיין לעבן.

פאַר די מערסטע מענטשן איז שווער צו באַגרייפן אָט די אי- דייע. לאָס איך אייך זאָגען, אַז מען דאַרף גיין אין תפיסה, דאָס צו פאַרשטיין. אויב יאָ אזוי, איז כדאי די טרחה, צו זיצן אין תפיסה. אין קריסטוסעס געשטאַלט, איז פאַראַן עפעס אַזוי איינציקס. געוויס, אַקוראַט אַזוי ווי עס איז פאַראַן אַפּנאַרנדיקע ליכטי-שימערס איידער עס הייבט אָן צו טאָגען, און ווינטערדיקע טעג וועלכע זיינען פול מיט פּלוצעמדיקן זונען-שיין, אַז זיי פאַרנאַרן דעם פאַרזיכטיקן

זאפרען-בלום, צו פארשווערן זיין גאלד פאר דער צייט, און מאכן א וועלכן עס איז נאריש פויגעל רופן זיין וויבעלע צו בויען דעם נעסט אויף נאקעטע צווייגען, אָט אזוי זיינען געווען קריסטן פאר קריסטוסן. דערפאר זאָלן מיר זיין דאנקבאר. ליידער זיינען זינט דעמאלט ניט געווען מער. איך מאָך בלויז איין אויסנאָם: דער הייליקער פראנץ פון אַסיסי. נור דאָס איז באשר אים האָט גאָט אריינגעגעבן ביי זיין געבורט די נשמה פון אַ דיכטער. אזוי ווי ער אַליין, בעת ער איז נאָך געווען יונג, האָט ער אין אַ מיסטישע חתונה, אויסגעוויילט די אַרימקייט פאר זיין כלה: און מיט דער נשמה פון אַ דיכטער און דעם גוף פון אַ בעטלער האָט ער געפונען דעם וועג צו דער פארפולקומונג ניט שווער. ער האָט פארשטאנען קריסטוסן, און אזוי איז ער גע- וואָרן ענלאַך צו אים. מיר פארלאַנגען ניט קיין באַלערונג פון „ליבער קאָנפארמיטאָטום“, אַז דאָס לעבן פון הייליקן פראַנץ איז געווען די אמת'ע „אימיטאַציע קריסטי“ (*), אַ געדיכט, לַגבי וועלכן דאָס בוך מיט יענעם נאָמען איז לויטער פראָזע.

אין דער אמת'ן, נאָך דעם אַלץ וואָס איז געוואָרן געזאָגט מכה קריסטוסן, באַשטייט זיין כשוף אין דעם: ער איז פונקט אזוי ווי אַ קונסטווערק. ער לערנט איינעם ווירקלאַך גאַרניט, נור מען ווערט עפעס וואָס, דורך דעם וואָס מען קומט אין זיין קעגענוואַרט. און יעדן איינעם איז פאַראויס באַשטימט צו זיין אין זיין קעגענוואַרט. לבל הפחות איינמאָל אין לעבן גייט יעדער מענטש מיט קריסטוסן נאָך עמאָס.

בנוגע דער אַנדער טעמע, „די שייכותן פון קינסטלערלעבן צו דער לעבנסקונסט“, וועט דאָס דיר אַן ספק אויסזען מאַדנע, אַז איך זאָל דאָס אויסקלייבן. די מענטשן ווייזן מיט די פינגער אויף דער רעדינגער תפיסה און זאָגען: „דאָס איז דער אָרט וואוהין דאָס קינסטלערלעבן פירט אַ מענטשן“. עס קאָן נאָך פירן צו ערגערע פלעצער. די מעכאנישערע מענטשן, פאר וועמען דאָס לעבן איז אַ שאַרפזיניקע ספעקולאַציע; וועלכע היינט אָפּ פון אַ פאַרויכטיקער באַרעכענונג פון וועגען און מיטלן, ווייסן אַלעמאָל וואוהין זיי גייען, און גייען אַהין. זיי הייבן אָן מיט דעם אידעאַלן וואונטש צו ווערן קירכן-שמשים און אין וואָס נור פאר אַ סביבה זיי ווערן אריינגע- שטעלט, זיינען זיי מצליח צו ווערן קירכן-שמשים, ניט מער. אַ

✽ נאכאמנג פון קריסטוסן

מענטש וועמענס תשוקה איז צו זיין עפעס אזוינס וואָס ליגט ניט אין אים גופא, דהינו, צו זיין אַ מיטגליד פון פארלאַמענט, אָדער אַ דערפאלגרייכער בשמים-קרעמער, אָדער אַ פראַמינענטער אַדוואַט קאַט, אָדער אַ דיכטער, אָדער עפעס וואָס אַנדערס פון דעם מיין לאַנגווייליקס, דערגרייכט אַלע מאָל דאָס וואָס ער האָט גע-וואונטשן צו זיין. דאָס איז זיין שטראָף. ווער עס וויל אַ מאַסקע, דער מוז זי אויך טראָגען.

דאָך מיט די טרייבנדיקע כחות פונם לעבן, און די יעניקע אין וועמען אַט די טרייבנדיקע כחות זיינען פאַרקערפערט, איז דאָס אַנדערש. מענטשן וועמענס פאַרלאַנג איז איינציק און אַליין די ועלכסט פאַרפולקמונג, ווייסן קיינמאָל ניט וואוהין זיי גייען. זיי קאַנען דאָס ניט וויסן. אין איין זין פונם וואָרט איז דאָס נאַטירלאַך נויטיק, ווי דער גריכישער אַראַקל האָט געזאָגט, צו קענען זיך אַליין: דאָס איז די ערשטע מדרגה פון וויסן. נור צו אַנערקענען, אַז די נשמה פון אַ מענטשן איז ניט צו דערגרונטעוון, איז די לעצטע מדרגה פון קלוג-שאַפט. דער ענד-סוד פון אַלע סודות זיינען מיר אַליין. נאָכדעם ווי מען האָט געוואָנען די זון אויפן וואַגשאַף, און אויסגעמאַסטן דעם נאַנג פון דער לבנה, און פאַרצייכנט אויף דער לאַנדקארט די זיבן הימלען שטערן פאַר שטערן, בלייבט נאָך איבער: מיר אַליין. ווער קאַן באַרעכענען דעם וועג פון זיין אייגענער נשמה? בעת דער זון איז אַרויסגעגאַנגען זוכן זיין פאַטער'ס אייזליכעס, האָט ער ניט געוואוסט אַז אַ מאַן פון גאָט וואָרט אויף אים מיטן סאַמע קרוינונגס זאַלבאייגל, און אַז זיין אייגענער נשמה איז שוין תחילת געווען די נשמה פון אַ מלך.

איך האָף נאָך צו לעבן לאַנג גענוג און צו שאַפן ווערק פון אזאַ באַראַקטער, אַז איך וועל זיין ביכולת ביים סוף פון מייגע טעג צו זאָגען: יא! אַט דאָס איז גענוי, וואוהין דאָס קינסטלערלעבן פירט אַ מענטשן!

צוויי פון די פאַרפולקומסטע לעבנס וועלכע איך האָב באַגע-גענט אין מיינע אייגענע דערפאַרונגען, זיינן די לעבנס פון ווערלען און פירסט קראַפאַטקין: ביידע פון זיי זיינען מענער, וועלכע האָבן פאַרבראַכט יאָרנלאַנג אין תפיסה: דער ערשטער, דער איינציג-קער קריסטלאַכער דיכטער זינט דאַנטע; דער אַנדערער, אַ מאַן מיט אַ נשמה פון יענעם שיינעם ווייסן קריסטוס וועלכער שיינט אַרויסצוקומען פון רוסלאַנד. און פאַר די לעצטע זיבן אָדער אַכט

חדישים, טראַגן אַ ריי געוואַלטיקע צרות, וועלכע האָבן צו מיר אַרייַן-
 געדרונגען פון דער אויסנווייניקסטער וועלט כמעט אַן אונטערברע-
 כונגען, בין איך געקומען אין נאָנטער באַרירונג מיט אַ נייעם גייסט, וועלכער איז טעטיק אין אַט דער תפיסה, דורך מענטשן און זאָכן, וואָס האָט מיר געהאַלפן מער וויפיל עס איז מעגליך דאָס אויסצו-
 דריקן אין ווערטער: אזוי אַז וועדליק אין דעם ערשטן יאָר זיצן אין תפיסה האָב איך ניט געטאָן עפעס אנדערש, און קאָן זיך ניט דער-
 מאַנען צו האָבן געטאָן עפעס אנדערש, אַ חוץ ברעכן די הענט אין אַנמעכטיקער פאַרצווייפֿלונג און אויסרופן: „וואָס פאַר אַ סוף, וואָס פאַר אַ מוראָדיקער סוף!“ פֿרוכיר איך אַצינד זאָגן צו זיך אַליין, און אַמאָל, בעת איך פֿייניק זיך ניט אַליין, זאָג איך באַמת און מיטן גאַנצן האַרצן: „וואָס פאַר אַן אַנהייב, וואָס פאַר אַ וואונדערבאַרער אַנהייב!“ מעגליך אַז דאָס איז ווירקליך אַזוי. מעגליך אַז דאָס וועט ווערן אַזוי. אויב דאָס וועט ווערן, וועל איך אַ סך פאַרדאַנקן אַט דער נייער פֿערזענלעכקייט וואָס האָט איבער-
 געאַנדערשט יעדן מענטשנס לעבן אין אַט דעם פֿלאַץ. יעדער זאך פאַר זיך אַליין שפּילט אַ קנאַפּע ראָל — לאָמיר לכל הפחות איינמאָל דאַנקן די פּילאָזאָפּיע פאַר עפעס וואָס זי האָט אונז גע-
 לערנט — איך מיינ ניט די רעגולאַציעס, ווייל די זיינען באַשטימט לויט אייזערנע כללים, נור דעם גייסט, וואָס הערשט אין זיי.

דו קאָנסט זיך דאָס פאַרשטעלן, ווען איך זאָג, אַז אויב איך וואָלט געוואָרן באַפֿרייט אינם לעצטן מאַי, ווי איך האָב זיך באַמיט דאָס צו ווערן, וואָלט איך פאַרלאָזן אַט דעם פֿלאַץ פאַרהאַסנדיק אים און יעדן באַשטאַן אין אים מיט אַזאַ ביטערער שנאה, וואָס וואָלט געהאַט פאַרשאַמט מיינ לעבן. איך האָב געמוזט בלייבן נאָך אַ יאָר ליינגער אין תפיסה. נור מענטשלאַכקייט האָט זיך אַריינגעקליבן אין אַט די מויערן פאַר אונז אַלעמען, און איצטער אַז איך גיי אַרויס וועל איך זיך אַלעמאָל דערמאַנען אַן די גרויסע פֿריינטלאַכקייט, וואָס איך האָב דאָ געקראָגן כמעט פון יעדן איינעם, און אין דעם טאַג פון מיינ באַפֿרייאונג וועל איך געבן אַ סך דאַנקן צו אַ סך פֿערזאָנען, און זיי פון מיינ זייט בעסן, אַז זיי זאָלן אויך מיך געדיינקען.

די תפיסה-אַרדנונג איז דורך און דורך קאַפּויר. איך וואָלט אוועקגעגעבן אַלצדינג, אַבי צו זיין ביכולת דאָס צו איבעראַנדערשן, בעת איך וועל אַרויסגיין פון דאַנען. איך האָב בדעה דאָס צו פֿרוכירן. נור קיין זאך אין דער וועלט איז ניט אַזוי קאַפּויר, אַז דער גייסט

פון הומאניטעט, וועלכער איז דער גייסט פון ליבע, דער גייסט פון קריסטוס, וועלכן מען טרעפט ניט אין די קירכן, זאל דאס ניט קאנען מאכן, אויב ניט צורעכט, לכל הפחות מעגלאך צו דערטראגן און צופיל הארצפארביטערונג.

איך ווייס אויך, אז אין דרויסן ווארט אויף מיר א סך, וואס איז זייער מחיה'דיק, וואס דער הייליקער פראנץ פון אסיסי רופט אן "מיין ברודער דער ווינט און מיין שוועסטער דער רעגען", ביידע פון זיי זיינען ליבלאכע זאכן, ביז ארונטער צו די קראס-פענ-סטער און זונען-אונטערגאנגען פון די גרויסשטעט. ווען איך זאל מאכן א רשימה פון אלץ וואס בלייבט מיר נאך, ווייס איך ניט וואו איך זאל זיך אפשטעלן: ווייל, גאט האט, באמת, געשאפן די וועלט גענוי אזוי גוט פאר מיר ווי פאר עמיצן אנדערש. אפשר וועל איך נאך גאר ארויסגיין מיט עפעס אזוינס וואס איך האב פריער ניט געהאט. איך פארשפאר דיר צו זאגן, אז פאר מיר זיינען רע-פארמען אין מאראל אזוי זינלאז און וואולגאר ווי רעפארמען אין טעאלאגיע. דאך ווערליק עס איז א שטיק עס הארצישע צביעות פאר-צולייגן צו ווערן א בעסערער מענטש, איז דאס די פרווילעגיע פון אט די וועלכע האבן געליטן, צו ווערן א טיפערער מענטש. און אזא-דיינא איך, בין איך געווארן.

אויב נאכדעם ווי איך בין פריי זאל איינער פון מייע פריינט מאכן א הוליאנקע און מיך צו איך ניט איינלאזן, וועט דאס מיר כלל ניט ארן. איך קאן זיין גאנץ גליקלאך מיט זיך אליין. מיט פרייהייט, בלומען, ביכער און דער לבנה ווער קאן ניט זיין פולשטענדיק גליק-לאך? א הויז דעם, הוליאנקעס זיינען ניט פאר מיר. איך האב זיי צופיל געמאכט, זיי זאלן מיך אינטערעסירן. אט דער טייל פון לעבן איז שוין פאריבער פאר מיר — צו מיין גליק, ווילט זיך מיר זאגן.

נור אויב נאכדעם ווען איך בין פריי, זאל מייער א פריינט האבן אן עגמת נפש און מיר ניט וועלן דערלויבן זיך מיט אים צו טיילן, וועל איך דאס פילן זייער ביטער. אויב ער וועט פאר מיר פארשליסן די טויערן פון דאס טרויער-הויז וועל איך ווידער און ווידער צוריקקומען און בעטן מען זאל מיר אריינלאזן, כדי איך זאל קאנען נעמען א טייל אין דעם וואס איך בין בארעכטיקט צו נעמען א טייל. אויב ער האלט מיר פאר ניט ווירדיק, פאר ניט פאסיק צו וויינען מיט אים, וועל איך דאס באטראכטן ווי די שרעקלאכסטע בזיונות וועלכע מ'האט מיר ווען עס איז געקאנט אנטאן. נור דאס קאן

כלל ניט זיין. כ'האָב אַ רעכט אַנטייל צו נעמען אין צער, און דער וואָס קאָן אַנקוקן די ליבלאָכקייט פון דער וועלט און טיילן איר צער. און באַגרייפן עפעס וואָס פון די וואונדער וואָס ליגט אין זיי ביידין. יענער שטייט אין נאַנטער באַרירונג מיט געטלאַכע זאַכן און אין געד' קומען אזוי נאָענט צו גאַט'ס סודי אויף וויפיל אימעצער איז דערצו אימשטאַנד.

אפשר דרינגט אויך אריין אין מיין קונסט, ניט ווייניקער ווי אין מיין לעבן אַ נאָך טיפערער טאָן, אַ טאָן פון גרעסערער איינהייט ליכקייט פון די ליידיגשאַפטן, און שטאַרקערער אוממיטלבראָקייט. ניט ברייטקייט, נאָר פאַראינערלאַכונג איז דער אמת'ער שטרעבן פון דער מאָדערנער קונסט. מיר האָבן אין דער קונסט ניט מער צו טאָן מיטן טיפ. מיר זיינען פאַרנומען מיט די אויסנאַמען. איד קאָן ניט בריינגען מיינע ליידין אין אַ פאַרמע, אין וועלכער זיי זיינען פאַר געקומען — דאָס פאַרשפאַר איד צו זאָגען. די קונסט הייבט זיך אָן ערשט דאָ וואו די נאָכמאַכונג הערט אויף. נור עפעס וואָס מוז דאָך אַרײַנקומען אין מיין ווערק, אפשר פולערע ווערטער זכרונות, ריי כערע מעלאָדיען, זעלטענערע ווירקונגען, איינפאַכערער אַרטיטעט' טאָנישער סטיל, על כל פנים עפעס פון עסטעטישן ווערט.

בשעת מאַרסי איז געוואָרן „אַרויסגעצויגען פונם שייך פון זיינע גלידער“ — *della vagina della membra sue.* — צו באַ- נוצן איינעם פון דאָנטע'ס אימה'דיקסטע טאַציטעאישע אויס- דרוקן — האָט ער ניט געהאַט מער קיין ליד, האָבן געזאָגט די גריכן. אַפּאָלאָ איז געווען זיגער. די לירע האָט גובר געווען דאָס פאַסטוּד־פּייפל. נור אפשר האָבן די גריכן געהאַט אַ טעות. איד הער אין אַ סך מאָדערנער קונסט דעם קול פון מאַרסין. ער איז ביטער ביי באַדלערן, זיס און קלאַגנדיק ביי לאַמאַרטינען, פול מיט סודות ביי ווערלענען. ער איז אין די צוריקגעהאַלטענע אויפֿלע- זונגען פון שאַפענ'ס מוזיק. ער איז אין דער אומצופרידנהייט וואָס שוועבט אויף באַירן־דזשאַנס'עם פרויען געשטאַלטן. אפילו מעטיו אַרנאָלד, וועמעס ליד „קאַליקלעס“ דערציילט פון דעם „נצחון פון דער זיסער איינדרוקטפולער לירע“ און דעם „באַרימטן ענדלאַכן נצחון“ אין אַזעלכע העלע טענער פון לירישער שיינקייט, אפילו ער האָט ניט ווייניק דערפון: אין דעם קומערפולן אונטער טאָן פון ספּקות און עגמת נפש וועלכע הערן זיך תמיד ארויס פון זיינען פּערזן. ניט געטע און אויך ניט וואַירדסוואַירט האָבן אים גע-

קאנט עפעס וואָס העלפן דערצו, כאָטש ער האָט זיי זיך בייך אָפּוועקסלנדיק אָנגעשלאָסן, און בעת ער פאַרזוכט צו באַקלאַגען „טהירוים“ אָדער ער זינגט פון „ציגיינער שטודענט“, אזוי מוז ער זיך נעמען צום פּאַסטור־פּיפּל. כּדי איבערצוגעבן זיין שטימונג, נור אויב דער וואַלדגאַט פון פּריגייע איז יאָ אָדער ניט אַנטשוויגען געװאָרן, איך קאָן דאָס ניט. דאָס אויסדריקן זיך איז פאַר מיר אזוי נוי־טיק אזוי ווי בלעטער און בליאונג זיינען נויטיק פאַר די שוואַרצע צווייגען פון די בוימער וועלכע הייבן זיך אַרויס איבער די מויערן פון דער תּפּיסה און זיינען אזוי רולאַז אין דעם ווינט. צווישן מיין קונסט און די וועלט איז איצט פאַראַן אַ ברייטער אָפּגרונט, נור צווישן קונסט און מיר איז ניטאָ קיינער. ווייניקסטנס האָף איך, אַז עס איז ניטאָ.

יערן איינעם פון אונז איז צוגעמאַסטן אַן אַנדער גורל. דיר ׳ פּרייהייט, פּריילאָכקייט, נחת, תּענוגים; אויף מיין גורל איז אויס־געפאַלן עפּנטלאַכע זלזולים, לאַנגדויערנדיקער תּפּיסה, עלנט, באַנקראַט, שאַנד. דאָך בין איך דאָס ניט ווערט — על כל פּנים נאָך ניט אַצינד.

איך דערמאָן זיך, אַז איך בין געווען געוואוינט צו זאַנען. אַז איך דיינק איך קאָן איבערטראַגן אַ ווירקלאַכע טראַגעדיע אויב זי זאָל צו מיר קומען אין דעם פּורפּורמאַנטל און אין דער מאַסקע פּון אַ נאָבעלן צער, נור די שרעקלאַכע זאָך וועגן דער מאַדערנעקייט איז, וואָס זי טוט אָן די טראַגעדיע אין די לבושים פון דער קאָמעדיע, אזוי אַז די גרויסע ווירקלאַכקייטן זעען אויס אַלְטעגלאַך, גראַטעסק, אָדער האָבן קיין שום סטיל. בנוגע דער מאַדערנעקייט איז דאָס גאַנץ ריכ־טיק. דאָס איז מסתּמא שטענדיק געווען ריכטיק בנוגע דאָס ווירקלאַך לעבן. מ'האָט באַהויפטעט, אַז אַלע מאַרטירערייען זעען אויס געמיין פאַרן צוקוקער. דאָס ניינצענטע יאָרהונדערט איז ניט קיין אויסנאַם פון דער רעגל.

אַלְצדינג וואָס איז נוגע מיין טראַגעדיע איז געווען מיאום. געמיין, אָפּשטויסנדיק, אַן סטיל; שוין אונזער קליידונג אַליין מאַכט אונז אויסזען משונה'דיק. מיר זיינען די ברהנים פון לייזן. מיר זיינען פּאַיאָצן מיט געבראַכענע הערצער. מיר זיינען ספּעציעל באַשטימט צו ווירקן אויפן חוש פון לאַבן.

דעם דרייצענטן נאָוועמבער 1895, בין איך געוואָרן אַראַפּגע־בראַכט אַהער פון לאַנדאָן. פון צוויי אַ זייגער בין האַלב דריי אין דעם

זעלבדיקן טאָג האָב איך דעמאָלט געמוזט שטיין אויף דער צענטראַלער פּלאַטפאָרמע פון קלעפהעם דושאַנקשאַן אין אַרעסטאַנטסקע קליידער, און מיט קייטן אויף די הענט, אויסגעשטעלט פאַר די בליקן פון דער וועלט. איך בין געוואָרן אַרויסגענומען פון דער קראַנקן אַפטיילונג ניט ווערנדיק פריער אַ רגע צוגעגרייט דערצו. אונטער אַלע מעגלעכע צילברעמער בין איך געווען דער גראַמעסקעסטער. די לייט האָבן זיך פאַנאָדערנגעלאַכט ווען זיי האָבן מיך דערזען. יעדער נייער צוג וואָס איז אָנגעקומען האָט פאַרגרעסערט די צוקוקער. זייער שפּאַס האָט ניט געקענט קיין גרענעץ. דאָס איז געווען נאָר טירלאַך, איידער זיי האָבן געוואוסט ווער איך בין געווען. נור אזוי גיך ווי זיי האָבן זיך דאָס דערוואוסט, האָבן זיי נאָך מער געלאַכט. אַ האַלב שעה לאַנג בין איך דאָרט געשטאַנען אין דעם גרויען נאָר וועמבער-רעגען אַרומגערינגעלט פון אַ אַפלאַכנדיקן המון.

אַ נאַנץ יאָר נאָכדעם ווי דאָס האָט פאַסירט, האָב איך געוויינט. יעמווערן טאָג אין די זעלבע שטונדע און פאַר דער זעלבער גלייכער צייט. דאָס איז ניט אזוי טראַגיש ווי דאָס קלינגט דיר וואַרשיינלאַך. ביי די וועלכע זיצען אין תּפיסה זיינען טרערן אַ טייל פון זייערע טעגלעכע איבערלעבענישן. אַ טאָג אין תּפיסה אין וועלכן מען האָט נישט געוויינט איז אַ טאָג אין וועלכן אינזער האַרץ איז פאַרהאַרטעט וועט, ניט אַ טאָג אין וועלכן אינזער האַרץ איז גליקלאַך.

נו, ערשט איצטער הייב איך אָן ווירקלאַך צו פילן מער באַר-דויערן פאַר די לייט וואָס האָבן פון מיר געלאַכט ווי פאַר מיר אַליין. בעת זיי האָבן מיך געזען בין איך אַוודאי ניט געשטאַנען אויף מיין פּעדעסטאַל, איך בין געשטאַנען ביים שאַנדקלאַץ. נור בלויז אַזוינע גפּשות וואָס האָבן ניט קיין ברעקל פאַנטאַזיע קימערן זיך בלויז פאַר לייט אויף זייער פּעדעסטאַל. אַ פּעדעסטאַל קאָן זיין עפעס זייער ניט ווירקלאַכס. דער שאַנדקלאַץ איז אַן אימה'דיקע ווירקלאַכקייט. זיי האָבן געזאָלט בעסער וויסן ווי אזוי אויסצוטייטשן דעם צער. איך האָב שוין געזאָגט, אַז הינטער דעם צער פאַרבאַהאַלט זיך שטענדיק נור דער צער. עס וואָלט געווען נאָך ריכטיקער צו זאָגען, אַז הינטער דעם צער פאַרבאַהאַלט זיך שטענדיק אַ נשמה. און צו פאַרשפּאַמט אַ נשמה אין איר פּיין איז עפעס שרעקלאַכעס. דער וואָס טוט דאָס, יע-נעמס לעבן איז מיאוס. אין דער מערקווירדיק פּשוטער באַלעבאַטיש-קייט פון דער וועלט באַקומען די מענטשן נור מדה כנגד מדה ; און צו אַט די וועלכע האָבן ניט גענוג פאַנטאַזיע דורכצוקוקן די בלויזע אוי-

סערלאַכקייטן פון די מעשים, און צו פילן מיטלייד, וואָס פאַר אַ מיט
 לייך קאָן צו זיי ווערן געגעבן אַ הויז דאָס פון דער פאַראַכטונג?
 איך פאַרשרייב אָט דעם דיין וחשבו, פון דעם אופן ווי אזוי
 איך בין געוואָרן אַריבערגעפירט אַהער אין אָט דער תּפּיכה, פּשוט
 כדי אַז עס זאָל זיין פאַרשטענדלאַך ווי שווער עס איז פאַר מיר געד
 ווען אַרויסצוטראָגען פון מיין שטראָף עפעס אַנדערש אַ הויז פאַר
 ביטערונג און פאַרצווייפלונג. איך מוז, פון דעסטוועגען, דאָס טאָן,
 און צייטנווייז האָב איך מאַמענטן פון אונטערוואַרפיקייט און אונט
 טערגעביקייט. דער גאַנצער פּרילינג קאָן זיך באַהאַלטן אין דער אייני
 צעלנער קנאַספע, און דאָס נעסט פון דער לערעכע אין די אַקערבייטן
 קאָן אַריינגעמען די גרויסע פּרייד וועלכע האָט אַמאָל געאיילט פאַר
 אויס פאַרן אַנקומען פון וועלכע עס איז רויזדריטע פּרימאַרונגס. אזוי
 איז אפשר יעדע שיינקייט, וועלכע דאָס לעבן האָט נאָך איבערגעלאָזן
 פאַר מיר, אַנטהאַלטן אין אַ מאַמענט פון חכמה, שפּלות און עניות.
 איך קאָן, אַלענפאַלס, נור גיין ווייטער אין די וועגען פון מיין איי
 גענער אַנטוויקלונג און דורכדעם וואָס איך בין מקבל באַהבה אַליץ
 וואָס האָט מיר געטראָפּן, מאַך איך זיך אליין ווירדיק דערצו.
 מען פלעגט מיר נאָכזאָגען, אַז איך בין צופיל אינדיווידואַליסטי
 טיש. איך מוז נאָך ווערן אַ פיל גרעסערער אינדיווידואַליסט ווי איך
 בין ווען עס איז געווען. כ'מוז נאָך פיל מער אַרויסקריגן פון זיך אליין
 וויפיל איך האָב ווען אַמאָל געטאָן, און פאַרלאַנגען ווייניקער פון דער
 וועלט ווי איך האָב ווען עס איז פאַרלאַנגט. כלעבן, מיין חורבן
 איז ניט געקומען פון אַ צו גרויסן אינדיווידואַליזם אינם לעבן, נאָר
 פון אַ צו קליינעם. די איינציקע שענדלאַכע, ניט פאַרציילאַכע, און
 פאַר אַלע צייטן פאַראַכטלאַכע האַנדלונג פון מיין לעבן איז באַד
 שטאַנען אין דעם וואָס איך האָב זיך דערלויבט צו אַפּעלירן צו דער
 געזעלשאַפּט פאַר הילף און שוין. פון אינדיווידואַליסטישן שטאַנד
 פונקט וואָלט שוין אויך גענוג שלעכט געווען צו האָבן געד
 מאַכט אזא סאָרט אפּיל; נור וואָס פאַר אַן אַנטשולדיקונג קאָן דאָ
 טאַקע ווען עס איז ווערן אַרויסגעשטעלט למאין איך האָב דאָס געד
 טאָן? עס פאַרשטייט זיך ממילא, אַז אזוי גיך ווי איך האָב נאָר
 איינמאָל געבראַכט אין באַווענונג די כחות פון דער געזעלשאַפּט,
 האָט זיך די געזעלשאַפּט געווענדט אַנטקעגן מיר און אזוי געזאָגט :
 „די גאַנצע צייט האָסטו געלעבט אויף צו להכעיס פון מיינע געזעצן,
 און איצט רופסטו אָט די געזעצן צו דיין שוין? דו זאָלסט קריגן אָט די

געזעצן אָנגעווענדט מיט אַלע פּרטים און דקדוקים. דו זאָלסט אויך טראָגן די אחריות דערפאַר וואָס דו האָסט אַפּעלירט". דער רעזולטאַט איז, אַז איד בין אין תּפּיסה. און איד האָב אינם פּאַרלווירף פון מיינע דריי פּראָצעסן געפּילט ביטער די איראָניע און די חרפה פון מיינ שטעלונג.

זיכערלאַך איז קיין איין מענטש קיין מאָל ניט געפּאַלן אזוי מיאוס און דורך אַזעלכע מיאוסע געצייג, ווי איד בין געפּאַלן. אין איין שטעל פון מיינ „דאָריאן גריוו“ שטייט געשריבן: „א מענטש קאָן ניט זיין גענוג פּאַרויכטיק אין דער אויסוואַל פון זיינע שונאים“. עס האָט זיך מיר דאָס קיינמאָל ניט געהלומט, אַז איד זאָל דורך אַ פּאַריאָ אַליין אַרונטערזינקן צום פּאַריאָ, דאָריבער פּאַראַכט איד זיך אזוי. דער פּיליסטערהאַפּטער עלעמענט אינם לעבן באַשטייט ניט אין דער אומפּייעאיקייט צו באַגרייפן די קונסט באַחנ'טע מענטשן, ווי כדומה למשל פּישער, פּאַסטוכער, אַקערער, פּויערים און דערגלײַכן, ווייסן גאָרניט מכת דער קונסט און זיינען דאָך די סאַמע זאַלץ פון דער ערד. דער עכטער פּיליסטער איז אַט דער וועלכער האַלט אונטער און שטיצט די שווערפעליקע, לעסטיקע, בלינדע מעכאַנישע כחות פון דער געזעלשאַפט, און דער וועלכער אַנערקענט ניט די טרייבנ-דיקע קראַפט בעת ער טרעפט איר אין אַ מענטשן אָרער אין אַ באַ-וועגונג.

מען האָט מיר שרעקלאַך באַרעדט, נאַכסאָל איד האָב איינגע-לאָרן צו מיינ טיש די פּסולת פונם לעבן און געפונען פּאַרנגיגען אין זייער חברותא. דאָך, פון דעם שטאַנדפּונקט אַרויס דורך וועלכן איד אַלס קינסטלער אינם לעבן, האָב זיך צו זיי דערנענטערט, זיינען זיי געווען הערלאַך אַנרעגנדיק און סטימולירנדיק. דאָס איז געווען פונקט אזוי ווי מען זאָל זיך באַלעווען מיט לעמפּערטן. די סכנה איז געווען אַ העלפט פון דער אויפּרעגונג.

איד בין מיר פּאַרגעקומען ווי דער שלאַנגען באַשווערער, ווען ער פּאַרנאָרט די קאַברא, זי זאָל זיך אויפהויבן פון דער קאַלירטער טוף אָדער פונם ראָד-קאַרב, און לאָזט זי אויף זיין באַפּעל פּאַנאַני דערנעמען איר שילד און אויסשפּרייטן און זיך באַוועגען אַהין און אַהער אין דער לופּט, אַקוראַט ווי אַ פּלאַנץ באַוועגט זיך רואיק אין דעם שטראַם. זיי זיינען געווען אין מיינע אויגן די לויכטענדיקסטע פון אַלע באַגילטע שלאַנגען. און זייער גיפּט איז געווען אַ טייל פון זייער פּולקומענהייט. איד האָב ניט געוואוסט, אַז זיי וועלן מאַכן

אן אטאקע אויף מיר, נאך אן אנדערנס פייפל און פאר געצאלט. איד
שעם זיך ניט, בשום אופן, זיי צו האבן געקענט. זיי זיינען געוועזן
העכסט אינטערעסאנט. נור מיט וואס איד שעם זיך יא, דאס איז
געווען די שרעקלאך פיליסטערהאפטע אטמאספערע, אין וועלכער
איד בין געווארן אריינגעשלעפט.

מיין באשעפטיקונג ווי א קינסטלער איז געווען מיט אריעל. נור
איד האב זיך פארנומען צו ראנגלען זיך מיט קאליבאנען. אגב
שטאט צו שרייבן פראכטפול פארביקע, מוזיקאלישע ווערק ווי „סאד-
לאמע“, „די פלארענטישע טראגעדיע“ און „לא סענט קורטי-
זאן“, האב איד זיך געצוואונגען, צו שרייבן לאנגע ארוואקאטן-
בריוו, און זיך געזען גענויטיקט, זיך צו שמעלן אונטער דעם שוץ פון
גראד אט די זאכן אנטקעגן וועלכע איד האב זיך תמיד געווערט.
קליבארן און עטקינס זיינען געווען וואונדערבאר אין זייער נידער-
טרעכטיקער מלחמה אנטקעגען דאס לעבן. זיי צו האבן פאר געסט
איז געווען א דערשטוינלאכע געוואגטקייט. דיומא, צעליני, גאייא,
ערנאר עלען פאך, באדלער וואלטן געהאט געטאן דאס זעלבע.

עקלהאפט איז מיר די ערינערונג אן די ענדלאזע ווייזן
וואס איד האב געמאכט ביים ארוואקאט הומפרים. אינם שרעקלאך
בלענדנדיקן ליכט פון א פוסטן צימער בין איד געזעסן מיט
אן ערנסטן פנים און דערציילט ערנסטע ליגנס צו א פליכע-
וואטן מאן, ביז איד האב ווירקלאך געקרעכצט און געגענעצט
פאר לאנגווייליקייט. דא איז דאס געווען, וואו איד האב זיך
געפונען אין סאמע מיטן פון פלשתים, דערווייטערט פון אלץ
וואס איז געווען שייך, גלענצנדיק, וואונדערבאר אָרער מוזיק. איד
בין אויפגעטראטן ווי א פארקעמפער פון ערבארקייט און אויפ-
פירונג פון פיוריטאניזם אינם לעבן, און פון מאראל אין קונסט.
*Voilà ou mement les mauvais chemins.**

און משונה/דיק איז פאר מיר, וואס דו האסט פרובירט נאך-
מאכן דיין טאטן אין זיינע הויפוועזנטלאכע פארמען. איד קאן
ניט באגרייפן, ווארום ער איז פאר דיר געווארן א מוסמער.
וואו ער האט געזאלט זיין אן אפשרעקנדיקער ביישפיל; סידן אן
אומעטום, וואו עס הערשט שנאה צווישן צוויי מענטשן, איז דאס
א בונט, אדער א ברידערשאפט פון וועלכער עס איז ארט. מחמת

(* דאס איז וואוהין עס פירן שלעכטע וועגן.)

דעם זעלטענעם געזעץ פון אַנטיפּאַטיע פון די ענלאַכע האַט איר זיך איינע די אַנדערע גוט פאַראַכטעט, ניט ווייל איר זייט געווען אין אַזוי פיל פונקטן פאַרשידן, נאָר ווייל איר זייט אין עטלאַכע געווען אַזוי ענלאַך.

אין יוני 1893, ווען דו האַסט פאַרלאָזן אַקספּאַרד, אַן אַקאַדעמישן טיטל און מיט שולדן, ניט אַזאַ גרויסע סומע, דאָך אַ סך פאַר אַ מאַן פון דיין טאַטנס הכנסה, האַט ער דיר געשריבן אַ זייער געמיינעם, גראַבן, באַליידיקנדיקן בריוו. דער בריוו, וועלכן דו האַסט געשיקט ווי אַן ענטפּער אויף דעם, איז געווען אין יעדער באַציאונג ערגער און נאַטירלאַך ווייטווייניקער צו אַנטשולדיקן, און דערפאַר ביזטו געווען אויסערסט שטאַלץ אויף אים. איר דערמאָן זיך נאָך גאַנץ גוט, דו האַסט צו מיר געזאָגט מיט דינע טונקלע האַפּטעסעסעס תנועות, אַז דו קאַנסט שלאָגן דיין טאַטן „אין זיין אייגענער קונסט“. גאַנץ ריכטיק. דאָך, וואָס פאַר אַ קונסט? וואָס פאַר אַ וועט־קונסט! דו פלעגסט אַפּלאַכן און אַפּשפּאַטן פון דעם טאַטן, ווייל ער האַט זיך דערווייטערט פון דיין קווינס הויז, וואו ער האַט געוואוינט, כדי אים צו שרייבן שמוצבריוו פון אַ שכנישן האַטעל. דו פלעגסט עס מיט מיר אויך אַזוי פירן. דו האַסט תמיד גענעסן מיט מיר מיטאַג אין אַן עפנטלאַכן רעסטאראַן, פלעגסט ווערן ברוגז אָדער אויפפירן ביים עסן אַ סצענע, זיך דאַן צוריקציען אין ווייט'ס קלוב און מיר שרייבן איינעם פון דינע הינטיש־געמיינע בריוו. דער איינציקער אונטערשייד צווישן דיר און דיין טאַטן איז געווען דער, וואָס דו פלעגסט, עטלאַכע שטונדן שפעטער ווי דו האַסט אַוועקגעשיקט דיין בריוו צו מיר דורך אַן איילנדיקן שליח, קומען צו מיר אין וואוינונג, ניט כדי זיך צו אַנטשולדיקן, נאָר כדי אויסצוגעפינען, אויב איר האָב שוין באַשטעלט דאָס אַוונטעסן אין סאַוואַי, און אויב ניט, פאַרוואָס ניט. אַמאָל ביזטו געקומען פאַקטיש, נאָר איידער דיין באַליידיקנדיקע בריוו איז געווען געלייענט.

איר דערמאָן זיך אַזאַ פאַל: דו האַסט מיר געבעטן איינצולאָדן צום לאַנטש אין קאַפע דאָיאַל צוויי פון דינע פריינט, פון וועלכע איר האָב איינעם קיינמאָל אין לעבן ניט געזען. איר האָב דאָס געטאָן און באַשטעלט אויף דיין באַזונדערן וואונטש אַ באַזונדערס רייכן מאַלצייט. דער קידישעף — איר

זע אים נאך — איז געווארן גערופן און געקראָנן איינצעלנע
גענויע אָנווייזונגען פאַר די וויינען. נאָר אַנשטאָט צו קומען
צום עסן, האָסטו מיר געשיקט אינם קאַפּע אַ זידלבריוו, וועלכער
איז געווען אזוי אויסגערעכנט נאָך דער צייט, אַז ער איז מיר
אַנגעקומען נאָכדעם ווי מיר האָבן געוואַרט אויף דיר אַ האַלבע
שעה. איך האָב דורכגעלייענט די ערשטע שורה און שוין
אַלץ פאַרשטאַנען, האָב איך אַריינגעלייגט דעם בריוו אין קעשע-
נע און דערקלערט דייע פריינט, אַז דו ביזט פּלוצלונג קראַנק
געוואָרן; דער איבעריקער טייל פון בריוו פאַרנעמט זיך מיט די
קראַנקהייט דערשיינונגען. פאַקטיש האָב איך ערשט געלייענט
דעם בריוו, ווען איך האָב זיך איבערגעטאָן אין טאַיט-סטריט
אין אָונט צום עסן. איך האָב געהאַלטן אין מיטן פון זיין זומפּ,
פול מיט אומענדלאַכן טרויער, ווי אזוי דו קאַנסט שרייבן אזוינע
בריוו, וועלכע זיינען באמת געווען גלייך צום שוים און שפייעכץ אויף
די ליפּן פון אַן עפילעפטיקער. דאָ איז מיר געוואָרן געמאָלדן,
אַז דו ביזט אונטן און ווילסט מיט מיר ריידן פינף מינוט. איך
האָב דיר געלאָזן גלייך אַרויפבריינגען. דו האָסט אויסגעזען,
איך גיב דאָס צו, פאַרלאָרן און בלייך, האָסט מיר געוואָלט בעטן
איך זאָל דיר געבן אַן עצה און הילף, אזוי ווי דו האָסט זיך דער-
וואוסט, אַז עמיץ פון דעם ביוראָ פון אַרוואַקאָט לומלי
האָט זיך אויף דיר נאָכגעפרעגט אין קאָדאַנען פלייס, און
דו ביזט געווען אין שרעק, אַז דיין אַקספּאַרדער אומאַנגענעמד
לאַכקייט אָדער אַ נייע געפאַר שטייגט אַרויף סטראַשנדיק.
איך האָב דיר געטרייסט, געזאָגט דיר, ווי עס האָט זיך נאָכדעם
אַרויסגעשטעלט, וואַרשיינלאַך איז דאָס נור די רעכענונג פון
אַ געשפּטסמאַן, געלאָזט דיר בלייבן צום עסן און פאַרבריינג
גען ביי מיר דעם אָונט. דו האָסט ניט דערמאָנט מיט קיין
וואָרט דיין שרעקלאַכן בריוו; איך אויך ניט. איך האָב אים
איינפאַך באַהאַנדלט ווי אַן אומגליקלאַכן סימפּטאָם פון אַן אומד
גליקלאַכן טעמפּעראַמענט. דער קעגנשטאַנד איז ניט געוואָרן באַד
ירט. מיר צו שרייבן אַן עקלאַפּטן בריוו אום האַלב דריי און
אום אַ פּערטל צו אַכט פון דעם זעלבן נאָכמיטאַג אַריינצולויפן צו
מיר זוכן הילף און מיטגעפיל, איז געווען אַ נאַנץ געוויינלאַכע
געשעהניש אין דיין לעבן. דו האָסט נאָך ווייט אַריבערגעשטיגן
דיין טאַטן אין אַזעלכע געוואוינהייטן, ווי אויך אין אַנדערע.

ווען זיינע סקאנדאליעזע בריוו צו דיר זיינען געווארן פאר געלייענט פארן געריכט, האָט ער זיך נאָטירלאַך געשעמט און זיך געמאַכט, ווי ער וויינט. וואָלטן דייע בריוו צו אים געוואָרן פאַרגעלייענט פון זיין אַדוואַקאַט, וואָלט יעדער מענטש געפילט נאָך מער דערשטוינען און עקל. און ניט בלויז סטיליס-טיש האָסטו אים געשלאָגן „אין זיין אייגענער קונסט“, נאָר אין דעם אופן אנטוואַרטיקן האָסטו אים געלאָזן ווייט הינטער דיר. דו האָסט זיך באַדינט מיט דעם עפנטלאַכן טעלעגראַם און מיט דער אָפּענער פּאַסטקאַרט. איד מיין, דו האָסט גע-דאַרפט איבערלאָזן אַזוינע פאַרמען פון פייניקן צו לייט ווי אַל-פרעד וואוד, וועמעס איינציקער קוואַל פון הכנסה דאָס איז. ניט אַזוי? וואָס פאַר אים און זיין שטאַנד איז געווען אַ פּראָפעסיע, איז פאַר דיר געווען אַ פרייד — אַ זייער שלעכט-טע. דו האָסט אויך קיינמאַל ניט אויפגעגעבן דיין שוידערהאַפטע געוואוינהייט, צו שרייבן באַלידיקנדיקע בריוו, נאָך דעם אַלעס, וואָס מיר האָט דורך זיי און צוליב זיי פאַסירט. דו זעסט נאָר אַלץ אין דעם ביי דיר אַ טאַלענט און ווענדסט עס אָן קעגן מייע פרוינט אַדער קעגן די, וועלכע זיינען געווען גוט צו מיר אין תּפּיסה, ווי ראַבערט שערארד און אַנדערע. דאָס איז שענדלאַך פון דיר.

בעת ראַבערט שערארד האָט זיך פון מיר דערוואוסט, אַז אויך וויל ניט דו זאָלסט איבער מיר פאַרעפנטלאַכן אַן אַרטיקל אין „מערקור דע פּראַנס“, מיט בריוו אַדער אַן בריוו, האָסטו אים געזאָלט דאַנקען, וואָס ער האָט איבערגעגעבן מייע וואונטשן אין אַט דער זאך און דיר פאַרהיט פון פאַרשאַפן מיר נאָך מער יסורים, ווי דו האָסט שוין דאָס געהאַט געטאָן. דו מוזט דאָך באַ-דיינקן, אַז אַ פאַטראַניזירנדיקער פּיליסטעריעזער בריוו איבער „גערעכטע באַהאַנדלונג“ פאַר „אַ מאַן, וואָס ליגט אויף דער ערד“, איז גאַנץ שייך און גוט פאַר אַן ענגלישע צייטונג. ער זעצט פאַר די טראַדיציעס פון דער ענגלישער פרעסע בנוגע איד האַלטונג אנטקעגן קינסטלער. נור אין פּראַנקרייך וואָלט אַזאַ מאַן געבראַכט מיר לעכערלאַכקייט און דיר פאַראַכטונג. איד האָב געקאַנט ערשט דעמאָלט דערלויבן אַן אַרטיקל, ווען איד וואָלט געקענט זיין צוועק, זיין אינהאַלט, דער אופן ווי ער ווערט אויפגעפאַסט, און דערגלייכן. אין דער קונסט האָבן גוטע כּוונות

קיין שום ווערט ניט. יעדע שלעכטע קונסט איז דער רעזולטאט פון גוטע כוונות.

ראבערט שערארד איז אויך ניט דער איינציקער פריינט פון מיר, צו וועלכן דו האסט געשיקט בייסנדיקע און ביטערע בריוו. ווייל מען האט געדאכט, אז מייע וואונטשן און געפילן זאלן ווערן באריקויכטיקט, אין אנגעלעגנהייטן וואס באטרעפן מיר, ווי די ווידמונג פון דייע לידער, די צוריקגעבונג פון מייע בריוו און מתנות און דערגלייכן. דו האסט אויך אנדערע בא-לעסטיקט אָדער געזוכט צו באַלעסטיקן.

פאלט דיר ווען איין, אין וואס פאר אן אימה'דיקער לאַגע איך וואָלט זיך געפונען די לעצטע צוויי יאָר. אינם משך פון מיין שוידערלאַכער שטראַפֿצייט, ווען איך וואָלט געווען אנגעוויזן אויף דיר אלס פריינט ? טראַכסטו ווען דערפון ? פילסטו ווען אַ וועלכע עס איז דאָנקבאַרקיט צו יענע, וועלכע האָבן מיר דער-לייכטערט מיין שוואַרצע לאַסט דורך גוטסקייט אַז אַ מאַס, איבער-געבנקייט אָן אַ גרענעץ, הייטערקייט און פרייד אין שיינקן. האָבן מיר ווידער און ווידער באַזוכט, האָבן מיר געשריבן שיי-נע, טיילנעמענדיקע בריוו, האָבן באַזאָרגט פאַר מיר מייע אַב-געלעגנהייטן, איינגעאַרדנט מיין צוקינפטיקן לעבן, און געשטאַ-נען ביי מיר צום טראַץ פון דער פאַרלוימדונג, חוזק און אַפֿע-נער שפּאַט, אָדער אפילו באַליידיקונגען ? איך דאַנק נאָט, יעדן טאָג וואָס ער האָט מיר געגעבן אנדערע פריינט ווי דיר. איך פאַרדאַנק זיי אַלצדינג. אפילו די ביכער אין מיין צעל זיי-נען באַצאָלט פון ראַבי'ס טאַשנגעלט ; פון דעם זעלכן קוואַל וועלן קומען קליידער, ווען איך וועל ווערן פריי. איך שעם זיך ניט צו נעמען אַ זאך וואָס ווערט געשיינקט מיט ליבע און האַרציקייט ; איך בין שטאַלץ אויף דעם, נור האַסטו ווען גע-טראַכט, וואָס פריינט, אַזעלכע ווי מאַר עדי, ראַבי, ראַ-בערט שעראַרד, פריינט העריס, אַרטור קליפּטאַן, זיינען גע-ווען צו מיר, דורך זייער געבן מיר הילף, ליבע, סימפּאַטיע און דערגלייכן ? דאַס איז דיר וואויל קיינמאַל ניט איינגעפאַלן. און דאָך, — ווען דו וואָלסט געהאַט אין זיך אַ פונק פון איינ-בילדונגסקראַפט — וואָלסטו געוואוסט, אז עס איז ניטאָ קיין איין מענטש, וואָס איז ניט געווען גוט צו מיר אין מיין תּפּיכה-לעבן, ביז אַרונטער צום וועכטער, וואָס האָט מיר געזאָגט „גוט“

מאָרנן" און "א נומע נאכט" (קינע פון זיינע פאָרגעשריבענע פליכטן). ביז אַרונטער צו די פראָסטע פאָליציסטן, וועלכע האָבן מיך געזוכט צו טרויסטן אויף זייער פשוטן, נראָבן שטייגער, בעת איך בין געפאָרן הין און צוריק פון דעם באַנקראַט־געריכט אונטער צושטאַנדן פון שרעקלאַכע גייסטיקע ליידן — ביז אַרונטער צום אַרימען ננב, וועלכער האָט מיך דערקענט ווען מיר האָבן שפאַ־ צירט רונד־אָרום אין תפיסה־הויף פון ווענדטוואַירט, האָט ער צו מיר געשעפּטשעט אין דער הייזער־קער תפיסה־שטיב, וועלכע מענטשן קריגן פון לאַנגן און געצוואונגענעם שווייגן : „עס טוט מיר לייד פאַר אייך ; פאַר אייער גלייכן איז דאָס האַרטער ווי פאַר אונזער גלייכן" — ניטאָ איינער פון די אַלע, זאָג איך. פאַר וועלכן זיך צו ליין אויף די קני און אים ווישן די שטויב פון די פיס דו זאָלסט ניט זיין צו שטאַלץ.

האַסטו גענוג פאַנטאַזיע צו זען, וואָס פאַר אַ מורא'דיקע טראַגעדיע עס איז געווען פאַר מיר, צו האָבן געלאָפן דיין פאַמיליע אין וועג ? וואָס פאַר אַ טראַגעדיע דאָס איז געווען פאַר יעדן, וועלכער האָט צו פאַרלירן גרויס שטעלונג, אַ גרויסן נאָמען, עפעס וואָס פון באַדייטונג ? אונטער די עלטערע פון דייןע פאַמיליע־אנגעהערדיקע איז קוים דאָ איינער — מיט דעם אויסנאַם פון פּערסי, וועלכער איז ווירקלאַך אַ גומער יונג — וועלכער האָט ניט אין געוויסער באַציאונג בייגעטראָגן צו מיין אונטערגאַנג.

איך האָב ניט אָן ביטערקייט צו דיר גערעדט פון דיין מאַמען, און איך ראַט דיר דרינגענדיק, זען, זי זאל לייענען אָט דעם בריוו. הויפּטזעכלאָך אין דיין אייגענעם אינטערעס. ווען דאָס איז פאַר איר שמערצלאַך, צו לייענען אזא אָנקלאַנע קעגן איינעם פון אירע זין, מאָ זאל זי באַדייקען, אז מיין מאַמע, וועלכע שטייט אויף איין שטופע גייסטיק מיט עליזאַבעט ב. ברוינינג און היסמאָריש מיט מאַדאַם ראַלאַז, איז געשטאַרבן פון אַ געבראַכן האַרץ, ווייל דער זון, אויף וועמעס באַנאַ־ בונג און קונסט, זי איז געוועזן שטאַלץ און אין וועלכן זי האָט אַלע מאָל געזען דעם ווירדיקן פאַרטועצער פון אַ לויב־ טיקן נאָמען, איז געוואָרן פאַראורטיילט צו צוויי יאָריקער טרעט־ מיל.

דו וועסט מיך פרעגן, אָף וועלכן אופן האָט דיין מאַמע

בייגעטראָגן צו מיין פארדארבן. איך וויל דיר דאָס זאָגן. פונקט אזוי, ווי דו ביזט געווען באשטרעבט אַרויפצואוואַרפן אויף מיר אַלע דיינע מאַראַלישע פאַראַנטוואַרטלאַכקייטן, איז דאָס געווען דיין מאַמע, וועלכע האָט מיר צוגעשריבן אַלע אירע מאַראַלישע פאַראַנטוואַרטלאַכקייטן בנוגע דיר. אַנשטאַט פריי און אָפן מיט דיר צו ריידן איבער דיין לעבן, ווי דאָס איז געווען די פליכט פון אַ מוטער, האָט זי שטענדיק מיר געשריבן פריי וואַט מיט ערנסטע, פורכטלאַזע בקשות, דיר ניט צו לאָזן וויסן, אַז זי שרייבט מיר.

דו זעסט אין וועלכע שטעלונג איך בין געוואָרן גערופט צווישן דיר און דיין מאַמע. זי איז געווען אזוי פאַלש, נאַריש און טראַגיש ווי די, אין וועלכע איך בין אַריינגעפאַלן צווישן דיר און דיין טאַטן. אין אויגוסט 1892 און אין דעם 8טן נאָוועמבער פון דעם זעלבן יאָר האָב איך געהאַט צוויי לאַנגע אונטערריידונגען מיט דיין מאַמען איבער דיר. ביידע מאַל האָב איך איר געפרעגט, וואַרום זי רעדט ניט דירעקט מיט דיר. ביידע מאַל האָט זי מיר געגעבן דעמזעלבן ענטפער: „איך האָב אַנגסט; ער ווערט אזוי אין כעס, ווען מען רעדט מיט אים.“ דאָס ערשטע מאַל האָב איך דיר געקאַנט אזוי ווייניק, אַז איך האָב ניט פאַרשטאַנען, וואָס זי מיינט. דאָס צווייטע מאַל האָב איך דיר שוין געקאַנט אזוי גוט, אַז איך האָב דאָס דורכאויס פאַרשטאַנען. (אין דער צווישנצייט האָסטו גער האָט אַן אָנפאַר פון געלזוכט, האָסטו געזאָלט אויף דער פאַר אָרדנונג פונם דאָקטאָר גיין אויף אַ וואַך נאָך בוירנמאט און האָסט מיך אַיינגערעדט מיטצוקומען, ווייל דו האָסט געהאַסט דאָס זיין אַליין). נאָר די ערשטע פליכט פון אַ מוטער איז: ניט צו האָבן קיין אַנגסט, צו ריידן ערנסט מיט איר זון. וואָלט דיין מוטער גערעדט מיט דיר ערנסט איבער די אומצוגעגעמלאַכקייטן, אין וועלכע זי האָט דיר געזען אינם יאָר 1892, און דיר באַוועגן, זיך איר אָנצופאַרטרויען, וואָלט עס סוף כל סוף געוועזן פיל בעסער און געזינטער פאַר אייך בייך. אַט די אַלע באַהאַלטענע, געהיימע מיטטיילונגען צו מיר זיינען געווען ניט ריכטיק. וואָס האָט דאָס געהאַט פאַר אַ צוועק, וואָס דיין מאַמע האָט מיר געשיקט צאָלאַזע בריוואַלד, וועמעס קאַנווערטן זיינען געווען באַצייכנט „פריוואַט“, מיט דער

בקשה, דײך ניט איינצולאָדן אזוי אַפּט צום עסן און דיר ניט
 צו געבן קיין געלט. דערביי האָט זיך יעדער בריוו געענדיקט
 מיט אַן ערנסטער נאַכשריפט : „לאַזט אויף קיין פאַל אַלפרעדן
 ניט וויסן, אַז אײך האָב צו אײך געשריבן“. וואָס פאַר אַ גוטס
 קאָן אַרויסקומען פון אזאַ קאַרעספּאַנדענץ ? האָסטו ווען אויף
 דעם געוואַרט, צו ווערן איינגעלאָדן צום עסן ? ניין, דו האָסט
 אָנגענומען אַלע מאָלצייטן מיט מיר אזוי ווי עפעס זעלבסטפאַר-
 שטענדלאַכעס. ווען אײך האָב קעגן דעם עפעס איינגעווענדעט,
 האָסטו געהאַט שטענדיק אַ באַמערקונג : „ווען אײך עס ניט
 מיט דיר, וואו זאָל אײך דען עסן ? דו גלויבסט דאָך ניט, אַז
 אײך וועל עסן אין דערהיים ?“. אויף דעם איז ניט געווען וואָס
 צו ענטפערן. און ווען אײך האָב דיר אונטער קיינע אומשטענדר
 ניט געוואַלט לאָזן עסן מיט מיר, האָסטו שטענדיק געסטראַל-
 שעט, צו באַגיין אַ נאַרישקייט, און האָסט דאָס אײך געטאָן.
 וואָס פאַר אַ מעגלאַכן רעזולטאַט האָבן געקאָנט האָבן
 בריוו, ווי דיין מאַמע האָט מיר געשיקט, אַ חוץ דעם, וואָס
 איז געקומען : אַ נאַריש, פאַטאַליש אַרויפּוואַרפן די מאָראַלישע
 פאַראַנטוואָרטלעאַכקייט אויף מיינע פּלייצעס ! פון די פּילפאַכע
 איינצעלהייטן, אין וועלכער די שוואַכקייט פון דיין מאַמע און
 איר מאַנגל אין מוט האָט זיך אַרויסגעוויזן אזוי פאַרדאַרבלאָד
 פאַר איר, דיר און מיר, וועל אײך ניט מער ריידן ; אָבער וואָר-
 האַפטיק, ווען זי האָט געהערט, אַז דיין טאַטע איז אַריינגעדרינג-
 גען אין מיין הויז, כדי צו מאַכן אַ מיאוסע סצענע און אַרויס-
 רופן אַן עפּנטלאַכן סקאַנדאַל, האָט זי געקאָנט זען, אַז עס
 שטייט פאַר אַ שווערער קריזיס, און געדאַרפט אָננעמען שריט,
 צו זוכן אים אויסצומיידן. דאָך איז איר עפעס בעסערס ניט
 איינגעפאַלן, ווי צו שיקן צו מיר דעם געשייטן דזשאָרדזש ווינגר-
 העם מיט זיין גלאַטן צונג ; זיין פאַרשלאַג איז געווען
 — וואָס ? אײך זאָל דײך ביסלאַכווייז „לאָזן ליגן לינקס“. אזוי
 ווי ווען עס וואַלט פאַר מיר געוועזן אַ מעגלאַכקייט דײך „ביסלאַכ-
 ווייז“ צו לאָזן ליגן לינקס ! אײך האָב געהאַט פּרובירט אויף יעדן
 מעגלאַכן אופן, צו ענדיקן אונזער פּריינטשאַפט, בין געווען
 אזוי ווייט געגאַנגען, צו פאַרלאָזן פאַקטיש ענגלאַנד און אָנצור-
 געבן אַ פאַלשן אַדרעס אין אויסלאַנד אין דער האַפּנונג מיט איין
 קלאַפּ צו צערייסן דעם באַנד, וואָס מיר איז געוואָרן לעסטיק,

מארהצטט און פארדארבלאך. גלויבסטו, איך בין געווען איך
שטאנד דיר „ביסלאכווייז“ צו לאזן ליגן לינקס ? גלויבסטו, אז
דערמיט וואָלט דיין טאטע זיך באַזונגט ? דו האָסט געוואוסט,
אז דאָס איז ניט געווען דער פאל. וואָס דיין טאטע האָט גע-
וואָלט, איז ניט געווען דער אָפברוך פון אונזער פריינטשאַפט,
נאָך אז עפנטלאַכן סקאנדאַל. זיין נאָמען איז יאָרנלאַנג ניט
געשטאַנען אין די צייטונגען. ער האָט געזען די געלעגנהייט
צו דערשיינען פארן בריטישן עולם אין אַ גאַנץ נייער ראל:
איז דער פונם ליבנדיקן פאָטער. זיין הומאַר איז געווען אַנגעד-
רייצט. וואָלט איך אָבער געהאַט אָפגעבראַכן מיין פריינטשאַפט
מיט דיר, וואָלט דאָס פאַר אים געוועזן אַ שרעקלאַכע אַנטוישונג.
און דאָס ביסל שטאַטנערייך פון אַ צווייטן גט, ווי סקאנדאַליעז
דאָס איז אויך געווען אין זיינע איינצלהייטן און זיין אורזאך, וואָלט
אים געשיינקט בלויז שוואַכן טרייסט. וואָרים זיין ציל איז גע-
ווען : פּאַפולאַריטעט און זיך אַרויסשטעלן, אזוי צו זאָגן, פאַר
אַ פאַרקעמפער פון פיוריטאַניזם — אינם קעגננווערטיקן צושטאַנד
פונם בריטישן עולם דער זיכערסטער אופן, צו ווערן פאַר דעם
מאָמענט אַ הערויאישע געשטאַלט. פון אַט דעם עולם האָב איך
געזאָגט אין איינע פון מיינע פיעסן, ער איז אין איין האַלבייאָר
קאַליבאַן, אין דעם צווייטן טאַרטיף ; און דיין טאַטע
איז וועלכן ביידע כאַראַקטערן, ווי מען דאַרף וואוילזאָגן, האָבן
געפונען זייער פאַרקערפערונג, איז געווען דערמיט געשטעמפלט
ווי דער אייגנטלאַכער פאַרטרעטער פון פיוריטאַניזם אין זיין אַג-
רעסיווער און כאַראַקטעריכטישער פאַרם. דיר ביסלאַכווייז צו לאָזן
ליגן לינקס וואָלט ניט גענוצט, אפילו ווען דאָס וואָלט געווען
אויספירבאַר. פילסטו איצט ניט, אז דאָס איינציקע וואָס דיין
מוטער האָט געזאָלט טאָן, איז געווען : דיר צו בעטן, צו קומען
צו איר, דערביי צו האָבן מיך און דיין ברודער און דערקלעוין
באַשטימט, אז די פריינטשאַפט מוז אויפהערן אומבאַדינגט. זי
וואָלט אין מיר געפונען איר וואַרמסטן מליי-יושר און ניט גע-
דאַרפט האָבן קיין פחד מיט דיר צו ריידן, ווען דראַמלענריג און
איך זיינען געוועזן דערביי.

זי האָט דאָס ניט געטאָן. זי האָט מורא געהאַט פאַר דער
פאַראַנטוואָרטלאַכקייט און געזוכט איר אַרויפצואוואַרפן אויף
מיר. א י י ן בריוו האָט זי יאָ צו מיר געשריבן. ער איז

געווען קורץ און האָט אויסגעדריקט דעם פארלאַנג, אז דעם
 אַדוואָקאַט'ס צושריפט צו דיין טאַטן מיט דער אויפפאָדערונג,
 אויסצולאָזן ווייטערעס, ניט אָפּצושיקן. זי איז געווען גאַנץ
 גערעכט. עס איז געווען לעכערלאַך פון מיר צו פרעגן עצות
 ביי אַדוואָקאַטן און זוכן ביי זיי הילף. דאָך האָט זי געמאַכט
 צו גאַרנישט, יעדע ווירקונג וואָס איר בריוו האָט געקאָנט
 האָבן, דורך איר פּאַסטסקריפּטום: „לאָזט אַלפרעדן בשום אופן
 ניט וויסן, אז איר האָבט צו איר געשריבן“. דו ביזט געווען
 באַרוישט פון דעם געדאַנק, וואָס איר האָבט געשיקט אַדוואָקאַטן
 בריוו צו דיין טאַטן ווי אויך צו דיר. דאָס איז געשען לויט דיין
 אויפהעצונג. איר האָבט דיר ניט געקאָנט זאָגן, אז דיין מאַט
 מע איז געווען שטאַרק קעגן, ווייל זי האָט מיך געהאַט געבונדן
 דורך פייערלאַכע פאַרשפּרעכונגען, קיינמאָל דיר ניט צו זאָגן
 אַ וואָרט איבער אירע בריוו צו מיר, און איר האָבט נאַרישערהייט
 געהאַלטן מיין פאַרשפּרעכען איר קעגנאיבער.

זעסטו ניט, אז דאָס איז געווען פאַלש פון איר, ניט צו
 ריידן מיט דיר דירעקט? אז אַט די אַלע הינטערטערפֿאַונטער־
 ריידונגען מיט מיר און דער קליינקערעמער־בריוו־וועקסל זיינען
 געווען פאַלש? קיינער קאָן ניט אַרויפּוואַרפן אויפן צווייטן
 זיין פאַראַנטוואָרטלאַכקייט. סוף כל סוף קערט זי זיך אַלע־
 מאָל אום צוריק צו דעם אייגנטלאַכן באַזיצער. דיין איין פּאַר־
 שטעלונג פונם לעבן, דיין איין פּילאָזאָפּיע, אַזוי ווייט ווי מען
 קאָן שטעלן אויף דיין חשבון אַ פּילאָזאָפּיע, איז געווען: וואָס
 דו זאָלסט ניט האָבן געמאָן, מוז אַן אַנדערער דערפאַר באַצאָלן,
 איר מיין ניט בלויז אינם פינאַנציעלן זין — דאָס איז געווען פשוט
 די פּראַקטישע אַנווענדונג פון דיין פּילאָזאָפּיע אויף דעם טאַג
 מעגלאַך לעבן, — נאָר אינם ווייטסטן, פּולסטן זין אַריבערגע־
 טראָגענע פאַראַנטוואָרטלאַכקייט. דאָס האַסטו געמאַכט פאַר דיין
 אני מאמין. זי האָט געהאַט גרויס דערפאַלג, אַזוי ווייט ווי זי איז
 געקומען. דו האָסט מיך אַריינגעצוואונגען אין אַ פּראַצעס, ווייל
 דו האָסט געוואוסט, אז דיין טאַטע וועט דיר אָדער דיין לעבן
 אויף קיין אופן ניט אַנגרייפן. און אז איר וועל ביידע פאַרטייל־
 דיקן ביז צום אויסערסטן און נעמען אויף מינע פּלייצעס אַלץ
 וואָס מען וועט מיר אַרויפלייגן. דו האָסט געהאַט גאַנץ רעכט.

דיין טאטע און איד, עס פארשטייט זיך, יעדערער צוליב אנדערע
מאטיוון, האבן געטאן גענוי דאס, וואס דו האסט גערעכנט.
דאך סאי ווי ביזטו, ניט קוקנדיק אויף אליי, ניט אוועק
דערפון בשלום. די „טעאריע פון קינד שמואל“, ווי מען קען
זי אָנרופן מחמת קורצקייט, איז זייער שיין אין די אויגן פון
דזשעק און דזשאן. זי מעג ווערן אין לאַנדאָן שטארק אָפגעחוקט
און אין אַקספארד, אַביסל אויסגעלאַכט, נאָר דאָך בלויז דער-
פאר, ווייל עס זיינען דא אַ פאַר מענטשן, וועלכע קאָנען דיך אין
יעדן אָרט, און ווייל דו האָסט אין יעדן אָרט איבערגעלאָזן סמנים
פון טריט. אויסערהאלב אַ קליינער גרופע אין אַט די ביידע
שטעט זעט די וועלט אין דיר אַ גוטן מאַן, וועלכער איז נאָך
אַ האָר געוואָרן פארפירט פון דעם שלעכטן, אוממאָראַלישן
קינסטלער צו ביידע טאטן, נאָר איז גראַד נאָר, אינם רעכטן
מאַמענט געוואָרן געראַטעוועט דורך זיין גוטיגקייט, ליבנדיקן טאטן.
דאָס קלינגט פראַכטפול. און דאָך, דו ווייסט דאָס, ביזטו דערפון
ניט אַרויסגעקומען ריין. איד מיין דערמיט ניט אַ נאָרישע,
פון אַ נאָרישן געשוואָרענעם ריכטער געשמעלטע פראַגע, וועלכע
איז נאָטירלאַך פון דער אַנקלאַגע און דעם פאַרזינדן באַהאַנדלט
געוואָרן מיט פאַראַכטונג. אויף דעם האָט קיינער ניט געלייגט קיין
געוויכט. איד מיין : אפשר אינם פרינציפ פאַר דיר אַליין, איז
דיינע אויגן. דו וועסט נאָר מוזן איין טאַג נאָכדיינקען איבער
דיין באַנעמען ; דו ביזט ניט, קאַנסט ניט זיין גאַנץ צופרידן
מיט דער ווענדונג, וועלכע די זאַכן האָבן גענומען. איז דער
שטיל מוזטו טראַכטן פון זיך מיט אַ סך בושה און חרפה. צו
ווייזן דער וועלט אַ קופערנעם שמערן איז עפעס גרויסאַרטיקס ;
נור פון צייט צו צייט, בעת דו ביזט אַליין און האָסט ניט קיין
צוקוקער, מוזטו וואויל אַרונטערנעמען די מאַסקע, כדי צו קאָנען
אַטעמען. ווען ניט וואַלסטו געוואָרן דערשטיקט.
און אזוי אויך מוז דיין מאַמע צייטנווייזן באַדויערן, וואָס
זי האָט געזוכט אַרויפצולייגן איר שווערע פאַראַנטוואָרטלאַכקייט
אויף אַן אנדערן, וועלכער האָט שוין געהאַט צו טראַגן
אַ גענוג גרויסע לאַסט. זי האָט פאַר דיר פאַרטראַטן די שמע-
לע פון ביידע עלטערן. האָט זי ווירקלאַך דערפילט די פליכטן
באָטש פון איין טייל ? אַז איד האָב געקאַנט האָבן איינזעע-

ניש מיט דייע קאפריוז, דיין אויפגערגענטקייט און דייע סעע-
נעם, האָט זי אויך געדאַרפט דערמיט קאַנען אויסקומען.

ווען איר האָב מיין פרוי צולעצט געזען — עם זיינען שוין
איצט פערצן מאָנאַטן אַריבער — האָב איר איר געזאָגט, אַז זי
וועט איצט מוזן זיין אַ טאַטע אַזוי ווי אַ מאַמע צו אונזער
סייריל. איר האָב איר דערציילט אַלץ פון דעם אופן ווי דיין
מאַמע האָט דיר באַהאַנדלט, מיט יעדער איינצלעהייט וואָס איז
געשילדערט אין אַט דעם בריוו, נאָר נאַטירלאַך אַ סך אויס-
פירלאַכער. איר האָב איר אָנגעגעבן די מאַטיוון פאַר די צאָל-
לאַזע בריוו מיט „פּריוואַט“ אויף דעם קאַנווערטי, וועלכע פלעגן
אָנקומען אין טאַיט סטריט אַזוי רעגלמעסיק, אַז מיין פרוי
האַט געזאָגט לאַכנדיק, מיר פאַרפאַסן ביידע מסתמא אַ געזעל-
שאַפטסראַמאַן אָדער עפעס וואָס ענלאַכעס. איר האָב איר
געזאָגט, זי זאָל אים אַזוי דערציען, אַז ווען ער וועט פאַרגיסן
אומשולדיק בלוט, זאָל ער צו איר קומען און איר דאָס פאַר-
טרויען, כדי זי זאָל אים ריינוואַשן די הענט און נאכדעם אים
מאַכן פילן, ווי אַזוי ער קאָן דורך חרטה אָדער תשובה שפּעטער
ריינוואַשן זיין נשמה. איר האָב איר געזאָגט, אויב זי האָט
מורא צו נעמען אויף זיך די פאַראַנטוואָרטלאַכקייט פאַר דאָס
לעבן פון אַן אַנדערן, מעג דאָס זיין איר קינד, טאָ זאָל זי באַ-
שטעלן אַן אָפּעקון וואָס זאָל איר אונטערשטיצן. דאָס האָט זי
געטאָן, ווי איר פריי זיך צו זאָגן. איר אויסוואַל איז געפאַלן
אויף אַדריאַן האָפּ, אַ מאַן פון הויכן אַפּשטאַם און ביל-
דונג און איידעלן כאַראַקטער, איר קוזין, וועלכן דו האַסט
אַמאַל געטראָפן אין טאַיט סטריט, און ביי אים האָבן סייריל
און וויווען גוטע אויסזיכטן אויף אַ שיינע צוקונפט.

דיין מאַמע, אויב זי האָט געהאַט אַנגסט מיט דיר צו ריידן
ערנסט, האָט געדאַרפט אויסוויילן עמיצן פון אירע קרובים, צו
וועלכן דו וואָלסט זיך איינגעהערט. נאָר זי האָט ניט געדאַרפט
האַבן קיין אַנגסט. זי האָט געדאַרפט ריידן מיט דיר שטריינגע
דבורים. קוק זיך נאָר צו, צו דעם רעזולטאַט. איז זי צופרידן
און פריילאך ?

איר ווייס, אַז דיין מאַמע וואַרפט אויף מיר די שולד. איר
הער דאָס, ניט פון ליט, וואָס קענען דיר, נאָר פון ליט וואָס
קענען דיר ניט און ווילן דיר ניט קענען. איר הער אַפּט

דערפון. זי רעדט צום ביישפיל פון דעם איינפלוס פון דעם על-
טערן אויף דעם אינגערן מאן. דאס איז איינער פון אירע
באליבטע שטעלונגען צו דער פראגע, אזוי ווי דאס אפעלירט
אלעמאל דערפאָלגרייך צום פאָפולערן פאָרארטטיל און אומוויסנ-
הייט. איך פארשפאָר דיך צו פרעגן, וואָס פאָר אַן איינפלוס
איך האָב געהאַט אויף דיר. דו וויסט, איך האָב ניט גע-
האַט קיינעם.

דאָס איז דאָך געווען איינע פון דייע אָפטע באַרימערײען.
אַז איך האָב ניט קיינעם — דאָס איינציקע באַמת, וואָס איז גע-
ווען ריכטיק באַגרינדעט. וואָס איז דאָרט פאַקטיש געווען אין
דיר, וואָס איך האָב געקאַנט באַאיינפלוסן? דיין מח? ער איז
געווען ניט אַנטוויקלט. דיין פאַנטאַזיע? זי איז געווען טײט.
דיין האַרץ? עס איז נאָך ניט געווען געבאַרן. פון אַלע מענטשן,
וואָס האָבן אַמאָל דורכגעקרייצט מיין וועג, ביזטו געווען
דער איין און איינציקער, וועלכן איך בין ניט געווען בכח
אויף קיין אופן און אין קיין ריכטונג צו באַאיינפלוסן.

ווען איך בין הילפלאָז אין בעט געלעגן קראַנק אויף פיכער,
אַנגעשטעקט פון דיר, האָב איך ניט געהאַט אויף דיר אַזוי פיל
איינפלוס, אַז איך זאָל דיך קאַנען באַוועגן, מיר כאַטש ברייני-
גען אַ גלאַז מילך צום טרינקען אָדער נאַכצווען, אַז עס זאָלן
מיר ניט פעלן די געוויינלאַכע באַדערפנישן פונם קראַנקנצײמער,
אָדער דו זאָלסט זיך נעמען די טרחה, צו פאַרן צוויי הונדערט
מעטער ווייט אין אַ בוכהאַנדלונג און מיר קריגן אַ בוך אויף
מיינע קאַסטן. ווען איך האָב געהאַלטן אין מיטן שרייבן און פאַר-
פאַסט קאַמערעס, וועלכע האָבן געזאָלט אַריבערשטייגן קאַנג-
רוויץ אין גייסט, דעם אינגערן דיומא איז דער וועלט קלוגשאַפט
און יעדן אַנדערן אין יעדן אַנדערן פאַרצוג האב איך אַף דיר ניט
געהאַט אַזוי פיל איינפלוס, צו פועלן ביי דיר, אַז דו זאָלסט
מיד לאָזן אומגעשטערט, ווי דער קינסטלער זאָל דאָס זיין. אומע-
טום וואו מיין שרייבצײמער איז געווען, איז דאָס געווען פאַר דיר
דער געוויינלאַכער זאָל, אַ צײמער, אין וועלכן עס לאָזט זיך רויכערן,
טרינקען ווייסן וויין מיט זעלצערואַסער און פלוידערן איבער
נאַרישע זאַכן. דער „איינפלוס פון דעם עלטערן אויף דעם אינגערן
מאַן“ איז אַ גלענצנדיקע טעאָריע, ביי זי דערנרייכט צו מיינע
אוערן. דאַמאָלט ווערט זי גראַטעסק, ווען זי זאָל דערנרייכן

דיינע אויערן, וועסטו אויך גוט לאכן — פאר זיך אליין ביזטו
געוויס דערצו בכת.

איך הער אויך א סך דערפון וואָס דיין מאמע זאָגט מכח
דעם געלטפונקט. זי באַמערקט, וואָס איז דורכאויס ריכטיק,
אַז זי האָט מיך כסדר געבעטן, דיך ניט צו באַזאָרגן מיט געלט.
איך גיב דאָס צו. אירע בריוו זיינען געווען אַן אַ צאָל, און אין
אַלע קומט פאַר די נאַכשריפט : „איך בעט אייך, לאָזט אַל-
פרערן ניט וויסן, אַז איך האָב אייך געשריבן“. נאָר עס האָט
מיר ניט געמאַכט קיין שפּאַס, צו מוזן באַצאָלן פאַר דיר יעדער
איינצלעהייט, פונם ראַזירן אין דער פּרי ביז צו דער דראַשקע
אין מיטנאַכט. דאָס איז געווען אַן אַנשיקעניש. איך האָב
דיר וועגן דעם ווידער און ווידער געמאַכט אויסריידונגען. איך
האָב דיר אַ סך מאָל געזאָגט — דו דערמאָנסט זיך דאָר, ניט
אמת ? — ווי מיר איז דאָס זייער צוואוידער, וואָס דו זעסט
אין מיר אַ „נוצלאַכע“ פּערזאָן, אַקוראַט אַזוי ווי דער קינסט-
לער אָדער די קונסט גופא וואָלטן לויט זייער אינערלאַכן ווערט
געווען נוצלאַז. דו פּלענסט ווערן שטאַרק אין כּעס, יעדעס מאָל,
ווען איך פּלעג דיר דאָס זאָגן. דער אמת האָט דיך אַלעמאַל
אַריינגעבראַכט אין כּעס. דער אמת איז טאַקע אַ זאַך, וואָס איז
העכסט שמערצלאַך אַנצוהערן און אַרויסצוזאָגן. ער האָט דיר
אַבער ניט געלאָזן ענדערן דיינע אַנשוואונגען אָדער דיין לעבנס-
שטייגער. יעדן טאָג האָב איך געמוזט צאָלן פאַר יעדער איינצל-
הייט, וואָס דו האָסט געטאָן דורכן טאָג. נאָר אַ מענטש פון
זינלאַזער גוטמוטיקייט אָדער אומבאַשרייבליכער נאַרישקייט וואָלט
דאָס געטאָן. ליידער ביז איך געווען די פּולקומענע פּאַראַיי-
ניקונג פון ביידין.

ווען איך האָב געגעבן צו פאַרשטיין, אַז דיין מאמע זאָל דיך
באַזאָרגן מיט דעם נויטיקן געלט, האָסטו תמיד געהאַט אַ זייער
היבשן, בכבודיקן ענטפּער ? דו האָסט געזאָגט, אַז די פון דיין
טאַטן פאַר איר באַשטימטער הכנסה — איך גלויב, איבער 1500
פונט אַ יאָר — איז זייער ניט גענוג פאַר די באַדערפּעניש
פון אַ דאַמע פון איר שטאַנד און דו ווילסט פון איר ניט פאַר-
לאַנגען מער געלט, ווי דו האָסט שוין געקראָגן. דו ביזט געווען
גאַנץ גערעכט אין דעם, אַז איר הכנסה איז געווען ניט צוגע-
פאַסט פאַר אַ דאַמע פון איר שטאַנד און געשמאַק ; דאָך האָסטו

דאס ניט געדארפט מאכן פאר א תירוץ, צו לעבן פון מיר אין
לוקסוס : אדרבא, דאס האט געדארפט זיין פאר דיר א וואונק
צו זיין שפאָרוואָם אין דיין אייגענער לעבנספירונג. דער פאָקט
איז : דו ביזט געווען און ביזט וואַרשיינלאַך נאָך איצט
אויך א טיפישער געפילס־פאָנטאָזיאַר. ווארום דער איז א גע-
פילס־פאָנטאָזיאַר, וועלכער וואַלט זיך וועלן געבן דעם לוקסוס
פון א געמיטס־באוועגונג און ניט באַצאָלן דערפאר. צו וועלן שוין
נען דיין מאַמעס קעשענע איז געווען נאָנץ שיין ; צו טאָן דאָס
אויף מיין חשבון איז געווען מיאום.
געפילס־כחות, ווי איך זאָג ערגעצוואו אין די „אינטענשאַנס“
זיינען אזוי באַשריינקט אין זייער אויסשפרייטונג און דויער-
האַפטיקייט ווי די כחות פון דער פיזישער ענערגיע. דאָס קליין
בעכערל, וואָס איז געוואָרן געמאַכט צו אַנטהאַלטן אַ געוויר-
סע מאַס, קאָן אַריינעמען בלויז אזוי פיל און ניט מער, אפילו
ווען אַלע פורפורפעסער פון בורגונד זיינען אָנגעפילט מיט
וויין ביז צום ראַנד און די וויינטרעטער שטייען טיף ביז די קני-
אין די קופעס טרויבן פון די שטייניקע וויינגערטנער אין שפאַ-
ניע. קיין טעות איז ניט מער פאַרשפרייט ווי די מיינונג, אז
יענע וועלכע זיינען די אורזאך אָדער פאַראורזאַכער פון גרויסע
טראַגעדיעס נעמען אַנטייל אין די געפילן וועלכע זיינען פאַסיק
פאַר דער טראַגישער שטימונג : קיין טעות איז ניט פאַטאַלערי,
ווי דאָס צו דערוואַרטן פון זיי. דער מאַרטירער אין זיין „פלאַ-
מענהעמד“ דערזעט אפשר דעם פנים פון גאָט, נאָר פאַר דעם
יעניקן וועלכער לייגט צוואַמען די בינטלאַך צווייגן, אָדער מאַכט
לויז די שייטלאַך האַלץ, כדי, דער ווינט זאָל קאָנען פאַנאַני-
דערבלאָזן דעם פלאַם, פאַר אים באַדייט די גאַנצע סאַצענע ניט
מער ווי דאָס קוילן פון אַן אָקס אין פאַרן קעב, אָדער ווי דאָס
אויסהאַקן פון אַ בויס איז פאַרן האַלצקוילן־ברענער אין וואַלד,
אָדער ווי דאָס פאַלן פון אַ בלום פאַר איינעם וועלכער שניידט
אַפּ דאָס גראַז מיט אַ קאַסע. גרויסע ליידנשאַפטן זיינען פאַר
גרויסע נשמות, און די גרויסע געשעענישן קאָנען ווערן געזען
בלויז פון די וועלכע שטייען אויף אַ גלייכער מדרגה מיט זיי.
מיר דיינקען, אז מיר קאָנען באַקומען אונזערע געפילן פאַר
אומזיסט. מיר קאָנען ניט, מען דאַרף באַצאָלן אפילו פאַר די
פיינסטע און זיך זעלבסט אויפאַפערנדיקסטע געפילן. מאַרנע,

גראד אט דאָס מאַכט זיי פיין. דאָס פאַרשטאַנדס און געפילס
 לעבן פון געוויינלאַכע מענטשן איז אַ זייער פאַראַכטלאַכע אַנגע-
 לעגנהייט. פונקט אזוי ווי זיי באַרגן זייערע אידייען פון אַ
 מין לייביבליאָטעק פון געדאַנק — דער „צייטגייסט“ פון אַ דור
 וואָס האָט ניט קיין נשמה און שיקט זיי צוריק באַפֿלעקט צום
 סוף פון יעדע וואָך — אזוי האַבן זיי זיך אַלע מאָל געפלייסט
 צו קריגן זייערע געפילן אויף באַרג, אַדער זיך אָפּגעזאָגט
 צו באַצאָלן די רעכנונג, ווען זי איז אָנגעקומען. מיר מוזן
 אוועקגיין פון אַט דעם באַגריף פון לעבן ; אזוי גיך ווי מיר
 וועלן דאַרפן באַצאָלן פאַר אַ געפיל, וועלן מיר וויסן זיין
 אייגנשאַפט און ווערן פולקומענער אַ דאַנק אזאָ וויסן. געדיינקט,
 אז דער סענטימענטאַלער איז אין האַרצן אַלעמאָל אַ ציניקער.
 יאָ, סענטימענטאַליטעט איז בלוין דער יום טוב פון ציניזם.
 און ווי אַנטציקנדיק ציניזם איז פון זיין אינטעלעקטועלער זייט,
 קאָן ער דאָך איצט, ווען ער האָט געביטן די באַג פאַרן קלוב,
 ניט זיין מער ווי די פולקומענע פילאָזאָפיע פאַר אַ מענטשן
 וואָס האָט ניט קיין נשמה. ער האָט זיין געזעלשאַפֿטלאַכן
 ווערט ; און פאַר אַ קינסטלער זיינען אינטערעסאַנט אַלע אויס-
 דרוקפאַרמען, נור פאַר זיך אַליין איז דאָס ווערטלאָז, ווייל
 צום עכטן ציניקער ווערט קיין זאָך קיינמאָל ניט אַנטפלעקט.
 איד דיינק, אז ווען דו קוקסט צוריק אויף דיין פאַרהאַלטן
 זיך צו דער הכנסה פון דיין מאַמען און דיין פאַרהאַלטן זיך
 צו מיין הכנסה, וועסטו ניט זיין שטאַלץ אויף זיך, און אַפּשר
 דאַרפסטו איין טאַג ווען דו ווייזט ניט דיין מאַמען אַט דעם בריוו
 איר געבן צו דערקלערן, אז איז דיין אופן צו לעבן פון מיר.
 זיינען מיינע וואונטשן קיין מאַמענט ניט געוואָרן גענומען אין
 אַכט. עס איז פשוט אַ באַזונדערע און פאַר מיר פערזענלאַך
 העכסט פאַרדרויסלאַכע פאַרם, וועלכע דיין פאַרערן מיך האָט
 אָנגענומען. זיך צו מאַכן אָפהייניק פון מיר, פאַר די קלענ-
 סטע ווי די גרעסטע סומען, האָט דיר געגעבן אין דיינע אייגע-
 נע אויגן דעם גאַנצן צויבער פון דער קינדהייט, און ווייל דו
 האָסט מיר כסדר געלאָזט צאָלן פאַר יעדן פון דיינע תּענוגים,
 האָסטו געדאַכט, אז דו האָסט געפונען דעם סוד פון אייביקער
 יוגנט. איד בין זיך מודה, אז עס טוט מיך וויי, ווען איד הער
 פון דיין מאַמעס באַמערקונגען איבער מיר, און איד בין זיכער.

דו וועסט מיר צוגעבן, ווען דו וועסט אביסל נאכדיינקען, אז
 אויב זי האט ניט קיין ווארט פון באדויערן אדער מיטלייד פאר
 דעם חורבן, וואס דיין משפחה האט אויף מיר ארויפבאשווארן,
 אזוי וואלט עס געווען בעסער, ווען זי שווייגט. זעלבסטפאר-
 שטענדראך דארף זי ניט זען דעם טייל פון אַט דעם בריוו, וועל-
 כער רעדט פון א גייסטיקער אנטוויקלונג, וואס איך האב דורכ-
 געמאכט אדער פון א פונקט פון דער נסיעה, וועלכן איך האב
 האפנטלאך דערגרייכט. עס וועט איר ניט אינטערעסירן. ווען איך
 זאל זיין דו, וואלט איך איר ווייזן בלויז יענע טיילן וועלכע פאר-
 נעמען זיך מיט דיין לעבן.

ווען איך זאל זיין דו, וואלט איך ניט געהאט קיין חשק
 געליבט צו ווערן אונטער פאלשע פרעטענזיעס. עס איז ניטאָ
 קיין גרונט, פאר וואָס א מענטש זאל צייגן דער וועלט זיין לעבן.
 די וועלט פארשטייט ניט אזעלכע זאכן. נאר אנדערש איז מיט
 מענטשן, וועמענס ליבע מען וויל.

מיינער א גוטער פריינט — א פריינט פון צען יאר טרייער
 פריינטשאפט — האט מיר אנומלט באזוכט. ער האט מיר גע-
 זאגט, אז ער גלויבט ניט קיין איינציק ווארט פון דאס, וואס
 איז געווארן ארויסגעבראכט קעגן מיר. ער האט מיר געגעבן
 צו פארשטיין, אז ער באטראכט מיר פאר גאנץ אומשול-
 דיק, און פאר דעם קרבן פון אן עקלהאפטער פארשווערונג. איך
 האב אויסגעבראכן אין טרערן ווען ער האט אזוי גערעדט. איך
 האב אים געזאגט, אז כאטש עס זיינען פאראן א סך פונקטן פון
 דער אנקלאגע וועלכע זיינען כלל ניט אמת און זיינען געווארן
 ארויפגעווארפן אויף מיר דורך הימלשרייענדיקער רשעות, איז
 דאך מיין לעבן געווען פול מיט פערווערזע לענוגים און ניט
 נאטירלאכע תאוות; און כל זמן ער נעמט דאס ניט אן אלס א
 פאקט און אנערקענט ניט גאנץ און גאר, אז אַט אזוי בין איך
 געווען, איז מיר ניט מעגלאך צו קאנען זיין ליינגער פריינט
 מיט אים, אבער ווען עס איז פארבריינגען אין זיין געזעלשאפט.
 דאָס איז פאר אים געווען א שרעקלאכער קלאפ; דאך זיינען
 מיר נאך פריינט, און איך האב זיין פריינטשאפט ניט ארויסגע-
 קראגן דורך פאלשע פרעטענזיעס. איך האב דיר געזאגט, אז זאגן
 דעם אמת איז א שמערצלאכע זאך. נאר צו מוזן זאגן ליגן
 איז א סך ערנער.

דאס איז פאָרגעקומען בשעת מיין לעצטן פראָצעס : איך בין געווען אויף דער באַשולדיקונגס באַנק און זיך צוגעהערט צו לאָוואַרד'ס פאַרניכטנדיקע אַנקלאַגע קעגן מיר. זי האָט געקלונגען ווי אַ שמעל פון טאַציטום, ווי אַ פּערז פון דאַנ-טע, ווי איינע פון סאַוואַנאַרלאַ'ס באַשולדיקונגען אַנטקעגן די רוימישע פּאַפּסטן. מיר האָט אַנגעכאַפּט אַן עקל פון דעם, וואָס מיין אויער האָט פאַרנומען. פּלוצלינג איז מיר דורכגעפּלויגן דורכן קאַפּ : „ווי גרויסאַרטיק וואָלט דאָס גע-ווען, ווען איך וואָלט דאָס אַלץ אַרויסגעזאַגט איבער זיך אַליין“. תיכּף איז מיר געוואָרן קלאָר, אַז דאָס, וואָס ווערט געזאַגט פון אַ מענטשן, איז גאַרנישט ; דער עיקר איז, ווער דאָס זאַגט. דער העכסטער אויגנבליק פון אַ מענטשן — איך האָב כלל קיין ספּק ניט אין דעם — איז דער, ווען ער וואַרפט זיך אין שטויב, שלאָגט זיך אין די ברוסט און איז זיך מתודה אויף אַלע זינד פון זיין לעבן.

אַזוי איז אויך מיט דיר. דו וואָלסט זיין אַ סך גליק-לאַכער, ווען דו זאָלסט לאָזן דיין מאַמען זיך דערוויסן דורך דיר אַליין ווייניקסטנס אַביסל פון דיין לעבן. אַ היבשן טייל דער-פון האָב איך איר דערציילט אינם דעצעמבער 1893, בין אַבער, נאַטירלאַך, געווען געצוואונגען צו פאַרשווייגונגען און פאַראַל-געמיינונגען. עס האָט איר באַשיינפּערלאַך ניט אַריינגעגעבען מער מוט אין איר שייכות צו דיר. פאַרקערט : זי האָט נאָך אַבזיכטלאַכער ווי פריער, אויסגעמירן אַנצוקוקן דעם אמת. ווען דו אַליין וואָלסט גערעדט מיט איר, וואָלט דאָס געווען אַנדערש. מינע ווערטער זיינען אפשר אָפט צו ביטער פאַר דיר, נור די פאַקטן קאָנסטו ניט אַפּליקענען. די זאַכן זיינען געוועזן, ווי איך האָב דאָס געזאַגט, און אויב דו האָסט געלייענט אויפּמערקזאַם אַט דעם בריוו, ווי דו האָסט דאָס געזאָלט טאָן, ביזמו געשטאַנען אויג אָף אויג קעגן זיך אַליין.

איך האָב דיר איצט געשריבן, און טאַקע זייער אויספיר-לאַך, כדי דו זאָלסט באַגרייפן, וואָס דו ביזט געווען פאַר מיר, אינ'ם משך פון יענע דריי יאָר פון אַ שלימזליקער פריינט-שאַפט ; וואָס דו ביזט געווען פאַר מיר אינם פאַרלויה פון מיין תּפּיסה־צייט, וועלכע וועט אין צוויי חדשים אַרום שוין האָבן

דערנריכט איר סוף ; און וואָס איך האָף צו זיין פאַר זיך אַליין
און אַנדערע, ווען מיין תּפּיסה־צייט איז פּאַראַיבער.
איך קאָן מיין בריוו ניט איבערבויען אָדער איבערשרייבן.
דו מוזט אים נעמען ווי ער שטייט, אין פּיל שטעלן באַנעצט
פּון טרערן, אין אייניקע מיט די שפורן פּון לייך אָדער ליידיג
שאַפט, און אים אַנטציפּערן אַזוי גוט ווי דו קאָנסט, טינטקלעקן,
פאַרבעסערונגען און אַלץ. כּונגע די פאַרבעסערונגען און שרייב
פּעלערן, האָב איך זיי געמאַכט כּדי מיינע ווערטער זאָלן זיין
דער דעקנדיקער אויסדרוק פאַר מיינע געדאַנקען און קיין פּע־
לערן זאָלן ניט אַנטשטיין דורך איבעריקייט אָדער ניט גענוג
קייט. די שפּראַך וויל זיין געשטימט ווי אַ פּידל, און פּונקט
אַזוי ווי צופּיל אָדער צו ווייניק וויברירונגען אין דער שטים
פּונם זינגער אָדער אינם ציטערן פּון דער סטרונע מאַכן אומ־
ריין דעם טאָן, אַזוי פאַרדאַרבן צופּיל אָדער צוואוויניק ווערטער
דעם באַריכט. ווי ער שטייט לְכָל הפּחות, האָט מיין בריוו
זיין אויסדריקלעכע באַדייטונג הינטער יעדן זאָץ. עס איז ניטאָ
אין דעם קיין מליצה. אומעטום, וואו עס זיינען דאָ אויסגע־
שטראַכענע אָדער צוגעגעבענע שטעלן, אפּילו ווען דאָס איז
ניט אַזוי וויכטיק, ניט אַזוי געפּיילט, איז דאָס געשען, ווייל איך
האָב געזוכט אַרויסצוגעבן מיין ווירקלעכן איינדרוק, צו געפּי־
נען דעם גענויען גלייכן ווערט פאַר מיין שטימונג. דאָס וואָס
איז דאָ אינם געפּיל צוערשט, קומט אין דער פּאַרם צולעצט.
איך וויל צוגעבן, אַז דאָס איז אַ שטריינגער בריוו. איך
האָב דיך ניט געשווינט. יאָ, דו מענסט זאָגן — בעת איך גיב
צו, אַז דאָס וואָלט ווירקלאַך געווען ניט אָנשטענדיק, דיך
אַפּצואוועגן קעגן דעם קלענסטן פּון מיינע ליידיג, דעם מינדסטן
פּון מיינע פאַרלוסטן — אַז איך האָב פּאַקטיש אַזוי געהאַנדלט
און דורכגעפירט גראַז פאַר גראַז די גענויעסטע געוויכטספּראַכע
פּון דיין וועזן. דאָס איז אמת. נאָר דו מוזט נעמען אין אַכט,
אַז דו האָסט זיך אַליין געלייגט אויף די וואָגשאַלן.
דו מוזט נעמען אין אַכט, אַז ווען דו ווערסט געבראַכט
צוזאַמען מיט איין איינציקער רגע פּון מיין תּפּיסה־צייט אַזוי
שפּרינגט אויף אין דער הויך די שאַל, אין וועלכע דו ליגסט.
איימלקייט האָט דיך געלאָזט וויילן די וואָג, איימלקייט — זיך
האַלטן אָן דעם. דאָ איז געלעגן דער איין פּסיכאָלאָגישער טעות

פון אינזער פריינטשאפט, איר פולשטענדיקער מאנגל אין פראג-
פארציע. דו האסט ארויסגעצוואונגען דיין וועג אין א פאר דיר
צו גרויסן לעבן, וועמעס וועג ציט זיך אוועק ווייטער איבער
דיין כח צו זען, ניט ווייניקער ווי איבער דיין כח פון באוועגן
זיך אין א קרייז, א לעבן, וועמעס געדאנקען, ליינשאפטן און
האנדלונגען זיינען געווען פון שטארקן אינהאלט, פון ווייטן
אינטערעס און אין דער אמתן שווער באלאדן מיט וואונדערבארע
אדער שוידערלאכע פאלגן.

דיין קליין לעבן פון קליינע קאפריזן און שטימונגען איז
געווען פראכטפול אין זיין אייגענעם קליינעם צירקל. עס איז
געווען פראכטפול אין אקספארד, וואס דאס ערנסטע, וואס האט
דיך געקאנט טרעפן, איז געווען א טאדל פונם דיען אדער
א פארוואורף פונם רעקטאר און וואו דער זיג פון מערע-
ליין אינם געוועטירודערן און דאס אנצינדן פון א פריידנס-
פייער אויפן הויף פון אוניווערזיטעט לכבוד דער דערהאבענער
געשעעניש האט געגאלטן ווי דאס העכסטע פון די געפילן. דיין
לעבן האט זיך געדארפט אפשפילן ווייטער אין זיין אייגענעם
צירקל, נאכדעם ווי דו האסט פארלאזן אקספארד. איז דיר אליין
איז אלץ געווען אין בעסטער ארדנונג. דו ביזט געווען א טאדל-
לאזער עקזעמפלאר פון א זייער מאדערנעם מין. נאר אין פאראלעל
צו מיר האסטו ניט געפאסט. דיין ריקזיכטסלאזע פארשווענדונג
איז געווען א פארברעכן. יוגנט איז אלעמאל פארשווענדעריש. דאס
וואס דו האסט מיר געצוואונגען, צו באצאלן פאר דיין פאר-
שווענדונגסזוכט, איז געווען מיאוס. דיין וואונש צו האבן א
פריינט, מיט וועלכן דו זאלסט קאנען פארבריינגען דיין צייט
פון דער פרי ביז ביינאכט, איז געווען רייצנדיק. ער איז גע-
ווען כמעט אידיליש. דאך דער פריינט און וועלכן דו האסט זיך
אנגעשלאסן, האט ניט געדארפט זיין קיין שריפטשמעלער, קיין
קינסטלער, ניט עמיצער, וועמען דיין שטענדיקע קעגנווארט האט
פארניכטעט יעדן שיין ווערק אקוראט ווי עס האט פארקריפלט
די שאפונגסקראפט. עס איז ניט געווען קיין ביזן פון דיר
דערביי, צו מיינען ערנסט, אז דער פולקומסטער אופן, צו פאר-
בריינגען אן אונט, איז געווען א שאמפאניער-דינער אינם סא-
וואי, נאכדעם א לאזשע אין א וואריעטי און צום צוים שלום
א שאמפאניער-סאפער ביי וויליס אלס „באז בוש“. גאנצע

קאמפאניעס אנטציקנדיקע יונגע לייט אין לאַנדאָן זיינען מיט דער זעלבער מיינונג. דאָס איז אפילו ניט קיין אויסגעלאַסנקייט. דאָס איז דער באַווייז פון פּאַסיקייט אַרײַנצוטערען אין ווייט'ס קלוב. דאָך האָסטו ניט געהאַט קיין רעכט צו פאַרלאַנגען פון מיר, אַז איך זאָל ווערן דער ליפּעראַנט פון אַזעלכע תּענוגים פאַר דיר. דאָס ווייזט אַרויס דיין מאַנגל אַפּצושאַצן דעם ריכטיקן ווערט פון מיין זשעני.

דיין קאַמף מיט דיין טאַטן ווידעראַמאָל, וואָס מען זאָל וועגן דעם ניט דיינקען, האָט אַפּנבאַר געדאַרפּט בלייבן דורכאויס אַ פּראַגע צווישן איך ביידן. ער האָט געדאַרפּט ווערן אויסגעקעמפט אין אַ הינטערהויף. דאָס קומט פאַר געוויינלאַך מיט אַזעלכע שטרייטיקייטן.

דיין טעות איז געלעגן אין דעם, אים מיט גוואַלט צו לאָזן שפּילן די טראַגיקאַמעדיע אויף אַ הויכן ברעטערנעשטעל פאַר דעם פאַרום פון דער געשיכטע, מיט דער גאַנצער וועלט פאַר צוהערערשאַפט און מיט מיר גופאַ פאַר אַ פּרייז פאַרן זיגער אין דעם אומווירדיקן שטרייט. דער פּאַקט וואָס דיין טאַטע האָט דיך פאַראַכטעט און דו דיין טאַטן, איז ניט געווען פון קיין שום וויכטיקייט פאַרן ענגלישן עולם. אַזעלכע געפּילן זיינען גאַנץ געוויינלאַך אינם ענגלישן פּאַמיליענלעבן און דאַרפן בלייבן באַשריינקט אויף דעם דערפאַר באַשטימטן אָרט : די ליבע היים. אויסערהאַלב אָט דעם קרייז זיינען זיי כלל ניט אויפן פּלאַץ. זיי אַריבערטראַגן אויף אַן אַנדער סצענע איז אַ באַלידיקונג. דאָס פּאַמיליע לעבן לאָזט זיך ניט באַהאַנדלען ווי אַ רויטע פּאַן מיט וועלכער מען וואַרפט זיך אין די אויגן אויף די נאַסן, אַדער ווי אַ יעגער-האַרן, וואָס מען בלאָזט הייזעריק פון שפּיץ דאַך. דו האָסט אַרויסגעהויבן הויזלאַכעס פון דער אים געהעריקער סביבה, פונקט אזוי, ווי דו האָסט זיך אַליין אַרויסגעהויבן פון דער דיר-געהעריקער סביבה. און ווער עס גיט אויף זיין אייגנט-לאַכס פעלד, דער ענדערט בלוז זיין אוימגעבונג, ניט זיין נאַטור. ער נעמט זיך ניט אָן די געדאַנקען אַדער ליידנשאַפטן, וועלכע הערשן אין דעם פון אים באַטראַטענעם קרייז. דאָס ליגט ניט אין זיין מאַכט.

איך קען קיין זאך ניט אומפאַרגלייכלאַכערס אין דער גאַנצער דראַמאַטישער ליטעראַטור וואָס זאָל פון קינסטלערישן

שטאנדפונקט, זיין אנרעגנדיקער אין זיין פיניקייט פון דער באַבאָבאָטונג, ווי שעקספיר'ס צייכונגען פון ראָזענקראַנץ און גילדנשטערן. זיי זיינען האַמלעט'ס אוניווערזיטעט פריינט. זיי זיינען געוועזן זיינע חברים. זיי בריינגען מיט זיך זכרונות פון צוזאמען פאַרבראַכטע פּריליכע טעג. אין דעם מאָמענט ווען זיי באַגעגענען האַמלעטן אין דער פּיעסע, צאָפּלט ער זיך אונטער דער לאַסט פון אַ שווערער משא, וועלכע איז אומדער־טרעגלאַך פאַר אַ מענטשן פון זיין טעמפּעראַמענט. דער מת איז אויפגעשטאַנען באַוואַפנט פון קבר, כדי אַרויפצולייגן אויף אים אַ מיסיע, וועלכע איז גלייכצייטיק צו גרויס און צו געמיינ פאַר אים. ער איז אַ טרוימער, און איז באַרופן צו האַנדלען. ער האָט די נאַטור פון אַ דיכטער און מען פאַרלאַנגט פון אים ער זאָל זיך ראַנגלען מיט דער געוויינלאַכער פאַרפלאַנטערונג פון אורזאָך און ווירקונג, מיט דעם לעבן אין זיין פּראַקטישער געשטאַלט, פון וועלכן ער ווייס גאַרניט, ניט מיט דעם לעבן אין זיין אידעאַלן ווען פון וועלכן ער ווייס אַזוי פיל. ער האָט ניט קיין באַגריף וואָס ער זאָל טאָן, און זיין שמות איז, זיך צו פאַרשמעלן פאַר אַ שוטה.

ברוטום האָט באַנוצט די מרה שחורה פאַר אַ מאַנטל צו באַהאַלטן אונטער אים דעם שווערד פון זיין כוונה, דעם שפּיז פון זיין ווילן, נאָר די האַמלעט משוגעת איז בלוז אַ מאַסקע צו באַהאַלטן די שוואַכקייט. אין דאָס מאַכן האַוואַיעס און טרייבן קאַטאַוועס, געפינט ער אַ געלעגנהייט צום אָפּלייגן. ער שפּילט תמיד מיט דער טאַט, ווי אַ קינסטלער שפּילט מיט אַ טעאַריע. ער מאַכט זיך אַליין צום שפּיאָן פון זיינע אייגענע האַנדלונגען, און ווען ער הערט זיך איין צו זיינע אייגענע ווערטער, ווייס ער, אַז זיי זיינען בלוז „ווערטער, ווערטער, ווערטער“ אַנשטאַט זיך צו באַמיען, צו ווערן דער העלד פון זיין אייגענער געשיכטע, זוכט ער צו זיין דער צוקוקער פון זיין איי־גענער טראַגעדיע. ער גלויבט ניט אין קיין שום זאַך, זיך אַליין אויך אַריינגענומען אין כלל, און דאָך העלפט אים ניט זיין צווייפלען, ווייל דאָס קומט ניט פון סקעפטיציזם, נאָר פון אַ צעשפּאַלטענעם ווילן.

ראָזענקראַנץ און גילדנשטערן באַגרייפן דאָס גאַרניט. זיי פאַרבריינגען זיך און מאַכן כיינדלאַך און שמיכלען און וואָס

דער איינער זאגט, חזר'ט איבער דער צווייטער מיט אן עקל-
האפטן ניגון. ווען צום סוף, מיט דער הילף פון שפיל אינם שפיל,
און די מאריאנעטן אין זייער שטיפעריי, "פאנגט" האמלעט, "דעם
געוויסן" פונם קעניג און יאגט ארונטער דעם נידערטרעכטיקן
מאן א צושראקענעם פון זיין טראג, זעען גילדנשטערן און ראד-
זענקראנץ אין זיין אויפפירונג ניט מער ווי עפעס א פיינליכע
אריבערטעטונג פון דער הויף-עטיקעטע, דאס איז אלץ ווי ווייט
זיי קאנען דערלאנגען אין דעם, "באטראכטן דעם ספעקטאקל
פונם לעבן מיט אייגענע עמפינדונגען". זיי זיינען נאָנט
צו זיין עצם סוד און ווייסן גארניט דערפון. עס וואלט
אויך קיין צוועק ניט געהאט זיי אַנצופארטרעווען. זיי זיינען
די קליינע בעכערלאך וועלכע קאנען ארייננעמען נור אזוי
פיל און ניט מער. צום שלום ווערט אָנגעדרייט, אז געכאַפט
אין אַ כירע פאַסטקע געשטעלט איינער פארן אַנדערן, האבן
זיי געפונען, אָדער וועלן געפינען, אַ גוואַלטזאמען פלוצלימדיקן
טויט. נור אַ טראַגישער סוף פון דעם מין, הגם באַשטריכן
פון האַמלעט'ס הומאַר מיט עפעס וואָס פון דער איבערראַשונג
און גערעכטיגקייט פון דער קאַמעדיע, איז אין דער אַמאָז
ניט פאַר אַזעלכע ווי זיי. זיי שטאַרבן קיינמאַל ניט. האַריר-
שיאַ, וועלכער כדי "צו דערקלערן ריכטיק האַמלעטן און זיין
זאָד פאַר די אומבאַפרידיקטע".

דערווייטערט זיך אַ ווייל פון דער גליקעליגקייט,
און אַטעמט מיט מי אין אַם דער ביטערער וועלט".

האַררישיאַ שטאַרבט, כאַטש ניט פאַר די צוהערער, און
לאָזט ניט איבער נאָך זיך קיין ברודער. נור גילדנשטערן און
ראָזענקראַנץ זיינען אומשטערבלאך ווי אַנדזשעלאַ און טאַרטירי,
און האָבן געדאַרפט שטיין מיט זיי אין איין דיי. זיי זיינען
די ביישטייערונג פון דאָס מאַדערנע לעבן צום אַלטערטימליכן
אידעאַל פון פריינטשאַפט. דער וואָס וועט שרייבן אַ ניי, "דע
אַמייזיטיא" מוז געפינען פאַר זיי אַ נישע, און זיי לויבן אין
טוסקולאַנישער פּראָזע. זיי זיינען טיפן פעסטגעשטעלט פאַר אַלע
צייטן, טאַדלן זיי, וואַלט אַרויסגעוויזן, אַ מאַנגל אין ריכ-
טיקער אָפּשאַצונג". זיי זיינען בלויז ניט אויף זייער פּלאַץ,
דאָס איז אַלץ. אין פאַרנעמקייט פון נשמה איז ניטאָ קיין

אַנשטעקונג. דערהאַבענע געדאַנקען און דערהאַבענע געפילן
 זיינען אָפּגעזונדערט דורך זייער סאַמע עקזיסטענץ.
 וואָס אַן אָפּיליע קאָן ניט פאַרשטיין, זיינען ניט אימשטאַנד
 צו באַגרייפן גילדנשטערן און דער „ליבער“ ראָזנקראַנץ, ראָזנ-
 קראַנץ און דער „ליבער“ גילדנשטערן. איד וועל איד.
 נאַטירלאַך, ניט פאַרגלייכן. עס איז אַ ווייטער אונטער-
 שייך צווישן אידן. וואָס ביי זיי איז געווען צופאַל,
 איז ביי דיר געווען פרייע וואל. מיט איבערלייגונג און
 ניט אויפגעפאָדערט פון מיר, האָסטו זיך אַריינגעדרייט אין
 מיין סביבה, האָסט אָפּגעריסן פאַר זיך אַ פלאַץ אויף וועלכן דו
 האָסט ניט געהאַט קיין רעכט און אויך ניט געווען פאַסיק פאַר
 אים; דורך אַ זאָנדרעבאַרער עקשנות און דורכדעם וואָס דו
 האָסט געלאָזט מאַכן דיין אנוועזנהייט פאַר אַ באַשטאַנדיג
 פון יעדן איינצלנעם טאַג, האָסטו דורכגעפירט, גאַנץ צו באַ-
 הויפטן פאַר זיך מיין גאַנץ לעבן, און האָסט ניט געוואוסט
 אָנצוהייבן עפעס בעסערס מיט אַט דאַס לעבן, ווי דאַס צו
 צעברעכן אין שטיקער. ווי מאַדנע דיר זאַל דאַס אויך
 קלינגען, איז דאַס געווען גאַנץ נאַטירלאַך, אַז דו האָסט
 דאַס געמאַן. ווען מען גיט אַ קינד אַ שוין שפּילצייג, וואָס איז
 צו וואונדערבאַר פאַר זיין מה'ל אָדער פאַר זיינע ערשט האַלב
 וואַכע אויגען, צעברעכט עס דאַס, ווען עס איז איינגעשפאַרט; ווען
 עס איז זאַרגלאַז, וואַרפט עס אַוועק דאַס שפּילצייג און לויפט
 צו זיינע חברים.

אַזוי איז געווען מיט דיר. נאָכדעם ווי דו האָסט געהאַט מיין
 לעבן אין דיין געוואלט, האָסטו ניט געוואוסט וואָס צו טאן דערמיט.
 די האָסט דאַס אויך ניט געקאַנט וויסען. עס איז געווען עפעס צו
 וואונדערבאַר צו זיין אין דיין האַנט. דו האָסט דאַס געדאַרפט
 לאָזן אַרויסגליטשן זיך פון האַנט און ווידער גיין צו דיין אייגענע
 נע שפּילקאַמראַדן. נור ליידער ביסטו געווען איינגעשפאַרט, און
 אַזוי האָסטו דאַס צעבראַכן. דאַס איז אפּשר, ווען אַלץ איז גע-
 זאַגט, דער לעצטער סוד פון אַלע געשעענישן. וואַרום סודות
 זיינען אַלע מאַל קלענער ווי זייערע אַנטפּלעקונגען. דורך דעם
 אַוועקרוקן פון איין אַטאַם ווערט אפּשר צעטרייסלעט אַ גאַנצע
 וועלט. און כדי ניט צו שווינען מיך מער ווי דיד, וועל איד נאָר צו
 געבן אַט דאַס: ווי געפּערלאַך עס איז געווען פאַר מיר די באַ-

קאנטשאפט מיט דיר, איז זי געוואָרן פאטאל דורך דעם באַזונדערן
דערן אויגנבליק, אין וועלכן זי איז פאַרגעקומען. ווארום דו ביזט
געווען אין יענעם עלטער, אין וועלכן אַלץ, וואָס מען טוט, איז ניט
מער ווי דאָס פאַרזייען די זריעה, און איד בין געווען אין דעם
עלטער, אין וועלכן אַלץ, וואָס מען טוט, איז ניט ווייניקער ווי
שניידן די פרוכט.

עס איז נאך פאַראַן אַ פאַר אַנדערע פונקטן, איבער וועלכע
איד מוז דיר שרייבן. דער ערשטער איז נוגע מיין באַנקראַט. מיט
עטליכע טעג צוריק האָב איד געהערט — מיט גרויס פאַרדרוס, ווי
איד גיב צו — אַז עס איז איצט צו שפעט פאַר דיין פאַמיליע, צו
באַפרידיקן דיין טאַטן, אַז דאָס איז קעגען דאָס געזעץ און אַז איד
מוז נאך בלייבן אַ היבשע צייט אין מיין קעגנווערטיקער פיינד
לאַכער לאַגע. עס איז ביטער פאַר מיר, ווייל עס ווערט מיר פאַר
זיכערט פון געזעצגעבנדיקער זייט, אַז איד קאַר אַפילו ניט פאַר
עפנטלאַכן קיין בוך אָן דערלויבניש פון באַנקראַט־פאַרוואַלטער,
וועמען עס מוזן ווערן פאַרגעלייגט אַלע חשבונות; איד קאַן ניט
שליסן קיין קאַנטראַקט מיט אַ טעאָטער דירעקטאָר אָדער לאָזן
אויפפירן אַ פיעסע, אָן דעם אַז די פראַפיטן זאָלן אַנקומען צו דיין
טאַטן און מיינע פאַר אַנדערע קרעדיטאָרן. אפילו דו אַליין וועסט
איצט וואויל צוגעבן, אַז דער פלאַן, צו „איבערכיטרעוון“ דיין
טאַטן, דורך דעם וואָס מען לאָזט אים מיך דערקלערן פאַר באַנד
קראַט, איז ווירקלאַך ניט געוואָרן דער גלענצנדיקער דערפאַלג ווי
דו האָסט אים זיך פאַרגעשטעלט.

פאַר מיר ווייניקסטנס איז דאָס געוועזן שמערצלאַך, און מען
האַט געדאַרפט באַריקזיכטיקן מיין געפיל פון דערנידעריקונג, וואָס
איז געוואָרן אַרויסגערופן דורך מיין בעטלערשיסקייט איידער דיין
ווער ווייס ווי בייסנדיקן אָדער אומדערוואַרטנדיקן הומאַר. דער
ניט אַפצולייקנדיקער פאַקט באַשטייט, אַז דורכדעם וואָס דו האָסט
איינגעווייליקט אויף מיין באַנקראַט און מיך אַריינגעהעצט אין
דעם ערשטן פראַצעס, האָסטו געשפילט דיין פאַטער אין די קאַרטן
און געטאָן גענוי דאָס, וואָס ער האָט געוואַלט.

אַליין און אָן אונטערשטיצונג וואַלט ער פון אַנהויב אָן גע-
וועזן מאַכטלאַז. אין דיר — הגם עס איז ניט דיין אַבזיכט, צו פאַר-
נעמען אַז גרויליקע שטעלע — האָט ער געפונען תמיד זיין הויפט-
פאַרבינדעטן.

איד דערוויס זיך דורך מאָר עדי אין אַ בריוו, אָז דו האָסט לעצטן זומער ביי מער ווי איין געלעגנהייט אויסנעדריקט דעם וואונטש, מיר צוריקצוצאָלן „א ביסל דערפון, וואָס איד האָב אויס-געגעבן פאַר דיר“. ווי איד האָב געזאָגט אין מיין ענטפער צו אים: האָב איד ליידער אוועקגעגעבן פאַר דיר מיין קונסט, מיין לעבן, מיין נאָמען, מיין שטעלונג אין דער געשיכטע; און ווען דייע אָננע העריקע וואָלטן געהאַט צו דינסט אַלע וואונדערבאַרע זאַכן אין דער וועלט אָדער דאָס, וואָס עס זעט אויס דער וועלט וואונדערבאַר : ז ש ע נ י , שיינקייט, רייכקייט, הויכער ראַנג און דאָסגלייכ, און וואָלטן מיר זיי אַלע געלייגט צו די פיס, וועלן זיי מיר ניט צוריקצאָלן קיין צענטל פון די קלענסטע זאַכן, וואָס זיינען געוואָרן צוגענומען פון מיר, אָדער אַ טרער פון די לעצטע טרער, וועלכע איד האָב פאַרגאַסן, דאָך מוז מען זעלבסטפאַרשטענדלאַך צאָלן פאַר אַלץ וואָס מען טוט. דאָס מוז אַפילו איינער וועלכער איז באַנקראַט.

דו געפינסט זיך, ווי עס זעט אויס, אונטער דעם איינדרוק, אָז דער באַנקראַט איז אַ באַקוועם מיטל, דורך וועלכן מען קאָן פאַרמיידן צו באַצאָלן זיינע שולדן, פאַקטיש „איבערכיטרעוון זיינע קרעדיטאָרן“. עס איז גאָר עפעס אַנדערש.

עס איז דער אופן, דורך וועלכן די קרעדיטאָרן פון אַ מאַן „איבערכיטרעווען אים“, אום צו בלייבן ביי דיין ליבלינג-אויסדרוק, און דורך וועלכן דאָס געזעץ צווינגט אים, מיט דער הילף פון פאַר-כאַפן זיין גאַנצען אייגענטום, צו באַצאָלן יעדע פון זיינע שולדן, און ווען ער איז דערצו ניט אימשטאַנד, לאַזט מען אים איבער מיטללאַז ווי דעם געמיינסטן בעטלער, וועלכער שטייט אין אַ געוועלכטן דורכ-גאַנג אָדער גליטשט זיך אַרונטער אַ גאַס און שטרעקט אויס זיינע הענט נאָך נדבות, וועלכע, ער האָט אָנגסט צו בעטן, אין ענגלאַנד, ווייניקסטנס. דאָס געזעץ האָט ניט בלויז צוגענומען פון מיר, אַלץ וואָס איד האָב: מייןע ביכער, מעבל, בילדער, מיין קאפּערייט אויף מייןע פאַרעפנטלאַכע ווערק, מיין קאפּערייט אויף פיעסן, פאַקטיש אַלץ פונם „גליקלאַכן פּרינץ“ און „ליידי ווינדער-מערס פעכער“ אָז ביו אַרונטער צום טרעפן-דיוואַן און צום קראַץ אייזען פון מיין הויז, נאָר אויך אַלץ, וואָס איד וועל ווען עס איז באַזיצען. אזוי איז צום ביישפּיל געוואָרן פאַרקויפט מיין חלק אין מיין פּרוי'ס ירושה.

גליקלאַכערווייז בין איד געווען אין דער לאַגע, אים צוריקצור-

קויפן דורך מיינע פריינט. ווען ניט, וואָלטן מיינע ביידע קינדער, אין פאָל מיין פרוי שטאַרבט, געבליבן ביי מייין לעבן פונקט אזוי מיטמלאַז ווי איר. מייין חלק אין אונזער אירלענדישן גרונטבאָזיץ, וואָס מייין פאָטער האָט מיר געלאָזט ירושה, וועט וואַרשיינלאַך באַלד קומען אין דער ריי.

זיין פאַרקויף וועקט אין מיר זייער ביטערע געפילן, דאָך מוז איר זיך אונטערוואַרפן.

דיין טאַטענס זיבן הונדערט פענים — אָדער זיינען דאָס פונטן? — שטייען אין וועג און מוזן ווערן צוריקגעצאָלט. אפילו ווען מען זאָל פון מיר אוועקנעמען אלץ וואָס איר באַזיץ און וועל ווען באַד זיצען, און עס זאָל ווערן אָפגעשטעלט דער פראַצעס וועגען האָפֿט נוננסלאָזער צאָלונגס אומפייאיקייט, בלייבן נאָך מיינע שולדן. די דינערס אין סאַוואַי : די קלאַרע שילדקערעטופֿן; די טייערע, אין אירע זאַקיגע סיזיליאַנישע וויינבלעטער איינגעוויקלטע אַרטאָלאַד נען; דער שווערער, בורשטינפאַרביקער, יאָ, כמעט נאָך בורשטין דופטנדיקער שאַמפּאַניער — דאַגאַנעט, 1880קער, איז געווען גלויב איר, דיין ליבלינגסוויין — זיינען נאָך אלע צו באַצאָלן. די סאַפּערס ביי וויליס : די באַזונדערע קואוועם פון פּעריעזשוע, וועלכע מען פלעגט פאַר אונז תמיד רעזערווירן; די אויסגעצייכענטע פיר רעשקעס אָנגעפילט מיט גענזענע לעבערלאַך, וואָס זיינען געקומען דירעקט פון שטראַסבורג : די וואונדערבאַרע פיינע שאַמפּיין, וואָס ווערט שטענדיג סערווירט אויף דעם גרונט פון גרויסע, גלאַקנפאַרמיר קע גלעזער. כדי די בלום זאָל ווערן בעסער אָפגעשעצט פון די אמת'ע עפיקוריאַישע געניסער, וועלכע זיינען געוועזן דאָס, וואָס איז ווירקלאַך אויסגעוויילט אינם לעבן — די קאַנען ניט בלייבן ניט באַצאָלט, ווי בייזוועליקע שולדן פון אַ ניט ערלאַכן גאַסט. אפילו די צירלאַכע מאַנשעטנקעפּ — פיר האַרצפאַרמיקע לבנה־שטיינער פון זילבערנעם שטריך, אָפּוועקסלענדיק איינגעפאַסט מיט רובינען און דיאַמאַנטן — וועלכע איר האָב געצייכנט און באַשטעלט ביי הענרי לואיס, אַלס אַ ספּעציעלע מתנה פאַר דיך לכבוד דעם דערפאַנג פון מייין צווייטער קאַמעדיע — אויך די — כאַטש דו האַסט זיי, גלויב איר, אַ פאַר חדשים שפּעטער פאַרקויפט פאַר אַ שטיקל ברויט מיט פוטער — זיינען נאָך צו באַצאָלן. איר קאַן ניט לאָזן ליידן דעם יואוועליער פאַר די מתנות, וואָס איר האָב דיר געשיינקט, קיין אונטערשייד, וואָס דו האַסט דערמיט געטאָן. דו זעסט בכו, אז איר

האב נאך צו באצאלן מיינע שולדן, אפילו ווען דער פראצעס וועט ווערן אפגעשטעלט.

און וואס עס גילט פון איינעם וואס איז דערקלערט באנקראט, דאס גילט פון יעדן אנדערן אינם לעבן. פאר יעדע איינצעלע זאך, וואס מען טוט, האט עמיץ צו צאלן. אפילו דו — מיט אלע דייןע פארלאנגען צו זיין פריי פון אלע דייןע פליכטן, דיין עקשנות, צו קריגען יעדער זאך צוגעשטעלט פון אן אנדערן, דיין פארזוכן, צוריקצואווייזן פרעטענזיעס אויף דיין ליבע, ריקויכט אדער דאנקט בארקיט — אפילו דו וועסט איין טאג מוזן נאכדיינקן ערנסט וועגען דעם, וואס דו האסט געטאן, און, מעג דאס זיין ווער ווייסט ווי אומזיסט, וועסטו ניט קאנען אויסלאזן א פארזוך דאס ווידער גוטצומאכן. דער פאקט וואס דו ביזט ניט אימשטאנד דאס אויסצופירן, וועט זיין א טייל פון דיין שטראף. דו קאנסט ניט ריינוואשן דייןע הענט פון יעדער פארזאנווארטלאכקייט און אקסלצוקנדיק אדער לאכנדיק זיך פארנעמען צו גיין פארווערטס צו א נייעם פריינט אדער צו א פריש געדעקטער סעודה. דו קאנסט ניט באהאנדלען אלץ וואס דו האסט געבראכט איבער מיר, ווי א סענטימענטאלע עראינערונג, וועלכע מען בריינגט ארויף ביי א געלעגנהייט מיט פאפיראסן און ליקערס, פאר א מאלערישן הינטערגרונט פאר א מאדערנעם לעבן פון פרייד, אקוראט ווי אן אלטן וואנט-טעפיד, וואס היינט אין א שיינק. פאר דעם מאמענט מעג דאס האבן דעם חזן פון א נייע שפיין אדער פון א פרישן ווייניארגאנג, נור די ברעקלאך פון א סעודה ווערן הארט, און דער אפזאץ אויפן דעק פון א פלאש אין ביטער. אדער היינט אדער מארגן אדער וועלכן עס איז טאג וועסטו דאס מוזן באגרייפן. ווען ניט קענסטו שטארבן, אז דאס צו האבן געטאן, און וואס פאר אן ארימען, פארהונגערטן, פאנטאזיעלאזן לעבן וואלסטו דאן געהאט !

אין מיין בריוו צו מארץ האב איך געלאזט אנדייטן א שטאנד-פונקט פון וועלכן דו וואלסט געטאן בעסער אזוי גיך ווי מעגלאך אריינצוטערען אין דער זאך. ער וועט דיר זאגן, וואס דאס איז. דאס צו פארשטיין וועסטו מוזן אנטוויקלן דיין פאנטאזיע, באדיינק: פאנטאזיע איז די גאב, וועלכע מאכט איינעם פיאיאק, צו זען זאכן און מענטשן אין זייערע רעאלע אזוי ווי אין זייערע אידעאלע בא-ציאונגען. ווען דו קאנסט זיך אליין ניט בריינגען דאס צום בא-וואוסטזיין, טאג רייד מיט אנדערע וועגן דעם. איך האב געמוזט אַנ-

קוקן מיין פארגאנגענהייט פנים אל פנים, קוק דו אן דיין פאר-
גאנגענהייט פנים אל פנים. זעץ זיך אַוועק רואיק און בא-
טראכט איר. די גרעסטע עבירה איז אויבערפלעכלאכקייט. אלץ
וואָס קומט צום באַוואוסטזיין איז ריכטיק, רייד זיך דורך וועגן
דעם מיט דיין ברודער. פערסי איז דער ריכטיקער מענטש דער-
פאר. לאָז אים ליינען אַט דעם בריוו און זיך דערוויסן אלע אומ-
שטענדן פון אונזער פריינטשאפט. ווען די זאכן וועלן פאר אים
ווערן אַוועקגעשטעלט קלאָר, איז קיינעם אורטייל בעסער. וואָלטן
מיר אים געזאָגט דעם אמת, וואָס פאר אַ מאַסע לייך און שאַנד
וואָלט מיר געבליבן געשפּאַרט ! דו דערמאָנסט זיך, איד האָב גע-
מאַכט דעם פּאַרשלאַג, דאָס צו טאָן, אין דעם אַווענט ווען דו ביזט
געקומען צופאַרן פון אַלזשיר אין לאַנדאָן. דו האָסט דאָס פּולשטענ-
דיק צוריקגעוויזן. מיר האָבן דערפאַר, ווען ער איז צוגעקומען נאָכן
עסן, געהאַט צו שפּילן די קאַמעדיע, אַז דיין טאַטע איז אַ גייסטיש
קראַנקער און איז אונטערגעוואָרפן נאַרישע, אומדערקלערבאַרע
משוגענע פּאַרשטעלונגען. דאָס איז געווען אַ פּראַכטפולע קאַמעדיע,
אַזוי לאַנג ווי זי האָט געדויערט, באַזונדערס, ווען פערסי האָט אלץ
גענומען ערנסט. ליידער האָט זי זיך געענדיקט אויף אַ זייער סקאַנ-
דאַליעזן אופן. דאָס, איבער וואָס איד שרייב איצט, איז איינע פון
אירע פּאָלגען : און אויב דאָס איז אַ באַלעסטיקונג פאר דיר, טאָ
פאַרגעס ניט, זיי מוחל, אַז דאָס איז די טיפּסטע פון מינע דערני-
דעריקונגען, איינע דורך וועלכע איד מוז דורכגיין. איד האָב ניט קיין
אַנדער אויסוועג. אויך דו האָסט ניט קיינעם.

דאָס צווייטע, וועגען וואָס איד מוז מיט דיר ריידען, איז בנוגע
די באַדינגונגען, אומשטענדן און דעם אַרט פון אונזער באַגעגענונג,
ווען מיין שטראַפּצייט וועט זיך ענדיקן. פון שטעלן אין דיין בריוו,
וואָס דו האָסט געשריבן אָנהויב זומער פון לעצטן יאָר צו ראַבי'ן,
זע איד, אַז דו האָסט פאַרכאַסעט אין צוויי פעקלאָד מינע בריוו
און מינע מתנות צו דיר — לכל הפחות אַזוי פיל וויפיל עס זיינען
נאָך געבליבן פון זיי — און דו וואָלט זיי מיר זייער גערן איבערגעבן
פערזענלאַך. נאַטירלאַך מוזן זיי אומבאַדינגט ווערן צוריקגעגעבן. דו
האַסט ניט פאַרשטאַנען, וואָרום איד שרייב דיר שיינע בריוו, פונקט
ווי דו האָסט ניט פאַרשטאַנען, וואָרום איד גיב דיר שיינע
מתנות. דו האָסט ניט באַגריפן, אַז יענע זיינען ניט צום פאַרעפענט-
לאַכן, פונקט אַזוי ווי די זיינען ניט געוואָרן באַשטימט, צום פאַרזעצן.

אויסערדעם געהערן זיי צו א קאפיטל פון מיין לעבן, וואס איז שוין לאנג פאראיבער, צו א פריינטשאפט, וועלכער דו ביזט ניט געווען בכח אפצושעצן אין איר אמת'ן ווערט. דו מוזט איצט צוריקקוקן מיט דערשטוינען אויף די טעג, ווען דו האסט געהאט מיין גאנץ לעבן אין האנט. אויך איד קוק אויף זיי צוריק מיט דערשטוינען און מיט אנדערע, זייער פארשידענע געפילן.

פאר איינעם וועלכער איז אזוי מאדערנע ווי איד, אזוי פיל *Enfant de mon siecle** וועט דאס תמיד זיין א חיות בלויז צו מוקן אויף דער וועלט. איך ציטער פאר פרייד בעת איד טראכט וועגען דעם, אז אין דעם סאמע טאג איז וועלכן איד וועל פאר לאזן די תפיסה, וועלן גאלדרעגען און בען בליען אין די גערטנער, און אז איד וועל זען, ווי דער ווינט באוועגט אין רולאזער שיינקייט דאס ארונטערהיינגענדיק גאלד פון דעם איינעם און מאכט דעם אנדערן אפטרייסלען דעם בלאסן פורפור פון זיינע פערערן, אזוי אז די גאנצע לופט וועט זיין פאר מיר אראביע. לינע איז געפאלן כורעים און געוויינט פאר שמחה, ווען ער האט צום ערשטן מאל דערזען די לאנגע סטעפע פון אן ענגליש בערגיק לאנד, אפגע פארבט געל דורך די ברוינגעלע אראמאטישע בליאוונגן פון דעם געוויינלאכן גונסטער; און איד ווייס אז פאר מיר, ביי וועמען בלומען זיינען א טייל פון דער ביינקשאפט, זיינען פאראן טרערן וועלכע ווארטן אויף מיר אין די בלעטלאד פון א רויז. דאס איז תמיד אזוי געוועזן מיט מיר, פון מיין יוגנט אן. עס איז ניטא קיין איינציקער קאליר באהאלטן אין דעם בעכערל פון א בלוט, אדער אין דער רונרונג פון א מערקעפל, וואס זאל, א דאנק א צארטער סימפאטיע מיט דער עצם נשמה פון אלע באשעפענישן, ניט געפינען קיין אפקלאנג אין מיין נאטור. פונקט ווי גאטיע, בין איד געווען תמיד איינער פון אט די *pour qui le monde visible existe* *)

דאך באגרייף איד אצינדערט, אז הינטער אט דער גאנץ צער שיינקייט, מעג זי אויך זיין ווי איבערצייגענדיק, איז פארבארגן א גייסט פון וועלכן די פילפארביגע געשטאלטן און מוסטערן זיינען בלויז אנטפלעקונגספארמען, און מיט אט דעם גייסט ווינטש איד זיך צו בריינגען אין איינקלאנג. איד בין שוין געווארן איבער-

*) קינד פון מיין דור,

*) פאר וועלכע די זיכטבארע וועלט עקזיסטירט זייער דויטלאך.

דריסיק פון דעם דייטלאך פארגעמבארן אויסדרוק פון די מענטשן
און זאכן. דאס מיסטישע אין דער קונסט, דאס מיסטישע אינם
לעבן, דאס מיסטישע אין דער נאטור — דאס איז דאס, נאך וואס
איך קוק ארויס. און איך וועל דאס אפשר געפינען אין די גרויסע
מוזיק סימפאניעס, אין דעם געהויליקטן שמערץ און אין די אפֿ-
גרונטן פון ים. יא, עס איז אַבסאָלוט נייטיק פאר מיר, דאס צו
געפינען ערגעצוואו.

איך האָב אַ מאָדעם פאַרלאַנגן נאָך די גרויסע פשוטע קדמונים,
אַזוינע ווי דער ים, וועלכער איז מיר ניט ווייניקער מאַמע ווי די
ערד. עס זעט מיר אויס, אַז מיר קוקן אויף דער נאַטור צופיל און
לעבן מיט איר צו ווייניק. איך זע אַ סך געזונטן פאַרשטאַנד אין דער
גריכישער שטעלונג. זיי האָבן קיין מאָל ניט געפלוידערט מכח
זונענאונטערגאַנגען, אָדער דיסקוטירט אויב די שאַטנס אויף דעם
גראַז זיינען ממש פיאַלעט אָדער ניט. נור זיי האָבן איינגעזען, אַז
דער ים איז פאַר דעם שווימער, און דער זאַמד פאַר די פיס פון דעם
וועטלויפער. זיי האָבען געליבט די בוימער פאַר דעם שאַטן וועלכן
זיי וואַרפן, און דעם וואַלד פאַר זיין שווייגן מיטאַנגצייט. דער
וויינגערטנער אין דעם וויינגאַרטן האָט באַנקראַנצט זיינע האַר מיט
עפיי, כדי ער זאָל אים פאַרהיטן פון די שטראַלן פון דער זון, בעת
ער נייגט זיך איבער די יוגנטלאַכע שפראַצען, און פאַר דעם קינסט-
לער און דעם אַטלעט, די צוויי טיפן, וועלכע גריכנלאַנד האָט אונז
געגעבן, האָבן זיי געפלאַכטן צום קראַנץ די בלעטער פון דעם בימערן
לאַרבערבוים און פון דער ווילדער פעטרעשקע, נועלכע וואַלטן אויף
קיין אַנדער אופן ניט געניצט פאַרן מענטשן.

מיר רופן זיך אָן אַ דור פון נוצליכקייט, און מיר ווייסן ניט
די נוצבאַרקייט פון קיין איינציקער זאַך. מיר האָבן פאַרגעסן, אַז וואַ-
סער קאַז רייניקן, און פייער לייטערן, און אַז די ערד איז אונזער
אַלעמענס מאַמע. אַלס פועל יוצא דערפון איז אונזער קונסט פון
דער לבנה און שפילט זיך מיט שאַטנס, ווערליק די גריכישע קונסט
איז פון דער זון און גיט זיך אָפּ דירעקט מיט זאָכן. איך בין איבער-
צייגט, אַז אין די עלעמענטאַרישע כחות איז פאַראַן לייטערונג, און
איך וועל צוריקקערן צו זיי און לעבן אין זייער געזעלשאַפט.
אַלע משפּטים זיינען יום הדינ'ס אויף דעם מענטשנס לעבן.
גענוי אַזוי ווי אַלע אורטיילן זיינען טויטסאורטיילן; און דרוי מאָל
בין איך געווען געמשפּט. דאָס ערשטע מאָל האָב איך פאַרלאָזן דאָס

געריכטס־הויז, כדי צו ווערן ארעסטירט. דאס צווייטע מאל, כדי אלס אונטערזוכונגס־ארעסטאנט צו ווערן צוריקגעפירט אין דאס ארעסט־הויז. דאס דריטע מאל, כדי צו ווערן פארשפארט אין א תפיסה פאר צוויי יאר. די געזעלשאפט, אט אזוי ווי מיר האבן זי איינגעארדנט, וועט ניט האבן קיין פלאץ פאר מיר, האט מיר ניט אנצובאטן קיין נעם; נור די נאטור וועמעס זיסע רעגנס עס פאלן פאר דעם צדיק ווי פאר דעם רשע, וועט האבן פאר מיר שלוכטן אין די פעלזשטיינער וואו איר וועל מיר קאנען באהאלטן, און געהיימע טאלן אין וועמענס שטילשווייגן איר וועל קאנען וויינען ניט געשמערט. זי וועט באַ היינגען די נאכט מיט שטערן, אזוי אז איר וועל קאנען וואנדערן קיין אויסלאנד אין דער פינסטערניש און ניט ווערן געשטרויכלט, און זי וועט לאזן דעם ווינט פארזויען די שפורן פון מיינע טריט, אזוי אז קיינער זאל מיר ניט קאנען נאכשפירן צו מיין שאדן; זי וועט מיר רייניקן אין גרויסע וואסערן, און היילן מיט ביטערע קרייטעכער. אויב אלץ וועט גיין ביי מיר כשורה, וועל איר ווערן באַפרייט ארום סוף מאי, און יעמאלט האף איר צו פארן תיכף צו א קליינעם דערפל ביים ים אין אויסלאנד, צוזאמען מיט ראַביץ און מאַר עדי.

דער ים, ווי אייריפיד זאגט אין איינע פון זיינע פיעסן וועגן איר־פיגעניען, שוויינקט אוועק די פלעקן און די וואונדן פון דער וועלט. איר האף צו פארבריינגען מינדסטנס א חודש מיט מיינע פריינט, און צו געווינען אין זייער געזונט, ליבעפולער געזעלשאפט פריץ און גלייכגעוויכט, און א ווייניקער פארצרה'ט הארץ, און א זאנפטערע שטימונג. נאכדעם ווי עס וועט אריבער א מאנאט, ווען די יונירויזן וועלן זיין אין זייער פולער פראכט, וועל איר, אינם פאל איר וועל זיך פילן דערצו בכה, איינארדנען דורך ראַביץ פאר א ווידערזען זיך מיט דיר אין א שטילער רואיקער שטאט פון אויס־לאנד, ווי בריגס, וועמעס גרויע הייזער און גרינע קאנאלן און קילע שטילע וועגן האבן געהאט פאר מיר א צויבער מיט יארן צוריק.

פאראיבערגייענדיג וועסטו מוזן ענדערן דיין נאמען. דעם קליינעם מיטל, וואס מאכט דיר אזוי אייטל — און ווארהאפטליק, ער לאזט קליינגען דיין נאמען ווי דעם נאמען פון א בלום — וועסטו מוזן אראפנעמען, ווען דו ווילסט מיר זען; אקוראט ווי איר האב פון מיין זייט אויפצוגעבן מיין נאמען, וועלכער איז געווען פריער אזוי מוזיקאליש אינם מויל פון רום. ווי באשריינקט און מוזערטבל,

ווי ווייניק איז אַט דער יאָרהונדערט אונזערער דערוואַקסן צו זיינע
לאַסטן! ער קאָן געבן דעם דערפאַלג זיין פּאַלאַץ פון פּאַרפירשטיין,
נור פאַר לייד און שאַנד האָט ער אפילו ניט קיין שטרוענע בייַדל
צום וואוינען. אַלץ וואָס ער קאָן טאָן פאַר מיר איז: מיך אויפצור-
פּאַרערן, אומצובייטן מיין נאָמען אויף אַן אַנדערן, דאַרט וואו
אפילו דאָס מיטאַלטער וואַלט מיר געגעבן דעם קאַפּ-צודעק פון
מאַנאָד אָדער דאָס געזיכטסטוד פון דעם קרעציקו, אזוי אַז איר
זאָל אונטער דעם קאַנען לעבן אין פּרידן.

האַפּענטליך וועט אונזער באַגעגעניש ווערן דאָס, וואָס דאַרף
זיין אַ באַגענונג צווישן דיר און מיר נאָך אַלץ, וואָס איז פאַרגעקומען.
איז פּריהערדיקער צייט איז אַלעמאַל געווען אַ ווייטער מהלך צווישן
אונז — דער מהלך צווישן פּולקומענער קונסט און דערוואַרבנער
קולטור; איצט איז נאָך אַ ווייטערער מהלך צווישן אונז: די פונם
ליידן, דאָך פאַר דער עניוות איז קיין זאָך ניט אומגעלאָך, און פאַר
דער ליבע ווערט אַלץ לייכט.

וואָס עס באַטרעפט דיין בריוו צו מיר אַלס ענטפּער אויף דעם,
אזוי קאָן ער זיין לאַנג אָדער קורץ, ווי עס געפּעלט דיר. אַדרעסיר
צום „דירעקטאָר, קעניגלאַכער תּפּיסה, רעדינג“. אין אַ צווייטן
אַפּענעם קאָנווערט לייג אַריין דיין בריוו צו מיר. ווען דיין פּאַפּיר
איז זייער דין, באַשרייב ניט ביידע זייטן, ווייל דורכדעם ווערט
שווערער דאָס ליינען. איך האָב דיר געשריבן מיט פּולסטער פּריי-
הייט. דו קאָנסט מיר אויך אזוי שרייבן. וואָס איר מוז פון דיר
זיך דערוויסן, איז: ווארום האָסטו קיינמאַל ניט געמאַכט קיין פּאַרוור,
מיר צו שרייבען זינט אויגוסט פונם פּאַרלעצטן יאָר, באַזונדערס
נאָכדעם ווי דו האָסט אינם מאַי פונם לעצטען יאָר, דאָס הייסט מיט
עלף חדשים צוריק, דערפאַרן און עס פאַר קיינעם ניט געמאַכט קיין
סוד, ווי איך לייד דורך דיר און ווי דאָס איז מיר געקומען צום באַ-
וואוסטזיין.

איך האָב חודש נאָך חודש געווארט צו הערן פון דיר. אפילו ווען
איך וואַלט ניט געוואָרט, נאָך פאַרשפּאַרט פאַר דיר די טירן, האָסטו
געדאַרפט באַדינקן, אַז קיינער קאָן ניט פאַרשפּאַרן אייביק די טירן
פאַר דער ליבע. דער אומגערעכטער ריכטער אין די עוואַנגעליען
דערהייבט זיך סוף כל סוף, כדי אַרויסצוגעבן אַ גערעכטן אורטייל,
ווייל די גערעכטיגקייט קומט מעגלאַך און קלאַפט אין זיין טור:
און דער פּריינט, אין וועמעס האַרצן ער איז ניטא קיין אמת'ע

פריינטשאפט, ניט ביינאכט סוף כל סוף נאך זיין פריינט, "צוליב זיין אומפארשעמטער צודרינגלאכקייט". אויף דער גאנצער וועלט איז ניטא א תפיסה, צו וועלכער די ליבע קאן זיך ניט דערצווינגען דעם אריינטריט. ווען דו האסט דאס ניט פארשטאנען, האסטו גאר ניט געוואוסט פון ליבע.

לאז מיר אויך וויסן אלץ פון דיין ארטיקל איבער מיר פאר דעם „מערקור דע פראנס“. איך ווייס אביסל דערפון. ציטיר ליבער פון דעם, ער איז שוין געזעצט. לאז מיר אויך וויסן דעם נוסח פון דער ווידמונג פון דייע לידער. אויב זי איז אין פראזע, ציטיר די פראזע: אויב אין פערזן, ציטיר די פערזן. אף צווייפל ניט, אז עס וועט אין דעם שטיין עפעס שיינס. שרייב מיר פראנק און פריי וועגן זיך: וועגן דיין לעבן; דייע פריינט: דיין באשעפטיקונג; דייע ביכער, דערצייל מיר פון דיין באנד לידער און פון זיין אויפנאמע. וואס דו האסט אויך פאר זיך צו זאגן, זאג דאס אן מורא. שרייב ניט, וואס דו מיינסט ניט: דאס איז אלץ. אויב אין דיין בריוו איז עפעס וואס פאלש אדער ניט עכט, וועל איר דאס תיכף דערקענען נאכן קלאנג. עס איז ניט אומזיסט, אדער ניט אן א צוועק, וואס אין מין לעבנסליינגלאכן קולט פון דער ליטעראטור האב איר זיך אליין גע-מאכט פאר א

„קארן פון קלאנג און זילבע, ניט מינדער

ווי מידאס פון זיין גאלד“.

געדיינקט אויך, אז איך דארף זיך נאך דערקענען. אפשר דארפן מיר נאך ביידע איינע די אנדערע זיך דערקענען. פון מיינ זייט האב איך דיר צו זאגן בלויז אט דאס לעצטע: האב ניט קיין מורא פאר דער פארגאנגענהייט. ווען די מענטשן זאגן דיר, מען קאן איר ניט איבערנדרען, גלויב זיי ניט: פארגאנגענהייט, קעגענווארט און צור קונפט זיינען בלויז איין אויגנבליק פאר גאט, פאר וועלכן מיר זאלן זיך באמיען צו לעבן. צייט און רוים, כסדרדיקע נאכפאלגונג און אויס-שפרייטונג זיינען בלויז צופעליקע געדאנקפארבינדונגען. די פאנר טאזיע קאן זיי אריבערשפרייזן און זיך באוועגן אין א פרייער סביבה פון אידעאלע עקזיסטענצן. אויך די זאכן זיינען לויט זייער וועזן נאך, דאס וואס מיר ווילן מאכן פון זיי. א זאך איז לויט דעם אופן ווי מען קוקט אויף דעם. „וואו אנדערע“, זאגט בלייק, „זענען בלויז דעם מארגנרויט אַנקומען איבער די בערג, זע איר די זין פון גאט יוכצן פאר פרייד“. וואס די וועלט און מיר אליין האט אויס-

געזען ווי מיין צוקונפט, דאס האב איך פארלארן אומדערזעצלאך, ווען איך האב זיך געלאזט אויפהעצן צו פארפירן א פראצעס קעגן דיין טאטן; איך דיינק, אז איך האב זי באמת פארלארן שוין א סך פריער. וואס עס ליגט פאר מיר איז די פארגאנגענהייט. איך דארף זיך אליין מאכן קוקן אויף דעם מיט אנדערע אויגן, מאכן די וועלט קוקן אויף דעם מיט אנדערע אויגן, מאכן גאט קוקן אויף דעם מיט אנדערע אויגן. דאס קאן איך ניט טאן, דורך אינגארירן, גרינגשעצן, לויבן אדער פארלייקענען דאס. דאס לאזט זיך גאנץ דערגרייכן בלויז דורך אָננעמען דאָס ווי אַן אומפארמיידלאַכן טייל פון דער אַנטוויקלונג פון מיין לעבן און כאַראַקטער : דורך בייגן מיין קאָפּ פאַר אַלצדינג וואָס איך האָב אויסגעליטן.

ווי ווייט איך בין דערווייטערט פון דער גלייכגעוויכט פון נשמה, ווייזט דיר גאנץ דייטלאך אַט דער בריוו מיט זיינע וועקסל־פולע, אומזיכערע שטימונגען, זיין פאראכטונג און ביטערקייט, זיינע שטרעבונגען און זיינע דורכפאלן צו פארווירקלאכן אַט די שטרע־בונגען. נור פארגעס ניט, אין וואָס פאַר אַ שרעקלאַכער שול איך זיץ ביי מיין אויפגאבע. און ווי אומפארשטענדיק, אומפולקומען איך בין, קאָנסטו דאָך נאָך פון מיר געווינען אַ סך. דו ביזט געקומען צו מיר לערנען די תענוגים פון לעבן און די פריידן פון קונסט. אפשר בין איך דערצו בארופן, צו לערנען דיר עפעס וואָס וואַנדערפולערעס: די באַדייטונג פון לייד און שיינקייט.

דיין דיר ליבנדיקער פריינט,

אַסקאַר וויילר.

בריוו פון תפיסה

פיר בריוו צו ראבערט ראם

1.

קעניגלאכע תפיסה, רעדינג,
10טער מערץ, 1896.

מיין ליבער ראבי !

כ'וויל דו זאָלסט באַלד לאָזן שרייבן אַ בריוו צום אַרוואַקאָט
מר — — , מיט אַט דעם אינהאַלט : אַזוי ווי מיין פרוי האָט
ציגעזאָגט, אָפּצושרייבן מיר אַ דריטל, אין פאַל זי וועט שטאַרבן
פריער פאַר מיר, ווינטש איך אַז ס'זאָל ניט געמאַכט ווערן קיין
אָפּזיציע קעגן איר אָפּקויפן מיין לעבנסלאַנגלאַכע הכנסה. כ'פיל,
אַז איך האָב געבראַכט אַזוי פיל אומגליק אויף איר און אַזאַ חורבן
אויף מייע קינדער, אַז כ'האַב ניט קיין רעכט צו זיין קעגן אירע
וואונטשן, אויף וועלכן ס'איז אופן. זי איז דאָ געווען פריינטלאַך
און גוט צו מיר, ווען זי האָט מיר באַזוכט. איר האָב צו איר אַ פולן
צוטרוי. איר בעט דיר, זע דאָס באַלד דורכצופירן, און דאַנק מייע
פריינט פאַר זייערע געפעליקייטן. כ'פיל, אַז איר האַנדל ריכטיק,
ווען איר לאָז דאָס איבער צו מיין פרוי.

זיי אַזוי גוט, שרייב אויך צו סטואַרט מערילין אין פאַריוו,
אָדער צו ראַבערט שעראַרדן, ווי צופרידן איר בין געווען איבער דער
אויפפירונג פון מיין פיעסע, און גיב איבער מיין דאַנק צו
לאַאיניע־פּאַע. ס'איז דאָך עפעס וואָס, ווען אין דער צייט פון
חרפות און בזיונות ווער איר נאָר אַלץ באַטראַכט פאַר אַ קינסט־
לער. כ'וואָלט געוואונטשן צו קאָנען פילן מער תענוג, נאָר כ'בין
באַשיינפערלאַך טויט פאַר אַלע געפילן, אויכער פאַר צער און יאוש.
אַלץ איינס — טייל מיט לאַאיניע־פּאַע, אַז איך ווייס ווי צו שעצן

דעם כבוד וואָס ער האָט מיר פאַרשאַפּט. ער איז זעלבסט אַ דיכ-
טער.

כ'האָב מורא, דו וועסט שווערלאַך קאנען איבערלייענען מיין
כתב. נאָר אזוי ווי מ'דערלויבט מיר ניט צו באַנוצן קיין שרייב
געצייג, זעט אויס ווי איך וואָלט פאַרגעסן ווי אזו צו שרייבן.
דו מוזט מיר דערפאַר אַנטשולדיקן.

דאַנק מאָר ערין פאַר זיין טרחה, מיר צו שיקן ביכער.
צום אומגליק לייד איך פון קאָפּ־שמערצן, ווען איך לייען מיינע
גריכישע און רוימישע דיכטער — זיי האָבן מיר דערפאַר נאָך
ניט פיל געהאַלפן — נאָר ס'איז געווען זייער פריינטלאַך פון אים
מיר צו באַזאָרגן די סעריע.

בעט אים אויך אויסצודריקן מיין דאַנק צו דער דאַמע, וועל-
כע וואוינט אין ווימבלדאָן. — — — — —

אַלס ענטפער אויף דעם שרייב מיר, כ'בעט דיך, איבער דער
ליטעראַטור: וואָסערע נייע ביכער זיינען אַרויס פון דרוק א. ד. ג.
אויך איבער דער פיעסע פון דזשאַנס און דער טעאַטער־דירעקציע
פון פאַרבס־ראַבערטסאָן; איבער יעדער נייער ריכטונג אין טעאַ-
טער פון פאַריז אָדער לאַנדאָן. באַמי זיך צו קריגן זען, וואָס
לעמעטער, בויער און סאַרסי האָבן געזאגט וועגן „סאַלאַמע“,
און גיב מיר דערפון אַ קורצן סך הכל. כ'בעט דיך, שרייב
צו אַנרי בויער, און זאָג אים, אז כ'בין גערירט פון זיין פריינט-
לאַכן שרייבן. ראַבערט שערארד קען אים.

ס'איז געווען זייער פיין פון דיר מיר צו קומען זען. דו מוזט
קומען נאָכאַמאָל. דאָ רינגלט מיך אַרום דער גרויל פון טויט,
מיט דעם נאָך גרעסערן גרויל פון לעבן, און שווייגן און עלנט.

כ'ווינטש אז ערנסט זאַל אָפּנעמען אין אַוקלי סטריט מיין
כ'ווינטש אז ערנסט זאַל אָפּנעמען אין אַוקלי סטריט מיין
טשעמאַדאָן, מיין פוטער, מיינע קליידער און מיינע אייגענע גע-
שריבענע ביכער, וואָס כ'האָב געשינקט מיין מוטער. פרעג —
אויף וועמעס נאָמען איז געוואָרן גענומען דער קבר פון מיין מוטער.

אַלעמאָל דיין פריינט,

אַסקאַר וויילד.

קעניגלאכע תפיסה, רעדינג,
נאך סעפטעמבער 1896 (אָ אַ דאָטום)

— — — אויף אָט די ריין געזעלשאַפטלאַכע אנגעלעגנהייטן
וועט אפשר מאָר עדי זיין אזוי גוט צו ענטפערן. זיינעם אַ בריוו
וואָס פאַרנעמט זיך בלוז מיט געשעפטלאַכע ענינים מעג איך דער-
האַלטן. כ'מיון ער וועט ניט שטיין אין וועג דיין ליטעראַרישן באַ-
ריכט, וועגן וועלכן דער גאַווערנער האָט מיר טאַקע אָקאַרשט ערשט
פאַרגעלייענט דיין פריינטלאַכע מעלדונג.

פערזענלאַך, מיין ליבער ראַבי, האָב איך דיר גאָר ווייניק וואָס
צו זאָגן, וואָס זאָל דיר הנאה טאָן. דער אָפּזאָגנדיקער ענטפער
אויף מיין באַגנאָדיקונגס־בִּקשׂה האָט מיך געטראָפּן ווי אַ קלאַפּ
פּון אַ בלייענעם שווערט. אַ טעמפּער שמערץ־געפיל האָט מיך באַ-
טויכט. כ'האָב זיך געשפּייזט מיט דער האַפּנונג, און איצט זע-
מיקט זיך מיט מיר די הונגעריק געוואָרענע פּיין, אזוי ווי זי וואָלט
לאַנג ניט געקאָנט דערפילן איר נאַטירלאַכן אַפּעטיט.

דאָך, פריינטלאַכערע עלעמענטן ווי פריער זיינען אַצינדערט
אין אָט דער בייזער תּפּיסה־לופּט. ס'ווערן מיר אַרויסגעוויזן סימ-
פּאַטיעס, און כ'פּיל זיך שוין ניט מער גאַנץ אויסגעשלאָסן פּון
מענטשלאַכע איינפלוסן — וואָס דאָס איז פריער געווען פאַר מיר
אַ קוואַל פּון שרעקעניש און פאַרדרוס. איצט לייען איך דאַנטע.
און מאַך נאָטיצן און אויסצוגן, פּון פאַרגעניגן וועגן, צו באַנוצן
אַ טינט און פּעדער. ס'זעט אויס, ווי ס'וואָלט מיר גענאַנגען
בעסער אין אַ סך אופנים. כ'וועל אויך ווידער אנהויבן לערנען
דייטש. די תּפּיסה זעט אויס באַמת צו זיין דער פּאַסנדיקסטער
פּלאַץ פאַר אַזאַ לימוד.

דאָ איז אָבער פאַראַן אַ דאָרן — וואָס איז אזוי שאַרף ווי דער
פּון סט. פּאָל הגם פּון אַן אַנדער מין — וועלכן כ'מוז אַרויס-
ציען פּון מיין פלייש אין אָט דעם בריוו. זיין סיבה איז אַ מיט-
טיילונג וואָס דו האָסט געשריבן אויף אַ שטיקל פּאַפּיר פאַר מיר
צו זען. כ'פּיל, אַז אויב איך וועל עס האַלטן בסוד, וועט עס אויס-
וואַקסן אין מיין מח (ווי גיפּטיקע פּלאַנצן וואַקסן אין דער טונקל)

און זיך באהעפטן מיט די אנדערע שרעקלאכע מחשבות וואָס זיינן
מיד . . .

פאר די וואָס זיצן דאָ שמום און ביחידות געשמירט אין קייטן.
איז דאָס טראַכטן ניט קיין „לעבעדיקע בריאה מיט פליגל“ ווי פלאַד
טאָ האָט זיך פאַרגעשמעלט, נאָר אַ פּנר וואָס בריעט אויס שוידער-
האַפּטיקעס, ווי אַ זומפּ וואָס ווייזט דער לבנה פאַרזענישן.
כ'מיינ נאַטירלאַך דאָס וואָס דו האָסט געזאָגט, אַז די סימפּאַ-
טיעס פון אנדערע ווערן פון מיר פאַרפּרעמדט, אָדער זיינען אין
געפאַר דאָס צו ווערן, צוליב די טיפע ביטערקייט פון מיינע גע-
פילן :

כ'גלויב, אַז מיינ בריוו איז געוואָרן געליען און געוויזן צו
אַנדערע. — — — כ'ויל אָבער ניט אַז מיינע בריוו זאָלן ווערן
אַרומגעוויזן ווי קוריאָזיטעטן : דאָס איז מיר העכסט אָפּשטויסנד
דיק. כ'שרייב צו דיר אָפּן, ווי צו איינעם פון די ליבסטע פריינט,
וואָס איך האָב, אָדער האָב ווען ס'איז געהאַט : און מיט ווייניק
אויסנאַמען באַרירט מיד כמעט גאַרניט די סימפּאַטיע פון אַנדער-
רע, אַזוי ווייט ווי דער פאַרלוסט גייט.

אַ מענטש פון מיינ שטאַנד קאָן ניט פאַלן אין דעם שמוץ
פון לעבן, אָן דעם אַז ער זאָל קריגן אַ רייכע מאָס מיטלייד פון
די, וואָס שטייען אונטער אים. כ'ווייס איך, אַז ווען אַ טעאַטער-
שטיק דויערט צו לאַנג, ווערט דער עולם מיר. מיינ טראַגעדיע
האַט געדויערט ווייט צו לאַנג ; איר קלימאַקס איז אַריבער ; איר
סוף איז געמיין.

און איך ווייס גאַנץ גוט, אַז בעת ס'וועט זיך דערנענטערן
דער סוף, וועל איך צוריקקומען ווי אַן אומגעבעטענער גאַסט צו אַ
וועלט וואָס ביינקט ניט נאָך מיר ; ווי אַ „רעווענאַן“, ווי די
פּראַנצויזן זאָגן, ווי איינער, וועמעס פנים ס'איז, רוך דאָס לאַנג
זיצן אין תּפּיסה, געוואָרן גרוי און פאַרקרימט פון ווייטאַק. ווי
שרעקלאַך מתים זיינען, ווען זיי שטייען אויף פון זייערע קברים,
זיינען די לעבעדיקע וואָס קומען אַרויס פון קברים נאָך שרעק
לאַכער. דאָס אַלץ ווייס איך גאָר צו גוט. זיצט מען אַכצן שוין
דערהאַפּטיגע חדשים אין אַ צעל פון תּפּיסה, אַזוי זעט מען מענטשן
און זאַכן ווי זיי זיינען אין דער ווירקלאַכקייט. דער אָנבליק פאַר-
שטיינערט איינעם.

דיינק ניט אַז איך מאַך וועמען ס'איז שולדיק פאַר מיינע

חמאים. מייע פריינט האָבן דערמיט אזוי ווייניק צו טאָן ווי איך מיט זייערע חמאים. די נאטור איז אין אָט דעם פונקט געווען א שטיפמוטער צו אונז אַלעמען. כ'וואַרף זיי נאָר פאַר וואָס זיי האָבן ניט געוואוסט ווי צו שעצן דעם מאַן פון וועלכן זיי האָבן גע- מאַכט אַ תל. כל זמן מיין טיש איז געווען רויט פון וויין און רויזן, וואָס האָט זיי געאַרט ? מיין זשעני, מיין לעבן אַלס קינסט- לער, מייע אַרבעטן און די מנוחה וואָס איך האָב דערצו נויטיט געהאַט האָט פאַר זיי ניט געגאָלטן.

כ'בין מודה אז איך האָב פאַרלאָרן מיין קאַפּ. כ'בין געווען צומישט, ניט געהאַט מער קיין אורטיילס-קראַפט. כ'האָב געמאַכט דעם איין אומגליקלאַכן טראַט, און איצט זיך איך דאָ אויף אַ ביינקל אין אַ תפיסה-קאָמער.

אין אַלע טראַגעדיעס איז דאָ אַ גראַטעסק עלעמענט. דו קענסט דאָס גראַטעסק אין מיין טראַגעדיע. גלויב ניט, אז איך מאַך זיך ניט קיין פארוואורפן. כ'פאַרשילט זיך ביי נאַכט און בייטאָג פאַר מיין נאַרישקייט, צו לאָזן אַ געוויסע מאַכט באַהערשן מיין לעבן. ווען ס'וואָלט געגעבן אַ ווידער-קול אין אָט די ווענט, אזוי וואָלט פון זיי אַן אַן אויפהער אָפגעקלונגען : „נאַר, נאַר !“ כ'שעם זיך זייער שטאַרק מיט מייע פריינטשאַפטן. — — — ווייל זאָג מיר ווער איז דיין פריינט, און איך וועל דיר זאָגן ווער דו ביזט. דאָס איז אַ פרוביר-שטיין פאַר יעדן איינעם. און מיך דערפילט מיט ברענענדיקער בושה מיין חבר'שאַפט — — — פון וועלכער דו קאָנסט לייענען אַן אויספירלאַכע באַשרייבונג אין באַריכט פון מיין פּראָצעס.

מעגלאַך איז דאָס פאַר מיר אַ קוואַל פון גייסטיקער דער- נידערונג. וועגן עטלאַכע פון זיי טראַכט איך קיינמאָל ניט. זיי באַ- אומרויאַקן מיך ניט. זיי זיינען פון קיין שום וויכטיקייט.

ווירקלאַך, מיין גאַנצע טראַגעדיע זעט מיר אויס גראַטעסק און ניט מער. ווייל אַלס רעזולטאַט דערפון וואָס איך האָב זיך געלאָזט אַריינאַרן אין אַ פאַסטקע — — — זיך איך אין טיפּסטן זומפ פון מאַלעבאָלגע צווישן זשיל דע רעס און דעם מאַרקוּז דע סאַר.

אין געוויסע ערטער איז קיינעם ניט דערלויבט צו לאַכן אַ חוץ די עכטע משוגעים, און אויך איז זייער פאַל איז דאָס אַ פאַרברעכן

קעגן דער אָרדנונג : ווען ניט דיינק איד, וואָלט איד פון דעם
לאַכן.

איבעריקנס, זאָל זיך קיינער ניט איינריידן, אז איד שטעל
אָוועק אומווירדיקע מאַטיוון אויפן השבון פון אַנדערע. זיי האָבן
איבערהויפט ניט געהאַט קיין מאַטיוון אין לעבן. מאַטיוון געהערן
צו דער ממשלה פון גייסט. זיי האָבן געהאַט בלוזי תאוות, אין
אָווינע תאוות זיינען פאַלשע געטער, וואָס פאַרלאַנגען קרבנות,
מעג דאָס קאָסטן ווער ווייס וויפל און אין דעם פאַל האָבן זיי
געפונען אַ קרבן, וועמען ס'איז געווען „געפלאַכטן דער לאַרבער
קראַנץ אַרום דעם שטערן“.

אַט אַזוי האָב איד טאַקע איצטער אין מיין בריף אַרויסגעצויגן
דעם דאָרן — די קורצע, פון דיין האַנט אויסגעקריצלטע שורה האָט
מורא'דיק געאייטערט. איצט טראַכט איד בלוזי דערפון דו זאָלסט
ווערן ווידער פולשטענדיק געזונט און סוף כל סוף אויפשרייבן די
וואונדערפולע געשיכטע פון — — — — —

כ'בעט זיך איבערצוגעבן מיין גרוס און דאַנק צו דיין ליבע
מוטער, אויך צו עליק'ן. די „פאַרנאַלדעטע ספינקס“ איז,
ווי כ'שטעל זיך פאַר, פראַכטפול ווי אַלע מאַל. און שיק אין מיין
נאָמען אַלץ וואָס איז גוט אין מינע געדאַנקען און געפילן, און
אָווי פיל גרוסן און אַכטונג וויפל זי וויל פון מיר אננעמען, צו דער
ליידי פון ווימבלדאָן, וועמעס נשמה איז אַ בית המקדש פאַר
די פאַרוואונדערטע און אַן עיר מקלט פאַר די ליידנדע.

וויין קיינעם ניט אַט דעם בריוו — דערמאָן אויך ניט אין
דיין ענטפער קיין ווארט פון דאָס וואָס איד האָב דיר געשריבן.
דערצייל מיר פון דער וועלט פון שאַטנס, וואָס איד האָב אָווי
שטאַרק געליבט. דערצייל מיר אויך פון לעבן און פון דער
נשמה — — — כ'בין נייגעריק צו וויסן עפעס וואָס פון דער
פליג וואָס האָט מיך געביסן, און אין מינע יסורים איז דאָ
רחמנות.

דיין אַסקאַר.

8

קעניגלאַכע חפּיסה, רעדינג,
1 מער אַפּריל, 1897.

מיין ליבער ראָבי,
באַזונדער פון אַט דעם בריוו שיק איד דיר אַ מאַנסקריפּט.

וואָס וועט האָפּנטלאַך זיכער אַנקומען. אזוי גיך ווי דו האָסט
עם געלייענט, און נאַטירלאַך אויף מאד עדי, וועלכן איך נעם
אַלעמאָל אַרײַן אין כּלל, וויל איך אז דו זאָלסט עם לאָזן גענוי
קאָפּירן פאַר מיר.

ס'זײַנען דאָ אַ סך מאָטיוון פאַר וואָס איך וויל דאָס האָבן גע-
טאָן. אײַנער וועט געניגן. כ'וויל דו זאָלסט זײַן מײַן לײַטעראַרײַ-
שער צואה אויספירער ווען איך וועל שטאַרבן. דו זאָלסט זײַן דער
גאַנצער בעל דעה איבער מײַנע פּיעסן, ביכער און אַרטיקלען. אזוי
גיך ווי איך וועל אויסגעפּינען אַז איך האָב געזעצלאַך דאָס רעכט
צו מאַכן אַ צואה, וועל איך דאָס טאָן. מײַן ווייב פאַרשטייט ניט
מײַן קונסט. און סײַריל איז נאָך אַ קינד. דערפאַר ווענד
איך זיך נאַטירלאַך צו דיר, אזוי ווי איך טו דאָס פאַקטיש אין
אַלצײַט, און וואָלט גרײַליך וועלן דו זאָלסט האָבן אַלע מײַנע
ווערק. דער דעפּיצײט וואָס וועט ברײַנגען זײַער פאַרקויף מעג
ווערן געשטעלט אויפן חשבון פון סײַריל און ווײַוען.

ביזטו מײַן לײַטעראַרײַשער צואה-אויספירער, אזוי מוזטו באַ-
זײַצן דעם אײַנציקן דאָקומענט וואָס גיט אַ וואָסער ס'איז דער-
קלערונג פון מײַן אויסערגעוויינלאַכער אויפפירונג — — — ווען
דו וועסט דורכלייענען דעם בריוו וועסטו געפּינען די פּסיכאָלאָג-
נישע דערקלערונג פאַר אַ באַנעמען וואָס זעט אויס פון דרויסן
ווי אַ פאַראײַניקונג פון אַבסאָלוטער אירידיאַטישקײט און וואול-
גאַרער באַרײַערײַ.

אײַן טאָג מוז אַרויסקומען דער אמת — דאָס דאַרף ניט
זײַן דוקא כײַ מײַן לעבן — — — נאָר כ'האָב ניט קײַן חשק צו
שטײַן פאַר אַלע צײַטן אין דער לעכערלאַכער קונע אין וועלכער
זײַ האָבן מיר אַרײַנגעשטעלט, מחמת דעם פּשוטן טעם: כ'האָב
גע'ירש'נט פון מײַן טאַטע-מאַמען אַ נאָמען פון הויכער אויסצײַכ-
נונג אין לײַטעראַטור און קונסט, און כ'קאָן ניט דולדן אַז אַט
דער נאָמען זאָל זײַן געשענדעט פאַר דור-דורות.

כ'פאַרטידיק ניט מײַנע מעשים. כ'דערקלער זײַ. אין מײַן
בריוו געפּינען זיך אויך געוויסע שטעלן וואָס באַהאַנדלען מײַן
גײַסטיקע אַנטוויקלונג אין תּפּיסה, און די אומפאַרמיידלאַכע עוואָג-
לוציע וואָס איז פאַרגעקומען אין מײַן כאַראַקטער און אין מײַן
גײַסטיקער באַצײַאונג צום לעבן. כ'וויל אַז דו און די אַנדערע,
וועלכע זײַנען מיר נאָך טרײַ און סײַמפּאַטיזירן מיט מיר, זאָלן ווײַסן

נענוי אין וועלכער שטימונג און האלמונג כ'האָף אַרויסצוטערען אין דער וועלט.

געוויס פון איין שטאַנדפונקט ווייס איך, אז אין דעם טאָג פון מיין באַפרייאונג, גיי איך איבער בלויו פון איין תפיסה אין דער אנדערער. ס'זיינען אויך דאָ צייטן ווען די גאַנצע וועלט זעט מיר אויס ניט צו זיין גרעסער פון מיין צעל און אזוי פול מיט גרויל פאַר מיר. דאָך גלויב איך, אז אין אנהויב האָט גאָט באַשאַפן אַ וועלט פאַר יעדן מענטשן באַזונדער און אין אָט דער וועלט וואָס ליגט אין אונז זאָל מען זוכן צו לעבן. אַלנפאַלס וועסטו אָט דעם טייל פון מיין בריוו לייענען מיט ווייניקער פאַרדרום ווי די אנדערע. כ'דאַרף דיר זיכער ניט דערמאָנען וואָס פאַר אַ פליסיקע זאַך דאָס דיינקען איז ביי מיר — ביי אונז אַלעמען — און פון וואָס פאַר אַ צוקריכנדיקן שטאַף ס'באַשטייען אונזערע עמד פינדונגען. דערביי זע איך אַ סאָרט מעגלאַכן ציל צו וועלכן כ'קאָן מיר דערנענטערן מיט דער הילף פון דער קונסט. ס'איז ניט אומד וואַרשיינלאַך, אז דו וועסט מיר אין דעם באַהילפיק זיין.

בנוגע דער פאַרם פון קאָפירן, דיינק איך אז דער מאַנסקריפט איז צו לאַנג, אז אַ סעקרעטער זאָל דאָס קאָנען אונטערנעמען. און דיין אייגענער כתב, ליבער ראבי, אין דעם לעצטן בריוו, זעט אויס ספעציעל באַשטימט מיר צו דערמאָנען אז אָט די אויפגאַבע איז ניט פאַר דיר . . .

כ'דיינק אז די בעסטע זאַך איז צו זיין גאַנץ מאָדערנע און דאָס מאַכן אויף דער שרייב־מאַשין. ס'פאַרשטייט זיך, אז דער מאַנסקריפט טאָר ניט אַרויס פון דיין האַנט. אפשר קאַנסטו פועל'ן ביי מאַדאָם מאַרשאַל זי זאל דיר שיקן נאָר האַרנטאָז סטריט אָדער פעלימאָר גאַרדנס, איינע פון איר שרייב־מאַשין מיידל לאַך — אויף פרויען קאָן מען זיך מער פאַרלאָזן ווייל זיי האָבן ניט קיין זכרון פאַר דאָס וויכטיקסטע — כדי די קאָפיע זאָל ווערן געמאַכט אונטער דיין השגחה ?

כ'פאַרזיכער דיר, אז די שרייב־מאַשין ווען זי ווערט געשפילט מיט געפיל, איז ניט אומאַנגענעמער, ווי די פיאַנע, געשפילט פון אַ שוועסטער אָדער אַ נאָנטער קרובה. אדרבה, אַ סך פון די, וואָס זיינען שטאַרק צוגעבונדן צו דער היים ניבן איר דעם פאַרצוג. כ'ווינטשט אז די קאָפיע זאָל ווערן געמאַכט ניט אויף זייד פאַפיר, נאָר אויף גוטן פאַפיר אַזאָ וואָס ווערט באַנוצט פאַר טעאַ-

טערשטיק, מיט א ברייטן, רויט אָפגעטיילטן ראַנד פאַר קאָרעגירונג-
גען — — —

ווען די קאָפּיע ווערט פאַרטיק און איז קאָרעגירט לויטן מאַ-
נסקריפּט, אזוי שיק אָפּ דעם אָריגינאַל צו — — — . כדי
ס'זאָל זיין איין עקזעמפּליאַר פאַר דיר און איינער פאַר מיר.
ווייטערע צוויי קאָפּיעס זאָלן ווערן געמאַכט פון זייט 4 און
ניינטן בויגן ביז צו דער לעצטער זייט פון 14טן בויגן : „און דער
סוף פון דאָס אַלץ“ ביז „אַבער ניט צווישן דער קינסט און מיר“
(כ'ציטיר פון זכרון). דאָס גלייכן פון זייט 8 און 18טן בויגן פון
„ווען אַלץ גייט כּשורה וועל איך ווערן פּריי“ ביז „צו ביטערע
קרייטאַכער . . .“ אויף זייט 4. בינד דאָס צוזאַמען מיט אַנדע
רע שטעלן, וועלכע דו קאָנסט אויסקלייבן ווי דיר געפעלט, כל זמן
זיי זיינען גוט און די כּונה איז איידל, ווי למשל די ערשטע זייט
פון 15טן בויגן, און שיק איין עקזעמפּלאַר צו לידי — — , פון
וועלכער כּהאַב גערעדט ניט דערמאָנענדיק איר נאָמען. דעם
צווייטן צו — — —

כ'ווייס אז בירדע ליבהאַרציקע דאַמען וועלן הערן מיט אינ-
טערעס, ווי ס'גייט מיין נשמה — ניט אין טעאָלאָגישן זין, נאָר
איינציק און אַליין אין זין פון יענעם גייסטיקן באַוואוסטזיין, וואָס
איז אָפגעטיילט פון דעם גוף'ס ווירקלאַכע באַשעפטיקונגען. דאָס
איז אַ מין כּשורה אָדער בריוו וואָס זיי דערהאַלטן פון מיר —
דאָס איינציקע וואָס כ'וואָג זיי צו שיקן. ווען — — — וויל דאָס
ווייזן איר ברודער, וועמען כ'האַב אַלעמאָל האַלט געהאַט, מעג זי
דאָס טאָן. נאָר פאַר דער וועלט זאָל דאָס זעלבסטפאַרשטענדלאַך
בלייבן אַ שטריינגער סוד. דאָס דאַרף מען אויך געבן צו פאַר-
שטיין לידי — — —

ווערט די קאָפּיע געמאַכט אין האָרנטאָן סטריט, זאָל די שרייב-
מאַשין דאַמע אפּשר ווערן געשפייזט דורך אַ רעשאַטקע אין טיר,
אזוי ווי די קאַרדינאַלן ווען זיי קלייבן אויס אַ פּאַסט, ביז זי
טרעט אַרויס אויפן באַלקאָן און קאָן מודיע זיין דער וועלט :
„האַבעט מונרום עפּיסטאַלאַם“ (*), אין דער אַמת'ן איז עס דאָך
אַז ענציקלישער בריוו, און אזוי ווי די בולן פון הייליקן פאַר-
טער ווערן אָנגערופן נאָך די ווערטער מיט וועלכע זיי הייבן זיך אָן

(*) די וועלט האַט אַ שלחות

מעג מען פון איר ריידן ווי פון דער „עפיסטאלא“: אין קארצערע עט ווינקולים“ — — — (*).

— — — דארף ניט דערפארן אז ס'איז געווארן גער מאכט א קאפיע.

ווירקלאך, ראָבי, דאָס תפיסה־לעבן לערנט אויס צו זען מענטשן און זאכן ווי זיי זיינען אין דער ווירקלאכקייט. דערפאר פארשטיי־ נערט עס איינעם. דאָס זיינען די מענטשן אויסערהאלב דער תפיסה, וועלכע לאָזן זיך אַרײַנארן דורך דער אילוזיע פון אַ לעבן אין שטענדיקער באַוועגונג. זיי דרייען זיך אַרום און אַרום מיטן לעבן און העלפן מיט צו זיין אומווירקלאכקייט. מיר, וועלכע זיינען ניט באַוועגלאַך, מיר זיינען אי זעענדיק און אי וויסנדיק.

צי דער בריוו וועט יאָ אָדער ניט טאָן גוט צו איינגהאַרציקע נאטורן און אויסגעצערטע מוחות, מיר האט ער געטאן גוט. כ'האָב „אויסגערייניגט מיין בוזים פון אַ סך געפערלאַכן שטאָף“ (צו לייען אַ פראָזע ביים דיכטער, וועלכן מיר ביידע — דו און איך — האָבן אַמאָל געוואָלט אַוועקנעמען פון די פיליסטער).

כ'דארף דיר ניט דערמאָנען, אז דאָס בלוזי אויסדריקן זיך איז פארן קינסטלער די העכסטע און איינציקע פאָרם פון לעבן. מיר לעבן נאָר דורכדעם, וואָס מיר קאָנען זיך אויסריידן. פון די פיל, פיל זאכן פאר וועלכע איך האָב צו דאַנקען דעם גאַווערנאַר, איז ניטאָ קיין זאך פאר וואָס איר זאל אים זיין מער דאַנקבאַר ווי פאר זיין דערלויבעניש צו דיר צו שרייבן אויספירלאַך און אזוי באַריכות ווי איך ווינטש.

נאָנט פון צוויי יאָר האָב איך אין זיך געטראָגן אַ וואַקסנדיק לאַסט פון ביטערקייט, פון וועלכער איך האָב זיך איצט באַפרייט אַ היבש ביסל. אויף דער אַנדער זייט פון תפיסה־וואַנט שטייען עטלאַכע אָרימע שוואַרצע, אין סאַזשע באַשמירטע בוימער, וואָס ברעכן אויס גראַד איצט אין שפראַצונגען פון אַ כמעט שרייענדיקן גרין. כ'ווייס גאַנץ גוט וואָס אין זיי קומט פאָר. זיי געפינען זייער אויסדרוק.

אַלעמאָל דיינער,

אַסקאַר

• געשריבן אין תמיסה און אין קייטן

קעניגלאַכע תפוסה, רעדונג,
6טער אפריל, 1897

— — — באטראכט איצט, מיין ליבער ראבי, מיין פארשלאג.
כ'דיינק אז מיין פרוי, וועלכע איז אין געלמזאכן זייער פארנעם
און הויכהארציג, וועט אָפּגעבן צוריק די אויסגעצאלטע 75 פונט
וועלכע קומען אויס אויף מיין חלק. כ'בין אין דעם ניט מסופס.
נאָר כ'דיינק אז דער אָנבאָט דאַרף קומען פון מיר און איד וואָלט
ניט וועלן אננעמען פון איר קיין זאָך אַלס הכנסה : כ'קאָן אָנ-
נעמען וואָס מ'גייט מיר אויס ליבע און האַרצליכער צונויגונג, נאָר
ניט, וואָס מ'וואַרפט מיר צו ניט וועלנדיק, אָדער אונטער באַדינג-
גונגען. כ'וואָלט מיין פרוי ליבער געגעבן גט. זי קאָן מעגלאַך וויר-
דער היראטן. על כל פנים גלויב איד, אז זי וועט מיר דערלויבן,
אויב זי וועט זיין פרוי, צו זען מייע קינדער פון צייט צו צייט.
דאָס איז וואָס איד וויל. נאָר צוערשט מוז איד זי לאָזן פרוי,
און דאָס ליבער טאָן ווי אן ערנמאן דורך איינבויוגן מיין קאָפּ און
אַלץ מקבל באַהבה זיין.

זיי זיך מישב דעם גאַנצן ענין נאָך אַמאָל, אזוי ווי ער איז
געוואָרן דורך דיר, דורך דיין ניט גוט אויסגערעכנטע טאָט : און
לאָז מיר וויסן, וואָס דו און אנדערע דיינקען. נאָטירלאַך האָסטו
געוואָלט דאָס בעסטע; נאָר דיין אויפפאַסונג איז ניט געווען
ריכטיק.

כ'קאָן זאָגן פרוי און אָפּן אז ביסלאַכווייז קום איד צו דער
איבערצייגונג, אז אַלץ וואָס קומט פאַר, איז פון אונזער טובה
וועגן. אפשר איז דאָס פילאָזאָפיע פון א געבראָכן האַרץ, אָדער
רעליגיע, אָדער די טעמפע אַפּאַטיע פון יאוש. אַלץ איינס, וועלכן
מקור דאָס געפיל האָט : ס'איז שטאַרק אין מיר. צויבנדן צו
מיר מיין פרוי קעגן איר ווילן, וואָלט געווען אן עולה. זי האָט דאָס
פולע רעכט אויף איר פרייהייט. און ס'וואָלט געווען פאַר מיר אַ
פרייד ניט צו ווערן פון איר אונטערשטיצט. ס'איז אַ דערנידערי-
קענדיקע פּאָזיציע צו ווערן אויסגעהאַלטן פון איר. באַראַט זיך
מכח דעם מיט מאָר עדי. לאָז זיך פון אים ווייזן דעם בריוו וואָס
איד האָב אים געשריבן. בעט אויך דיין ברודער מיר צו געבן

אן עצה. ער האָט אַ גלענצנדיקן פאַרשטאַנד אין פּראַקטישע זאַכן.
אַזינד צו אַנדערע ענינים.

כ'האָב נאָך ניט געהאַט קיין געלעגנהייט דיר צו דאַנקען פאַר
די ביכער. זיי זיינען מיר געווען זייער ווילקאָמען. דאָס פאַר
כאָטן מיר די זשורנאַלן, איז געווען אַ שווערער קלאַפּ; נאָר דער
ראַמאַן פון מערעדיט האָט מיך מחיה געווען. וואָס פאַר אַ
געזונטע קינסטלער־נאַטור! ער האָט דורכאויס רעכט וואָס ער
שמעלט אַרויס דאָס געזונטע אַלס עיקר; נישקשה ביז איצט האָבן
געגאַלטן בלויז די ניט נאָרמאַלע אין לעבן און ליטעראַטור.

ראַסעטי'ס בריוו זיינען מוראַדיק; דורכזיכטיקע פעלשונ־
גען פון זיין ברודער. דאָך האָב איך מיט אינטערעס זיך פון זיי
דערוואוסט, אַז מײן עלטער פעטער'ס „מעלמאַט“ און מײן
מוטער'ס „סידאַניע“ זיינען געווען צווישן די ביכער וואָס האָבן
אים באַצויבערט אין זיין יוגנט.

בנוגע דער פאַרשווערונג, שפּעטער קעגן אים, גלויב איך
אַז זי איז באַמט באַשטאַנען און אַז די מיטל דערצו זיינען גע־
וואָרן געליפערט פון הייק'ס באַנט. דאָס פאַרהאַלטן פון אַ
דראַסל איז טשייני וואָס שיינט העכסט פאַרדעכטיק. הגם
וויליאַם ראַסעטי זאָגט: „כ'האָב אין דעם זינגען פון דראַסל כלל
ניט געקאַנט אַנטדעקן עפעס וואָס אומגעוויינלעכעס“.

גענוי אַזוי זיינען אויך סטיוונסאָנס בריוו אַ ביטערע אַנד־
טוישונג. ס'ווערט מיר דערפון קלאַר, אַז פאַר אַ ראַמאַנטישן
שרייבער קאָן ניט געבן קיין ערגערע סביבה ווי אַ ראַמאַנטישע
אין גאַנצער סטריט וואָלט סטיוונסאָן געקאַנט שרייבן אַ ניי בוך
אַ לאַ „דרוי מוסקעטירן“. אויף סאַמאַ האָט ער געשריבן בריוו
צו דער „טיימס“ איבער די דייטשן. כ'זע אויף שפורן דערפון.
וואָס פאַר אַן אימה'דיקן קאַמף דאָס קאַסט אָפּ, בעת מ'וויל פירן
אַ נאַטירלעכן לעבן. ווער ס'האַקט האַלץ פון זיין אייגענער טובה
וועגן, אָדער אום נוצן פאַר אַנדערע, דער זאָל ניט זיין אימשטאַנד
צו באַשרייבן ווי דאָס איז צוגעגאַנגען. נאַטירלעך לעבן איז באַמט
ניט באַוואוסט לעבן. דערמיט וואָס סטיוונסאָן האָט זיך גענומען
צום נראָבן האָט ער בלויז פאַרגרעסערט דעם קרייז פון דאָס גע־
קינסטלע. דאָס גאַנצע טרוקן בוך האָט מיר געלעזנט אויב איך
זאָל פאַרבריינגען מײן קומענדיק לעבן מיט לייענען באַדלעך אין אַ
קאַפּע, אַזוי וועל איך פירן אַ נאַטירלעכערן לעבן ווי בעת איך וועל

טאָן די אַרבייט פון אַ בוימלאך־אַרומשניידער אָדער וועל פלאַנצן
שאַקאָלאַד־בוימער אין בלאָטער־זומפן.

הויסמאַנסעס „ען רוט“ ווערט זייער איבערגעשעצט. ס'איז
פשוטער זשורנאַליזם. מ'הערט אין ערגעץ ניט קיין נאָמע פון דער
מוזיק וואָס דאָס באַשרייבט. די טעמע איז אַנטציקנד, נאָר דער
סטייל איז געוויס אָן שום ווערט, אָפגעלאָזן, שוואַך. דאָס פראַג־
צויזיש איז נאָך ערגער ווי ביי אַנע. אָנע באַמיט זיך צו זיין
אָפגעדראָשן, און דאָס געלינגט אים אויך ; הויסמאַנס פלייסט
זיך דאָס ניט צו זיין, און איז דאָס . . .

האַרדי'ס ראַמאַן איז אנגענעם, און דער סטייל איז פאַר־
קאָם ; און האַראַלד פרידריק'ס איז זייער אַן אינטערעסאַנטער
שטאַף.

דאָ איז תפיסה איז כמעט ווי ניטאָ קיין ראַמאַנען, וואָס
מיינע אַרימע מיט־אַרעסטאַנטן זאָלן קענען לייענען. כ'טראַכט
דערפאַר צו נעבן שפעטער אַ מתנה דער ביבליאָטעק אַן ערך פון
אַ טויזנט גוטע ראַמאַנען, דהיינו : סטיוונסאָן (נאָר ניטאָ אַ הויז „דער
שוואַרצער פּייל“), עטלאַכע פון טעקעריי (נאָר ניטאָ). פון
דזשיין אָסטין, (נאָר ניטאָ) און אַ פאַר גוטע ביכער אויפן
שטייגער פון עלטערן דיומאַ'ס, למשל פון סטענלי ווימאַן און
פון מאַדערנע יונגע לייט. דו האַסט גערעט פון הענלי'ס אַ
מקורב ? ס'קומט אויך אין באַטראַכט איינער פון ענטאָני האַפ'ס
קרייז.

נאָך אַסטערן קאַנסטו אויפשטעלן אַ צעמל פון אַ פערצן ביי
כער און באַזאָרגן אַז מ'זאָל זיי מיר לאָזן קריגן. די ווייניקע וואָס
רעכענען זיך ניט מיט דעם גאַנקורס טאַג־בוך וועלן זיי גע־
פעלן. פאַרגעס ניט, אַז כ'וואַלט וועלן אַליין באַצאָלן פאַר זיי.
ס'גרוילט מיר אַרויסצוגיין אין דער וועלט אָן אַן איינציקן
אייגענעם בוך. נאָר אפשר וועלן מיר שיינקען ביכער אייניקע
פון מיינע פריינט, למשל קאַסמאַ לענאַקס, רעדזשי טווינער,
נילבערט באַרגעס, מאַקס א. ד. ג. דו ווייסט, וועלכע איד
וואַלט וועלן האַבן : פלאַבער, סטיוונסאָן, באַדלער, מעטער־
לינג, דער עלטערער דיומאַ, קיטס, מאַרלאָ, משעטערטאַן,
קאַלערידזשי, אַנאַטאָל פראַנס, גאַטיע, דאַנטע און די גאַנץ
צע ליטעראַטור איבער דאַנטע, געמע און די גאַנצע לי־

טעראטור איבער נעמע, און אזוי ווייטער. כ'וועל דאס באַ-
טראַכטן פאַר אַ גרויסע געפעליגקייט, אויב ס'וועלן זיין צוגעגרייט
פאַר מיר ביכער — און אפשר האָב איך נאָך פריינט, וועלכע
וואָלטן גריילאָך וועלן עפעס וואָס טאָן פאַר מיר. מ'איז באַמת
זייער דאַנקבאַר, הגם כ'האָב מורא אז אָפּט זע איך אויס ווי איך
וואָלט דאָס ניט געווען. נאָך דו מוזט מיר דן זיין לכּף זכות.
ווייל אַ חוץ דאָס לעבן אין תּפּיסה האָב איך נאָך כּסדר געהאַט
פאַרדרוסן.

אַלס ענטפּער אויף דעם קאַנסטו מיר שיקן אַ לאַנגן בריוו,
וואָס זאָל זיך פאַרנעמען בלויז מיט פּיעסן און ביכער. דיין כתב
אין לעצטן בריוו איז געווען אזוי שרעקלאַך, אַקוראַט ווי דו וואָלסט
געשריבן אַ דריי בענדיקן ראָמאַן מכתּ די באַאומרואיקנדיקע פאַר-
שפּרייטונג פון קאַמוניסטישע אידייען צווישן די גבירים אָדער דו
טאַכסט אַ תל פון דיין יוגנט, וואָס איז אַלעמאָל געווען אזוי פיל
צוזאַנגנדיק און וועט דאָס אַלעמאָל בלייבן. קריוודע איך דיר וואָס
איך גיב אָן אַ פאַלשן מאַטיוו, אזוי מוזטו דאָס שטעלן אויפן חשבון
פון דער קראַנקהאַפּטער גערייצטקייט, וואָס איז אַ רעזולטאַט פון
דער לאַנגדויערנדיקער געפאַנגענשאַפט. נאָך איך בעט דיר, שרייב
דייטלאַך. ווען ניט זעט דאָס אויס אַקוראַט ווי דו האַסט נאָרניט
וואָס צו באַהאַלטן.

דאָ איז פאַראַן אַ סך וואָס איז אָפּשטויסנדיק. נאָך איך מוז
דיך טאַדלען פאַר דיר אַליין, ניט פאַר אַנדערע. גיב מיין בריוו
לייענען צו מאַד עדי. הערים וועט מיר באַזוכן שבת, האַפּף
איד.

גרים פון מיר אַרטור קליפּטאָן און פּרוי. כ'געפּין, זי האָט
אַ סך ענלאַכקייט צו ראַסעטי'ס פּרוי: די זעלבע הערלאַכע האַר.
נאָך זי איז נאַטירלאַך אַ זיסערעס וועזן. הגם מיס סידאַל איז
אויף באַצויבערנד און איר ליד געוויס.

אַלעמאָל דיין,

אַסקאַר.

צוויי ברייוו צו דער לאנדאנער

„דיילי קראניקל“

1. דער פאל פון וועכטער מארטין: עטלאכע גרויזאמקייטן פון תפיסה-לעבן.*

צום רעדאקטאר פון דער „דיילי קראניקל“.

געערטער הער — איך דערוויס זיך מיט גרויס באדויערן, דורך די קאלומס פון אייער צייטונג, אז דער וועכטער מארטין, פון רעדינ-גער תפיסה, איז געווארן אפגעזאגט פון זיין אמט, דורך די תפיסה-פארוואלטער, דערפאר וואס ער האט געגעבן עמליכע זיסע קיבלאך צו א קליין הונגריק קינד.

איך האב אליין געזען די דריי קינדער אין דעם מאנטיק פאר מיין ווערן באפרייט. זיי זיינען אקערשט געווארן פאראורטיילט, און זיינען געשטאנען אין א ריי אין דער צענטראלער האלע אין זייערע ארעסטאנסקע קליידער, טראגנדיק זייערע ליילעכער אונטער זייערע ארמס איידער זיי ווערן געשיקט צו די פאר זיי באשטימטע צעלן. איך בין גראד פארבייגעגאנגען, איבער איינע פון די גאלעריעס, אויף מיין וועג צום אויפנאמס צימער, וואו איך האב געדארפט האבן אז אונטערריידונג מיט א פריינט. זיי זיינען געווען נאך גאר קליינע קינדער, דער אינגסטער — דער וועמען דער וועכטער האט געגעבן די קיבלאך — איז געווען א דארער קליינער אינגל, פאר וועלכן זיי זיינען קענטיק ניט געווען אימשטאנד צו געפינען קליידער וואס זאלען זיין גענוג קליין אים צו פאסן.

עס פארשטייט זיך, אז איך האב געזען גענוג קליינע קינדער

* פארעפנטלאכט שבת דעם 28טען מאי, 1897 — צען טעג נאר

וויילדס ארויסגיין פון תפיסה.

אין תפיסה אינם פארלוף פון די צוויי יאָר אין וועלכע איך בין
 אליין געווען פאַרשפּאַרט. באַזונדערס האָט די ווענדסוואַרטער
 תפיסה אַנטהאַלטן אַלעמאַל אַ גרויסע צאָל קינדער. נור דאָס קליין
 קינד וועלכן איך האָב געזען אין דעם נאַכמיטאָק פון מאַנטיק, דעם
 17טן מאַי, אין רעדינג, איז געווען קלענער ווי וועלכער עס איז פון
 זיי. איך פאַרשפּאַר צו זאָגן ווי שטאַרק עס האָט מיר ווי געטאַן צו זען
 אָט די קינדער אין רעדינג. וואָרום איך האָב געוואוסט וואָס פאַר אַ
 באַהאַנדלונג עס דערוואַרט זיי דאָרטן. די אַכזריות וואָס ווערט
 פּראַקטיצירט טאָג און נאַכט אויף קינדער אין ענגלישע פּריזאָנס
 איז אומגלויבליך, אויסער פאַר די יעניקע וואָס האָבן דאָס אליין
 צוגעזען און זיינען באַקאַנט מיט דער ברוטאַליטעט פון דער סיסטעם.
 מענטשן פאַרשטייען ניט היינטיקע צייטן וואָס אַכזריות איז.
 זיי באַטראַכטן איר פאַר אַ מין שרעקלאַכער מיטלאַלטערלאַכער
 ליידנשאַפט, און פאַרבינדן איר מיט דעם מין מענטשן ווי עקעלין
 דא ראַמאַנאַ, און אַנדערע, וועמען דאָס אַבזיכטלאַך פאַראַורד
 זאָבן שמערצן האָט געגעבן אַן עכט משוגענעם פאַרגניגען. נור
 מענטשן פון דעם סאַרט פון עקעלין זיינען בלוזן אַבנאָרמאַלע טיפּן
 פון פאַרדאַרבענעם אינדיווידואַליזם. געוויינליכע אַכזריות איז
 פשוט'ע איריאַטישקייט. דאָס איז דער פּולשטענדיקער מאַנגל
 בון פאַנטאַזיע. דאָס איז דער רעזולטאַט אין אונזערע צייטן
 פון סטערעאָטיפישע סיסטעמען, פון שטריינג בינרדיקע געזעצן,
 און פון דומהייט. דאָס אוממענטשלאַכסטע אינם מאַדערנעם לעבן
 איז ביו־אָקראַטישקייט. אויטאָריטעט איז אזוי פאַרדאַרבלאָד פאַר
 די וואָס פּראַקטיצירן דאָס אַקוראַט ווי פאַר די אויף וועמען דאָס
 ווערט פּראַקטיצירט. דאָס איז די תפיסה פאַרוואַלטונג, און די סיס
 טעם וועלכע זי פירט דורך, וואָס איז דער הויפט קוואַל פון דער
 אַכזריות וואָס ווערט פּראַקטיצירט אויף אַ קינד אין תפיסה. די
 מענטשן וואָס האַלטן אויף אָט די סיסטעם האָבן נוטע קאוואַנעס. די
 וואָס פירן איר דורך זיינען אויך מענטשלאַך אין קאוואַנע. די פאַר
 אַנטוואַרטליכקייט ווערט אַרויפגעוואָרפן אויף די דיסציפּלינאַרע רע
 גולאַציעס. עס ווערט אָנגענומען, אַז ווען אַ זאך איז געזעצלאַך איז
 דאָס רעכט.

די איצטיגע באַהאַנדלונג פון קינדער איז שרעקליך, הויפט
 זאָכלאָך פון לייט וואָס פאַרשטייען ניט די פּסיכאָלאָגיע פון אַ
 קינד'ס נאַטור. אַ קינד קאָן פאַרשטיין אַ שטראַף געגעבן פון אַ יחיד,

ווי פון טאטע-מאמע אדער פון אפטרופוס, און קאן דאס אריבער-
 טראגען מיט א געוויסער מאס פון הסכמה. וואס דאס קאן ניט פאר-
 שטיין, איז א שטראף ארויפגעלייגט פון דער געזעלשאפט. דאס קאן
 ניט באגרייפן וואס געזעלשאפט איז. נאטירלאך, ביי דערוואקסענע
 מענטשן איז פונקט דער היפך. די יעניקע פון אונז וואס זיינען אין
 תפיסה, אדער ווערן געשיקט אהין, קאנען פארשטיין, און פארשטייען
 אויך, וואס דאס מיינט אזוינס דער קאלעקטיווער כח וואס מען רופט
 געזעלשאפט, און וואס מיר זאלן ניט דיינקן איבער זיינע מעמארן
 אדער באהויפטונגען, קאנען מיר זיך צווינגען דאס אנטזונעמען. פון
 דער אנדער זייט, איז שטראף ארויפגעלייגט אויף אונז פון א יחיד,
 א זאך וואס קיין דערוואקסן פערזאן דולדעט, אדער ווערט דערווארט
 צו דולדן.

דער רעזולטאט איז, אז דאס קינד, אוועקגענומען פון זיינע על-
 טערן דורך מענטשן וועלכע עס האט קיינמאל ניט געזען, און פון
 וועלכע עס ווייס גארניט, ווען עס געפינט זיך אין אן איינזאם און
 ניט באקאנט צעל, באהאנדלט פון פרעמדע פנימער, און געגעבן בא-
 פעלן און באשטראפט פון די פארטרעטער פון א סיסטעם וואס עס
 קאן ניט פארשטיין, ווערט עס באלד פארצוקט פון דעם ערשטן און
 באדייטנדיקסטן געפיל וואס ווערט פראדוצירט פונם מאדערנעם
 תפיסה-לעבן — דאס געפיל פון פחד.

דער פחד פון א קינד אין תפיסה איז כלל און א גרענעץ. איד
 דערמאן זיך איינמאל אין רעדינג, ווען איד בין ארויסגעגאנגען מאכן
 קערפערלאכע איבונגען, האבן איד געזען, אין דעם טונקל באליכטערן
 צעל אנטקעגן מיין אייגענעם, א קליין אינגל. צוויי וועכטער — ניט
 קיין אומפריינטלאכע מענטשן — האבן צו אים גערעדט, מיט א בא-
 שיינפערלאכער שטריינגקייט, אדער אפשר אים געגעבן א וועלכן עס
 איז אנווייז וועגן זיין אויפפירונג. איינער איז געווען מיט אים אין
 צעל, דער אנדערער איז געשטאנען פון דרויסן. דאס קינדס פנימל איז
 געווען ווי א וויסער קליין פון לויטער פחד. אין זיינע אויגן איז גע-
 ווען דער שרעק פון א פארפאלגטער חיה. דעם קומענדיקן פרימארגען
 האבן איד אים געהערט פרישטיקצייט וויינען, און שרייען מען זאל
 אים ארויסלאזן. זיין געוויין איז געווען נאך זיינע עלטערן. פון צייט
 צו צייט האבן איד געהערט דעם שטארקן קול פון דעם וועכטער אין
 דינסט, וואס הייסט אים שווייגען. דאך איז ער אפילו נאך ניט
 געווען פאראורטיילט פאר דעם קליין פארברעכן אין וועלכן ער איז

געווען אָנגעקלאָגט. ער איז געווען פשוט אַרעסטירט. דאָס האָב איך דערקענט נאָך זיין גיין אין די אייגענע מלבושים. פון דעסטוועגען האָט ער געטראָגען אַרעסטאַנסקע שיד און זאַקן. דאָס האָט באַוויזן, אַז ער איז געווען אַן אַרים אינגל, וועמעס אייגענע שיד, אויב ער האָט געהאַט וועלכע, זיינען געווען אין אַ שלעכטן צושטאַנד.

ריכטער און מאַגיסטראַטן, אין דער רעגל אַ גאַנץ אומוויסנ־דיק קלאַס, פאַרשפּאַרן אָפּט קינדער פאַר אַ וואָך, און מילדערן נאָכדעם אפשר דעם אורטייל וועלכן זיי זיינען באַרעכטיקט צו באַשטימען. זיי רופן דאָס אַן ״ניט אריינזעצן אַ קינד אין תּפּיסה״. עס פאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז אַ נאַרישער שטאַנדפּונקט פון זייער זייט. פאַר אַ קליין קינד איז צופּיל חריפות צו באַגרייפּן דעם אונ־טערשייד אין דער געזעלשאַפּטלאַכער לאַגע צווישן זיין אַרעסטירט ביזן משפּט אַדער נאָך דער פאַראורטיילונג. פאַר אים איז די שרעק־לאַכע זאָך צו זיין דאָרט איבערהויפּט. אין די אויגן פון דער מענטש־הייט האָט דאָס געדאַרפּט זיין אַ שרעקלאַכע זאָך פאַר אים צו זיין דאָרט איבערהויפּט.

אַט דער פּחד וואָס באַפאַלט און באַהערשט דאָס קינד, אַזוי ווי עס באַפאַלט אויך דעם דערוואַקסענעם מענטשן, ווערט נאַטירלאַך פאַרשטאַרקט איבער די קראַפּט דאָס אויסצורדיקן דורך דער איינ־זאַמער צעלן סיסטעם פון אונזערע תּפּיסות. יעדעס קינד ווערט גע־האַלטן פאַרשפּאַרט אין זיין צעל דריי און צוואַנציג שטונדן פון די פיר און צוואַנציג. דאָס איז אַ מורא'דיקע זאָך. צו פאַרשפּאַרן אַ קינד אין אַ טונקל באַלויכטענדיקער צעל, פאַר דריי און צוואַנציג שטונדן פון פיר און צוואַנציק, איז אַ ביישפּיל פון דער אכזריות פון דער דומהייט. אויב אַ יחיד, טאַטע־מאַמע אַדער אַפּעקול, וואַלט דאָס געטאָן צו אַ קינד, וואַלט ער געוואָרן שטריינג באַשטראַפּט. די געזעלשאַפּט צו פאַרהיטן אכזריות צו קינדער וואַלט תּיכף אויפגענו־מען די אנגעלעגנהייט. עס וואַלט געווען אַלגעמיין די אויסערטע פיינטשאַפּט פאַר יעדן ווער עס וואַלט נור געווען שולדיק אין אַזאַ אכזריות. אַ שווערער שטראַף וואַלט, אַנצווייפל, נאָכגעפּאָלט די פאַר־אורטיילונג. נור אונזער אייגענע אַקטועלע געזעלשאַפּט טוט אַליין ערגערס, און פאַר אַ קינד צו ווערן אַזוי באַהאַנדלט פון אַ פּרעמדער אַבסטראַקטער קראַפּט, פון וועמעס פּאָדערונגען עס האָט ניט קיין אַנונג איז אַ סך ערגער ווי ווען עס וואַלט געקראָגן די זעלבע באַהאַנד־

לונג פון זיין טאטן אָדער מאמען, אָדער פון וועמען עס איז וועלכן עס קען.

די אוממענטשלאַכע באַהאַנדלונג פון אַ קינד איז אַלעמאַל אוממענטשלאַך, קיין חלוק פון וועמען דאָס זאָל ווערן געטאָן. נור די אוממענטשלאַכע באַהאַנדלונג פון דער געזעלשאַפט איז פאַרן קינד שרעקלאַכער, ווייל עס איז ניטאָ צו וועמען צו אַפּעלירן. אַ טאַטע-מאַמע אָדער אַן אַפּעקון קאָן ווערן באַוועגט, און אַרויס-לאָזן דאָס קינד פון דעם טונקעלן איינזאַמן קאַמער אין וועלכן עס איז פאַרשפּאַרט. נור אַ וועכטער קאָן דאָס ניט. די מערסטע וועב-טערס האָבן האַלט קינדער. נור די סיסטעם פאַרבאַט זיי צו געבן דאָס קינד וועלכע עס איז הילף. טוען זיי דאָס, ווי וועכטער מאַרטין האָט געטאָן, ווערן זיי אַפּגעזאָגט.

די צווייטע זאַך פון וואָס אַ קינד ליידיט אין תּפּיסה איז הונגער. די שפּייז וואָס ווערט אים געגעבן באשטייט פון דעם געוויינלאַכן שלעכט-געבאַקענעם תּפּיסה-ברויט און אַ קענדל וואָסער פאַר פּריש-טיק אַרום האַלב נאָך זיבן. אַרום צוועלף אַ זייגער קריגט עס מיטאַן עסן, באשטייענדיק פון אַ צינענעם טעלער מיט קאַשע פון גראַבער קוקורוזע; און האַלב נאָך פינף קריגט עס אַ שטיקל טרוקן ברויט מיט אַ קענדל וואָסער פאַר זיין וועמשערע. אָט די דיעטע איז אין דעם פאַל פון אַ שטאַרקן דערוואַקסנעם מענטשן, שמענדיק פּראָדוקטיוו פון קראַנקהייט פון אַ געוויסן מין, הויפטוועכלאָך, נאַטירלאַך, אַ לויזן מאַגען, מיט דער באַגלייטנדיקער שוואַכקייט. פאַקטיש, ווערן אין אַ גרויסע תּפּיסה אויסגעטיילט רעגוליאַר פאַרהאַרטונגס מעדי-צינען, דורף די וועכטער, ווי אַ זעלבסט-פאַרשטענדלאַכקייט. אין פאַל פון אַ קינד, ווערט דאָס קינד, געוויינלאַך, אומבאַפּיאַיקט צו עסן שפּייז איבערהויפּט. יעדער איינער וואָס ווייס נור עפעס וועגען קינד-דער, ווייס ווי גרינג אַ קינד'ס פאַרדייאונג ווערט איבערגעפירט דורך אַן אויסברוד פון געווייז, אָדער פאַרדרוס און גייסטיגע יסורים פון וועלכע עס איז מין. אַ קינד וואָס האָט געוויינט אַ גאַנצען טאָג, און אפּשר אַ האַלבע נאַכטי, אין אַן איינזאַם טונקל צעל, און ווערט פאַר-צערט פון פּחד, קאָן איינפאַך ניט עסען קיין שפּייז פון אָט דעם גראַבן שרעקלאַכן מין.

אין פאַל פון דאָס קליין קינד צו וועמען וועכטער מאַרטין האָט געגעבען די קיכלאָך, האָט דאָס קינד געוויינט פאַר הונגער דינסטיק אין דער פּרי, און איז געווען כלל ניט אימשטאַנד צו עסן דאָס ברויט

און וואסער וואָס מען האָט אים דערלאָנגט פאַר זיין פּרישטיק. מאַר טיין איז אַרויסגעגאַנגען נאָכדעם ווי דער פּרישטיק איז געווען געבן, און געקויפט די עטלאַכע זיסע קיכלאַך פאַר דאָס קינד איידער צו זען עס הונגען. דאָס איז געווען אַ שיינע טאַט פון זיין זייט, און אַזוי געוואָרן אַנערקענט פון דאָס קינד, וואָס, גאַנץ אומבאַוואוסט פון די רעגולאַציעס פון דער תּפּיסה-פאַרוואַלטונג, האָט דערציילט איינעם פון די העכערע וועכטער ווי גוט אָט דער קלענערער וועכטער איז געווען צו אים. דער רעזולטאַט איז געווען, נאַטירלאַך, אַ מעלדונג און אַן אָפּזאָגונג.

איך קאָן מאַרטינען זייער גוט. איך בין געווען אונטער זיין אויפזיכט די לעצטע זיבן וואָכן פון מיין זיצן אין תּפּיסה. ווען ער איז געוואָרן באַשטימט אין רעדינג האָט ער געהאַט אויפזיכט איבער גאַלערע „סי“, אין וועלכער איך בין געווען פאַרשפּאַרט, אַזוי האָב איך אים געזען כּסדר. איך בין געווען גערירט פון זיין אייגנטימלאַך כּער גוטסקייט און מענשלאַכקייט אין דעם אופן ווי ער האָט גערעדט צו מיר און צו די אַנדערע צרעסטאַנטן. גוטהערציקע ווערטער האָבן אַ סך ווערט אין תּפּיסה, און אַ ליבלאַכן „גוט מאַרגן“ אָדער „גוטן אַוונט“ וועט עמיצן מאַכן גליקלאַך אין תּפּיסה, אויף וויפיל מען קאָן דאָס זיין אין אַ תּפּיסה. ער איז אַלעמאַל געווען איידל און פּריינטלאַך. איך ווייס צופעליק פון אַן אַנדער פּאַל אין וועלכן ער האָט ארויס געוויזן אַ סך גוטסקייט צו איינעם פון די צרעסטאַנטן, און איך האָב ניט קיין קווינקלניש דאָס צו דערמאָנען.

איינע פון די שרעקלאַכסטע זאַכן אין תּפּיסה איז די שלעכטס קייט פון די סאַניטאַרע איינאַרדנונגען. קיין צרעסטאַנט איז ניט דערלויבט אונטער קיינע אומשטענדן צו פאַרלאָזן זיין צעל נאָך האַלב נאָך פינף פאַרנאַכט. עס פאַרשטייט זיך, אַז ער ליירט פון לויזלייך ביקייט, מוז ער באַנוצען זיין צעל פאַר אַן אָפּטרעט, און פאַרבריינגען די נאַכט אין אַ שטינקנדיקע און אומגעזונטע לופט.

עטלאַכע טעג פאַר מיין ווערן פּריי פלעגט מאַרטין דורכגיין רונד אַרום, ביי האַלב נאָך זיבן, מיט איינעם פון די העכערע וועכטער, פאַר דעם צוועק צונויפקלייבן די צוצופטע אַלעטע שטריק און די געצייג פון די צרעסטאַנטן. אַ מאָל, אַקערשט ערשט פאַראורטיילט, און געליטן גוואַלטיק פון אַ לויזן מאָג, אַלס רעזולטאַט פון דער שפּייז, ווי דאָס איז אַלעמאַל דער פּאַל, האָט געבעטן דעם העכערן וועכטער אים צו דערלויבן אויסצוליידיקן דעם טאַפּ שמוץ אין זיין

צעל, מחמת דעם שרעקלאכן ריח אין צעל און די מעגלאכקייט צו
 ווערן ווידער קראנק אין דער נאכט. דער העכערער וועכטער האָט
 דאָס אַנטזאָגט אָבסאָלוט; דאָס איז געווען קעגען די געזעצן. דער
 מאַן האָט געדאַרפט פאַרבריינגן די נאָכט אין אַט דעם שרעקלאַכען
 צושטאַנד. דאָך מאַרטין, איידער צו זען אַט דעם עלטן מאַן אין
 אַזאַ אָבשייַלאַכן צושטאַנד הייַז ער געזאָגט, אַז ער וועט אַליין
 אויסליידיקן דעם מאַן'ס טאַפּ שם. און האָט דאָס אויך געטאָן. אַ
 וועכטער זאָל אויסליידיקן אַן אַרעסטאַנט'ס טאַפּ שמוץ אין, נאָטיר־
 לאַך קעגען די געזעצן, נור מאַרטין האָט דאָס געטאָן אַט דעם אַקט
 פון גוטטהעציגקייט צו דעם מאַן צוליב דער איינפאַכער מענטשלאַכ־
 קייט פון זיין באַראַקטער, און דער מאַן איז געווען זייער דאַנקבאַר.
 בנוגע די קינדער, איז לעצטענס געוואָרן אַ סך געשריבן וועגען
 דעם פאַרדאַרבלאַכן איינפלוס פון תּפּיסה אויף יונגע קינדער. דאָס
 וואָס איז געוואָרן געזאָגט איז נאָנץ אמת. אַ קינד ווערט פּולשטענדיק
 פאַרדאַרבן דורך דאָס תּפּיסה־לעבן. נור דער פאַרדאַרבלאַכער איינ־
 פלוס איז ניט דער פון די אַרעסטאַנטן. ער איז דער פון דער גאַנ־
 צער תּפּיסה סיסטעם — פון דעם דירעקטאָר, דעם פּריסטער, דעם
 וועכטער, די איינזאַמע צעל, די אָפּגעזונדערטקייט, די עקל־האַפטע
 שפּייז, די געזעצן פון די תּפּיסה־פאַרוואַלטער, די אַרט פון דער די־
 ציפּלין, ווי דאָס ווערט באַצייכנט פון דאָס לעבן. יעדעס מיטל ווערט
 אָנגענומען אָפּצוונדערן אַ קינד פון דעם אנבליק פון אַלע אַרעס־
 טאַנטן איבער זעכצן יאָר. קינדער זיצן אונטער אַ פאַרהאַנג אין
 קאַפּעלע, און ווערן געשיקט מאַכן איבונגען אין קליינע זונלאַזע
 הינטער־הויפּן. — אָפּטמאָל אַ שטייניקער הינטער־הויף, אָפּטמאָל אַ
 הויף הינטער די פאַבריקן — איידער אַז זיי זאָלן זען די עלטערע
 אַרעסטאַנטן ביים מאַכן איבונגען. נור דער איינציקער ווירקלאַכער
 פאַרמענטשלאַכנדיקער איינפלוס אין תּפּיסה איז דער איינפלוס פון
 די אַרעסטאַנטן. זייער מונטערקייט, אונטער שוידער־האַפטע אומ־
 שטענדען, זייער סימפּאַטיע איינער פאַרן צווייטן, זייער באַשיידנ־
 קייט, זייער איידלקייט, זייערע ליבלאַכע באַגריסונג שמיכלס ווען
 זיי באַגעגענען איינעם די אַנדערע, זייער פּולשטענדיקער אונטער־
 וואַרפונג אין זייערע שטראַפּן, זיינען אַלע גאַנץ וואונדערבאַר, און
 איך אַליין האָב פון זיי געלערנט אַ סך גוטע לעקציעס. איך שלאָג
 ניט פאַר, אַז די קינדער זאָלן ניט זיצן הינטער אַ פאַרהאַנג אין
 קאַפּעלע, אָדער אַז זיי זאָלן מאַכן איבונגען אין אַ ווינקל פון דעם

אלגעמיינעם הויף. איך ווייז בלויז אן, אז דער שלעכטער איינפלוס אויף די קינדער איז ניט, און קאן קיינמאל ניט זיין, דער פון די ארעסטאנטן, נור איז, און וועט בלייבן אלעמאל, דער פון דער תפיסה סיסטעם גופא.

עס איז ניטאָ קיין איינציקער מענטש אין דעריןנער תפיסה וואָס וואָלט ניט גערן איבערגענומען אויף זיך די דריי קינדער'ס באַ-שטראָפונג פאַר זיי. ווען איך האָב זיי געזען דאָס לעצטע מאל איז דאָס געווען דער דינסטיק נאָך זייער פאַראורטיילונג. איך האָב גע-מאכט איבונגען האַלב נאָך עלף, מיט אַן ערד אַנדערע צוועלף מע-נער, ווען די דריי קינדער זיינען פאַרבייגעגאנגען נאָנט פון אונז, אונ-טער דער אויפזיכט פון אַ וועכטער, קומענדיק פון דעם פייכטן, האַרטן שטיינערנעם הינטערהויף, אין וועלכן זיי זיינען געווען מאַכן איבונגען. איך האָב געזען די גרעסטע מיטלייד און מיטגעפיל אין די אויגען פון מיינע חברים ווען זיי האָבן געקוקט אויף זיי.

ארעסטאנטן זיינען, אַלס קלאַס, אויסערסט גוטגעריקט און מיטפילנדיק איינער צום אַנדערן. ליידין און די געמיינשאַפֿטליכקייט פון ליידין מאַכן מענטשן גוטגעריקט, און טאָג נאָך טאָג, ווען איד האָב דורכגעטראָטן דעם הויף פֿלעג איד פילן מיט נחת און פרייד וואָס קאַרלייל רופט ערנעצוואו „דער שטילשווייגנדיקער ריטימישער צויבער פון מענטשלעכער חבֿר'שאַפט“. אין אַט דער, ווי אין אַלע אַנדערע זאַכן, זיינען פילאַנטראָפֿן און לייט פון זייער אַרט, ניט אויפן ריכטיקן וועג. דאָס זיינען ניט די אַרעסטאנטן וואָס באַדאַרפֿן רעפֿארמירונג. דאָס זיינען די תפיסות.

עס פאַרשטייט זיך, אז קיין קינד אונטער פּערצן יאָר אַלט דאַרף בללֿ ניט ווערן געשיקט אין תפיסה. דאָס איז אַן אומזיניקייט, און, ווי אַ סך אַנדערע אומזיניקייטן, פון אַבסאָלוט טראַגישע רע-זולטאַטן. אויב זיי ווערן דאָך געשיקט אין תפיסה, טאָ זאָלן זיי אין פאַרלוף פון טאָג זיין אַ ווערקשטאַט אָדער שולצימער מיט אַ וועכטער. ביי נאַכט זאָלן זיי שלאָפֿן אין אַן אַלגעמיינעם שלאָפֿציר מער, מיט אַ וועכטער וואָס זאָל אויף זיי געבן אַכטונג. מען זאָל זיי דערלויבן צו מאַכן איבונגען פאַר ווייניקסטנס דריי שטונדן אַ טאָג. די פינסטערע, שלעכט ווענטעלירטע, שטינקנדיקע תפיסה צעלן זיינען שוידערהאַפט פאַר אַ קינד, שוידערהאַפט באַמת פאַר יעדן איינעם. איינער אַטעמט שטענדיק איין שלעכטע לופט אין תפיסה. די שפייז געגעבן צו קינדער זאָל באַשטיין פון טיי מיט ברויט'און-פּוטער און

וּפ. תפיסה וּפ. אין זייער גוט און געוונט. א רעזאלוציע אין פאר-
לאמענט קאן באשליסן די באהאנדלונג פון קינדער אין א האלב
שטונדע. איך האָף אז איהר וועט אויסנוצן אייער איינפלוס צו
האבן דאָס געטאָן. דער אופן ווי קינדער ווערן באהאנדלט קענענ
ווערטיק אין ווירקלאך א מיאוסער פארברעכן קעגען מענטשלעכקייט
און שכל הישר. דאָס קומט פון דומהייט.

לאָמיק ציען אייער אויפמערקזאמקייט צו אן אנדער שרעקלאַ-
כער זאך וואָס גייט אָן אין ענגלישע תפיסות, כאמת, אין די תפיסות
פון דער גאַנצער וועלט, וואו עס ווערט פראַקטיצירט די סיסטעם פון
שוויגען און צעלן פאַרשפאַרונג. איך וויל אָנווייזן אויף דער גרויסער
צאל מענטשן וועלכע ווערן משוגע אָדער גייסטיק שוואַך אין תפיסה.
אין קאָטאָרגעס אין דאָס, נאטירלאַך, זייער געוויינלאַך; דאָס איז
אויך צו געפינען אין געוויינלאַכע תפיסות, אַזוינע ווי די אין וועל-
כער איך בין געווען פאַרשפאַרט.

מיט דריי חדשים צוריק האָב איך באַמערקט צווישן די אַרעם-
מאַנטן, וואָס האָבן געמאַכט איבונגען מיט מיר, א יונגערמאַן, וועל-
כער האָט מיר אויסגעזען צו זיין נאַריש אָדער אידיאָטיש. יעדער
תפיסה, נאטירלאַך, האָט אירע אידיאָטישע קליענטן, וועלכע קומען
ווידער און ווידער אַמאָל, און מען קאָן זאָגען אז זיי וואוינען אין
תפיסה. נור אַט דער יונגערמאַן האָט מיר אויסגעזען צו זיין מער ווי
געוויינלאַך אידיאָטיש, מחמת זיין נאַרישן שמייכל און אידיאָטישן
לאַכן צו זיך אַליין, און די אייגענטימלאַכע אומדואיקייט פון זיינע
אומאויפהערלאַך זיך טרייסלנדיקע הענט. ער איז געוואָרן באַמערקט
פון אַלע אַנדערע אַרעסטאַנטן מחמת די זאָנדערבאַרקייט פון זיין
אויפפירונג. פון צייט צו צייט האָט ער אויסגעפעלט ביים מאַכן איר
בונגען, וואָס איז געווען פאַר מיר אַ סימן אז ער איז געוואָרן באַ-
שטראַפט דורך פאַרשפאַרונג אין זיין צעל. ענדלאַך האָב איך אויסגע-
פונען, אז ער געפינט זיך אונטער באַאַבאַכטונג, און ווערט באַאַבאַכ-
טעט פון וועכטער טאָג און נאַכט. ווען ער האָט זיך באַוויזן ביים
מאַכן איבונגען האָט ער אַלעמאָל אויסגעזען היסטעריש, און פלעגט
גיין ראַדאָרום וויינענדיק אָדער לאַכנדיק. אין קאַפּעלע פלעגט ער זיצן
גלייך אונטער דער באַאַבאַכטונג פון צוויי וועכטער, וועלכע פלעגען
אים באַאַבאַכטן אויפמערקזאָם די גאַנצע צייט. אָפטמאָל פלעגט
ער באַגראָבן זיין קאָפּ אין זיינע הענט, אַ פאַרברעכן קעגן די רעגולאַר-
ציעס פון דער קאַפּעלע. און זיין קאָפּ פלעגט תיכף קריגן אַ קלאַפּ פון

א וועכטער, אזוי אז ער זאל האלטן זיינע אויגן אָנגעשטעלט שטענדיק אין דער ריכטונג פון אבענדמאל טיש. אָפטמאל פלעגט ער וויינען — ניט אָנמאכן דערביי קיין שום טומל — נור מיט טרערן וואָס פליסן אַרונטער זיין פנים און מיט אַ היסטערישן כליפן אין האַלז. אָפטמאל פלעגט ער שמייכלן אידיאָטיש צו זיך אַליין און מאַכן האַוואַיעס. ביי מער ווי איין געלעגענהייט איז ער געוואָרן אַרויסגעשיקט פון קאַפּ פּעלע צו זיין צעל, און איז נאָטירלאַך געוואָרן כסדר באַשטראַפּט. אזוי ווי דער באַנק אויף וועלכן איד בין געזעסן אין קאַפּעלע איז געוועזן דירעקט קעגען דעם באַנק אויף וועמעס ברעג דער אומגליק־לאַכער מענטש איז געוואָרן אוועקגעזעצט, האָב איך געהאַט די פּולע מעגלאַכקייט אים צו באַאָכטן. איד האָב אים אויך געזען, נאָטירלאַך, כסדר ביים מאַכן איבונגען, און באַמערקט אז ער ווערט משוגע און ווערט באַהאַנדלט אזוי ווי ער וואָלט זיך דאָס כּלומרשט מאַכן.

פאַראַכטאַגן שבת בין איך געווען אין מיין צעל, ארום איינס אזייגער, פאַרנומען אין רייניקן און שיערן די צינענע כלים וואָס איד פלעג נוצען פאַר מיטאַך. פּלוצלונג בין איך געוואָרן אויפגעשוידערט דורך דעם וואָס דער תּפּיס־שווייגען איז געוואָרן אונטערגעבראַכן פון זייער שרעקלאַכע און רעוואַלטירנדיקע קולות, אָדער גענויער, פון אַ רעווען, ווייל פון אָנהויב האָב איך געטראַכט, אז אַ וועלכע עס איז בהמה, אַן אָקס אָדער אַ קו, ווערט געפירט פאַרטאַטשנע צום שלאַכט הויז, אויסערהאַלב די תּפּיס־הווענט. נור איד האָב דאָך באַלד באַ־מערקט, אז דאָס רעוון קומט פון קעלער, און איד האָב פאַרשטאַנען אז אַן עלנטער מענטש ווערט געשמיסן. איד פאַרשפאַר צו זאָגען ווי עקלהאַפט און שוידערהאַפט דאָס איז געווען פאַר מיר, און איד האָב אָנגעהויבן טראַכטן ווער קאָן דאָס זיין וואָס ווערט באַשטראַפּט אויף אַזאַ סקאַנדאַליעזן אופן. פּלוצלונג האָט מיר אויפגעשוינט, אז זיי שמייסן מעגלאַך אַט דעם אומגליקלאַכן משוגענעם. מיינע געפילן אין דער אָנגעלעגענהייט דאַרפן ניט ווערן פאַרציכנט; זיי האָבן גאַרניט צו טאָן מיט דער פּראַגע.

דעם קומענדיקן טאָג, זונטיק דעם 16טן מאַי, האָב איך געזען דעם עלנטן פאַרריקטן ביים מאַכן איבונגען. זיין שוואַד, מיאוס, צרה'דיק פנים, פאַרשוואַלן פון טרערן און היסטעריע, כמעט אומ־מעגלאַך צו דערקענען. ער איז אַרומגעגאַנגען אין מיט־רינג מיט די אַלמע לייט, די בעטלער, און די הינקדיקע לייט, אזוי אז איד בין

געווען אימשטאנד אים צו באַאבאכטן די גאַנצע צייט. דאָס איז גע-
ווען מיין לעצטער זונטיק אין תפיסה. אַ פּוּלשטענדיק ליבלאָכער טאַג,
דער פּיינסטער טאַג וואָס מיר האָבן געהאַט אין אַ גאַנץ יאָר, און דאָ,
אין דער שיינער זונליכט, איז אַרומגעגאַנגען אַט די עלנטע באַשע-
פעניש — באַשאַפן אַמאָל אין דער געשטאַלט פון גאַט — שטשינד-
דיק מיט די ציינער ווי אַן אַף, און מאַכנדיק מיט זיינע הענט די
פאַנטאַסטישע גרימאַסן, אַזוי ווי ווען ער וואָלט געשפּילט אין דער
לופט אויף אַ וועלכן עס איז אומזיכטבאַרן שטרייך-אינסטרומענט,
אַדער אַראַנזשירט און געמאַכט קעגן באַוועגונגען אין אַ וועלכן עס איז
קוריאָזן שפּיל. אַלע וויילע פּלעגן אַט די היסטערישע טרערן, אַן
וועלכע קיינער פון אונז האָט אים ניט געזען, מאַכן שמוציקע ריטש-
קעלאַד אויף זיין ווייסן געשוואַלענעם פנים. דער שוידערהאַפּטער
און קאַלמבליטיקער רייץ פון זיינע גרימאַסן האָבן אים געמאַכט
אויסזען ווי אַ חוּק. ער איז געוועזן אַ לעבעדיק גראַמעסק. די אַנ-
דערע אַרעסטאַנטן האָבן אים אַלע באַאבאכטעט, און קיינער פון זיי
האַט ניט געשמייכלט. יעדער האָט געוואוסט וואָס אים איז געשען,
און אַז ער ווערט געטריבן צו משוגעת — איז שוין געווען משוגע.
נאָך אַ האַלב שעה האָט אים דער וועכטער אַוועקגערוּפן, און איד בין
זיך משעה, באַשטראַפּט. לבל הפחות איז ער ניט געווען מאַנטיק ביים
מאַכן איבונגען, הגם איד דיינק, אַז איד האָב אים באַמערקט ביים
ראַג פון דעם שטיינערנעם הינטערהויף, אַרומגייענדיק אונטער דער
אויפזיכט פון אַ וועכטער.

דינסטיק — מיין לעצטער טאַג אין תפיסה — האָב איד אים
געזען ביים מאַכן איבונגען. ער איז געווען ערגער ווי פּריער, און איז
ווידער געוואָרן אַריינגעשיקט. זינט דאָן ווייס איד ניט מער פון אים,
נור איד האָב אויסגעפונען פון איינעם פון די אַרעסטאַנטן וואָס איז
אַרומגעגאַנגען מיט מיר ביים מאַכן איבונגען, אַז ער האָט געקראָגן
פיר און צוואַנציק שמיץ אין קיכהויז, שבת נאַכמיטאָק לויטן באַפעל
פון די וויזיטנדיקע ריכטער, לויטן באַריכט פון דאָקטאָר. דאָס רעווען
וואָס האָט אונז אַלעמען אויפגעשוידערט איז געווען זיינער.
אַט דער מאַן ווערט אַן צווייפל, משוגע. תפיסהדאָקטוירים
האַבן ניט קיין ידיעה פון קיין שום גייסטיקער קראַנקהייט. זיי זיי-
נען אַלס אַ קלאַס אומוויסנדיקע מענטשן, די פאַטאַלאָגיע פון מח איז
זיי אומבאַווסט. ווען אַ מענטש ווערט משוגע, באַהאַנדלען זיי אים
ווי ער מאַכט זיך עס כלומרשט. זיי לאָזן אים באַשטראַפּן ווידער און

ווידער אמאל. נאטירלאך ווערט דער מענטש ערגער. ווען געוויינלאכע שטראפן ווערן אויסגעשעפט, מעלרעט דער דאקטאר די פאלן צו די ריכטער. דער רעזולטאט איז שמייסן. זעלבסטפארשטענדלאך ווערן געגעבן די שמיץ ניט מיט א קאנטשיק מיט ניין לעדערנע לאקשן. דאס איז וואס ווערט אנגערופן שמייסן מיט ריטער. דער איינ-סטרומענט איז א שטעקן; נור דער רעזולטאט אויף דעם עלנטז איז דיאטישן מענטשן קאן מען זיך פארשטעלן.

זיין נומער איז, אדער איז געווען, א. 2. 11. עס איז מיר אויך געלונגען אויסצוגעפינען זיין נאמען. ער איז פרינץ. עפעס וואס דארף ווערן געטאן פאר אים. ער איז א סאלדאט, און זיין שטראף איז באשטימט פון קריגס געריכט. דער טערמין איז זעקס חדשים. דריי דארפן נאך דורכגיין.

מעג איד אייך בעטן אויסצונוצן אייער איינפלוס, מען זאל אונ-טערויכן אט דעם פאל, און צו זען אז דער משוגענער ארעסטאנט זאל ווערן ריכטיק באהאנדלט ?

א באריכט פון די מעדיצינישע פארוואלטער איז פון קיין שום ווערט. מען קאן זיך פשוט אויף זיי ניט פארלאזן. די מעדיצינישע אינספעקטארן שיינען ניט צו פארשטיין דעם אונטערשייד צווישן אידיאטסטווע און משוגעת — צווישן די גאנצע אפועזנהייט פון א פונקציע אדער ארגאן און די קראנקהייט פון א פונקציע אדער ארגאן. אט דער מאן א. 2. 11. וועט, איד האב קיין ספק, זיין אימשטאנד צו זאגן זיין נאמען, דעם כאראקטער פון זיין פארברעכן, דעם טאג פונם חודש, דעם דאטום פון דעם אנהייב און דעם אויסגיין פון זיין שטראף, און ענטפערן אויף יעדער איינפאכער פראגע: נור אז זיין מח איז קראנק לאזט ניט איבער קיין ספק. פארלויפיק איז דאס א שוין דערהאפטער דועל צווישן אים און דעם דאקטאר. דער דאקטאר קעמפט פאר א טעאריע. דער מאן קעמפט פאר זיין לעבן. איד בין שטארק גערן, אז דער מאן זאל געווינען. דאך זאל דער גאנצער פאל ווערן עקזאמינירט פון ספעציאליסטן וועלכע פארשטייען מארד-קראנק-הייט, און פון מענטשן מיט מענטשלאכע געפילן וועלכע האבן נאך שכל הישר און רחמנות. עס איז ניטא קיין גרונט, אז דער סענטי-מענטאליסט זאל ווערן אויפגעפאדערט זיך אריינצומישן. ער טוט אלעמאל אז צרות.

דער פאל איז א באזונדער ביישפיל פון דער אכזריות אומצור-שיידבאר פון א נארישער סיסטעם, ווייל דער איצטיקער דירעקטאר

פון רעדינג איז אַ מאַן פון איידלן און מענטשלאַכן כאַראַקטער. שטאַרק באַליבט און רעספעקטירט פון אַלע אַרעסטאַנטן. ער איז געוואָרן אויסגעקליבן לעצטן יולי, און כאַטש ער קאָן ניט ענדערן די רעגעלן פון דער תּפּיסה סיסטעם האָט ער געענדערט דעם גייסט איז וועלכן זיי פּלעגן ווערן דורכגעפירט אונטער זיין פּאַרגייער. ער איז זייער פּאַפּולער ביי די אַרעסטאַנטן און ביי די וועכטער. ער האָט ווירקלאַך פּולשטענדיק געענדערט דעם גאַנצן טאָן פון דעם תּפּיסה־לעבן. פון דער אַנדער זייט, איז די סיסטעם, אויסער זיין מאַכט אויף וויפּיל עס איז נוגע דאָס ענדערן אירע רעגעלן. איד האָב ניט קיין צווייפּל, אַז ער זעט טעגלאַך אַ סך פון וואָס ער ווייס צו זיין אומ־גערעכט, דום, און גרויזאַם. נור זיינע הענט זיינען געבונדן. נאַטיר־לאַך האָב איד ניט קיין ידיעה איבער זיינע ווירקלאַכע אַנזיכטן אי־בער דעם פּאַל, פון א. 2. 11. ווי אויך ניט, כאַמת, איבער זיינע אַני־זיכטן וועגען אונזער איצטיקער סיסטעם. איד אורטייל אים בלויז דורך דער פּולשטענדיקער ענדערונג וואָס ער האָט אַריינגעבראַכט איז רעדינגער תּפּיסה. אונטער זיין פּאַרגייער איז די סיסטעם געווען דורכגעפירט מיט די גרעסטע גרויזאַמקייט און דומהייט. — איד פּאַרבלייב, מיין הער, אייער געהאַרבואַמער דינער,

אַסקאַר וויילד.

מאי 27, (1897).

2. תּפּיסה רעפּאַרם. — „לייענט דאָס ניט אויב איד ווילט זיין היינט גליקלאַך“.

צום רעדאַקטאָר פון דער „דילי קראַניקל“.

געערטער הער, — איד פאַרשטיי, אַז דעם אינערן מיניסטער'ס געזעץ־פּאַרשלאַג, צו רעפּאַרמירן די תּפּיסות, וועט אַט די וואַך ווערן פּאַרגעלייגט צום ערשטן אָדער צום צווייטן מאַל, און אזוי ווי איד ער צייטשריפט איז געווען די איינציקע צייטונג אין ענגלאַנד וואָס האָט גענומען אַ ווירקלאַכן און לעבאַפּטן אינטערעס אין אַט דער וויכטיקער פּראַגע, האָף איד, אַז איר וועט מיר דערלויבן, ווי איינער וועלכער האָט געהאַט לאַנגע פּערזענלאַכע דערפּאַרונגען פון לעבן אין אַן ענגלישער תּפּיסה, אַנצואווייזן וואָסערע רעפּאַרמען

זיינען זייער דרינגנדיק נויטיק איף אונזער איצטיקער דומער און בארבארישער סיסטעם.

פון א לייטארטיקל וואָס איז געווען געדרוקט אין אייערע קאָד לומס מיט אַן ערך אַ וואָך צוריק, דערווייַס איד זיך, אַז די הויפט רעפאָרם וואָס איז פאַרנעשלאָגן איז אַ העכערונג אין צאָל פון איינ-ספעקטאָרן און אַפיציעלע באַזוכער וועלכע זאָל האָבן צוגאַנג צו אונז זענען ענגלישע תּפּיסות.

אַזאַ רעפאָרם ווי די איז גאַנץ נוצלאָז. די סיבה איז אויסערסט איינפאַך. די אינספעקטאָרן און פּרידנס ריכטער וועלכע באַזוכן די תּפּיסות, קומען דאָרט מיטן צוועק צו זען, אַז די תּפּיסה רעגולאַציעס זאָלן פּינקלאַך ווערן אויסגעפירט. זיי קומען ניט פאַר קיין אנדער צוועק, זיי האָבן אויך ניט קיין מאַכט, אַפּילו ווען זיי זאָלן האָבן דעם ווילן, צו ענדערן אַן איינציק פאַראַגראַף אין די רעגולאַציעס. קיין אַרעסטאַנט האָט נאָך ניט געהאַט די מינדסטע פאַרלייכטערונג, אויפּמערקזאַמקייט, אָדער באַאכטונג פון וועלכע עס איז אַפיציעלע באַזוכער. די באַזוכער קומען ניט צו העלפן די אַרעסטאַנטן, נאָר צו זען, אַז די געזעצן זאָלן ווערן דורכגעפירט. זייער ציל אין קומען איז צו פאַרזיכערן די דורכפירונג פון אַ נאַריש און אוממענטשלאַך געזעץ, און, אַזוי ווי זיי מוזן האָבן עפּעס אַ באַשעפּטיקונג, נעמען זיי זייער גוט אכט דאָס צוטאָן. אַן אַרעסטאַנט וועלכע מען האָט דער-לויבט די קלענסטע פּריווילעגיע ציטערט פאַרן אַנקומען פון די איינ-ספעקטאָרן. זייער צוועק איז, זעלבסטפאַרשטענדלאַך, צו באַווייזן די אויסגעצייכנטע דיסיפּלין וואָס זיי האַלטן אויף.

די נויטיקע רעפאָרמען זיינען זייער איינפאַך. זיי זיינען נוגע די באַדערפנישן פון קערפּער און די באַדערפנישן פון גייסט פון יעדן אומגליקלאַכן אַרעסטאַנט.

בנוגע דעם ערשטן, זיינען פאַראַן אין די ענגלישע תּפּיסות דריי פערמאַנענטע שטראָפּן אויטאָריזירט פון געזעץ :

1. הונגער.
2. שלאָפּלאָזיגקייט.
3. קראַנקהייט.

די שפּייז צוגעשטעלט צו אַרעסטאַנטן איז כלל ניט גענוג. די מערסטע פון איר איז רעוואַלטידנדיק אין איר באַראַקטער. קיינע פון איר איז ניט גענוג. יעדער אַרעסטאַנט ליידט טאָג און נאַכט פון הונגער. אַ געוויסע מאָס פון שפּייז ווערט גענוי אויסגעוואויגן אונז

פאר אונז פאר יעדן ארעסטאנט. עס איז יוסט גענוג אויפצוהאלטן,
ניט נענוי דאָס לעבן; נאָר די עקזיסטענץ. נור מען איז תמיד גע-
קוועלט פון די שמערצן און יסורים פון הונגער.

דער רעזולטאַט פון די שפייז — וועלכע באַשטייט אין די
מערסטע פאלן פון שלעכטער קאשע, פעטס און וואַסער — איז קראַנק-
הייט אין דער פאָרם פון אומאויפהערלאַכער לויזליביקייט. אַט די
הלאַת, וועלכע ווערט סוף כל סוף אַ כראַנישע קראַנקהייט ביי די
מערסטע אַרעסטאַנטן, איז אַן אַנערקענטע אינסטימוציע אין יעדער
תפיסה. אין ווענדסוואַירטער תפיסה, צום ביישפּיל — וואו איד בין
געווען פאַרשפאַרט פאַר צוויי חדשים, ביז מען האָט מיד געדאַרפט
אַריבערפירן אין האָספיטאַל, וואו איד בין געבליבן פאַר נאָך צוויי
חדשים — גייען די וועכטער רונד אַרום צוויי אָדער דריי מאל אַ
מאָג מיט פאַרהאַרטונגס מעדיצינען, וועלכע זיי טיילען אויף צו יעדן
אַרעסטאַנט אַלס אַ געוויינלאַך זאַך. נאָך אַן ערד אַ וואָך פון אַזאַ
באַהאַנדלונג איז ניט נייטיק צו זאַגען, אַז די מעדיצינען מאַכן קיין
שום איינדרוק ניט. דער עלנטער אַרעסטאַנט ווערט דעמאַלט אַי-
בערגעלאָזן אַ פאַרצוקונג צו דער אַפשוואַכנדיקסטער אונטערדריקט-
דיקסטער און דערנידערנדיקסטער קראַנקהייט, וואָס מען קאָן זיך
פאַרשמעלן: און אויב, ווי דאָס טרעפט אָפט, ער פאַרפעלט, מחמת
פּיזישער שוואַכקייט, צו פאַרענדיקן די פון אים פאַרלאַנגטע באַווע-
גונגען ביים שטראָפּראַד אָדער ביים מיל, ווערט ער געמאַלדן פאַר
פּוילקייט און באַשטראָפּט מיט דער גרעסטער שטריינגיקייט און
ברוטאַליטעט. אויך דאָס איז נאָך ניט אַלץ.

קיין זאך קאָן ניט זיין ערגער ווי די סאַניטאַרע איינאַרדנונגען
פון ענגלישע תפיסות. אין די אַלטע צייטן פלעגט יעדער צעל ווערן
באַזאָרגט מיט אַ וועלכן עס איז מין אָפּטרעט. אַט די אָפּטרעטן זיי-
נען איצט געוואָרן אָפּגעשאַפט. זיי עקזיסטירן ניט מער. אַנשטאַט
דעם ווערט צוגעשטעלט יעדן אַרעסטאַנט אַ קליין בלעכענע בלי. דריי
מאַל אַ מאָג איז דעם אַרעסטאַנט דערלויבט אויסצוליידיקן זיין
אורינאַל. נור אים איז ניט דערלויבט צו האַבן אַ צוגאַנג צו די
תפיסה-טואַלעטס, אַ הויז איין שעה ווען ער איז ביים מאַכן איבונגען.
און נאָך פינף אַ זייגער אין אַוונט איז אים ניט דערלויבט צו פאַר-
לאָזן זיין צעל אונטער קיין שום אויסרייד, אָדער פאַר קיין שום
אורואַך. אַלס פּועל יוצא דערפון ווערט אַ מענטש, וואָס ליידט פון אַ
לויזן מאַגען, אַוועקגעשטעלט אין אַזאַ עקלאַפּטער לאַגע אַז עס איז

ניט נויטיק זיך ליינגער אפצושטעלן אויף דעם, אז עס וואלט געווען
 אומפאסנדיק זיך אפצושטעלן אויף דעם. דער עלנט און די מאטערנישן
 וואס די ארעסטאנטן מאכן דורך אלס רעזולטאט פון רעוואלוציאנערישע
 סאניטארע איינארדנונגען זיינען גאנץ אומבאשרייבליך. און די
 עקלדיקע לופט פון די תפיסה-צעלן, פארמערט דורך א סיסטעם פון
 ווענטילאציע וואס איז גאנץ אומוויקזאם, איז אזוי איבלדיק און
 קראנקהאפט, אז עס איז ניט קיין אומגעוויינלעכע זאך פאר וועכטער,
 צו ווערן שטארק קראנק ווען זיי קומען ארויס אין פרימאנען פון
 דער פרישער לופט און עפענען און אונטערזוכן יעדער צעל. איד
 האב דאס אליין געזען ביי מער ווי דריי געלעגנהייטן, און עטלעכע
 פון די וועכטער האבען דאס מיר דערמאנט אלס איינע פון די
 עקלהאפטסטע זאכן וואס זייער אמט לייגט ארויף אויף ווי.
 די שפיין צוגעשטעלט צו די ארעסטאנטן זאל זיין גענוג און גע-
 זונט. עס זאל ניט זיין פון אזא באראקטער וואס זאל פראדוצירן
 אומאויפהערלעכע לויזלייביקייט. וואס איז צוערשט א פאראיבער-
 גייענדיקע קראנקהייט און ווערט שפעטער א פערמאנענטע חלאת.
 די סאניטארע איינארדנונגען אין ענגלישע תפיסות דארפן ווערן
 אין גאנצן איבערגעאנדערשט. יעדן ארעסטאנט זאל ווערן דערלויבט
 דער צוגאנג צו די טואלעטס ווען נויטיק, און אויסצוליידיקן זיין
 אורינאל ווען נויטיק. די איצטיקע סיסטעם פון ווענטילאציע איז
 יעדער צעל איז גאנץ נוצלאז. די לופט קומט דורך איינע גראטעס.
 און דורך א קליינעם ווענטילאטאר אין דעם קלייניקן פארנארטעוועטן
 פענסטער, וואס איז ווייט צו קליין, און צו שלעכט געבויט אריינצו-
 לאזן א געניגנדיקע מאס פון פרישער לופט. איינעם איז דערלויבט
 ארויסצוגיין פון זיין צעל בלויז אין איין שעה פון די פיר און צוואנציג
 וואס שטעלט צוזאמען דעם לאנגען טאג, און אזוי אטעמט מען איין
 די מעגלעכסט עקלהאפטסטע לופט פאר דריי און צוואנציג שטונדן.
 וואס באטרעפט די באשטראפונג פון שלאפלאזיקייט, עקזיס-
 טירט זי בלויז אין כינעזישע און ענגלישע תפיסות. אין כינע ווערט
 זי דורכגעפירט דורך אריינשטעלן דעם ארעסטאנט אן א קליינעם
 באמברשטייג; אין ענגלאנד דורך די מיטלען פון דער ברעמערבעט.
 דער צוועק פון דער ברעמערבעט איז צו פראדוצירן שלאפלאזיקייט.
 עס איז ניטא קיין אנדער צוועק אין דעם, און געלינגט תמיד. און
 אפילו ווען איינעם ווערט שפעטער דערלויבט א הארטן מאטראץ,
 ווי דאס פאסירט אינם לויף פון זיצן אין תפיסה, ליידיט מען אלץ

פון שלאָפלאָזיקייט. וואָרום שלאָף, אזוי ווי אַלע געזונטע זאָכן, איז אַ געוואוינהייט, יעדער אַרעסטאַנט וואָס איז געלעגן אויף אַ ברעך טערבעט ליידיג פון שלאָפלאָזיקייט. דאָס איז אַ רעוואָלטירנדיקע און אינגאַראַנטע שטראַף.

וואָס איז שייך צו די באַדערפנישן פון גייסט, בעט איד, אַז איר זאָלט מיר דערלויבן צו זאָגען עפעס וואָס :

די איצטיקע תפיסה־סיסטעם, זעט אויס כמעט ווי צו האָבן פאַר איר ציל די צעברעכונג און די צעשמערונג פון די גייסטיקע פיזיקייטן. די פראָדוקציע פון משוגעת איד, אויב ניט איר ציל, זי-כער אירע רעוולוטאָנן. דאָס איז אַ גוט פעסטגעשטעלטער פאַקט. אירע אורזאָכן זיינען דייטלאַך. באַרויבט פון ביכער, פון יעדן אומ־גאַנג מיט מענטשן, איזאָלירט פון יעדן מענטשלאַכן און פאַרמענטש־לאַכנדיקן איינפלוס, פאַרדאַמט צו אייביקן שטילשווייג, באַרויבט פון יעדער פאַרבינדונג מיט דער אויסערלאַכער וועלט, באַהאַנדלט ווי אַ פאַרשטאַנדלאָזע חיה, ברוטאַליזירט אונטער דעם ניוואַ פון וועל־כער עס איז טירישער באַשעפניש, קאָן דער עלנטער מענטש וואָס איז פאַרשפאַרט אין אַן ענגלישער תפיסה זיך שווער אַרויסדרייען פון צו ווערן משוגע. איד וועל זיך ניט אָפּשטעלן אויף אַט די גרוילקייטן; נאָך ווייניקער אַרויסרופן וועלכע עס איז אויגעבליקלאַכע סענטי־מענטאַלע אינטערעסן אין אַט די קעגנשטאַנדן. דערפאַר וועל איד, מיט אייער דערלויבניש, בלויז אַנדייטן וואָס עס זאָל ווערן געמאַן.

יעדער אַרעסטאַנט זאָל האָבן אַ געניגנדיקן זאַפּאָס פון ביכער. קעגננוערטיק איז קיינעם ניט דערלויבט כלל קיין ביכער, אין משך פון די ערשטע דריי חדשים פון זיצן אין תפיסה, אַ חוץ אַ ביבל, געבעט־בוך און הימנענבוך. נאָכדעם איז דערלויבט יעדן איין בוך אַ וואָך. דאָס איז ניט בלויז ניט גענוג, נור די ביכער וואָס שמעלן צוזאַמען אַ געוויינלאַך תפיסה־ביבליאָטעק זיינען פולשטענדיק נוצלאָז. זיי באַ־שמיען הויפּטזעכלאָך פון דריטקלאַסיקע, שלעכט געשריבענע, אזוי גערופענע רעליגיעזע ביכער, געשריבן באַשיינפערלאַך פאַר קינדער און כלל ניט פאַסנדיק פאַר קינדער אָדער פאַר וועמען עס איז אַנ־דערש. אַרעסטאַנטן דאַרפן ווערן דערמוטיקט צו לייענען, און זאָלן קריגען וואָס פאַר אַ ביכער זיי ווילן, און די ביכער זאָלן ווערן נוט אויסגעקליבן. קעגענווערטיק ווערט די אויסוואַל פון ביכער געמאַכט פון תפיסה־פריסטער.

אונטער דער איצטיקער סיסטעם ווערט אַן אַרעסטאַנט דער־

לויבט צו זען זיינע פריינט פיר מאָל אַ יאָר, יעדעס מאָל צו צוואַנציק מינוט. דאָס איז זייער ניט ריכטיק. אַן אַרעסטאַנט זאָל ווערן דערלויבט צו זען זיינע פריינט איינמאָל אַ חודש, און פאַר אַ פאַרנונפטיקער צייט. די קעגנווערטיק אַנגענומענע פאַרם אויסצורשמעלן אַן אַרעסטאַנט פאַר זיינע פריינט, זאָל ווערן געענדערט. אונדזער טער דער איצטיקער סיסטעם, ווערט דער אַרעסטאַנט אָדער איינגעשלאָסן אין אַ גרויסן אייזערנעם שטייג אָדער אין אַ גרויסן הילצערנעם קאַסטן, מיט אַ קליינער עפענונג, באַדעקט מיט דראַמענער געז, דורך וועלכער עס איז דערלויבט אים אַנצוקוקן. זיינע פריינט ווערן אַריינגעשמעלט אין אַן ענלאַכן שטייג, אַ דריי אָדער פיר פוס אָפּנער רוקט, און צוויי וועכטער שטייען צווישן זיי זיך צוצוהערן, און, אויב זיי ווילן, אַפּצוהאַלטן אָדער אונטערברעכן די אונטעררידונג, אזוי ווי עס קאָן פאַסירן.

איך שלאָג פאַר, אַז אַן אַרעסטאַנט זאָל ווערן דערלויבט צו זען זיינע קרובים אָדער פריינט אין אַ צימער. די איצטיקע רעגולאַציעס זיינען אומבאַשרייבליך רעוואַלטירנדיק און פּלאַגנדיק. אַ באַזוך פון (אונזערע) קרובים אָדער פריינט איז פאַר אַן אַרעסטאַנט אַ פאַרשטאַרקונג פון דערנידעריקונג און גייסטיקן עלנט. אַ סך אַרעסטאַנטן, איידער צו אונטערשטיצן אַזאַ אָפּקומעניש, זאָגען זיך אַפּ אין גאַנצן פון צו זען זייערע קרובים. און איך קאָן ניט זאָגן, אַז איך בין איבעראַשט. ווען איינער זעט זיין אַדוואַקאַט, זעט ער אים אין אַ צימער מיט אַ גלעזערנער טיר, וואָס פון דער אַנדער זייט שטייט דער וועכטער. ווען אַ מאַן זעט זיין ווייב און קינדער, אָדער עלטערן, אָדער זיינע פריינט, זאָל אים ווערן דערלויבט די זעלבע פּריווילעגיע. צו ווערן אויסגעשמעלט, ווי אַן אַף אין אַ שטייג, פאַר מענטשן וועלכע מען האָט ליב, און וועלכע האָבן יענעם ליב, איז אַ ניט גייטיקע און שוידערהאַפטע דערנידעריקונג.

יעדן אַרעסטאַנט זאָל ווערן דערלויבט צו שרייבן און קריגען אַ בריוו ווייניקסטנס איינמאָל אַ חודש. קעגענווערטיק איז איינעם דערלויבט צו שרייבן בלויז פיר מאָל אַ יאָר. דאָס איז כלל ניט גענוג. איינע פון די טראַגעדיעס פון תּפּיסה־לעבן איז וואָס עס פאַרוואַנדלט אַ מענטשנס האַרץ אין שטיין. די געפילן פון נאַטירלאַכער ליבשאַפט, ווי אַלע אַנדערע געפילן, פאַרלאַנגען צו ווערן געשפּייזט. זיי שטאַרבן לייבט פון אויסגעמאַרעטקייט. אַ קורצער בריוו, פיר מאָל אַ יאָר, איז ניט גענוג צו דערהאַלטן ביים לעבן די איידעלערע און מענטשלאַכערע

צווייגונגען דורך וועלכע די נאטור ווערט סוף כל סוף געהאלטן
עמפינדלאך צו יעדן פיינעם אדער שיינעם איינפלוס וואס קאן היילן
א צובראכענעם און רואינירטן לעבן.

די געוואוינהייט צוצעקריפלן און אויסשטרייכן ארעסטאנטן
בריוו דארף ווערן אפגעשטעלט. קעגנווערטיק, ווען אן ארעסטאנט,
מאכט א וועלכער עס איז קלאגע קעגן דער תפיסה־סיסטעם, ווערט
אט דער טייל בריוו אויסגעשארן מיט א שער. פון דער אַנ-
דער זייט, אויב ער מאכט א וועלכע עס איז קלאגע בעת ער רעדט
צו זיינע פריינט דורך די גראטעס פון דעם שטייג, אדער דער עפענונג
פון דעם הילצערנעם קאסטן, ווערט ער ברוטאלזירט פון די וועכטער,
און געמעלדעט פאר שטראף יעדער וואָך ביז דער נייער באַזוך קומט
אָן. אין וועלכער צייט ער וועט דערוואַרט צו האָבן געלערנט, ניט
קלוגשאַפט, נאָר כיטרעקייט, אין דאָס דערלערנט מען שטענדיק.
דאָס איז איינע פון די עטלאַכע זאַכן וואָס מען לערנט זיך אויס אין
תפיסה. גליקלאַכערווייז זיינען די אַנדערע זאַכן, אין געוויסע פאַלן,
פון העכערער וויכטיגקייט.

אויב איר זאל אַנגיין א וויילע ליינגער, מעג איר זאָגן אַט
דאָס ? איר האַט פאַרנעשלאָגן אין אייער לייטאַרטיקל, אַז קיין
תפיסה־פריסטער זאל ניט ווערן דערלויבט צו האָבן וועלכע עס איז
פאַרוואַלטונג אָדער באַשעפטיקונג אויסערהאַלב די תפיסה גופא.
נור דאָס איז אַ זאך פון ניט־וויכטיקייט. די תפיסה־פריסטער זיינען
אין נאַצן נוצלאָז. זיי זיינען, אַלס אַ קלאַס, נוט מיינענדיקע, נור
באַמת נאַרישע, דומע מענטשן. זיי זיינען פון קיין הילף צו קיין
ארעסטאנט. איינמאַל אין יעדע זעקס וואָכן אָדער אין דעם ערד,
דרייט זיך אַ שליסל אין דעם שלאָס פון יעדענס צעלן־טיר, און דער
פריסטער קומט אַרײַן. ער פרעגט איינעם צי מען האַט געלייענט די
ביבל. מען ענטפערט „יע“ אָדער „ניין“, ווי דער פאַל קאן זײַן. ער
ציטירט דעמאָלט עטלאַכע פסוקים, און גייט אַרויס און פאַרשליסט
די טיר. אַפּטמאַל לאָזט ער איבער אַ ביכל.

די באַאמטע וועמען עס זאָלן ניט זײַן דערלויבט צו האָבן אַ וועל-
כע עס איז באַשעפטיקונג אויסערהאַלב דער תפיסה אָדער צו האָבן
וועלכע עס איז פריוואַטע פראַקטיק, זיינען די תפיסה־דאָקטוירים.
קעגענווערטיק האָבן די תפיסה־דאָקטוירים געוויינלאַך, אויב ניט
אַלעמאַל, אַ גרויסע פריוואַטע פראַקטיק, און האַלטן שטעלעס אין
אַנדערע אַנשטאַלען. דער רעזולטאַט איז, אַז די געזונטהייט פון די

ארעסטאנטן איז גאנץ פארנאכלעסיקט, און דער סאניטארער צור
שטאנד פון דער תפיסה ווערט גאנץ פארוען. אלס א קלאס, באטראכט
איד, און האב פון מיין פריסטער יונגט אן שמענדיק באטראכט,
דאקטוירים אלס די מענטשלעכסטע פראפעסיע אין דער געזעלשאפט.
נור איד מוז מאכן אן אויסנאם פאר תפיסהדאקטוירים. וויי
פיל איד האב זיי באגעגנט, און פון וואס איד האב געזען פון זיי
איז האספיטאל און אנדערשוואו, זיינען זיי ברוטאל אין מאנירן גראב
אין טעמפעראמענט, און גאנץ גלייכנילטיק צו דער געזונטהייט פון
די ארעסטאנטן, אדער זייער באקוועמליכקייט. אויב תפיסהדאקט
טוירים וואלטן ווערן פארבאטן צו פראקטיצירן פריוואט, וואלטן זיי
געווען געצוואונגען צו נעמען א וועלכן עס איז אינטערעס אין דער
געזונדהייט און סאניטארע באדינגונגען פון די מענטשן אונטער זייער
אויפזיכט.

איד האב זיך באמיט אָנצואווייזן אין מיין בריוו אויף עטלאכע
פון די רעפארמען וואָס זיינען נויטיק פאַר אונזער ענגלישער תפיסה
סיסטעם. זיי זיינען איינפאַך, פראַקטיש, און מענטשלעך. זיי זיינען,
גאַטירלאַך, בלוז אן אָנהויב. נור עס איז צייט, אז אן אָנהייב זאָל
ווערן געמאַכט, און דאָס קאָן זיך אָנהייבן בלוז דורך אַ שטאַרקן
דרוק פון דער עפנטלאַכער מיינונג פאַרמולירט אין אייער איינפלוס
רייכער צייטונג, און געשטיצט פון איר.

נור צו מאכן ווירקזאם אפילו אַט די רעפארמען, מוז ווערן אַ סך
געטאָן, און די ערשטע, און אפשר די שווערסטע אויפגאַבע, איז צו
פאַרמענטשלעכן די דירעקטאָרן פון די תפיסות, צו ציוויליזירן די
וועכטער און פאַרקריסטלאַכן די פריסטער. — אייערער א. א. וו.

דער פארפאסער פון דער „באלאדע פון רעדינג תפיסה“.

מערץ 23, (1898)

באמערקונגען און דערקלערונגען

פון איבערוועצער *

* אריגינעל האב איד געפלאנט אנמערקן בלויז אויף וויילד'ס פער-
זענלאכע אנדייטונגען. נור כדי זיין ווערק זאל זיין קלאר פאר יעדן אידישן
ליענער, האב איד צוגעגעבן אויך צווינע באמערקונגען (און פארטייטשונגען)
וואס זיינען נויטיק צוליבן מאנגעל אין אן ענציקלאפעדיש ווערטערבוך אין
אידיש.

ק. מרמר

א טייל וויילד־פארשער זוכן צו באַ-
וויזן אַרנאָלד'ס איינפלוס אויף
וויילד'ן, נאָר דער לעצטער האָט דאָס
קיינמאל ניט אנערקענט און פאַרהאַלט
זיך צו אַרנאָלד'ן זייער קריטיש.

„אינע פון די שענסטע באַ-
שעפענישען וועלכע איך האָב ווען
עס איז געקענט“ (זייט 94) —
פריילין שוסטער (זע לידי פון
ווימבלדאָן).

אַפּאָלאָ. דער גאַט פון מוזיק
און דער באַשיצער פון די שיינע
קונסטן אין אַלטן גריכנלאַנד. ער
ווערט אָפט פאַרגעשטעלט מיט דער
לירע אין האַנט. (זיין אָנהייב איז
סעמיטיש. אַפּאָליאַכאַל (עבל) איז
איינער פון די נעמען פון סעמי-
טישן זונענגאָט „תמוז“. ביי די אַל-
טע אידן איז „יובל“ געווען דער פּאָ-
טער פון מוזיק. בראשית ד' 21).

איריפיד (זע פעלאַפירן).

אינפערנאַ (זע מאַלעבאָלע).

אנע, זשאַרזש (געב. 1848). דער
שרייבער פון פּאָפּולערע פּראַנצויזי-
שע ראַמאַנען.

אַסטאָן, דזשיין (1775—1817).
זי ווערט געציילט צווישן די ענגלי-

אויבערהערשער פון דער ביר-
געראַפֿעך גערעכטיקייט (זייט 102)
דער רוימישער פּראָקוראַטאר פון
יהודה, שמרון און אדום, פון יאָר 47
ביז 85 פאַר'ן אונטערנאַנג פון דער
צווייטער אידישער מלוכה. זיינע
ננישות און אכוריות צו אידן האָבן
אַרויסגערופן אַ סך רעוואָלטן, און
ער האָט געמוזט פאַרן נאָר רויס זיך
פאַרענטפערן פאַר זיינע פאַרברעכנס.
(לויט אַ שפעטערע קריסטלאַכע לע-
גענדע, האָט פּילאַטוס הרטה געהאַט
וואָס ער האָט געקרייציקט יעזוס'ן און
איז צוזאַמען מיט זיין ווייב איבער-
געגאַנגען צו קריסטנטום).

אָקלי סטריט. די גאַס אין
משעלסי, לאַנדאָן, וואו וויילד'ס מאַמע
און ברודער האָבן געוואוינט און וואו
ער האָט זיך איפּגעהאַלטן די לעצטע
טעג פאַר זיין פאַראַרטטיילונג.

אַסטען אַלפרעד (1835—1913),
זינט 1896 איז ער געווען דער אַפּי-
ציעלער „פּאָעט לאַריעט“ (געקרוינטער
דיכטער) פון ענגלאַנד, וואָס דאַרף
באַזינגען מאַנאַרכיסטישע און פּאָ-
טריאַטישע געשעענישן.

אַרנאָלד, מעטיו (1822—1888)
ענגלישער דיכטער און קריטיקער,
פּראָפּעטאר פון פּאָעזיע אין אַקספּאָרד.

שע קלאסיקער און אירע ראמאנען ווערן נאך אויך איצט א סך נע-לייענט.

אַבענדמאַל מיש. אַלטאר אין קריסטלאַכער קירד, וואו עס ווערט אַפנעריכט די צערעמאניע פון היי-ליקן אונטמאַלצייט (זע מעסע).

אַנגאַסטיציזם. די לערע אז דער „יסוד כל היסודות“, דער עצם פון אַלץ וואס עקזיסטירט וועט חסיד בלייבן פארבארגן פונם מענטשן. די זיכוחים וועגן נאט, פאר און קעגן וועלן אייביק בלייבן ניט אנטשירן. אט די לערע איז געווארן באגרינדעט דורך די ענגלישע געלערטע ספענסער (1820-1904) און האַקסלי (1825-1895). דער לעצטער האט דאָס אַ נאָמען געגעבן „אַנאַסטיציזם“ (ניט וויסן) אַלס קעגנזאָץ צו דער לערע פון „נאַסטיציזם“, וועלכע מיינט, אַז זי ווייס דעם נאַצן אַמת.

„אַלמן מאַטראָז“ — (זע קאַלע רידזש).

אַלטראַויסט פון איטאַליענישן ווארט „אַלטער“ (דער אַנדערער), וואָס שטעלט זיין לעבן אינם דינסט פון אַנדערע. דער קעגנזאָץ פון ענאָאיסט (עגאָ — איד) וואָס לעבט נאָר פאַר זיך אַליין.

אַנטינאַטיסט. דער וואָס האַלט, אַז מען קאָן זיין גוט און וואויל, אפילו ווען מען פירט זיך אויף קאַפּויר פון דער אַנערקענטער מאַראַל. (אין 17טן י. ה. זייגען אַנטינאַטיסטן

געווען קריסטלאַכע סעקטאַנטן. איצט זיינען זיי ניט מער פאַרבונדן מיט קיין קירד).

„איפּסיסימאָ ווערבאַ.“ די סא-מע אייגענע ווערטער

אַלד ביולי. הויפט קרימינאַל נע-ריכט פון לאַנדאָ. אַקציריע, דאָס וואָרפן אַז אומ-חו אויף דאָס לעבן.

אַרטאָלאָגען. אַלע פּויגל וועמעס פלייש איז אַ נעשטאַקער ביסן ווערן איז ענגלאַנד אַנגערופן מיטן נאָמען פון דעם קליינעם פּויגל אַרטאַלאָ, וואָס ווערט ספּעציעל נעשטאַפט פאַר דער קיד.

אומגליקלאַכער מאַן (זייט 64) אַ געוויסער מר. טיילאַר, איז געווען אַנגעקלאַגט אין פאַרפירן די יונגע לייט וואָס ער האָט אין זיין „פּלאַץ“ פאַרגעשטעלט פאַר וויילד'ן. ער איז געווען צוזאַמען מיט וויילד'ן אויף דער אַנקלאַגבאַנק און געוואָרן פאַר-אורטיילט צו דער זעלכער שווערער שטראַף.

אַפענאַץ (אָדער מינערוואַ). די געטין פון חכמה, שלום, פאַרטיידיקני-דיקע און וויסנשאַפטלאַכע קרינספּיר-רונגען, און נאָר-אַרבעט. אַרצאַכע, אַ מענטשלאַכע טאַכטער, איז געווען אַ ספּעציאַליסטין אין וועבן. האָט זי אַר-יכעפּאַר-ניט די געטין זיין צו פאַרמעסן מיט איר אין דער וועי-בערייקונסט, אַרצאָכע האָט פאַרלאָרן כאַטש נאָר אַ האַר און זי האָט זיך אויסגעגליכן מיט די געטין. האָט זי זיך געוואָלט אויפהענגען אויף אַ מאַטאַק פאַדים, נאָר אַטענאַמינערוואַ האָט איר פאַרוואַנדלט אין אַ שפּין.

זי זאל אייביק שפינען איר שיינעם געוועב.

אָנזשעלאָ, דער היפאקריט אין שעקספיר'ס דראַמע „מדה כנגד מדה“.

אַריסטאָטל (384—322 פ. ס.) ווילד שרייבט אין די „אינטענישאַנס“ אַז אַריסטאָטל'ס אַפּהאַנדלונג איבער פּאָעזיע, איז אַ פּולקומען קליין ווערק פון עסטעמישע קרייטיק. „עס איז ניט פולקום אין דער פארם, ווייל עס איז שלעכט געשריבן, עס באַשטייט מעגלאַך פון נאַטיצן אַנגעפּינטלט פאַר אַ לעקציע איבער קונסט, אַדער פון אַפּגעזונדערטע פּראָנעמענטן באַשטימט פאַר אַ גרעסער בוך, נאָר איז טעמפּעראַמענט און באַהאַנדלונג איז דאָס פּולקום“.

אַרטור (אָדער אַרטוס). לויט דער אַלטער לעגענדע איז ער געווען אַ מין „וועלטיקייזער“. ער האָט רעגירט איבער ענגלאַנד און פון דאָרט איינגענומען אַ סך לענדער און צו חבֿר'ט זיך מיט שכורים און גנבים.

ב

שרה, צוזאמען מיט יהודית, רבקה און רות.

באַרדזשיאַ, צעזאַר (1475 — 1507), זון פון דעם פאַרברעכערישן פּאַפּסט אַלעקסאַנדער דעם זעקסטן — (1431 — 1503, קאַרדינאַל און פירסט, ער איז באַגאַנגען אַ סך פאַרברעכנס. צווישן די וואָס ער האָט געלאָזט דערמאַרדן געפינט זיך אויף זיינער אַ לייבלאָכער ברודער.

בויער, אַנרי (געב. 1852). איר

בעאַמריטשע, די פרוי וועלכע דאַנטיט בעזונגט אלס די וועלכע ער האָט געליבט זינט זיין ניינטן יאַר. עס ווערט געזאָגט, אַז זי איז געווען אַ יאַר אינגער פון דאַנטען. צו 21 יאַר האָט מען איר פאַרהייראַט מיט אַז אַנדערן און אין צוויי יאַר אַרום איז זי געשטאַרבן. דאַנטע שילדערט איר אין „די געטלאַכע קאַמעדיע“ אלס זיין פירערן אין גן עדן, וואו זי זיצט באלד אונטערן כסא הכבוד צווישן די מוטער רחל און די מוטער

געלט פון זיין שאנד און פארקויפן די קאפיע, וואס ער האט געקראגן אין אויגוסט 1897, נאך אזוי ווי דאטלאס האט קיינמאל ניט דערהאלטן דעם אריגינאל, האט ראבערט ראס, וויילדס ליטערארישער צוהאויספירער, אים דאס געקאנט פארבאטן דורכן געריכט.

ווען ראבערט ראס האט אויסגעצאלט וויילדס'ס חובות, האט ער אויך אומגעקערט די 700 פונט געריכטס קאסטן צו דעם מארקיו פון קווינסכעי רי, דאגלאס'עס טאטן, צוליב וועלכע וויילד האט דעמאלט געמוזט באנקראט טירן. ראס האט אין 1906 אויסגעצאלט דאס געלט מיט פיר פראצענט, פאר עלף יאר, צו קווינסכערי'ס יורשים. דאגלאס האט דערפון געקראגן א פערטחלק, לויט זיין טייל אין זיין טאטנס ירושה.

דאגלאס האט געהאט א סך פראצעס; צוליב זיין געוועזענער פריינטשאפט מיט וויילד'ן און איז געווען פארזאכטעט פון ביידע צדדים, סיי פון וויילד'ס פארערער און סיי פון וויילד'ס באליידיקער. כדי זיך צו רעהאבילירן ביים הערישנדיקן קלאס, איז דאגלאס, אזוי ווי זיין טאטע אין קאמפ קעגן וויילד'ן, פלוצלינג געווארן א פארקעמפער פון פיריטאניום, פאטריאטיזם, רעליגיע און מארעל. ער האט אנגענומען קאטאליציזם, ארויסגעגעבן א שווארצמאה'דיק אנטי-סעמיטישע צייטונג. ער איז ארויסגעטראטן קעגן אויפמירן אסקאר וויילד'ס „סאלאמע“, אלס א ניט

נער פון פאריזער קאמונארן וואס זיינען אין יאר 1871 געווארן פארשיקט נאך נייקאלעדאניע. קומענדיק צוריק קיין פאריז, נאך דער אמנעי סטיע פון יאר 1886, האט אנרי בויער זיך אויסגעצייכנט מיט זיין קאמפ פארן בעסערן טעאטער. ער האט ארויפגעפירט איכסענ'ען און אנטדערע אויסקלענדישע דראמאטורגען אויף דער פראנצויזישער בינע. ער איז אויך דער פארפאסער פון א ריי ווערק, קריטיקן און דראמען.

בירבאם, מאקס (געב. 1872), ענגלישער עסייאיסט און קארטוניסט. ער איז געווען פריינטלאך צו וויילד'ן ביו צום סוף. ער האט אויך געמאכט א ריי קונסטפולע קארטונס און צייכונגען פון וויילד'ן.

באָזי — דער ליבלאכער צונעי מעניש פון לאַרד אַלפרעד ברום דאגלאס. (געב. 1870), וועמען וויילד האט אין זיין נויט באטראכט פאר זיין ביזן נייסט, וואס האט אים ארונטערנעפירט פון וועג און צושטערט זיין לעבן. אלס ענטפער אויף וויילד'ס באשולדיקונגען האט דאגלאס פארעפנטלאכט א בוך „אסקאר וויילד און איד“ (1913). ער האט אויך פרובירט אנקלאגן דעם בריטישן מוזיאום, פאר וואס ער האלט דעם אריגינאל פון וויילד'ס באשולדיקונגען (דעם „דע פראפונדיס“) וואס איז דא איבערוועט אין אידיש, ענגליש, אין 1960, ווען ראס האט אים ניט געלונגען האט ער פרובירט מאכן

מאראליש ווערק. ער האט פאר-
 מסר'ט צו דער פאליציי ביכער, וועל-
 כע, זיינען ניט גענוג צנועת'דיק",
 און איז בכלל געווארן א טאיימ-זון
 כער. ביי איינעם פון זיינע פרא-
 צעסן אין 1921 האט דאגלאס דער-
 קלערט, אז "וויילד'ס ביכער דארף מען
 אויסראטן, ווייל זיי זיינען א סכנה
 פאר דער געזעלשאפט". אזוי אז
 דאגלאס איז איצט, אין עלטער פון
 55 יאר א בכבודיקער ענגלישער בא-
 לעבאס, אזא פיינער מאן ווי יענער,
 וואס האט אנגעשפיגן וויילד'ן אין
 פנים, ווען ער איז געשטאנען גע-
 שמירט אין קייסן. . . דאך, איז
 זיין באנד "סאנעטן" (1900) האט דא-
 גלאס איבערגעלאזן דאס ליד וואס
 ער האט געשריבן בארד נאך וויילד'ס
 טויט. דאס ליד איבערזעצט ווארט
 ביי ווארט, און אז גראמען, לייענט
 זיך אזוי :

"כהאב געטרוימט פון אים
 לעצטע נאכט, געזען זיין גע-
 שמאלט אין גאנצן שטראלנדיק
 און אומבאשאטנט פון שמערצן,
 און פונקט אזוי ווי אמאל, אין
 מוזיק אז א מאס, האב איך
 געהערט זיין גאלד'נע שטים
 און כאמערקט אים זוכן אונטער
 דער געמיינער זאך דעם בא-
 האלטענעם חו, און ארויסצו-
 צויערן וואונדער פון דער
 ליידיקייט, בין געמיינע זאכן
 טוען אז שיינקייט ווי א
 קלייד און די גאנצע וועלט
 ווערט א פארשונאמער פלאץ.

און דאז דוכט מיר, איז
 דרויסן פון א פעסט פארשלאסן
 טויער באקלאגן איד דעם פאר-

לוסט פון ניט פארצייכנטע
 ווערטער, פארגעסענע מעשה-
 לאך און סודות האלב געזאגט ;
 וואונדער, וועלכע האבן גע-
 קאנט זיין קלאר אויסגעשפראכן,
 און שטומע מחשבות ווי דער
 מארדעטע זינגפויגל. און אזוי
 האב איך דערוואכט און גע-
 וואוסט ער איז טויט".

אלפרעד דאגלאס האט ביז איצט
 ארויסגעגעבן איבער א צענדליק ביי-
 כער. דערפון פיר לידער-זאמלונגען
 און פיר סאטירעס.

באָדלער, שאַרל (1821—1867),
 איז געווען אין אלע צייטן
 וויילד'ס באַליבסטער דיכטער. זיין
 גע לידער „בלומען פון ביון" איז
 וויילד'ס ניט מיד געווארן צו לויבן.
 ער רעדט וועגן אים מיט באַגייסטע
 רונג אויף אין זיינע „אינטענשאַנס".

ביראָן (1788—1824), האט
 דורכגעמאכט אין לעבן עטוואס עני-
 לאכעס צו אַסקאר וויילד. דער בא-
 רימטסטער און באַליבסטער וועלט-
 דיכטער פון זיין צייט, האט ביראָן
 דאך געמוזט פארהאָזן ענגלאַנד אויף
 אַלעמאַל, צוליב אַ מיאוס'ן גיטסקאַני
 דאַל. און כאטש ער איז געשטאַרבן
 יונג אַ מאַרטירער פאַר דער באַפֿרײ-
 אונג פון גריכענלאַנד, האט אים די
 ענגליש בירגערלאַכע געזעלשאַפט לאַנג
 ניט מוחל געווען אויף זיין אומ-
 מאַראַלישקייט.

בריוו צו ראָבי. ערשטער בריוו.
 דער אויסשניט אונטן פאר די לעצ-
 טע פינף שורות, איז געמאכט דורך
 דער שער פון דעם רעדנינגער תפיסת
 דירעקטאר מיידזשאר אייזיקסאָן. —

עם גענעבן ראס'ן. דער לעצטער האט געמאכט דערנאך עטלעכע קאפייעס און איינע האט ווילד פיר מאנאטן שפעטער געשיקט צו דאגלאס'. דער האט אים געשיקט א קאפיע און ניט דעם אריגינאל, ווי ער האט לכתחילה אינסטרואירט ראס'ן אין דריטן בריוו פון תפיסה, און געוואלט אפילו אז דאגלאס זאל ניט דערפארן אז עס איז געמאכט געווארן א קאפיע. דעם אריגינאל האט ראס אין 1909 אוועק געגעבן דעם בריטישן מוזיאום, וואו דאס זאל בלייבן ניט פארעפנטלעכט ביז 1960. אלע אויסגאבן פון דעם פארקירצטן „דע פראפונדיס“ אין ענגליש, ווי אויך פון דעם פולן אין דייטש און אידיש, איז געדרוקט פון גענויע קאפיעס וואס ראס האט גע'לאזט מאכן פון אריגינאל.

די צוויי „ליבהארציקע דאמען“ צו וועלכע ווילד האט געהייסן שינן אויטצוגן פון דעם מאנסקריפט, זיי געווען זיינע צוויי ענגלישאידישע פרוינדינס, פריילין שוסטער (ליידי פון ווימבלדאן) און פרוי לעווערסאן (די „פארנאלדעטע ספינקס“).

די פראצע פון דעם דיכטער, וועלכן ווילד און ראס האבן גע'וואלט אוועקגעמען פון די ענגלישע פיליסטער, איז שעקספיר'ס. אין „מאקבעט“ (5טער אקט, 3טע סצע) נען דער העלד ביים דאקטאר, ער זאל „אויסרייניקן דעם אנגע'שטאפטן כוזם פון אט דעם שעדלעכן שטאף וואס דריקט שווער דאס הארץ“. דעם פארזוך אוועקצונעמען שעקספיר'ן פון די פיליסטער, רופט ווילד קעני טיק און ווין אפשאנדלונג „דאס בילד פון מר. וו. ה.“, וואו ער האט גע'זוכט צו כאווייזן, אז וויליאם שעקס

ווילד האט גערעדט פון אייגענער דערפארונג, ווען ער האט נשעריבן אין זיין בריוו צו די „דוילי קראי ניקל“, וועגן דער „געוואוננהייט צו צעקריפלען און אויסשטרייכן ארעס טאנטדבריוו“ און אז „ווען אז ארעס טאנט מאכט א וועלכער עס איז קלאר נע קעגן דער תפיסה סיסטעם, ווערט אט דער טייל בריוו אויסגעשארן מיט א שער“.

צווייטער בריוו. דער „איין אומ'נליקלעכער טראגט“ וואס ווילד בא'דוערט, מיינט זיין אנקלאגן קווינס בערין פאר פארלוירטונג.

„א דארן ווי דער פון סט פאול“ אין זיין צווייטן בריוו צו די קאריני טער (י"ב 7), שרייבט פאול אזוי: „כדי איד זאל זיך ניט צופיל בא'נייסטערן צוליב דער שפע פון אנט'פלעקונגען, איז מיר אריינגעגעבן גע'ווארן א דארן אין מיין פלייש, דער שליח פון שטן זאל מיר שלאגן מיטן פויסט, כדי איד זאל זיך ניט אויפ'הייבן צו הויד“.

דריטער בריוו. דער „מאנר סקריפט“, מיינט ווילד'ס בריוו צו באזין (לארד אלפרעד דאגלאס), די „עפיסטאלא“ ווי ער רופט עס אן אדער „דע פראפונדיס“, ווי ראכערט ראס האט דאס א נאמען געגעבן. דער מאנסקריפט האלט 20 גרויסע בויגן, 80 זייטן מיטן רענירונגס שטעמפל אויף זיי. נאכדעם ווי ווילד האט אוועקגעשיקט דעם בריוו צו ראס'ן האט ער אויסגעפונען אז דעם מא'נסקריפט איז אים ניט דערקויבט צו שינן. האט ווילד ערשיט איי'פארנו נאך זיין פארלאזן די תפיסה

פיר האָט געהאַט אַכנאַרמאַלע ליידיג־שאַפּטן צו אַ יונגמאַן.

„באַן בושײַ“ — נאַשערייַ.

בולן. פאַבסטלאַכע דאַקומענטן.

בראַנקאַ ד׳אַריאַ. איטאַליענישער

בירטט וואָס האָט דערמאַרדעט זיין שווער. דאַנטע שילדערט די פּייג־קונג פון דעם מערדער׳ס נשמה אין דער ניינטער אַפּטיילונג פון גיהנום, געמישט בראַנקאַ ד׳אַריאַ אין נאַר גע־הען פול מיט לעבן.

ברידערשאַפּט פון אומגלויביקע

(זייט 84). ראַבערט ראָס וויל דאָ ליענען „פאַדערלעס“ (פאַטערלאַן) אַנשטאַט „פּייטלעס“ (אומגלויביק). דאָס וואָרט איז אין אַריגינאַל פאַר־צוקט. (ווילד האָט אַלס שמוּדענט געהערט צו די פּריימויערער, נאַר ער האָט עס ניט באַטראַכט פאַר קיין ברידערשאַפּט פון אומגלויביקע אַדער פאַטערלאַן).

בלויק, וויליאַם (1757—1827)

ענגלישער מאַלער און דיכטער, גע־שריבן מיסטישע גביאות׳שע דיכטונגען און פאַנטאַסטישע קינדער לידער. אין זיינע „אינטענשאַנס“ שרייבט ווילד מיט אַנטציקונג איבער בלויק׳ס קונסט־אידייען.

בראַונינג, געלזאַכעט באַרעט —

(1806—1861). ענגלישע דיכטערייַ, פרוי פון דיכטער ראַבערט בראַונינג (1812—1889), וועמען ווילד דער־קלערט אין די „אינטענשאַנס“ פאַר אַ גרויסן פּראָזע־דיכטער, וואָס האָט זיך אויסגעדיקט אין פּאַעזיע, און פאַר אַ באַשאַפּער פון דראַמאַטישע באַראַקטערן, וואָס איז דער צווייטער פון שעקספּיר׳ן.

בירן־דזשאָונס, סער ערוואַרד

(1833—1898). דער תלמיד פון דעם מאַלער גאַבריעל דאַנטע ראַסעטי, וועמעס פּאַרטועזער ער איז געווען איז דער פּרעראַפּאַעליטישער באַוועג־נונג אין דער מאַלערייַ. אזוי ווי זיין חבר וויליאַם מאַריס (זע דאַרט) האָט אויך בירן־דזשאָונס זיך באַזונדערס אַפּגעגעבן מיט דעקאָראַטיווער קונסט (געמאַכט צייכונגען פאַר מעבל און טאַפּעטן, פאַרבליקע שוויבן, קאַכלעס, טעפּיכער א. א. וו.) און שטאַרק באַ־איינפלוסט אַסקאַר ווילד׳ס אידייען וועגן הויז־דעקאָראַציעס. (ווען ווילד איז געוואָרן פאַראַורטיילט, האָט בירן־דזשאָונס פאַרלאַנגט צוריק זיינע בריוו צו ווילד׳ן. ראַבערט ראָס האָט גע־פּאַדערט ער זאל דערפאַר צוריקשקין ווילד׳ס בריוו. האָט בירן־דזשאָונס געענטפּערט, אַז ער האָט זיי שוין פריער פאַרניכטעט).

בעקאָן, לאַרד פּרענסים (1561—

1620) דער ענגלישער פּילאָזאָף וואָס פיל ענגלענדער גלויבן, אַז ער האָט געשריבן שעקספּיר׳ס ווערט, באַזונ־דער „האַמלעט“. ווילד פלעגט פון דעם הוזק מאַכן.

באַקאַראַט, קאַרטנליק־שפּיל, וואָס

ווערט אין מאַנטע קאַרלאַ ניט גע־שפּילט. נאָר ווילד האָט קיינמאַל ניט אויסגעבראַכט קיין צייט אויף קאַרטן אַדער אַנדערע גליק־שפּילערייען און ביי אים איז געווען רעכט אַז דאַגלאַס האָט דאַרט געשפּילט באַ־קאַראַט.

ברוטוס, דער רוימישער רעפּובלי

קיאַנער, וועלכער האָט דערמאַרדעט זיין נוטן פּריינט יוליוס צעזאַר אין יאָר 42 פ. ק. ווען עס האָט אויס־געזען אַז יענער וועט אַפּשאַפּן די רעפּובליק און ווערן קייסער פון רוים.

גנאָסטיקער. אין די ערשטע יארהונדערטן פון קריסטנטום האָבן זיך אזוי גערופן יענע סעקטן, וואס האָבן גענויבט אז זיי זיינען די איינציקע, וועלכע באַזיצן דעם עכטן רעליגיעזן אמת, דעם „גנאָזיס“ (וויסן), אָדער גנאָסטיציזם.

גרין, דזשאָן. ענגלישער דיכטער.

גריבישער כאָרום (זייט 102) דער זינגער־כאָר אין דער גריבישער דראַמע אין ניט נאָנץ פארלאָרן געװאָרן פאַר דער קונסט ער געװינט זיך ווידער אין אַ באַנייטער פאַרם אין די אויפפירונג פון רוסישן סינטעטישן טעאַטער.

גאַיאָ, א' לוציענטעס פראַנצויזישער קאַ (1746—1828) גרויסער שפּאַ-נישער מאַלער. פון וויכטיקער באַדײַטונג פאַר דער מאַדערנער קונסט.

דזשיאָאָמאָ די באַנדאַנע (1266—1337). דער ערשטער גרויסער מאַלער פון דער נייער קונסט־עפּאָכע אין איטאַליע, מיט וועלכער עס הויבט זיך אַן די רענעסאַנס, די ווידערגעבולט פון קונסט און ליטעראַטור אין אייראָפּע. צווישן זיינע וואַנט־פּאַנעלעך געפינען זיך נאָנט פון דרייַ סיק בילדער פון פראַנץ פון אַסיסיס לעבן און וואונדערטאָטן. ער איז אויך געווען אַן אַרכיטעקט און אויט נעבוים אין פלאָרענץ אַ שיינע קירך מיט אַ גלאָקנטורם.

געטע (1741—1881) האָט געװילדט אַ גרויסן איינפלוס אויף ווילד׳ס לעבן. ווילד׳ס האָט זיך פיל געשטיצט אויף די מיינונגען וועגן קונסט און לעבן וואָס געטע האָט געשריבן אין זיין יוגנט. ער רעדט פון אים מיט גרויס אַכטונג אין זיינע „אינטעני׳ס שאַנס“ און רופט אים אַ „גרויסער אַלטער געצנדינער“.

געאָמע, טעאָפּיל (1811—1872), פראַנצויזישער ראַמאַנטיקער. ווילד׳ס האָט זיך צו אים געפילט באַזונדערס נאָנט פאַרוואַנדט. זיין איינפלוס אין קענטיק אין ווילד׳ס שאַפונגען. גאָווער סמריט, אַ גאָס אין לאַני דאָס.

גאַנקור, דע זשול (1830—1870) און עדמאָנד (1822—1896), די צוויי ברידער האָבן געשריבן צוזאַמען אויף סער זייערע ראַמאַנען און היסטאָרישע ווערק, אויך זייער טאַנבור, אָדער „שורנאַל“. אין זיין ניינטן באַנד פון „שורנאַל“ וואָס אין אַרויס אין 1896 דערמאָנט ערמאַנד אַסקאַר ווילד׳ן. דער געצטער האָט דאָס בוך געקראָגן צוגעשיקט אין תּפּיכה. (ראַבערט שעראַרד, דערקלערט אין זיין בוך „אַסקאַר ווילד׳ס“, אַז ער האָט צוגעשטעלט גאַנקור׳ן די אינפאַרמאַציע צו זייער ווילד, נאָר יענער האָט אזוי צורייט די פאַקטן, אַז ער, שעראַרד, נעמט אַרונטער פון זיך יע דער פאַראַנטוואָרטלעכקייט איבער דאָס, וואָס דאָרט אין געשריבן).

ד

דאַנטיס גלוּת, צוליב זיין פאַליטישע טעטיקייט, וואָס אין געװען פיינטלאַך צום פאַפּסט און די הערשער פון זיין שטאַט, אין דער

איטאליענישער וועלטריכטער, אליגייע-
די דאנמע (1265—1321), פאראור-
טיילט געווארן אין מערץ 1302, צו
ווערן פארברענט לעבעדיקערהייט. אין
ער אנטלאפן און 17 יאָר בין זיין
טויט, געווען נע ונד אין גלות. וויילד
האט אין זיין נויט זיך פארטיפט
אין דאנמעס, „געטלאכע קאמעדיע“,
אין וועלכע דער מיטלאַטערלאַכער
דיכטער האט פאראייביק זיינע אי-
דייען פון גוט און שלעכט, דורך
דער פאעטישער שילדערונג פון די
רשעים אין דער „אינפערא“ (גיהנום)
און די יצדיקים אין פאראדיז (גן
עדן).

„דריי מוסקעטירן“, ראמאן פון
עלמערז דיומא (1802—1870).

דיומא, אינגער (1824—1895)
פארמאסער פון דער „קאמעליענידראמע“.

דראַמלענריג, קאָרד, דאָנאַס'עס
עלמערז ברודער, ער אין געווען פון
קעניני וויקטאריעס טוויטע.

„דע פאָמיציטיאָ“ (איבער די
פריינטשאפט), פון מארקוס טוליוס
ציצערָ (106—43 פ. ק.), דער
פראַכטפולער רעדנער און טיכטיקער
שטאַטסמאַן פון די רוימישע האַרן.
(ציצערָ אין געווען אַ שונא פון
דער פרייהייט באַוועגונג פון די מאַסן
בכלל און פון די שקלאַפן בפרט).
וויילד זאָגט אין די „אינמעשאַנס“
אין אין ציצערָ'ס רעדעס אין דאָ
מער פאָטאָיע ווי אמת.

דוּשאַנס, הענרי ארטור (געב.
1851). ענגלישער דראַמאַטורג (לעצטנס
באַשאַנס אַלס ווילדער רעאַקציאָנער).
וויילד שרייבט אין זיינע „אינמעני“

שאַנס“, אַז די פיעסן פון דוּשאַנס
האַבן קיין ליטעראַרישן ווערט.

דעמעטער (אָדער צערערע). די
נעמין פון לאַנדווירטשאַפט און ציי-
וויליאַציע, פון דער גערעמעניש און
באַזונדערס פון תבואה. זי אין די
מוטער ערד און טיילט די מענשי-
לאַכע ליידן און פריידן. איר טאַכטער
פראַסערפינאַ (אָדער פערסעפאָנע) איז
געוואָרן אַוועקגעגעבעט ווען זי, דע-
מעטער-צערערע אין געווען אויף אַ
באַזוד אין קליין־אַזיע, וואו די מאַ-
מע ערד, די גרויסע נעמין און די
מאַמע פון די נעמער אין געוואָרן
פאָרערלאַכט אונטערן נאַמען קיבע-
לע. דער פאַרפירער פון דער יונגער
פראַסערפינאַ אין געווען פלוטאַ, דער
נאַם פון דער אונטערוועלט, וואָס
האַט איר אַוועקגענומען צו זיך אין
האַדעס (וועלט פון טוויטע), וואו ער
האַט זי נעמאַכט פאַר זיין ווייב און
נעמין. נאָד פיל זוכעניש און ליידן
געפינט אויס הערצ וואו איר טאַכ-
טער אין און די נעמער מאַכט אַ
פּשרה, ווינטער זאַל פראַסערפינאַ זיין
אין האַדעס און פּרילינג און זומער
אויף דער ערד. אין פראַסערפינאַ
פון אויבן — גרינט און בליט די
ערד. אין פראַסערפינאַ אונטן —
אין די ערד וויסט און פרוכטלאָזן.
דערפאַר אין אַ בינגל זאָנגען דער
סימבאל פון דעמעטער-צערערע, ווע-
מעס פרוכט ווערט באַגראָבן אין דער
ערד, כדי אויפצושמייזן צו „תחת
המיתים“ אין פּרילינג.

דיאַניס (אָדער באַסכוס). דער
נאַט פון וויין, פריילאַכקייט, רעכט
און פּרילינג. דערלייוונג און באַפריי-
אונג. ער שטעלט מיט זיך פאַר דעם
פּרילינג און די פרייד פון לעבן.

אין זיין נאמען האבן זיך ארגאניזירט די זינגער און שפילער פון דער גריכישער וועלט, און צו אים האבן זיך גערופן אין זייער נויט טייליאָר נעץ אַרימע און אונטערדריקטע גריכן און רוימער. זיין טאטע איז געווען צעאסיופויטער און זיין טאמע, סע מעלע, אַ פשוט'ע בשר ודם (א טאכטער פון קאדמוס, דער סעמיטישער „קדם" וואָס האָט געבראַכט דעם אַלף בית אין גריכנלאַנד). סעמעלע איז געוואָרן פאַרניכטעט דורך הערצא (זע דאָרט).

ה

העריס, פריינק (געב. 1856). רעדאקטאָר, פריינט און ביאָגראַף פון אַסקאַר ווילד. זיין ווילד-ביאָגראַפיע, אין צוויי בענד, איז ביו איצט, פעבי רוואַר 1926, די בעסטע, וואָס איז געשריבן. (זיין ראַמאַז „די באַמבע", פון לעבן און טויט פון די שיקאַ נער אַרבעטער-מאַרטירער, איז די נעץ לונגענסטע שילדערונג פון יענער עפאָכע).

הויק, ערושמיאָנס, פאַרפאַסער פון בוך „פרייהאַנדל און קאַפיטאַל" און אַ פאַרטיידיקער פון אַ נייעם באַנקעשעפט-פלאַן, וואָס האָט ווילד'ן שטאַרק אַטוירט.

האַפּ, ענטאָני, סער א. ה. האַוקינז (1863—1925) זיין ראַמאַז „דער נעץ פאַנגענער פון זענדאַ" (1894) האָט אין יענע יאָרן געשאַפן אַ שול און געהאַט אַ סך נאַכמאַכער אין ענגלאַנד.

הענלי, וויליאָם ערנסט (1849—1903), ענגלישער דיכטער און קריטיקער, וואָס איז געווען רעדאַקטאָר פון אַ ריי ליטעראַרישע און קינסט-לעזישע אויסגאַבן.

הענליס אַ מקורב (זע וועלט). הויסמאַנס, זשאַרי קאַרל — (1848—1908), פראַנצויזישער ראַמאַז

געשרייבער. אין זיין ראַמאַז "עו רוט" שילדערט הויסמאַנס, ווי אַזוי זיין העלד, וואָס האָט זיך אין אַ פרי ערדיקן ראַמאַז אָפגעגעבן מיט שרייבן די ביאָגראַפיע פון זשיל דע רעס, און לאָזט זיך אַרײַן אין דער פאַר ריזער שמניסיושער באַוועגונג, באַר קענט זיך צו מיססיוזיום און קאַטאַליזם (צו וואָס הויסמאַנס אַליין האָט זיך דעמאַלט באַקערט).

האַרדי, טאַמאַס (געב. 1840) דער ענגלישער דיכטער און ראַמאַנעני שרייבער, האָט סוף יאָר 1895 פאַר-עפנטלאַכט זיין בעסטן, נאַר אומפאַר פולערסטן ראַמאַז „רושדי דהי אב סקיר", אין וועלכן ער שילדערט די מלחמה צווישן לייב און זעל ביי צאַרטע פיינפילנדיקע נאַטורן. ווילד האָט דאָס בוך געקראָגן צו לייגענען אין תּפּיסה. עס ווערט דערקלערט, אַז ווען פריינק העריס, וואָס האָט געזוכט אונטערשריפטן אויף אַ פעטיציע צו באַפרייען ווילד'ן פון תּפּיסה, וואָלט זיך געווענדט צוערשט צו האַרדי'ן אַנשטאַט צו מערעדיט'ן, וואָס האָט זיך אָפגעזאַגט אונטערצושרייבן, אַזוי וואָלט די זאַך דעמאַלט מעגלאַך דורכ-געפירט געוואָרן.

(האַרדי, וואָס האָט 25 יאָר נע- שריבן פראַזע און נאַכרעם 28 יאָר

פילאזאפיע פון פארגעניגן, איז גע-
ווארן באגרינדעט פון דער גריכישער
פילאזאפישער שול אין קיראנאקא,
איז 4טן יארהונדערט פ. ק. (ווי שעי
רארד שרייבט, זיינען געווען איז ענגי-
לאנד „נייהעדאניסטן“, וואס האבן
געגלויבט אז זיי זיינען דערמיט
נאכפאלגער פון אסקאר ווילד).

הערץ (אדער יונא). די שוועם
מער און ווייב פון צעאוס אדער יופי
מער, דער טאטע און קעניג פון די
געטער אויפן בארג אלימפ. די קעי
ניג'מוטער, די מיטהערשערין אויפן
אלימפ, איז געווען זייער אייפער און
ראכעניכטיק און האט שטארק פאר-
פאלגט איר מאנס געליבטע. די פא-
ווע איז געווען הערצייגנאם ליבלינג
פויגל.

הוגא, וויקטאָר (1802—1885).
וויילד האט שטארק פארערט דעם
רעוואָלוציאָנערן טאטן פון דער פראַנץ
צווישער ראַמאנטיק. ער האט אפילו
געזוכט צו שרייבן אויף דעם זעלבן
מיז פאפיר וואָס דער אלטער דיכטער
פלענט באַנוצן. ראַבערט שערארד
שילדערט הומאָריסטיש וויילד'ס באַ-
זוך ביים אלטן ליטעראַרישן קעניג,
וואָס האט גערעדעלט, ווען וויילד
האט די אייניקלאַר אַנטיציקט מיט זיין
שין ריידן.

פּאַעזיע (פּערזן), האט לעצטנס אין
עלטער פון עטליכע און אכציק יאר
פארעפנטלאכט א פאר נייע ווערק.
נאר וויילד האט ווייניק געהאלטן פון
הארדיס פּאַעזיע.

הומפריס (סער) טרעוויז (געב.
1867) וויילד'ס אַרוואַקאַט. האט
אויך געפירט וויילד'ס גיפראַצעס.
איצט הויפט פראקוראָר אין קרימי
נאל געריכט (איז 1925 געפירט דעם
פראַצעס קעגן די ענגלישע קאמרי
ניסטן).

היאָקינט, דער שיינער יענער
בחור'ל, איז וועלכן דער זונענגאָט
אַפּאַלאָ האט זיך פארליבט. ער האט
אים ניטוויילנדיק געטראפן אין קאפ
מיטן שווערן רעל (מיט וועלכן ער
האט אים געלערנט זיך שפילן). היאָ-
קינט איז געבליבן טויט אויף אַ אַרט
און פון זיין בלוט האט אַרויסגע-
שפראַצט די בלוט היאַצינטע.

הילאַס, דער שיינער פרינץ, וואס
איז געווען דער ליבלינג פון גריכישן
לענענדארן העלד הערקול. ער איז
פארשעפט געווארן פון די וואסער-
מיידלאך, די נימפן, ווען ער איז
געגאנגען שעפן וואסער פון אַ קוואַל.
העראַניסט, וואָס לעבט בלויז
פאר הענוג. „העראַן“ — פארגעניגן,
איז גריכיש. דער „העראַניזם“, אַלס

11

פאנעט איז פול מיט חן, און
עס איז צו באוואונדערן, אז
דיינע רויזנליפן זיינען גע-
שאפן ניט ווייניקער פארן
וואַנין פון מוזיק און געזאָנג
ווי פארן יואַנין פון קושן זיך.
דיין צארטיגאלרענע זעל שוועבט

וויילד'ס בריוו צו דאָגלאַסין.
דער בריוו וואָס וויילד האט געשריבן
צו דאָגלאַסין, און וועלכן דער פראַ-
קוראָר האט אַרויסגעשטעלט אַלס באַ-
וויז קעגן וויילד'ס אומאַנשטענדיקייט.
לייענט זיך אזוי:

מיין ליבער אינגל, דיין

צווישן ליינשאפט און פאָי
 עזיע. קיין היאַקינטאָס, אין
 די גריכישע צייטן, האָט ניט
 נאָכגעפאָלגט די ליבע אַזוי
 וואַנזניק ווי דו. פאַר וואָס
 ביזטו אַליין אין לאַנדאָן, און
 ווען פאַרסטו נאָך סאַליסבערי?
 ניי טאַקע אַהין און קיל דיי
 נע הענט אין דעם גרויען בין
 השמשות ליכט פון גאַטישן אַל־
 טערטום. קום אַהער, אַזוי אַפט
 ווי דאָס געפּעלט דיר. דאָ איז
 אַ פּראַכטפולער פּלאַץ און בלוז
 דו פעלסט. נאָר צוערשט פאַר
 נאָך סאַליסבעראַי. תמיד מיט
 אומשטערבלאָכער ליבע.

דיין

אַסקאַר.

פיער לואיס, דער פאַרפאַסער פון
 „די געזאַנען פון בעליטים“, האָט
 געהאַלטן אַט דעם בריוו פאַר אַ קונסט־
 ווערק און עס איבערזעצט אין פערזן
 פאַר אַ פּראַנצויזישער צייטשריפט.
 וויילד האָט דאָס געשריבן אַלס ענט־
 פער אויף אַ ליד וואָס דער יונגער
 דאַנלאַס האָט אים צוגעשיקט, פון
 אַקספּאַרד. וויילד דערקלערט אין
 זיין יודוי, אַז אַזאַ בריוו וואָלט ער
 געשיקט צו יעדן חנ'עוודיקן סטודענט
 וואָס וואָלט אים צוגעשיקט אַ חנ־
 עוודיקליד און ווען ער, וויילד, וואָלט
 זיך געפילט בשעת מעשה אין אַ
 גוטער שטימונג.

וויסמלער, דזשוימס עבאָט מאַ-
 קנול (1834—1908). דער אין
 אַמעריקע געבאַרענער גרויסער איי־
 ראַפּיאישער מאַלער, אין אַ געוויסע
 צייט געווען שטאַרק באַפריינדעט מיט
 דעם צוואַנציק יאָר אינגערן אַסקאַר

וויילד. שפּעטער אין דער פאַרפאַ-
 סער פון דאָס בוך „די איירדעלע קונסט
 צו מאַכן שונאים“ (1890) געוואָרן
 אַ שונא אויף פון דעם אים טיף איי־
 בערגעגעבענעם יונגן עסטעט. ער האָט
 וויילד'ן באַשולדיקט, אַז ער גיט אַרויס
 אין אייגענעם נאָמען די קונסט־איי־
 דייען, וואָס ער האָט געהערט פון
 אים. וויסטלער'ן האָט וויילד ניט
 מוחל געווען אפילו ווען יענער איז
 אַפּגעקומען זיין שווערע שטראַף אין
 תפיסה און גערעדט פון אים מיט
 אַפּראַכטונג. נאָר כאַטש וויסטלער איז
 געווען פון נאַטור אייד אַ בייזער
 פאַרביטערטער מענטש, האָט דאָס ניט
 געהאַט קיין שום ווירקונג אויף זיין
 קונסט. ווען ער האָט גענומען זיין
 האַנט זיין פענגל, איז ער געווען ווי
 אַן אויפריכטיקער כּהן גדול אין קדש
 הקדשים פון זיין נאָט, אינגאַנצן
 געהייליקט צו זיין געטלאַכער קונסט
 און פריי פון יעדער בייזער מחשבה.

וועלס, הערבערט דזשארדזש —
 (געב. 1866), האָט אין יאָר 1895 פאַר־
 עפנטלאַכט זיין פּאָנטאַסטישע דערציִי־
 לונג „די צייט מאַשין“, וואָס האָט
 אַרויסגערופן גרויס אויפּזען. וויילד
 האָט זיך דערפון דערוואוסט אין
 תפיסה. וויילד רופט אים „אַ וויסני־
 שאַפּטלאַכער זשול ווערן“.

ווייסאַן, סטענלי דזשאָן (געב.
 1855). אַ היבשער טייל פון זיינע ראַי־
 מאַנען זיינען געבויט אויף פאַקטן פון
 דער פּראַנצויזישער געשיכטע, איד
 אין צייט פון דער רעוואָלוציע. אין
 1925 האָט ער פאַרעפנטלאַכט נייע
 צוויי ראַמאַנען.

וואַירדסוואַרט, וויליאַם (1770—
 1850). ענגלישער קלאַסיקער. אין די

„אינטענשאנס“ לויבט וויילד וואירדס וואירטס „לאאדאמיא“, „די פיינע סאָ נעט און די גרויסע אדע...“

„וויטאָ נאָוואָ“, דאָס נייע לעבן, דאָס ווערק אין וועלכן דאָנטע האָט באַזונגען זיין ליבע צו בעאַטי ריטשעץ (זע דארט).

ווינויען. וויילדס אינגערער זון (זע באַמערקונג צו דער אייטלייטונג, אָף זייט 69).

וויטמאַן, וואַלט (1819-1892).

וויילד אין געווען איינער פון די ערשטע צו אַנערקענען די גרויסקייט פון אַמעריקע'ס באַדייטנדיקסטן דיכטער, וועמען זיין געבורטסלאַנד האָט ניט פאַרשטאַנען. ניט געקוקט אָף זיין ליבע צו פּוץ און טעאַטראַליש קייט, איז דאָ אַסקאַר וויילד געוואָרן מיטגעריסן פון וויטמאַנס איינפאַכיקייט. וויילד פלעגט דערציילן מיט אַנטזיקונג, ווי אזוי וויטמאַנס צימער איז געווען כמעט אַז מעבל, נאָר דער פאַר פול מיט זונגענטראַלן און אַפן מיטש איז געשטאַנען ניט קיין וויין נאָר פּריש, קלאָר וואַסער. אויך דער אַלטער וויטמאַן איז געווען אַנטזיקט פון וויילד'ס באַזוך.

וויילד (אַלס פּרייהייטס קעמפער) טש. ט. ספּריידינג, אין זיין בוך „די פּרייהייט און די גרויסע באַפּרייער“ (לאַס אַנגעלעס, 1913), — רעכנט אַריין וויילד'ן צווישן די אַלע וועלטלאַזע פּרייהייטסקעמפער, צוליב זיין עסיי „די מענטשלעכע נשמה אונטער סאַציאַליזם“.

וויילד (אין שול). פּראַפּעסאָר ערנסט בענדז פון שווייץ וואָס האָט פאַרעפּנטלאַכט אַ ריי אַפּהאַנדלונגן גען איבער וויילד, שרייבט, אַז אין זיין פּאָקולטעט (ער איז פּראַפּעסאָר

פון ענגלישע ליטעראַטור) ווערן וויילד'ס ווערק באַנוצט פאַר טעקסטן ביכער.

וויילד (לעגענדע). אין יאָר 1913 האָט די ניו יאָרקער „טיימס“ געײַ דרוקט אַ קייבל פון פאַריו, אַז אַסײַ קאַר וויילד לעבט. עס האָט געהייסן, אַז וויילד האָט דעם 23טן מערץ 1913 באַזוכט זיין ווייב'ס פּלימעניק, אַרטור קרייון לוי, דיכטער און אַטלעט, אין פאַריו. די קייבל האָט אויך באַשריבן וויילד'ס אויסזען. דעם אָרט פון זיינע שיינע בלאַנדע לאַקס פאַרנעמט אַ פּליד. דאָס ביסל האָר ביי די זייטן איז נאַנץ גרוי. וויילד זאָל האָבן געזאָגט, אַז ער אַרבעט אויף זיינע מעמאָרן דער „טיימס“ קאַרעספּאָנדענט האָט פאַרויכערט, אַז באַלד וועט די וועלט ווידער זען אַ לעבעדיקן אַסקאַר וויילד. נאַכדעם זיינען וועגן דעם געווען געדרוקט מאַסן אַרטיקלען, און דער ענגליש לייענענדיקער עולם האָט געוואַרט מיט אומגעוילד אויף וויילד'ס ווידערער־שייננג. (שעראַרד מיינג, אַז די קלאַנגען זיינען צוערשט געוואָרן פאַר־שפּרייט דורכן אַמעריקאַניש־דייטשן דיכטער דזשאַרדזש סילוועסטער ווי (רעק). ווען עס איז געוואָרן זיכער, אַז וויילד איז ווירקלאַר געשטאַרבן, און אַז זיין קבר איז ניט קיין לייַ־דיקער, ווי די וויילד־לעגענדע האָט באַהויפּטעט, האָבן ספּיריטואַליסטן אַנגעהויבן פאַרעפּנטלאַכן אין זייערע אויסגאַבן וויילד'ס נייע שריפטן, געשריבן עקסטרע אויף יענער וועלט. ס'איז אויך אַרויס אַ באַזונדער בוך פון ה. ט. סמיט מיט „פּסיכישע מיט־טיילונגען פון אַסקאַר וויילד“ (לאַנדאָן 1924).

ווארן כמעט דאס זעלבע וואס א נביאדיכטער.

וואוד, אלפרעד. געגנבעט וויילד'ס בריף צו דאגלאס'ן און געקוי מען זיי פארקויפן צו וויילד'ן. ער האט געואנט, אז ער האט זיי געפונען אין א נארניטער וואס דאגלאס האט אים געשיינקט. האט אים וויילד געגעבן א קליינע סומע פאר זיין „טרהה“.

ווייט'ס קלוב. עלטסטער קלוב אין לאנדאן. געגרינדעט אין יאר 1608. געווען הויפטקווארטיר פון דער קאנגי סערוואטיווער פארטיי. איצט אפן פאר אלע גבירים.

ווערליין, פאול (1844—1896). וויילד האט אלעמאל פיל געהאלטן פון ווערליינ'ס פאָעזיע. ער האט אויך געהאט גרויס סימפאטיע מיט זיין פערזאן. וואס אין געווען געשטראפט מיט די זעלבע קראנקהייט וואס ער. גאר ווערן נאנט מיט ווערליינען האט דער עסטעטישער וויילד ניט געקאנט צוליב יענעם אפגעלאזנקייט. דאך האט ווערליין פון אים פיל געהאלטן.

„ווינמער בעשהילע“ דראמע פון שעקספיר (דער מאטיוו איז באנוצט אין א אידיש מעשה-ביכל „די פרינצע“ סין אין וואלד“).

ווייסן קריסטוס פון רוסלאַנד. (זייט 120). סימבאל פון מארטיר ערטום.

ווינדעהעם, דזשאַרדזש (1863—1918). ענגלישער קאנסערוואטיווער פאליטיקער. געווען מיניסטער פאר אירלאנד אין באלפור'ס מיניסטעי ריוט, און דאס אירלאנדישע לאַנד געווען פון 1903 האט געהייסן אויף זיין נאמען „ווינדעהעם־אקט“.

ווינגלישער דיכטער. דער רוי מישער דיכטער ווירגיל (70—10 פ. ק.) איז דער איינציקער פון די גריכישע און רוימישע דיכטער וואס דאס קריסטנטום האט פארעהערלאכט אין מיטלאַטער. דאס איז געווען ניט צוליב זיין זעלבענעם סטיל, און אויך ניט פאר זיין אויסדריקן הייכע און איידעלע מענטשלעכע געפילן און שטרעבונגען. די מיטלאַטערישע קריסטלעכע וועלט האט אויסגעטייטשט א שטעלע אין ווירגיל'ס ווערק אלס א נבואה אויפן אַנקום פון משית. ער איז דערפאר אַרומגעוועבט געווארן פון לעגענדן ווי א קריסטלעכער הייליקער. דאָנעם שילדערט אים פאר זיין פירער דורכן גיהנם. דאס באַ גריף „ווינגלישער דיכטער“ איז גע-

ראַטאן „דער אייגנער טויער“ (1900) איז ער געווארן אַנערקענט ביי די קריטיקער און לייענער צוגלייך. מלחמה־צייט האט ער אינגאנצן געשוויגן. לעצטנס האט מען אים אַנגעהייבן איבערזעצן אויך אין ענגליש און אַנדערע אייראָפּיאישע שפּראַכן. זיין ביבלישע דראַמע „שאול“

זשור, אַנדריי פּאַל גוויאַם — (געב. 1869). רעכנט זיך דער מיטל פונקט צווישן די קלאַסיקער און די מאָדערנע דער נייער פּראַנצויזישער ליטעראַטור. זיינע מערסטע ווערק אַפּעלירן ניט צו דעם געוויינליכן לעווער. ער איז דער דיכטער פון די ווייניקע. גאר אַ דאַנק זיין

זוכן זיין פאָטערס אייזלען.
 זייט 120). דער יונגער שאול גייט
 ארויס זוכן זיין פאָטערס אייזלען
 און דערווייל קרוינט אים דער נביא
 שמואל פארן קעניג פון ישראל —
 (שמואל א'—ו).

איז שוין לאנג געווען איבערזעצט.
 אנדריי זשיד איז געווען איינער פון
 וויילד'ס נאָמע פריינט אין פראַנק
 רייך. ער האָט אויף וועגן אים אַזי
 געשריבן אַ בוך מעמואַרן.

ט

גוט זייענדיק אַלט קיין אַכצן יאָר
 און ציילט זיך דאָף צווישן די ענגלי
 שע קלאַסיקער.
 משייני-זוֹאָק, די נאָם אין
 משעלס, לאַנדאָן, וואוּ ראַסעטי האָט
 געהאַט זיין הויז און גארטן. (די
 דיכטער מערעדיט און סווינבורן זיין
 געזען געווען זיינע שטימע).

מעקעריי, וויליאַם מייקפּיס —
 (1811—1863). אין די „מענטשלאַך“
 בע נשמה אונטער סאַציאַליזם“ זאָגט
 ווילד, אַז „מעקעריי'ס“, עסמאַנד“ אין
 אַ שייַן קונסטווערק, ווייל ער האָט
 דאָס געשריבן זיך אַליין צופרידן צו
 שטעלן. אין זיינע אַנדערע ראַמאַנען,
 אין „פענדעניס“, „פּיליפּ“ און אפילו
 „ווייניטי פער“, פילט ער צייטנווייז
 צופיל דעם עולם און פירט איבער
 זיין ווערק דורך אַפעלירן צו די סיט
 פאַטיעס פון עולם אַדער דורכן די
 רעקטן חוּזק מאַכן פון זיין.

טאַטקאַנישע סקולפּטור. זינט
 דעם 13טן יאָרהונדערט זיינען די
 שמעט פלאַרעני, פיזא און סיענאַ, אין
 דער איטאַליענישער פראַווינץ טאַסי
 קאַנאַ, געווען מיטלפונקטן פון מאַלע-
 ריי און סקולפּטור. (די דיכטער דאַנ-
 מע און פּעטראַרשאַ האָבן געשריבן
 אויף די שפראַך פון טאַסקאַנאַ און
 דערמיט קענטיק מיטגעהאַלפן זי זאָל
 ווערן די ליטעראַטור-שפראַך פון אי-
 טאַליע)

טעבאַניש הויז. אַ גריכישע לע-
 גענדע דערציילט, אַז אַמאַל האָבן
 אין דער שטאַט טעבען געקעמפט צוויי
 ברידער פאַר דעם קעניגלאַכן טראָן
 פון זייער זיידן און פאַטער, וועלכע
 זיינען אומגעקומען אויף אַ געוואַלט'ן
 זאַמען אופן. דער סוף איז, אַז
 ביידע ברידער פאַלן טויט. (די טראַד
 געדיע פון דאָס טעבאַניש הויז ווערט
 געשיידערט פון גריכישן דיכטער עס-
 כיל, אין זיין דראַמע „זיבן אַנטקעגן
 טעבען“ און פון רוימישן דיכטער
 סטאַטיוס (45—96) אין זיין עפיק
 „טעבאַניס“. אין 12טן יאָרהונדערט
 איז אַרויס אַ פראַנצויזישער ראַמאַן
 איבער דער זעלבער טעמע).

טאַמאַס (תומא הישראלי), איי-
 נער פון די צוועלף אפאָסטל. ער
 ווערט געשיידערט ווי אַ מאַן מיט
 אַ גוט האַרץ, נאָר אַ גרויסער צווייפ-
 לער, וועלכער גלויבט בלויז אין דעם
 וואָס ער קאן „אַנטאָפּן און אַנטקוּפּן“.
 (פאַראַן אויך אַז עוואַנגעליום אויף
 זיין נאָמען, נאָר ער רעכנט זיך פאַר
 אַפּאַקריפּיש, גיט עכט, און גייט גיט
 אַרײַן אינעם נייעם טעסטאַמענט (ברית
 חדשה). וואָס אַנטהאַלט בלויז פיר
 עוואַנגעליען (כשוורת) נאָר מתי,
 מאַרק, לוקס און יוחנן.

משעטערמאַן, טאַמאַס (1752 —
 1770), דער ענגלישער דיכטער וואָס
 האָט זיך גענומען דאָס לעבן נאָר

גענדע, פארנארט פון וועגנס. וואנגער
(1813—1883) האט די לענגערע באַ
נוצט פאר זיין אפערע מיטן זעלבן
נאמען.

מאַציטויאישע אויסדרוקן. —
אין דעם שטארקן שטורמדיקן, נביא־
אישן סטיל פון רוימישן היסטאריקער
קארנעליוס טאציטוס (55—120).

מעאַטער דירעקטאָר (זייט 83).
סער הערבערט בירבאָם טרי —
(1853—1917). ענגלישער שוישפי־
לער און טעאַטער דירעקטאָר. האָט
אויפגעפירט ווילד'ס קאָמעדיעס „א
פרוי אַז באַדייטונג“ (1898) און „א
אידעאַלער מאַן“ (1895). ער האָט
אויך געשריבן אַ ריי דערציילונגען
(אַרויס אין בוכפאַרם אין 1917).
אַז אויספירלאַכע ביאָגראַפיע פון אַט
דעם באַדייטנדיקן ענגלישן שוישפילער
אין אַרויס אין 1920, געשריבן פון
מאַקס בירבאָם.

טוירנער, רעדווי (רעדושינאלד)
ענגלישער שריפטשטעלער.
מוסקולאַנישע פראַנזע, אויך

ציצעראַנישע. ציצעראַ (זע „דע אַמיר
ציטיאַ“) האָט געשריבן זיינע פראַ
זעווערק „מוסקולאַנישע דיספּוטן“ און
אַנדערע שריפטן אין טוסקולום, וואו
ער האָט געהאַט זיין זומער־פאַלאַץ.
מרעט־מיל, דער שטראַף־ראַד,

אַרום וועלכן עס אַרבעטן די פאַרי
אורטיילטע צו שווערע אַרבעט אין
די ענגלישע תּפּיסות.

מאַמע פון די געמער, צעאוסיו־
מיטער (זע דיאַנים און הערצ).

„טאַרטיף“, דער צבועק און נאַטס
גנב אין דער קאָמעדיע מיט אַט דעם
נאַמען פון דעם פראַנצויזישן קאָמעַ
דיעז שרייבער און אַקטיאָר זשאַן מאַ
ליער (1622—1673).

מאַנקהויזער, מיטלאַטערלאַכער
ריטער און זינגער פון 13טן יאָר
הונדערט, וואָס ווערט, יקוים אַ לע־

י.

טערינאַרציעס און אין דערפאַר אויך
אַזוי ווי די נאַרציעס פאַרבונדן מיט
דער לענגערע פון נאַרקיסאַס (זע
דאַרט).

יאַנקוויל, די צוויבלאַרטיקע
פּלאַנץ מיט די העלגעלבע בלומען,
וואָס בליט זיך פאַנאַדער אַנהויב
פּרילינג, ווערט אויך אַנגערופן דיכ־

ל

ליידי פון ווימבלדאָן (פּריער
פּרילין ס. שוסטער) ווילד'ס ענגליש־
אידישע פּריינדלין, וואָס האָט גענומען
אַנטייל אין זיין לאַגע און אים גע־
שטיצט אין זיין נויט. זי האָט
אויך געשיקט בלומען צו זיין לויב
און איז קענטיק די נאַמענלאַזע דאָ
מע וואָס האָט געגעבן 2000 פּונט
(אַרום 10,000 דאלער) פאַר דעם מאַ
גומענט אויף ווילד'ס קבר. זי איז

לואינע־פּאַע (געב. 1870). פראַנץ
צוויזשער שוישפילער און טעאַטער־
דירעקטאָר. דער נרינדער פון אַ
פאַריזער קונסט־טעאַטער, וואָס האָט
אויפגעפירט איבסענ'ס און אַנדערע
מאַדערנע דראַמען. ער איז געווען
דער ערשטער אויפצופירן (אין יאָר
1896) ווילד'ס „סאַלאַמע“, אין וועל־
כע ער האָט געשפּילט די ראַל פון
קעניג הורדוס.

אינע פון די צוויי פרויען (די צוויי טע איין געווען מרס. לעווערטאן), וועלכע ווילד האט געהייסן ראָבערט ראָס'ן שיקן אויסצוגן פון „דע פראַ פונדיס“. ראָבערט ראָס האָט איר גע׳ווידמעט די נייע אויסגאָבע פון װױלד'ס טראַגעדיע „די הערצאָגין פון פאָרוואָ׳.

לעמנטער, זשול (1853—1914)
פראַנצויזישער דראַמאַטורג און קרי־סיקער).

לינע קאַרל (1707—1778). דער שוועדישער גאון אויף דעם געביט פון באַטאַניק.

„לאַ בעל דאָם סאָן מערס׳׳ (די שיינע פרוי אָן מיטלייד), דאָס האַר־ציק ליד פון דזשאַן קיטס, װאָס דאָ סעטי האָט איבערגעזעצט אין טאַלע־ריי.

ליימענע פיס. אין „דניאל״ װערט סימבאָליזירט אַ מלוכה װאָס איז פון דרויסן אַ ריזיקע מאַכט און פון אינעװײניק צופּױלט, אַלס סטאַטוע פון זילבער, קופער און אײזן מיט אַ גאַלדענעם קאַפּ און ליימענע פיס.

„לאַ סענט קורטװאַן״. די פּיע־סע איז גאַנצן אין פאַרלאָרן געגאַנגען בײַ דער ליציטאַציע אויף װױלד'ס פאַרמעגן, װען אַ כּף מאַנסקריפּטן זײַנען צושלעפּט און צוגעכ׳עט געװאָרן. די אײנצעלנע פאַרנעמענען װאָס מען האָט געפונען צװישן װױלד'ס כתבֿים, און עס צוזאַמענגעשטעלט אין אַ באַזונדער װערק זײנען אין שפּראַך און פאַרם ענגלאַך צו „סאַלאַמע״. װױלד שיקדערט דאָרט װי אַ זינדֿיק מײדל פון פאַרצײטיקן אַלעקסאַנדריע, עניפּטן, טרעפּט זיך אין מדבר מיט אַ קריסטלאַכן הייליקן. ער װירקט אַף

איר מיט זײנע רײד זי זאָל חרטה האָבן און תשובה טאָן אויף איר זינדֿיק לעבן, נאָר גלײכצײטיק װעקט זיך אויף אין אים אַ שטאַרקע לײדנט־שאַפּט צום לעבן װאָס זי האָט פאַר־לאָזן. איצט בלײבט זי תשובה טאָן אין דער מדבר און ער גײט פּירן אַ זינדֿיקן לעבן אין אַלעקסאַנדריע.

לאַנבראַזאַ, טשעװאַרע (1836—1909). דער אײטאַליעניש־אידישער פּסיכיאַטאַר און קרימינאָלאָג, האָט אין זײן װערק „געניאַליטעט און משוגעט״ געזוכט צו באַװײזן, אַז געניאַליטעט איז אַ דעגענערירטער צושטאַנד פון גײסט, אַ צושטאַנד װאָס איז נאָנט פון פּערװעזיטעט און פאַרברעכן.

לואי, פיער (1870—1925) דער פראַנצויזישער דיכטער, װעמעס „אַפֿ־ראַדיטאַ״ איז געװאָרן באַאַרבעט אין אַן אַפּערע, איז געװען אַ שטאַרקער פאַרערער פון אַסקאַר װױלד, און אים געװידמעט אַ סאַנעט. פיער לואי, דער פאַרפאַסער פון „די גע־זאַנגען פון ביליטיס״, האָט אױך איבערגעדיכטעט אין פראַנצויזישע פּערזן װױלד'ס בריוו צו לאַרד דאַני־לאַס, װאָס איז פאַרגעלייענט געװאָרן אויף װױלד'ס פּראַצעס, אַלס טײל פון באַשולדיקונגס־מאַטעריאַל. אַ יאָר פאַר װױלד'ס באַראַורטיילונג, האָט זיך פיער לואי אָפּגעזאַנגט פון זײן פּרײנט־שאַפּט מיט װױלד'ן. ער האָט דאָס געטאָן צוליב זײן ברודער דעם די־פּלאַמאַט, װאָס האָט מורא געהאַט עס זאָל אים ניט שאַדן צו זײן קאַ־רעיערע פיער'ס פּרײנטשאַפּט מיט דעם „אוממאַראַלישן דיכטער״. װױלד'ן האָט דאָס שטאַרק װײ געטאָן. ער האָט דערקלערט שעראַרד'ן, אַז װען ער װאַלט קאַנען דועלירן, װאַלט ער

פון דער אָוערע. איינער פון די היפּט־פינורן אין דעם לעגענד־קרייז פון קעניג ארטור־ארטוס (זע דארט) די לעגענדע פון אַנסעלאַט האט מער ווי איין נוסח. נאָר אומעטום ווערט דערציילט פון דער ליבע צווישן אים און די קעניגין גווינעוויר (די פרוי פון קעניג ארטור) וועלכע איז אַ סך עלטער פון איר געליבטן. לאַנסעלאַט איז געבאָרן געוואָרן ווען גווינעוויר איז שוין געווען פאַרהייראַט. ווען קעניג ארטור געפינט אַוים זייער ליי בע, ברעכט אַוים אַ קריג צווישן קעניג'ס צד און לאַנסעלאַט'ס צד. דער סוף ענדיקט זיך אויף פאַרשידענע אופנים.

לאַקוואַוד, סער פ. פראַקוֹראַר אויף וויילד'ס פראַצעס.

דערפאַר אַרויסגערופן פיער לואיז' צו אַ רועל. „ליבע וואָס געטרויט זיך ניט אָנצורופן איר נאָמען“ (זייט 84) די לעצטע שורה פון דאָגלאַס'עס ליד „צוויי ליבעס“, וואָס איז פאַרגע־ליענט געוואָרן אַף וויילד'ס פראַצעס.

„ליבער קאָנפאַרמיטאַטום“. בוד פון דאָמעס, אַני מאַינס, עקרים. לעניאָן קריסטוס באַנוצט דעם נאָמען „לעניאָן“ (רוימישע סאַלאַטן אַפטיילונג פון 4 ביז 6 טויזנט מאַן) צו באַצייכענען די ברייטע נאַמענלאַזע מאַסן.

לאַמאַרטיץ, אַלפאַנס דע (1790—1869). פראַנצויזישער דיכטער, פאַלי־טיקער און היסטאָריקער. לאַנסעלאַט (אָדער לאַנצלאַט)

מ

„מעלמאַט דער וואַנדערער“, ראַ מאַז פון טשאַרלז מאַטורין (1781—1824), האַט געהאַט אַן איינפלוס אויף דער פראַנצויזישער ראַמאַנטיק פון יאָר 1830 און איז געווען שטאַרק געפּעלן באַלזאַק'ן און באַדלער'ן. — טשאַרלז מאַטורין, דער פריינט פון בייראָן און געטע, איז געווען וויילד'ס אַן עלטער־פעטער פון זיין מאַמע'ס צד. וויילד האַט אַנגענומען דעם נאָמען מעלמאַט ביים אַרויסגיין פון תּפּיכּת. אונטער אַט דעם נאָמען האַט ער אויך איבערזעצט פון פראַנצויזיש דעם ראַמאַז, וואָס שטאַרבט קיינמאַל ניט, פון באַרבי ד'אַרעווי (זשול אַמעדע).

מערעדני, דזשאָרדזש (1828—1909), דער ענגלישער ראַמאַנעשרייַבער און דיכטער, איז לויט וויילד'ן

מעריל, סמואַרט (1863—1915), אַז אַמעריקאַניש־פראַנצויזישער דיכ־טער און קריטיקער. מיינעל, עלים קרוסטיאַנאַ — (1850—1922). ענגלישע דיכטערין און עסייאַיסטין. איז יאָר 1896, ווען וויילד איז געזעסן אין תּפּיכּת, איז אַרויס איר בוד „די קאַליר פון לעבן און אַנדערע עסייס“. מעדעלין קאַלעדזש. די איר ניווערויטעט אין אַקספּאָרד איז וועל־כע וויילד האַט שטודירט. מעטערלינק, מאָריס (געב. 1862) דער „בעלגישער שעקפיר“ האַט, לויט דער מיינונג פון אייניקע קריטיקער מיט זיין פיעסע, „די זיבן פרינצע־סינס“ באַאיינפלוסט וויילד'ס סטיל אין „סאַלאַמע“, וואָס איז געשריבן אַרייַניגעל אין פראַנצויזיש.

„אומפארנגלייכבאר“. אין „די מענטיש“
 לאַגע נשמה אונטער סאציאליזם“,
 שרייבט וויילד: „צו דזשארדזש מע-
 רידיט געהערט די פילאזאפיע אין
 ראמאנען. זיינע ראליזשפילער זיינען
 ניט בלויז לעבעדיק, נאָר זיי לעבן
 אין געדאַנקען. מען קאן זיי באַ-
 מערקן פון צענדליקע טויזנטער שטאַנדי-
 פונקטן. זיי זיינען באַלערנט“. וויילד
 ישטרייכט דאָרט אויך אונטער, אַז מע-
 רדיט האָט געשריבן „בלויז צוליב
 זיין אייגענעם פאַרגעניגן וועגן“. ער
 האָט זיך קיינמאל ניט געקומערט
 צו וויסן וואָס דער עולם וויל, אדרבה,
 „ער האָט אַלץ מער און מער פאַר-
 שאַרפט און פאַרשטאַרקט זיין אייגע-
 נער פערזענלעכקייט און האָט אַרויס-
 געגעבן אייגענע אינדווידועלע ווערק“.
 פון אַנהויב האָט אים קיינער ניט באַ-
 מערקט „נאָר אים האָט דאָס ניט גע-
 קומערט“. נאָכדעם זיינען געקומען די
 ווייניגע „דאָס האָט אים ניט איבער-
 געמאַכט אדער אומגעאַנדערשט“, איצט
 זיינען שוין צו אים געקומען די פילע.
 ער איז נאָך אַלץ דער זעלבער. ער
 איז אַ נאָוועליסט אַז גלייכן. אין
 יאָר 1886 איז אַרויס געווען מערעדיט'ס ראַ-
 מאַן „עמיונינג מערידזש“, וואָס
 וויילד האָט געקראָגן צו לייענען אין
 תּפּיכה. (צווישן מערעדיט'ס ראַמאַנען
 געפינט זיך אויך איינער „טראַגיקאַ-
 מיקער“, וואָס איז באַגרינדעט אויף
 לאַסאַל'ס טראַגישן סוף).
 מאַלעבאַלגע (בייווע נראַבנס).
 לויט דאָנעט'ס שילדערונג פון דער
 „אינפערנאַ“ (גיהנום), באַשטייט איר
 אַכטער אַפּטיילונג פון צען בייווע
 גריבער אַרומגעגרינגלט פון שמיי-
 גער. דאָרט ווערן געפייניגט די
 גרנסטע רשעים (זע דאָנעט'ס גלות).
 מאַקס (זע בירבאַם).

פּאַרלאָנ, קריסטאָפּער (1564—
 1593), דער באַדייטנדיקער ענגלישער
 דראַממטורג פאַר שעקספּיר. ער האָט
 אויך געשריבן אַ מיטן שייַלאַק „דער
 איד פון מאַלטאַ“.

פּאַרלאָרמע, סטעפאַן (1842—1898)
 דער פראַנצויזישער דיכטער און עס-
 טעטישער קריטיקער (וואָס איז אויך
 געווען אַ פראַפעסאָר אויף ענגליש),
 איז באַזונדערס געווען פאַראינטע-
 רעסירט אין וויילד'ן אַלס פאַרקעמפּער
 פון עסטעטישע אידיען אין ענדי-
 לאַנד.

פּאַנמיטישעלי, אַדאַלף (1824—
 1886). דער פראַנצויזיש-איטאַליעני-
 שער „פאַרבן מכשף“. זיינע בילדער
 „דער גאַרטן פון ליבע“, „דער באַני-
 קעט“, „די שיינע באַפעלערין“ א. ד. ג.
 ווירקן מיט זייער שיינקייט און צאַרמי-
 קייט אפילו געדרוקט בלויז אין
 שוואַרץ-ווייס. נאָר די פילע שיינקייט
 פון די בילדער פון אַט דעם ראַמאַנטי-
 קער, מיט וועלכע וויילד האָט באַ-
 צירט זיינע ווענט, קאָן מען זען
 בלויז אין אַריגינאַל.

מעדוואַל, איינע פון די דריי
 מאַנסטערס אין דער גריכישער לע-
 גענדע, מיט שלאַנגען אַנשטאַט האַר
 און מיט אַ בליק וואָס פאַרשטיינערט.
 מעדוואַלס קאַפּ האָט ניט פאַרלאָרן
 אַט דעם צויבער אפילו נאָכדעם, ווען
 ער איז געוואָרן אַפּגעשניטן פון איר
 קערפּער דורך דעם העלד פּערזעאָוס,
 אַ זון פון צעאָאָסיפּיטער. אַ סך
 פון זיינע שונאים האָט פּערזעאָאָוס
 פאַרוואַנדלט אין שמיי, דורכדעם
 וואָס ער האָט זיי געוויזן דעם סויטן
 קאַפּ פון מעדוואַל.

מעסע, קאמפּילישירעליגיווע צע-
 רעמאַניע ביי וועלכע עס ווערט גע-
 פּיערט קריסטוסעס לעצטער אונט

מאצייט. לויט די עוואַנגעליען האט קריסטוס ביי זיין לעצטן אָונטמאַל צייט געזאָגט צו זיינע תלמידים : דאָס ברויט וואָס איר עסט איז מיין קערפער. דער וויין וואָס איר טרינקט איז מיין בלוט, דאָס בלוט פון נייעם בונט, וואָס ווערט פאַרגאַסן פאַר פילן" (מאַרק, י"ד 24-25). ווערט ביי דער מעסע געמאַכט קידוש אויף ברויט און וויין, און דאָס פאַרזוכן עס איז אַ "סאַקראַמענט" אַ צייכן פון הייליקן בונט צווישן די גלויביקע מיט זייער נאַטיוון. די צערע טאָנעט מיט דעם ברויט און וויין ווערט אויך באַטראַכט פאַר אַ קרבן געבראַכט פון קריסטוסעס ווירקלאַד לייב און בלוט, וואָס איז מכפר אויף אַלע זינד. די אווענדמאַליצערעמאַניע איז הייליק ביי אַלע גלויביקע קריסטן. לויטער האָט אפילו דערקלערט, אַז דאָס הייליק ברויט און וויין אַנטי האַלט באַמת יעזוס'עס לייב און בלוט. אַנדערע רעפארטער טייטשן עס אויס סימבאָליש. נאָר אויך זיי באַטראַכטן עס פאַר די הייליכסטע צערעמאַניע פון זייער קירד.

מאַריס, וויליאַם (1806—1834) האָט געמאַזן אין דעם סטיל פון דער רענעסאַנס, אין קוואַטראַטישענאַטאָ — 15טן יאָרהונדערט). מאַריס האָט געהאַט אַ שטאַרקן איינפלוס אויף אַסקאַר ווילד'ס עסטעמישע אידייען דורך זיין איינפירן קונסטפאַרמען אין בודי־רוקעריי, בודי־בינדעריי, הויז דעקאָראַציעס, מעבל, גלאַז באַפּוצונגן גען א. א. וו. מעגלאַד אַז אויך ווילד'ס "מענטשלעכע נשמה אונטער סאַציאַליזם" איז געוואָרן אינספּירירט דורך מאַריס'עס סאַציאַלער דיכטונג, זיין אוטאָפּיע פון אַ קאַמוניסטישע אַרדנונג אין ענגלאַנד, און זיין טעַ טיקייט אין דער אַרבעטער באַוועגונג.

ג

נערץ (37—68), קייסער פון רויס. די עלף יאָר פון זיין מלוכה ווערט געשילדערט אַלס אַ שורה פון פאַרברעכן און מאַרדן. ער ווערט באַשולדיקט אין אַרגאַניזירן דעם מאַרד פון זיין אייגענער מאַמען, און

אונטערצינדן די שטאַט רויס, כדי זיך צו אַטוירן מיט דעם "ספּעקטאַקל", און, לויט דער קריסטלעכער טראַדיציע, אויך לאָזן איינוווקלען די ערשטע קריסטן אין פעכיקע קליידער און זיי אַנציינדן אַלס פּאַקלן אין זיין

מוזיקער אפציאן. די געטין ניאבע האט געהאט פערצן קינדער, זיבן זין און זיבן טעכטער. האט זי זיך איר בערגנומען מיט איר מוטערשאפט קעגנאיבער אפאלא'ס מוטער, לאטאנא. האט לאטאנא אנגערייזט אויף ניא' בע'ן איר צווילינג, איר זון אפאלא און טאכטער ריאנא (אדער ארטע' מיס). אפאלא האט דערשאסן מיט גילדערנע פייגן ניאבע'ס אלע זיבן זין און זיין שוועסטער דיאנא האט דאס זעלבע געטאן צו ניאבע'ס זיבן טעכטער. אומזיסט האט ניאבע גע' זוכט צו באשיצן מיט איר קערפער איר אינגסטן קינד, און געבעטן מען זאל עס איר איבערלאזן. אפאלא און דיאנא'ארטעמייס האבן ניט געוואוסט פון רחמנות. פון גרויס צער אין ניאבע פארוואנדלט געווארן אין א סארטארנע סטאטוע וואס באזיינט אייביק איר גרויסן אומגליק.

נארטן.
נארקיסאס, דער שיינער יונגער יעגער דערזעט זיין געשטאלט אין וואסער און פארליבט זיך אין זיין אייגענער שיינקייט. ער גייט אויס פאר בענקשאפט און אף דעם פלאץ, וואו ער שטארבט, וואקסן אויס די בלומען וואס רופן זיך אויף זיין נאמען: נארציסן. (וויילד האט שטארק ליב געהאט די נארקיסאס'דיגענדע, און צווישן די שיינע מעשה' לאך וואס ער האט דערציילט פאר א' דריי זשירי (זע דארט) געפינט זיך איינע וועגן נארקיסאס. געררוקט אויף צווישן וויילד'ס, גידער און פראזע", ניו יארק, 1919)
נאפאלעאן (1769—1821). וויילד רעדט אין די „אינטענשאנס" מיט נא' איבער נאפאלעאן'ס טרעטן איבער פעלקער.
ניאבע, די ווייב פון געטלאכן

ד

דאָרס, פראַנסיסק (1827—
 אין יאר 1875 זיינען אַרויס די „וויילד לאימע בריוו", מכה וועלכע וויילד רעדט. אין זיינע „אינטענשאנס" בא' צייכנט וויילד סטיווענסאן'ען פאר דעם אנגעמען מייסטער פון צארטער און פאנטאסטישער פראזע. נאר סטיוונסאן'ס ראמאן „דער שווארצער פייגל" ווערט דארט פון וויילד'ן בא' טראכט פאר ניט קיין קונסטווערק.
דאָד, מאַרקיז דע (1740—1814).
 פראַנצויזישער אַדעליקער שריפטשטע'לער. אין עלטער פון 32 יאר אין ער געווארן פארמשפט צום טויט פאר גיפטישערדיי און סאדאמיע (סדומ'י' שע זינד), וואָס רופן זיך זייט דע' מאַלט אויך אויף זיין נאָמען „סא'

פראַנצויזישער פעלעטאניסט און קריטיקער. זיין מיינונג איבער א טעאטער'יטיק האט געגאלטן אין פראַנקרייך פאר דער העכסטער אוי' טאריטעט.
סידאָניע די כּשוף-מאַכעריין,
 אַט די היסטארישע דערציילונג האט וויילד'ס מאמע איבערזעצט פון דייטש (אייזן קאפיטל „שם המפרש", רעדט וועגן אידן אין א ניט פריינטלאכן טאן).
סטיוונסאן, ראָבערט לואיס — (1804—1894). ענגלישער דיכטער און ראמאנעשרייבער. האט צוליב זיין שוואכן געזונט געוואוינט די לעצטע מינה יאר פון זיין לעבן אויף דעם

וועלס, מאַקס בירבאַם א. ד. נ. אַלס מיטאַרבעטער).
סאַלאַמאָן, שמעון (1834—1905). דער ענגליש־אידישער מאַלער וואָס איז געשטאַנען נאָפֿן אונטער דעם איינפֿלוס פֿון די פֿרע־אַפֿאַעליסן, באַ זונדערס פֿון ראַסעטיץ (זע דאָרט). סאַלאַמאָנ'ס מאַסטער־צייכונגען צו „שיר השירים“ און זיינע בילדער פֿון אידישע רעליגיעזע צערעמאָניעס זיינען דורכגעדרונגען פֿון מיסטיציזם און סענסואַליטעט. זיין דעגענערירט אַבנאָרמאַל לעבן האָט אים יונג גע־בראַכט אין סאַניטאַריום און צו לעצט צו אַ וואַנאַבונד־לעבן. וויילד האָט פֿיל געהאַלטן פֿון סאַלאַמאָנ'ס קונסט און שטאַרק באַדויערט זיין טראַגישן סוף
סאַליסבערי, דאַגלאַס'עם היים ביי זיין מאַמען.
סאַקראַמענט, (זע מעסע).
סאַרוט, דזשאַרדזש (געב. 1867) ענגלישער בעל־טריכט און קריטי־קער. אין יאָר 1896, ווען וויילד איז געזעסן אין תּפֿיסה זיינען אַרויס די קאַמעדיעס פֿון קאַנגריוו (זע דאָרט) מיט סטריט'ס איינגליטונג. סעמעלע. (זע דיאַנים).
סווינבוירן, עקדזשערנאַו טשאַרלז (1837—1909). וויילד איז נאָר אַלס סטודענט געווען באַגייסטערט פֿאַ סווינבוירנ'ס פּאַעזיע. דאַגלאַס דער ציילט, אַז וויילד האָט אַלעמאַל גע־רעדט מיט אַנטציקונג פֿון סווינ־בירנ'ס „לידער און באַלאַדן“. שׂע־ראַד זאַגט, אַז כאַטש דער יונגער וויילד האָט שטאַרק פּאַרטיידיקט סווינבוירן, ווען יענעם פּאַעזיע איז געוואָרן פּאַרדראַמט פֿאַר אוממאַראַז־ליש, האָט דער אַלמער דיכטער ניט געהאַט קיין גוט וואָרט פֿאַר וויילד'ן

דייַם“. אין ער אַנטלאָפֿן נאָר איי־מאַליע. שפּעטער איז ער צוריקגעקור מען נאָר פּראַנקרייך און איז געוואָרן באַלד (אין 1877) פּאַרשפּאַרט אין תּפֿיסה פֿאַר נייע עבירות. נאָכדעם ווי ער האָט געמאַכט אַ יאָר שפּעטער אַ פּאַרווף צו אַנטלויפֿן, האָט מען אים אַריבערגעפֿירט אין דער פּעסמונג באַסטיל, דאָרט האָט ער אָנגעהויבן שרייבן פּיעסן און אומאַנשטענדיקע ראַמאַנען. די גרויסע רעוואַלוציע האָט אים באַפֿרייט פֿון באַסטיל. האָט ער דעמאָלט פּאַרעפּנטלאַכט זיין פֿיר־בענדיקן ראַמאַן „זשוסטין“ אַדער „דער אומגליק פֿון דער טונגל“, און אַנדערע דערציילונגען. נאָר ביים דערשיינען פֿון זיינע געזאַמלטע שריפטן אונטער נאַפּאַלעאָנ'ס ממשלה, אין 1803, איז דער אַלמער מאַרקיוו ווידער געוואָרן אַרעסטירט.
סענדפּאַרד און מערמאַן. דאָס פּאַפּולער קינדער־בוך מיט אַט דעם נאָמען, פֿון טאַמאַס דיי (1748—1789) טאַמאַס דיי איז געווען באַגייסטערט פֿון רוסאַ'ס אידיען, איז געווען פֿול־סימפּאַטיע פֿאַר די נעגער, וועמעס לייך ער האָט באַזונגען און פֿאַר די אַמעריקאַנער רעוואַלוציאַנערן קעגן זיין ענגלישן פּאַטערלאַנד. נאָר קיין מייסטער פֿון דער קינדער מעשה איז ער ניט געווען. זיינע העלדן זיינען צוויי אינגלאַד חברים הערי סענדפּאַרד און טאַמאַס מערמאַן. דער לעצטער באַזוכט דעם ערשטנ'ס הויז. וואו דער אַלמער סענדפּאַרד דערציילט זיי מעשיות מיט אַ מאַראַל, וואָס דאָס מאַכט אויף זיי אַ שטאַרקן איינדרוק. סאַפּאָקל (זע פּלאַפּירד).
סאַמורדעי רעוויז. אַנגעזען וואַכנבלאַט. אַרויסגעגעבן פֿון פּריינק הערים מיט בערנאַרד שאַג, ה. דיש.

אין זיין אמנליק.

סיבילע. די נביאה'טע אין די נרוכישע און רוטישע לעגענדן, וואס זאגט פאראויס דעם שיקואל פון פעל-קער און לענדער (די עקזיסטירנדיקע פראפעטישע סיבילזשריפטן, שטאמען פון אידישע קוועלן פון 2טן יארהונדערט).

סידאל (זע ראסעטי).

סויריל (1885—1915) וויילד'ס עלטערער זון. זע באמערקונג צו דער איינגלייטונג אויף זייט 69.

סעמעסטער. זמן.

סט. פאול קאמערדראל (אין לאנדאן) איבערגעבויט פון דאס ניי אין לעצטן פערטל פון 17טן יארהונדערט.

סאוואנארעלא, גיראלאמא (1452—1498). דער איטאליענישער פאליטיקער און רעליגיעזער רעפארמער, וועמען פאפסט אלעקסאנדער דער 6ער (זע דארט) האט געלאזט פארברענען אויפן שייטערהויפן.

ע

ערנסט, דער דיכטער ערנסט דארסאן (1867—1900) וועמען וויילד האט שטארק מקרב געווען. אדער ערנסט לעווערסאן, דער מאן פון דער „פארניאלדעמער ספינס“.

עסכיל (זע פעלאפידן). עמערסאן, רעלף וואלדף (1803—1882).

עדי, מאָר, טרייער פריינט פון וויילד'ן. רעדאקטאר פון וויילד'ס ברויזאמלונג „עפטער בערנוואל“ (וועסטמינסטער 1922), וואס שטאמען פון דער צייט ווען ער האט געשריבן די „באלדע פון רעדינגער תפיסה“.

ענגלישע ווערטער: — ברעקיעפסט (איבערבייסן), דינער (מיטאניעסן). אין אנדערע ערטער דאס אונטערעסן). לאנטש (א מאלצייט, צווישן איבערבייסן און מיטאגעסן). סאפער (נאכמעסן). פונט (קנאפע פינף דאליער). קריסטאס (וויינאכטן — קריסטוסעס געבורטסטאגן). שילינג (א צוואנציגסטל פון א פונט) דיען (עלטערסטער פון א לעראפטזיילונג אין ארבעט). עלוזאבעטישע ליריק. די ליי

רישע פאעזיע אין ענגלאנד אין די צייטן פון שעקספיר, וועלכער אין געווען דער באדייטנדיקסטער דיכטער אויך אויף אט דעם געביט. די ענגלענדער רופן אז יענע גרויסע עפאכע אויפן נאמען פון דער קעניגין עליוזאבעט (1533—1603).

עליק. עלטערער ברודער פון ראבערט ראס (זע דארט).

ענציקליקא. פאפסטלאכער צירקולאר. עקעלין דא ראָמאָנאָ (1184—1259). הערשער פון וועראנא, פאדווא, א. א. וו. אין איטאליע. איידים פון רוימישן קייזער פרידריק 2. זיינע שונאים האבן אים דערקלערט פארן גרעסטן אכזר פון זיין צייט. דער פאפסט האט אים אריינגעלייגט אין הרם און ארגאניזירט א קרייצצוג קעגן אים, ביז זיי האבן אים באזיגט. אריינפאלנדיק אין פלען א פארוואונדערטער, רייסט עקעלין (עקעלינג) לינא אדער עזעלינג) ארונטער די באנדאזשן פון זיינע וואונדן און נעמט ניט קיין שפיין ביז ער נייט אויס. דאנסע שילדערט אים צווישן די רשעים אין א בלוטיקן טיף, אין

מיטישן פירער נביא און משיח איין, אין מיטן פון צווייטן יאר הונדערט פ. ס. (פ.).

עמא, אדער עמאוס, א דערפך ניט ווייט פון ירושלים. לויט דער קריסטלאכער לעגענדע (לוסס כ"ד, 13), האט קריסטוס, דעם דריטן טאג נאכדעם ווי ער איז געווארן געקריציקט, געוואנדלט אלס אן אומבאקאנטער און פרעמדער מיט צוויי פון זיינע תלמידים אויפ'ן וועג פון ירושלים קיין עמא. ביים אוונטעסן, אין עמא, האבן זיי אים דערקענט, איז ער באַלד פארשוואונדן.

דער למער אפטיילונג פון ניהגם. עקעי לינ'ס לעבן איז אויך די טעמע פון א ראמאן אין איטאליעניש און א דראמע אין דייטש.

עמקינס, אונטערוועלט העלד און „בלעקמילער" (געלט אויספרעסער). ער האט זיך ארויסגעוויזן אלס פאלי שער עדות קעגן וויילד'ן.

ענא, דער באַרג אין סיציליע, וואו עס איז געשטאנען דאס הייליקי טום פון דעמטער-צערערע. (דאָרט איז געווען די באַפעסטיקטע הויפט שטאָט פון דער שקלאפן רעוואַלוציע און שקלאפן-מלוכה אונטער דעם סע

פ

פּױטער, וואַלטער (1839—1894). זײַנע קונסטווערק „די רענעסאַנס, שטודיען און קונסט און פּאַעזיע" (1873) און „מאַריום דער עפיקוריער, זײַנע געפילן און אירייען" (1885) האָבן געהאַט אַ גרויסן אײַנפלוס אויף דער ענגלישער ליטעראַטור און קונסט אין לעצטן פּערטל פון 19טן יאָר הונדערט. באַזונדערס גרויס איז געװען זײַן אײַנפלוס אויף דער עס טעטישער באַוועגונג און איר נביא אַסקאַר וויילד.

פּלאַטאָ (427—347 פ. ס.) דער תלמיד פון סאקראט (470—399), איז דער רבי פון אריסטאטל (384—323), האט געהאט א שטארקן איינפלוס אויף וויילד'ס אידיען באזונדערס אין וויילד געווען אנטציקט פון פלאטא'ס בוך „סימפוזיאן" וואו דער גרייכער פילאזאף שילדערט אין א פאעטישער שפראך און געשליפענעם דיאָלאָג, אַ מאַלצײט פון געלערטע און קינסטלער אין אַלטן גריכנלאַנד. די

געסט, צווישן זיי אויך סאקראט, אריסטאפאן און אנדערע וועלטבארימטהייטן, טרינקען וויין און דיס קוטירן וועגן ליבע. זיי פארהערן לאכן יענע ליבע וואס איז פריי פון געשלעכט, די אזוי גערופענע „פלאטיאנישע ליבע", און באזונדערס די צווישן מאן און מאן, די ליבע וואס וואנט ניט אויסצוריידין איר נאמען, וועלכע וויילד האט פארטיידיקט אויף זיין לעצטן פראצעס. ווען וויילד איז צום ערשטן מאל געווארן ארעסטירט, האט ער געבעטן אים בריינגען פלאטא'ס בוך „אפאלאגיא", וואו ער שילדערט סאקראט'ס פראצעס און פארטיידיקונג. (פלאטא'ס איינפלוס אויף דאס אידיש דיינקען איז אומגעהויער גרויס. אין דער איינפלוס פון ליטעראטור פון מיטלאַלטער און ביי פיל לומדים פון אַלטן דור פארנעמט דער נאמען „אפלטון" — (אפאלטאן), ווי זיי רופן אן פלאטא'ן) אזא בכבודיקן פלאץ, אקראפט ווי ער

וואלט געווען א נביא אדער א תנא.
פלאטאס נאמען איז אויך פארבונדן
מיט קאמוניזם. אין זיין בוך „רעי
פובליק“ פלאנט ער א פרייע געזעל
שאפט געגרינדעט אויף קאמוניסטי
שע יסודות).

גרינדער פון חסידים זיינען געווען
פאנטעאיסטן. זיי האבן זיך גע
שטיצט אויף די פסוקים „אלעולם“
(גאט איז וועלט, און וועלט איז
גאט), ואתה כתייה את כלם, גאט
באלעבט אלץ, און „מלא כל הארץ
כבודי“, ער פילט אז מיט זיך די
גאנצע וועלט)

פארצן. די דריי רוימישע גע
מינס פון געבורט, שפעטער — פון
שיקזאל. זיי זיינען ארויסגעטראגן פון
ניט אדער נאכט, און שטייען אוי
סערהאלב דער קאנטראל פון די גע
טער. זיי שפייען דעם פאדים פון
ילעבן, וועבן אים אויס אין א סך
אוזארג, און ברעכן אים אונטער ווען
זיי ווילן.

פערל פון מוין נשמה אין א
בעכער וויין (זייט). די רוימי
שע ארויסטאקראטן פלעגן טראקטירן
זייערע געסט מיט א בעכער וויין אין
וועלכן זיי פלעגן צולאזן א צושטיי
סענעם פערל.

פערסי. ברודער פון אלפרעד דא
גלאס (זע באזי) ער האט צוזאמען
מיטן יונגן גייסטלאכן סטוארט הער
לעם, געגעבן דאס געלט ארויסצולאזן
וויילד'ן אויף „בייל“ (ערבות). נאך
זיין פאטער'ס טויט האט ער געקראגן
דעם טיטל פטער מארקיו פו קווינס
בערי.

פרושי. די אידישע פרומאקעס
וואס ווערן דערמאנט אין נייעם טעט
טאמענט, האבן געהערט צו דער
„פרושים“ פארטיי.

פראווענסאלישער פאָעזיע. די
דרומ־פראַנצויזישע געגנט אונטערן
נאָמען „פראַווענס“, וואָס איז ביזן
סוף פון פופצנטן יאָרהונדערט גע

פעלאַפּידן. זייער עלטער־עלטער
זיידע פעלאפ, א זון פון געטער, דער
צוילט די גריכישע לעגענדע, האט
התונה געהאט מיט א גריכישע פריני
צעסין און איבערגענומען איר טאטנ'ס
מלוכה. ווען דער מצו וואס האט
אים געהאלטן איר געוויינען האט פאר
לאנגט זיין לוי, האט אים פעלאפ
געלאזט דערמארדן. פאר זיין טויט
האט דער אומשולדיק דערמארדעטער
פארשאלטן דאס גאנצע פעלאפ'ס הויז
פאר אלע צייטן. דאס לעבן פון די
פעלאפידן, פעלאפ'ס קעניגהייז איז
דערפאר פול מיט פארברעכן און
ליידן. אגאמעמנאן, פעלאפ'ס איי
ניקל בריינגט זיין מאַכטער איפניע
ניע צו דער עקרה, און ווערט דער
פאר דערמארדעט פון זיין פרוי. זיין
זון אַרעסטעס נעמט נקמה און טוי
טעט די אייגענע מאמען. עס העלפט
אים דערביי זיין שוועסטער עלעקט
רא. דער מומערמערדער ווערט פאר
פאלגט פון וואַזין א. א. וו. די
טראַגעדיע איז באשריבן אין די ררא'
מען פון די גריכישע קלאַסיקער עס
כיל (525—456 פ. ק.), סאפאקל —
(406—405 פ. ק.) און אייריפיד (480
— 406 פ. ק.), ווי אויך פון א סך
זאלטע און נייע אייראפּיאישע דיכטער.

פאָנטעאיסט. דער אנהיינגער פון
דער לערע פון פאנטעאיזם, אז גאט
און די וועלט איז איינס, און אלץ
איז דורכגעדרונגען מיט געטלאַכ
קייט (א טייל סקובלים און אויך

טעקסט, גרינדער פון א נייעם סמלי
 אין ארכיטעקטור.
 פאָפּ, אלעקסאנדער (1744—1888).
 קלאסישער ענגלישער דיכטער. בירגאן
 האט געהאלטן פון זיינע סאטירעס.
 פעטראָרסקאָ, פראנצעסקא (1804—
 1874). דער באדייטנדיקסטער לירי־
 שער דיכטער פון איטאליע און דער
 גרעסטער געלערטער פון זיין דור.
 זיין אנערקענונג האט ער גע־
 קראגן הויפטזאכלאך פאר זיינע לאטיי־
 נישע לידער. דער רוימישער סענאט
 האט אים געקרוינט עפנטלאך פארן
 דיכטער פון דער וועלט, און זיין
 דור האט עס אנערקענט. נאָר היינט
 איז זיין רום געבויט דוקא אף זיינע
 לידער אין איטאליעניש, דעמאלט א
 פראַכטסטער „זשאַרגאָן“.
 פראָטעפּיאַנץ (זע דעמעטער).
 פראָטעפּיאַניסט, ערשטער שוי־
 שפילער (וואס שפילט די הויפטראָל)
 אין דער גריכישער דראַמע.

ווען א באזונדער מלוכה, האט אנט־
 וויקלט א ליטעראטור שוין אין אַני־
 הויב פון צענטן יארהונדערט. דארטן
 האט געבליט אין 12 און 13טן יאָר־
 הונדערט די לירישע פאָעזיע פון
 די טרובאָדארן. שפעטער די רע־
 ליגיעזע און היסטאָרישע דיכטונגען.
 אין מיטן פון 19 יארהונדערט האט
 זיך די פראָווענסאלישע פאָעזיע ווי־
 דער פאָנאָדערגעבליט, א דאָנק די
 אַרבעט פון מיסטערעל (1830—1914)
 און אנדערע.
 פאָו, ערנאר עלן (1809—1841).
 א דאָנק באַדלערין, וואס האט פאָרן
 איבערזעצט אין פראַנצויזיש און פאַר־
 געשטעלט פאַר דער קונסטוועלט, אין
 פאר געוואָרן אנערקענט אין איי־
 ראַפּע, נאָר אין דער צייט, וואס זיין
 נאָמען איז געווען אין אמעריקע צו
 שאַנד און שפּאַט.
 פּאַלאַדיאָ, אנדרעאָ (1518—
 1580). איטאליענישער אַרכי־

פ

געליקנט. ווען ער האט אנגעהייבן
 שווערן צום דריטן מאל: „איד קען
 ניט אָט דעם מאַן“ האט דער האָן
 געקרייט אויף טאַג.
 פּלאַבער נוסטאָו (1821—1880),
 דער פראַנצויזישער ראַמאַנענשרייַבער,
 ווערט פון וויילד'ן אַנערקענט פאַר
 זיין מייסטער. פּלאַבער'ס קורצע דער־
 ציילונג „העראַדיאַ“ האט אויך אנגע־
 רעגט וויילד'ן צו שאַפן זיין דראַמע
 „סאַלאַמע“. אין „די מענטשלאַכע
 נשמה אונטער סאַציאַליזם“ באַצייַכנט
 וויילד פּלאַבער'ן פאַר „אַן אויסערנע־
 וויינלאַכן קינסטלער“. ער פאַררעכנט
 אים צוזאַמען מיט דעם ענגלישן די־

פּרייַנט וואס פאַרלייקנט קריס־
 טוסן (זייט 102). גויט די עוואַנג־
 געליען האט קריסטוס געזאָגט צו
 פעטרוס'ן (שמעון בריונה), דער ער־
 שטער פון די צוועלף אַפּאָסטל: „אויף
 אָט דעם פעלן וועל איך בויען מיין
 קהלה“ און „איך וועל דיר געבן די
 שליסלען פון דער הימלשער מלוכה“
 (מתי טז. 18). אין דער נאָכט ווען
 קריסטוס איז געוואָרן אַרעסטירט אין
 פעטרוס נאָכגעגאַנגען פון ווייטן צום
 הויף פון כּהן גדול. די דינסטן האָבן
 אים דערקענט אַז ער איז פון קריס־
 טוס'ס קאַמפּאַניע. פעטרוס האָט דאָס

אין דעם לאנדאנער הומאריסטישן זשורנאל „פאנטש“ זי האט אים אויפגענומען גאסטפריינטלאך אין איר הויז, אין מאי 1805, ווען ער איז ארייסגעלאזן געווארן אויף „בעיל“ (ערבות) צווישן זיינע פראצעסן. דאס איז געווען אין דער צייט פון די ערני סטע העצעס קעגן וויילד, ווען קיין האטעל האט גיט געוואנט אים צו פארדינגען א צימער. (זע ליידי פון ווימבלדאן).

פאלשער פרוינט, וואס האט פארראטן קריסטן מיט א קוס (זייט 101). לויט די עוואנגעליען האט יודאס (יהודה איש קריות), איינער פון די צוועלף אפאסטל, פארצטן זיין רבי'ן פאר 30 זילבערשטיק. בעת די רענירונגסלייט באפאלן קריסטוס'עם לאגער, קושט אים דער מסור צום צייכן, אז דאס איז דער, וועמען זיי זוכן. נאך באלד האט יודאס הרסת געהאט און ווען מ'האט קריסטוס'ן אויפגעהאנגען האט ער זיך גענומען דאס לעבן.

פיליסטער, פלשתים (פאלק אין דרוםערב פון אידנלאנד). זינט דעם 17טן יארהונדערט איז דאס ווארט פלשתים געווארן א צונעמעניש צו ערשט פאר יעדן ניט־שמודענט, אדער אלטער יוסטער באלעבאס. אין דער נייער צייט ווערט דאס אָנגעווענדט אויף אלע באלעבאטישע עלעמענטן, וואס ליבן רו און ארדנונג און זיי נען פארטאן בלויז מיט זייערע אייגענע קליינאכע אינטערעסן.

„פיול האט דורכגעלעכערט א קעניג צווישן די געלענקען פון זיין פאָנצער“ (זייט 56—57). וועגן קעניג אחאב'ס טויט אין מלחמה קעגן

סער דזשאן קיסס צווישן די יעניקע וועלכע זיינען „אימסטאנד זיך אפי צוונדערן, אויסצמידן די פאדערונג נען פון אנדערע“ און „אויף דעם אופן צו פארוויקלאכן די פארפלאטענקייט פון די אלע פיזיאקייטן, וועלכע זיי באזיצן אין זיך — צום גרעסטן פארנעניגן פון זיי גופא און דעם גרעסטן און אומענדלאכן געווינס פון דער גאנצער וועלט“.

פארבס-ראָבערטסאָן, סער דזשאָן סטאן (געב. 1853). ענגלישער שוין שפילער און טעאטער דירעקטאר. ער האט זיך אויסגעצייכנט סיי אין קלאַסישע און סיי אין מאדערנע דראמען. וויילד דריקט אויס וועגן אים אַ הויך כע מיינונג, אין זיינע „אינטענשאנס“. זיין רייכע 50 יאָריקע טעאטער־קאַריערע איז באַשריבן אין זיין ווערק „א שוישפילער אונטער דריי הער שער“ (1925).

פראַנס, אָנאַטאָל (1844—1924). פרידריק, הערצאָלד (1856—1898) ענגליש־אַמעריקאַנער ראַטאָנענשרייבער אין יאָר 1896 איז אַרויס זיין ראַטאָן „אילומעניישאָן: אדער „דהי דעמניישאָן אוו טהעראַן ווייר“ פון אירלענדישן רעליגיעזן לעבן אין אַמעריקע. וויילד האט דאס בוך געקראָגן אין תפיסה, (האראלד פריד־ריק האט אויך געשריבן סימפאטיש איבער אידישע אָנגעלעגנהייטן).

„פאָרגאָלדעמע ספינקס“, צונען־מעניש פון פרוי לעווערסאָן, די ענגליש־אידישע פארפאסערן פון „די עלפטע שעה“ און אנדערע הומאריסטישע טישע זאכן. זי איז געווארן באַקאַנט מיט אַסקאר וויילד דורך אירע ליבלעכע פארדיעס אויף זיינע ווערק,

ארם, דערציילט דער תנ"ך, אז א.מ.א. האט אפגעשעלט א בויגן סתם אזוי און געטראפן דעם קעניג פון ישראל צווישן די געלענקען פון דעם פאנצער" (מלאכים א כ"ב 34).

„פלאַך דע לוי". די „ליקיעני-לאכע צייכונג אויף וואפן אדער הערבן" איז געווען אין געברויך אין דער אלטער קונסט פון מערבאזיע און מצרים. אין 12טן יארהונדערט האט עס דער פראנצויזישער קעניג אנגע-הויבן באנוצן פאר זיין הערב. זיי פלעגן אויך קומען אין די פארם פון א „סגל" אלס סימבאל פון דער קריסטלאכער דרייאניקייט.

„פלאַרענטינישע טראַגעדיע". — ווילד האט זיין קונסטווערק אנגעהויבן אין ווייען פערן און נים געענדיקט. כדי עס אויפצופירן אויף דער בינע האט דער דיכטער סטארדוש מאַר צוגעגעבן א סצענע, און אזוי איז עס אויך געדרוקט.

„פרייד וואָס לעבט אָן אויגן."

צ.

צאָל באַאָמטער די שטייערמאַן גער זיינען געווען באַזונדערס פאַר אַכטעט און פאַרהאַסט אין דער אר-דישער מדינה אין דער צייט פון רוימישער הערשאַפט, ווען זיי האבן געאַרבעט פאַר די אינטערעסן פון שוואַ. צעליני, בענווענטאַ. (1500—

ק

קייסער פון רוימ און פריס- מער פון דער זון. דער רוימישער

בליק" און „זאָרג וואָס דויערט איז- ביק" (זייט 98). אין זיינע „לידער אין פראַזע" דערציילט עס ווילד פונקט קאפויר. דאָרט פאַרוואַנדלט ער דאָס בראַנזענע בילד פון דער זאָרג, וואָס דויערט אייביק, אין דאָס בילד פון דער פרייד, וואָס לעבט אָן אויגןבליק.

פאַרמען פאַרשטיינערטע פראַנצויזישע טראַגעדיע (זייט 109). גע-שאפן אונטערן איינפלוס פון דער הויףעטיקעטע אין אַנהויב פון 17טן יאָרהונדערט. איר באַדייטנדיקסטער פאַרשטייער איז פיער קאַרנעל (1606—1684).

פראַנץ פון אַסיסי (1182—1228) דער גרינדער פון דעם באַרימטן קאַטוילישן אַרדן פון די „פראַנצייס-קאַנער". די קריסטלאַכע וועלט דער-ציילט פיל פון זיין קדושה, צדקות (צידקעס) און סופתים.

פאַרלאַרענער זון. דער העכר פון קריסטוס'עס אַ משל (קוס ט"ו 11).

1571) איטאַליענישער גאַלדשמיד, סקולפּטאָר און גראַווירער פון דער רענעסאַנס עפאַכע. זיין לעבנסבאַ-שרייבונג, געשריבן פון אים אַליוו, איז פול מיט שילדערונגען פון אוואַטורניס און געוואַנטקייטן. נאָר ווילד (אין זיינע „אינטענשאַנס") באַטראַכט איר פאַר מער דיכטונג ווי וואַרהייט.

צעואַר וואַרויס אוויטוס (205—222) באַקאַנט אונטערן נאָמען העליאָנאַבאַל

אָדער עלטאָנאָבל. צוליב זיין שייני
 קייט און יהוס (ער איז געווען אַ
 קוזין פון צעזאר קארטאָלאַ (דער
 מאַרדעט אין 217) און מען האָט
 געגויבט אַז ער איז יענעמס אַן אומ־
 געזעצלאַכער זון, איז ער אין על־
 טער פון דרייצן יאָר, געוואָרן באַ־
 שטימט אין זיין געבורט־שטאָט האַמס,
 אין צפון פון דמשק, פאַרו כּהן גדול
 פון סירישן זונענגאָט אַלאַנאָבל
 (אַליגבל). אַ יאָר שפּעטער האָבן
 אים די רוימישע סאַלדאַטן אין סיריע
 פּראַקלאַמירט פאַרן צעזאַר פון רויס.
 אַקאָמענדיק אַהין אין 219 האָט ער
 איינגעפירט די רעליגיע פון זיין היי־
 מיטן זונענגאָט און דערקלערט די
 אַלטע רוימישע געטער פאַר זיינע
 קנעכט. אַרומגערינגעלט פון הויפֿ־
 אינטריגעס און פיינטלאַכע רעליגיעס־
 פאַרשטייער, האָט דער יונגער קיי־
 סעריג זיך דערוואָרבן אַ נאָמען פאַר
 דעם גרעסטן אכור און הולטאַי אויסן
 רוימישן טראָן. אין עלטער פון 18
 יאָר איז ער געוואָרן דערמאַרדעט
 צוואַמען מיט זיין מאַמען סאַעמי
 און זיין קערפּער איז אַריינגעוואָרפן
 געוואָרן אין טייך טיבער.

קיטס רזשאַ (1795—1821). דער
 יונג פאַרשטאַרבנער ענגלישער דיכ־
 טער ווערט פון וויילד'ן פאַרגליכן צו
 פּלאַבערן אין זיין פּולקאָמענהייט (זע
 פּלאַבער). ער אַנערקענט אויך זיין
 אייגנטום אויף זיך.

קעניגין פון פּרויסן — לואי־
 זע (1810—1876). זי איז געשיקט
 געוואָרן פון די פּרויסישע שטאַטס־
 לייט אין נאַפּאָלאָנאָס לאַגער, כדי
 צו פּועלן ביי אים, דורך איר שייני
 קייט, וועלכע עס איז הנחות פאַר
 דער פּרויסישער מלוכה, נאַפּאָלאָעז

האַט איר מיליטעריש צוריקגעוויזן.
 דער פּרויסישער קעניג האָט פאַרלאָרן
 זיין מלוכה און זי איז מיטגעגאַנגען
 אין זיין גלות.

קעלטישע פּאַבלען. וויילד אַלס
 אַן אירלאַנדער שטאַמט פון די קעלטן
 וועלכע האָבן אַמאָל פאַרנומען דעם
 גרעסטן טייל פון דרום און מערב־
 אייראָפּע. איצט געפינען זיך קעלטן
 מלוין אין וועלש, אירלאַנד, די שאַ־
 טישע בערג און ברעטאַניע. אַ סך
 אירלענדישע פּויערים רייחן נאָך היינט
 אַ ריינעם קעלטיש.

קאַלערידזש, סעמיועל טיילאָר
 (1772—1834) דער ענגלישער דיכ־
 טער וועמעס באַלאַדע, דהי אייזשענט
 מערינער (דער אַלטער מאַטראַז),
 איז אין איר פאַרם געווען אַ מוסטער
 פאַר וויילד'ס „באַלאַדע פון רעדני־
 גער תּפּיסה“.

קאַרליול, טאַמאַס (1741—1881)
 אַט „דער לעבחהפּטיקסטער און אַרײ־
 גינעלסטער פון אַלע ענגלישע פּראָזע
 שרייבער“ האָט זיך גערעכנט ווי דער
 נביא און מוסרזאָגער פון זיין דור.
 זיינע ווערק זיינען אַרויס אין אַ
 פּאַלקס־אויסגאַבע פון 87 בענדער, כדי
 צו ווערן באַאיינפלוסט פון קאַרלייל'ס
 געריכטער התּמדה האָט וויילד זיך
 דערוואָרבן קאַרלייל'ס שרייבטיש (אין
 זיינע „אינטענשאַנס“ דערקלערט וויילד
 אַז קאַרלייל'ס „פּראָנצויזישע רעוואָלוצ־
 ציע“ איז „איינע פון די באַצויבענד־
 סטע היסטאָרישע ראַמאַנען וואָס זיי
 גען אַמאָל געווען געשריבן, פּאַקטאַ
 ווערן געהאַלטן אָדער אין זייער אונ־
 טערנעאַרדנטער שטעלונג, אָדער ווערן
 אין גאַנצן אויסגעשלאָסן צוליב דעם
 אַלגעמיינעם טעם פון לאַנגווייליקייט.

קאנגריוו, וויליאם — (1670 —

1729). ווען ווילד האט אויפגעפירט זיין ערשטע קאמעדיע, האט הערים געשריבן, אז זי קאן זיך פארנגלייכן מיט די בעסטע קאמעדיע פון ענגלאנד'ס באדייטנדיקסטן קאמעדיער שרייבער, קאנגריוו.
„קאזערי אינטיים“. אינטימער, פאמיליערער פלוידעריי.

קוואוועס, פעסלאך וויין.

קליאָ. די ערשטע פון די ניין מוזן, די טעכטער פון צעאוסיופיטער און מעמאזענע (זכרון), וועלכע האבן די אויפריכט איבער די קונסט און וויסנשאפטן. קליאָ ווערט פארגע-שמעלט מיט אַ מנילה אין האנט.
קווינסבערי, (דזש. ש. דאגלאס) 8טער מאַרקיו פון (1844—1890), דער פאטער פון לאַרד דאגלאס — באַזי (זע דאָרט). געשטאמט פון הויכן ענגלישן יחוס, וואָס טראַגט אַט דעם נאָמען שוין אַרום דריי הונדערט יאָר. אַ ליבהאַבער פון קולאַקולאַטאָ. די נייע תקנות פֿין 1861 ווי אזוי זיך צו שלאָגן ביי אַ „פּרייזפּייט“ הייסן אויף זיין נאָמען — קווינסבערי גע-זעצן. (אַפּטאָן סינקלער, אין זיין בוך „פּאַמאַנאַרט“ (1923) מיינט, אז ווילד איז פאראורטיילט געוואָרן ניט פאר זיינע זינד, און אויך ניט פאר זיין זשעני, נאָר וויל ער האָט אַטאַקירט אַזאַ זייל פונם הערשנדיקן קלאַס, ווי דעם 8טן מאַרקיו פון קווינסבערי).
קליידער (פאר ווילד) געווען צוגעשיקט ניט פון ראָס, נאָר פון הערים. דער שניידער האָט זיך צו-

ערשט אפגעזאָגט צו נייען פאר ווילד'ן און הערים האָט אים געמוזט וואָס צוצאלן.

קלעפּעם דזשאַנקשאַן. אַ לאַנג דאַנער פאַרשטאַטסמאַנציע אויפן וועג פון ווערסוואַירטער הפּיסה קיין לאַנג דאָ.

קראַפּאַטקי, פעטער אלעקסאַנדער (1842—1921) איז געווען שטאַרק באַליבט אין די אינדיווידואַליסטישע אַריסטאָקראַטישע קרייזן וואו ווילד האָט זיך באַוועגט.

קריזאָליט, קאָסטבאַרער גרינער שטיין (געפינט זיך אין מצרים און בראַזיל).

קאַרמיד, גריכישער אַדלמאַן, אַנקל פון פּילאָזאָף פּלאַטאָ, וועלכער האָט אויף זיין נאָמען „קאַרמיד“ געשריבן אַ פּילאָזאָפּישן דיאַלאָג.

קאַטעדראַל אין שאַרמערס — (נאָרדוועסט פּראַנקרייך). אויסגעבויט אין די ערשטע העלפט פון 13טן יאָר-הונדערט.

קיטערשאַן, הייכער באַרג אין גריכנלאַנד, אַרומגעוועבט מיט פּאַסן לענגענדן פון געטערלעכו. דאָרט פּלעגן פאַרקומען פאַרשידענע געצנדיגערישע צערעמאָניעס און פּיערלאַכקייטן.

קאַדאַגען פּלייס, האַמעל וואו דאָגלאַס האָט געוואוינט.
קאַליבאַן (זע אַריעל).

קליבאַרן, געבראַכט ווילד'ן פאַרקויפן דעם פּאַעטישן בריוו וואָס ער האָט געשריבן צו דאָגלאַס'ן (זע באַזי). ווילד האָט אים דערפאַר גע-געבן אַ האַלבו פונט (אַרום צוויי און אַ האַלב דאָלאַר).

7

ער האָט געקעמפט אונטער דער פּאַן פון דער יונגפרוי פון אַרלעאַנס (זשאַן

רעם, זשיק דע, אַדער רעמי — (1404—1440). פּראַנצויזישער באַראָו.

דע אַרק) קעגן ענגלאַנד, אין עלטער פון 22 יאָר האָט ער זיך דערוואַרבן דעם טיטל „מאַרשאַל פון פראַנקרייך“. אין עלטער פון 36 יאָר איז ער גע׳ וואָרן אַנגעקלאַגט אַלס פאַרפירער פון הונדערטער קינדער, וועלכע ער האָט מקריב געווען צו זיין אַבגאָרטאַלער תּאווה. דעם 26טן אַקטאָבער 1440 איז ער געוואָרן אויפגעהאַנגען און נאָכדעם פאַרברענט אויפן שייטער־הויפּן. זיין נאַמען איז פאַרבונדן מיט דער לעגענדע פון דעם „בלוי באַרד“, וואָס האָט דערמאָרדעט זיינע ווייבער. ס׳האַבן זיך אויך געפונען אַזוינע היסטאָריקער וואָס האָבן געזוכט נאָכ־צואווייזן, אַז דאָס איז געווען אַ בבל פון קעניג, כדי אַוועקצונעמען דעם באַראַג׳ס רייכן פאַרמעגן.

ראַסעטי גאַבריעל דאַנטע — (1828—1882) דער ענגלישער מאַלער און דיכטער, דער באַגרינדער פון קינסטלער־בונט „פּרע־ראַפּאָליט“, וואָס האָט זיך אומגעקערט צוריק צו דער נאַטירלאַכקייט און תּמימות פון דער מיטלאַטערלאַכער קונסט, האָט אין מיטן פון די זיבציקער יאָרן אין פאַריקן יאָרהונדערט דורכגעמאַכט אַ שווערן קריזיס. אין יאָר 1869 האָט דער דיכטער איינגעווייליקט אויסצו־גראַבן זיין בוד געשריבענע לידער פון זיין ווייב׳ס קבר. (זיין פאַרשטאַרב־גע פרוי, עליזאַבעט עליאַנער סידאַל, איז פריער געווען אַן איינפאַכע נוי־טערין. צוליב איר באַצויבערנדיקע שיינקייט האָט זי פיגורירט אַלס מאָדל פאַר אַ סך פון ראַסעטי׳ס געמעלן. אונטער זיין השפּעה האָט זי זיך אַנטוויקלט צו אַ מאַלערין און דיכטער־רין. אין יאָר 1860 האָט ראַסעטי מיט איר תּונגה געהאַט און אין יאָר

1862 איז זי פּלוצלינג געשטאַרבן. דער קינסטלער, אין זיין „צער און יאוש״ האָט איר מיטגעגעבן אין קבר זיינע געשריבענע לידער, צו וועלכע זי האָט אים באַגייסטערט). אין יאָר 1872 ווען ראַסעטי האָט פאַרעפנט־לאַכט די פון זיין ווייב׳ס קבר אויס־געראַבענע לידער, האָט אַן ענגלישער קריטיקער שטאַרק אַנגעגריפן די פּער־זענלאַכקייט פון דיכטער און אים גע־שטעלט אין אַיין ריי מיט געוויסע פּראַנצויזישע אומפאַראַלישע שריפט־שטעלער. ראַסעטי, וועמענס גערוון ס׳זיינען געווען צעשרויפט זינט דעם פּרינציפּיקן טויט פון זיין ווייב, האָט זיך איינגעבילדעט אַן מ׳פּלאַנט קעגן אים אַ קאַנספּיראַציע און אין יעדער טרעפונג האָט ער געזען אַ פאַרשווע־רוג. (לויט דער מיינונג פון זיין ברודער וויליאַם, אין די פאַמיליע־בריוו (זייט 302—308) איז ראַסעטי׳ס פּאַנטאַזיע געווען פון אַ היפּאָכאָנדריק וואָס ליידיט פון מרה־שחורה, און ניט פון קיין משוגענעם) נאָר וויילד גלויבט אַן מ׳האַט ווירקלאַך געפּלאַנט אַ פאַרשווערוג קעגן דעם אומגליקלאַכן קינסטלער (מעגלאַך אים אַריינצובריינגן גען אין אַן אַנשטאַלט).

רענאַן, זשאָזעף ערנסט (1823—1892). דער געלערטער פּראַנצויזישער שריפט־שטעלער האָט אויסער זיין ראַמאַנטישן יעזוסילעבן (1863) גע־שריבן אויך פון אַנדערע קריסטלאַכע עפּאָכן, פון וועלכע עס באַשטייט זיין „געשיכטע פון דעם אַנפאַנג פון קריסט־טענטומ, אין 6 בענד. ער האָט אויך געשריבן אַ „געשיכטע פון פּאַלק ישׂראל“, אין 5 בענד. די פאַרזיער קאַמונע האָט דעם סקעפּטישן ליכע־ראַל רענאַן געמאַכט פאַר אַ רעאַק־

זיין פולקומענהייט אויסער דורך ליידן. אייניקע רומישע קינסטלער האבן זיך פארווירקלאכט (אנטוויקלט צו פולקומענהייט) אין א בעלעמריסטיק וואס איז מיטלאטערלאנד אין כנע-ראקטער, ווייל איר הערשנדיקער טאן איז די פארווירקלאכונג פונם מענטשן (צו פולקומענהייט) דורך ליידן".

רעווענאָ. א גאָסט פון יענער וועלט.

רעקטאָר. דער הויפט פון אַז אוניווערזיטעט.

ראַפּאַעל (1483—1520). איז „די מענטשלעכע נשמה אונטער סאָ-ציאָליזם“ שרייבט וויילד, אַז „ראַפּאַעל איז געווען אַ גרויסער קינסטלער ווען ער האָט געמאַלן זיין פּאַרטרעט פון פּאַבסט. ווען ער האָט געמאַלן זיינע מאַדאָנאַס און קריסטוסקינדער איז ער כלל ניט קיין גרויסער קינסטלער“.

ראַפּאַעל'ס פּרעסקאַם (וואַנט-מאַ-לערייען מיט וואַסער פאַרבן) זיינען געמאַלן הויפטזאָכלאָד אויף די ווענט פון פּאַפּסטלאַכן פּאַלאַץ אין וואַטיקאַן פון רוים.

ציאַנער, און דאָס פּילט זיך אויך אין זיינע לעצטע היסטאָרישע ווערק. אין די „אינטענשאַנס“ פאַרגלייכט וויילד רעזאַנצן צו דאָרווינען. „איינער איז דער קריטיקער פון בוך פון דער נאַטור“ דער צווייטער — דער קריטיקער פון די ביכער פון גאָט“.

ראַבי (ראַבערט) ראָס (1869—1918). דער טרייער פריינט, ליטעראַ-רישער צואַח דורכפירער, אַרויסגע-בער און רעדאַקטאָר פון וויילד'ס גע-זאַמלטע שריפטן, בריוו א. א. וו. ער איז געווען אַ באַדייטנדיקער קונסט-קריטיקער און פּלענט אַפּשאַצן קונסט ווערק פאַר דער ענגלישער רעגירונג.

רות, די העלדין פון דער מגילה „רות“ אין תנ"ך. זיצט אין דאַנטע'ס נו ערו נאַר אויבנאַן צווישן די „מאַמעס“ שרה, רבקה און רחל.

רוסישע ראַמאַנען. זייער טאן פון מיטלייד (זייט 110). אין „די מענטשלעכע נשמה אונטער סאַציאַליזם“, שרייבט וויילד: „קיין איינציג קער וואָס האָט געלעבט אין מאַדער-נעם רוסלאַנד (אונטער די צאַרן) האָט בשום אופן ניט געקאַנט פאַרווירקלאַכן

ש.

טע פון אַז אומגליקלאַכער פריינט-שאַפט“ (1902), „דאָס לעבן פון אַסי קאַר וויילד“ (1906) און „דער ווירקי-לאַכער אַסקאַר וויילד“ (1915). די ניו יאָרק „סאָן“ האָט שטאַרק אַמאַ-קירט שעראַרד'ן פאַר וואָס ער פאַר-הערלאַכט אַ פאַרברעכער . . . שַעלי, פּערסי ביש (1792—1822) וויילד רעדט אין די „אינטענשאַנס“ און אין דער „מענטשלעכער נשמה“

שַעראַרד ראַבערט ת. (געב 1861), אַז ענגלישפּראַנצויזישער שריפטשטי-לער. ער איז דער פאַרפאַסער פון אַ ריי ראַדיקאַלע ווערק: „דער געשריי פון די אַרימע“, „די ווייסע שקלאַפן פון ענגלאַנד“, „די פאַרלאַרענע טיר“ (פון אַמעריקע) א. א. וו. ער איז געווען אַ זייער טרייער פריינט פון אַסקאַר וויילד און האָט פאַרפּנטלאַכט וועגן אים דריי ביכער: „די געשיכט-

שטראָף-ראָד (זע טרעטמיג).	מיט גרויס אַכטונג פון דעם ענגלישן
שמואל. דער נביא שמואל אַלס	דיכטער פון רעוואַלוציע, וועמעס
נאַאיוו אומשולדיק קינד אין הייליק	הארץ איז געווען פול מיט ליבע צו
מים פון שלח (שמואל א"ג).	אַלע אונטערדיקטע.
שפיצבוין סטיל. די אויבער	שאַפּען, פריידעריק פראַנסואַ —
שטע פארם פון די פענסטער און	(1809—1849). וויילד אין אַלעמאַל
טויערן אין דער נאַטישער קונסט —	געווען אַנטציקט פון די „נאַקטורנען“
די קונסט פון 18, 14 און 16טן יאָר	(נאַכטמוזיק) פון דעם פראַנצויזיש
הונדערט.	פּוילישן קאַמפּאָזיטאר און פּיאַניסט.

אינהאלט:

פארווארט 5 — 3 — — — — —

אסקאר וויילד און זיין טראגעדיע פון ק. מרמר 5 — 80

דע פראפונדיום 3 — 196 — — — — —

באמערקונגען. ק. מרמר 199 — 231 — — — — —

